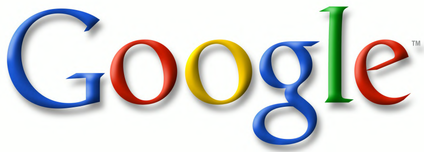

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

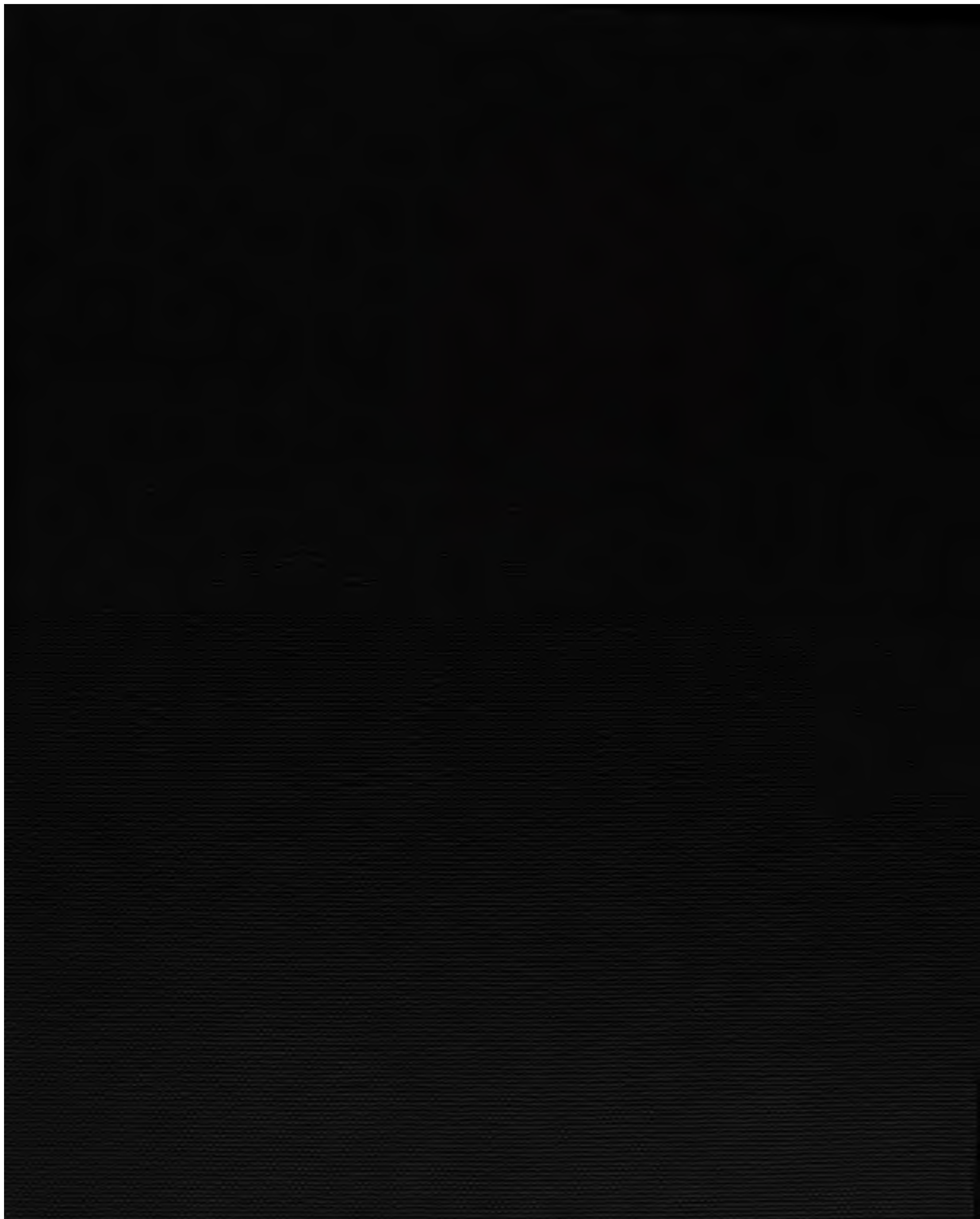
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

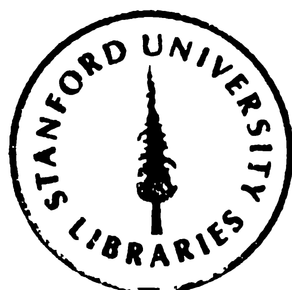
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

IOANNIS STOBAEI

ECLOGARUM

PHYSICARUM ET ETHICARUM

LIBRI DUO.

VOL. I.

IOANNIS STOBAEI

ECLOGARUM PHYSICARUM ET ETHICARUM LIBRI DUO.

RECENSUIT

AUGUSTUS MEINEKE.

TOM. I.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCCLX.

PA4436
A3
1860
v. 1

A. 26317.
APR 25 1898

LIPSIAE TYPIS B. G. TEUBNERI.

Copied from
Stanford University
Libraries Materials

PRAEFATIO.

Ioannis Stobaei eclogas physicas et ethicas primus a. MDLXXV Antverpiae in officina Platini edidit Guilielmus Canterus. haec editio cum ex mutilato et vitiosissime scripto codice ducta esset et propter raritatem libri paucorum manibus versaretur, magno literarum emolumento Ludovicus Heerenius superiore saeculo ad finem vergente, critica supellectile ex pluribus bibliothecis collecta, novam Eclogarum editionem parare instituit*). qui vir, etsi neque a grammatica graecae linguae scientia satis instructus neque in critica factitanda exercitatus, vix tamen dici potest quam multis locis, recto et simplici iudicio usus, lucem salutemque restituerit. Heerenio nostra memoria successit Thomas Gaisfordus, qui Augustano codice iterum excusso Eclogas edidit Oxonii a. MDCCCL. comite adiuncto Hieroclis commentario in aurea carmina Pythagoreorum. de Gaisfordi opera nemo est qui intelligentius iudicarit Leonardo Spengelio in Münchner Gelehrte Anzeigen a. MDCCCL. no. 30—33. Gaisfordus, ut aperte dicam quod sentio, nihil nominis sui claritate dignum praestitit; vetera vitia nec ab Heerenio sublata, intacta reliquit fere omnia, novisque erroribus typothetae neglegentia illatis textum foede commaculavit.

Ipse quid in tanta Eclogarum corruptela et librorum ab Heerenio usurpatorum pravitate praestiterim, aliorum esto iudicium**). hoc certe effecisse mihi videor, ut in plurimis locis oratio a foedissimis vitiis purgata, in aliis certe via ad veritatem reperiendam aperta sit. sed de his quae dicenda sunt, suo

*) prodiit Gottingae MDCCXCII et MDCCCII.

**) Specimen mearum in Stobaeo emendationum exhibuit Philologus Gotting. XIV p. 34—43.

loco h. e. in critica adnotatione alteri volumini adicienda dicentur.

De codicibus suis Heerenius haec disseruit:

'*Codex Augustanus.* Codex est *chartaceus*, admodum recens, vix enim aetas eius saecul. XV superare videtur. Scriptus est forma maxima, continet 267 folia, quorum tamen tria priora misere sunt mutilata et vetustate detrita. In reliquis nil desideratur. Litterae initiales solent esse rubrae, nomina quoque auctorum, quae vel in margine, vel interdum in ipso contextu leguntur, rubro colore appinguntur. Litterarum ductum non quidem elegantem vocaveris, attamen perspicuum et accuratum; nec minorem in spiritibus et accentibus diligentiam adhibuit librarius; sequitur enim in his, ut et in vocalium elisione, rationem grammaticam; signa autem diagnostica, et Jota subscriptum, vel raro vel perverse adiiciuntur.'

'Continet autem codex Eclogas nostras et multo auctiores et emendatiores, quam illae in Canteri editione leguntur. Habet enim omnia supplementa, quae in ceteris codd. melioris notae exstant; (etsi ea quae in fronte adduntur, foliis primis laceratis, ex aliis codd. haurienda erant.) Lectionum autem egregiarum tantam copiam praebet, quantam praeter Vaticanum nullus alius. Quamvis enim ipse satis recens est, descriptus tamen esse debet ex cod. egregio, qui quis fuerit? frustra quaerimus, cum ne quidem, quomodo in bibliothecam Augustanam immigraverit, constet.'

'*Codex Vaticanus.* Codex hic itidem est *chartaceus*, scriptus forma maxima; continet 197 folia, atque inter codd. graecos Vaticanos No. 201 insignitus est. Quod ad aetatem eius attinet, eadem fere esse videtur qua Augustanus: certe haec ultra saeculum XIV non ascendit; ceterum nec temporis nota adiicitur; nec quis eum descripserit, vel quomodo in bibliothecam Vaticanam pervenerit, novimus. Exaratus autem est nitidissime, summa cura et diligentia, ita ut lectio eius expeditissima sit. Compendiis lectionis raro usus est librarius, in accentibus, spiritibus, signisque diagnosticis eandem rationem sequitur, quam Augustanus. Descriptus autem esse debet ab intelligenti librario, interdum enim, etsi perpaucis locis, coniecturae margini adspersae sunt. Nomina

auctorum, ita ut in Augustano, plerumque in margine addita, interdum tamen in ipso contextu locis suis superscripta sunt.'

'Continet hic codex omnia ea supplementa, quae in reliquis codd. melioris notae exstant; praeterea duobus locis, nempe in fronte cap. XII περὶ ὕλης, et cap. XV περὶ σωμάτων, nonnulla adiecta leguntur, quae in cod. Augustano et Escurialensi desiderantur. In quae cum primo inciderem, spes utique affulgebat, fore, ut novis opibus Stobaeus inde augeri posset. Mox tamen cum Neapoli *Farnesinum A* inspicerem, eadem haec cum pluribus aliis inter scholia a recentiori auctore profecta margini adscripta inveni, unde male ea in nostro cod. ex margine in contextum immigrasse apparet.'

'Ceterum hic quoque codex amplam praeclarissimarum lectionum copiam suppeditavit. Convenit quidem in plurimis cum Augustano, alias tamen solus sibi vindicat. Omnino vero, si quid huic nostrae editioni decoris accesserit, his maxime duobus codicibus illud debetur; qui tam largam saniorum lectionum messem praebuerunt, ut ipse, cuinam eorum primae partes assignandae sint, dubius haererem, nisi eo palmam praeriperet Vaticanus, quod et integer servatus sit, et ex meliori codice descriptus esse videatur.'

'*Unum* hunc tantum Eclogarum codicem in bibliotheca Vaticana reperi. *Duo* quidem ibi exstare innuere videtur *Lucas Holstenius in praefat. ad fragm. Porphyrii de Styge*, ex hoc Stobaei cod. cum aliis Porphyrii scriptis ab eo editum *Romae*, 1630. dum *alterum* cod. commemorat; sed hunc frustra quaesivi.'

'*Codices Farnesini duo.* Servantur hi codd. in bibliotheca *regia Neapoli a Capo di Monte*, in quam ex hereditate Farnesina pervenerunt. Inveni ibi eos, cum omnibus reliquis graecis codd. in terram deiectos, pulvere ac sordibus squalentes, atque ita neglectos ut certus fere interitus iis imminere videretur. Spes tamen est, fore, ut indignae huic sorti subtrahantur, cum post meum discessum bibliothecae huic praefectus sit Cl. *Pasquale Baffi*, vir graece doctissimus, mihique amicissimus; qui in ipsis quoque his codd. excutiendis operam suam mihi addixit. Ex iis vero

'*Farnesinus* A est *bombycinus*, scriptus forma ma-

xima 193 foliis, et quidem omnis ab eadem manu. Temporis quidem nota nulla adiecta est; exaratus tamen esse videtur saec. XIII; certe omnium, quos videre mihi contigit, est antiquissimus. Continet et hic eadem supplementa, quae reliqui codd. exhibent, eaque loca, quae in Cant. ed. desiderantur, recentiori manu notula adiecta, a reliquis distincta sunt. Scriptus est accurate et diligenter, formamque litterarum non quidem nitidam, attamen claram et distinctam dixeris. — Codicem hunc non me integrum cum editis conferre potuisse, supra iam in praefatione monui; cum tamen omnia poëtarum loca, et praeterea multa alia quae in editis corruptiora esse noveram, accurate inspexerim, lectionesque variantes enotaverim, sufficient haec ut certum de eo iudicium ferre possim. Continere eum inveni multas quidem praeclaras lectiones, sed nullam tamen ex omnibus, quam codex quoque Augustanus vel Vaticanus non suppeditasset. Quare, quamvis codex ipse optimae sit notae, nova tamen praesidia ad Eclogarum contextum corrigendum ex eo peti posse frustra speraveris.'

'Solus tamen sibi vindicat codex hic scholia, passim margini allita, quae ex eo descripta ad calcem Eclogarum a me publicabuntur. Sunt quidem haec recentioris autoris, utpote christiani, (laudatur enim in iis *S. Anastasius*,) scripta tamen eadem manu, qua codex exaratus est. Continent quidem interdum explicationem eorum quae in ipso contextu leguntur; plerumque tamen responsa exhibent ad quaestiones cognatas, quas auctor ipse sibi proposuit. Ceterum vero ab docto ea auctore profecta esse dubitari nequit; saepius enim in iis laudantur Plato, Aristoteles, et ceteri graecorum philosophorum principes.'

'*Codex Farnesinus* B. in eadem bibliotheca adservatus, est *chartaceus*, admodum recens, scriptus enim videtur sub finem saeculi XV, continet 347 folia in forma quarta. Habet eadem supplementa quae reliqui, exaratus autem est admodum negligenter ac manu festinanti. Lectiones variantes, quas exhibet, eadem sunt, quas habet cod. Escurialensis, cum quo in ipsis scriptionis vitiis convenit. Quae ex eo cum editis contuli satis me edocuerunt, nihil novi ad Stobaeum exornandum ab eo exspectari posse.'

'Provocat interdum *Canterus* in marg. editionis suae ad codicem Farnesinum, qui quis fuerit incertum est. Pauca enim quae inde emendatiora affert, ex utroque codice hausta esse possunt; nec utrum ipse codicem inspexerit, an vero lectiones quas laudat ab alio acceperit, ab eo additur. Nos vero si in annotationibus nostris ad codicis Farnesini auctoritatem lectores relegamus, semper intelligendus est cod. A. quem accuratius tractavimus.'

'*Codex Escurialensis.* Codicem hunc non me ipsum in manibus habuisse, sed collationem eius deberi *Tychsenii*, V. Cl. humanitati, supra iam in praefatione monui. Confecerat ille quoque accuratiorem codicis descriptionem, quae casu periit, quare, quae de eo in universum dicenda habeo pauca tantum erunt. Est quoque hic codex *chartaceus*, admodum recens, saeculi nempe XV; fuit autem olim in bibliotheca *Ant. Augustini*, Archiepiscopi Tarraconensis, ex qua in bibliothecam Escurialensem immigravit, unde passim quoque cod. *Augustinus* vocatur. Continet eadem supplementa quae reliqui, ac satis nitide scriptus esse dicitur; lectionis tamen varietas non tanta est quanta in Vaticano et Augustano. Innumera enim loca, quae illis corriguntur, in eo ut in Canteri editione depravata leguntur; ita ut eo solo Stobaeus nunquam restitui potuisset. Bonas autem lectiones, quas offert, tantum non omnes habent quoque codd. modo laudati, Augustanus et Vaticanus.'

'Praeter hunc codicem alium adhuc ibi exstare, Eclogas nostras continentem, edocuit me Cl. *Tychsenius;* descriptum tamen eum esse ex ipsa Editione Canteri, unde in lectione constituenda nulla eius auctoritas esse potest.'

'*Codex Regius Parisinus.* Est quoque hic codex *chartaceus*, inter codd. graecos 2129, exaratus forma octava, saeculo ut videtur XV. Scriptus est festinanti manu, atque obscuro haud raro charactere. Solus vero ex omnibus, qui supersunt, Eclogarum codd. convenit cum eo quo usus est Canterus in editione sua. Incipit enim ab iisdem verbis a quibus edita: *Ζεὺς οὖν ὁ πᾶς κόσμος, ζῶος ἐκ ζώων καὶ θεὸς ἐκ θεῶν* etc. quae in nostra editione exstant p. 46. nullo hic nomine nec praemisso nec in margine adiecto. Varia vero

supplementa, quae reliqui codd. passim exhibent, in eo desiderantur. Contulit autem hunc codicem cum editis *Grotius*, lectionesque variantes quas invenit, ad marginem Stobaei sui notavit. Asservatur hoc Grotii exemplar in bibliotheca Academica, *Lugduni Batavorum;* integra vero cod. collatio, inde descripta, amici benevolentia in manus meas pervenit; ita ut, cum Parisiis versarer, etsi codicem non modo inspexi, sed accurate quoque perlustravi, opera tamen eum totum conferendi supersedere potuerim. — Quod autem ad lectiones attinet, quas ille exhibet, raro tantum a Canteri editis differunt, unde parum tantum praesidii ad editionem meam exornandam in eo reperi.'

'*Codex Ambrosianus.* Codicis huius in bibliotheca Ambrosiana Mediolani fragmentum tantum superesse, supra iam monui. Est vero *chartaceus*, admodum recens, saeculi ut videtur XV, et negligenter scriptus. Incipit a verbis *μὴ ἀγνοήσας, ἀκριβῶς δύναται* quae in Cant. ed. leguntur p. 50, lin. 39, quae mox excipit caput *περὶ τάξεως τοῦ κόσμου;* desinit in verbis *οὐ τοῖς πρώτοις δ' ὁμοίους*, quae in editis exstant p. 118 l. penult. — Nomina auctorum in margine nunquam adiiciuntur; quod autem ad lectiones variantes attinet, post accuratiorem inspectionem facile vidi, praeter librarii sphalmata nullas omnino novas in eo deprehendi. Convenit enim in plurimis cum ed. Cant.; ubi vero ab ea discedit eadem habet, quae iam meliores codd. suppeditaverant.'

'Praeter hos Eclogarum codices alius adhuc commemoratur inter libros *Vossianos*, in ipso enim eorum catalogo mentionem eius iniectam esse reperio, ubi *in multis ab editis discrepare* dicitur*). Libri Vossiani, cum postea in bibliothecam Academicam *Lugdunum Batavorum* migraverint, codicem nostrum ibi quaerere non neglexi. Spe tamen mea excidi, non enim integer ibi Eclogarum codex nec exsistit, nec unquam exstitit, sed reperiuntur tantum variae lectiones, quas *Hugo Grotius* ex cod. Paris. excerptas margini Stobaei sui adscripsit; ac praeterea supplementa nonnulla, ex cod. Augustini vel Escurialensi descripta, quae publici iam iuris

*) Cf. *Catalog. Mss. in Anglia et Hibernia* T. II. p. 62.

facta sunt in *Observ. Miscell. Belg.* Vol. VII. p. 181 — 196. Ut tamen, unde fama illa de cod. Vossiano exorta sit, certior fierem, statim post reditum litteris adii amicisssimum *Ruhnkenium*, qui ad quaestionem a me propositam haec mihi respondit, (ipsa enim eius verba apponere liceat,): *Quod de Eclogarum codice quaeris, nullus unquam fuit in Bibliotheca Vossiana. Nam* P. Colomesius, *qui confecit indicem Vossianorum Mss. in Anglia editum, aut* Stobaei Eclogas ab editis discrepantes *appellavit supplementa ex cod. Antonini Augustini, quae sunt in Vossiana, aut ob oculos habuit alium praeclarum codicem Vossianum, Excerpta ex Stobaei Florilegio complectentem. Qui codex, cum obscure, vel potius inepte, indicatus esset in* catalogo Leidensi p. 399. *vir summus*, L. C. Valkenarius *operae pretium duxit, accuratissimam eius descriptionem dare in Diatrib. in Eurip.* c. 19. p. 198. — Haec ille! unde quid de codice hoc Vossiano existimandum sit, satis apparet.'

'Quod autem ad nostros codices attinet, cum iam de singulis disputaverim, certius iam de iis iudicium in universum ferri poterit, quo, quae eorum sit auctoritas, ex quibus fontibus profluxerint, et quomodo inter se vel conveniant vel a se invicem discedant, constituatur.'

'Melius utique consultum foret scriptorum antiquorum editoribus, si de codicum mss., qui in bibliothecis asservantur, origine ac familiis plura constarent. Quantis enim laboribus supersedere possemus in codicibus excutiendis, si unde quisque eorum ortum duxerit, cognitum haberemus, cum auctoritatem eorum magis inde quam ex ipsa eorum antiquitate pendere, facile intelligatur. Verum in his nos tantum non omnino caecutire fatendum est, neque in ipsis Stobaei nostri codd. cum de fatis eorum nihil fere constet, res omnino de singulis ad liquidum perduci potest. Accuratior tamen inspectio eorum satis me edocuit: *duplicem in codd. nostris exstare Eclogarum Stobaei recensionem; alteram auctiorem, alteram mutilatam; eosque omnes ex duobus codd. profluxisse, quorum alter pleniorem, alter mutilatam recensionem exhiberet.* Plenior illa superest in codd. *Vaticano*, *Augustano*, *Escurialensi*, *Farnesino* utroque;

ΦΥΣΙΚΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΤΟΒΑΙΟΥ.

ΦΥΣΙΚΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΤΟΒΑΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ

Αἰσχύλου [Prom. 454] 1

Ἦν δ' οὐδὲν αὐτοῖς οὔτε χείματος τέκμαρ
οὔτ' ἀνθεμώδους ἦρος, οὔτε καρπίμου
θέρους βέβαιον· ἀλλ' ἄνευ γνώμης τὸ πᾶν [4]
ἔπραττον, ἔς τε δή σφιν ἀντολὰς ἐγὼ
ἄστρων ἔδειξα τάς τε δυσκρίτους ὁδούς,
ἀριθμὸν εὑρὼν ἔξοχον σοφισμάτων.

[*Εὐριπίδου Παλαμήδους*]

Ἔπειτα πάσης Ἑλλάδος καὶ ξυμμάχων
βίον διῴκησ' ὄντα πρὶν πεφυρμένον
θηρσίν θ' ὅμοιον· πρῶτα μὲν τὸν πάνσοφον
ἀριθμὸν εὕρηκ' ἔξοχον σοφισμάτων.

. . . 2

Ὅτι καὶ τὴν περὶ τοὺς ἀριθμοὺς θεωρίαν Ὅμηρος [6] *ἠπίστατο, τοὺς μὲν ἐχθροὺς καὶ πολεμίους ἀναρσίους προσαγορεύων*

ΦΥΣΙΚΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΤΟΒΑΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ

Αἰσχύλου [Prom. 454] 1

Ἦν δ' οὐδὲν αὐτοῖς οὔτε χείματος τέκμαρ
οὔτ' ἀνθεμώδους ἦρος, οὔτε καρπίμου
θέρους βέβαιον· ἀλλ' ἄνευ γνώμης τὸ πᾶν [4]
ἔπραττον, ἔς τε δή σφιν ἀντολὰς ἐγὼ
ἄστρων ἔδειξα τάς τε δυσκρίτους ὁδούς,
ἀριθμὸν εὑρὼν ἔξοχον σοφισμάτων.

[*Εὐριπίδου Παλαμήδους*]

Ἔπειτα πάσης Ἑλλάδος καὶ ξυμμάχων
βίον διῴκησ' ὄντα πρὶν πεφυρμένον
θηρσίν θ' ὅμοιον· πρῶτα μὲν τὸν πάνσοφον
ἀριθμὸν εὕρηκ' ἔξοχον σοφισμάτων.

. . . 2

Ὅτι καὶ τὴν περὶ τοὺς ἀριθμοὺς θεωρίαν Ὅμηρος [6] ἠπίστατο, τοὺς μὲν ἐχθροὺς καὶ πολεμίους ἀναρσίους προσαγορεύων

ἠδ' ὅσ' ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσου.

τὸν δὲ ἵλεῳ καὶ φιλικὸν ἄρθμιον

ἤκαχε Θεσπρωτούς, οἱ δ' ἡμῖν ἄρθμιοι ἦσαν·

καὶ πάλιν

ἢ μὲν ἐμαρνάσθην ἔριδος πέρι θυμοβόροιο·
ἠδ' αὖτ' ἐν φιλότητι διέτμαγεν ἀρθμήσαντε.

ἀναρμοστίαν μὲν τὴν ἔχθραν ἡγούμενος ἁρμονίαν δὲ τὴν φιλίαν· τὸ γὰρ ἄρθμιον ἐναρμόνιόν ἐστιν, ἅτε δὴ πάσης ἁρμονίας ἐν λόγοις ἀριθμῶν τὴν γένεσιν ἐχούσης.

ἡ μονὰς γονὴ ὑπὸ Τιμαίου τοῦ Λοκροῦ προσαγορεύεται, ὡς ἄρχουσα τῆς τῶν ἀριθμῶν γενέσεως.

[8] τοῦ περισσοῦ καὶ ἀδιαιρέτου λόγου Ἀριστοτέλης ἀπεφήνατο πρῶτον καὶ ἀμέριστον εἶδος τὸ ἕν· κατὰ δὲ τὴν τούτου ποίησιν εἰδοποιουμένη μονὰς ἀρχὴ καὶ στοιχεῖον τῶν ἀριθμῶν.

3 Φιλολάου

Θεωρεῖν δεῖ τὰ ἔργα καὶ τὰν ἐσσίαν τῶ ἀριθμῶ καττὰν δύναμιν ἅ τις ἐστὶν ἐν τᾷ δεκάδι. μεγάλα γὰρ καὶ παντελὴς καὶ παντοεργὸς καὶ θείω καὶ οὐρανίω βίω καὶ ἀνθρωπίνω ἀρχὰ καὶ ἁγεμὼν κοινωνοῦσα δύναμις καὶ τᾶς δεκάδος, ἄνευ δὲ ταύτας πάντ' ἄπειρα καὶ ἄδηλα καὶ ἀφανῆ. γνωμονικὰ γὰρ ἁ φύσις ἁ τῶ ἀριθμῶ καὶ ἁγεμονικὰ καὶ διδασκαλικὰ τῶ ἀπορουμένω παντὸς καὶ ἀγνοουμένω παντί. οὐ γὰρ ἧς δῆλον οὐδενὶ οὐδὲν τῶν πραγμάτων οὔτε αὐτῶν ποθ' αὐτὰ οὔτε ἄλλω ποτ' ἄλλο, αἰ μὴ ἧς ἀριθμὸς καὶ ἁ τούτω ἐσσία. νῦν δὲ οὗτος καττὰν ψυχὰν ἁρμόσδων
[10] αἰσθήσι πάντα γνωστὰ καὶ ποτάγορα ἀλλάλοις κατὰ γνώμονος φύσιν ἀπεργάζεται, σωματῶν καὶ σχίζων τὼς λόγως χωρὶς ἑκάστως τῶν πραγμάτων τῶν τε ἀπείρων καὶ τῶν περαινόντων. ἴδοις δέ κα οὐ μόνον

ἐν τοῖς δαιμονίοις καὶ θείοις πράγμασι τὰν τῶ ἀριθμῶ φύσιν καὶ τὰν δύναμιν ἰσχύουσαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις ἔργοις καὶ λόγοις πᾶσι παντᾷ, καὶ καττὰς δαμιουργίας τὰς τεχνικὰς πάσας, καὶ καττὰν μουσικάν. ψεῦδος δὲ οὐδὲν δέχεται ἁ τῶ ἀριθμῶ φύσις, οὐδὲ ἁρμονία· οὐ γὰρ οἰκεῖον αὐτοῖς ἐστι. τᾶς γὰρ ἀπείρω καὶ ἀνοάτω καὶ ἀλόγω φύσιος τὸ ψεῦδος καὶ ὁ φθόνος ἐστί. ψεῦδος δὲ οὐδαμῶς ἐς ἀριθμὸν ἐμπίτνει, πολέμιον γὰρ καὶ ἐχθρὸν τᾷ φύσι τὸ ψεῦδος, ἁ δ' ἀλάθεια οἰκεῖον καὶ σύμφυτον τᾷ τῶ ἀριθμῶ γενεᾷ.

καὶ τῷ αὐτῷ· ἐντᾷ σφαίρᾳ σώματα πέντε ἐντί, πῦρ ὕδωρ καὶ γᾶ καὶ ἀὴρ καὶ ἁ τᾶς σφαίρας κυκλὰς πέμπτον.

Ἐκ τῶν Ἀρχύτου διατριβῶν 4

Καὶ δοκέει ἁ λογιστικὰ ποτὶ τὰν ἄλλαν σοφίαν [12]
[τῶν μὲν ἄλλων τεχνῶν] καὶ πολὺ διαφέρειν, ἀτὰρ καὶ τᾶς γαμετρικᾶς ἐναργεστέρω πραγματεύεσθαι ἃ θέλει· καὶ ἃς ἐκλείπει αὖ ἁ γαμετρικὰ ἀποδείξιας ἁ λογιστικὰ ἐπιτελέει. καὶ ὅμως εἰ μὲν εἰδέων τε ἁ πραγματεία, καὶ τὰ περὶ τοῖς εἴδεσιν.

Βουθήρου περὶ ἀριθμῶν 5

Ἀριθμὸς ἐκ μονάδων σύγκειται, ὅπερ ἐστὶν ἀρχὴ τῶν ὄντων καὶ μέτρον καὶ ἀσύνθετον καὶ ἀγέννητον καὶ ἀίδιον καὶ μόνον καὶ εἰλικρινές· ὃ χωρὶς τῶν ἄλλων ἐστὶ καὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ καὶ ἀρχὴ καὶ πρώτη [14]
φύσις, καὶ μαθεῖν αὐτὸ μηδ' ἄλλο διορισάμενος, ὃ μόνον ἐστὶν εἰλικρινὲς αὐτὸ δηλοῦν.

ὁ περισσὸς τοῦ ἀρτίου τελεώτερός ἐστιν. ὃ μὲν γὰρ ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μέσον ἔχει, ὃ δὲ τοῦ μέσου ἐστέρηται. καὶ ὃ μέν, ὁπότ' ἂν γένωνται ἀνὰ λόγον καὶ πρὸς μονάδας, ταῖς αὐτοῦ χώραις καταλαμβάνει

τοὺς ταῖς γραμμαῖς περιεχομένους· ὃ δ' ἐν οἰκείᾳ μὲν γινόμενος οὐδέποτε περαίνεται, ὅταν δ' ἐν περισσῇ γένηται, αὐτός τε πέρατος τυγχάνει καὶ τὴν πλευρὰν λόγον ἔχουσαν ἴσχει.

τὸ ἓν οὐσία καὶ φύσις καὶ νοῦς καὶ πλήρωμα·
[16] ἀρχὴν γὰρ καὶ μέσον καὶ πέρας ἔχον ἐστί. καὶ τὰ
ἄλλα διὰ τούτου μετείληφεν ἅ ἐστι, καὶ νοεῖται τῇ τούτου φύσει ἕκαστον ἀπὸ τῶν ἄλλων εἰλικρινούμενον, καὶ εἰκόν τε καὶ εἴδωλα τοῦ ἑνὸς γιγνόμενα.

6 Ἐκ τῶν Ἀριστοξένου περὶ ἀριθμητικῆς

(2) Τὴν δὲ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς πραγματείαν μάλιστα πάντων τιμῆσαι δοκεῖ Πυθαγόρας καὶ προαγαγεῖν εἰς τὸ πρόσθεν, ἀπαγαγὼν ἀπὸ τῆς τῶν ἐμπόρων χρείας, πάντα τὰ πράγματα ἀπεικάζων τοῖς ἀριθμοῖς. τά τε γὰρ ἄλλα ἀριθμὸς ἔχει καὶ λόγος ἐστὶ πάντων τῶν ἀριθμῶν πρὸς ἀλλήλους. Αἰγύπτιοι δὲ Ἑρμοῦ φασὶν εὕρημα ὃν καλοῦσι Θώθ, οἱ δὲ ἐκ τῶν θείων περιφορῶν ἐπινοηθῆναι. μονὰς μὲν οὖν ἐστὶν ἀρχὴ ἀριθμοῦ, ἀριθμὸς δὲ τὸ ἐκ τῶν μονάδων πλῆθος συγκείμενον. τῶν δὲ ἀριθμῶν ἄρτιοι μέν εἰσιν οἱ εἰς ἴσα διαιρούμενοι, περισσοὶ δὲ οἱ εἰς ἄνισα καὶ μέσον
ἔχοντες. οὕτως ἐν περισσαῖς ἡμέραις αἱ κρίσεις τῶν
(3) νοσημάτων γίνεσθαι δοκοῦσι καὶ αἱ μεταβολαί, ὅτι
[18] ὁ περιττὸς καὶ ἀρχὴν καὶ τελευτὴν καὶ μέσον ἔχει,
ἀρχῆς καὶ ἀκμῆς καὶ παρακμῆς ἐχόμενα.

7 Πλάτωνος ε΄ τῶν νόμων [p. 747]

Καὶ κοινῷ λόγῳ νομίσαντα πρὸς πάντα εἶναι χρησίμους τὰς τῶν ἀριθμῶν διανομὰς καὶ ποικίλσεις, ὅσα τε αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ποικίλλονται καὶ ὅσα ἐν μήκεσι παρέχονται καὶ ἐν βάθεσι ποικίλματα, καὶ δὴ καὶ ἐν φθόγγοις καὶ κινήσεσι ταῖς τε κατὰ τὴν εὐθυπο-

ρίαν τῆς ἄνω καὶ κάτω φορᾶς καὶ τῆς κύκλῳ περιφορᾶς. πρὸς γὰρ ταῦτα πάντα δεῖ βλέψαντα τόν γε νομοθέτην προστάττειν τοῖς πολίταις πᾶσιν εἰς δύναμιν τούτων μὴ ἀπολείπεσθαι τῆς συντάξεως. πρός τε γὰρ οἰκονομίαν καὶ πρὸς πολιτείαν καὶ πρὸς τὰς τέχνας πάσας ἕν. οὐδὲν οὕτω δύναμιν παρέχει παιδείας μάθημα μεγάλην ὡς ἡ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς διατριβή. τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι τὸν νυστάζοντα καὶ ἀμαθῆ φύσει ἐγείρει καὶ εὐμαθῆ καὶ μνήμονα καὶ ἀγχίνουν ἀπεργάζεται παρὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν ἐπιδιδόντα θείᾳ τέχνῃ.

Ἐκ τῶν Μοδεράτου πυθαγορείου 8

Ἔστι δ' ἀριθμὸς ὡς τύπῳ εἰπεῖν σύστημα μονάδων, ἢ προποδισμὸς πλήθους ἀπὸ μονάδος ἀρχόμενος καὶ ἀναποδισμὸς εἰς μονάδα καταλήγων, μονάδας δὲ περαίνουσα ποσότης, ἥτις μειουμένου τοῦ πλήθους κατὰ τὴν ὑφαίρεσιν παντὸς ἀριθμοῦ στερηθεῖσα μονήν τε καὶ στάσιν λαμβάνει. περαιτέρω γὰρ ἡ μονὰς τῆς ποσότητος οὐκ ἰσχύει ἀναποδίζειν· ὥστε μονὰς ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἑστάναι καὶ κατὰ ταυτὰ ὡσαύτως ἄτρεπτος μένειν, ἢ ἀπὸ τοῦ διακεκρίσθαι καὶ παντελῶς μεμονῶσθαι τοῦ πλήθους εὐλόγως ἐκλήθη.

. . . 9

[20] Τινὲς τῶν ἀριθμῶν ἀρχὴν ἀπεφήναντο τὴν μονάδα, τῶν δὲ ἀριθμητῶν τὸ ἕν, τοῦτο δὲ σῶμα τεμνόμενον εἰς ἄπειρον· ὥστε τὰ ἀριθμητὰ τῶν ἀριθμῶν ταύτῃ διαλλάττειν ᾗ διαφέρει τὰ σώματα τῶν ἀσωμάτων. εἰδέναι δὲ καὶ τοῦτο χρὴ ὅτι τῶν ἀριθμῶν εἰσηγήσαντο τὰς ἀρχὰς οἱ μὲν νεώτεροι τήν τε μονάδα καὶ τὴν δυάδα, οἱ δὲ πυθαγόρειοι πάσας κατὰ τὸ ἑξῆς τὰς τῶν ὅρων ἐκθέσεις, δι' ὧν ἄρτιοί τε καὶ περιττοὶ νοοῦνται.

10 . . . .

Πυθαγόρας πλείστῃ σπουδῇ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς ἐχρήσατο, τάς τε τῶν ζῴων γενέσεις ἀνῆγεν εἰς ἀριθμοὺς καὶ τῶν ἀστέρων τὰς περιόδους. ἔτι δὲ τοῖς θεοῖς ἀπεικάζων ἐπωνόμαζεν, ὡς Ἀπόλλωνα μὲν τὴν
[22] μονάδα οὖσαν, Ἄρτεμιν δὲ τὴν δυάδα, ... τὴν δὲ ἑξάδα Γάμον καὶ Ἀφροδίτην, τὴν δὲ ἑβδομάδα Καιρὸν καὶ Ἀθηνᾶν, Ἀσφάλειον δὲ καὶ Ποσειδῶνα τὴν ὀγδοάδα, καὶ τὴν δεκάδα Παντέλειαν. αὐτοῦ δὲ πάλιν τοῦ ἀριθμοῦ τὸν μὲν ἄρτιον ἀτελῆ, πλήρη δὲ καὶ τέλειον ἀπέφηνατο τὸν περιττόν, ὅτι μιγνύμενός τε πρὸς τὸν ἄρτιον ἀεὶ ποιεῖται περικρατεῖν τὸν ἐξ ἀμφοῖν περισσόν, αὐτῷ τε πάλιν συντιθέμενος γεννᾷ τὸν ἄρτιον, ὁ δ' ἄρτιος οὐδέποτε τὸν περισσόν, ὡς οὐ γόνιμος ὢν οὐδὲ ἔχων δύναμιν ἀρχῆς· ὥστε ἐν τῷ διαιρεῖσθαι δίχα πολλοὶ τῶν ἀρτίων εἰς περισσοὺς τὴν ἀνάλυσιν λαμβάνουσιν, ὡς ὁ ἑξκαίδεκα, τῶν δὲ περισσῶν εἰς ἀρτίους οὐδείς· ἀδιαίρετον γὰρ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ στοιχεῖον εἰς ἕτερα· τοῖς δὲ ἄλλοις εἰς τὰ αὐτὰ
[24] πάλιν αἱ διαλύσεις. ἔτι δὲ τῇ μονάδι τῶν ἐφεξῆς περισσῶν γνωμόνων περιτιθεμένων, ὁ γινόμενος ἀεὶ τετράγωνός ἐστι· τῶν δὲ ἀρτίων ὁμοίως περιτιθεμένων, ἑτερομήκεις καὶ ἄνισοι πάντες ἀποβαίνουσιν· ἴσον δὲ ἰσάκις οὐδείς. καὶ μὴν εἰς δύο διαιρουμένων ἴσα, τοῦ μὲν περισσοῦ μονὰς ἐν μέσῳ περίεστι, τοῦ δὲ ἀρτίου κενὴ λείπεται χώρα καὶ ἀδέσποτος καὶ ἀνάριθμος, ὡς δὴ ἐνδεοῦς καὶ ἀτελοῦς ὄντος. περὶ δὲ τοῦ κοινοῦ λόγου τῶν ἀριθμῶν τοῦτον διέξεισι τὸν τρόπον.

Κεφ. β'

ΟΤΙ ΘΕΟΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΤΩΝ ΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΠΕΙ (3) ΤΟ ΟΛΟΝ ΤΩΙ ΤΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΛΟΓΩΙ, ΚΑΙ ΠΟΙΑΣ ΟΥΣΙΑΣ ΥΠΑΡΧΕΙ

Θεοδέκτου 1

Ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρχὴν δὲ ποιεῖσθαι πρέπον.

[*Εὐριπίδου*] 2

Ὁρᾷς τὸν ὑψοῦ τόνδ' ἄπειρον αἰθέρα, [26]
καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ' ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις;
τοῦτον νόμιζε Ζῆνα, τόνδ' ἡγοῦ θεόν.

[*Ἀράτου* Phæn. 1] 3

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, τὸν οὐδέποτ' ἄνδρες ἐῶμεν
ἄρρητον, μεσταὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί,
πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραί, μεστὴ δὲ θάλασσα,
καὶ λιμένες, πάντη δὲ Διὸς κεχρήμεθα πάντες.
τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν, ὃ δ' ἤπιος ἀνθρώποισιν
δεξιὰ σημαίνει, λαοὺς δ' ἐπὶ ἔργον ἐγείρει
μιμνήσκων βιότοιο, λέγει δ' ὅτε βῶλος ἀρίστη
βουσί τε καὶ μακέλῃσι, λέγει δ' ὅτε δεξιαὶ ὧραι
καὶ φυτὰ γυρῶσαι καὶ σπέρματα πάντα βαλέσθαι.

[*Ὁμήρου* Il. υ'. 242] 4

Ζεὺς δ' ἀρετὴν ἄνδρεσσιν ὀφέλλει τε μινύθει τε
ὅππως κεν ἐθέλῃσιν, ὃ γὰρ κάρτιστος ἁπάντων. (3)

. . . 5

Ὁ γὰρ θεὸς μέγιστος ἀνθρώποις νόμος.

Σιμωνίδου 6

Ζεὺς πάντων αὐτὸς φάρμακα μοῦνος ἔχει. [28]

[*Ὁμήρου* Od. ζ'. 188] 7

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν,
ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ.

[*Ὁμήρου* Od. π'. 212] 8

Ῥηΐδιον δὲ θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,

ἡμὲν κυδῆναι θνητὸν βροτὸν ἠδὲ κακῶσαι.

9 . . .

Ζεὺς ὁ καὶ ζωῆς καὶ θανάτου πείρατα νωμῶν.

10 Σιμωνίδου

Οὔτις ἄνευ θεῶν ἀρετὰν λάβεν,
οὐ πόλις οὐ [βροτός].

11 Μενάνδρου

Ἅπαντα σιγῶν ὁ θεὸς ἐξεργάζεται.

12 Κλεάνθους

[30] Κύδιστ' ἀθανάτων πολυώνυμε παγκρατὲς αἰεί,
Ζεῦ φύσεως ἀρχηγέ, νόμου μέτα πάντα κυβερνῶν,
χαῖρε· σὲ γὰρ καὶ πᾶσι θέμις θνητοῖσι προσαυδᾶν.
ἐκ σοῦ γὰρ γένος ἐσμέν, ἤχου μίμημα λαχόντες
μοῦνοι, ὅσα ζώει τε καὶ ἕρπει θνήτ' ἐπὶ γαῖαν.
τῷ σε καθυμνήσω καὶ σὸν κράτος αἰὲν ἀείσω.
σοὶ δὴ πᾶς ὅδε κόσμος ἑλισσόμενος περὶ γαῖαν
πείθεται ᾗ κεν ἄγῃς, καὶ ἑκὼν ὑπὸ σεῖο κρατεῖται.
τοῖον ἔχεις ὑποεργὸν ἀνικήτοις ἐνὶ χερσὶν
ἀμφήκη πυρόεντα ἀεὶ ζώοντα κεραυνόν.
τοῦ γὰρ ὑπὸ πληγῆς φύσεως πάντ' ἐρρίγασιν,
ᾧ σὺ κατευθύνεις κοινὸν λόγον, ὃς διὰ πάντων
φοιτᾷ μιγνύμενος μεγάλοις μικροῖς τε φάεσσιν...
ὡς τόσσος γεγαὼς ὕπατος βασιλεὺς διὰ παντός.
[32] οὐδέ τι γίγνεται ἔργον ἐπὶ χθονὶ σοῦ δίχα δαῖμον,
οὔτε κατ' αἰθέριον θεῖον πόλον οὔτ' ἐνὶ πόντῳ,
πλὴν ὁπόσα ῥέζουσι κακοὶ σφετέρῃσιν ἀνοίαις.
ἀλλὰ σὺ καὶ τὰ περισσὰ ἐπίστασαι ἄρτια θεῖναι,
καὶ κοσμεῖν τὰ ἄκοσμα, καὶ οὐ φίλα σοὶ φίλα ἐστίν.
ὧδε γὰρ εἰς ἓν πάντα συνήρμοκας ἐσθλὰ κακοῖσιν,
ὥσθ' ἕνα γίγνεσθαι πάντων λόγον αἰὲν ἐόντων,
ὃν φεύγοντες ἐῶσιν ὅσοι θνητῶν κακοί εἰσιν,
δύσμοροι, οἵ τ' ἀγαθῶν μὲν ἀεὶ κτῆσιν ποθέοντες

οὔτ' ἐσορῶσι θεοῦ κοινὸν νόμον οὔτε κλύουσιν,
ᾧ κεν πειθόμενοι σὺν νῷ βίον ἐσθλὸν ἔχοιεν.
αὐτοὶ δ' αὖθ' ὁρμῶσιν ἄνευ καλοῦ ἄλλος ἐπ' ἄλλα,
οἱ μὲν ὑπὲρ δόξης σπουδὴν δυσέριστον ἔχοντες,
οἱ δ' ἐπὶ κερδοσύνας τετραμμένοι οὐδενὶ κόσμῳ,
ἄλλοι δ' εἰς ἄνεσιν καὶ σώματος ἡδέα ἔργα
. . . . . . ἐπ' ἄλλοτε ἄλλα φέρονται,
σπεύδοντες μάλα πάμπαν ἐναντία τῶνδε γενέσθαι.
ἀλλὰ Ζεῦ πάνδωρε κελαινεφὲς ἀρχικέραυνε,
ἀνθρώπους [μὲν] ῥύου ἀπειροσύνης ἀπὸ λυγρῆς, [34]
ἣν σὺ πάτερ σκέδασον ψυχῆς ἄπο, δὸς δὲ κυρῆσαι
γνώμης, ᾗ πίσυνος σὺ δίκης μέτα πάντα κυβερνᾷς,
ὄφρ' ἂν τιμηθέντες ἀμειβώμεσθά σε τιμῇ,
ὑμνοῦντες τὰ σὰ ἔργα διηνεκές, ὡς ἐπέοικεν
θνητὸν ἐόντ', ἐπεὶ οὔτε βροτοῖς γέρας ἄλλο τι μεῖζον
οὔτε θεοῖς ἢ κοινὸν ἀεὶ νόμον ἐν δίκῃ ὑμνεῖν.

[Μονόστιχα] 13

Θεοῦ θέλοντος μετὰ πάντα γίγνεται.
Τί δ' οὐ γένοιτ' ἂν θεοῦ γ' ἐφίεντος τύχῃ;
Ξὺν τῷ θεῷ πᾶς καὶ γελᾷ κὠδύρεται.
Γεννᾷ τὸ θεῖον εὐτυχῆ δωρήματα.
Ζεὺς ἔσθ' ὁ πέμπων τὴν ἐφήμερον τροφήν.
Ἄνευ θεοῦ γὰρ οὐδὲ εἷς ἀνὴρ σθένει.
Θείᾳ προνοίᾳ πάντ' ἐγέννησεν φύσις. [36]
Θεὸς μόνος πέφυκεν ἐν βροτοῖς μέγας.

[Ὁμήρου Od. ρ'. 485] 14

Καί τε θεοὶ ξείνοισιν ἐοικότες ἀλλοδαποῖσιν
παντοῖοί τ' ἐλθόντες ἐπιστρωφῶσι πόληας,
ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντες.

Ὁμήρου [Od. σ'. 135] 15

Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

16 . . . Πανταχοῦ
πάρεστι καὶ βλέπει τὰ πάντ' ἀεὶ θεός.

17 . . .
Θεοῦ γὰρ οὐδεὶς χωρὶς εὐτυχεῖ βροτῶν,
οὐδ' εἰς τὸ μεῖον ἦλθε, τὰς θνητῶν δ' ἐγὼ
χαίρειν κελεύω θεῶν ἄτερ προθυμίας.

18 [Ἀρχιλόχου]
[38] Τοῖος ἀνθρώποισι θυμός, Γλαῦκε Λεπτίνεω παῖ,
γίνεται θνητοῖς, ὁκοίην Ζεὺς ἐφ' ἡμέρην ἄγῃ.

19 [Σοφοκλέους]
Θεοῦ θέλοντος κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις.

20 . . .
Θνητοῖσιν ἀνθρώποισι καταφυγὴ θεοί.

21 . . .
Καὶ τἀμπλακήματ' ἔρχεται θεοὺς ἔπι,
ὅθεν λαβόντες οἱ κακῶς πεπραγότες
σωτηρίαν ἀπῆλθον ἐκ δυσπραξίας.

22 . . .
[40] Νῦν οὐκ ἔτι μοι δίχα θυμός·
ἀλλὰ σαφὴς [φάτις ἔσθ'], ὅτι καὶ τὰ βρότεια
Ζεὺς ἐπικάρσια τέμνει,
καθελὼν μὲν δοκέοντ', ἀδόκητον δ' ἐξαείρων.

23 [Ὀρφέως]
Ζεὺς πρῶτος γένετο, Ζεὺς ὕστατος ἀρχικέραυνος,
Ζεὺς κεφαλή, Ζεὺς μέσσα, Διὸς δ' ἐκ πάντα τέτυκται·
Ζεὺς ἄρσην γένετο, Ζεὺς ἄμβροτος ἔπλετο νύμφη,
[42] Ζεὺς πυθμὴν γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος·
[Ζεὺς πνοιὴ πάντων, Ζεὺς ἀκαμάτου πυρὸς ὁρμή·
Ζεὺς πόντου ῥίζα, Ζεὺς ἥλιος ἠδὲ σελήνη·]
Ζεὺς βασιλεύς, Ζεὺς αὐτὸς ἁπάντων ἀρχιγένεθλος·
ἓν κράτος, εἷς δαίμων γένετο, μέγας ἀρχὸς ἁπάντων·
ἓν δὲ δέμας βασίλειον, ἐν ᾧ τάδε πάντα κυκλεῖται,

πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα καὶ αἰθὴρ νύξ τε καὶ ἦμαρ·
καὶ μῆτις, πρῶτος γενέτωρ, καὶ ἔρως πολυτερπής·
πάντα γὰρ ἐν Ζηνὸς μεγάλῳ τάδε σώματι κεῖται· [44]
τοῦ δή τοι κεφαλὴ μὲν ἰδεῖν καὶ καλὰ πρόσωπα
οὐρανὸς αἰγλήεις, ὃν χρύσεαι ἀμφὶς ἔθειραι
ἄστρων μαρμαρέων περικαλλέες ἠερέθονται·
ταύρεα δ' ἀμφοτέρωθε δύο χρύσεια κέρατα
ἀντολίη τε δύσις τε, θεῶν ὁδοὶ οὐρανιώνων.
ὄμματα δ' ἠέλιός τε καὶ ἀντιόωσα σελήνη·
νοῦς δέ οἱ ἀψευδὴς βασιλήϊος ἄφθιτος αἰθήρ,
ᾧ δὴ πάντα κλύει καὶ φράζεται· οὐδέ τίς ἐστιν
αὐδὴ οὐδ' ἐνοπὴ οὐδὲ κτύπος οὐδὲ μὲν ὄσσα,
ἣ λήθει Διὸς οὖας ὑπερμενέος Κρονίωνος.
ὧδε μὲν ἀθανάτην κεφαλὴν ἔχει ἠδὲ νόημα·
σῶμα δέ οἱ περιφεγγὲς ἀπείριτον ἀστυφέλικτον
ἄτρομον ὀμβριμόγυιον ὑπερμενὲς ὧδε τέτυκται.
ὦμοι μὲν καὶ στέρνα καὶ εὐρέα νῶτα θεοῖο
ἀὴρ εὐρυβίης, πτέρυγες δέ οἱ ἐξεφύοντο
τῇς ἐπὶ πάντα ποτᾶθ', ἱερὴ δέ οἱ ἔπλετο νηδὺς [46]
γαῖά τε παμμήτωρ ὀρέων τ' αἰπεινὰ κάρηνα,
μέσση δὲ ζώνη βαρυηχέος οἶδμα θαλάσσης
καὶ πόντου· πυμάτη δὲ βάσις χθονὸς ἔνδοθι ῥίζαι,
τάρταρα τ' εὐρώεντα καὶ ἔσχατα πείρατα γαίης.
πάντα δ' ἀποκρύψας αὖθις φάος ἐς πολυγηθὲς
μέλλει ἀπὸ κραδίης προφέρειν πάλι θέσκελα ῥέζων.

. . . . 24

Τί ποτ' ἐστὶ θεός; νοῦς, φρόνησίς ἐστι. Ζῆνα δὲ σὺ νόμιζε τοῦτον, ὅθεν ἔχομεν ἀεὶ τὸ ζῆν.

Πορφυρίου ἐκ τοῦ περὶ ἀγαλμάτων 25

Ζεὺς οὖν ὁ πᾶς κόσμος, ζῷον ἐκ ζῴων καὶ θεὸς ἐκ θεῶν. Ζεὺς δὲ καὶ καθὸ νοῦς, ἀφ' οὗ προφέρει πάντα; ὅτι δημιουργεῖ τοῖς νοήμασιν. (1)

26 *Χρυσίππου*

[48] Ζεὺς μὲν οὖν φαίνεται ὠνομάσθαι ἀπὸ τοῦ πᾶσι δεδωκέναι τὸ ζῆν. Δία δὲ αὐτὸν λέγουσιν, ὅτι πάντων ἐστὶν αἴτιος, καὶ δι' αὐτὸν πάντα.

27 *Πλάτωνος ἐκ τοῦ Κρατύλου* [p. 396]

Οἱ μὲν γὰρ Ζῆνα, οἱ δὲ Δία καλοῦσι. συντιθέμενα δὲ εἰς ἓν δηλοῖ τὴν φύσιν τοῦ θεοῦ, ὃ δὴ προσήκειν φαμὲν ὀνόματι οἵῳ τε εἶναι ἀπεργάζεσθαι. οὐ γάρ ἐστιν ἡμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν, ὅστις ἐστὶν αἴτιος μᾶλλον τοῦ ζῆν ἢ ὁ ἄρχων τε καὶ βασιλεὺς τῶν πάντων.

28 [*Πορφυρίου*]

[50] Φημὶ κατ' ἀμφοτέρων λέγεσθαι τῶν θεῶν τὸ ὄνομα τοῦ τε δημιουργοῦ καὶ τοῦ κόσμου Διός. καί μοι δοκῶ πρῶτα κατὰ νόμους τοὺς ἐμαυτοῦ Πλάτωνι χρήσεσθαι μάρτυρι τῆς τοιαύτης δόξης. Πλάτων γάρ τοι καὶ αὐτὸς Δία μὲν καλεῖ τὸν δημιουργὸν τῶν ἁπάντων, Δία δὲ καὶ τόνδε τὸν κόσμον. τὸν μὲν δημιουργὸν τρόπῳ τοιῷδε· ἐπειδὰν ἐν Φαίδρῳ περὶ τῆς τοῦ παντὸς φορᾶς διαλέγηται, τάδε φησὶ περὶ τοῦ μεγάλου Διός. "ὁ δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεὺς "ἐλαύνων πτηνὸν ἅρμα πρῶτος πορεύεται, διακοσμῶν "πάντα καὶ ἐπιμελούμενος, [τῷ δ' ἕπεται στρατιὰ "θεῶν."] οἶμαι σαφὴς ἐν τούτοις ὑπάρχει μνημονεύσας τοῦ ποιητοῦ τῶν ἁπάντων· καὶ γὰρ ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ἀκολουθίαν τῶν πρὸ τοῦ κόσμου θεῶν· ἔφη γοῦν ἕπεσθαι τῇ ἐκείνου προνοίᾳ τοὺς στρατιώτας θεούς· στρατιώτας δὲ ἐκάλεσε τοὺς τῇδε θεούς, οἳ τοῦδε τοῦ πολέμου τῆς γενέσεως στρατηγοῦσιν. ὁμοίως Ὀνάτας ὁ πυθαγόρειος ἐπεμνήσθη τοῦ τε δημιουργοῦ καὶ τῶν ἑπομένων τούτῳ θεῶν, λέγων οὕτως "τοὶ δ' ἄλλοι θεοὶ ποτὶ τὸν πρᾶτον θεὸν καὶ νοατὸν

"οὕτως ἔχοντι ὥσπερ χορευταὶ ποτὶ κορυφαῖον καὶ "στρατιῶται ποτὶ στραταγόν." κατὰ ταυτὰ δὲ Πλάτων ἀμφοτέρων ἐπεμνήσθη ἐν τῇ πρὸς Ἑρμείαν καὶ [52]
Κορίσκον ἐπιστολῇ· τὸν γὰρ δημιουργὸν ἡγεμόνα πάντων τῶν θεῶν εἶπε τῶν τε ὄντων καὶ τῶν μελλόντων. μέλλοντας δὲ ἴσμεν θεοὺς τοὺς ἀειγενεῖς, τουτέστι συναπτομένους ποτὲ σώμασι. ἐν δὲ τῷ Τιμαίῳ χωρίσας τοῦ πλήθους τοὺς θεοὺς ἑνικῶς διὰ τοῦ οἰκίστορος τοῦ κόσμου τοὺς πάντας ὠνόμασεν· "οὗτος" γὰρ ἔφη "ὄντως ἀεὶ λογισμὸς θεοῦ περὶ τὸν "ποτε ἐσόμενον θεόν." δῆλος γὰρ ὁ μὲν λογιζόμενος θεὸς ὁ δημιουργὸς ὤν, ὁ δὲ ἐσόμενος καὶ γιγνόμενος ἀεὶ ὁ κόσμος λεγόμενος. ὡσαύτως δὲ καὶ Ὅμηρος

Ζεὺς γὰρ ἐπ' ὠκεανὸν μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας
χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα, θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο.
δωδεκάτῃ δέ τοι αὖθις ἐλεύσεται οὔλυμπόνδε.

περὶ τοῦ κατὰ τὸν κόσμον Διὸς ταυτὶ λέλεκται, οἵ τε γὰρ θεοὶ ἅμα πάντες εἵποντο, τό τε πλῆθος τῶν θεῶν ἔργον ἐστὶ τοῦ δημιουργοῦ ἅμα τῷ κόσμῳ γενόμενον. ὁπόταν δὲ εἰς τὸν ὄλυμπον ἀφίκωνται, δηλοῦσι κατὰ (2)
τὴν διαφορὰν ἑτέρου λεγομένου Διὸς τοῦ κεχωρισμέ- [54]
νου τῶν θεῶν. ἡ γοῦν Θέτις εἰς μὲν τὸν ὄλυμπον ἧκεν (χρῆν γὰρ τὴν ποίησιν ἐκτελεῖν τὸ μύθευμα),

εὗρε δὲ εὐρύοπα Κρονίδην ἄτερ ἥμενον ἄλλων
ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος οὐλύμποιο.

τὴν μέντοι δωδεκάτην ἀκουστέον τῶν θεῶν τῆς ἐπανόδου, ὁπόταν ὑπερβάντες τὰ δώδεκα ζῴδια ἐπὶ τῷ νώτῳ γένωνται τοῦ οὐρανοῦ· στάντας δὲ αὐτοὺς ἐκεῖσε περιάγει ἡ περιφορά· λόγος γὰρ ὁ αὐτὸς ψυχῶν καὶ θεῶν.

. . . . 29

Θαλῆς ἐρωτηθεὶς τί πρεσβύτατον τῶν ὄντων ἀπεκρίνατο "θεός· ἀγέννητον γάρ."

Σωκράτης ἐρωτηθεὶς τί θεὸς εἶπε "τὸ ἀθάνατον καὶ ἀίδιον."

Ἑρμῆς ἐρωτηθεὶς τί θεὸς εἶπεν "ὁ τῶν ὅλων δημιουργός, σοφώτατος νοῦς καὶ ἀίδιος".

[56] Θαλῆς νοῦν τοῦ κόσμου τὸν θεόν, τὸ δὲ πᾶν ἔμψυχον ἅμα καὶ δαιμόνων πλῆρες· διήκειν δὲ καὶ διὰ τοῦ στοιχειώδους ὑγροῦ δύναμιν θείαν κινητικὴν αὐτοῦ.

Ἀναξίμανδρος ἀπεφήνατο τοὺς ἀπείρους οὐρανοὺς θεούς.

Ἀναξιμένης τὸν ἀέρα. χρὴ δὲ ὑπακούειν ἐπὶ τῶν οὕτως λεγομένων τὰς ἐνδιοικούσας τοῖς στοιχείοις ἢ τοῖς σώμασι δυνάμεις.

Ἀρχέλαος ἀέρα καὶ νοῦν τὸν θεόν, οὐ μέντοι κοσμοποιὸν τὸν νοῦν.

Ἀναξαγόρας νοῦν κοσμοποιὸν τὸν θεόν.

Δημόκριτος νοῦν τὸν θεὸν ἐν πυρὶ σφαιροειδεῖ.

[58] Διογένης καὶ Κλεάνθης καὶ Οἰνοπίδης τὴν τοῦ κόσμου ψυχήν.

Πυθαγόρας τῶν ἀρχῶν τὴν μὲν μονάδα θεὸν καὶ τἀγαθόν, ἥτις ἐστὶν ἡ τοῦ ἑνὸς φύσις, αὐτὸς ὁ νοῦς, καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα δαίμονα καὶ τὸ κακόν, περὶ ἣν ἐστι τὸ ὑλικὸν πλῆθος.

Ποσειδώνιος πνεῦμα νοερὸν καὶ πυρῶδες, οὐκ ἔχον μὲν μορφὴν μεταβάλλον δὲ εἰς ὃ βούλεται καὶ συνεξομοιούμενον πᾶσιν.

Σπεύσιππος τὸν νοῦν οὔτε τῷ ἑνὶ οὔτε τῷ ἀγαθῷ τὸν αὐτόν, ἰδιοφυῆ δέ.

Κριτόλαος καὶ Διόδωρος ὁ Τύριος νοῦν ἀπ' αἰθέρος ἀπαθοῦς.

[60] Ἡράκλειτος τὸ περιοδικὸν πῦρ ἀίδιον, εἱμαρ-

μένην δὲ λόγον ἐκ τῆς ἐναντιοδρομίας δημιουργὸν τῶν ὄντων.

Ζήνων ὁ στωικὸς νοῦν κόσμον πύρινον.

Μνήσαρχος τὸν κόσμον τὴν πρώτην οὐσίαν ἔχοντα ἐπὶ πνεύματος.

Βόηθος τὸν αἰθέρα θεὸν ἀφεφήνατο.

Παρμενίδης τὸ ἀκίνητον καὶ πεπερασμένον σφαιροειδές.

Μέλισσος καὶ Ζήνων τὸ ἓν καὶ πᾶν, καὶ μόνον ἀίδιον καὶ ἄπειρον τὸ ἕν, καὶ τὸ μὲν ἓν τὴν ἀ- (5) νάγκην, ὕλην δὲ αὐτῆς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, εἴδη δὲ τὸ νεῖκος καὶ τὴν φιλίαν. λέγει δὲ καὶ τὰ στοιχεῖα θεοὺς καὶ τὸ μῖγμα τούτων τὸν κόσμον· καὶ πρὸς ταῦτα ἀναλυθήσεται τὸ μονοειδές· καὶ θείας μὲν οἴεται τὰς ψυχάς, θείους δὲ καὶ τοὺς μετέχοντας αὐτῶν καθα- [62] ροὺς καθαρῶς.

Πολέμων τὸν κόσμον θεὸν ἀπεφήνατο.

Ξενοκράτης, Ἀγαθήνορος, Χαλκηδόνιος, τὴν μονάδα καὶ τὴν δυάδα θεούς, τὴν μὲν ὡς ἄρρενα πατρὸς ἔχουσαν τάξιν, ἐν οὐρανῷ βασιλεύουσαν, ἥντινα προσαγορεύει καὶ Ζῆνα καὶ περιττὸν καὶ νοῦν, ὅστις ἐστὶν αὐτῷ πρῶτος θεός· τὴν δὲ ὡς θήλειαν, μητρὸς θεῶν δίκην, τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν λήξεως ἡγουμένην, ἥτις ἐστὶν αὐτῷ ψυχὴ τοῦ παντός. θεὸν δὲ εἶναι καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς ἀστέρας πυρώδεις ὀλυμπίους θεούς, καὶ ἑτέρους ὑποσελήνους δαίμονας ἀοράτους. ἀρέσκεται δὲ καὶ αὐτὸς ... καὶ ἐνδιοικεῖν τοῖς ὑλικοῖς στοιχείοις. τούτων δὲ τὴν μὲν ... ἀειδῆ ... προσαγορεύει, ... τὴν δὲ διὰ τοῦ ὑγροῦ Ποσειδῶνα, τὴν δὲ διὰ τῆς γῆς φυτοσπόρον Δήμητρα. ταῦτα δὲ χορηγήσας τοῖς στωικοῖς τὰ πρότερα παρὰ τοῦ Πλάτωνος μεταπέφρακεν.

[64] *Πλάτων* δὲ τὸ ἕν, τὸ μονοφυές, τὸ μοναδικόν, τὸ ὄντως ὄν, τἀγαθόν. πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων εἰς τὸν νοῦν σπεύδει. νοῦς οὖν ὁ θεός, χωριστὸν εἶδος· τὸ δὲ χωριστὸν ἀκουέσθω τὸ ἀμιγὲς πάσης ὕλης καὶ μηδενὶ τῶν σωματικῶν συμπεπλεγμένον, μηδὲ τῷ παθητῷ τῆς φύσεως συμπαθές. τούτου δὲ πατρὸς καὶ ποιητοῦ τὰ ἄλλα θεῖα ἔκγονα νοητὰ μέν, ὅ τε νοητὸς λεγόμενος κόσμος, παραδείγματα δέ ἐστι τοῦ ὁρατοῦ κόσμου, πρὸς δὲ τούτοις ἐναιθέριοί τινες δυνάμεις (ἄλογοι δ' εἰσὶ κἀσώματοι) καὶ ἐναέριοι καὶ ἔνυδροι, αἰσθητὰ δὲ τοῦ πρώτου θεοῦ ἔκγονα ἥλιος σελήνη ἀστέρες γῆ καὶ ὁ περιέχων πάντα κόσμος.

Ἀριστοτέλης τὸν μὲν ἀνωτάτω θεὸν εἶδος [χωριστόν], ὁμοίως Πλάτωνι, ἐπιβεβηκότα τῇ σφαίρᾳ τοῦ παντός, ἥτις ἐστὶν αἰθέριον σῶμα, τὸ πέμπτον ὑπ' αὐτοῦ καλούμενον.

οἱ *στωικοὶ* νοερὸν θεὸν ἀποφαίνονται, πῦρ
[66] (5) τεχνικόν, ὁδῷ βαδίζον ἐπὶ γενέσει κόσμου, ἐμπεριειληφὸς πάντας τοὺς σπερματικοὺς λόγους καθ' οὓς ἅπαντα καθ' εἱμαρμένην γίνεται, καὶ πνεῦμα ἐνδιῆκον δι' ὅλου τοῦ κόσμου, τὰς δὲ προσηγορίας μεταλαμβάνον διὰ τὰς τῆς ὕλης, δι' ἧς κεχώρηκε, παραλλάξεις· θεοὺς δὲ καὶ τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἀστέρας καὶ τὴν γῆν· ἀνωτάτω δὲ πάντων νοῦν ἐναιθέριον εἶναι θεόν.

Ἐπίκουρος ἀνθρωποειδεῖς μὲν τοὺς θεούς, λόγῳ δὲ πάντας θεωρητούς, διὰ τὴν λεπτομέρειαν τῆς τῶν εἰδώλων φύσεως. ὁ δ' αὐτὸς ἄλλας τέσσαρας φύσεις κατὰ γένος ἀφθάρτους τάσδε, τὰ ἄτομα τὸ κενὸν τὸ ἄπειρον τὰς ὁμοιότητας· αὗται δὲ λέγονται ὁμοιομέρειαι καὶ στοιχεῖα.

Ἑρμοῦ Κρατῆρι 30

Τοιοῦτο γάρ ἐστι τὸ σῶμα ἐκείνου, οὐχ ἁπτὸν οὐδὲ ὁρατὸν οὐδὲ μετρητὸν οὐδὲ διαστατὸν οὐδ' ἄλλῳ [68] τινὶ σώματι ὅμοιον. οὔτε γὰρ πῦρ ἐστιν οὔτε ὕδωρ οὔτ' ἀὴρ οὔτε πνεῦμα, ἀλλὰ πάντα ἀπ' αὐτοῦ. ἀγαθὸς γὰρ ὢν [μόνος] μόνῳ ἑαυτῷ τοῦτο ἀναθεῖναι ἠθέλησε καὶ τὴν γῆν κοσμῆσαι.

. . . 31

Ἡρακλέος κρατεροῦ ὃς γᾶν ἐκάθαρεν ἅπασαν,
πετροβάτα τε θεοῦ Πανὸς νομίοιο βρυάκτα,
θνατῶν τ' ἰατῆρος Ἀσκληπιοῦ ὀλβιοδώτα,
πρεσβίστας τε θεᾶς Ὑγιείας μειλιχοδώρου,
ναυσί τ' ἐπ' ὠκυπόροισι Διοσκούρων ἐπιφάντων,
Κουρήτων θ' οἳ ματρὶ Διὸς Ῥέᾳ ἐντὶ πάρεδροι,
καὶ Χαρίτων μεμνᾶσθαι ἐν ἔργῳ παντὶ μέγιστον, [70] (6)
ἠδὲ Χρόνου παίδων Ὡρᾶν αἳ πάντα φύοντι,
Νυμφᾶν τ' ὠρειᾶν, αἳ νάματα κάλ' ἐφέποντι,
ὑμνέωμες μάκαρας, Μοῦσαι Διὸς ἔκγονοι, ἀφθίτοις ἀοιδαῖς.

[Φιλήμονος] 32

Ὃν οὐδὲ εἷς λέληθεν οὐδὲ ἓν ποιῶν,
οὐδ' αὖ ποιήσων οὐδὲ πεποιηκὼς πάλαι,
οὔτε θεὸς οὔτ' ἄνθρωπος, οὗτός εἰμ' ἐγὼ
ἀήρ, ὃν ἄν τις ὀνομάσειε καὶ Δία.
ἐγὼ δ', ὃ θεοῦ 'στιν ἔργον, εἰμὶ πανταχοῦ,
ἐνταῦθ' ἐν Ἀθήναις, ἐν Πάτραις, ἐν Σικελίᾳ,
ἐν ταῖς πόλεσι πάσαισιν, ἐν ταῖς οἰκίαις
πάσαις, ἐν ὑμῖν πᾶσιν· οὐκ ἔστιν τόπος
οὗ μή 'στιν ἀήρ· ὁ δὲ παρὼν ἁπανταχοῦ
πάντ' ἐξ ἀνάγκης οἶδε πανταχοῦ παρών.

33 *Ἀρριανοῦ Ἐπικτητείου ἐκ τῶν περὶ προνοίας* (I, 6)

Ἀφ' ἑκάστου τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γιγνομένων ῥᾴ-
[72] *διόν ἐστιν ἐγκωμιάσαι τὴν πρόνοιαν, ἐὰν δύο ἔχῃ τις ταῦτα ἐν ἑαυτῷ, δύναμίν τε συνορατικὴν τῶν γεγονότων ἑκάστῳ καὶ τὸ εὐχάριστον. εἰ δὲ μή, ὃ μὲν οὐκ ὄψεται τὴν εὐχρηστίαν τῶν γεγονότων, ὃ δ' οὐκ εὐχαριστήσει ἐπ' αὐτοῖς οὐδ' ἂν ἴδῃ. χρώματα ὁ θεὸς εἰ ἐπεποιήκει καὶ καθόλου πάντα ὁρατά, δύναμιν δὲ θεατικὴν αὐτῶν μὴ ἐπεποιήκει, τί ἂν ἦν ὄφελος; οὐδ' ὁτιοῦν. οὐδὲ ἀνάπαλιν, εἰ τὴν μὲν δύναμιν ἐπεποιήκει, τὰ ὄντα δὲ μὴ τοιαῦτα οἷα ὑποπίπτειν τῇ δυνάμει τῇ ὁρατικῇ, καὶ οὕτως τί ὄφελος; οὐδέν. τί δ' εἰ καὶ ἀμφότερα ταῦτα ἐπεποιήκει, φῶς δὲ μὴ ἐπεποιήκει; οὐδ' οὕτως τι ὄφελος. τίς οὖν ὁ ἁρμόσας τοῦτο πρὸς ἐκεῖνο κἀκεῖνο πρὸς τοῦτο; τίς δὲ ὁ ἁρμόσας τὴν μάχαιραν πρὸς τὸν κουλεὸν καὶ τὸν κουλεὸν πρὸς τὴν μάχαιραν; οὐδείς; καὶ μὴν ἐξ αὐτῆς τῆς κατασκευῆς τῶν ἐπιτετελεσμένων ἀποφαίνεσθαι εἰώθαμεν, ὅτι τεχνίτου τινὸς πάντως τὸ ἔργον, οὐχὶ δὲ εἰκῇ κατεσκευασμένον. ἆρ' οὖν τούτων μὲν ἕκαστον ἐμφαίνει τὸν τεχνίτην, τὰ δὲ ὁρατὰ καὶ ὅρασις καὶ φῶς οὐκ ἐμφαίνει; τὸ δ' ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ καὶ*
[74] *ἡ προθυμία ἡ ἑκατέρου πρὸς τὴν συνουσίαν καὶ ἡ δύναμις ἡ χρηστικὴ τοῖς μορίοις τοῖς κατεσκευασμένοις, οὐδὲ ταῦτα ἐμφαίνει τὸν τεχνίτην; ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὔπω· ἡ δὲ τοιαύτη τῆς διανοίας κατασκευή, καθ' ἣν οὐχ ἁπλῶς ὑποπίπτοντες τοῖς αἰσθητοῖς τυπούμεθα ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκλαμβάνομέν τι καὶ ἀφαιροῦμεν καὶ προστίθεμεν καὶ συντίθεμεν τάδε τινὰ δι' αὐτῶν, καὶ νὴ Δία μεταβαίνομεν ἀπ' ἄλλων ἐπ' ἄλλα οὕτω πως παρακείμενα, οὐδὲ ταῦτα ἱκανὰ*

κινῆσαί τινας καὶ διατρέψαι πρὸς τὸ μὴ ἀπολιπεῖν τὸν τεχνίτην; ἢ ἐξηγησάσθωσαν ἡμῖν τί τὸ ποιοῦν ἐστὶ τούτων ἕκαστον, ἢ πῶς οἷόν τε τὰ οὕτως θαυμαστὰ καὶ τεχνικὰ εἰκῇ καὶ ἀπὸ ταυτομάτου γίγνεσθαι.

Ὅτι πάντα ἐφορᾷ τὸ θεῖον (Ibid. c. 14) 34

Πυθομένου δέ τινος πῶς ἄν τις πεισθείη, ὅτι ἕκαστον τῶν ὑπ' αὐτοῦ πραττομένων ἐφορᾶται ὑπὸ τοῦ θεοῦ; οὐ δοκεῖ σοι, ἔφη, ἡνῶσθαι τὰ πάντα; δοκεῖ, ἔφη. τί δέ; συμπαθεῖν τὰ ἐπίγεια τοῖς οὐρανίοις [76] *οὐ δοκεῖ σοι; δοκεῖ μοι, ἔφη. πόθεν γὰρ οὕτως τεταγμένως καθάπερ ἐκ προστάγματος τοῦ θεοῦ, ὅτ' ἂν ἐκεῖνος εἴπῃ τοῖς φυτοῖς ἀνθεῖν, ἀνθεῖ, ὅτ' ἂν εἴπῃ βλαστάνειν, βλαστάνει, ὅτ' ἂν ἐκφέρειν τὸν καρπόν,* (7) *ἐκφέρει, ὅτ' ἂν πεπαίνειν, πεπαίνει, ὅτ' ἂν ἀποβάλλειν, ἀποβάλλει, καὶ φυλλορροεῖν, φυλλορροεῖ, καὶ αὐτὰ εἰς αὑτὰ συνειλούμενα ἐφ' ἡσυχίας μένειν καὶ ἀναπαύεσθαι, μένει καὶ ἀναπαύεται. πόθεν δὲ πρὸς τὴν αὔξησιν καὶ μείωσιν τῆς σελήνης, καὶ τὴν τοῦ ἡλίου πρόσοδον καὶ ἄφοδον τοσαύτη παραλλαγὴ καὶ ἐπὶ τὰ ἐναντία μεταβολὴ τῶν ἐπιγείων θεωρεῖται; ἀλλὰ τὰ φυτὰ μὲν καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα οὕτως ἐνδέδεται τοῖς ὅλοις καὶ συμπέπονθεν, αἱ ψυχαὶ δὲ αἱ ἡμέτεραι οὐ πολὺ πλέον; ἀλλ' αἱ ψυχαὶ μὲν οὕτως εἰσὶν ἐνδεδεμέναι καὶ συναφεῖς τῷ θεῷ, ἅτε αὐτοῦ μόρια οὖσαι καὶ ἀποσπάσματα, οὐ παντὸς δὲ αὐτῶν κινήματος, ἅτε οἰκείου καὶ συμφυοῦς, ὁ θεὸς αἰσθάνεται; ἀλλὰ σὺ μὲν περὶ τῆς θείας διοικήσεως καὶ περὶ ἑκάστου τῶν θείων ὁμοῦ καὶ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐνθυμεῖσθαι δύνασαι, καὶ ἅμα μὲν* [78] *αἰσθητικῶς ἀπὸ μυρίων πραγμάτων κινεῖσθαι, ἅμα δὲ διανοητικῶς, ἅμα δὲ τοῖς μὲν συγκαταθετικῶς,*

τοῖς δὲ ἀνανευστικῶς ἢ ἐφεκτικῶς· τύπους τε τοσούτους ἀφ' οὕτω πολλῶν καὶ ποικίλων πραγμάτων ἐν τῇ σαυτοῦ ψυχῇ φυλάττεις, καὶ ἀπ' αὐτῶν κινούμενος εἰς ἐπινοίας ὁμοειδεῖς ἐμπίπτεις τοῖς πρώτως τετυπωκόσι, τέχνας τε ἄλλας ἐπ' ἄλλαις, καὶ μνήμας ἀπὸ μυρίων πραγμάτων διασώζεις, ὁ δὲ θεὸς οὐχ οἷός τέ ἐστι πάντα ἐφορᾶν καὶ πᾶσι συμπαρεῖναι καὶ ἀπὸ πάντων τινὰ ἴσχειν διάδοσιν; ἀλλὰ φωτίζειν μὲν οἷός τέ ἐστιν ὁ ἥλιος τηλικοῦτον μέρος τοῦ παντός, ὀλίγον δὲ τὸ ἀφώτιστον ἀπολείπειν, ὅσον οἷόν τε ἐπέχεσθαι ὑπὸ τῆς σκιᾶς ἣν ἡ γῆ ποιεῖ, ὁ δὲ καὶ τὸν ἥλιον αὐτὸν πεποιηκὼς καὶ περιάγων, μέρος ὄντ' αὐτοῦ μικρὸν ὡς πρὸς τὸ ὅλον, οὗτος δὲ οὐ δύναται πάντων αἰσθάνεσθαι;

35 Ἰαμβλίχου ἐκ τῆς πρὸς Ποιμένιον ἐπιστολῆς·

[80] Οἱ θεοὶ τὴν εἱμαρμένην συνέχοντες διὰ παντὸς ἐπανορθοῦνται· ἡ δ' ἐπανόρθωσις αὐτῶν ποτὲ μὲν ἐλάττωσιν κακῶν ποτὲ δὲ παραμυθίαν ἐνιότε δὲ καὶ ἀναίρεσιν ἀπεργάζεται· ἀφ' οὗ δὴ διακοσμεῖται ἡ εἱμαρμένη τοῖς ἀγαθοῖς, διακοσμουμένη δὲ οὐχ ὑποφαίνεται πᾶσα πρὸς τὴν ἄτακτον φύσιν τῆς γενέσεως. οὐκοῦν ἔτι μᾶλλον σῴζεται ἡ πεπρωμένη διὰ τῆς τοιαύτης ἐπανορθώσεως, καὶ τὸ παρατρέπον αὐτῆς μένει κατὰ τὴν ἄτρεπτον τῶν θεῶν ἀγαθότητα συνεχόμενον, διότι οὐκ ἐᾶται ὑπορρεῖν εἰς τὴν ἄτακτον πλημμέλειαν. τούτων δὴ οὕτως ἐχόντων τό τε ἀγαθοειδὲς τῆς προνοίας τό τε αὐτεξούσιον τῆς ψυχῆς καὶ πάντα τὰ κάλλιστα διασώζεται, τῇ βουλήσει τῶν θεῶν συνυπάρχοντα.

Ἀριστοτέλους ἐκ τῆς πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπιστολῆς (περὶ κόσμου 6, 34) 36

Καθόλου δὲ ὅπερ ἐν νηῒ μὲν κυβερνήτης, ἐν ἅρματι [82] *δὲ ἡνίοχος, ἐν χορῷ δὲ κορυφαῖος, ἐν πόλει δὲ νόμος, ἐν στρατοπέδῳ δὲ ἡγεμών, τοῦτο θεὸς ἐν κόσμῳ, πλὴν καθόσον τοῖς μὲν καματηρὸν τὸ ἄρχειν πολυκίνητόν τε καὶ πολυμέριμνον, τῷ δὲ ἄλυπον ἄπονόν τε, πάσης κεχωρισμένον σωματικῆς ἀσθενείας. ἐν ἀκινήτῳ γὰρ ἱδρυμένος δυνάμει πάντα κινεῖ καὶ περιάγει ὅπου βούλεται καὶ ὅπως ἐν διαφόροις ἰδέαις καὶ φύσεσιν· ὥσπερ ἀμέλει καὶ ὁ τῆς πόλεως νόμος ἀκίνητος ὢν ἐν ταῖς τῶν χρωμένων ψυχαῖς πάντα οἰκονομεῖ τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν. ἐφεπόμενοι γὰρ αὐτῷ δῆλον ὅτι ἐξίασιν ἄρχοντες μὲν εἰς τὰ ἀρχεῖα, θεσμοθέται δὲ εἰς τὰ οἰκεῖα δικαστήρια, βουλευταὶ δὲ καὶ ἐκκλησιασταὶ εἰς συνέδρια τὰ προσήκοντα· καὶ ὃ μέν τις εἰς τὸ πρυτανεῖον βαδίζει διαιτησόμενος, ὃ δὲ πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀπολογησόμενος, ὃ δὲ εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀποθανούμενος. γίνονται δὲ καὶ δημοθοινίαι νόμιμοι καὶ πανηγύρεις ἐνιαύσιαι θεῶν τε θυσίαι καὶ ἡρώων θεραπεῖαι καὶ χοαὶ κεκμηκότων. ἄλλα δὲ ἄλλως ἐνεργούμενα κατὰ μίαν πρόσταξιν ἢ* [84] *νόμιμον ἐξουσίαν σώζει τὸ τοῦ ποιήσαντος ὅτι*

πόλις δ' ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων γέμει,
ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων.

οὕτως ὑποληπτέον καὶ ἐπὶ τῆς μείζονος πόλεως, λέγω δὲ τοῦ κόσμου. νόμος μὲν γὰρ ἡμῖν ἰσοκλινὴς ὁ θεὸς οὐδεμίαν ἐπιδεχόμενος διόρθωσιν ἢ μετάθεσιν, κρείττων δ' οἶμαι καὶ βεβαιότερος τῶν ἐν ταῖς κύρβεσιν ἀναγεγραμμένων. ἡγουμένου δὲ ἀκινήτως αὐτοῦ καὶ ἐμμελῶς ὁ σύμπας οἰκονομεῖται δι' αὐτοῦ διάκοσμος οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, μεμερισμένος κατὰ τὰς φύσεις

πάσας ὁμοίως διὰ τῶν οἰκείων σπερμάτων εἰς τὰ φυτὰ καὶ ζῶα κατὰ γένη τε καὶ εἴδη. καὶ γὰρ ἄμπελοι καὶ φοίνικες καὶ περσέαι συκέαι τε γλυκεραὶ καὶ ἐλαῖαι, ὥς φησιν ὁ ποιητής, τά τε ἄκαρπα μὲν ἄλλας δὲ παρεχόμενα χρείας, πλάτανοι καὶ πεῦκαι καὶ πύξοι κλῶνές τε

[86] κλήθρη τ' αἴγειρός τε καὶ εὐώδης κυπάρισσος,

αἵ τε καρπὸν ὀπώρας ἡδὺν ἄλλως δὲ δυσθησαύριστον φέρουσαι

ὄχναι καὶ ῥοιαὶ καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,

τῶν τε ζῴων τά τε ἄγρια καὶ ἥμερα τά τ' ἐν ἀέρι καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν ὕδατι βοσκόμενα γίνεταί τε καὶ ἀκμάζει καὶ φθείρεται τῷ τοῦ θεοῦ πειθόμενα θεσμῷ. πᾶν γὰρ ἑρπετὸν τὴν γῆν νέμεται, ὥς φησιν Ἡράκλειτος.

εἷς δὲ ὢν πολυώνυμός ἐστι, κατονομαζόμενος τοῖς πάθεσι πᾶσιν ἅπερ αὐτὸς νεοχμοῖ. καλοῦμεν γὰρ αὐτὸν καὶ Ζῆνα καὶ Δία, παραλλήλως χρώμενοι τοῖς ὀνόμασιν, ὡς κἂν εἰ λέγοιμεν δι' ὃν ζῶμεν. Κρόνου δὲ παῖς καὶ Χρόνου λέγεται διήκων ἐξ αἰῶνος ἀτέρμονος εἰς ἕτερον αἰῶνα, ἀστραπαῖός τε καὶ βρονταῖος
[88] καὶ αἴθριος καὶ ἀστέριος καὶ κεραύνιός τε καὶ ὑέτιος ἀπὸ τῶν ὑετῶν τε καὶ κεραυνῶν καὶ τῶν ἄλλων καλεῖται, καὶ μὴν κάρπιος μὲν ἀπὸ τῶν καρπῶν, πολιεὺς δὲ ἀπὸ τῶν πόλεων ὀνομάζεται, γενέθλιός τε καὶ ὁμόγνιος καὶ εὐόρκιός τε καὶ πατρῷος ἀπὸ τῆς πρὸς ταῦτα κοινωνίας, ἑταιρεῖός τε καὶ φίλιος καὶ ξένιος, ἔτι δὲ στράτιός τε καὶ τροπαιοῦχος, καθάρσιός τε καὶ παλαμναῖος καὶ ἱκέσιος καὶ μειλίχιος, ὥσπερ οἱ ποιηταὶ λέγουσι, σωτήρ τε καὶ ἐλευθέριος ἐτύμως οὕτως εἰπεῖν· ὡς δὲ τὸ πᾶν εἰπεῖν, οὐράνιός τε καὶ χθόνιος,

πάσης ἐπώνυμος φύσεως ὢν καὶ τύχης, ἅτε πάντων αὐτὸς αἴτιος ὤν.

Ξενοφῶντος ἐκ τοῦ δ' ἀπομνημονευ- 37
μάτων [c. 3]

Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἤδη ποτέ σοι ἐπῆλ- [90]
θεν ἐνθυμηθῆναι ὡς ἐπιμελῶς οἱ θεοὶ ὧν οἱ ἄνθρω-
ποι δέονται κατεσκευάκασι; Καὶ ὅς Μὰ τὸν Δί', ἔφη,
οὐκ ἔμοιγε. Ἀλλ' οἶσθά γ', ἔφη, ὅτι πρῶτον μὲν
φωτὸς δεόμεθα ὃ ἡμῖν οἱ θεοὶ παρέχουσι; Νὴ Δί',
ἔφη, ὅ γ' εἰ μὴ εἴχομεν, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν
ἕνεκά γε τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν. Ἀλλὰ μὴν καὶ
ἀναπαύσεώς γε δεομένοις ἡμῖν νύκτα παρέχουσι κάλ-
λιστον ἀναπαυτήριον. Πάνυ γε, ἔφη, καὶ τοῦτο χά-
ριτος ἄξιον. Οὐκοῦν καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν ἥλιος φωτεινὸς
ὢν τάς τε ὥρας τῆς ἡμέρας ἡμῖν καὶ τἆλλα πάντα σα-
φηνίζει, ἡ δὲ νὺξ διὰ τὸ σκοτεινὴ εἶναι ἀσαφεστέρα
ἐστίν, ἄστρα ἐν τῇ νυκτὶ ἀνέφηναν, ἃ ἡμῖν τῆς νυ-
κτὸς τὰς ὥρας ἐμφανίζει, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ ὧν δεό-
μεθα πράττομεν; Ἔστι ταῦτα, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν ἥ γε
σελήνη οὐ μόνον τῆς νυκτὸς ἀλλὰ καὶ τοῦ μηνὸς τὰ
μέρη φανερὰ ἡμῖν ποιεῖ; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τὸ δέ,
ἐπεὶ τροφῆς δεόμεθα, ταύτην ἡμῖν ἐκ τῆς γῆς ἀναδι-
δόναι καὶ ὥρας ἁρμοττούσας πρὸς τοῦτο παρέχειν αἳ
ἡμῖν οὐ μόνον ὧν δεόμεθα πολλὰ καὶ παντοῖα παρα-
σκευάζουσιν ἀλλὰ καὶ οἷς εὐφραινόμεθα; Πάνυ, ἔφη,
καὶ ταῦτα φιλάνθρωπα. Τὸ δὲ καὶ ὕδωρ παρέχειν
ἡμῖν οὕτω πολλοῦ ἄξιον, ὥστε συμφύειν τε καὶ συν-
αύξειν τῇ γῇ καὶ ταῖς ὥραις πάντα τὰ χρήσιμα ἡμῖν,
συντρέφειν δὲ καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς, καὶ μιγνύμενον πᾶσι [92]
τοῖς τρέφουσιν ἡμᾶς εὐκατεργαστότερά τε καὶ ὠφε-
λιμώτερα καὶ ἡδίω ποιεῖν αὐτά, καὶ ἐπειδὴ πλείστου

δεόμεθα τούτου, ἀφθονέστατον αὐτὸ παρέχειν ἡμῖν; Καὶ τοῦτο, ἔφη, προνοητικόν.

38 *Πλάτωνος ἐκ τοῦ Σοφιστοῦ* [p. 265]

(3) *Ποιητικῆς δὴ πρῶτον ἔστω δύο μέρη. Ποίων; Τὸ μὲν θεῖον τὸ δ' ἀνθρώπινον. Οὔ πω μεμάθηκα. Ποιητικόν, εἴπερ μεμνήμεθα τὰ κατ' ἀρχὰς λεχθέντα, πᾶσαν ἔφαμεν εἶναι δύναμιν, ἥτις ἂν αἰτία γίγνηται τοῖς μὴ πρότερον οὖσιν ὕστερον γίγνεσθαι. Μεμαθήκαμεν.*

(4) *Ζῷα δὴ πάντα θνητὰ καὶ δὴ φυτά, ὅσα τ' ἐπὶ γῆς ἐκ σπερμάτων καὶ ῥιζῶν φύεται καὶ ὅσα ἄψυχα ἐκ γῆς ἐν γῇ ξυνίσταται σώματα τηκτὰ καὶ ἄτηκτα, μῶν ἄλλου τινὸς ἢ θεοῦ δημιουργοῦντος φήσομεν ὕστερον γίγνεσθαι πρότερον οὐκ ὄντα; ἢ τῶν πολλῶν δόγματι χρώμενοι ποιητῶν, τὴν φύσιν αὐτὰ γεννᾶν ἀπό τινος αἰτίας αὐτομάτης καὶ ἄνευ διανοίας φυούσης, ἢ μετὰ λόγου τε καὶ ἐπιστήμης θείας ἀπὸ θεοῦ γιγνομένης διὰ τὴν ἡλικίαν πολλάκις ἀμφότερα μεταδοξάζω· νῦν μὲν βλέπων εἰς σὲ καὶ ὑπολαμβάνων κατὰ θεὸν αὐτὰ γίγνεσθαι, ταύτῃ καὶ αὐτὸς νενόμικα. Καλῶς γε, ὦ Θεαίτητε, καὶ εἰ μέν σε ἡγούμεθα τὸν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἄλλως πως δοξαζόντων εἶναι, νῦν ἂν τῷ λόγῳ μετὰ πειθοῦς ἀναγκαίας ἐπεχειροῦμεν ποιεῖν ὁμολογεῖν· ἐπειδὴ δέ σου καταμανθάνω τὴν φύσιν, ὅτι καὶ ἄνευ τῶν παρ' ἡμῶν λόγων αὐτῇ πρόσεισιν ἐφ' ἃ νῦν ἕλκεσθαι φῄς, ἐάσω· χρόνος γὰρ ἐκ περιττοῦ γίγνοιτ' ἄν· ἀλλὰ θήσω τὰ μὲν φύσει λεγόμενα ποιεῖσθαι θείᾳ τέχνῃ, τὰ δ' ἐκ τούτων ὑπ' ἀνθρώπων ξυνιστάμενα, ἀνθρωπίνῃ, καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον δύο ποιητικῆς γένη, τὸ μὲν ἀνθρώπινον εἶναι τὸ δὲ θεῖον. Ὀρθῶς.*

Ὀνάτου ἐκ τοῦ περὶ θεοῦ καὶ θείου. 39

Ὁ μὲν θεὸς τὰ τῶν ἄλλων ζῴων ἐπαΐει, οὔτε ὁρα-
τὸς ὢν οὔτε ἐπαϊστός, εἰ μή τισι πάγχυ ὀλίγοις τῶν [94]
ἀνθρώπων. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ θεός ἐντι νόος καὶ ψυχὰ
καὶ τὸ ἁγεμονικὸν τῶ σύμπαντος κόσμω· ταὶ δυνά-
μιες δ' αὐτῶ αἰσθηταὶ τά τ' ἔργα, ὧν οἶμαι νομεύς,
καὶ ταὶ πράξιες καὶ ταὶ κατὰ τὸν σύμπαντα κόσμον
ἐπιστρωφάσιες.

ὁ μὲν ὦν θεὸς αὐτὸς οὔτε ὁρατὸς οὔτε αἰσθητός,
ἀλλὰ λόγῳ μόνον καὶ νόῳ θεωρατός· τὰ δ' ἔργα αὐτῶ
καὶ ταὶ πράξιες ἐναργέες τε καὶ αἰσθηταί ἐντι πάν-
τεσιν ἀνθρώποις. δοκέει δέ μοι καὶ μὴ εἷς εἶμεν
θεός, ἀλλ' εἷς μὲν ὁ μέγιστος καὶ καθυπέρτερος καὶ ὁ
κρατέων τῶ παντός, τοὶ δ' ἄλλοι πολλοὶ διαφέροντες
κατὰ δύναμιν· βασιλεύεν δὲ πάντων αὐτῶν ὁ καὶ
κράτει καὶ μεγέθει καὶ ἀρετᾷ μέζων. οὗτος δέ κα εἴη [96]
θεὸς ὁ περιέχων τὸν σύμπαντα κόσμον, τοὶ δ' ἄλλοι
θεοὶ οἱ θέοντές ἐντι κατ' οὐρανὸν σὺν τᾷ τῶ παντὸς
περιαγήσι, κατὰ λόγον ὀπαδέοντες τῷ πράτῳ καὶ νοα-
τῷ. τοὶ δὲ λέγοντες ἕνα θεὸν εἶμεν ἀλλὰ μὴ πολλὼς
ἁμαρτάνοντι· τὸ γὰρ μέγιστον ἀξίωμα τᾶς θείας
ὑπεροχᾶς οὐ συνθεωρεῦντι. λέγω δὴ τὸ ἄρχεν καὶ
καθαγέεσθαι τῶν ὁμοίων, καὶ κράτιστον καὶ καθυ-
πέρτερον εἶμεν τῶν ἄλλων. τοὶ δ' ἄλλοι θεοὶ ποτὶ
τὸν πρᾶτον θεὸν καὶ νοατὸν οὕτως ἔχοντι, ὥσπερ χο-
ρευταὶ ποτὶ κορυφαῖον, καὶ στρατιῶται ποτὶ στρα-
ταγόν, καὶ λοχῖται καὶ συντεταγμένοι ποτὶ ταξιάρχαν
καὶ λοχαγέταν, ἔχοντες φύσιν ἕπεσθαι καὶ ἐπακολου-
θὲν τῷ καλῶς καθαγεομένῳ. ξυνὸν μὲν ὦν αὐτῶν
τὸ ἔργον ἐντὶ καὶ τῶ ἄρχοντος καὶ τῶν ἀρχομένων,
ἀλλ' οὔ κα ἔτι δύναιντο συντετάχθαι τοὶ ἀρχόμενοι
ποτὶ τὸ ἔργον ἀπολειφθέντες ἁγεμόνος, ὥσπερ οὐδὲ

ἀοιδοὶ ποτὶ συναοιδίαν οὐδὲ στρατιῶται ποτὶ στρατα-
γίαν ἀπολειφθέντες τοὶ μὲν στραταγῷ τοὶ δὲ κορυ-
φαίῳ.

[98] τοιαύτα δὲ φύσις οὐδενὸς ποτιδεῖται οὔτε συγγε-
νέος οὔτε ἔξωθεν, διόπερ οὔτε ἐκ δυοῖν ἅρμοσται ψυ-
χᾶς καὶ σώματος, καὶ γὰρ διόλω ἐντὶ ψυχά, οὔτ' ἐναν-
τίων τινῶν, τὰ γὰρ ἐναντία καὶ κρατὲν καὶ κρατεῖ-
σθαι πέφυκεν. ἁ δέ γα τῶ σώματος κρᾶσις μιαίνει τὸ
καθαρὸν τᾶς ψυχᾶς· ἃ μὲν γὰρ ἀκήρατος καὶ θεῖός
(5) ἐντι, τὸ δὲ θνατὸν καὶ θολομιγές· οὕτω δὲ μιαίνει
(7) καὶ μόλυβδος χρυσὸν καὶ πᾶν τὸ τᾷ φύσι γνήσιον τὸ
(8) νόθον. ὅλως δὲ τὸ σῶμα τοῖς θνατοῖς δέδωκεν ὁ θεὸς
ζῴοις δι' αἰδίαν ἀνάγκαν καὶ ἄφυκτον. φύσι γὰρ
ἄπορον καὶ πτωχὸν πᾶν τὸ γενέσιος κεκοινωνηκός.

θεὸς μὲν ὤν ἔτι καθάπερ ἐν ἀρχᾷ τῶ λόγω εἶπον·
[100] αὐτὸς γὰρ ἀρχὰ καὶ πρᾶτον· θεῖος δὲ ὁ κόσμος καὶ τὰ
ἐν αὐτῷ δινεύμενα πάντα. ὡς ὁμοίως δὲ καὶ δαίμων
ἐντὶ ἁ ψυχά; αὐτὰ γὰρ ἄρχει καὶ κινεῖ τὸ διόλω ζῷον.
δαιμόνιον δὲ τὸ σῶμα καὶ τὰ τούτω δὲ πάντα. δεῖ ὤν
οὕτω διαιρὲν θεὸν καὶ θεῖον καὶ δαίμονα καὶ δαι-
μόνιον.

40 Ἀρριανοῦ Ἐπικτητείου ἐκ τοῦ περὶ εὐαρεστήσεως (I, 12)

Περὶ θεῶν οἵ μέν τινες εἰσὶν οἱ λέγοντες μηδὲ εἶ-
ναι τὸ θεῖον, οἵ δὲ εἶναι μὲν ἀργὸν δὲ καὶ ἀμελὲς καὶ
μὴ προνοεῖν μηδενός· τρίτοι δὲ οἵ καὶ εἶναι καὶ προ-
νοεῖν, ἀλλὰ τῶν μεγάλων καὶ οὐρανίων, τῶν δὲ ἐπὶ
γῆς μηδενός· τέταρτοι δ' οἵ καὶ τῶν ἐπὶ γῆς καὶ τῶν
οὐρανίων, εἰς κοινὸν δὲ μόνον καὶ οὐχὶ καὶ κατ' ἰδίαν
ἑκάστου· πέμπτοι δέ, ὧν ἦν καὶ Ὀδυσσεὺς καὶ Σω-
κράτης, οἱ λέγοντες ὅτι "οὐδέ σε λήθω κινύμενος."
[102] εἴπερ οὖν ὑγιῶς λέγεται τέλος εἶναι τὸ ἕπεσθαι θεῷ,

ἀναγκαῖον περὶ ἑκάστου τούτων ἐπεσκέφθαι. εἰ γὰρ μὴ εἰσὶ θεοί, πῶς ἐστι τέλος ἕπεσθαι θεοῖς; εἰ δὲ εἰσὶ μὲν μηδενὸς δὲ ἐπιμελούμενοι, καὶ οὕτω πῶς ὑγιὲς ἔσται; ἀλλὰ δὴ καὶ ὄντων καὶ ἐπιμελουμένων, εἰ μηδεμία διάδοσις εἰς ἀνθρώπους ἐστὶν ἐξ αὐτῶν, καὶ νὴ Δία γε καὶ εἰς ἐμέ, πῶς ἔτι καὶ οὕτως ὑγιές ἐστιν; πάντα οὖν ταῦτα ὁ καλὸς κἀγαθὸς ἐπεσκεμμένος τὴν αὑτοῦ γνώμην ὑποτέταχε τῷ διοικοῦντι τὰ πάντα, καθάπερ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τῷ νόμῳ τῆς πόλεως.

Κεφ. γʹ.

ΠΕΡΙ ΔΙΚΗΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΕΤΑΓΜΕΝΗΣ ΕΠΟΠΤΕΥΕΙΝ ΤΑ ΕΠΙ ΓΗΣ ΓΙΓΝΟΜΕΝΑ ὙΠΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΤΙΜΩΡΟΝ ΟΥΣΑΝ ΤΩΝ ἉΜΑΡΤΑΝΟΝΤΩΝ. [104]

Ἡσιόδου Ἔργων [274] 1

Τόνδε γὰρ ἀνθρώποισι νόμον διέταξε Κρονίων,
ἰχθύσι μὲν καὶ θηρσὶ καὶ οἰωνοῖς πετεεινοῖς
ἔσθειν ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη ἐστὶν ἐν αὐτοῖς.
ἀνθρώποισι δ' ἔδωκε δίκην, ἣ πολλὸν ἀρίστη.

Σοφοκλῆς [Œd. Tyr. 551] 2

Εἴτ' οὖν νομίζεις ἄνδρα συγγενῆ κακῶς
δρῶν οὐχ ὑφέξειν τὴν δίκην, οὐκ εὖ φρονεῖς.

Εὐριπίδης Οἰδίποδι 3

Ὁρῶ γὰρ χρόνῳ
δίκαν πάντ' ἄγουσαν εἰς φῶς βροτοῖς.

. . . 4

Φθείρει γὰρ ἡ πρόνοια τὴν ἀβουλίαν. [106]

[Εὐριπίδου Ion. 440] 5

Ἀρετὰς δίωκε· καὶ γὰρ ὅστις ἂν βροτῶν
κακὸς πεφύκῃ, ζημιοῦσιν οἱ θεοί.

6 . . .
Οὐ δῆκταί γέ πως κύνες θεοί·
ἀλλ' ἡ δίκη γὰρ καὶ κατὰ σκότους βλέπει.
7 [Σοφοκλέους]
Θεοῦ δὲ πληγὴν οὐχ ὑπερπηδᾷ βροτός.
8 [Εὐριπίδου]
Εἱμαρμένον δὲ τῶν κακῶν βουλευμάτων
κακὰς ἀμοιβὰς ἔστι καρποῦσθαι βροτούς.
9 . . .
Οὐχ εὕδει Διὸς
ὀφθαλμός, ἐγγὺς δ' ἐστὶ καίπερ ὢν πρόσω.
10 . . .
[108] Οὐ γάρ τις οὐδὲ χρημάτων ὑπεργέμων
νόμον μιαίνων ἀσφαλῶς γηράσεται·
ἀλλ' ἡμέρας ἢ νυκτὸς ἡ δίκη ποτὲ
τῷ δυσσεβοῦντι σῖγ' ἔχουσ' ἐνήλατο.
11 . . .
Τὸ μὴ δίκαιον ἔργον οὐ λήθει θεούς.
12 . . .
Δαίμων βροτοῖσι πόλλ' ἀνευρίσκει κακά.
13 [Ἡσιόδου Ἔργ. 704]
Εὖ δ' ὄπιν ἀθανάτων μακάρων πεφυλαγμένος εἶναι.
14 Εὐριπίδης Μεναλίππῃ
Δοκεῖτε πηδᾶν τἀδικήματ' εἰς θεοὺς
πτεροῖσι, κἄπειτ' ἐν Διὸς δέλτου πτυχαῖς
[110] γράφειν τιν' αὐτά, Ζῆνα δ' εἰσορῶντά νιν
θνητοῖς δικάζειν; οὐδ' ὁ πᾶς ἂν οὐρανὸς
Διὸς γράφοντος τὰς βροτῶν ἁμαρτίας
ἐξαρκέσειεν, οὐδ' ἐκεῖνος ἂν σκοπῶν
πέμπειν ἑκάστῳ ζημίαν· ἀλλ' ἡ δίκη
ἐνταῦθά που 'στὶν ἐγγύς, εἰ βούλεσθ' ὁρᾶν.

. . . 14
Λύπας μὲν ἀνθρώποισιν ὦ γύναι θεοὶ
τοῖσιν διδοῦσιν οὓς ἂν ἐχθαίρωσ', ἐπεὶ
οὔ σφιν πονηρόν ἐστιν.

Εὐριπίδης Φρίξῳ 15
Ὅστις δὲ θνητῶν οἴεται τοὐφ' ἡμέραν
κακόν τι πράσσων τοὺς θεοὺς λεληθέναι,
δοκεῖ πονηρὰ καὶ δοκῶν ἁλίσκεται, [112]
ὅτ' ἂν σχολὴν ἄγουσα τυγχάνῃ Δίκη,
τιμωρίαν ἔτισεν ὧν ἦρξεν κακῶν.

. . . 16
Ὀξὺς θεῶν ὀφθαλμός ἐστι πάντ' ἰδεῖν.

. . . 17
Ἔσθ', ὡς ἔοικεν, ἔστιν οὐχ ὁρώμενον
τοῖς ζῶσιν ἡμῖν οὐδὲ προσδοκώμενον
δαιμόνιον, ᾧ μέλει τι τοῦ θνητοῦ βίου.

[Εὐριπίδου Elect. 953] 18
Δίκην δέδωκας· ὧδέ τις κακοῦργος ὢν
μή μοι, τὸ πρῶτον βῆμ' ἐὰν δράμῃ καλῶς,
νικᾶν δοκείτω τὴν δίκην, πρὶν ἂν πέλας [114]
γραμμῆς ἵκηται καὶ τέλος κάμψῃ βίου.

Διονυσίου. 19
Ὁ τῆς δίκης ὀφθαλμὸς ὡς δι' ἡσύχου (9)
λεύσσων προσώπου πάνθ' ὁμῶς ἀεὶ βλέπει.

Σοφοκλῆς Αἴαντι [758] 20
Τὰ γὰρ περισσὰ κἀνόνητα σώματα
πίπτειν βαρείαις πρὸς θεῶν δυσπραξίαις
ἔφασχ' ὁ μάντις, ὅστις ἀνθρώπου φύσει
βλαστὼν ἔπειτα μὴ κατ' ἄνθρωπον φρονῇ.

Εὐριπίδου 21
Οὔτοι προσελθοῦσ' ἡ δίκη σε πώποτε
παίσει πρὸς ἧπαρ, οὐδὲ τῶν ἄλλων βροτῶν

[116] τὸν ἄδικον, ἀλλὰ σῖγα καὶ βραδεῖ ποδὶ
στείχουσα μάρπτει τοὺς κακοὺς ἀεὶ βροτῶν.

22 Θεοδέκτου

Ὅστις δὲ θνητῶν μέμφεται τὰ θεῖ', ὅτι
οὐκ εὐθὺς ἀλλὰ τῷ χρόνῳ μετέρχεται
τοὺς μὴ δικαίους, πρόφασιν εἰσακουσάτω·
εἰ μὲν γὰρ αὐτίκ' ἦσαν αἱ τιμωρίαι,
πολλοὶ διὰ φόβον κοὐ δι' εὐσεβῆ τρόπον
[118] θεοὺς ἂν ηὖξον· νῦν δὲ τῆς τιμωρίας
ἄπωθεν οὔσης, τῇ φύσει χρῶνται βροτοί.
ὅταν δὲ φωραθῶσιν ὀφθέντες κακοί,
τίνουσι ποινὰς ὑστέροισιν ἐν χρόνοις.

23 Εὐριπίδου Ἀνδρομέδας

Τήν τοι δίκην λέγουσι παῖδ' εἶναι Διός,
ἐγγύς τε ναίειν τῆς βροτῶν τιμωρίας.

24 Αἰσχύλου

Δράσαντι γάρ τοι καὶ παθεῖν ὀφείλεται.

25 Εὐριπίδου Ἀντιόπη

Δίκα τοι δίκα χρόνιος, ἀλλ' ὅμως
ὑποπεσοῦσ' ἔλαθεν ὅταν ἴδῃ τιν' ἀσεβῆ βροτῶν.

26.27 Αἰσχύλου

Τό τοι κακὸν ποδῶκες ἔρχεται βροτοῖς,
[120] καὶ τοὐπίκλημα τῷ περῶντι τὴν θέμιν.

28 . . . .

Ὁρᾷς δίκην ἄναυδον οὐχ ὁρωμένην
εὕδοντι καὶ στείχοντι καὶ καθημένῳ·
ἑξῆς δ' ὀπαδεῖ δόχμιον, ἄλλοθ' ὕστερον.

29 . . .

Οὐδὲν καλύπτει τῶν κακῶς εἰργασμένων,
ὅ τι δ' ἂν ποιῇς ἀεὶ νόμιζ' ὁρᾶν τινά.

30 . . .

[122] Ἐχθρὸς μὲν ἀνήρ, ἀλλὰ τὴν δίκην σέβω.

Ὁμήρου [Od. ξ΄. 83] 31

Οὐ γὰρ σχέτλια ἔργα θεοὶ μάκαρες φιλέουσιν,
ἀλλὰ δίκην τίνουσι καὶ αἴσιμα ἔργ' ἀνθρώπων.

[Σοφοκλέους] 32

Ἀεὶ γὰρ εὖ πίπτουσιν οἱ Διὸς κύβοι.

Εὐριπίδου Ἀντιόπῃ 33

Τήν τοι δίκην λέγουσι παῖδ' εἶναι χρόνου,
δείκνυσι δ' ἡμῶν ὅστις ἔστ' ἢ μὴ κακός.

[Ἀρχιλόχου] 34

Ὦ Ζεῦ πάτερ Ζεῦ, σὸν μὲν οὐρανοῦ κράτος,
σὺ δ' ἔργ' ἐπ' ἀνθρώπων ὁρᾷς
λεωργὰ κἀθέμιστα, σοὶ δὲ θηρίων [124]
ὕβρις τε καὶ δίκη μέλει.

Εὐριπίδης Ἀρχελάῳ 35

Τὰ γὰρ οὐκ ὀρθῶς πρασσόμεν' ὀρθῶς
τοῖς πράσσουσιν κακὸν ἦλθε.

[Σοφοκλῆς Ἠλ. 696] 36

Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦθ'· ὅταν δέ τις θεῶν
βλάπτῃ, δύναιτ' ἂν οὐδ' ἂν ἰσχύων φυγεῖν.

Σοφοκλῆς Αἴαντι 37

Τὸ χρύσεον δὲ τᾶς δίκας δέδορκεν
ὄμμα, τὸν δ' ἄδικον ἀμείβεται.

Ἡσιόδου θεογονίας [217] 38

Καὶ Μοίρας καὶ Κῆρας ἐγείνατο νηλεοποίνους,
αἵ τ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε παραιβασίας ἐφέπουσαι
οὐδέποτε λήγουσι θεαὶ δεινοῖο χόλοιο, [126]
πρίν γ' ἀπὸ τῷ δώωσι κακὴν ὄπιν ὅστις ἁμάρτῃ.

Εὐριπίδης Πολυείδῳ 39

Οὐδεὶς παρανομῶν πρὸς θεοὺς ἐχέγγυος.

[Εὐριπίδου] 40

Συγγνώμονάς τοι τοὺς θεοὺς εἶναι δοκεῖς,
ὅταν τις ὅρκῳ θάνατον ἐκφυγεῖν θέλῃ

ἢ δεσμὸν ἢ βίαια πολεμίων κακά,
ἢ παισὶν αὐθένταισι κοινωνῇ δόμων;
ἢ τἄρα θνητῶν εἰσιν ἀσυνετώτεροι,
εἰ τἀπιεικῆ πρόσθεν ἡγοῦνται δίκης.

41 . . .
[128] Μόνη 'στὶν ἀπαραίτητος ἀνθρώποις δίκη.

42 . . .
Μὴ μουσοποίει πρὸς τὸ νηπιώτερον·
πόρρω γὰρ ἑστὼς ὁ θεὸς ἐγγύθεν κλύει.

43 . . .
Ὅστις λέγει κακὰ φρονῶν, σιγῇ στένει.

44 . . .
Ἄγει τὸ θεῖον τοὺς κακοὺς πρὸς τὴν δίκην.

45 . . .
Τὸ δὲ θεῶν κράτος μέγα κατ' ἀνθρώπους·
ἄφρονες δ' ὁπόσοι τὸ δίκαιον ἄγουσ'
ὑπὸ τᾶς ἀδίκου βιοτᾶς ἀφανές·
μέγα γὰρ ὄμμα δαιμόνων οἷς τίνουσ'
ἀμοιβὰς κακῶν.

46 Ὁμήρου [Il. π'. 386]
[130] Καὶ Ζεὺς τ' ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ,
οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας.

47. [Εὐριπίδου Ἀρχελάου]
Δοκεῖς τὰ θεῶν σὺ ξυνετὰ νικήσειν ποτέ,
καὶ τὴν δίκην μακρὰν ἀπῳκίσθαι βροτῶν;
ἣ δ' ἐγγύς ἐστιν, οὐχ ὁρωμένη δ' ὁρᾷ
ὃν χρὴ κολάζειν τ' οἶδεν; ἀλλ' οὐκ οἶσθα σὺ
ὁπόταν ἄφνω μολοῦσα διολέσῃ κακούς.

48 Σοφοκλῆς Αἴαντι
Εἰ δείν' ἔδρασας, δεινὰ καὶ παθεῖν σε δεῖ.
δίκας δ' ἐξέλαμψε θεῖον φάος.

Δημοσθένους [p. 20, 21] 49

Οὐ γὰρ ἔστιν, [οὐκ ἔστιν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι] ἀδικοῦντα καὶ ἐπιορκοῦντα καὶ ψευδόμενον δύναμιν [132] *βεβαίαν κτήσασθαι. ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα εἰς μὲν ἅπαξ καὶ βραχὺν χρόνον ἀντέχει· καὶ σφόδρα γε ἤνθησεν ἐπὶ ταῖς ἐλπίσιν, ἂν τύχῃ, τῷ χρόνῳ δὲ φωρᾶται καὶ περὶ αὑτὰ καταρρεῖ.*

Ἐκ τῶν Ἐπικτήτου ἀπομνημονευμάτων 50

Ἀλλ' ὁρῶ, φησί τις, τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ λιμῷ καὶ ῥίγει ἀπολλυμένους· τοὺς δὲ μὴ καλοὺς καὶ μὴ ἀγαθοὺς οὐχ ὁρᾷς τρυφῇ καὶ ἀλαζονείᾳ καὶ ἀπειροκαλίᾳ ἀπολλυμένους; ἀλλ' αἰσχρὸν τὸ παρ' ἄλλου τρέφεσθαι. καὶ τίς, ὦ κακόδαιμον, αὐτὸς ἐξ ἑαυτοῦ τρέφεται ἄλλος γε ἢ ὁ κόσμος; ὅστις γοῦν ἐγκαλεῖ τῇ προνοίᾳ ὅτι οἱ πονηροὶ οὐ διδόασι δίκην, ὅτι ἰσχυροί εἰσι καὶ πλούσιοι, ὅμοιόν τι δρᾷ ὥσπερ εἰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπολωλεκότων αὐτῶν ἔλεγε μὴ δεδωκέναι δίκην αὐτούς, ὅτι οἱ ὄνυχες ὑγιεῖς εἰσιν. ἐγὼ μὲν γάρ φημι πολὺ διαφέρειν μᾶλλον ἀρετὴν κακίας ἢ ὀφθαλμοὶ ὀνύχων διαφέρουσιν.

[*Ἡροδότου* V. 56] 51

Ἐν τῇ προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναθηναίων ἐδόκεε ὁ [134] *Ἵππαρχος ἄνδρα οἱ ἐπιστάντα μέγαν καὶ εὐειδέα αἰνίσσεσθαι τάδε τὰ ἔπεα*

τλῆθι λέων ἄτλητα παθὼν τετληότι θυμῷ·
οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτίσει.

Ἑρμοῦ 52

Δαίμων γάρ τις μεγίστη τέτακται, ὦ τέκνον, ἐν μέσῳ τοῦ παντὸς εἱλουμένη, πάντα περ ὁρῶσα τὰ ἐπὶ γῆς γινόμενα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῆς θείας τάξεως ἡ πρόνοια καὶ ἀνάγκη τέτακται, τὸν

αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τέτακται ἡ δίκη ταυτὰ ἐκείναις ἐνεργοῦσα. ἐκείνη μὲν γὰρ κρατεῖ τὴν τάξιν τῶν ὄντων ὡς θείων καὶ ἁμαρτεῖν μὴ θελόντων μηδὲ δυναμένων· ἀδύνατον γὰρ τὸ θεῖον πλανηθῆ-
[136] ναι, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἀναμαρτεῖν συμβαίνει. ἡ δὲ δίκη τέτακται τιμωρὸς τῶν ἐπὶ γῆς ἁμαρτανόντων. ἀνθρώπων γὰρ γένος ἅτε θνητὸν ὂν καὶ ἐκ κακῆς ὕλης συνεστὸς . . . καὶ μάλιστα ἐκείνοις συμβαίνει τὸ ὀλισθάνειν οἷς θεοπτικὴ δύναμις οὐ πρόσεστι· τούτων δὲ καὶ μάλιστα ἐπικρατεῖ ἡ δίκη· καὶ τῇ εἱμαρμένῃ ὑπόκεινται διὰ τὰς τῆς γενέσεως ἐνεργείας, τῇ δὲ δίκῃ διὰ τὰς ἐν τῷ βίῳ ἁμαρτίας.

53 Ἱεροκλέους ἐκ τοῦ τίνα τρόπον θεοῖς χρηστέον

Ἔτι προσδιαληπτέον καὶ ταῦθ' ὑπὲρ τῶν θεῶν, ὡς εἰσὶν ἄτρεπτοι καὶ ἀραρότες τοῖς κρίμασιν, ὥστε τοῦ δόξαντος ἀπ' ἀρχῆς μηδέποτε ἐξίστασθαι. μία γάρ τις ἦν τῶν ἀρετῶν καὶ ἡ ἀμεταπτωσία καὶ ἡ βεβαιότης, ἣν εἰκὸς οὐχ ἥκιστα κἀν θεοῖς εἶναι παρέχουσαν τὸ ἱδρυμένον καὶ ἔμπεδον τῶν ἅπαξ αὐτοῖς δοξάντων. ἐξ οὗ δῆλον ὡς οὐδὲ τὰς κολάσεις, ἃς ἔκρινέ τισιν ἐπιθεῖναι τὸ δαιμόνιον, πιθανὸν παρίεσθαι. καὶ γὰρ αὖ λογίσασθαι ῥᾴδιον ὡς, εἰ μεταβάλλουσιν οἱ θεοὶ τὰς αὑτῶν κρίσεις καὶ ὃν ἔγνωσαν κολάσαι
[138] χαριᾶσιν ἀκόλαστον, οὔτε καλῶς καὶ δικαίως ἂν διοικοῖεν τὰ κατὰ τὸν κόσμον οὔτε ἀπολογισμὸν εἰκότα
(10) φέρειν ἂν δύναιντο μετανοίας· καὶ τὰ τοιαῦτα ἔοικεν αὐτοσχεδίως καὶ μετ' οὐδενὸς [λόγου] λέγειν ἡ ποιητική

καὶ [τοὺς μὲν] θυσίαισι καὶ εὐχωλῇς ἀγανῇσιν
λοιβῇ τε κνίσῃ τε παρατρωπῶσ' ἄνθρωποι
λισσόμενοι, ὅτε κέν τις ὑπερβαίῃ καὶ ἁμάρτῃ.

καὶ τὸ "στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί" συνόλως τε πᾶν εἴ τι τούτοις εἴρηται παρακλησίως.

Ἐν ταὐτῷ 54

Ἀλλ' οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο παρετέον ὡς, εἰ καὶ μὴ κακῶν τυγχάνουσιν οἱ θεοὶ αἴτιοι, τῶν γε τοιούτων ἔνια προσάπτουσί τισι καὶ περιβάλλουσιν ἀξίους σωματικαῖς τε ἐλαττώσεσι καὶ ταῖς τῶν ἐκτός, οὐ κακοηθείᾳ χρώμενοι κἀξεπίτηδες δυσχρηστίας ἄνθρωπον οἰόμενοι δεῖν, ἀλλ' ἐν τρόπῳ κολάσεως. καθάπερ γὰρ λοιμοὶ καὶ αὐχμοί, ἔτι δὲ ἐπομβρίαι καὶ σεισμοὶ καὶ πᾶν τὸ τοιόνδε τὰ μὲν πολλὰ γίγνεται δι' ἑτέρας αἰτίας τινὰς φυσικωτέρας, ἔστι δ' ὅτε καὶ ὑπὸ θεῶν, ἐπειδὰν καιρὸς ᾖ δημοσίᾳ καὶ κοινῇ τὰ πολλῶν ἀμπλακήματα κολασθῆναι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ πρὸς ἕνα χρῶνταί ποτε θεοὶ σωματικοῖς τ' ἐλαττώμασι καὶ [140] τοῖς τῶν ἐκτός, αὐτοῦ μέντοι κόλασιν, ἐπιστροφὴν δὲ καὶ προαίρεσιν ἀμείνω τῶν ἄλλων.

Πλάτωνος νόμων [p. 716] 55

Ὁ θεὸς μὲν δή, ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθέα περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος, τῷ δ' ἀεὶ ξυνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός· ἧς ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων ἐχόμενος ξυνέπεται ταπεινὸς καὶ κεκοσμημένος, ὃ δέ τις ἐξαρθεὶς ὑπὸ μεγαλαυχίας ἢ χρήμασιν ἐπαιρόμενος ἢ τιμαῖς ἢ καὶ σώματος εὐμορφίᾳ, ἅμα νεότητι καὶ ἀνοίᾳ, φλέγεται τὴν ψυχὴν μεθ' ὕβρεως, ὡς οὔτ' ἄρχοντος οὔτε τινὸς ἡγεμόνος δεόμενος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ἱκανὸς ὢν ἡγεῖσθαι, καταλείπεται ἔρημος θεοῦ· καταλειφθεὶς δὲ καὶ ἔτι ἄλλους τοιούτους προσλαβὼν σκιρτᾷ ταράττων πάνθ' ἅμα· καὶ πολλοῖς τισιν ἔδοξεν εἶναί τις, μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολὺν ὑπο-

σιν, καὶ μὴ θέλοντα μὲν ὡς ὑπεύθυνον ἀποπέμπουσι
τὴν δίκην ἀποτίσοντα, παραδεχόμενον δὲ τὴν βάσα-
[144] νον εἰσάγουσι μετὰ τῶν κατηγόρων· καταβαίνουσι
γὰρ καὶ οὗτοι εἰς τὸ ὕδωρ δοκιμασθησόμενοι μὴ συκο-
φαντῶσιν. διέρχονται τοίνυν οἱ ἐπιβαίνοντες τοῦ
ὕδατος εἰς ἕτερον μέρος τῆς λίμνης· τὸ βάθος δ' ἐστὶν
ἄχρι τῶν γονάτων παντὸς ὁτουοῦν εἰς αὐτὴν ἐπιβαί-
νοντος. ὅταν δ' ὁ κατηγορούμενος ἐπιβῇ, ἀναμάρτη-
τος μὲν ὢν ἀδεῶς διέρχεται ἄχρι τῶν γονάτων ἔχων
τὸ ὕδωρ, ἁμαρτὼν δὲ ὀλίγον προβὰς βαπτίζεται μέχρι
κεφαλῆς. οἱ δὲ Βραχμᾶνες ἀνασπῶντες αὐτὸν ἐκ τοῦ
ὕδατος παραδιδόασι τοῖς ἐνάγουσι ζῶντα, καὶ ἀξιοῦσι
παιδευθῆναι χωρὶς θανατικῆς καταδίκης. γίγνεσθαι
δὲ τοῦτο σπανίως, τῷ μηδένα τολμᾶν ἀρνεῖσθαι τὸ
ἁμάρτημα διὰ τὸν ἐκ τοῦ ὕδατος ἔλεγχον γιγνόμενον.
ἑκουσίων τοίνυν ἁμαρτημάτων δοκιμαστήριον Ἰνδοὺς
τοῦτ' ἔχειν τὸ ὕδωρ· ἀκουσίων δὲ ὁμοῦ καὶ ἑκουσίων
καὶ ὅλως ὀρθοῦ βίου ἕτερον εἶναι, περὶ οὗ ὁ Βαρδι-
σάνης τάδε γράφει· θήσω γὰρ τἀκείνου κατὰ λέξιν·
ἔλεγον δὲ καὶ σπήλαιον εἶναι αὐτόματον μέγα ἐν ὄρει
ὑψηλοτάτῳ σχεδὸν κατὰ μέσον τῆς γῆς, ἐν ᾧ σπηλαίῳ
[146] ἐστὶν ἀνδριάς, ὃν εἰκάζουσι πηχῶν δέκα ἢ δώδεκα,
ἑστὼς ὀρθός, ἔχων τὰς χεῖρας ἡπλωμένας ἐν τύπῳ
σταυροῦ· καὶ τὸ μὲν δεξιὸν τῆς ὄψεως αὐτοῦ ἐστὶν
ἀνδρικὸν τὸ δ' εὐώνυμον θηλυκόν· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ
βραχίων ὁ δεξιὸς καὶ ὁ δεξιὸς ποὺς καὶ ὅλον τὸ [δεξιὸν]
μέρος ἀρσενικόν, καὶ τὸ εὐώνυμον θηλυκόν, ὡς ἰδόν-
τα τινὰ ἐκπλαγῆναι τὴν σύγκρασιν, πῶς ἀδιαιρέτως
ἔστιν ἰδεῖν τὴν ἀνομοιότητα τῶν δύο πλευρῶν ἐν ἑνὶ
σώματι. ἐν τούτῳ τῷ ἀνδριάντι λέγουσι γεγλύφθαι
περὶ τὸν μαζὸν τὸν δεξιὸν ἥλιον καὶ περὶ τὸν ἀριστε-
ρὸν σελήνην, καὶ κατὰ τῶν δύο βραχιόνων τέχνῃ γε-

γλύφθαι ἀγγέλων ἀριθμὸν καὶ ὅσα ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ, τουτέστιν οὐρανὸν καὶ ὄρη καὶ θάλασσαν καὶ ποταμὸν καὶ ὠκεανὸν καὶ φυτὰ καὶ ζῷα καὶ ἁπλῶς ὅσα ἐστί. τοῦτον τὸν ἀνδριάντα φασὶ δεδωκέναι τὸν θεὸν τῷ υἱῷ, ὁπηνίκα τὸν κόσμον ἔκτιζεν, ἵνα θεατὸν ἔχῃ [148] παράδειγμα. ἐξήτησα δέ, φησί, ποίας ἐστὶν ὕλης, καὶ διεβεβαιοῦτο ὁ Σανδάλης (ἐμαρτύρουν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ ἄλλοι) μηδένα εἰδέναι ποίας ὕλης ἐστὶν ὁ ἀνδριὰς ἐκεῖνος· οὔτε γὰρ χρύσεός ἐστιν οὔτε ἀργύρεος οὔτε χάλκεος οὔτε λίθινος οὔτε ἄλλης ὕλης, ἀλλὰ μᾶλλον παραπλήσιός ἐστι ξύλῳ στερροτάτῳ καὶ ἀσηπτοτάτῳ, μὴ εἶναι δὲ ξύλον. προσετίθεσαν δὲ λέγοντες ὅτι τῶν βασιλέων τις ἠθέλησεν ἀφελέσθαι τρίχα ἐκ τῶν περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ αἷμα ῥεῦσαι, καὶ φοβηθῆναι τὸν βασιλέα ἐκεῖνον, ὡς μόλις εὐξαμένων τῶν Βραχμάνων ἀνακτήσασθαι ἑαυτόν. ἐπὶ δὲ τῇ κεφαλῇ τούτου λέγουσι θεοῦ ἄγαλμα εἶναι, ὡς ἐπὶ θρόνου τινὸς καθημένου. λέγουσιν δὲ καὶ ἐν τοῖς καύμασιν ἱδροῦν ὅλον τὸν ἀνδριάντα τοῦτον, καὶ ῥιπίζεσθαι ὑπὸ τῶν Βραχμάνων καὶ παύεσθαι τοὺς ἱδρῶτας· καὶ εἰ μὴ ῥιπίζοιεν, πολὺν φέρειν ἱδρῶτα ὡς βρέχεσθαι τὴν περὶ αὐτὸν γῆν. ἐνδοτέρω δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ μετὰ πολὺ διάστημα εἶναι σκότος, ἔνθα μετὰ λαμπάδων εἰσέρχονται οἱ βουλόμενοι, καὶ εὑρίσκουσι [150] θύραν τινά, ἐξ ἧς προέρχεται ὕδωρ καὶ λιμνάζει περὶ τὰ τελευταῖα τοῦ σπηλαίου· καὶ ὡς δοκιμάζοντες ἑαυτοὺς εἰσέρχονται διὰ τῆς θύρας ἐκείνης. καὶ ὅσοι εἰσὶ καθαροὶ ἀπὸ τῆς φαυλότητος τοῦ βίου, εἰσέρχονται ἀνεμποδίστως εὐρυνομένης τῆς θύρας, καὶ εὑρίσκουσι πηγὴν μεγίστην ὕδατος πάνυ διαυγεστάτου καὶ ποτιμωτάτου, ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο προέρχεται· οἱ δὲ ἐν καταγνώσει ὄντες πολὺ θλίβουσιν εἰσελθεῖν διὰ τῆς

θύρας ἐκείνης, καὶ οὐ δύνανται στενουμένης αὐτοῖς, οἵτινες βιαζόμενοι ἐξομολογοῦνται ἐπὶ τῶν ἑτέρων εἴ τι ἥμαρτον, καὶ δέησιν ποιοῦνται ἵνα οἱ λοιποὶ εὔξωνται περὶ αὐτῶν, καὶ νηστεύουσι χρόνον τινὰ ἱκανόν. ἐκεῖ φησὶν εἰρηκέναι τοὺς περὶ τὸν Σανδάλην συνάγεσθαι τοὺς Βραχμᾶνας ἡμέρᾳ μέντοι τεταγμένῃ. ἀλλὰ εἶναι μέν τινας ἐκεῖ ἔχοντας τὴν διατριβήν, τοὺς δὲ ἀλλαχόθεν συνιέναι θέρους ὥρᾳ καὶ περὶ τὸ φθινόπωρον πλεοναζούσης τῆς ὀπώρας, ἐπί τε τὴν θέαν τοῦ ἀνδριάντος καὶ ἐπὶ τὸ ἀλλήλοις συμμῖξαι, καὶ εἰς τὸ πεῖραν ἑαυτῶν λαβεῖν, εἰ δύνανται εἰσελθεῖν διὰ τῆς εἰρημένης θύρας. γίγνεσθαι δὲ ἐκεῖ ζητήσεις λέγουσι περὶ τῆς ἐν τῷ σώματι ἐκείνῳ γλυφῆς. οὐδὲ γάρ ἐστι ῥαδίως πάσῃ τῇ ἀνατυπώσει ἐπιστῆσαι, διά τε τὸ πολλὰ εἶναι καὶ διὰ τὸ μὴ πάντα τὰ ζῷα καὶ φυτὰ ἐν πάσῃ χώρᾳ ὑπάρχειν. ἃ μὲν οὖν Ἰνδοὶ ἱστοροῦσι περὶ τοῦ παρ' αὐτοῖς δοκιμαστηρίου ὕδατος, ἔστι ταῦτα. οἶμαι δὲ τούτου καὶ Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα μεμνῆσθαι τοῦ ὕδατος, τοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ [152] λέγω. γράφων γὰρ τοῖς Βραχμᾶσιν ὅρκον τινὰ ὀμνύει "οὐ μὰ τὸ ταντάλειον ὕδωρ, οὔ με ἐμυήσατε." οἶμαι γὰρ Ταντάλου λέγειν τοῦτο διὰ τὸ ἀεὶ τῇ προσδοκίᾳ κολάζειν τοὺς ἐπὶ τοῦτο ἐλθεῖν ἐσπουδακότας, κἀκ τούτου ποτὸν ἀρύσασθαι.

Κεφ. δ'.

ΠΕΡΙ ΑΝΑΓΚΗΣ, ΚΑΘ' ΗΝ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΩΣ ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΒΟΥΛΗΣΙΝ.

Μοσχίωνος Τηλέφου

Ὦ καὶ θεῶν κρατοῦσα καὶ θνητῶν μόνη
Μοῖρ', ὦ λιταῖς ἄτρωτε δυστήνων βροτῶν

πάντολμ' Ἀνάγκη, στυγνὸν ἣ κατ' αὐχένων [154]
ἡμῶν ἐρείδεις τῆσδε λατρείας ζυγόν.

Χαιρήμονος 2a

Χρεία δ' ἀνάγκης οὐκ ἀπῴκισται πολύ.

Εὐριπίδου Βελλεροφόντῃ 2b

Πρὸς τὴν ἀνάγκην πάντα τἄλλ' ἔστ' ἀσθενῆ.

[*Σιμωνίδου*] 2c

Ἀνάγκᾳ δ' οὐδὲ θεοὶ μάχονται.

. . . 2d

Ὁσίᾳ δ' ἀνάγκη πολεμικωτάτη θεός.

. . . 2e

Οὐδεὶς ἀνάγκης μεῖζον ἰσχύει νόμος.

Εὐριπίδου [Alcest. 962] 3

Ἐγὼ καὶ διὰ μούσας καὶ μετάρσιος ἦξα, [156]
καὶ πλείστων ἀρξάμενος λόγων
κρεῖσσον οὐδὲν ἀνάγκας εὗρον, οὐδέ τι φάρμακον.

Φιλητᾶ Ἑρμοῦ 4

Ἰσχυρὰ γὰρ ἐπικρατεῖ ἀνδρὸς ἀνάγκη,
ἥ ῥ' οὐδ' ἀθανάτους ὑποδείδιεν, οἵ τ' ἐν Ὀλύμπῳ
ἔκτοσθεν χαλεπῶν ἀχέων οἴκους ἐκάμοντο.

Σοφοκλῆς Θυέστῃ 5

Πρὸς τὴν ἀνάγκην οὐδ' Ἄρης ἀνθίσταται.

Εὐριπίδης Λικυμνίῳ 6

Τὸ τῆς ἀνάγκης οὐ λέγειν ὅσον ζυγόν.

. . . 7

Θαλῆς ἐρωτηθεὶς τί ἰσχυρότατον εἶπεν "ἀνάγκη, [158] κρατεῖν γὰρ πάντων."

. . . ἀνάγκη ἐστὶ κρίσις βεβαία καὶ ἀμετάτρεπτος δύναμις προνοίας.

Πυθαγόρας ἀνάγκην ἔφη περικεῖσθαι τῷ κόσμῳ.

Παρμενίδης καὶ *Δημόκριτος*. οὗτοι πάν-

τα κατ' ἀνάγκην· τὴν δ' αὐτὴν εἶναι εἱμαρμένην καὶ
[160] *δίκην καὶ πρόνοιαν καὶ κοσμοποιόν.*

Λεύκιππος πάντα κατ' ἀνάγκην, τὴν δ' αὐτὴν ὑπάρχειν εἱμαρμένην· λέγει γὰρ ἐν τῷ περὶ νοῦ "οὐδὲν χρῆμα μάτην γίγνεται, ἀλλὰ πάντα ἐκ λόγου τε καὶ ὑπ' ἀνάγκης."

Πλάτων ὁτὲ μὲν τὴν ὕλην ὁτὲ δὲ τὴν τοῦ ποι-
(11) *οῦντος πρὸς τὴν ὕλην σχέσιν. καὶ τὰ μὲν εἰς πρόνοιαν ἀνάγει τὰ δὲ εἰς ἀνάγκην. λέγει γοῦν ἐν τῷ Τιμαίῳ "Μεμιγμένη γὰρ οὖν ἡ τοῦδε τοῦ κόσμου γένεσις ἐξ ἀνάγκης τε καὶ νοῦ συστάσεως ἐγεννήθη, νοῦ δὲ ἀνάγκης ἄρχοντος."*

Ἐμπεδοκλῆς αἰτίαν χρηστικὴν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν στοιχείων.

8 *Ἑρμοῦ πρὸς τὸν υἱόν* [Patrit. p. 38]

Ὀρθῶς μοι πάντα εἶπας ὦ πάτερ, ἀλλ' ἔτι με ἀνά-
[162] *μνησον τίνα ἐστὶ τὰ κατὰ πρόνοιαν, καὶ τίνα κατ' ἀνάγκην, ὁμοίως καὶ καθ' εἱμαρμένην; ἔφην εἶναι ἐν ἡμῖν ὦ Τὰτ τρία εἴδη ἀσωμάτων· καὶ τὸ μέν τι ἐστὶ νοητόν. τοῦτο μὲν οὖν ἀχρώματον ἀσχημάτιστον ἀσώματον, ἐξ αὐτῆς τῆς πρώτης καὶ νοητῆς οὐσίας. εἰσὶ δὲ καὶ ἐν ἡμῖν τούτῳ ἐναντίαι σχηματότητες ἃς τοῦτο ὑποδέχεται. τὸ γοῦν κινούμενον ὑπὸ τῆς νοητῆς οὐσίας πρός τινα λόγον καὶ ὑποδεχθὲν εὐθέως μεταβάλλεται εἰς ἕτερον εἶδος κινήσεως, τοῦτο δὲ εἴδωλόν ἐστι τοῦ νοήματος τοῦ δημιουργοῦ .... τρίτον δέ ἐστιν εἶδος ἀσωμάτων, ὃ περὶ τὰ σώματά ἐστι συμβεβηκός, τόπος χρόνος κίνησις σχῆμα ἐπιφάνεια μέγεθος εἶδος· καὶ τούτων εἰσὶ διαφοραὶ δύο. ἃ μὲν γάρ ἐστιν αὐτῶν ἰδίως ποιὰ ἃ δὲ τοῦ σώματος· τὰ μὲν ἰδίως ποιὰ τὸ σχῆμα ἡ χρόα τὸ εἶδος ὁ τόπος ὁ χρόνος ἡ κίνησις, τὰ δὲ τοῦ σώματος ἴδιά ἐστι τὸ ἐσχηματι-*

σμένον σχῆμα καὶ τὸ κεχρωσμένον χρῶμα, ἔστι δὲ καὶ ἡ μεμορφωμένη μορφὴ καὶ ἡ ἐπιφάνεια καὶ τὸ μέγεθος· [164] ταῦτά ἐστι τούτων ἀμέτοχα. ἡ μὲν οὖν νοητὴ οὐσία πρὸς τῷ θεῷ γενομένη ἑαυτῆς ἐξουσίαν ἔχει καὶ τοῦ σῴζειν ἕτερον αὐτὴν σῴζουσα, ἐπεί γ' αὐτὴ ἡ οὐσία ὑπ' ἀνάγκην οὐκ ἔστιν· ὑπολειφθεῖσα δὲ ὑπὸ τοῦ θεοῦ αἱρεῖται τὴν σωματικὴν φύσιν, καὶ ἡ αἵρεσις αὐτῆς κατὰ πρόνοιαν τοῦτο δὲ τοῦ κόσμου γίνεται. τὸ δὲ ἄλογον πᾶν κινεῖται πρός τινα λόγον· καὶ ὁ μὲν λόγος κατὰ πρόνοιαν, τὸ δὲ ἄλογον κατ' ἀνάγκην, τὰ δὲ περὶ τὸ σῶμα συμβεβηκότα καθ' εἱμαρμένην. καὶ οὗτός ἐστιν ὁ λόγος τῶν κατὰ πρόνοιαν καὶ ἀνάγκην καὶ καθ' εἱμαρμένην.

Κεφ. ε'.

ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΥΤΑΞΙΑΣ.

Ὁμήρου Ἰλιάδος [ζ'. 488] 1

Μοῖραν δ' οὔτινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
οὐ κακὸν οὐδὲ μὲν ἐσθλόν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.

Εὐριπίδου Ἀνδρομέδας [13] 2

Τὸ δαιμόνιον οὐχ ὁρᾷς
ὅπῃ μοῖραν διεξέρχεται,
στρέφει δ' ἄλλοτ' ἄλλως εἰς ἁμέραν;

Βακχυλίδου 3

Θνατοῖσι δ' οὐκ αὐθαίρετοι
οὔτ' ὄλβος οὔτ' ἄκαμπτος ἄρης οὔτε πάμφθερσις στάσις·
ἀλλ' ἐπιχρίμπτει νέφος ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλαν [168]
γαῖαν ἁ πάνδωρος αἶσα.

4 Μενάνδρου
Ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαρίσταται
εὐθὺς γενομένῳ μυσταγωγὸς τοῦ βίου.
5 Ἡσιόδου Θεογονίας [217]
Καὶ Μοίρας καὶ Κῆρας ἐγείνατο νηλεοποίνους,
Κλωθώ τε Λάχεσίν τε καὶ Ἄτροπον, αἵτε βροτοῖσιν
γινομένοισι διδοῦσιν ἔχειν ἀγαθόν τε κακόν τε.
6 Εὐριπίδου Ἡρακλειδῶν [608]
Οὔτινά φημι θεῶν ἄτερ ὄλβιον
οὐ βαρύποτμον ἄνδρα γενέσθαι...
[170] μόρσιμα δ' οὔτι φυγεῖν θέμις, οὐ σοφίᾳ τις ἀπώσεται·
ἀλλὰ μάταν ὁ πρόθυμος ἀεὶ πόνον ἕξει.
7 Εἰς Ὑάκινθον ἐκ τῶν Βίωνος βουκολικῶν
Ἀμφασία τὸν Φοῖβον ἕλεν τόσον ἄλγος ἔχοντα.
δίζετο φάρμακα πάντα, σοφὰν δ' ἐπεμαίετο τέχναν,
χρῖεν δ' ἀμβροσίῃ καὶ νέκταρι, χρῖεν ἅπασαν
ὠτειλάν· μοιραῖα δ' ἀναλθέα τραύματα πάντα.
8
(12) . . .
Μόνη γὰρ ἐν θεοῖσιν οὐ δεσπόζεται
Μοῖρ' οὐδ' ἐν ἀνθρώποισιν, ἀλλ' αὐτῆς κρατεῖ.
9 . . .
Ὦ Μοῖρα κεδνῶν καὶ κακῶν κυνηγέτι.
10 Εὐριπίδου Πηλεῖ
Κλύετ' ὦ Μοῖραι, Διὸς αἵτε παρὰ
θρόνον ἀγχοτάτω θεῶν ἑζόμεναι...
11 Σοφοκλέους ἐκ Φαίδρας
[172] Περιώσι' ἄφυκτά τε μήδεα
παντοδαπᾶν βουλᾶν ἀδαμαντίναις
ὑφαίνεται κερκίσιν αἶσα.
12 . . .
Κλωθὼ Λάχεσις τ' εὐώλενοι

κοῦραι νυκτός, εὐχομένων ἐπακούσατ'
οὐράνιαι χθόνιαί τε δαίμονες
ὦ πανδείμαντοι, πέμπετ' ἄμμιν ῥοδόκολπον εὐνομίαν [174]
λιπαροθρόνους τ' ἀδελφεάς,
δίκαν καὶ στεφανηφόρον εἰράναν,
πόλιν τε τάνδε βαρυφρόνων λελάθοιτε συντυχιᾶν.

Σοφοκλῆς Φαίδρᾳ 13

Ἔξῃς ἄρ' οὐδὲ γῆς ἔνερθ' ᾤχου θανών·
οὐ γὰρ πρὸ μοίρας ἡ τύχη βιάζεται.

Ἑρμοῦ 14

Ἑπτὰ πολυπλανέες κατ' ὀλύμπιον ἀστέρες οὐδὸν
εἱλεῦνται, μετὰ τοῖσι δ' ἀεὶ ἐπινίσσεται αἰών·
νυκτιφανὴς Μήνη, στυγνὸς Κρόνος, Ἥλιος ἡδύς, [176]
παστοφόρος Παφίη, θρασὺς Ἄρης, εὔπτερος Ἑρμῆς,
καὶ Ζεὺς ἀρχιγένεθλος, ἀφ' οὗ φύσις ἐβλάστησεν.
οἱ δ' αὐτοὶ μερόπων ἔλαχον γένος. ἔστι δ' ἐν ἡμῖν
Μήνη Ζεὺς Ἄρης Παφίη Κρόνος Ἥλιος Ἑρμῆς·
τοὔνεκ' ἀπ' αἰθερίου μεμερίσμεθα πνεύματος ἕλκειν
δάκρυ γέλωτα χόλον γένεσιν λόγον ὕπνον ὄρεξιν.
δάκρυ μέν ἐστι Κρόνος, Ζεὺς ἡ γένεσις, λόγος Ἑρμῆς,
θυμὸς Ἄρης, Μήνη δ' ἄρ' ὕπνος, Κυθέρεια δ' ὄρεξις,
Ἠέλιός τε γέλως· τούτῳ γὰρ ἅπασα δικαίως
καὶ θνητὴ διάνοια γελᾷ καὶ κόσμος ἀπείρων.

. . . . 15

[Οἱ στωικοὶ] μὴ διαφέρειν τοῦ εἱμαρμένου τὸ κατηναγκασμένον, κατ' ἐπιπλοκὴν μερῶν συνηρτημένην.

Ἡράκλειτος οὐσίαν εἱμαρμένης ἀπεφήνατο λόγον τὸν δι' οὐσίας τοῦ παντὸς διήκοντα. αὕτη δ' [178] ἐστὶ τὸ αἰθέριον σῶμα, σπέρμα τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως, καὶ περιόδου μέτρον τεταγμένης. πάντα δὲ

4 *Μενάνδρου*

Ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαρίσταται
εὐθὺς γενομένῳ μυσταγωγὸς τοῦ βίου.

5 *Ἡσιόδου Θεογονίας* [217]

Καὶ Μοίρας καὶ Κῆρας ἐγείνατο νηλεοποίνους,
Κλωθώ τε Λάχεσίν τε καὶ Ἄτροπον, αἵτε βροτοῖσιν
γινομένοισι διδοῦσιν ἔχειν ἀγαθόν τε κακόν τε.

6 *Εὐριπίδου Ἡρακλειδῶν* [608]

Οὔτινά φημι θεῶν ἄτερ ὄλβιον
οὐ βαρύποτμον ἄνδρα γενέσθαι...
[170] *μόρσιμα δ' οὔτι φυγεῖν θέμις, οὐ σοφίᾳ τις ἀπώσεται·*
ἀλλὰ μάταν ὁ πρόθυμος ἀεὶ πόνον ἕξει.

7 *Εἰς Ὑάκινθον ἐκ τῶν Βίωνος βουκολικῶν*

Ἀμφασία τὸν Φοῖβον ἕλεν τόσον ἄλγος ἔχοντα.
δίζετο φάρμακα πάντα, σοφὰν δ' ἐπεμαίετο τέχναν,
χρῖεν δ' ἀμβροσίῃ καὶ νέκταρι, χρῖεν ἅπασαν
ὠτειλάν· μοιραῖα δ' ἀναλθέα τραύματα πάντα.

8
(12) . . .

Μόνη γὰρ ἐν θεοῖσιν οὐ δεσπόζεται
Μοῖρ' οὐδ' ἐν ἀνθρώποισιν, ἀλλ' αὐτῆς κρατεῖ.

9 . . .

Ὦ Μοῖρα κεδνῶν καὶ κακῶν κυνηγέτι.

10 *Εὐριπίδου Πηλεῖ*

Κλύετ' ὦ Μοῖραι, Διὸς αἵτε παρὰ
θρόνον ἀγχοτάτω θεῶν ἑζόμεναι...

11 *Σοφοκλέους ἐκ Φαίδρας*

[172] *Περιῶσι' ἄφυκτά τε μήδεα*
παντοδαπᾶν βουλᾶν ἀδαμαντίναις
ὑφαίνεται κερκίσιν αἶσα.

12 . . .

Κλωθὼ Λάχεσίς τ' εὐώλενοι

κοῦραι νυκτός, εὐχομένων ἐπακούσατ'
οὐράνιαι χθόνιαί τε δαίμονες
ὦ πανδείμαντοι, πέμπετ' ἄμμιν ῥοδόκολπον εὐνομίαν [174]
λιπαροθρόνους τ' ἀδελφεάς,
δίκαν καὶ στεφανηφόρον εἰράναν,
πόλιν τε τάνδε βαρυφρόνων λελάθοιτε συντυχιᾶν.

Σοφοκλῆς Φαίδρᾳ 13

Ἔξῃς ἄρ' οὐδὲ γῆς ἔνερθ' ᾤχου θανών·
οὐ γὰρ πρὸ μοίρας ἡ τύχη βιάζεται.

Ἑρμοῦ 14

Ἑπτὰ πολυκλανέες κατ' ὀλύμπιον ἀστέρες οὐδὸν
εἱλεῦνται, μετὰ τοῖσι δ' ἀεὶ ἐπινίσσεται αἰών·
νυκτιφανὴς Μήνη, στυγνὸς Κρόνος, Ἥλιος ἡδύς, [176]
παστοφόρος Παφίη, θρασὺς Ἄρης, εὔπτερος Ἑρμῆς,
καὶ Ζεὺς ἀρχιγένεθλος, ἀφ' οὗ φύσις ἐβλάστησεν.
οἱ δ' αὐτοὶ μερόπων ἔλαχον γένος. ἔστι δ' ἐν ἡμῖν
Μήνη Ζεὺς Ἄρης Παφίη Κρόνος Ἥλιος Ἑρμῆς·
τοὔνεκ' ἀπ' αἰθερίου μεμερίσμεθα πνεύματος ἕλκειν
δάκρυ γέλωτα χόλον γένεσιν λόγον ὕπνον ὄρεξιν.
δάκρυ μέν ἐστι Κρόνος, Ζεὺς ἡ γένεσις, λόγος Ἑρμῆς,
θυμὸς Ἄρης, Μήνη δ' ἄρ' ὕπνος, Κυθέρεια δ' ὄρεξις,
Ἠέλιός τε γέλως· τούτῳ γὰρ ἅπασα δικαίως
καὶ θνητὴ διάνοια γελᾷ καὶ κόσμος ἀπείρων.

. . . . 15

[Οἱ στωικοὶ] μὴ διαφέρειν τοῦ εἱμαρμένου τὸ κατηναγκασμένον, κατ' ἐπιπλοκὴν μερῶν συνηρτημένην.

Ἡράκλειτος οὐσίαν εἱμαρμένης ἀπεφήνατο λόγον [178] τὸν δι' οὐσίας τοῦ παντὸς διήκοντα. αὕτη δ' ἐστὶ τὸ αἰθέριον σῶμα, σπέρμα τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως, καὶ περιόδου μέτρον τεταγμένης. πάντα δὲ

καθ' εἱμαρμένην, τὴν δ' αὐτὴν ὑπάρχειν ἀνάγκην· γράφει γοῦν· ἔστι γὰρ εἱμαρμένη πάντως...

Πλάτων λόγον ἀίδιον τὴν οὐσίαν τῆς εἱμαρμένης, καὶ νόμον ἀίδιον τῆς τοῦ παντὸς φύσεως.

Ποσειδώνιος τρίτην ἀπὸ Διός. πρῶτον μὲν γὰρ εἶναι τὸν Δία, δεύτερον δὲ τὴν φύσιν, τρίτην δὲ τὴν εἱμαρμένην.

Ζήνων ὁ στωικὸς ἐν τῷ περὶ φύσεως, δύναμιν κινητικὴν τῆς ὕλης κατὰ ταυτὰ καὶ ὡσαύτως, ἥντινα μὴ διαφέρειν πρόνοιαν καὶ φύσιν καλεῖν.

[180] *Ἀντίπατρος ὁ στωικὸς θεὸν ἀπεφήνατο τὴν εἱμαρμένην.*

Χρύσιππος δύναμιν πνευματικὴν τὴν οὐσίαν τῆς εἱμαρμένης, τάξει τοῦ παντὸς διοικητικήν. τοῦτο μὲν οὖν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ κόσμου· ἐν τῷ δευτέρῳ δὲ περὶ ὅρων καὶ ἐν τοῖς περὶ τῆς εἱμαρμένης καὶ ἐν ἄλλοις σποράδην πολυτρόπως ἀποφαίνεται λέγων· εἱμαρμένη ἐστὶν ὁ τοῦ κόσμου λόγος, ἢ λόγος τῶν ἐν τῷ κόσμῳ προνοίᾳ διοικουμένων· ἢ λόγος, καθ' ὃν τὰ μὲν γεγονότα γέγονε, τὰ δὲ γιγνόμενα γίγνεται, τὰ δὲ γενησόμενα γενήσεται. μεταλαμβάνει δὲ ἀντὶ τοῦ λόγου τὴν ἀλήθειαν, τὴν αἰτίαν, τὴν φύσιν, τὴν ἀνάγκην, προστιθεὶς καὶ ἑτέρας ὀνομασίας, ὡς ἐπὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας τασσομένας καθ' ἑτέρας καὶ ἑτέρας ἐπιβολάς. Μοίρας δὲ καλεῖσθαι ἀπὸ τοῦ κατ' αὐτὰς διαμερισμοῦ Κλωθὼ καὶ Λάχεσιν καὶ Ἄτροπον. Λάχεσιν μέν, ὅτι οἷα κλήρῳ λελόγχασιν ἕκαστοι κατὰ τὸ δίκαιον ἀπονέμεται· Ἄτροπον δέ, ὅτι ἀμετάθετος καὶ ἀμετάβλητός ἐστιν ὁ καθ' ἕκαστα διορισμὸς ἐξ ἀιδίων χρόνων· Κλωθὼ δέ, ὅτι ἡ κατὰ τὴν εἱμαρμέ-
(13) *νην διανέμησις καὶ τὰ γεννώμενα τοῖς κλωθωμέ-*
[182] *νοις παραπλησίως διεξάγεται, κατὰ τὴν ἐτυμολογικὴν*

ἐξήγησιν, τῶν ὀνομάτων ἅμα καὶ τῶν πραγμάτων συμπαριστάμενων ἀχρήστως.

Περὶ τῆς ὅλης οἰκονομίας Ἑρμοῦ ἐκ τῶν πρὸς Ἄμουν [Patrit. p. 38] 16

Καὶ ἡ μὲν διακρατοῦσα τὸν ὅλον κόσμον πρόνοιά ἐστιν, ἡ δὲ συνέχουσα καὶ περιέχουσα ἀνάγκη ἐστίν, εἱμαρμένη δὲ ἄγει καὶ περιάγει πάντα καταναγκάζουσα (φύσις γὰρ αὐτῆς τὸ ἀναγκάζειν) αἰτία γενέσεως καὶ φθορᾶς βίου. ὁ μὲν οὖν κόσμος πρῶτος ἔχει τὴν πρόνοιαν (πρῶτος γὰρ αὐτῆς τυγχάνει), ἡ δὲ πρόνοια ἐξήπλωται ἐν τῷ οὐρανῷ· διότι καὶ θεοὶ περὶ αὐτὸν στρέφονται καὶ κινοῦνται ἀκάματον καὶ ἄπαυστον κίνησιν ἔχοντες, εἱμαρμένη δέ, διότι καὶ ἀνάγκη. καὶ ἡ μὲν πρόνοια προνοεῖ, ἡ εἱμαρμένη δὲ αἰτία ἐστὶ τῆς τῶν ἄστρων διαθέσεως. οὗτος νόμος ἄφυκτος, καθ' ὃν πάντα τέτακται.

Ἐκ τῆς Ἰαμβλίχου πρὸς Μακεδόνιον ἐπιστολῆς 17

Πάντα μὲν τὰ ὄντα τῷ ἑνί ἐστιν ὄντα, καὶ γὰρ [184] αὐτὸ τὸ πρῶτον ὂν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἐξ ἀρχῆς παράγεται, πολὺ δὲ διαφερόντως τὰ ὅπλα αἴτια τῷ ἑνὶ τὸ δύνασθαι ποιεῖν παραδέχεται, καὶ κατὰ μίαν συμπλοκὴν συνέχεται καὶ συναναφέρεται, τῇ τῶν πολλῶν ἀρχῇ προϋπάρχοντι. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον καὶ τῶν περὶ τὴν φύσιν αἰτίων, πολυειδῶν ὄντων καὶ πολυμερίστων, ἠρτημένων τε ἀπὸ πλειόνων ἀρχῶν, ἀπὸ μιᾶς ὅλης αἰτίας τὸ πλῆθος ἐκκρέμαται, κατὰ μίαν δὲ σύνδεσιν πάντα πρὸς ἄλληλα συμπλέκεται, καὶ εἰς ἓν ἀνήκει τὸ περιεκτικώτατον τῆς αἰτίας κράτος ὁ σύνδεσμος τῶν πλειόνων αἰτιῶν. οὗτος τοίνυν εἱργμὸς συμπεφορημένος ἐστὶν ἀπὸ τοῦ πλήθους, οὐδ' ἐπισυνισταμένην ἀπὸ τῆς συμπλοκῆς ποιεῖται τὴν ἕνω-

σιν, οὐδὲ διαπεφόρηται ἐν τοῖς καθ᾽ ἕκαστα· κατὰ δὲ τὴν προηγουμένην καὶ προτεταγμένην αὐτῷ τῶν αἰ- [186] τιῶν μίαν συμπλοκὴν ἐπιτελεῖ πάντα καὶ συνδεῖ ἐν ἑαυτῷ καὶ πρὸς αὐτὸν μονοειδῶς ἀνάγει. μίαν οὖν τάξιν πάσας τάξεις ὁμοῦ περιλαβοῦσαν ἐν αὑτῇ τὴν εἱμαρμένην ἀφοριστέον.

18 Ἐκ τῆς Ἰαμβλίχου πρὸς Σώπατρον ἐπιστολῆς

Τῆς δ᾽ εἱμαρμένης ἡ οὐσία σύμπασά ἐστιν ἐν τῇ φύσει· φύσιν δὲ λέγω τὴν ἀχώριστον αἰτίαν τοῦ κόσμου καὶ ἀχωρίστως περιέχουσαν τὰς ὅλας αἰτίας τῆς γενέσεως ὅσα χωριστῶς αἱ κρείττονες οὐσίαι καὶ διακοσμήσεις συνειλήφασιν ἐν ἑαυταῖς. ζωή τε οὖν σωματοειδής, καὶ λόγος γενεσιουργός, τά τε ἔνυλα εἴδη καὶ αὐτὴ ἡ ὕλη, ἥ τε συντεθειμένη γένεσις ἀπὸ τούτων, κίνησίς τε ἡ τὰ πάντα μεταβάλλουσα, καὶ φύσις ἡ τεταγμένως διοικοῦσα τὰ γιγνόμενα, ἀρχαί τε αἱ τῆς φύσεως καὶ τέλη καὶ ποιήσεις, καὶ αἱ τούτων συνδέσεις πρὸς ἄλληλα, ἀπ᾽ ἀρχῆς τε ἄχρι τοῦ τέλους διέξοδοι, συμπληροῦσι τὴν εἱμαρμένην.

19 Πλουτάρχου ἐκ τοῦ εἰ ἡ τῶν μελλόντων πρόγνωσις ὠφέλιμος.

Τὸ γὰρ εἱμαρμένον ἄτρεπτον καὶ ἀπαράβατον, χὤπερ μόνον ὀφρύσι νεύσῃ, καρτερὰ τούτῳ [188] κέκλωστ᾽ ἀνάγκα καὶ πεπρωμένη. διὰ τοῦτο τὴν εἱμαρμένην καὶ ἀδράστειαν καλοῦσιν, ὅτι πέρας ταῖς αἰτίαις ἠναγκασμένον ἐπιτίθησιν ἀνέκφευκτος οὖσα καὶ ἀναπόδραστος.

20 Ἑρμοῦ ἐκ τῶν πρὸς Ἄμμωνα [Patrit. p. 38]

Πάντα δὲ γίγνεται φύσει καὶ εἱμαρμένῃ, καὶ οὐκ ἔστι τόπος ἔρημος προνοίας. πρόνοια δ᾽ ἐστὶν αὐτοτελὴς λόγος τοῦ ἐπουρανίου θεοῦ. δύο δὲ τούτου αὐ-

τοφυεῖς δυνάμεις, ἀνάγκη καὶ εἱμαρμένη. ἡ δὲ εἱμαρμένη ὑπηρετεῖ προνοίᾳ καὶ ἀνάγκῃ, τῇ δὲ εἱμαρμένῃ ὑπηρετοῦσιν οἱ ἀστέρες. οὔτε γὰρ εἱμαρμένην φυγεῖν τις δύναται, οὔτε φυλάξαι ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς τούτων δεινότητος. ὅπλον γὰρ εἱμαρμένης οἱ ἀστέρες, κατὰ γὰρ ταύτην πάντα ἀποτελοῦσι τῇ φύσει καὶ τοῖς ἀνθρώποις.

Πλάτωνος πολιτείας [p. 620] 21

Ἐπειδὴ δ' οὖν πάσας τὰς ψυχὰς τοὺς βίους ᾑρῆσθαι, (14) ὥσπερ ἔλαχον, ἐν τάξει προσιέναι πρὸς τὴν Λάχεσιν· ἐκείνην δὲ ἑκάστῳ ὃν εἵλετο δαίμονα, τοῦτον φύλακα ξυμπέμπειν τοῦ βίου, καὶ ἀποπληρωτὴν τῶν αἱρεθέντων. ὃν πρῶτον μὲν ἄγειν αὐτὴν πρὸς τὴν Κλωθώ, ὑπὸ τὴν ἐκείνης χεῖρά τε καὶ ἐπιστροφὴν τῆς τοῦ ἀτράκτου δίνης, κυροῦντα ἣν λαχὼν εἵλετο μοῖραν. ταύτης δ' ἐφαψάμενον, αὖθις ἐπὶ τὴν τῆς Ἀτρόπου ἄγειν νῆσιν, ἀμετάστροφα τὰ ἐπικλωσθέντα ποιοῦντα. ἐντεῦθεν δὲ δὴ ἀμεταστρεπτὶ ὑπὸ τὸν τῆς Ἀνάγκης ἰέναι θρόνον· καὶ δι' ἐκείνου διεξελθόντα, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἄλλοι διῆλθον, πορεύεσθαι ἅπαντας εἰς τὸ τῆς Λήθης πεδίον.

Ἐκ τῆς Ἀριστοτέλους πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπιστολῆς [*περὶ κόσμου* c. 7, 5] 22

Οἶμαι δὲ καὶ τὴν ἀνάγκην οὐκ ἄλλο τι λέγεσθαι πλὴν τοῦτον οἱονεὶ ἀνίκητον ὄντα, εἱμαρμένην δὲ διὰ [190] τὸ εἴρεσθαί τε καὶ χωρεῖν ἀκωλύτως, πεπρωμένην δὲ διὰ τὸ πεπερατῶσθαι πάντα καὶ μηθὲν ἐν τοῖς οὖσιν ἄπειρον εἶναι, καὶ μοῖραν μὲν ἀπὸ τοῦ μεμερίσθαι, νέμεσιν δὲ ἀπὸ τῆς ἑκάστῳ διανεμήσεως, ἀδράστειαν δὲ ἀναπόδραστον αἰτίαν οὖσαν κατὰ φύσιν, αἶσαν δὲ ἀεὶ οὖσαν. τά τε περὶ τὰς μοίρας καὶ τὸν ἄτρακτον εἰς ταυτά πως νεύει. τρεῖς μὲν αἱ μοῖραι κατὰ τοὺς

χρόνους μεμερισμέναι· νῆμα δὲ ἀτράκτου τὸ μὲν ἐξειργασμένον ἤδη τὸ δὲ μέλλον τὸ δὲ περιστρεφόμενον. τέτακται δὲ κατὰ μὲν τὸ γεγονὸς μία τῶν μοιρῶν Ἄτροπος, ἐπεὶ τὰ παρελθόντα πάντα ἄτρεπτά ἐστι· κατὰ δὲ τὸ μέλλον Λάχεσις, εἰς πάντα γὰρ ἡ κατὰ φύσιν μένει λῆξις· κατὰ δὲ τὸ ἐνεστὸς Κλωθώ, συμπεραίνουσα καὶ κλώθουσα ἑκάστῳ τὰ οἰκεῖα, ὅπερ αἰνίττεται καὶ ὁ μῦθος. πάντα δὲ ταῦτά ἐστιν οὐκ ἄλλο τι πλὴν ὁ θεός, καθάπερ καὶ ὁ γενναῖός φησι [192] Πλάτων "ὁ μὲν δὴ θεός, ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἔχων εὐθέα περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος."

Κεφ. ς′.

ΠΕΡΙ ΤΥΧΗΣ Η ΤΑΥΤΟΜΑΤΟΥ.

1 *Μενάνδρου Ὑποβολιμαίῳ*

Παύσασθε νοῦν ἔχοντες· οὐδὲν γάρ, Κλέων,
ἀνθρώπινος νοῦς ἐστιν ἄλλο τῆς τύχης,
εἴτ' ἐστὶ τοῦτο πνεῦμα θεῖον εἴτε νοῦς.
τοῦτ' ἔστι τὸ κυβερνῶν [ἅπαντα] καὶ στρέφον
[194] *καὶ σῶζον· ἡ πρόνοια δ' ἡ θνητὴ καπνὸς*
καὶ φλήναφος· πείσθητε κοὐ μέμψεσθέ με.
πάνθ' ὅσα νοοῦμεν ἢ λέγομεν ἢ πράττομεν
τύχη 'στίν, ἡμεῖς δ' ἐσμὲν ἐπιγεγραμμένοι.

1a . . .

Τύχη κυβερνᾷ πάντα, ταύτην καὶ φρένας
δεῖ καὶ πρόνοιαν τὴν θεὸν καλεῖν μόνην,
εἰ μή τις ἄλλως ὀνόμασιν χαίρει κενοῖς.

2 . . .

Ἅπανθ' ὁρῶ
ἅμα τῇ τύχῃ ῥέοντα μεταπίπτοντά τε.

['Αρχιλόχου] 3
Πάντα τύχη καὶ μοῖρα Περίκλεες ἀνδρὶ δίδωσιν.
. . . 4
Ἀλλ' ἔστιν εὔστοχόν τι βουλευτήριον
ταὐτόματον.
. . . 5
Ἐπηρεαστικόν γέ τι
ταὐτόματόν ἐστι τῷ βίῳ.
. . . 6
Ἡ τὰ θνητῶν καὶ τὰ θεῖα πάντ' ἐπισκοποῦσ' ἀεὶ [190]
καὶ νέμουσ' ἡμῶν ἑκάστῳ τὴν κατ' ἀξίαν τύχη
μερίδα.
Χαιρήμονος ἐξ Ἀχιλλέως Θερσιτο- 7
κτόνου
Τύχη τὰ θνητῶν πράγματ', οὐκ εὐβουλία.
Φιλήμονος 8
Ἄλλος κατ' ἄλλην δαιμονίζεται τύχην.
Μενάνδρου Κνιδίᾳ 9
Ταὐτόματόν ἐστιν ὡς ἔοικέ που θεὸς
σώζει τε πολλὰ τῶν ἀοράτων πραγμάτων.
Μενάνδρου Ὑποβολιμαίῳ 10
Οὐ παντὸς ἀγαθοῦ τὴν πρόνοιαν αἰτίαν
κρίνων ἂν ὀρθῶς ὑπολαβεῖν τίς μοι δοκεῖ, [198] (15)
ἀλλ' ἐστὶ καὶ ταὐτόματον ἔνια χρήσιμον.
Φιλήμονος Ἀποκαρτεροῦντι 11
Νῦν δ' οἶδ' ἀκριβῶς τὴν τύχην ὡς οὐ μία
οὐδ' ἔστι πρώην, ἀλλὰ μετὰ τῶν σωμάτων
ἡμῶν, ὅταν γινώμεθ', εὐθὺς χἠ τύχη
προσγίνεθ' ἡμῖν συγγενὴς τῷ σώματι·
κοὐκ ἔστιν ἕτερον παρ' ἑτέρου λαβεῖν τύχην.
. . . 12
Τὸν εὐτυχοῦντα καὶ φρονεῖν νομίζομεν.

13 **Βακχυλίδου**

Τύχα μερόπων ἀρχά τε καὶ
τέρμα, τὺ καὶ σοφίας θακεῖς ἕδρας,
[200] καὶ τιμὰν βροτέοις ἐπέθηκας ἔργοις,
καὶ τὸ καλὸν πλέον ἢ κακὸν ἐκ σέθεν,
ἅ τε χάρις λάμπει περὶ σὰν πτέρυγα χρυσέαν·
καὶ τὸ τεᾷ πλάστιγγι δοθὲν μακαριστότατον τελέθει.
τὺ δ᾽ ἀμαχανίας πόρον εἶδες ἐν ἄλγεσι,
καὶ λαμπρὸν φάος ἄγαγες ἐν σκότῳ,
προφερεστάτα θεῶν.

14 **Μενάνδρου**

Ταὐτόματον ἡμῖν ἀφανὲς ὂν συλλαμβάνει.

14b **[Τοῦ αὐτοῦ]**

Αὐτόματα γὰρ τὰ πράγματ᾽ ἐπὶ τὸ συμφέρον
ῥεῖ κἂν καθεύδῃς, ἢ πάλιν τοὐναντίον.

15 **Χαιρήμονος**

[202] Ἅπαντα νικᾷ καὶ μεταστρέφει τύχη,
οὐδεὶς δὲ νικᾷ μὴ θελούσης τῆς τύχης.

16 . . .

Πάντων τύραννος ἡ τύχη ᾽στὶ τῶν θεῶν,
τὰ δ᾽ ἄλλ᾽ ὀνόματα ταῦτα πρόσκειται μάτην·
μόνη διοικεῖν οὖν ἅπαντα βούλεται.

17 . . .

Ἀριστοτέλης διαφέρειν τῆς τύχης τὸ αὐτόματον· τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τύχης καὶ τοῦ αὐτομάτου εἶ-
[204] ναι ἐν τοῖς πρακτικοῖς πάντως· τὸ δ᾽ αὐτόματον οὐκ ἀπὸ τύχης, ἐν γὰρ τοῖς ἔξω πράξεως· καὶ τὴν μὲν τύχην τῶν λογικῶν, τὸ δ᾽ αὐτόματον καὶ τῶν λογικῶν καὶ τῶν ἀλόγων καὶ ἀψύχων· καὶ τὴν μὲν τύχην προαιρέτως συμβαίνειν, τὸ δ᾽ αὐτόματον ἀπροαιρέτως· καὶ τὴν μέν τινος ὑπάρχοντος γίγνεσθαι, τὸ δὲ ἀλόγως, μηδενὸς ἔξω βουλευθέντος.

Πλάτων τὴν τύχην ἀπεφαίνετο αἰτίαν ἐν ἀπροαιρέτοις κατὰ συμβεβηκός, καὶ παρακολούθημα καὶ σύμπτωμα καὶ προαιρέσεως κατὰ τὴν πρὸς τὸ τέλος πρόθεσιν ἐναλλακτικὴν σχέσιν.

Ἀριστοτέλης αἰτίαν κατὰ συμβεβηκός, καὶ παρακολούθημα ἐν τοῖς καθ' ὁρμὴν ἕνεκά τινος γιγνομένοις ἄστατον καὶ ἄδηλον. καὶ ὑποθέσεις μὲν δύο ταῖς ἀρχαῖς ἐνυπάρχειν, τάξιν τε καὶ ἀταξίαν, αἰτίας δὲ τέτταρας ἐν τοῖς ὅλοις καθ' ἃς ἅπαντα συνίσταται, νοῦν φύσιν ἀνάγκην τύχην· καὶ τούτων διπλῆν ἑκάστην, τὴν μὲν ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασι τὴν δὲ ἐν ἄλλοις· τελεῖσθαι δὲ τὰ μὲν πάντως [206]
τὰ δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ δ' ἄλλοτε ἄλλως. τὴν δ' εἱμαρμένην οὐκ αἰτίαν μέν, τρόπον δέ τινα αἰτίας, συμβεβηκότα πως τοῖς τῆς ἀνάγκης τεταγμένοις.

Πλάτωνος νόμων δ' [p. 709 A] 17a

Ὡς οὐδείς ποτε ἀνθρώπων οὐδὲν νομοθετεῖ, τύχαι δὲ καὶ ξυμφοραὶ παντοῖαι πίπτουσαι παντοίως νομοθετοῦσι ἅπαντα ἡμῖν. ἢ γὰρ πόλεμός τις βιασάμενος ἀνέτρεψε πολιτείας καὶ μετέβαλε νόμους, ἢ πενίας χαλεπῆς ἀπορία· πολλὰ δὲ καὶ νόσοι ἀναγκάζουσι καινοτομεῖν, λοιμῶν τε ἐμπιπτόντων, καὶ χρόνον ἐπὶ πολὺν ἐνιαυτῶν πολλῶν πολλάκις ἀκαιρία. ταῦτα δὴ πάντα προϊδών τις ἄρξειεν ἂν εἰπεῖν ὅπερ ἐγὼ νῦν δή, θνητὸν μὲν μηδένα νομοθετεῖν μηδέν, τύχας δ' εἶναι σχεδὸν ἅπαντα τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. τὸ δ' ἔστι περὶ ναυτιλίαν καὶ κυβερνητικὴν καὶ ἰατρικὴν καὶ στρατηγικὴν πάντα ταῦτ' εἰπόντα δοκεῖν εὖ λέγειν· ἀλλὰ γὰρ ὅμως αὖ καὶ τόδε ἐστὶν εὖ λέγοντα λέγειν ἐν τοῖς αὐτοῖς τούτοις. Τὸ ποῖον; Ὡς θεὸς μὲν πάντα καὶ μετὰ θεοῦ τύχη καὶ καιρὸς τἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξύμπαντα. ἡμερώτερον μὲν

τρίτον ξυγχωρῆσαι τούτοις δεῖν ἕπεσθαι τέχνην· καιρῷ
γὰρ χειμῶνος ξυλλαβέσθαι κυβερνητικὴν ἢ μή, μέγα
πλεονέκτημα ἔγωγ' ἂν θείην. ἢ πῶς; Οὕτως. Οὐκοῦν
καὶ τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως κατὰ τὸν αὐτὸν ἂν ἔχοι λόγον;

17b . . .

Θεόφραστος προσδιαρθροῖ ταῖς αἰτίαις τὴν
κατὰ προαίρεσιν· φέρεται δέ πως εἰς τὸ εἱμαρμένην
εἶναι τὴν ἑκάστου φύσιν· ἐν ᾗ τόπον τεττάρων αἰτιῶν
ποικίλων, προαιρέσεως φύσεως τύχης καὶ ἀνάγκης.

Ἐπίκουρος κατ' ἀνάγκην, κατὰ προαίρεσιν,
κατὰ τύχην.

18 Ἐκ τῶν Ἀριστοξένου πυθαγορικῶν ἀποφάσεων

Περὶ δὲ τύχης τάδ' ἔφασκον, εἶναι μέντοι καὶ δαι-
[208] μόνιον μέρος αὐτῆς, γενέσθαι γὰρ ἐπίπνοιάν τινα
παρὰ τοῦ δαιμονίου τῶν ἀνθρώπων ἐνίοις ἐπὶ τὸ βέλ-
τιον ἢ ἐπὶ τὸ χεῖρον, καὶ εἶναι φανερῶς κατ' αὐτὸ
τοῦτο τοὺς μὲν εὐτυχεῖς τοὺς δὲ ἀτυχεῖς. καταφανέ-
στατον δ' εἶναι τοῦτο, τοὺς μὲν ἀπροβουλεύτως καὶ
εἰκῇ τι πράττοντας πολλάκις κατατυγχάνειν, τοὺς δὲ
(16) προβουλευομένους καὶ προνοουμένους ὀρθῶς τι πράτ-
τειν ἀποτυγχάνειν. εἶναι δὲ καὶ ἕτερον τύχης εἶδος,
καθ' ὃ οἱ μὲν εὐφυεῖς καὶ εὔστοχοι οἱ δὲ ἀφυεῖς τε
καὶ ἐναντίαν ἔχοντες φύσιν βλάστοιεν, ὧν οἱ μὲν εὐ-
θυβολοῖεν ἐφ' ὅ τι ἂν ἐπιβάλλωνται, οἱ δὲ ἀποπί-
πτοιεν τοῦ σκοποῦ, μηδέποτε τῆς διανοίας αὐτῶν εὐ-
στόχως φερομένης ἀλλὰ καὶ ταρασσομένης. ταύτην δὲ
τὴν ἀτυχίαν σύμφυτον εἶναι καὶ οὐκ ἐπείσακτον.

19 Εὐρύσῳ περὶ τύχας

[210] Δοκεῖ δέ μοι τύχα καὶ τὸ ἀπὸ τᾶς τύχας γινόμενον
πᾶν οὐχ ὡς ὑπό τινος αἰτίας ἀφωρισμένας καὶ ὡς ὑπο-
κειμένας γίνεσθαι, ἀλλ' ὡς ἐπισυμβαῖνον καὶ ἐπι-

συνιστάμενον ἀτέραις τισὶν αἰτίαις. ἁ τύχα ὧν καὶ τὸ ἀπὸ τύχας γινόμενον οὔθ' ὡς φύσις ἐντὶ ὑπὸ φύσιος τε γινόμενον οὔθ' ὡς τέχνα καὶ φρόνασίς τις ἀνθρωπίνα καὶ θεία, ἀλλὰ τὸ ἐπισυμβαῖνον παραλόγως τε καὶ ἀπροαισθήτως τούτοις. ἐπεὶ γὰρ δύο φύσιες ἐν τῷ ὅλῳ τῷδε καὶ τῷ παντὶ ἐνυπάρχοντι ἐναντίαι ἀλλάλαις, καὶ τουτᾶν ἃ μέν ἐντι ῥητὰ καὶ τεταγμένα καὶ [212] *λόγον ἔχουσα ποτὶ πάντα, ἃ δ' ἄρρητος καὶ ἄτακτος καὶ ἄλογος καὶ οὐδεμίαν σύνταξιν ἔχουσα, αὐταυτόθεν φανερὸν ὅτι τὸ μὲν ἀπὸ τύχας καὶ τῶ αὐτομάτω γινόμενον γίνεται ἐμπεσούσας τᾶς ἀλόγω καὶ ἀτάκτω φύσιος ἐς τὰ πράγματα, πάντα δὲ τὰ σύστοιχα ταῖς καθόλω φύσεσιν ἀεὶ κατὰ τὸ βέλτιον καὶ τὸ χεῖρον ἀντιδιαιρέονται τὰ πράγματα, τὰ μὲν ὡς ἀγαθοποιῶ τινος φύσιος καὶ βασιλικᾶς ἐπικρατευσάσας, τὰ δ' ὡς κακοποιῶ καὶ τυραννικᾶς.*

Κεφ. ζ'.

ΟΤΙ ΑΛΟΓΙΣΤΟΣ Η ΦΟΡΑ ΤΗΣ ΤΥΧΗΣ.

Μενάνδρου Κιθαριστοῦ 1
Ὡς ποικίλον πρᾶγμ' ἐστὶ καὶ πλάνον τύχη.

Χαιρήμονος 2
Τὸ τῆς τύχης τοι μεταβολὰς πολλὰς ἔχει.

Μενάνδρου Προγάμων 3
Τυφλόν γε καὶ δύστηνόν ἐστιν ἡ τύχη.

Σοφοκλέους Οἰδίποδι [Tyr. 977] 4
Τί δ' ἂν φοβοῖτ' ἄνθρωπος ᾧ τὰ τῆς τύχης [214]
κρατεῖ, πρόνοια δ' ἐστὶν οὐδενὸς σαφής;

Μενάνδρου 5
Οὐδὲν κατὰ λόγον γίνεθ' ὧν ποιεῖ τύχη.

Εὐριπίδου Ἑλένης [717=721] 6
Σκέψαι γὰρ ὁ θεὸς ὡς ἔχει τι ποικίλον

καὶ δυστέκμαρτον, εὖ δέ πως ἀναστρέφει
ἐκεῖσε κἀκεῖσ' ἀναφέρων· ὃ μὲν πονεῖ,
ὃ δ' οὐ πονήσας αὖθις ὄλλυται κακῶς,
βέβαιον οὐδὲν τῆς ἀεὶ τύχης ἔχων.

7 Μενάνδρου Ξενολόγῳ

Οὕτως ἀσυλλόγιστον ἡ τύχη ποιεῖ
τὸ συμφέρον τί ποτ' ἐστὶν ἀνθρώπου βίῳ·
[216] [οὐ χρῆται νόμοις καθ' οὓς κρίνει πράγματα,]
οὐδ' ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα "ταῦτ' οὐ πείσομαι."

Εὐριπίδου Ἱππολύτῳ [701]

Πρὸς τὰς τύχας γὰρ τὰς φρένας κεκτήμεθα.

8 Εὐριπίδου Δανάης

Ἐς ταυτὸν ἥκειν φημὶ τὰς βροτῶν τύχας
τόν θ' ὃν καλοῦσιν αἰθέρ', ὅστις ἐστὶ δή.
[218] οὗτος θέρους τε λαμπρὸν ἐκλάμπει σέλας,
χειμῶνά τ' αὔξει συντιθεὶς πυκνὸν νέφος,
θάλλειν τε καὶ μή, ζῆν τε καὶ φθίνειν ποιεῖ·
οὕτω δὲ θνητῶν σπέρμα τῶν μὲν εὐτυχεῖ
λαμπρᾷ γαλήνῃ, τῶν δὲ συννέφει πάλιν,
ζῶσίν τε σὺν κακοῖσιν, οἳ δ' ὄλβου μέτα
φθίνουσ' ἐτείοις προσφερεῖς μεταλλαγαῖς.

9 . . .

Ἐπίκουρος ἀσύστατον αἰτίαν προσώποις χρόνοις τρόποις.

Ἀναξαγόρας καὶ οἱ στωικοὶ ἄδηλον αἰτίαν ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ· ἃ μὲν γὰρ εἶναι κατ' ἀνάγκην, ἃ δὲ καθ' εἱμαρμένην, ἃ δὲ κατὰ προαίρεσιν, ἃ δὲ κατὰ τύχην, ἃ δὲ κατὰ τὸ αὐτόματον. τύχη ἀτάκτου ἐνεργείας ἐστὶ προσηγορία.

10 Διωτογένεος πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ
[220] ὁσιότατος

Ἐπεὶ γὰρ τέτορες αἰτίαι τὰ σύμπαντα περαίνοντι

καὶ ἐπὶ τέλος ἐπιτίθεντι, φύσις καὶ νόμος καὶ τύχα (17)
καὶ τέχνα, καὶ τῶν μὲν ἐξ ἄθεος . . . ποτὶ ξυμφωνίαν
πολιτικὰν φερόντων νόμος ἐπιστάτας καὶ δαμιοεργός,
τῶν δὲ διὰ φρονάσιος ἀνθρωπίνας τελεωθέντων τέ-
χνα κα λέγοιτο μάτηρ τε καὶ ἀγεμὼν ἦμεν, τῶν δὲ εἰκᾷ
τε καὶ ὡς ἔτυχεν ἀπὸ τῶ αὐτομάτω ὁμοίως ποτιπι-
πτόντων τοῖς χρηστοῖς τε καὶ πονηροῖς, τύχαν τῶν
τοιούτων αἰτίαν φασοῦμες, ταύταν δὲ οὔτ' ἐν μέτρῳ [222]
οὔτ' ἐν ὅρῳ τεταγμέναν καὶ πεφρονημένως ἕκαστα
ποιέν· γεννηθεῖσα δὲ ἡ ἐξ αὐτῶν τῶ γένεος ἄμφω
κινεῖται.

Κεφ. η'.

ΠΕΡΙ ΧΡΟΝΟΥ ΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΡΩΝ ΚΑΙ ΠΟΣΩΝ [ΑΝ] ΕΙΗ ΑΙΤΙΟΣ.

Σοφοκλέους 1

Πάντ' ἐκκαλύπτων ὁ χρόνος εἰς τὸ φῶς ἄγει.

Ξενοφάνους 2

Οὔ τοι ἀπ' ἀρχῆς πάντα θεοὶ θνητοῖς παρέδειξαν, [224]
ἀλλὰ χρόνῳ ζητοῦντες ἐφευρίσκουσιν ἄμεινον.

Φιλήμονος 3

Ὦ Πάμφιλ', ὁ χρόνος οὐ μόνον τὰ σώματα
αὔξει βαδίζων ἀλλὰ καὶ τὰ πράγματα.

Χαιρήμονος

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν τῶν ἐν ἀνθρώποις ὅ τι 4
οὐκ ἐν χρόνῳ ζητοῦσιν ἐξευρίσκεται.

Ἀντιφάνους 5

Μάλιστα δ' ἐκπλήττει με τῶν συνειδότων
ὁ χρόνος, ὃν ἀεὶ λανθάνειν ἀμηχανῶ.

Θεοδέκτου 6

Ἀλλ' ὦ τάλαν Θυέστα, καρτέρει δάκνων [226]
ὀργῆς χαλινόν· παρακελεύομαι δέ σοι

τεθηγμένῳ νῦν· ἀλλ' ὁ μυρίος χρόνος
τὰ πάντ' ἀμαυροῖ καὶ ὑπὸ χεῖρα λαμβάνει.

7 Ἀγάθωνος

Οὐπώποτ' ἠξίωσα χρήσασθαι χρόνοις.

8 Μενάνδρου

Πᾶν τοὔργον ὀρθῶς ἐκμαθεῖν χρόνου μέτα.

9 Τοῦ αὐτοῦ

Ὦ δέσποτ', ἄξι' ἐστὶ τοῖς σοφοῖς βροτῶν
χρόνῳ σκοπεῖσθαι τῆς ἀληθείας πέρι.

10 Κριτίου

[228] Ὁ χρόνος ἁπάσης ἐστὶν ὀργῆς φάρμακον.

11 . . .

Μετὰ τὴν σκιὰν τάχιστα γηράσκει χρόνος.

12 [Νικοσράτου]

Πάλιν χρόνῳ τἀρχαῖα καινὰ γίγνεται.

13 Νικοστράτου

Οὐκ ἔστι δυσαρεστότερον οὐδὲ ἓν χρόνου·
οὐδέποτ' ἀρέσκει ταυτὰ τούτῳ τῷ θεῷ.

14 Λακώνων

[230] Σοφὸν λέγουσι τὸν χρόνον πεφυκέναι.

15 [Σιμωνίδου]

Οὐκ ἔστιν μείζων βάσανος χρόνου οὐδενὸς ἔργου,
ὃς καὶ ὑπὸ στέρνοις ἀνδρὸς ἔδειξε νόον.

16 Ἀγάθωνος

Ὤφελεν ὡς ἀφανὴς οὕτω φανερώτατος εἶναι
καιρός, ὃς αὐξάνεται πλεῖστον ἀπ' εὐλαβίης.

17 [Σοφοκλέους]

Πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδέν, ὡς ὁ πάνθ' ὁρῶν
καὶ πάντ' ἀκούων πάντ' ἀναπτύσσει χρόνος.

18 Σοφοκλέους

Χρόνος αὖ χρόνος ἅμα κραταιᾷ
τλαμοσύνᾳ βίου

πόλλ' ἀνευρίσκει σοφὰ μαιομένοις.

Εὐριπίδου Μελανίππῃ 19

Οὐκ ἔστι πράττοντάς τι μοχθηρὸν λαθεῖν· [232]
ὀξὺ βλέπει γὰρ ὁ χρόνος ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ.

Εὐριπίδης Αἰόλῳ 20

Ὁ χρόνος ἅπαντα τοῖσιν ὕστερον φράσει,
λάλος ἐστὶν οὗτος, οὐκ ἐρωτῶσιν λέγει.

Σοφοκλέους Οἰδίποδι [Tyr. 614] 21

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσιν μόνος,
κακὸν δὲ κἂν ἐν ἡμέρᾳ γνοίης μιᾷ.

Σιμωνίδου ἐπιγραμμάτων 22

Ὅ τοι χρόνος ὀξὺς ὀδόντας
καὶ πάντα ψήχει καὶ τὰ βιαιότατα.

Σοφοκλέους Αἴαντι [646] 23

Ἅπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος [234]
ποιεῖ τ' ἄδηλα καὶ φανέντα κρύπτεται.
κοὐκ ἔστ' ἄελπτον οὐδέν, ἀλλ' ἁλίσκεται
χὠ δεινὸς ὅρκος χαἰ περισκελεῖς φρένες.

[*Τοῦ αὐτοῦ* 714] 24

Πάνθ' ὁ χρόνος ὁ μέγας μαραίνει.

Εὐριπίδου Ἱππολύτῳ 25

Χρόνος διέρπων πάντ' ἀληθεύειν φιλεῖ.

Φιλήμονος 26

Χρόνος τὰ κρυπτὰ πάντα εἰς φάος ἄγει.

. . . . 27

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν χρόνος [236]
δείξει· μόνος γάρ ἐστιν ἀνθρώπων κριτής.

Χαιρήμονος 28

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα μηνύει ποτέ.

. . . . 29

Χρόνῳ τὰ πάντα γίγνεται καὶ κρίνεται. (18)

30 . . .
Σχολῇ βαδίζων ὁ χρόνος ἀφικνοῖτ' ἂν [ποτε].

31 Μενάνδρου
Οὐκ ἔστ' ἄπιστον οὐδὲν ἐν θνητῷ βίῳ,
οὐδ' ἂν γένοιτο· πολλὰ ποικίλλει χρόνος
παράδοξα καὶ θαυμαστὰ καὶ ζώντων τρόποι.

32 . . .
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν τῶν ἐν ἀνθρώποις ὅ τι
οὐκ ἐν χρόνῳ ζητοῦσιν ἐξευρίσκεται.

33 Χαιρήμονος
[238] Χρόνος μαλάσσει πάντα κἀξεργάζεται.

34 Φιλήμονος
Ὅσαι τέχναι γεγόνασι, ταύτας ὦ Λάχης
πάσας ἐδίδαξεν ὁ χρόνος, οὐχ ὁ διδάσκαλος.

35 . . .
Ὁ πολὺς χρόνος πάντ' ἐξελέγχει, Νικοφῶν.

36 Ἑρμίππου
Ἐκεῖνός ἐστι στρογγύλος τὴν ὄψιν ὦ πονηρέ,
ἐντὸς δ' ἔχων περιέρχεται κυκλῷ τὰ πάνθ' ἑαυτοῦ,
ἡμᾶς δὲ τίκτει περιτρέχων τὴν γῆν ἀπαξάπασαν.
ὀνομάζεται δ' ἐνιαυτός, ὢν δὲ περιφερὴς τελευτὴν
οὐδεμίαν οὐδ' ἀρχὴν ἔχει· κυκλῶν δ' ἀεὶ τὸ σῶμα
οὐ παύσεται δι' ἡμέρας ὁσημέραι τροχάζων.

37 Κλεοβούλου σοφοῦ τῶν αἰνιγμάτων.
[240] Εἷς ὁ πατήρ, παῖδες δύο καὶ δέκα· τῶν δὲ ἑκάστῳ
κοῦραι ἑξήκοντα διάνδιχα εἶδος ἔχουσαι,
αἳ μὲν λευκαὶ ἔασιν ἰδεῖν αἳ δ' αὖτε μέλαιναι·
ἀθάναται δέ τ' ἐοῦσαι ἀποφθινύθουσιν ἅπασαι.

38 Μοσχίωνος
Πρῶτον δ' ἄνειμι καὶ διαπτύξω λόγῳ
ἀρχὴν βροτείου καὶ κατάστασιν βίου.
ἦν γάρ ποτ' αἰὼν κεῖνος, ἦν ποθ' ἡνίκα

θηρσὶν διαίτας εἶχον ἐμφερεῖς βροτοί,
ὀρειγενῆ σπήλαια καὶ δυσαυλίους
φάραγγας ἐνναίοντες· οὐδέπω γὰρ ἦν
οὔτε στεγήρης οἶκος οὔτε λαΐνοις
εὐρεῖα πύργοις ὠχυρωμένη πόλις·
οὐ μὴν ἀρότροις ἀγκύλοις ἐτέμνετο
μέλαινα καρποῦ βῶλος ὀμπνίου τροφός,
οὐδ' ἐργάτης σίδηρος εὐιώτιδος
θάλλοντας οἴνης ὄρχάτους ἐτημέλει,
ἀλλ' ἦν ἀκύμων κωφὰ χηρεύουσα γῆ·
βοραὶ δὲ σαρκοβρῶτες ἀλληλοκτόνους
παρεῖχον αὐτοῖς δαῖτας· ἦν δ' ὁ μὲν νόμος
ταπεινός, ἡ βία δὲ σύνθρονος Διί,
ὁ δ' ἀσθενὴς ἦν τῶν ἀμεινόνων βορά.
ἐπεὶ δ' ὁ τίκτων πάντα καὶ τρέφων χρόνος [242]
τὸν θνητὸν ἠλλοίωσεν ἔμπαλιν βίον,
εἴτ' οὖν μέριμναν τὴν Προμηθέως σπάσας,
εἴτ' οὖν ἀνάγκην, εἴτε τῇ μακρᾷ τριβῇ
αὐτὴν παρασχὼν τὴν φύσιν διδάσκαλον·
τόθ' εὑρέθη μὲν καρπὸς ἡμέρου τροφῆς
Δήμητρος ἁγνῆς, εὑρέθη δὲ Βακχίου
γλυκεῖα πηγή· γαῖα δ' ἡ πρὶν ἄσπορος
ἤδη ζυγουλκοῖς βουσὶν ἠροτρεύετο.
ἄστη δ' ἐπυργώσαντο καὶ περισκεπεῖς
ἔτευξαν οἴκους, καὶ τὸν ἠγριωμένον
εἰς ἥμερον δίαιταν ἤγαγον βίον·
κἀκ τοῦδε τοὺς θανόντας ὤρισεν νόμος
τύμβοις καλύπτειν κἀπιμοιρᾶσθαι κόνιν
νεκροῖς ἀθάπτοις, μηδ' ἐν ὀφθαλμοῖς ἐᾶν
τῆς πρόσθε θοίνης μνημόνευμα δυσσεβές.

'Εκ τῶν Βίωνος βουκολικῶν 39

Εἴαρος, ὦ Μύρσων, ἢ χείματος ἢ φθινοπώρου [246]

ἢ θέρεος, τί τοι ἀδύ; τί δὲ πλέον εὔχεαι ἐλθεῖν;
ἢ θέρος, ἁνίκα πάντα τελείεται ἅσσα μογεῦμες;
ἢ γλυκερὸν φθινόπωρον, ὅτ' ἀνδράσι λιμὸς ἐλαφρά;
ἢ καὶ χεῖμα δύσεργον; ἐπεὶ καὶ χείματι πολλοὶ
(19) θαλπόμενοι θέλγονται ἀεργείᾳ τε καὶ ὄκνῳ.
ἢ τοι καλὸν ἔαρ πλέον εὔαδεν; εἰπὲ τί τοι φρὴν
αἱρεῖται· λαλέεν γὰρ ἐπέτραπεν ἁ σχολὰ ἁμῖν.
Κρίνειν οὐκ ἐπέοικε θεήια ἔργα βροτοῖσιν·
πάντα γὰρ ἱερὰ ταῦτα καὶ ἀδέα, σεῦ δὲ ἕκατι
ἐξερέω, Κλεόδαμε, τό μοι πέλεν ἅδιον ἄλλων.
οὐκ ἐθέλω θέρος ἦμεν, ἐπεὶ τόκα μ' ἅλιος ὀπτῇ·
οὐκ ἐθέλω φθινόπωρον, ἐπεὶ νόσον ὥρια τίκτει·
[248] οὖλον χεῖμα φέρει νιφετῶν κρύος, ὥστε φοβεῦμαι.
εἶαρ ἐμοὶ τριπόθατον ὅλῳ λυκάβαντι παρείη,
ἁνίκα μήτε κρύος μήθ' ἅλιος ἄμμε βαρύνει·
εἴαρι πάντα κύει, πάντ' εἴαρος ἀδέα βλαστῇ,
χὰ νὺξ ἀνθρώποισιν ἴσα καὶ ὁμοίιος ἀώς.

40 . . .

Θαλῆς ἐρωτηθεὶς τί σοφώτατον, ἔφη "χρόνος· ἀνευρίσκει γὰρ τὰ πάντα."

Περίανδρος ἐρωτηθεὶς τί πάντων αἴτιον, ἔφη "ὁ χρόνος."

Θαλῆς ἔφησεν ὅτι σαφέστατος ἔλεγχος πραγμάτων ἁπάντων ἐστὶν ὁ χρόνος· οὗτος γὰρ τὴν ἀλήθειαν ἐμφανίζει.

[Εὐρυφῶν ὁ ἰατρὸς ἐρωτηθεὶς τὸν διδάσκαλον παρ' ᾧ ἐπαιδεύθη, "παρὰ τῷ χρόνῳ" ἔφη.]

[250] Πυθαγόρας τὴν σφαῖραν τοῦ περιέχοντος.

Ἐρατοσθένης τὴν τοῦ ἡλίου πορείαν.

Οἱ στωικοὶ χρόνου οὐσίαν αὐτὴν τὴν κίνησιν, οἱ πλείους ἀγέννητον τὸν χρόνον.

Ξενοκράτης μέτρον τῶν γεννητῶν καὶ κίνησιν ἀΐδιον.

Μέτρον βραδύτητος ἢ τάχους εἶπε Χρύσιππος.

Ἑστίαιος ὁ Περίνθιος φυσικὸς φορὰν ἄστρων πρὸς ἄλληλα.

Στράτων τῶν ἐν κινήσει καὶ ἠρεμίᾳ ποσόν.

Ἐπίκουρος σύμπτωμα [συμπτωμάτων], τοῦτο [252] δ' ἐστὶ παρακολούθημα κινήσεων.

Ἀντιφῶν καὶ Κριτόλαος νόημα ἢ μέτρον τὸν χρόνον, οὐχ ὑπόστασιν.

[Ἀριστοτέλης] τὸν δὲ χρόνον ἀριθμὸν εἶναι κινήσεως κατὰ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον, οὔτ' ἀρχὴν ἔχοντα οὔτε τελευτήν, ἀλλ' ἀεὶ ὄντα καὶ ἀεὶ γιγνόμενον, εἶναι δὲ συνεχῆ καὶ διαιρετόν· λαμβάνεσθαι γὰρ αὐτοῦ τὸ μὲν πρότερον τὸ δ' ὕστερον, ὅρον δ' ὑπάρχειν ἑκατέρων τὸ νῦν· τοῦτο γὰρ νοεῖσθαι τοῦ μὲν προτέρου πέρας, τοῦ δὲ μέλλοντος ἀρχήν.

Οἱ ἀριστοτελικοὶ τὸν χρόνον ἀριθμὸν τῶν κατὰ τὸ νῦν ἀφοριζομένων κινήσεων, τὸ δὲ νῦν εἶναι μονάδα στάσεως ἐν κινήσει, κίνησιν δ' οὐκ εἶναι τὸν χρόνον, οὐ μὴν ἄνευ κινήσεως· λέγεσθαι γὰρ κίνησιν [254] βραδεῖαν καὶ ταχεῖαν, οὐκ ἔτι δὲ χρόνον, ἀλλὰ πολὺν (20) καὶ ὀλίγον. ἔτι τὸ μὲν πλεῖον καὶ τοὔλαττον ἀριθμῷ κρίνεσθαι, χρόνῳ δὲ τὴν πλείω καὶ ἐλάττω κίνησιν. οὐκ ἄρα κίνησις ὁ χρόνος, οὐ μὴν κινήσεως κεχωρισμένος· ἀριθμὸν γὰρ εἶναι κινήσεως συνεχῆ κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον.

Ζήνων ἔφησε χρόνον εἶναι κινήσεως διάστημα, τοῦτο δὲ καὶ μέτρον καὶ κριτήριον τάχους τε καὶ βραδύτητος ὅπως ἔχει. κατὰ τοῦτον δὲ γίνεσθαι τὰ γινόμενα, καὶ τὰ περαινόμενα ἅπαντα καὶ τὰ ὄντα εἶναι.

41 *Ἑρμοῦ ἐκ τῶν πρὸς Τάτ* [Patrit. p. 38 b]

Ὡς καὶ περὶ τῶν τριῶν χρόνων εὑρεῖν, οὔτε γὰρ καθ' ἑαυτούς εἰσιν οὔτε συνήνωνται, καὶ πάλιν συνήνωνται καὶ καθ' ἑαυτούς εἰσιν. ἐὰν γὰρ χωρὶς εἶναι [256] τοῦ παρεληλυθότος τὸν ἐνεστῶτα ὑπολάβῃς, ἀδύνατόν ἐστιν ἐνεστάναι, εἰ μὴ καὶ παρεληλυθὼς γένηται· ἐκ γὰρ τοῦ ἀποιχομένου τὸ ἐνεστὸς γίνεται, καὶ ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος τὸ μέλλον ἔρχεται. εἰ δὲ δεῖ καὶ ἐπὶ πλέον βασανίσαι, οὕτω λογισώμεθα, τὸν μὲν παρεληλυθότα χρόνον οἴχεσθαι εἰς τὸ μηκέτι εἶναι τοῦτον, τὸν δὲ μέλλοντα μὴ ὑπάρχειν ἐν τῷ μηδέπω παρεῖναι, ἀλλὰ μηδὲ τὸν ἐνεστῶτα συμπαρεῖναι ἐν τῷ μένειν. ὃς γὰρ οὐχ ἕστηκε ῥοπὴν ἔχων οὐδὲ κέντρου μονὴν χρόνος, πῶς ἐνεστὼς εἶναι λέγεται ὁ μηδὲ ἑστάναι δυνάμενος; καὶ πάλιν ὁ παρεληλυθὼς συνάπτων τῷ ἐνεστῶτι καὶ ὁ ἐνεστὼς τῷ μέλλοντι εἷς γίνεται, οὐ γὰρ χωρὶς αὐτῶν εἰσι τῇ ταυτότητι καὶ τῇ ἑνότητι καὶ τῇ συνεχείᾳ. οὕτω καὶ συνεχὴς καὶ διεστὼς γίνεται εἷς ὢν καὶ ὁ αὐτὸς χρόνος.

. . .

42 *Ἀπολλόδωρος* δὲ ἐν τῇ φυσικῇ τέχνῃ οὕτως ὁρίζεται τὸν χρόνον· χρόνος δ' ἐστὶ τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως διάστημα, οὕτω δ' ἐστὶν ἄπειρος ὡς ὁ πᾶς [258] ἀριθμὸς ἄπειρος λέγεται εἶναι· τὸ μὲν γάρ ἐστιν αὐτοῦ παρεληλυθὸς τὸ δὲ ἐνεστηκὸς τὸ δὲ μέλλον. ἐνεστάναι δὲ τὸν πάντα χρόνον, ὡς τὸν ἐνιαυτὸν ἐνεστηκέναι λέγομεν, κατὰ μείζονα περιγραφήν, καὶ ὑπάρχειν ὁ πᾶς χρόνος λέγεται, οὐδενὸς αὐτοῦ τῶν μερῶν ὑπάρχοντος ἀπαρτιζόντως.

Ποσειδώνιος τὰ μέν ἐστι κατὰ πᾶν ἄπειρα, ὡς ὁ σύμπας χρόνος· τὰ δὲ κατά τι, ὡς ὁ παρεληλυθὼς χρόνος καὶ ὁ μέλλων· κατὰ γὰρ τὸν παρόντα μό-

νον ἑκατέροις πεπέρασται. τὸν δὲ χρόνον οὕτως ὁρίζεται, διάστημα κινήσεως ἢ μέτρον τάχους τε καὶ βραδύτητος. καὶ πῶς ἔχει τὸ ἐπινοούμενον κατὰ τὸ πότε τοῦ χρόνου· τὸν μὲν εἶναι παρεληλυθότα τὸν δὲ μέλλοντα τὸν δὲ παρόντα, ὃς ἐκ τινὸς μέρους τοῦ παρεληλυθότος καὶ τοῦ μέλλοντος περὶ τὸν διορισμὸν αὐτὸν συνέστηκε· τὸν δὲ διορισμὸν σημειώδη εἶναι. τὸ δὲ νῦν καὶ τὰ ὅμοια ἐν πλάτει [χρόνου] καὶ οὐχὶ κατ' ἀπαρτισμὸν νοεῖσθαι. λέγεσθαι δὲ τὸ νῦν καὶ κατὰ τὸν ἐλάχιστον πρὸς αἴσθησιν χρόνον, περὶ τὸν διορισμὸν τοῦ μέλλοντος καὶ παρεληλυθότος συνιστάμενον.

Ὁ δὲ Χρύσιππος χρόνον εἶναι κινήσεως διάστημα, [260] καθ' ὅ ποτε λέγεται μέτρον τάχους τε καὶ βραδύτητος, ἢ τὸ παρακολουθοῦν διάστημα τῇ τοῦ κόσμου κινήσει· καὶ κατὰ μὲν τὸν χρόνον κινεῖσθαί τε ἕκαστα καὶ εἶναι· εἰ μὴ ἄρα διττὸς λέγεται ὁ χρόνος, καθάπερ ἥ τε γῆ καὶ ἡ θάλαττα καὶ τὸ κενὸν τά τε ὅλα καὶ τὰ μέρη τὰ αὐτῶν. ὥσπερ δὲ τὸ κενὸν πᾶν ἄπειρον εἶναι πάντῃ, καὶ τὸν χρόνον πάντα ἄπειρον εἶναι ἐφ' ἑκάτερα· καὶ γὰρ τὸν παρεληλυθότα καὶ τὸν μέλλοντα ἄπειρον εἶναι. ἐμφανέστατα δὲ τοῦτο λέγει, ὅτι οὐθεὶς ὅλως ἐνίσταται χρόνος· ἐπεὶ γὰρ εἰς ἄπειρον ἡ τομὴ τῶν συνεχόντων ἐστί, κατὰ τὴν διαίρεσιν ταύτην καὶ πᾶς χρόνος εἰς ἄπειρον ἔχει τὴν τομήν· ὥστε μηθένα κατ' ἀπαρτισμὸν ἐνεστάναι χρόνον, ἀλλὰ κατὰ πλάτος λέγεσθαι. μόνον δὲ ὑπάρχειν φησὶ τὸν ἐνεστῶτα, (21) τὸν δὲ παρῳχημένον καὶ τὸν μέλλοντα ὑφεστάναι μὲν ὑπάρχειν δὲ οὐδαμῶς, εἰ μὴ ὡς καὶ κατηγορήματα ὑπάρχειν λέγεται μόνα τὰ συμβεβηκότα, οἷον τὸ περιπατεῖν ὑπάρχει μοι ὅτε περιπατῶ, ὅτε δὲ κατακέκλιμαι ἢ κάθημαι οὐχ ὑπάρχει.... ἔαρ δὲ ἔτους ὥραν

[262] κεκραμένην ἐκ χειμῶνος ἀπολήγοντος καὶ θέρους ἀρχομένου, ἢ τὴν μετὰ χειμῶνα ὥραν πρὸ θέρους. θέρος δὲ ὥραν ἔτους τὴν μάλιστα ὑφ' ἡλίου διακεκαυμένην. μετόπωρον δὲ ὥραν ἔτους τὴν μετὰ θέρος μὲν πρὸ χειμῶνος δὲ κεκραμένην. χειμῶνα δὲ ὥραν ἔτους τὴν μάλιστα κατεψυγμένην, ἢ τὴν περὶ γῆν ἀέρα κατεψυγμένην. γίνεσθαι δὲ ἰσημερίας δύο καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν καὶ τροπὰς δύο· ἰσημερίας μὲν ὅταν ἡ νὺξ καὶ ἡ ἡμέρα ἴσαι ὦσι, τούτων δὲ τὴν μὲν ἔαρι γίνεσθαι τὴν δὲ μετοπώρῳ· τῶν δὲ τροπῶν τὰς μὲν θέρους τὰς δὲ χειμῶνος.

Ἐμπεδοκλῆς καὶ οἱ στωικοὶ χειμῶνα μὲν γίνεσθαι τοῦ ἀέρος ἐπικρατοῦντος, τῇ πυκνώσει εἰς τὸ ἀνωτέρω βιαζομένου· θερείαν δὲ τοῦ πυρός, ὅταν εἰς τὸ κατωτέρω βιάζηται.

ἐνιαυτός ἐστι κρόνου μὲν ἐνιαυτῶν περίοδος
[264] τριάκοντα, διὸς δώδεκα, ἄρεος δυοῖν, ἡλίου δώδεκα μῆνες· οἱ δ' αὐτοὶ ἑρμοῦ καὶ ἀφροδίτης, ἰσόδρομοι γάρ· σελήνης ἡμέραι τριάκοντα. οὗτος γὰρ ὁ τέλειος μὴν ἀπὸ φάσεως εἰς σύνοδον. γίνεσθαι δὲ τὸν λεγόμενον μέγαν ἐνιαυτόν, ὅταν ἐπὶ τοὺς ἀφ' ὧν ἤρξαντο τῆς κινήσεως ἀφίκωνται τόπους.

τὸν δέ γε μέγαν ἐνιαυτὸν οἳ μὲν ἐν τῇ ὀκταετηρίδι τίθενται, οἳ δὲ ἐν τῇ ἐννεαδεκαετηρίδι, οἳ δ' ἐν τοῖς τετραπλασίοις ἔτεσιν, οἳ δ' ἐν τοῖς ἑξήκοντα ἑνὸς δέοντος, ἐν οἷς Οἰνοπίδης καὶ Πυθαγόρας· οἳ δ' ἐν τῇ λεγομένῃ κεφαλῇ τοῦ χρόνου· αὕτη δ' ἐστὶ τῶν ἑπτὰ πλανητῶν ἐπὶ ταυτῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐξ ἄρκτου φορᾶς ἐπάνοδος.

Ἡράκλειτος ἐκ μυρίων ὀκτακισχιλίων ἐνιαυτῶν ἡλιακῶν.

Διογένης ὁ στωικὸς ἐκ πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ

τριακοσίων ἐνιαυτῶν τοσούτων, ὅσος ἦν ὁ καθ' Ἡράκλειτον ἐνιαυτός.

Ἐκ τοῦ Σκυθίνου περὶ φύσεως. 43

Χρόνος ἐστὶν ὕστατον καὶ πρῶτον πάντων, καὶ ἔχει ἐν ἑαυτῷ πάντα, καὶ ἔστιν εἷς ἀεί, καὶ οὐκ ἔστιν [260] ὁ παροιχόμενος ἐκ τοῦ ἐόντος αὐτῷ ἐναντίην ὁδὸν παρ' ἐνιαυτῶν. τὸ γὰρ αὔριον ἡμῖν τῷ ἔργῳ χθές ἐστιν, τὸ δὲ χθὲς αὔριον.

Ἐκ τοῦ Πλουτάρχου παραλλήλων Νουμᾶ καὶ Λουκούργου [T. I. p. 72A] 44

Πολλοί εἰσιν, οἳ προστεθῆναι τὸν ἰανουάριον καὶ φεβρουάριον ὑπὸ Νουμᾶ τοὺς μῆνας λέγουσιν, ἐξ ἀρχῆς δὲ χρῆσθαι Ῥωμαίους δέκα μόνοις εἰς τὸν ἐνιαυτόν, ὡς ἔνιοι τῶν βαρβάρων τρισί, καὶ τῶν Ἑλλήνων Ἀρκάδες μὲν τέτρασιν ἓξ δὲ Ἀκαρνᾶνες. Αἰγυπτίοις δὲ μηνιαῖος ἦν ὁ ἐνιαυτός, εἶτα τετράμηνος, ὥς φασι· δι' ὃ καὶ οἱ ταύτην τὴν χώραν οἰκοῦντες ἀρχαιότατοι [262] δοκοῦσιν εἶναι, καὶ πλῆθος ἀμήχανον ἐτῶν ἐπὶ ταῖς γενεαλογίαις καταφέρουσιν, ἅτε δὴ τοὺς μῆνας εἰς ἐτῶν ἀριθμὸν τιθέμενοι.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Τιμαίου [p. 37] 45

Πλάτων αἰῶνος εἰκόνα κινητήν, ἢ διάστημα τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως· γεννητὸν δὲ κατ' ἐπίνοιαν, οὐσίαν δὲ χρόνου τὴν οὐρανοῦ κίνησιν· λέγει γὰρ ἐν τῷ Τιμαίῳ οὕτως· ὡς δὲ κινηθὲν αὐτὸ καὶ ζῶν ἐποίησε τῶν ἀιδίων θεῶν ἄγαλμα ὁ γεννήσας πατήρ, ἠγάσθη τε, καὶ εὐφρανθείς, ἔτι δὴ μᾶλλον ὅμοιον πρὸς τὸ παράδειγμα ἐπενόησεν ἀπεργάσασθαι. καθάπερ οὖν αὐτὸ τυγχάνει ζῷον ἀίδιον, καὶ τόδε τὸ πᾶν οὕτως εἰς δύναμιν ἐπεχείρησε τοιοῦτον ἐπιτελεῖν. ἡ μὲν οὖν τοῦ ζῴου φύσις ἐτύγχανεν οὖσα αἰώνιος· καὶ τοῦτο μὲν δὴ παντελῶς τῷ γεννητῷ προσάπτειν οὐκ

ἦν δυνατόν· εἰκόνα δ' ἐπενόει κινητήν τινα αἰῶνος ποιῆσαι, καὶ διακοσμῶν οὐρανῷ ἅμα ποιεῖ μένοντος αἰῶνος ἐν ἑνὶ κατ' ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα, τοῦτον ὃν δὴ χρόνον ὠνομάκαμεν. ἡμέρας δὲ καὶ νύκτας καὶ μῆνας καὶ ἐνιαυτούς, οὐκ ὄντας πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι, τότε ἅμα ἐκείνῳ ξυνισταμένῳ τὴν γένεσιν αὐτῶν μηχανᾶται. ταῦτα δὲ πάντα μέρη χρόνου, καὶ τό τ' ἦν καὶ ἔσται, χρόνου γεγονότα εἴδη, ἃ δὴ φέροντες λανθάνομεν ἐπὶ τὴν ἀΐδιον [οὐσίαν] οὐκ ὀρθῶς. λέγομεν γὰρ δὴ ὡς ἦν ἔστι τε καὶ ἔσται, τῇ δὲ τὸ ἔστι μόνον κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον προσήκει, τὸ δὲ ἦν τό τ' ἔσται περὶ τὴν ἐν χρόνῳ γένεσιν ἰοῦσαν πρέπει λέγεσθαι· κίνησις γάρ ἐστι. τὸ δ' ἀεὶ κατὰ ταυτὰ ἔχον ἀκινήτως οὔτε πρεσβύτερον οὔτε νεώτερον προσήκει γίγνεσθαι διὰ χρόνου οὔτε γενέσθαι ποτέ, οὐδὲ γεγονέναι νῦν, οὐδ' εἰσαῦθις ἔσεσθαι, τὸ παράπαν τε οὐδὲν ὅσα γένεσις τοῖς ἐν αἰσθήσει φερομένοις προσῆψεν, ἀλλὰ χρόνου ταῦτα αἰῶνα μιμουμένου καὶ κατ' ἀριθμὸν κυκλουμένου γέγονεν εἴδη. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ τοιάδε, τό τε γεγονὸς εἶναι γεγονός, καὶ τὸ γιγνόμενον εἶναι γιγνόμενον, ἔτι τε τὸ γενησόμενον [εἶναι γενησόμενον], καὶ τὸ μὴ ὂν μὴ ὂν εἶναι, ὧν οὐδὲν ἀκριβὲς λέγομεν. περὶ μὲν οὖν τούτων τάχ' ἂν οὐκ ἂν εἴη καιρὸς πρέπων ἐν τῷ παρόντι διακριβολογεῖσθαι· χρόνος δ' οὖν μετ' οὐρανοῦ γέγονεν, ἵνα ἅμα γεννηθέντες ἅμα καὶ λυθῶσιν, ἄν ποτε λύσις τις αὐτῶν γίγνηται, καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς αἰωνίας φύσεως, ἵν' ὡς ὁμοιότατος αὐτῷ κατὰ δύναμιν ᾖ. τὸ μὲν γὰρ δὴ παράδειγμα πάντα αἰῶνα ἐστὶν ὄν· ὁ δ' αὖ διὰ τέλους τὸν ἅπαντα χρόνον γεγονώς τε καὶ ὢν καὶ ἐσόμενος. ἐξ οὖν λόγου καὶ διανοίας θεοῦ τοιαύτης πρὸς χρόνου γένεσιν,

ἵνα γεννηθῇ χρόνος, ἥλιος καὶ σελήνη, καὶ πέντε ἄλλα ἔχοντα ἐπίκλην ἄστρα πλανητὰ εἰς διορισμὸν καὶ φυλακὴν ἀριθμῶν χρόνου γέγονε. σώματα δὲ αὐτῶν ἑκάστων ποιήσας ὁ θεός, ἔθηκεν εἰς τὰς περιφοράς, ἃς ἡ θατέρου περίοδος ᾔειν, ἑπτὰ οὔσας, ὄντα ἑπτά· σελήνην μὲν εἰς τὸν περὶ γῆν πρῶτον, ἥλιον δ' εἰς τὸν δεύτερον ὑπὲρ γῆς, ἑωσφόρον δὲ καὶ τὸν ἱερὸν ἑρμοῦ λεγόμενον, εἰς τὸν τάχει μὲν ἰσόδρομον ἡλίῳ κύκλον ἰόντας, τὴν δ' ἐναντίαν εἰληχότας αὐτῷ δύναμιν· ὅθεν καταλαμβάνουσί τε καὶ καταλαμβάνονται κατὰ ταυτὰ ὑπ' ἀλλήλων ἥλιός τε καὶ ὁ τοῦ ἑρμοῦ καὶ ἑωσφόρος. τὰ δ' ἄλλα, οἷ δὴ καὶ δι' ἃς αἰτίας ἱδρύσαντο εἴ τις ἐπεξίοι πάσας, ὁ λόγος πάρεργος ὢν πλέον ἂν ἔργον ὧν ἕνεκα λέγεται παράσχοι . . . ἔστι δ' ὅμως οὐδὲν ἧττον κατανοῆσαι δυνατόν, ὡς ὅ γε τέλειος ἀριθμὸς χρόνον τὸν τέλειον ἐνιαυτὸν πληροῖ τότε, ὅταν ἁπασῶν τῶν ὀκτὼ περιόδων τὰ πρὸς ἄλληλα συμπεραθέντα τύχη σχῇ κεφαλὴν τῷ τοῦ ταὐτοῦ καὶ ὁμοίως ἰόντος ἀναμετρηθέντα κύκλῳ.

Κεφ. θʹ.

ΠΕΡΙ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΟΥΡΑΝΙΗΣ ΚΑΙ ΕΡΩΤΟΣ.

[Εὐριπίδου] 1

Τὴν Ἀφροδίτην οὐχ ὁρᾷς ὅση θεός;
ἀλλ' οὐδ' ἂν εἴποις οὐδὲ μετρήσειας ἂν
ὅση πέφυκε κἀφ' ὅσον διέρχεται. [270]
αὕτη τρέφει σὲ κἀμὲ καὶ πάντας βροτούς· (22)
τεκμήριον δέ, μὴ λόγῳ μόνον μάθῃς,
ἔργῳ δὲ δείξω τὸ σθένος τὸ τῆς θεοῦ·
ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ', ὅτ' ἂν ξηρὸν πέδον
ἄκαρπον αὐχμῷ νοτίδος ἐνδεῶς ἔχῃ·

ἐρᾷ δ' ὁ σεμνὸς οὐρανὸς πληρούμενος
ὄμβρου πεσεῖν εἰς γαῖαν Ἀφροδίτης ὕπο.
ὅταν δὲ συμμιχθῆτον εἰς ταυτὸν δύο,
τίκτουσιν ἡμῖν πάντα κἀκτρέφουσ' ἅμα,
ὅθεν βρότειον ζῇ τε καὶ θάλλει γένος.

2 Εὐριπίδου Οἰδίποδος

Ἑνὸς δ' ἔρωτος ὄντος οὐ μί' ἡδονή·
οἳ μὲν κακῶν ἐρῶσιν οἳ δὲ τῶν καλῶν.
ὁ δ' εἰς τὸ σῶφρον ἐπ' ἀρετήν τ' ἄγων ἔρως
ζηλωτὸς ἀνθρώποισιν· ὧν εἴην ἐγώ.

3 Ἐκ τῶν Βίωνος βουκολικῶν

Μοίσας Ἔρως καλέοι, Μοῖσαι τὸν Ἔρωτα φέροιεν·
μολπὰν ταὶ Μοῖσαί μοι ἀεὶ ποθέοντι διδοῖεν,
τὰν γλυκερὰν μολπάν, τᾶς φάρμακον ἅδιον οὐδέν.

4 Εὐριπίδου Δίκτυϊ

[272] Φίλος γὰρ ἦν μοι, καί μ' ἔρως ἕλοι ποτέ,
οὐκ εἰς τὸ μῶρον οὐδέ μ' εἰς Κύπριν τρέπων.
ἀλλ' ἔστι δή τις ἄλλος ἐν βροτοῖς ἔρως
ψυχῆς δικαίας σώφρονός τε κἀγαθῆς,
καὶ χρῆν δὲ τοῖς βροτοῖσι τόνδ' εἶναι νόμον,
τῶν εὐσεβούντων, οἵτινές γε σώφρονες,
ἐρᾶν, Κύπριν δὲ τὴν Διὸς χαίρειν ἐᾶν.

5 Ἡσιόδου [Theog. 116]

Ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
[γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος ὀλύμπου
[274] τάρταρα τ' ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς εὐρυοδείης,]
ἠδ' Ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι.

6 Παρμενίδου

Πρώτιστον μὲν Ἔρωτα θεῶν μητίσατο πάντων.

7 . . .

Οὐχ ἡ ἀνάγκη μοῦνον καὶ τὸ δόγμ' ἀγαθοὺς εἶ-

ναι ἐξορμᾷ, ἀλλὰ καὶ ὅπερ ἐξεργάζεται τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπίνων, ὁ ἔρως. οὗτος καὶ τὴν ἀρετὴν τελεσιδρόμον εἶναι ποιεῖ.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Φαίδρου [p. 245] 8

Ὥστε γε τοῦτο αὐτὸ μὴ φοβώμεθα· μηδέ τις ἡμᾶς λόγος θορυβείτω δεδιττόμενος, ὡς πρὸ τοῦ κεκινημένου τὸν σώφρονα δεῖ προαιρεῖσθαι φίλον· ἀλλὰ τόδε πρὸς ἐκείνῳ δείξας φερέσθω τὰ νικητήρια, ὡς οὐκ ἐπ' ὠφελείᾳ ἔρως τῷ ἐρῶντι καὶ τῷ ἐρωμένῳ ἐκ θεῶν ἐπιπέμπεται· ἡμῖν δ' ἀποδεικτέον αὖ τοὐναντίον, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ παρὰ θεῶν ἡ τοιαύτη μανία δίδοται. ἡ δὲ δὴ ἀπόδειξις ἔσται δεινοῖς μὲν ἄπιστος, σοφοῖς δὲ πιστή.

Ἐν ταυτῷ [p. 265] 9

Ὁ μέντοι ἐζήτουν, ἔστιν αὐτὸ τοῦτο· μανίαν γάρ τινα ἐφήσαμεν εἶναι τὸν Ἔρωτα. ἦ γάρ; Ναί. Μανίας δὲ εἴδη δύο· τὴν μὲν ὑπὸ νοσημάτων ἀνθρωπίνων τὴν δὲ ὑπὸ θείας ἐξαλλαγῆς τῶν εἰωθότων νομίμων γιγνομένην. Πάνυ γε. Τῆς δὲ θείας, τεττάρων θεῶν τέτταρα μέρη διελόμενοι, μαντικὴν μὲν ἐπίπνοιαν Ἀπόλλωνος θέντες, Διονύσου δὲ τελεστικήν, Μουσῶν δ' αὖ ποιητικήν, τετάρτην δὲ Ἀφροδίτης καὶ Ἔρωτος, ἐρωτικὴν μανίαν ἐφήσαμεν ἀρίστην εἶναι.

Ἐν ταυτῷ [p. 249] 10

Ἔστι δὴ οὖν δεῦρο ὁ πᾶς ἥκων λόγος περὶ τῆς τετάρτης μανίας, ἣν ὅταν τὸ τῇδέ τις ὁρῶν κάλλος, τοῦ ἀληθοῦς ἀναμιμνησκόμενος, πτεροῦταί τε καὶ ἀναπτερούμενος προθυμούμενος ἀναπτέσθαι· ἀδυνατῶν δέ, ὄρνιθος δίκην βλέπων ἄνω, τῶν κάτω δὲ ἀμελῶν, αἰτίαν ἔχει ὡς μανικῶς διακείμενος. ὡς ἄρα αὕτη πασῶν τῶν ἐνθουσιάσεων ἀρίστη τε καὶ ἐξ ἀρίστων τῷ τε ἔχοντι καὶ τῷ κοινωνοῦντι αὐτῆς γίγνεται· καὶ

ὅτι ταύτης μετέχων τῆς μανίας ἐρῶν τῶν καλῶν, ἐραστὴς γίνεται.

11 Ἐν ταυτῷ [p. 252]

(23) [276] Τοῦτο δὲ τὸ πάθος, ὦ παῖ καλέ, πρὸς ὃν δή μοι ὁ λόγος, ἄνθρωποι μὲν ἔρωτα ὀνομάζουσι, θεοὶ δὲ ὃ καλοῦσιν ἀκούσας εἰκότως διὰ νεότητα γελάσεις· λέγουσι δὲ οἶμαι τινὲς Ὁμηριδῶν ἐκ τῶν ἀποθέτων ἐπῶν δύο ἔπη εἰς τὸν ἔρωτα, ὧν τὸ ἕτερον πάνυ ὑβριστικὸν καὶ οὐ σφόδρα τι ἔμμετρον, ὑμνοῦσι δὲ ὧδε·

τὸν δή τοι θνητοὶ μὲν ἔρωτα καλοῦσι ποτηνόν,
ἀθάνατοι δὲ πτέρωτα διὰ πτεροφύτορ' ἀνάγκην.

12 Τοῦ αὐτοῦ [Sympos. p. 178]

Ἔφη Φαῖδρον ἀρξάμενον ἐνθενδέ ποθεν λέγειν, ὅτι μέγας θεός, ἔφη, ὁ Ἔρως καὶ θαυμαστὸς ἐν ἀνθρώποις τε καὶ θεοῖς, πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ, οὐχ ἥκιστα δὲ κατὰ τὴν γένεσιν. Τὸ γὰρ ἐν τοῖς πρεσβύτατον εἶναι τῶν θεῶν τίμιον, ἡ δ' ὅς· τεκμήριον δὲ τούτου· γοναὶ γὰρ ἔρωτος οὔτ' εἰσὶν οὔτε λέγονται ὑπ' οὐδενὸς οὔτε ἰδιώτου οὔτε ποιητοῦ, ἀλλ' Ἡσίοδος πρῶτον μὲν χάος φησὶ γίγνεσθαι, μετὰ τὸ χάος δύο τούτω γενέσθαι, Γῆν τε καὶ Ἔρωτα. Ἡσιόδῳ δὲ καὶ Ἀκουσίλεως σύμφησιν ἐν τοῖς πρεσβυτάτοις εἶναι, πρεσβύτατός τε ὢν μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος ἡμῖν ἐστιν.

13 Ἐν ταυτῷ [p. 180]

Πάντες γὰρ ἴσμεν ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνευ Ἔρωτος Ἀφροδίτη. Μιᾶς μὲν οὔσης εἷς ἂν ἦν Ἔρως· ἐπεὶ δὲ δύο ἔστον, δύο ἀνάγκη καὶ ἔρωτας εἶναι. Πῶς δὲ οὐ δύο τὰ θεά; ἡ μέν γε που πρεσβυτέρα καὶ ἀμήτωρ Οὐρανοῦ θυγάτηρ, ἣν δὴ καὶ οὐρανίαν ἐπονομάζομεν, ἡ δὲ νεωτέρα Διὸς καὶ Διώνης, ἣν δὴ πάνδημον καλοῦμεν. ἀναγκαῖον δὴ καὶ Ἔρωτα, τὸν μὲν τῇ

ἑτέρᾳ ξυνεργὸν πάνδημον ὀρθῶς καλεῖσθαι, τὸν δὲ οὐράνιον.

Ἐν ταυτῷ [p. 185] 14

Οὕτω πᾶν πάντως γε καλὸν ἕνεκα ἀρετῆς χαρίζεσθαι. οὗτός ἐστιν ὁ τῆς οὐρανίας θεοῦ ἔρως καὶ οὐράνιος, καὶ πολλοῦ ἄξιος καὶ πόλει καὶ ἰδιώταις, πολλὴν ἐπιμέλειαν ἀναγκάζων ποιεῖσθαι πρὸς ἀρετὴν τόν τε ἔρωτα αὐτὸν αὑτοῦ καὶ τὸν ἐρώμενον· οἱ δ' ἕτεροι πάντες τῆς ἑτέρας τῆς πανδήμου.

Ἐν ταυτῷ [p. 186] 15

Τὸ μὲν γὰρ διπλοῦν εἶναι τὸν ἔρωτα δοκεῖ μοι καλῶς διελέσθαι· ὅτι δὲ οὐ μόνον ἐστὶν ἐπὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς καλούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλα πολλά, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς τε σώμασι τῶν πάντων ζῴων καὶ τοῖς ἐν τῇ γῇ φυομένοις, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἐν πᾶσι τοῖς οὖσι, καθεωρακέναι μοι δοκῶ ἐκ τῆς ἰατρικῆς τῆς ἡμετέρας τέχνης, ὡς μέγας καὶ θαυμαστὸς καὶ ἐπὶ πᾶν ὁ θεὸς τείνει καὶ κατὰ τἀνθρώπινα καὶ κατὰ τὰ θεῖα πράγματα· ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς λέγων, ἵνα πρεσβεύωμεν τὴν τέχνην. ἡ γὰρ φύσις τῶν σωμάτων τὸν διπλοῦν ἔρωτα τοῦτον ἔχει· τὸ γὰρ ὑγιὲς τοῦ σώματος καὶ τὸ νοσοῦν ὁμολογοῦμεν ὡς ἕτερόν τι καὶ ἀνόμοιόν ἐστι· τὸ δὲ ἀνόμοιον ἀνομοίων ἐπιθυμεῖ καὶ ἐρᾷ. ἄλλος μὲν οὖν ὁ ἐπὶ τῷ ὑγιεινῷ ἔρως, ἄλλος δὲ ὁ ἐπὶ τῷ νοσώδει. (24)

Ἐν ταυτῷ [p. 188] 16

Ἐπεὶ καὶ ἡ τῶν ὡρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ξύστασις μεστή ἐστιν ἀμφοτέρων τούτων, καὶ ἐπειδὰν μὲν πρὸς ἄλληλα τοῦ κοσμίου τύχῃ ἔρωτος ἃ νῦν δὴ λέγω, τά τε θερμὰ καὶ τὰ ψυχρά, καὶ τὰ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ καὶ ἁρμονίαν καὶ κρᾶσιν λάβῃ σώφρονα, ἥκει φέροντα εὐετηρίαν τε καὶ ὑγίειαν ἀνθρώποις καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις

τε καὶ φυτοῖς, καὶ οὐδὲν ἠδίκησεν· ὅταν δὲ ὁ μετὰ τῆς ὕβρεως ἔρως ἐγκρατέστερος, καὶ περὶ τὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥρας γένηται, διέφθειρέ τε πολλὰ καὶ ἠδίκησεν. οἵ τε γὰρ λοιμοὶ φιλοῦσι γίγνεσθαι ἐκ τῶν τοιούτων, καὶ ἄλλα ἀνόμοια, καὶ πολλὰ νοσήματα, καὶ τοῖς θηρίοις καὶ τοῖς φυτοῖς. καὶ γὰρ πάχναι καὶ χάλαζαι καὶ ἐρυσῖβαι ἐκ πλεονεξίας καὶ ἀκοσμίας περὶ ἄλληλα τῶν τοιούτων γίγνεται ἐρωτικῶν, ὧν ἐπιστήμη περὶ ἄστρων τε φορὰς καὶ ἐνιαυτῶν ὥρας ἀστρονομία καλεῖται. Ἔτι τοίνυν καὶ αἱ θυσίαι πᾶσαι, καὶ οἷς μαντικὴ ἐπιστατεῖ τέχνη, ταῦτα δ' ἐστὶν ἡ περὶ θεούς τε καὶ ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους κοινωνία, οὐ περὶ ἄλλο τί ἐστιν ἢ περὶ ἔρωτος φυλακήν τε καὶ ἴασιν. Πᾶσα γὰρ ἀσέβεια φιλεῖ γίγνεσθαι, ἐὰν μήτε ἐν τῷ κοσμίῳ ἔρωτι χαρίζηται, μηδὲ τιμᾷ τε αὐτὸν καὶ πρεσβεύῃ ἐν παντὶ ἔργῳ, ἀλλὰ τὸν ἕτερον, καὶ περὶ γονέας καὶ ζῶντας καὶ τετελευτηκότας, καὶ περὶ θεούς· ἃ δὴ προτέτακται τῇ μαντικῇ ἐπισκοπεῖν τοὺς ἔρωτας καὶ ἰατρεύειν· καὶ ἔστιν αὖ ἡ μαντικὴ φιλίας θεῶν καὶ ἀνθρώπων δημιουργός, τῷ ἐπίστασθαι τὰ κατ' ἀνθρώπους ἐρωτικά, ὅσα τείνει πρὸς θέμιν καὶ εὐσέβειαν. Οὕτω πολλὴν καὶ μεγάλην, μᾶλλον δὲ πᾶσαν δύναμιν ἔχει ξυλλήβδην μὲν ὁ πᾶς ἔρως· ὁ δὲ περὶ τἀγαθὰ μετὰ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ἀποτελούμενος καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρὰ θεοῖς, οὗτος τὴν μεγίστην δύναμιν ἔχει, καὶ πᾶσαν ἡμῖν εὐδαιμονίαν παρασκευάζει, καὶ ἀλλήλοις δυναμένοις ὁμιλεῖν καὶ φίλοις εἶναι, καὶ τοῖς κρείττοσιν ἡμῶν θεοῖς.

17 Ἐν ταυτῷ [p. 202]

Εὐδαίμονας λέγεις οὐ τοὺς τἀγαθὰ καὶ καλὰ κεκτημένους; Πάνυ γε. Ἀλλὰ μὴν ἔρωτά γε ὡμολόγηκας δι' ἔνδειαν τῶν καλῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν, ἐπι-

θυμεῖν αὐτῶν τούτων ὧν ἐνδεὴς ἐστι; Ὡμολόγηκα γάρ. Πῶς ἂν οὖν θεὸς εἴη ὅ γε τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἄμοιρος; Οὐδαμῶς, ὥς γ' ἔοικεν. Ὁρᾷς οὖν, ἔφη, ὅτι καὶ σὺ Ἔρωτα οὐ θεὸν νομίζεις; Τί οὖν ἄν, ἔφην, ὁ Ἔρως εἴη, θνητός; Ἥκιστά γε. Ἀλλά τι μήν; Ὥσπερ τὰ πρότερα ἔφην μεταξὺ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου. Τί οὖν, ὦ Διοτίμα; Δαίμων μέγας, ὦ Σώκρατες· καὶ γὰρ πᾶν τὸ δαιμόνιον μεταξύ ἐστι θεοῦ καὶ θνητοῦ. Τίνα δ', ἦν δ' ἐγώ, δύναμιν ἔχον; Ἑρμηνεῦον καὶ διαπορθμεῦον θεοῖς τε τὰ παρ' ἀνθρώπων καὶ ἀνθρώποις τὰ παρὰ θεῶν, τῶν μὲν τὰς δεήσεις καὶ θυσίας τῶν δὲ τὰς ἐπιτάξεις τε καὶ ἀμοιβὰς τῶν θυσιῶν· ἐν μέσῳ δὲ ὂν ἀμφοτέρων συμπληροῖ ὥστε τὸ πᾶν αὐτῷ συνδεδέσθαι. διὰ τούτου καὶ ἡ μαντικὴ πᾶσα χωρεῖ καὶ ἡ τῶν ἱερῶν τέχνη τῶν τε περὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς τελέτας, καὶ τὰς ἐπῳδὰς καὶ τὴν μαντείαν πᾶσαν καὶ γοητείαν. Θεὸς δὲ ἀνθρώπῳ οὐ μί- (25)
γνυται· ἀλλὰ διὰ τούτου πᾶσά ἐστιν ἡ ὁμιλία καὶ ἡ διάλεκτος θεοῖς πρὸς ἀνθρώπους καὶ ἐγρηγορόσι καὶ καθεύδουσι. καὶ ὁ μὲν περὶ τὰ τοιαῦτα σφοδρὸς δαιμόνιος ἀνήρ, ὁ δ' ἄλλο τι σοφὸς ἢ περὶ τέχνας ἢ περὶ χειρουργίας βάναυσος. οὗτοι δὴ οἱ δαίμονες πολλοί τε καὶ παντοδαποί εἰσιν, εἷς δὲ τούτων καὶ ὁ Ἔρως.

Κεφ. ι'. [278]

ΠΕΡΙ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΣ.

Ἡσιόδου Θεογονίας [116] 1

Ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος ὀλύμπου,
τάρταρα τ' ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς εὐρυοδείης.

2 [Ὁμήρου Il. ξ'. 246]

Ὠκεανός θ' ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται.

3 [Ὀρφέως]

Ἓν δὲ δέμας βασίλειον, ἐν ᾧ τάδε πάντα κυκλεῖται,
πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα καὶ αἰθὴρ νύξ τε καὶ ἦμαρ.

4 [Ὁμήρου Il. ξ'. 201]

Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθύν.

5 Λίνου ἐκ τῶν περὶ Φύσεως κόσμου

Ὡς κατ' ἔριν συνάπαντα κυβερνᾶται διὰ παντός·
ἐκ παντὸς δὲ τὰ πάντα, καὶ ἐκ πάντων πᾶν ἐστι.
[280] πάντα δ' ἓν ἐστιν, ἕκαστον ἑνὸς μέρος, εἰν ἑνὶ πάντα·
ἐκ γὰρ ἑνός ποτ' ἐόντος ὅλου τάδε πάντ' ἐγένοντο·
ἐκ πάντων δέ ποτ' αὖθις ἓν ἔσσεται ἐν χρόνου αἴσῃ,
αἰὲν ἓν ὂν κού πολλά, καὶ οὐ κατὰ ταυτὸν ἀθρῆσαι.
πολλάκι δ' ἔσται ταῦτα, καὶ οὔποτε πεῖρας ἔπεισιν
αἰεὶ πείρατ' ἔχον· ποῖον γένος ἔλλαχε, τοῦτ' ὄν·
ὧδε γὰρ ἀθάνατος θάνατος περὶ πάντα καλύπτει
[282] θνητὸς ἐών, καὶ πᾶν θνήσκει φθαρτόν, τὸ δ' ὑπάρχον
φαντασίαις ἀλληλοτρόποις καὶ σχήμασι μορφῆς
ἀλλάσσει, τρόπον ὡς ἀποκρυπτέμεν ὄψιν ἁπάντων·
ἄφθορον ἔσται, ἐόν τ' αἰεὶ καθὸ τῇδε τέτυκται.

6 Ὁμήρου [Il. η'. 99]

Ὅμηρος δὲ σημαίνει τὴν ἀνάλυσιν εἰς τὰ γεννητικὰ στοιχεῖα τοῦ παντὸς λέγων "ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε."

7 Ἡρακλείτου

Ἐκ πυρὸς γὰρ τὰ πάντα καὶ εἰς πῦρ πάντα τελευτᾷ.

8 Ὀρφεύς [Plato Crat. p. 402]

[284] Ὠκεανὸς πρῶτος καλλίρροος ἦρξε γάμοιο,
ὅς ῥα κασιγνήτην ὁμομήτορα Τηθὺν ὄπυιεν.

Ἡσιόδου θεογονίας [126] 9

Γαῖα δέ τοι πρῶτον μὲν ἐγείνατο ἶσον ἑαυτῇ
οὐρανὸν ἀστερόενθ᾽, ἵνα μιν περὶ πάντα καλύπτοι,
ὄφρ᾽ εἴη μακάρεσσι θεοῖς ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί.

Φιλήμονος 10

Ὃν οὐδὲ εἷς λέληθεν οὐδὲ ἓν ποιῶν
οὐδ᾽ αὖ ποιήσων οὐδὲ πεποιηκὼς πάλαι,
οὔτε θεὸς οὔτ᾽ ἄνθρωπος, οὗτός εἰμ᾽ ἐγὼ
ἀήρ, ὃν ἄν τις ὀνομάσειε καὶ Δία.
ἐγὼ δ᾽, ὃ θεοῦ ᾽στὶν ἔργον, εἰμὶ πανταχοῦ,
ἐνταῦθ᾽ ἐν Ἀθήναις, ἐν Πάτραις, ἐν Σικελίᾳ,
ἐν ταῖς πόλεσι πάσαισιν, ἐν ταῖς οἰκίαις
πάσαις, ἐν ὑμῖν πᾶσιν οὐκ ἔστιν τόπος [286]
οὗ μή ᾽στιν ἀήρ· ὁ δὲ παρὼν ἁπανταχοῦ
πάντ᾽ ἐξ ἀνάγκης οἶδ᾽, ἁπανταχοῦ παρών.

Ἐμπεδοκλέους 11

Τέσσαρα τῶν πάντων ῥιζώματα πρῶτον ἄκουε·
Ζεὺς ἀργὴς Ἥρη τε φερέσβιος ἠδ᾽ Ἀιδωνεὺς
Νῆστίς θ᾽, ἣ δακρύοις τέγγει κρούνωμα βρότειον·
τῶν δὲ συνερχομένων ἐξ ἔσχατον ἵστατο νεῖκος.

Ἐμπεδοκλῆς Δία μὲν λέγει τὴν ζέσιν καὶ τὸν [288]
αἰθέρα, Ἥρην δὲ φερέσβιον τὴν γῆν, ἀέρα δὲ
τὸν Ἀιδωνέα, ἐπειδὴ φῶς οἰκεῖον οὐκ ἔχει ἀλλ᾽ ὑπὸ
ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρων καταλάμπεται. Νῆστιν
δὲ καὶ κρούνωμα βρότειον τὸ σπέρμα καὶ τὸ
ὕδωρ. ἐκ τεσσάρων οὖν στοιχείων τὸ πᾶν, τῆς τού- (20)
των φύσεως ἐξ ἐναντίων συνεστώσης, ξηρότητός τε
καὶ ὑγρότητος, καὶ θερμότητος καὶ ψυχρότητος, ὑπὸ
τῆς πρὸς ἄλληλα ἀναλογίας καὶ κράσεως ἐναπεργαζο-
μένης τὸ πᾶν, καὶ μεταβολὰς μερικὰς μὲν ὑπομενού-
σης, τοῦ δὲ παντὸς λύσιν μὴ ἐπιδεχομένου. λέγει γὰρ
οὕτως

[290] ἄλλοτε μὲν φιλότητι συνερχόμενα τάδε πάντα,
ἄλλοτε δ' αὖτε ἕκαστα φορούμενα νείκεος ἔχθει.

Ὅμηρος δὲ τὴν φιλίαν καὶ τὸ νεῖκος τῶν τοῦ παντὸς μερῶν ἐν τούτοις αἰνίττεται ἐν οἷς φησιν ἡ Ἥρα·

εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης,
ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθύν·
τούς εἶμ' ὀψομένη, καί σφ' ἄκριτα νείκεα λύσω.

12

. . .

Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ἀρχὴν τῶν ὄντων ἀπεφήνατο τὸ ὕδωρ, ἐξ ὕδατος γάρ φησι πάντα εἶναι καὶ εἰς ὕδωρ πάντα ἀναλύεσθαι. στοχάζεται δ' ἀεὶ ἐκ τούτου, ὅτι πάντων τῶν ζῴων ἡ γονὴ ἀρχή ἐστιν, ὑγρὰ
[292] οὐσία. οὕτως εἰκὸς καὶ τὰ πάντα ἐξ ὑγροῦ τὴν ἀρχὴν ἔχειν. δεύτερον, ὅτι πάντα φυτὰ ὑγρῷ τρέφεται καὶ καρποφορεῖ, ἀμοιροῦντα δὲ ξηραίνεται. τρίτον, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ πῦρ τὸ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἄστρων ταῖς τῶν ὑδάτων ἀναθυμιάσεσι τρέφεται καὶ αὐτὸς ὁ κόσμος.

Ἀναξίμανδρος δέ, Πραξιάδου Μιλήσιος, φησὶ τὴν τῶν ὄντων ἀρχὴν εἶναι τὸ ἄπειρον· ἐκ γὰρ τούτου πάντα γίγνεσθαι καὶ εἰς τοῦτο πάντα φθείρεσθαι. διὸ καὶ γεννᾶσθαι ἀπείρους κόσμους, καὶ πάλιν φθείρεσθαι εἰς τὸ ἐξ οὗ γίνεται. λέγει οὖν διότι ἀπέραντόν ἐστιν, ἵνα μηδὲν ἐλλείπῃ ἡ γένεσις ἡ ὑφισταμένη.
[294] ἁμαρτάνει δὲ μὴ λέγων τί ἐστι τὸ ἄπειρον. τὸ δ' ἄπειρον οὐδὲν ἄλλο ἢ ὕλη ἐστίν· οὐ δύναται δὲ ἡ ὕλη εἶναι ἐνέργεια, ἐὰν μὴ τὸ ποιοῦν ὑποκέηται.

Ξενοκράτης συνεστάναι τὸ πᾶν ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἀενάου, ἀέναον τὴν ὕλην αἰνιττόμενος διὰ τοῦ πλήθους.

Ξενοφάνης ἀρχὴν τῶν πάντων εἶναι τὴν γῆν. γράφει γὰρ ἐν τῷ περὶ φύσεως

ἐκ γαίης γὰρ πάντα, καὶ εἰς γῆν πάντα τελευτᾷ.

Ἀναξιμένης, Εὐρυστράτου Μιλήσιος, ἀρχὴν [296] τῶν ὄντων ἀέρα ἀπεφήνατο, ἐκ γὰρ τούτου πάντα γίγνεσθαι καὶ εἰς αὐτὸν πάλιν ἀναλύεσθαι. οἷον ἡ ψυχή, φησίν, ἡ ἡμετέρα ἀὴρ οὖσα συγκρατεῖ ἡμᾶς, καὶ ὅλον τὸν κόσμον πνεῦμα καὶ ἀὴρ περιέχει. λέγεται δὲ συνωνύμως ἀὴρ καὶ πνεῦμα. ἁμαρτάνει δὲ ἐξ ἁπλοῦ καὶ μονοειδοῦς ἀέρος καὶ πνεύματος δοκῶν συνεστέναι τὰ ζῷα· ἀδύνατον γὰρ ἀρχὴν μίαν τὴν ὕλην τῶν ὄντων ὑποστῆναι, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιοῦν αἴτιον χρὴ ὑποτιθέναι· οἷον ἄργυρος οὐκ ἀρκεῖ πρὸς τὸ ἔκπωμα γενέσθαι, ἐὰν μὴ τὸ ποιοῦν ᾖ, τουτέστιν ὁ ἀργυροκόπος.

Ἀναξαγόρας, Ἡγησιβούλου Κλαζομένιος, ἀρχὰς τῶν ὄντων τὰς ὁμοιομερείας ἀπεφήνατο. τροφὴν γοῦν προσφερόμεθα μονοειδῆ, ἄρτον καὶ ὕδωρ, καὶ ἐκ ταύτης τρέφεται φλὲψ ἀρτηρία σὰρξ νεῦρα ὀστᾶ καὶ τὰ λοιπὰ μόρια. τούτων οὖν γιγνομένων ὁμολο- [298] γητέον, ὅτι ἐν τῇ τροφῇ τῇ προσφερομένῃ πάντα ἐστὶ τὰ ὄντα, καὶ ἐκ τῶν ὄντων πάντα αὔξεται. . . . ἐν τούτῳ οὖν ἐστι λόγῳ θεωρητὰ μόρια . . . τὰ μέρη εἶναι ἐν τῇ τροφῇ τοῖς γεννωμένοις, ὁμοιομερείας αὐτὰς ἐκάλεσε καὶ ἀρχὰς τῶν ὄντων. καὶ τὰς μὲν ὁμοιομερείας ὕλην, τὸ δὲ ποιοῦν αἴτιον νοῦν τὸν πάντα διαταξάμενον.

Ἀρχέλαος ἀέρα ἄπειρον, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν πυκνότητα καὶ μάνωσιν. τούτων δὲ τὸ μὲν εἶναι πῦρ τὸ δὲ ὕδωρ.

οὗτοι μὲν οὖν ἐφεξῆς ἀλλήλοις ταῖς διαδοχαῖς γενόμενοι τὴν ἰωνικὴν ἐκπληροῦσι φιλοσοφίαν, οὕτω προσαγορευθεῖσαν διότι Μιλήσιος αὐτῆς κατῆρξεν ἀνὴρ ὁ Θαλῆς, ἀπὸ τῆς τῶν Ἰώνων μητροπόλεως. (27)

Φιλόλαος ὁ πυθαγόρειος τὸ πέρας καὶ τὸ ἄπειρον.

Στράτων στοιχεῖα τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν.

[300] *Πυθαγόρας*, Μνησάρχου Σάμιος, πρῶτος φιλοσοφίαν τούτῳ τῷ ῥήματι προσαγορεύσας, ἀρχὰς τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰς συμμετρίας τὰς ἐν τούτοις, ἃς τινας ἁρμονίας καλεῖ, τὰ δ' ἐξ ἀμφοτέρων σύνθετα στοιχεῖα· πάλιν δὲ τὴν μονάδα καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα ἐν ταῖς ἀρχαῖς. σπεύδει δὲ αὐτῷ τῶν ἀρχῶν ἣ μὲν ἐπὶ τὸ ποιητικὸν αἴτιον καὶ ἀίδιον, ὅπερ ἐστὶ νοῦς, ὁ θεός· ἣ δὲ ἐπὶ τὸ παθητικόν τε καὶ ὑλικόν, ὅπερ ἐστὶν ὁ ὁρατὸς κόσμος. εἶναι δὲ τὴν φύσιν [τοῦ ἀριθμοῦ] δεκάδα· μέχρι γὰρ τῶν δέκα πάντες ἀριθμοῦσιν, ἐφ' ἃ ἐλθόντες πάλιν ἀναποδοῦσιν ἐπὶ τὴν μονάδα. καὶ τῶν δέκα πάλιν φησὶν ἡ δύναμίς ἐστιν ἐν τοῖς τέτταρσιν. ἐκ γὰρ τῆς τετράδος καὶ τῶν αὐτῆς μερῶν ἀναπληροῦται· ἐὰν δ' ὑπερβάλῃ τὸν τῆς τετράδος, καὶ τῶν δέκα ὑπερεκπεσεῖται. διὸ καὶ ἐπεφθέγγοντο οἱ πυθαγόρειοι, ὡς μεγίστου ὅρκου ὄντος τῆς τετράδος,

[302] οὐ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ κεφαλᾷ παραδόντα τετρακτύν,
παγὰν ἀενάου φύσιος ῥιζώματ' ἔχουσαν.

13 *Θεανοῦς ἐκ τοῦ περὶ εὐσεβείας*·

Καὶ συχνοὺς μὲν Ἑλλήνων πέπυσμαι νομίσαι φάναι Πυθαγόραν ἐξ ἀριθμοῦ πάντα φύεσθαι. οὗτος δὲ ὁ λόγος ἀπορησίας ἔχεται, πῶς ἃ μηδὲ ἔστιν ἐπινοεῖται καὶ γεννᾶν. ὃ δὲ οὐκ ἐξ ἀριθμοῦ, κατὰ δὲ ἀριθμὸν [304] ἔλεγε πάντα γίγνεσθαι, ὅτι ἐν ἀριθμῷ τάξις πρώτη, ἧς μετουσίᾳ κἀν τοῖς ἀριθμητοῖς πρῶτόν τι καὶ δεύτερον καὶ τἆλλα ἑπομένως τέτακται.

14 . . .

Ἡράκλειτος καὶ *Ἵππασος* ἀρχὴν τῶν ἀπάν-

των τὸ πῦρ. πρῶτον μὲν γὰρ τὸ παχυμερέστερον αὐτοῦ εἰς αὐτὸ συστελλόμενον γίγνεται γῆ, ἔπειτα ἀναχαλωμένην τὴν γῆν ὑπὸ τοῦ πυρὸς φύσει ὕδωρ ἀποτελεῖσθαι, ἀναθυμιώμενον δὲ ἀέρα γίγνεσθαι. πάλιν δὲ τὸν κόσμον καὶ τὰ σώματα πάντα ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀναλοῦσθαι ἐν τῇ ἐκπυρώσει.

Μητρόδωρος Θεοκρίτου Χῖος τὰ ἀδιαίρετα καὶ τὸ κενόν.

Διογένης δὲ ὁ Ἀπολλωνιάτης ἀέρα ἄπειρον.

Ζήνων Μνασέου Κιτιεὺς ἀρχὰς τὸν θεὸν καὶ [306] τὴν ὕλην, στοιχεῖα δὲ τέσσαρα.

Λεύκιππος Μιλήσιος ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα τὸ πλῆρες καὶ τὸ κενόν.

Δημόκριτος τὰ ναστὰ καὶ κενά.

Ἐπίκουρος ἀρχὰς εἶναι τῶν ὄντων σώματα, λόγῳ θεωρητά, ἀμέτοχα κενοῦ, ἀγέννητα, ἀδιάφθαρτα, [τὰ] οὔτε θραυσθῆναι δυνάμενα οὔτε ἀλλοιωθῆναι. εἴρηται δὲ ἄτομος, οὐχ ὅτι ἐστὶν ἐλαχίστη, ἀλλ' ὅτι οὐ δύναται τμηθῆναι, ἀπαθὴς οὖσα καὶ ἀμέτοχος κενοῦ.

Ἑρμοῦ [p. 27. Patrit.] 15

Ἡ γὰρ μονὰς οὖσα πάντων ἀρχὴ καὶ ῥίζα ἐν πᾶσίν ἐστιν ὡς ἂν ῥίζα καὶ ἀρχή, ἄνευ δὲ ἀρχῆς οὐδέν· ἀρχὴ δὲ ἐξ οὐδενὸς ἀλλ' ἐξ αὐτῆς, εἴ γε ἀρχή ἐστι τῶν ἑτέρων. μονὰς οὖσα οὖν ἀρχὴ πάντα ἀριθμὸν ἐμπεριέχει, ὑπὸ μηδενὸς ἐμπεριεχομένη· καὶ πάντα ἀριθμὸν γεννᾷ, ὑπὸ μηδενὸς γεννωμένη ἑτέρου ἀριθμοῦ. πᾶν δὲ τὸ γεννώμενον ἀτελὲς καὶ διαιρετὸν καὶ αὐξητὸν καὶ μειωτόν· τῷ δὲ τελείῳ οὐδὲν τούτων γίγνεται. [308] αὕτη οὖν, ὦ Τάτ, κατὰ τὸ δυνατόν σοι ὑπογέγραπται τοῦ θεοῦ εἰκών.

16 . . .

Ἔκφαντος Συρακόσιος εἷς τῶν πυθαγορείων, πάντων [ἀρχὰς] τὰ ἀδιαίρετα σώματα καὶ τὸ κενόν. τὰς γὰρ πυθαγορικὰς μονάδας οὗτος πρῶτος ἀπεφήνατο σωματικάς.

(28) Πλάτων Ἀρίστωνος τρεῖς ἀρχάς, τὸν θεὸν τὴν ὕλην τὴν ἰδέαν, ὑφ' οὗ ἐξ οὗ πρὸς ὅ. ὁ δὲ θεὸς νοῦς ἐστι [τοῦ κόσμου], ἡ δὲ ὕλη τὸ ὑποκείμενον γενέσει καὶ φθορᾷ, ἰδέα δὲ οὐσία ἀσώματος ἐν τοῖς νοήμασι καὶ ταῖς φαντασίαις τοῦ θεοῦ.

Ἀριστοτέλης Νικομάχου Σταγειρίτης ἀρχὰς μὲν εἶδος ὕλην στέρησιν· στοιχεῖα δὲ τέσσαρα, πέμπτον δέ τι σῶμα αἰθέριον, ἀμετάβλητον· στοιχεῖα δὲ τῶν γεννητῶν κατὰ μὲν τὰς δυνάμεις θερμὸν ψυχρὸν ὑγρὸν ξηρόν, κατὰ δὲ τὰς οὐσίας, ἐν αἷς καὶ περὶ ἃς ὑπάρχουσιν αὗται, τὰ τέσσαρα.

[310] Διόδωρος ἐπίκλην Κρόνος τὰ ἀμερῆ σώματα ἄπειρα, τὰ δ' αὐτὰ λεγόμενα καὶ ἐλάχιστα, ἄπειρα μὲν κατὰ τὸν ἀριθμὸν ὡρισμένα δὲ κατὰ τὸ μέγεθος.

Οἱ μὲν οὖν περὶ Ἀριστοτέλην καὶ Πλάτωνα διαφέρειν ἡγοῦνται ἀρχὴν καὶ στοιχεῖα. Θαλῆς δ' ὁ Μιλήσιος ταυτὸν νομίζει ἀρχὴν καὶ στοιχεῖα. [πλεῖστον δὲ ὅσον διαφέρει ἀλλήλων. τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖά] ἐστι σύνθετα, τὰς δὲ ἀρχὰς φαμὲν εἶναι οὔτε συνθέτους οὔτ' ἀποτελέσματα· οἷον στοιχεῖα μὲν καλοῦμεν γῆν ὕδωρ ἀέρα πῦρ, ἀρχὰς δὲ λέγομεν διὰ τὸ οὐδὲν ἔχειν πρότερον ἐξ οὗ γεννᾶται, ἐπεὶ οὐκ ἔσται τοῦτο ἀρχή, ἀλλ' ἐκεῖνο ἐξ οὗ γεννᾶται. τῆς δὲ γῆς καὶ τοῦ ὕδατός ἐστί τινα πρότερον ἐξ ὧν γέγονεν, ὕλη ἄμορφος καὶ ἀνείδεος. λέγει γοῦν ἐν Τιμαίῳ "βουληθεὶς "γὰρ ὁ θεὸς ἀγαθὰ μὲν πάντα φαῦλον δὲ μηδὲν εἶναι "κατὰ δύναμιν, οὕτω δὴ πᾶν ὅσον ἦν ὁρατὸν παρα-

"λαβὼν οὐχ ἡσυχίαν ἄγον, ἀλλὰ κινούμενον πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως εἰς τάξιν αὐτὸ ἤγαγεν ἐκ τῆς ἀταξίας." [312]

Χρυσίππου. περὶ δὲ τῶν ἐκ τῆς οὐσίας στοιχείων τοιαῦτά τινα ἀποφαίνεται τῷ τῆς αἱρέσεως ἡγεμόνι Ζήνωνι κατακολουθῶν, τέτταρα λέγων εἶναι στοιχεῖα, [ἐξ ὧν] καὶ φυτὰ καὶ τὸν ὅλον κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα [γίνεσθαι] καὶ [πάλιν] εἰς ταῦτα διαλύεσθαι. τὸ δὲ πῦρ κατ' ἐξοχὴν στοιχεῖον λέγεσθαι διὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ πρώτου τὰ λοιπὰ συνίστασθαι κατὰ μεταβολήν, καὶ εἰς αὐτὸ ἔσχατον πάντα χεόμενα διαλύεσθαι. τοῦτο δὲ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὴν εἰς ἄλλο χύσιν ἢ ἀνάλυσιν. συνίστασθαι δ' ἐξ αὐτοῦ τὰ λοιπὰ καὶ χεόμενα εἰς τοῦτο ἔσχατον τελευτᾶν, παρ' ὃ καὶ στοιχεῖον λέγεσθαι, ὃ πρῶτον ἕστηκεν οὕτως ὥστε σύστασιν διδόναι ἀφ' αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν λοιπῶν χύσιν καὶ διάλυσιν δέχεσθαι εἰς αὐτό. κατὰ μὲν τὸν λόγον τοῦτον αὐτοτελῶς λεγομένου τοῦ πυρὸς στοιχείου, οὐ μετ' ἄλλου γάρ· [314] κατὰ δὲ τὸν πρότερον καὶ μετ' ἄλλων συστατικὸν εἶναι, πρώτης μὲν γιγνομένης τῆς ἐκ πυρὸς κατὰ σύστασιν εἰς ἀέρα μεταβολῆς, δευτέρας δ' ἀπὸ τούτου εἰς ὕδωρ, τρίτης δ' ἔτι μᾶλλον κατὰ τὸ ἀνάλογον συνισταμένου τοῦ ὕδατος εἰς γῆν. πάλιν δὲ ἀπὸ ταύτης διαλυομένης καὶ διαχεομένης πρώτη μὲν γίγνεται χύσις εἰς ὕδωρ, δευτέρα δὲ ἐξ ὕδατος εἰς ἀέρα, τρίτη δὲ καὶ ἐσχάτη εἰς πῦρ. λέγεσθαι δὲ πῦρ τὸ πυρῶδες πᾶν, καὶ ἀέρα τὸ ἀερῶδες, καὶ ὁμοίως τὰ λοιπά. τριχῶς δὲ λεγομένου κατὰ Χρύσιππον τοῦ στοιχείου, καθ' ἕνα μὲν τρόπον τοῦ πυρός, διὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ τὰ λοιπὰ συνίστασθαι κατὰ μεταβολὴν καὶ εἰς αὐτὸ λαμβάνειν τὴν ἀνάλυσιν, καθ' ἕτερον δέ, καθὸ λέγεται τὰ τέτταρα στοιχεῖα πῦρ ἀὴρ ὕδωρ γῆ, ἐπεὶ διὰ τού-

των τινὸς ἢ τινῶν ἢ καὶ πάντων τὰ λοιπὰ συνέστηκε,
διὰ μὲν τῶν τεττάρων, ὡς τὰ ζῷα καὶ τὰ ἐπὶ γῆς
πάντα συγκρίματα, διὰ δυοῖν δέ, ὡς ἡ σελήνη διὰ
πυρὸς καὶ ἀέρος συνέστηκε, δι' ἑνὸς δέ, ὡς ὁ ἥλιος·
(29) διὰ πυρὸς γὰρ μόνου, ὁ γὰρ ἥλιος πῦρ ἐστιν εἰλικρι-
νές. κατὰ τρίτον δὲ λόγον λέγεται στοιχεῖον εἶναι ὃ
πρῶτον συνέστηκεν οὕτως ὥστε γένεσιν διδόναι ἀφ'
αὑτοῦ ὁδῷ μέχρι τέλους, καὶ ἐξ ἐκείνου τὴν ἀνάλυσιν
δέχεσθαι εἰς ἑαυτὸ τῇ ὁμοίᾳ ὁδῷ. γεγονέναι δ' ἔφησε
[316] καὶ τοιαύτας ἀποδόσεις περὶ στοιχείου, ὡς ἐστὶ τό τε
δι' αὐτοῦ εὐκινητότατον καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ ὁ λόγος καὶ ἡ
ἀΐδιος δύναμις, φύσιν ἔχουσα τοιαύτην ὥστε γῆν τε
κινεῖν κάτω πρὸς γῆν, τὴν τροφήν, καὶ ἀπὸ τῆς τρο-
φῆς ἄνω πάντῃ κύκλῳ εἰς αὐτήν τε πάντα καταναλί-
σκουσα καὶ τὸ αὐτῆς πάλιν ἀποκαθιστᾶσα τεταγμέ-
νως καὶ ὁδῷ.

Κεφ. ια'.

ΠΕΡΙ ΥΛΗΣ.

1 . . .

Ὕλη ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον πάσῃ γενέσει καὶ φθορᾷ καὶ ταῖς ἄλλαις μεταβολαῖς.

2 Ἑρμοῦ ἐκ τῶν πρὸς Τάτ [Patrit. p. 51 b]

Καὶ γέγονεν, ὦ τέκνον, ἡ ὕλη καὶ ἦν, ὕλη γὰρ
ἀγγεῖον γενέσεώς ἐστι, γένεσις δὲ ἐνεργείας τρόπος
[318] τοῦ ἀγεννήτου καὶ προόντος θεοῦ. τὸ σπέρμα οὖν τῆς
γενέσεως λαμβάνουσα γέγονε καὶ τρεπτὴ ἐγένετο καὶ
ἰδέας ἔσχε μορφοποιουμένη· ἐφέστηκε γὰρ αὐτῇ τρε-
πομένῃ ἡ τεχνιτεύουσα τὰς τῆς τροπῆς ἰδέας. ἀγεν-
νησία οὖν τῆς ὕλης ἀμορφία ἦν, ἡ δὲ γένεσις τὸ ἐνερ-
γεῖσθαι.

· · · 3

Οἱ ἀπὸ Θάλητος καὶ Πυθαγόρου, λέγω δὲ τοὺς μέχρι τῶν στωικῶν καταβεβηκότας, σὺν Ἡρακλείτῳ, τρεπτὴν καὶ ἀλλοιωτὴν καὶ μεταβλητὴν καὶ ῥευστὴν ὅλην δι' ὅλης τὴν ὕλην ἀπεφήναντο.

Οἱ ἀπὸ Δημοκρίτου ἀπαθῆ τὰ πρῶτα, τὴν ἄτομον καὶ τὸ κενόν.

Πλάτων τὴν ὕλην σωματοειδῆ ἄμορφον ἀνείδεον ἀσχημάτιστον ἄποιον ὅσον ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ φύσει, δεξαμενὴν δὲ τῶν εἰδῶν καὶ οἷον τιθήνην καὶ ἐκμαγεῖον καὶ μητέρα γίγνεσθαι. "ὁ αὐτὸς δὴ λόγος καὶ περὶ τῆς τὰ πάντα δεχομένης σώματα φύσεως. ταὐτὸν ἀεὶ προσρητέον αὐτήν, ἐκ γὰρ τῆς ἑαυτῆς τὸ παράπαν οὐκ ἐξίσταται δυνάμεως. δέχεται γὰρ ἀεὶ τὰ [320] πάντα, καὶ μορφὴν οὐδεμίαν ποτὲ οὐδὲ ἑνὶ τῶν εἰσιόντων ὁμοίως εἴληφεν οὐδαμῇ οὐδαμῶς. ἐκμαγεῖον γὰρ φύσει παντὶ κεῖται κινούμενόν τε καὶ διασχηματιζόμενον ὑπὸ τῶν εἰσιόντων. φαίνεται δὲ δι' ἐκεῖνα ἄλλοτε ἀλλοῖον. τὰ δ' εἰσιόντα καὶ ἐξιόντα τῶν ὄντων ἀεὶ μιμητά, τυπωθέντα ὑπ' αὐτῶν τρόπον τινὰ δύσφραστον καὶ θαυμαστόν, ὃν εἰσαῦθις μέτιμεν. ἐν δ' οὖν τῷ παρόντι διανοηθῆναι γένη τριττά, τὸ μὲν γιγνόμενον τὸ δὲ ἐν ᾧ γίγνεται τὸ δὲ ὅθεν ἀφομοιούμενον φύεται τὸ γιγνόμενον. καὶ δὴ καὶ προσεικάσαι πρέπον τὸ μὲν δεχόμενον μητρί, τὸ δὲ ὅθεν πατρί, τὴν δὲ μεταξὺ τούτων φύσιν ἐκγόνῳ."

Ἀριστοτέλους 4

Ἐπειδὴ δ' ἡ μὲν φύσις κατ' ἐπίνοιαν ἀρχή τίς ἐστι κινήσεως καὶ στάσεως, οὔτε δὴ κινούμενον ἡ ὕλη κατὰ τὸν ἴδιον λόγον οὔτε κατὰ τὸ εἶδος. ἣ μὲν γὰρ ἀνείδεος, τὸ δὲ εἶδος ἀεί, καὶ ἣ μὲν οὐ σῶμα, σωματικὴ δέ, τὸ δὲ καθάπαξ ἀσώματον. οὐ σῶμα δὲ τὴν [322]

ὕλην φασίν, οὐχ ὅτι οὐ μόνον ἐστερῆσθαι δοκεῖ τῶν περὶ σῶμα διαστάσεων, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλῶν ἄλλων ἀπολείπεται κατὰ τὸν ἴδιον λόγον, ἃ τοῖς σώμασιν ὑπάρχει, σχήματος χρώματος βαρύτητος κουφότητος, ὅλως πάσης ποιότητος καὶ ποσότητος. εἰ γὰρ τούτων μετεῖχε, τῶν ποιῶν ἦν καὶ ποσῶν· οὐ μετειληφυῖα δὲ κατὰ λόγον σῶμα μὲν οὐκ ἂν εἴη, σωματικὴ δὲ διὰ τὸ πάσαις ὥσπερ ἐκμαγεῖον ὑποκεῖσθαι ταῖς ποιότησιν· ὃν τρόπον γὰρ τὸ εἶδος τῆς ὕλης ἀφαιρεθὲν ἀσώματον εἶναι τυγχάνει, οὕτως καὶ τὴν ὕλην τοῦ εἴδους χωρισθέντος οὐ σῶμα. δεῖν γὰρ ἀμφοῖν τῆς συνόδου πρὸς τὴν τοῦ σώματος ὑπόστασιν.

5 . . .

Ζήνωνος. οὐσίαν δὲ εἶναι τὴν τῶν ὄντων πάντων πρώτην ὕλην, ταύτην δὲ πᾶσαν ἀίδιον καὶ οὔτε πλείω γιγνομένην οὔτε ἐλάττω· τὰ δὲ μέρη ταύτης οὐκ ἀεὶ ταὐτὰ διαμένειν, ἀλλὰ διαιρεῖσθαι καὶ συγχεῖσθαι. διὰ ταύτης δὲ διαθεῖν τὸν τοῦ παντὸς λόγον, ὃν ἔνιοι εἱμαρμένην καλοῦσιν, οἷόν περ ἐν τῇ γονῇ τὸ σπέρμα.

[324] *Χρυσίππου στωικοῦ. τῶν κατὰ ποιότητα ὑφισταμένων πρώτην ὕλην· ταύτην δὲ ἀίδιον, οὔτε αὔξησιν οὔτε μείωσιν ὑπομένουσαν, διαίρεσιν δὲ καὶ σύγχυσιν ἐπιδεχομένην κατὰ μέρη, ὥστε φθορὰς γίνεσθαι ἐκ τῶν μερῶν εἴς τινα, οὐ κατὰ διαίρεσιν ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν, τῇ συγχύσει τινῶν γινομένων ἔκ τινος.*

Οἱ δὲ ὕδωρ λέγοντες ἢ πῦρ ἢ ἀέρα ἢ γῆν τὴν
(30) *ὕλην, οὐκέτι ἄμορφον αὐτὴν λέγουσιν ἀλλὰ σῶμα· οἱ δὲ τἀμερῆ καὶ τὰς ἀτόμους, ἄμορφον.*

Οἱ στωικοὶ σῶμα τὴν ὕλην ἀποφαίνονται.

Ἔφησε δὲ ὁ Ποσειδώνιος τὴν τῶν ὅλων οὐ-

σίαν καὶ ὕλην ἄποιον καὶ ἄμορφον εἶναι, καθ' ὅσον οὐδὲν ἀποτεταγμένον ἴδιον ἔχει σχῆμα οὐδὲ ποιότητα κατ' αὐτήν· ἀεὶ δ' ἔν τινι σχήματι καὶ ποιότητι εἶναι. διαφέρειν δὲ τὴν οὐσίαν τῆς ὕλης, τὴν οὖσαν κατὰ τὴν ὑπόστασιν, ἐπινοίᾳ μόνον.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Παρμενίδου [p. 144] 6

Ἐπὶ πάντα ἄρα πολλὰ ὄντα ἡ οὐσία νενέμηται καὶ οὐδενὸς ἀποστατεῖ τῶν ὄντων, οὔτε τοῦ σμικροτάτου οὔτε τοῦ μεγίστου· ἢ τοῦτο μὲν καὶ ἄλογον ἐρέσθαι· πῶς γὰρ ἂν ἡ οὐσία γε τῶν ὄντων του ἀποστατοίη; Οὐδαμῶς. Κατακεκερμάτισται ἄρα ὡς οἷόν τε σμικρότατα καὶ μέγιστα καὶ πανταχῶς ὄντα καὶ μεριστὰ πάντων· μάλιστα δέ ἐστι μέρη ἀπέραντα τῆς οὐσίας. Ἔχει οὕτως.

Κεφ. ιβ'.

ΠΕΡΙ ΙΔΕΑΣ.

. . . 6a

Ἰδέα ἐστὶν οὐσία ἀσώματος, αἰτία τῶν [τοιούτων [326] ὄντων] οἷά ἐστιν αὐτή, καὶ παράδειγμα τῆς τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων αἰσθητῶν ὑποστάσεως, αὐτὴ μὲν ὑφεστῶσα καθ' ἑαυτήν, ἐνεικονίζουσα δὲ τὰς ἀμόρφους ὕλας, καὶ αἰτία γιγνομένη τῆς τούτων διατάξεως, πατρὸς ἐπέχουσα τοῖς αἰσθητοῖς τάξιν.

Πυθαγόρας τὰ λεγόμενα εἴδη καὶ τὰς ἰδέας ἐν τοῖς ἀριθμοῖς καὶ ταῖς ἁρμονίαις αὐτῶν καὶ τοῖς καλουμένοις γεωμετρικοῖς ἐτίθετο ἀχώριστα τῶν σωμάτων.

Ταύτας δὲ τὰς ἀρχὰς ποτὲ μὲν εἶναί φησιν *Ἀριστοτέλης* [328] δύο, τήν τε ὕλην καὶ τὸ εἶδος, ὃ καὶ μορ-

φὴν καλεῖ καὶ ἐντελέχειαν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ οὐσίαν τὴν κατὰ τὸν λόγον καὶ ἐνέργειαν· οὕτως αὐτῷ πλούσιόν τε καὶ πολυώνυμόν ἐστι τὸ εἶδος. τοσούτῳ μὲν οὖν διαφέρειν τὸ εἶδος τῆς μορφῆς, ὅτι τὸ μὲν ἐστι διῆκον διὰ βάθους ἡ δ' ἐπιπολαῖος, καὶ ἡ μὲν παραπλήσιος λευκότητι κατὰ τὴν ζωγραφίαν, τὸ δὲ δὴ περὶ τὴν τοῦ γάλακτος οὐσίαν· ταυτὸν δὲ εἶδος λέγεται καθ' ὅσον τὸ μὲν εἰδοποιεῖ τὸ δὲ διαμορφοῖ τὴν ὕλην. ἐντελέχειαν δ' αὐτὸ προσεῖπεν ἤτοι διὰ τὸ ἐντελεχῶς ὑπάρχειν ἢ ὅτι τῶν μετεχόντων αὐτοῦ ἕκαστον παρέχεται τέλειον· ὁ γὰρ χαλκὸς ἀνδριὰς οὐδέπω πλὴν ὅτι μὴ δυνάμει, διαπλασθεὶς δὲ καὶ τὴν πρόσφορον λαβὼν μορφὴν ἐντελέχεια λέγεται· τότε γὰρ ἀπείληφε τὸ τέλος. τὸ δὲ τί ἦν εἶναι προσηγόρευσε παρὰ τὸ τῶν ὄντων ἐπιφέρειν ἑκάστῳ τὴν τοῦ εἶναι δύναμιν. οὐσίαν δὲ τὴν κατὰ τὸν λόγον ὅτι διαλλάττει τῆς κατὰ τὴν ὕλην, ὡς ἀνδριὰς χαλκοῦ καὶ θηρίκλειον ἀργυροῦ καὶ τῶν ἀγαλμάτων ὁτιοῦν λίθου· τὸ γὰρ ὃ περιττεύει ταῦτα τῆς ὕλης, ἐξ ἧς δεδημιούργηται, [330] τουτέστιν ἡ κατὰ τὸν λόγον οὐσία. ἐνέργειαν δὲ ἐκάλεσεν ὅτι τῶν ὄντων οὐθὲν ἂν ἐνεργεῖν ἠδύνατο μὴ πρότερον εἰδοποιηθέν.

[Πλάτων.] περὶ δὲ τῶν ἰδεῶν ὡδὶ διεξήρχετο, τῶν κατὰ φύσιν αἰσθητῶν κατὰ γένος ὡρισμένα τινὰ παραδείγματα φάμενος εἶναι τὰς ἰδέας, ἀφ' ὧν τὰς ἐπιστήμας γίγνεσθαι καὶ τοὺς ὅρους· παρὰ πάντας γὰρ ἀνθρώπους ἄνθρωπόν τινα νοεῖσθαι, καὶ παρὰ πάντας ἵππους ἵππον, καὶ κοινῶς παρὰ πάντα ζῷα ζῷον ἀγέννητον καὶ ἄφθαρτον· ὃν τρόπον δὲ (31) σφραγῖδος μιᾶς ἐκμαγεῖα γίνεσθαι πολλὰ καὶ συχνὰς εἰκόνας ἑνὸς ἀνδρός, οὕτω καὶ μιᾶς ἑκάστης ἰδέας αἰσθητῶν σωμάτων φύσεις παμπληθεῖς, τῆς μὲν ἀνθρώ-

των ἀνθρώπους ἅπαντας, [τῆς δὲ ἵππων ἵππους ἅπαντας,] καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ φύσιν. εἶναι δὲ τὴν ἰδέαν ἀΐδιον οὐσίαν, αἰτίαν καὶ ἀρχὴν τοῦ ἕκαστον εἶναι τοιοῦτον οἷα ἐστὶν αὐτή. καθάπερ οὖν τὰ κατὰ μέρος ὥσπερ ἀρχέτυπα τῶν αἰσθητῶν προηγεῖσθαι συμβέβηκε σωμάτων, οὕτως τὴν πάσας ἐν ἑαυτῇ περιέχουσαν καλλίστην καὶ τελειοτάτην οὐσίαν ὑπάρχειν [τοῦδε παράδειγμα τοῦ κόσμου· πρὸς γὰρ ταύτην ἀφομοιωθέντα ὑπὸ τοῦ δημιουργήσαντος αὐτὸν ἀπειργάσθαι θεοῦ κατὰ πρόνοιαν ἐκ τῆς πάσης οὐσίας.] λέγει γοῦν καὶ ἐν τῷ Παρμενίδῃ "ἀλλ'., ὦ Παρμενίδη, μάλιστα ἔμοιγε καταφαίνεται ὧδε ἔχειν· τὰ μὲν εἴδη ταῦτα ὥσπερ παραδείγματα [332] ἑστάναι ἐν τῇ φύσει, τὰ δ' ἄλλα τούτοις ἐοικέναι καὶ εἶναι ὁμοιώματα· καὶ ἡ μέθεξις αὕτη τοῖς ἄλλοις γίγνεσθαι τῶν εἰδῶν οὐκ ἄλλη τις ἢ εἰκασθῆναι αὐτοῖς."

Ζήνωνος. τὰ ἐννοήματα φησὶ μήτε τινὰ εἶναι μήτε ποιά, ὡσανεὶ δὲ τινὰ καὶ ὡσανεὶ ποιὰ φαντάσματα ψυχῆς· ταῦτα δὲ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἰδέας προσαγορεύεσθαι. τῶν γὰρ κατὰ τὰ ἐννοήματα ὑποπιπτόντων εἶναι τὰς ἰδέας, οἷον ἀνθρώπων ἵππων, κοινότερον εἰπεῖν πάντων τῶν ζῴων καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσων λέγουσιν ἰδέας εἶναι. ταῦτα δὲ οἱ στωικοὶ φιλόσοφοι φασὶν ἀνυπάρκτους εἶναι, καὶ τῶν μὲν ἐννοημάτων μετέχειν ἡμᾶς, τῶν δὲ πτώσεων, ἃς δὴ προσηγορίας καλοῦσι, τυγχάνειν . . . . .

Κεφ. ιγ'.

ΠΕΡΙ ΑΙΤΙΩΝ.

1 . . .

[334] *Αἰτιόν ἐστι δι' ὃ τὸ ἀποτέλεσμα ἢ δι' ὃ συμβαίνει τι. ἀρκεῖ γὰρ ὑπογραφικῶς.*

Πλάτων τριχῶς τὸ αἴτιον, ὑφ' οὗ ἐξ οὗ πρὸς ὅ· κυριώτατον δ' ἡγεῖται τὸ ὑφ' οὗ, τοῦτο δὴ τὸ ποιοῦν. λέγει γοῦν ἐν Τιμαίῳ· "πᾶν δ' αὖ τὸ γιγνόμενον ὑπ' "αἰτίου τινὸς ἐξ ἀνάγκης γίγνεται· παντὶ γὰρ ἀδύνα-"τον χωρὶς αἰτίου γένεσιν ἔχειν. ὅταν οὖν ὁ δημιουρ-"γὸς πρὸς τὸ κατὰ ταυτὰ ἔχον βλέπων ἀεί, τοιούτῳ "τινὶ χρώμενος παραδείγματι τὴν ἰδέαν καὶ τὴν δύ-
[336] *"ναμιν ἀπεργάζηται, καλὸν ἐξ ἀνάγκης οὕτω ἀποτε-"λεῖσθαι πᾶν· ὅποτ' ἂν δ' εἰς τὸ γεγονός, γεννητῷ "παραδείγματι προσχρώμενος, οὐ καλόν."*

Πυθαγόρας τὰ μὲν πρῶτα αἴτια ἀσώματα, τὰ δὲ κατὰ μετοχὴν ἢ κατὰ συμβεβηκὸς τῆς σωματικῆς ὑποστάσεως εἶναι.

Ἀριστοτέλης ἔφησε δηλοῦν ἕκαστον χρώμενον σχήματι τῆς ἑρμηνείας τοιούτῳ, τὸ ἐξ οὗ λέγοντα τὴν ὕλην, καὶ τὸ ὑφ' οὗ τὸ ποιοῦν, τὸ δὲ καθ' ὃ τὸ εἶδος, τὸ δὲ δι' ὃ τὸ τέλος.

Αἴτιον δ' ὁ Ζήνων φησὶν εἶναι δι' ὅ, οὗ δὲ αἴτιον συμβεβηκός· καὶ τὸ μὲν αἴτιον σῶμα, οὗ δὲ αἴτιον κατηγόρημα· ἀδύνατον δὲ εἶναι τὸ μὲν αἴτιον παρεῖναι, οὗ δέ ἐστιν αἴτιον μὴ ὑπάρχειν. τὸ δὲ λεγόμενον τοιαύτην ἔχει δύναμιν· αἰτιόν ἐστι δι' ὃ γίνεταί τι, οἷον διὰ τὴν φρόνησιν γίνεται τὸ φρονεῖν, καὶ διὰ τὴν ψυχὴν γίνεται τὸ ζῆν, καὶ διὰ τὴν σωφροσύνην γίνεται τὸ σωφρονεῖν. ἀδύνατον γὰρ εἶναι σωφροσύνης περί τινα οὔσης μὴ σωφρονεῖν, ἢ ψυχῆς μὴ ζῆν, ἢ φρονήσεως μὴ φρονεῖν.

Χρύσιππος αἴτιον εἶναι λέγει δι' ὅ. καὶ τὸ μὲν [338]
αἴτιον, ὂν καὶ σῶμα καὶ [αἴτιον] ὅτι· οὗ δὲ αἴτιον, διά τι. αἰτίαν δ' εἶναι λόγον αἰτίου, ἢ λόγον τὸν περὶ τοῦ αἰτίου ὡς αἰτίου.

Ποσειδώνιος δὲ οὕτως· αἴτιον δ' ἐστί τινος, δι' ὃ ἐκεῖνο, ἢ τὸ πρῶτον ποιοῦν, ἢ τὸ ἀρχηγὸν ποιήσεως, καὶ τὸ μὲν αἴτιον, ὂν καὶ σῶμα, οὗ δὲ αἴτιον οὔτε ὂν οὔτε σῶμα, ἀλλὰ συμβεβηκὸς καὶ κατηγόρημα.

Θαλῆς καὶ οἱ ἐφεξῆς τὸ πρῶτον αἴτιον ἀκίνητον ἀπεφήναντο.

Οἱ στωικοὶ τὸ πρῶτον αἴτιον ὡρίσαντο κινητόν.

Οἱ περιπατητικοὶ τῶν αἰτίων εἶναι τὰ μὲν (32)
αἰσθητὰ τὰ δὲ νοητά.

Ὀκέλλου 2

Ὄκελλος ἔφησεν εἶναι αἴτιον δι' ὃ γίγνεταί τι. λέγει γὰρ ἐν τῷ περὶ νόμου οὕτως "συνέχει γὰρ τὰ μὲν [340]
σκάνεα τῶν ζώων ζωά, ταύτας δ' αἴτιον ψυχά· τὸν δὲ κόσμον ἁρμονία, ταύτας δ' αἴτιος ὁ θεός· τὼς δ' οἴκως καὶ τὰς πόλιας ὁμόνοια, ταύτας δ' αἴτιος νόμος. τίς ὦν αἰτία καὶ φύσις, τὸν μὲν κόσμον ἁρμόχθαι διὰ παντὸς καὶ μηδέποτ' ἐς ἀκοσμίαν ἐκβαίνειν, τὰς δὲ πόλιας καὶ τὼς οἴκως ὀλιγοχρονίως ἦμεν; ὅσα μὲν ὦν γεννατὰ καὶ θνατὰ τὰν φύσιν, ἐξ ἃς συνέστακεν ὕλας, τὰν αὐτὰν αἰτίαν ἔχει τᾶς διαλύσιος. συνέστακε γὰρ ἐκ μεταβαλλοίσας καὶ ἀειπαθέος. ἁ γὰρ τῶν γενναμένων ἀπογέννασις σωτηρία τᾶς γεννάτορος ὕλας. τὸ δὲ ἀεικίνητον κυβερνῇ, τὸ δ' ἀειπαθὲς κυβερνῆται· καὶ τὸ μὲν πρᾶτον τᾷ δυνάμι, τὸ δὲ ὕστερον· καὶ τὸ μὲν θεῖον καὶ λόγον ἔχον καὶ ἔμφρον, τὸ δὲ γεννατὸν καὶ ἄλογον [τὸ μεταβάλλον].

Κεφ. ιδʹ.

ΠΕΡΙ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥΤΩΝ ΤΟΜΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ.

1 . . . .

Σῶμα εἶναι τὸ τριχῇ διαστατόν, πλάτει βάθει μήκει. ὄγκον ἀντίτυπον, ὅσον ἐπ' αὐτῷ.

[342] *Πλάτων μήτε βαρὺ μήτε κοῦφον εἶναί τι φύσει ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ὑπάρχον, ἐν δὲ τῷ ἀλλοτρίῳ γενόμενον τότε νεῦσιν ἴσχειν, ἐκ δὲ τῆς νεύσεως ῥοπὴν ἤτοι πρὸς βαρύτητα ἢ κουφότητα.*

Ἀριστοτέλης βαρύτατον μὲν εἶναι τὴν γῆν, κουφότατον δὲ τὸ πῦρ, ἀέρα δὲ καὶ ὕδωρ ἄλλοτε ἄλλως. καὶ δυνάμει μὲν εἰς ἄπειρον τέμνεσθαι, ἐντελεχείᾳ δὲ μηδαμῶς. τῶν δὲ ἁπλῶν σωμάτων εἶναι τὰς ποιότητας ἁπλᾶς, διαιρεῖσθαι δὲ εἰς ἄπειρον τὰ μεγέθη καὶ τὰ μέγεθος ἔχοντα. ταῦτα δὲ καὶ συνεχῆ καλεῖσθαι· μεγέθη δὲ εἶναι μῆκος πλάτος βάθος, τὰ δ' ἔχοντα μέγεθος ἓξ ὑπάρχειν σῶμα τόπον ἐπιφάνειαν [344] *γραμμὴν κίνησιν χρόνον· ἐπιφάνειαν δ' εἶναι σώματος πέρας δυσὶν ὁριζομένην διαστάσεσι· γραμμὴν δὲ τὸ τῆς ἐπιφανείας πέρας κατὰ μίαν διάστασιν· σῶμα δὴ τοίνυν ἐστὶ τὰς τρεῖς ἔχον διαστάσεις. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τὸν τόπον εἰσὶν αὗται, προσθετέον τότε μετ' ἀντερείσεως. καὶ τὸ μὴ δεχόμενον ἕτερον εἰς τὸν αὐτὸν τόπον σῶμα· πληρωτικὸν γὰρ εἶναι τοῦ τόπου τὸ σῶμα, καθάπερ καὶ τὸν τόπον τοῦ σώματος δεκτικόν, ποιεῖν δὲ καὶ πάσχειν τὰ σώματα ταῖς ἀσωμάτοις δυνάμεσι· κατὰ γὰρ τὰς ἐν ταύταις διαφορὰς ἀποτελεῖσθαι τάς τε τῶν δραστικῶν καὶ τὰς τῶν παθητικῶν φύσεις. μηδὲν δὲ σῶμα κυκλοτερῶς φύσει κινεῖσθαι, μόνον δὲ τὸ πέμπτον σῶμα.*

Χρύσιππος ἔφασκε τά τε σώματα εἰς ἄπειρον τέμνεσθαι καὶ τὰ τοῖς σώμασι προσεοικότα, οἷον ἐπιφάνειαν γραμμὴν τόπον κενὸν χρόνον· εἰς ἄπειρόν τε τούτων τεμνομένων, οὔτε σῶμα ἐξ ἀπείρων σωμάτων συνέστηκεν οὔτ' ἐπιφάνεια οὔτε γραμμὴ οὔτε τόπος [οὔτε κενὸν οὔτε χρόνος].

Οἱ στωικοὶ δύο μὲν ἐκ τῶν τεσσάρων στοι- [346]
χείων φύσει κοῦφα, πῦρ καὶ ἀέρα· δύο δὲ βαρέα, ὕδωρ καὶ γῆν. κοῦφον γὰρ ὑπάρχει φύσει ὃ νεύσει ἀπὸ τοῦ ἰδίου μέσου, βαρὺ δὲ τὸ εἰς μέσον. καὶ τὸ μὲν περίγειον φῶς κατ' εὐθεῖαν, τὸ δ' αἰθέριον περιφερῶς κινεῖται.

Ἐπίκουρος ἀπερίληπτα εἶναι τὰ σώματα, καὶ (33)
τὰ πρῶτα μὲν ἁπλᾶ, τὰ δὲ ἐξ ἐκείνων συγκρίματα βάρος ἔχειν. κινεῖσθαι δὲ τὰ ἄτομα τότε μὲν κατὰ στάθμην τότε δὲ κατὰ παρέγκλισιν, τὰ δὲ ἄνω κινούμενα κατὰ πληγὴν καὶ ἀποπαλμόν.

Δημόκριτος τὰ πρῶτά φησι σώματα, ταῦτα δ' [348]
ἦν τὰ ναστά, βάρος μὲν οὐκ ἔχειν, κινεῖσθαι δὲ κατ' ἀλληλοτυπίαν ἐν τῷ ἀπείρῳ. δυνατὸν δ' εἶναι κοσμιαίαν ὑπάρχειν ἄτομον. ὁ δ' αὐτὸς ἔλεγε περὶ τἀμερῆ ἵστασθαι τὴν τομήν.

Στράτων μὲν προσεῖναι τοῖς σώμασι φυσικὸν βάρος, τὰ δὲ κουφότερα τοῖς βαρυτέροις ἐπιπολάζειν οἷον ἐκπυρηνιζόμενα.

Οἱ ἀπὸ Θάλητος καὶ Πυθαγόρου παθητὰ σώματα καὶ τμητὰ εἰς ἄπειρον, καὶ πάντα τὰ συνεχῆ, γραμμὴν ἐπιφάνειαν στερεὸν σῶμα τόπον χρόνον.

Ἐμπεδοκλῆς ἔφη πρὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων
θραύσματα ἐλάχιστα, οἱονεὶ στοιχεῖα [πρὸ] τῶν στοι- [350]
χείων ὁμοιομερῆ.

Ἡράκλειτος πρὸ τοῦ ἑνὸς δοκεῖ τισι ψήγματα καταλείπειν.

Ξενοκράτης καὶ *Διόδωρος* ἀμερῆ τὰ ἐλάχιστα ὡρίζοντο.

Ἡρακλείδης θραύσματα.

Σῶμά ἐστι τὸ τριχῇ διαστατόν, πλάτει βάθει μήκει· ταῦτα δὲ πλέον [ἄλλως] λέγεσθαι, ὁτὲ μὲν γὰρ μῆκος εἶναι λέγεσθαι τὸ μέγιστον διάστημα τοῦ σώματος, ὁτὲ δὲ μόνον τὸ κάτωθεν ἄνω· καὶ πλάτος ὁτὲ μὲν τὸ δεύτερον διάστημα, ὁτὲ δὲ τὸ ἐκ δεξιᾶς καὶ ἐξ εὐωνύμου. καὶ βάθος ὁτὲ μὲν εἰς ἑαυτὸ διάστημα, ὁτὲ δὲ τὸ πρόσω καὶ ὀπίσω· κατὰ μὲν τὸν πρῶτον
[352] λόγον οὔτε τῶν σφαιρῶν οὔτε τῶν τετραγώνων καὶ τῶν ὁμοίων οὐδὲν τῶν διαστημάτων τούτων ἐχόντων, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον παντὸς σώματος τὰς τρεῖς ἔχοντος διαστάσεις, διὰ τὸ κατὰ πᾶσαν θέσιν ὑπὸ τὸν λόγον τοῦτον πίπτειν αὐτό.

2 *Παρμενίδου*

Πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρας ἐναλίγκιον ὄγκῳ,
μέσσοθεν ἰσοπαλὲς πάντῃ· τὸ γὰρ οὔτε τι μεῖζον
οὔτε τι βαιότερον πέλεναι χρεών ἐστι τῇ ἢ τῇ.

Κεφ. ιε΄.

ΠΕΡΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ.

1 *Ὁμήρου* [Il. θ΄ 16]

Τόσσον ἔνερθ' αἴδεω ὅσον οὐρανός ἐστ' ἀπὸ γαίης.

2 *Παρμενίδου*

[354] Ἀλλ' ὅγε πάντοθεν ἶσος ἐὼν καὶ πάμπαν ἀπείρων,
σφαῖρος κυκλοτερής, μονίῃ περιηγέϊ χαίρων.

Πορφυρίου 3

Σχῆμά ἐστιν ἐπιφάνεια καὶ περιγραφὴ καὶ πέρας σώματος.

Πλάτωνος [Tim. p. 33] 4

Πλάτων ἔφησε σφαιροειδῆ τὸν κόσμον ὑπάρχειν. λέγει γὰρ οὕτως ἐν Τιμαίῳ "σχῆμα δ' ἔδωκεν αὐτῷ τὸ πρέπον καὶ τὸ συγγενές· τῷ δὲ πάντα ζῷα ἐν αὐτῷ περιέχειν μέλλοντι ζῴῳ πρέπον ἂν εἴη σχῆμα τὸ περιειληφὸς ἐν αὐτῷ πάνθ' ὁπόσα σχήματα. διὸ καὶ σφαιροειδὲς ἐκ μέσου πάντῃ πρὸς τὰς τελευτὰς τόσον ἀπέχον κυκλοτερὲς αὐτὸ ἐτορνεύσατο, πάντων τελεώτατον ὁμοιότατόν τε αὐτὸ ἐν αὐτῷ σχημάτων, νομίσας (34) *μυρίων κάλλιον ὅμοιον ἀνομοίου."*

Ἐν ταυτῷ [p. 62] 5

Τοῦ γὰρ παντὸς οὐρανοῦ σφαιροειδοῦς ὄντος, ὅσα [356] *μὲν ἀφεστῶτα ἴσον τοῦ μέσου γέγονεν ἔσχατα ὁμοίως αὐτὰ χρὴ ἔσχατα προσπεφυκέναι, τὸ δὲ μέσον τὰ αὐτὰ μέτρα τῶν ἐσχάτων ἀφεστηκὸς ἐν τῷ κατ' ἀντικρὺ νομίζειν δεῖ πάντων εἶναι· τοῦ δὴ κόσμου ταύτῃ πεφυκότος τί τῶν εἰρημένων ἄνω τις ἢ κάτω τιθέμενος, ὃν οὐκ ἐν δίκῃ δόξει τὸ μηδὲν προσῆκον ὄνομα λέγειν. ὁ μὲν γὰρ μέσος ἐν αὐτῷ τόπος οὔτε κάτω πεφυκὼς οὔτε ἄνω λέγεσθαι δίκαιος, ἀλλ' αὐτὸ ἐν μέσῳ· ὁ δὲ πέριξ οὔτε δὴ μέσος οὔτε ἔχων διάφορον αὐτοῦ μέρος ἕτερον θατέρου μᾶλλον πρὸς τὸ μέσον ἤ τι τῶν κατ' ἀντικρύ· τοῦ δὲ ὁμοίως πάντῃ πεφυκότος ποῖά τις ἐπιφέρων ὀνόματα αὐτῷ ἐναντία καὶ πῇ, καλῶς ἂν ἡγοῖτο λέγειν; εἰ γάρ τι καὶ στερεὸν εἴη κατὰ μέσον τοῦ παντὸς ἰσοπαλές, εἰς οὐδὲν ἄν τί ποτε τῶν ἐσχάτων ἐνεχθείη διὰ τὴν πάντῃ ὁμοιότητα αὐτῶν· ἀλλ' εἰ καὶ περὶ ταυτὸ πορεύοιτό τις ἐν κύκλῳ, πολλάκις ἂν στὰς ἀντίπους ταυτὸν αὐτοῦ κάτω καὶ ἄνω προσεί-*

ποι· τὸ μὲν γὰρ ὅλον, καθάπερ εἴρηται νῦν δή, σφαιροειδὲς ὂν τόπον τινὰ κάτω, τὸν δὲ ἄνω λέγειν ἔχειν, οὐκ ἔμφρονος.

6 . . .

Οἱ ἀπὸ Πυθαγόρου τὸν κόσμον σφαῖραν κατὰ σχῆμα τῶν τεσσάρων στοιχείων· μόνον δὲ τὸ ἀνώτατον πῦρ κωνοειδές.

Ἀναξαγόρας τὰ ἄτομα πολυσχήμονα.

Οἱ ἀπὸ Λευκίππου τὰ ὁμοιομερῆ πολυσχήμονα.

Κλεάνθης μόνος τῶν στωικῶν τὸ πῦρ ἀπεφήνατο κωνοειδές.

Ζήνων ἔφασκε τὸ πῦρ κατ' εὐθεῖαν κινεῖσθαι.

Οἱ στωικοὶ σφαιροειδῆ τὸν κόσμον ἀπεφήναντο.

Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος σφαιροειδῆ τὸν κόσμον.

[358] Διογένης καὶ Ἀναξαγόρας ἔφησαν, μετὰ τὸ συστῆναι τὸν κόσμον καὶ τὰ ζῷα ἐκ τῆς γῆς ἐξαγαγεῖν, ἐγκλινῆναί πως τὸν κόσμον ἐκ τοῦ αὐτομάτου εἰς τὸ μεσημβρινὸν αὐτοῦ μέρος, ἴσως ὑπὸ προνοίας, ἵν' ἃ μὲν ἀοίκητα γένηται ἃ δὲ οἰκητὰ μέρη τοῦ κόσμου, κατὰ ψῦξιν καὶ ἐκπύρωσιν καὶ εὐκρασίαν.

Ἐμπεδοκλῆς ἔλεγε μὴ διὰ παντὸς ἑστῶτας εἶναι μηδ' ὡρισμένους τοὺς τόπους τῶν στοιχείων, ἀλλὰ πάντας αὐτοὺς ἀλλήλων μεταλαμβάνειν· τοῦ δὲ ἀέρος εἴξαντος τῇ τοῦ ἡλίου ὁρμῇ ἐπικλινῆναι τὰς ἄρκτους, καὶ τὰ μὲν βόρεια ὑψωθῆναι τὰ δὲ νότια ταπεινωθῆναι, καθὸ καὶ τὸν ὅλον κόσμον· καὶ δεξιὰ μὲν αὐτοῦ τὰ κατὰ τὸν θερινὸν τροπικόν, ἀριστερὰ δὲ τὰ κατὰ τὸν χειμερινόν.

Πυθαγόρας Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης

δεξιὰ τοῦ κόσμου τὰ ἀνατολικὰ μέρη, ἀφ' ὧν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, ἀριστερὰ δὲ τὰ δυτικά. οὐθ' ὕψος δέ [360] φασιν οὔτε βάθος ἔχειν τὸν κόσμον, καθ' ὃν λόγον ὕψος μὲν λέγεται τὸ κάτωθεν ἄνω διάστημα, βάθος δὲ τὸ ἄνωθεν κάτω. μηδὲν γὰρ εἶναι τῶν ὄντως διαστημάτων λεγομένων περὶ τὸν κόσμον, διὰ τὸ περὶ ἑαυτοῦ μέσον αὐτὸν συνεστάναι, ἀφ' οὗ πρὸς ἅπαν ἐστί, καὶ πρὸς τὸ πανταχόθεν, ταυτό.

Φιλολάου Βάκχαι 7

Ὁ κόσμος εἷς ἐστίν. ἤρξατο δὲ γίνεσθαι ἄχρι τοῦ μέσου, καὶ ἀπὸ τοῦ μέσου εἰς τὸ ἄνω διὰ τῶν αὐτῶν τοῖς κάτω ἐστὶ τὰ ἄνω τοῦ μέσου ὑπεναντίως κείμενα τοῖς κάτω. τοῖς γὰρ κάτω τὰ κατωτάτω μέσα ἐστίν, ὥσπερ τὰ ἀνωτάτω, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως. πρὸς γὰρ [362] (35) τὸ μέσον κατὰ ταυτά ἐστιν ἑκάτερα, ὅσα μὴ μετενήνεκται.

Κεφ. ις'.

ΠΕΡΙ ΧΡΩΜΑΤΩΝ.

. . . 1

Χρῶμά ἐστι ποιότης σώματος ὁρατὴ προηγουμένως.

Πυθαγόρειοι χροιὰν ἐκάλουν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος, τὰ δὲ γένη τῶν χρωμάτων λευκόν τε καὶ μέλαν ἐρυθρόν τε καὶ χλωρόν· τὰς δὲ διαφορὰς τῶν χρωμάτων παρὰ τὰς μίξεις τῶν στοιχείων, τὰς δὲ τῶν ζῴων παρὰ τὰς ποικιλίας τῶν τροφῶν καὶ τῶν ἀέρων.

Ἐμπεδοκλῆς χρῶμα εἶναι ἀπεφαίνετο τὸ τοῖς [364] πόροις τῆς ὄψεως ἐναρμόττον. [τὰς δὲ διαφορὰς τῶν χρωμάτων παρὰ τὰς ποιὰς μίξεις τῶν στοιχείων, τὰς

δὲ τῶν ζῴων παρὰ τὰς τῶν τροφῶν ποικιλίας·] τέτταρα δὲ τοῖς στοιχείοις ἰσάριθμα, λευκὸν μέλαν ἐρυθρὸν χλωρόν.

Πλάτων φλόγα ἀπὸ τῶν σωμάτων σύμμετρα μόρια ἔχουσαν πρὸς τὴν ὄψιν.

Ἀρίσταρχος Σάμιος μαθηματικὸς ἀκουστὴς Στράτωνος φῶς εἶναι τὸ χρῶμα τοῖς ὑποκειμένοις ἐπιπῖπτον.

Ζήνων ὁ στωικὸς τὰ χρώματα πρώτους εἶναι σχηματισμοὺς τῆς ὕλης.

Δημόκριτος φύσει μὲν μηδὲν εἶναι χρῶμα, τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖα ἄποια, τά τε μεστὰ καὶ τὸ κενόν· τὰ δ' ἐξ αὐτῶν συγκρίματα κεχρῶσθαι διαταγῇ τε καὶ ῥυθμῷ καὶ προτροπῇ, ὧν ἡ μέν ἐστι τάξις ὁ δὲ σχῆμα ἡ δὲ θέσις· παρὰ ταῦτα γὰρ αἱ φαντασίαι. τούτων
[366] δὲ τῶν πρὸς τὴν φαντασίαν χρωμάτων τέτταρες αἱ διαφοραί, λευκοῦ μέλανος ἐρυθροῦ χλωροῦ.

Ἐπίκουρος καὶ *Ἀρίσταρχος* τὰ ἐν τῷ σκότῳ χρώματα χρόαν οὐκ ἔχειν.

Ἀριστοτέλης πέρας ἐν ὡρισμένῳ διαφανεῖ, διαφανὲς δὲ τὴν ὕλην εἶναι διηθημένην καθαρὰν καὶ ἀμιγῆ, τούτου δὲ αὐτοῦ τὸ κινητὸν χρῶμα ὑπάρχειν· ἐν δὲ τῷ σκότῳ τὰ χρώματα χρόαν δυνάμει μὲν ἔχειν, ἐνεργείᾳ δὲ μηδαμῶς· πολὺ δὲ τὸ μεταξὺ τοῦ τε μὴ ἔχειν καὶ μὴ ὁρᾶσθαι.

Οἱ μὲν ἄλλοι τὰ στοιχεῖα κεχρῶσθαι φυσικῶς, οἱ δὲ τὰ ὁμοιομερῆ ποιότητος μετέχειν τὰ πρῶτα, οἱ δὲ τὰ ἄτομα πάντα συλλήβδην ἄχροα, ἐξ ἀποίων δὲ τῷ λόγῳ θεωρητῶν τὰς αἰσθητὰς ὑποφαίνουσι γίγνεσθαι ποιότητας.

2 *Πλάτωνος ἐκ τοῦ Τιμαίου* [p. 67]

Τέταρτον γὰρ δὴ λοιπὸν ἔτι γένος ἡμῖν αἰσθητι-

κόν, ὃ διελέσθαι δεῖ συχνὰ ἐν αὑτῷ ποικίλματα κεκτημένον, ἃ ξύμπαντα μὲν χρόας ἐκαλέσαμεν, φλόγα τῶν σωμάτων ἑκάστων ἀπορρέουσαν, ὄψει σύμμετρα μόρια ἔχουσαν πρὸς αἴσθησιν· ὄψεως δὲ ἐν τοῖς πρόσθεν αὐτὸ περὶ τῶν αἰτίων τῆς γενέσεως ὀλίγα ἐρρήθη. τῇδε οὖν τῶν χρωμάτων πέρι μάλιστ' εἰκὸς πρέποιτ' ἂν τὸν ἐπιεικῆ λόγον διεξελθεῖν· τὰ φερόμενα ἀπὸ τῶν ἄλλων μόρια, ἐμπίπτοντά τε εἰς τὴν ὄψιν, τὰ μὲν ἐλάττω τὰ δὲ μείζω τὰ δὲ ἴσα τοῖς αὐτοῖς τῆς ὄψεως μέρεσιν εἶναι. τὰ μὲν οὖν ἴσα ἀναίσθητα, ἃ δὴ καὶ διαφανῆ λέγομεν· τὰ δὲ μείζω καὶ ἐλάττω, τὰ μὲν συγκρίνοντα τὰ δὲ διακρίνοντα αὐτήν, τοῖς περὶ τὴν σάρκα θερμοῖς καὶ ψυχροῖς καὶ τοῖς περὶ τὴν γλῶτταν στρυφνοῖς καὶ ὅσα θερμαντικὰ ὄντα δριμέα ἐκαλέσαμεν, ἀδελφὰ εἶναι, τά τε λευκὰ καὶ τὰ μέλανα ἐκείνων παθήματα γεγονότα ἐν ἄλλῳ γένει τὰ αὐτά, φανταζόμενα δὲ ἄλλα διὰ ταύτας τὰς αἰτίας. οὕτως οὖν αὐτὰ προσρητέον, τὸ μὲν διακριτικὸν τῆς ὄψεως λευκόν, τὸ δ' ἐναντίον αὐτοῦ μέλαν, τὴν δὲ ὀξυτέραν φορὰν καὶ γένους πυρὸς ἑτέρου, προσπίπτουσαν καὶ διακρίνουσαν τὴν ὄψιν μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν, αὐτάς (36)
τε τῶν ὀμμάτων τὰς διεξόδους βίᾳ διωθοῦσαν καὶ τήκουσαν, πῦρ μὲν ἀθρόον καὶ ὕδωρ, ὃ δάκρυον καλοῦμεν, ἐκεῖθεν ἐκχέουσαν, αὐτὴν δὲ οὖσαν πῦρ ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσαν, καὶ τοῦ μὲν ἐκπηδῶντος πυρὸς οἷον ἀπὸ ἀστραπῆς, τοῦ δὲ εἰσιόντος καὶ περὶ τὸ νοτερὸν κατασβεννυμένου, παντοδαπῶν ἐν τῇ κυκήσει ταύτῃ γιγνομένων χρωμάτων, μαρμαρυγὰς μὲν τὸ πάθος προσείπομεν· τὸ δὲ τοῦτο ἀπεργαζόμενον λαμπρόν τε καὶ στίλβον ἐπωνομάσαμεν· τὸ δὲ τούτων αὖ μεταξὺ πυρὸς γένος πρὸς μὲν τὸ τῶν ὀμμάτων ὑγρὸν ἀφικνούμενον καὶ κεραννύμενον αὐτῷ, στίλβον δέ, οὔ· τῇ

δὲ διὰ τῆς νοτίδος αὐγῇ τοῦ πυρὸς μιγνυμένη χρῶμα ἔναιμον παρασχομένη τοὔνομα ἐρυθρὸν λέγομεν. λαμπρὸν δὲ ἐρυθρῷ λευκῷ τε μιγνύμενον ξανθὸν γέγονε. τὸ δὲ ὅσον μέτρον ὅσοις, οὐδ' εἴ τις εἰδείη, νοῦν ἔχειν τὸ λέγειν, ὧν μήτε τινὰ ἀνάγκην μήτε τὸν εἰκότα λόγον, καὶ μετρίως ἂν τις εἰπεῖν εἴη δυνατός· ἐρυθρὸν δὲ δὴ μέλανι λευκῷ τε κραθὲν ἁλουργοῦν· ὄρφνινον δὲ ὅτ' ἂν τούτοις μεμιγμένοις καυθεῖσί τε μᾶλλον συγκραθῇ μέλαν· πυρρὸν δὲ ξανθοῦ τε καὶ φαιοῦ κράσει γίνεται, φαιὸν δὲ λευκοῦ τε καὶ μέλανος· τὸ δὲ ὠχρὸν λευκοῦ ξανθῷ μεμιγμένου· λαμπρῷ δὲ λευκὸν συνελθὸν καὶ εἰς μέλαν κατακορὲς ἐμπεσὸν κυανοῦν χρῶμα ἀποτελεῖται· κυανοῦ δὲ λευκῷ κεραννυμένου γλαυκόν· πυρροῦ δὲ μέλανι πράσιον. τὰ δ' ἄλλα ἀπὸ τούτων σχεδὸν δῆλα, αἷς ἂν ἀφομοιούμενα μίξεσι διασώζοι τὸν εἰκότα μῦθον. εἰ δέ τις τούτων ἔργῳ σκοπούμενος βάσανον λαμβάνοιτο, τὸ τῆς ἀνθρωπίνης καὶ θείας φύσεως ἠγνοηκὼς ἂν εἴη διάφορον.

Κεφ. ιζ'.

ΠΕΡΙ ΜΙΞΕΩΣ ΚΑΙ ΚΡΑΣΕΩΣ.

[368] Θαλῆς καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ κράσεις εἶναι τὰς τῶν στοιχείων μίξεις κατ' ἀλλοίωσιν.

[Οἱ περὶ Ἀναξαγόραν καὶ Δημόκριτον] τὰς κράσεις κατὰ παράθεσιν γίγνεσθαι τῶν στοιχείων.

Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ξενοκράτης ἐκ μικροτέρων ὄγκων τὰ στοιχεῖα συγκρίνει, ἅπερ ἐστὶν ἐλάχιστα καὶ οἱονεὶ στοιχεῖα στοιχείων.

Πλάτων τὰ μὲν τρία σώματα τρεπτὰ εἰς ἄλληλα,

πῦρ ἀέρα ὕδωρ, τὴν δὲ γῆν εἴς τι τούτων ἀμετάβλητον.

Ἀριστοτέλους καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ. τὰ μὲν [370] σώματα φασὶ θρυπτόμενα, καὶ τὰ μικρὰ μόρια παρατίθεσθαι ἀλλήλοις, τοὺς δ' ἀσωμάτους λόγους, εἴ τινές εἰσι λόγοι, συγκρίνασθαι.

Ζήνωνα δὲ οὕτως ἀποφαίνεσθαι διαρρήδην· τοιαύτην δὲ δεήσει εἶναι ἐν περιόδῳ τὴν τοῦ ὅλου διακόσμησιν ἐκ τῆς οὐσίας. ὅταν ἐκ πυρὸς τροπὴ εἰς ὕδωρ δι' ἀέρος γένηται, τὸ μέν τι ὑφίστασθαι καὶ γῆν συνίστασθαι, καὶ ἐκ τοῦ λοιποῦ δὲ τὸ μὲν διαμένειν [372] ὕδωρ, ἐκ δὲ τοῦ ἀτμιζομένου ἀέρα γίγνεσθαι, ἔκ τινος δὲ τοῦ ἀέρος πῦρ ἐξάπτειν, τὴν δὲ μῖξιν κρᾶσιν γίγνεσθαι τῇ εἰς ἄλληλα τῶν στοιχείων μεταβολῇ, σώματος ὅλου δι' ὅλου τινὸς ἑτέρου διερχομένου.

Κλεάνθης δὲ οὕτω πώς φησιν· ἐκφλογισθέντος τοῦ παντὸς συνίζειν τὸ μέσον αὐτοῦ πρῶτον, εἶτα τὰ ἐχόμενα ἀποσβέννυσθαι δι' ὅλου. τοῦ δὲ παντὸς ἐξυγρανθέντος, τὸ ἔσχατον τοῦ πυρός, ἀντιτυπήσαντος αὐτῷ τοῦ μέσου, τρέπεσθαι πάλιν εἰς τοὐναντίον, εἶθ' οὕτω τρεπόμενον ἄνω φησὶν αὔξεσθαι καὶ ἄρχεσθαι διακοσμεῖν τὸ ὅλον, καὶ τοιαύτην περίοδον ἀεὶ καὶ διακόσμησιν ποιουμένου, τοῦ ἐν τῇ τῶν ὅλων οὐσίᾳ (37) τόνου μὴ παύεσθαι. ὥσπερ γὰρ ἑνός τινος τὰ μέρη πάντα φύεται ἐκ σπερμάτων ἐν τοῖς καθήκουσι χρόνοις, οὕτω καὶ τοῦ ὅλου τὰ μέρη, ὧν καὶ τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ ὄντα τυγχάνει, ἐν τοῖς καθήκουσι χρόνοις φύεται. καὶ ὥσπερ τινὲς λόγοι τῶν μερῶν εἰς σπέρμα συνιόντες μίγνυνται καὶ αὖθις διακρίνονται γενομένων [374] τῶν μερῶν, οὕτως ἐξ ἑνός τε πάντα γίγνεσθαι καὶ ἐκ πάντων εἰς ἓν συγκρίνεσθαι, ὁδῷ καὶ συμφώνως διεξιούσης τῆς περιόδου.

Χρύσιππος δὲ τοιοῦτόν τι διεβεβαιοῦτο· εἶναι τὸ ὂν πνεῦμα κινοῦν ἑαυτὸ πρὸς ἑαυτὸ καὶ ἐξ αὑτοῦ, ἢ πνεῦμα ἑαυτὸ κινοῦν πρόσω καὶ ὀπίσω· πνεῦμα δὲ εἴληπται διὰ τὸ λέγεσθαι αὐτὸ ἀέρα εἶναι κινούμενον· ἀνάλογον δὲ γίγνεσθαι ἔπειτα αἰθέρος, ὥστε καὶ εἰς κοινὸν λόγον πεσεῖν αὐτά. ἡ τοιαύτη δὲ κίνησις κατὰ μόνους γίγνεται τοὺς νομίζοντας τὴν οὐσίαν πᾶσαν μεταβολὴν ἐπιδέχεσθαι καὶ σύγχυσιν καὶ σύστασιν καὶ σύμμιξιν καὶ σύμφυσιν καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια. διαφέρειν γὰρ ἀρέσκει τοῖς ἀπὸ τῆς στωικῆς αἱρέσεως
[376] παράθεσιν μῖξιν κρᾶσιν σύγχυσιν· παράθεσιν μὲν γὰρ εἶναι σωμάτων συναφὴν κατὰ τὰς ἐπιφανείας, ὡς ἐπὶ τῶν σωρῶν ὁρῶμεν ἐν οἷς πυροί τε καὶ κριθαὶ καὶ φακοὶ καὶ εἴ τινα τούτοις ἄλλα παραπλήσια περιέχεται, καὶ τῶν ἐπὶ τῶν αἰγιαλῶν ψήφων καὶ ἄμμων· μῖξιν δ' εἶναι δύο ἢ καὶ πλειόνων σωμάτων ἀντιπαρέκτασιν δι' ὅλων, ὑπομενουσῶν τῶν συμφυῶν περὶ αὐτὰ ποιοτήτων, ὡς ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἔχει καὶ τοῦ πεπυρακτωμένου σιδήρου, ἐπὶ τούτων γὰρ δι' ὅλων γίγνεσθαι τῶν σωμάτων τὴν ἀντιπαρέκτασιν. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἐν ἡμῖν ψυχῶν ἔχει· δι' ὅλων γὰρ τῶν σωμάτων ἡμῶν ἀντιπαρεκτείνουσιν· ἀρέσκει γὰρ αὐτοῖς σῶμα διὰ σώματος ἀντιπαρήκειν. κρᾶσιν δ' εἶναι λέγουσι δύο ἢ καὶ πλειόνων σωμάτων ὑγρῶν δι' ὅλων ἀντιπαρέκτασιν, τῶν περὶ αὐτὰ ποιοτήτων ὑπομενουσῶν. καὶ τὴν μὲν μῖξιν κἀπὶ ξηρῶν γίγνεσθαι σωμάτων, οἷον πυρὸς καὶ σιδήρου ψυχῆς τε καὶ τοῦ περιέχοντος αὐτὴν σώματος, τὴν δὲ κρᾶσιν ἐπὶ μόνων φασὶ
[376] γίγνεσθαι τῶν ὑγρῶν· συνεκφαίνεσθαι γὰρ ἐκ τῶν κράσεων τὴν ἑκάστου τῶν συγκραθέντων ὑγρῶν ποιότητα, οἷον οἴνου μέλιτος ὕδατος ὄξους τῶν παραπλησίων. ὅτι δ' ἐπὶ τοιούτων κράσεων διαμένουσιν αἱ

ποιότητες τῶν συγκραθέντων, πρόδηλον ἐκ τοῦ πολλάκις ἐξ ἐπιμηχανήσεως ἀποχωρίζεσθαι ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων. ἐὰν γοῦν σπόγγον ἐλαιούμενον καθῇ τις εἰς οἶνον ὕδατι κεκραμένον, ἀποχωρίσει τὸ ὕδωρ τοῦ οἴνου, ἀναδραμόντος τοῦ ὕδατος εἰς τὸν σπόγγον. τὴν δὲ σύγχυσιν δύο ἢ καὶ πλειόνων ποιοτήτων περὶ τὰ σώματα μεταβολὴν εἰς ἑτέρας διαφερούσης τούτων ποιότητος γένεσιν, ὡς ἐπὶ τῆς συνθέσεως ἔχει τῶν μύρων καὶ τῶν ἰατρικῶν φαρμάκων.

Κεφ. ιη'.

ΠΕΡΙ ΚΕΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΠΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΑΣ.

. . . . 1 (38)

Θαλῆς καὶ ἕτεροι φυσικοὶ πάντες [μέχρι Πλάτωνος] τὸ κενὸν ὡς ὄντως κενὸν ἀπέγνωσαν.

Ἐμπεδοκλῆς

Οὐδέ τι τοῦ παντὸς κενεὸν πέλει οὐδὲ περιττόν.

Δημόκριτος καὶ ἕτεροι, *Λεύκιππος Μητρόδωρος* [380] *Ἐπίκουρος*, τὰ μὲν ἄτομα ἄπειρα τῷ πλήθει, τὸ δὲ κενὸν ἄπειρον τῷ μεγέθει.

Στράτων ἐξωτέρω μὲν ἔφη τοῦ κόσμου μὴ εἶναι κενόν, ἐνδοτέρω δὲ δυνατὸν γενέσθαι. τόπον δὲ εἶναι τὸ μεταξὺ διάστημα τοῦ περιέχοντος καὶ τοῦ περιεχομένου.

Ἀριστοτέλης ἐν τετάρτῳ φυσικῆς ἀκροάσεως γράφει "εἶναι δέ φασιν οἱ πυθαγόρειοι κενὸν καὶ ἐπεισιέναι αὐτὸ τῷ οὐρανῷ ἐκ τοῦ ἀπείρου πνεύματος ὡς ἀναπνέοντι." ἐν δὲ τῷ περὶ τῆς Πυθαγόρου φιλοσοφίας πρώτῳ γράφει τὸν μὲν οὐρανὸν εἶναι ἕνα, ἐπεισάγεσθαι δ' ἐκ τοῦ ἀπείρου χρόνον τε καὶ πνοὴν [382]

καὶ τὸ κενόν, ὃ διορίζει ἑκάστων τὰς χώρας ἀεί. καὶ ἐν ἄλλοις λέγει τόπον εἶναι τὸ τοῦ περιέχοντος πέρας ἀκίνητον, ἢ ἐν ᾧ μένει τε καὶ κινεῖται τὰ σώματα, πλήρη μὲν ὅταν πανταχόθεν περιέχῃ τὸ σῶμα, κενὸν δὲ ὅταν μηδὲν ἔχῃ τὸ παράπαν ἐν ἑαυτῷ. τόπον μὲν οὖν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν καὶ σῶμα, κενὸν δὲ οὐδαμῶς εἰ μὴ μόνον πρὸς νόησιν· ἀναιρετικὴν γὰρ εἶναι τὴν κατ' ἐντελέχειαν αὐτοῦ φύσιν τῆς τε τῶν ὄντων συμπαθείας καὶ τῆς τῶν σωμάτων ἀλληλουχίας· τὰς δὲ κινήσεις γίγνεσθαι τὰς κατὰ τόπον κατὰ τὸ πρότερον ἀντιπεριισταμένων ἀλλήλοις τῶν σωμάτων· ἄπειρον δὲ οὐδὲν ἀπολείπει οὔτε κατὰ τὸ πλῆθος οὔτε κατὰ τὸ μέγεθος.

Ζήνων καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ, ἐντὸς μὲν τοῦ κόσμου μηδὲν εἶναι κενόν, ἔξω δ' αὐτοῦ ἄπειρον. διαφέρειν δὲ κενὸν τόπον χώραν· καὶ τὸ μὲν κενὸν εἶναι ἐρη-
(39) μίαν σώματος, τὸν δὲ τόπον τὸ ἐπεχόμενον ὑπὸ σώματος, τὴν δὲ χώραν τὸ ἐκ μέρους ἐπεχόμενον.

[384] Θαλῆς ἐρωτηθεὶς τί τὸ μέγιστον ἔφησε "τόπος· τἄλλα μὲν γὰρ ὁ κόσμος, τὸν δὲ κόσμον οὗτος περιέχει."

2 Ἑρμοῦ ἐκ τῶν πρὸς Ἀσκληπιόν [Patrit. p. 18b]

Πᾶν τὸ κινούμενον ὦ Ἀσκληπιὲ οὐκ ἔν τινι κινεῖται καὶ ὑπό τινος;

ἈΣΚ. μάλιστα.

ἙΡΜ. οὐκ ἀνάγκη δὲ μεῖζον εἶναι τὸ ἐν ᾧ κινεῖται ἢ τὸ κινούμενον;

ἈΣΚ. ἀνάγκη.

ἙΡΜ. ἰσχυρότερον ἄρα τὸ κινοῦν τοῦ κινουμένου;

ἈΣΚ. ἰσχυρότερον γάρ.

ἙΡΜ. Ἐναντίαν δὲ φύσιν ἔχειν ἀνάγκη τὴν ἐν ᾧ κινεῖται τῇ τοῦ κινουμένου;

ἈΣΚ. καὶ πάνυ.

ἙΡΜ. μέγας οὖν οὗτος ὁ κόσμος, οὗ μεῖζον οὐκ ἔστι σῶμα;

ἈΣΚ. ὡμολόγηται.

ἙΡΜ. καὶ στιβαρός; πεπλήρωται γὰρ ἄλλων σωμάτων μεγάλων πολλῶν, μᾶλλον δὲ πάντων ὅσα ἐστὶ σώματα.

ἈΣΚ. οὕτως ἔχει.

ἙΡΜ. σῶμα δὲ ὁ κόσμος, σῶμα δὲ κινούμενον;

ἈΣΚ. μάλιστα.

ἙΡΜ. πηλίκον οὖν δεῖ τὸν τόπον εἶναι ἐν ᾧ κινεῖται, καὶ ποταπὸν τὴν φύσιν; οὐ πολὺ μείζονα, ἵνα δυνηθῇ δέξασθαι τῆς φορᾶς τὴν συνέχειαν, καὶ μὴ θλιβόμενον τὸ κινούμενον ὑπὸ τῆς στενότητος ἐπισχῇ τὴν κίνησιν;

ἈΣΚ. παμμεγεθές τι χρῆμα ὦ Τρισμέγιστε.

ἙΡΜ. ποταπῆς δὲ φύσεως; τῆς ἐναντίας ἄρα ὦ Ἀσκληπιέ. σώματι δὲ ἐναντία φύσις τὸ ἀσώματον;

ἈΣΚ. ὡμολόγηται.

ἙΡΜ. ἀσώματος οὖν ὁ τόπος. τὸ δὲ ἀσώματον ἢ [386] θεῖόν ἐστιν ἢ ὁ θεός. τὸ δὲ θεῖον λέγω νῦν οὐ τὸ γεννητὸν ἀλλὰ τὸ ἀγέννητον.

Ἐν ταυτῷ [Patrit. p. 19] 3

ἙΡΜ. οὐδὲ ἓν τῶν ὄντων ἐστὶ κενὸν τῷ τῆς ὑπάρξεως λόγῳ. τὸ δὲ ὂν οὐκ ἂν ἠδύνατο εἶναι ὄν, εἰ μὴ μεστὸν τῆς ὑπάρξεως ἦν. τὸ γὰρ ὑπάρχον κενὸν οὐδέποτε γενέσθαι δύναται.

ἈΣΚ. οὐκ ἔστιν οὖν κενά τινα ὦ Τρισμέγιστε, οἷον κάδος καὶ κέραμος καὶ ληνὸς καὶ τὰ ἄλλα τὰ παραπλήσια;

Ἑ*ΡΜ.* *φεῦ τῆς πολλῆς πλάνης Ἀσκληπιέ· τὰ μᾶλλον πληρέστατα καὶ μεστότατα, ταῦτα κενὰ ἡγῇ εἶναι;*

Ἀ*ΣΚ.* *πῶς λέγεις ὦ Τρισμέγιστε;*

Ἑ*ΡΜ.* *οὐ σῶμά ἐστιν ὁ ἀήρ;*

Ἀ*ΣΚ.* *σῶμα.*

Ἑ*ΡΜ.* *τοῦτο δὲ τὸ σῶμα οὐ διὰ πάντων διήκει τῶν ὄντων, καὶ πάντα διῆκον πληροῖ; σῶμα δὲ οὐκ ἐκ τῶν τεσσάρων κεκραμένον συνέστηκε; μεστὰ οὖν πάντα ἐστίν, ἃ σὺ φῂς κενά, τοῦ ἀέρος· εἰ δὲ τοῦ ἀέρος, καὶ τῶν τεσσάρων σωμάτων, καὶ συμβαίνει ὁ ἐναντίος λόγος ἐκφαίνεσθαι, ὅτι ἃ σὺ φῂς μεστά, ταῦτα πάντα κενά ἐστι τοῦ ἀέρος, ἐκείνων ὑπ' ἄλλων σωμάτων στενοχωρουμένων καὶ μὴ ἐχόντων τοῦτον* [388] *δέξασθαι τὸν ἀέρα. ταῦτα οὖν ἃ σὺ φῂς κοῖλα δεῖ ὀνομάζειν, οὐ κενά· ὑπάρξει γὰρ μεστά ἐστιν ἀέρος καὶ πνεύματος.*

Ἀ*ΣΚ.* *ἀναντίρρητος ὁ λόγος ὦ Τρισμέγιστε.*

Ἑ*ΡΜ.* *τὸν οὖν τόπον ἐν ᾧ κινεῖται τὸ πᾶν τί εἴπωμεν;*

Ἀ*ΣΚ.* *ἀσώματον ὦ Τρισμέγιστε.*

Ἑ*ΡΜ.* *τὸ οὖν ἀσώματον τί ἐστιν;*

Ἀ*ΣΚ.* *ὁ νοῦς καὶ λόγος, ὅλος ἐξ ὅλου, ἑαυτὸν ἐμπεριέχων, ἐλεύθερος σώματος παντός, ἀπλανὴς ἀπαθὴς ἀφανής, αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ ἑστώς, συγχωρητικὸς πάντων καὶ σωτήριος τῶν ὄντων, οὗ ὥσπερ ἀκτῖνές εἰσι τὸ ἀγαθὸν ἡ ἀλήθεια τὸ ἀρχέτυπον πνεύματος τὸ ἀρχέτυπον τῆς ψυχῆς.*

Ἑ*ΡΜ.* *ὁ οὖν θεὸς τίς ἐστιν;*

Ἀ*ΣΚ.* *ὁ μηδὲ ἓν τούτων ὤν, ὢν δὲ καὶ τοῦ εἶναι τούτοις αἴτιος καὶ πᾶσι καὶ ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν ὄντων πάντων.*

. . . 4

Ἐπίκουρος ὀνόμασι πᾶσιν παραλλάττειν κενόν, τόπον, χώραν.

Οἱ Πυθαγόρου ἐκτὸς εἶναι τοῦ κόσμου κενὸν [390] εἰς ὃ ἀναπνεῖ ὁ κόσμος καὶ ἐξ οὗ.

Οἱ στωικοὶ εἶναι κενόν, εἰς ὃ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν ἀναλύεται ὁ κόσμος ἄπειρος ὤν.

Ποσειδώνιος ἔφησε τὸ ἐκτὸς τοῦ κόσμου οὐκ ἄπειρον, ἀλλ' ὅσον αὔταρκες εἰς διάλυσιν.

Πλάτων τόπον εἶναι τὸ μεταληπτικὸν τῶν εἰδῶν, ὅπερ εἴρηκε μεταφορικῶς τὴν ὕλην καθάπερ τινὰ τιθήνην καὶ δεξαμενήν. κενὸν δὲ μὴ εἶναι μήτε (40) ἐκτὸς τοῦ κόσμου μήτε ἐν τῷ κόσμῳ. λέγει γὰρ ἐν τῷ Τιμαίῳ οὕτως "τῶν δὲ δὴ τεττάρων ἓν ὅλον ἕκαστον εἴληφεν ἡ τοῦ κόσμου σύστασις· ἐκ γὰρ πυρὸς παντὸς ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς συνέστησεν αὐτὸν ὁ συνιστάς, μέρος οὐδὲν οὐδενὸς οὐδὲ δύναμιν ἔξωθεν ὑπολιπών, τάδε διανοηθείς, πρῶτον μὲν ἵνα ὅλον ὅ τι μάλιστα ζῷον τέλειον ἐκ τελείων τῶν μερῶν εἴη· πρὸς δὲ τούτοις ἓν ἅτε οὐχ ὑπολελειμμένων, ἐξ ὧν ἄλλο τοιοῦτον γένοιτ' ἄν. — λεῖον δὲ κύκλῳ πᾶν ἔξωθεν αὐτὸ ἀπηκρίβωτο πολλῶν χάριν. ὀμμάτων τε γὰρ ἐπεδεῖτο οὐδέν, ὁρατόν τε γὰρ οὐδὲν ἔξωθεν ὑπελείπετο· οὐδ' ἀκοῆς, οὐδ' ἀκουστὸν πνεῦμά τε οὐκ ἦν περιεστὼς δεόμενον ἀναπνοῆς."

Τόπον δ' εἶναι ὁ Χρύσιππος ἀπεφαίνετο τὸ κατεχόμενον δι' ὅλου ὑπὸ ὄντος, ἢ τὸ οἷον κατέχεσθαι [392] ὑπὸ ὄντος, καὶ δι' ὅλου κατεχόμενον εἴτε ὑπὸ τινὸς εἴτε ὑπὸ τινῶν. ἐὰν δὲ τοῦ οἵου τε κατέχεσθαι ὑπὸ ὄντος τὶ μὲν κατέχηται, τὶ δὲ μή, τὸ ὅλον οὔτε κενὸν ἔσται οὔτε τόπος, ἕτερον δέ τι οὐκ ὠνομασμένον· τὸ μὲν γὰρ κενὸν τοῖς κενοῖς ἀγγείοις λέγεσθαι παρα-

πλησίως, τὸν δὲ τόπον τοῖς πλήρεσι· χώραν δὲ πότερον τὸ μεῖζον οἷόν τε κατέχεσθαι ὑπὸ ὄντος καὶ οἷον μεῖζον ἀγγεῖον σώματος, ἢ τὸ χωροῦν μεῖζον σῶμα; τὸ μὲν οὖν κενὸν ἄπειρον εἶναι λέγεσθαι· τὸ γὰρ ἐκτὸς τοῦ κόσμου τοιοῦτ' εἶναι· τὸν δὲ τόπον πεπερασμένον διὰ τὸ μηδὲν σῶμα ἄπειρον εἶναι. καθάπερ δὲ τὸ σωματικὸν πεπερασμένον εἶναι, οὕτω τὸ ἀσώματον ἄπειρον, ὅ τε γὰρ χρόνος ἄπειρος καὶ τὸ κενόν. ὥσπερ γὰρ τὸ μηδὲν οὐδέν ἐστι πέρας, οὕτω καὶ τοῦ μηδενός, οἷόν ἐστι τὸ κενόν. κατὰ γὰρ τὴν αὐτοῦ ὑπόστασιν ἄπειρόν ἐστι· περατοῦται δ' αὖ τοῦτο [894] ἐκπληρούμενον· τοῦ δὲ πληροῦντος ἀρθέντος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ νοῆσαι πέρας.

Κεφ. ιθ'.

ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΣΕΩΣ.

1 . . .

Πυθαγόρου. Κίνησίς ἐστι διαφορότης ἢ ἑτερότης ἐν ὕλῃ ᾗ ἐστιν ὕλη. οὗτος πάσης κινήσεως κοινὸς ὅρος.

Δημόκριτος ἓν γένος κινήσεως τὸ κατὰ παλμὸν ἀπεφαίνετο.

Ἐπίκουρος δύο εἴδη κινήσεως, τὸ κατὰ στάθμην καὶ τὸ κατὰ παρέγκλισιν. εἰσὶ δέ τινες οἳ καὶ τέταρτον εἶδος εἰσάγουσι τὸ κατ' οὐσίαν, ὅπερ ἐστὶ τὸ [896] κατὰ γένεσιν. ἄλλοι δὲ καὶ τὴν διανοητικὴν προστιθέασι, μέχρι γὰρ τῶν πέντε προύβησαν.

Διόδωρος ὁ Κρόνος κεκινῆσθαι μέν τι, κινεῖσθαι δὲ μηδέν.

Ἡράκλειτος ἠρεμίαν μὲν καὶ στάσιν ἐκ τῶν ὅλων ἀνῄρει, κίνησιν δὲ τοῖς πᾶσιν ἀπεδίδου.

Ἡρόφιλος κινήσεως τὴν μὲν λόγῳ θεωρητὴν τὴν δὲ αἰσθητήν.

Ἀσκληπιάδης πᾶσαν κίνησιν αἰσθητὴν ἀπεφήνατο.

Ἀριστοτέλης τὴν κίνησιν ἐνέργειαν εἶναι τοῦ δυνάμει κινητικοῦ ἢ κινητοῦ· τῶν δὲ κινήσεων τὰς μὲν εἶναι κατὰ τὸ ποσὸν τὰς δὲ κατὰ τὸ ποιὸν τὰς δὲ [398] κατὰ τόπον. κατὰ μὲν τὸ ποσὸν αὔξησιν καὶ μείωσιν, ἐν προθέσει τινὶ θεωρουμένην καὶ ἀφαιρέσει· κατὰ δὲ τὸ ποιὸν ἀλλοίωσιν καὶ μεταβολήν, ὡς τὴν ἐκ θερμοῦ εἰς ψυχρόν, ἐκ γλυκέος εἰς πικρόν· κατὰ δὲ τόπον, ἣν δὴ ἰδιώτερον φορὰν ὠνόμασε, καθ' ὃν ἐξ οὗ εἰς ὃ μεταβαίνει τὰ κινούμενα. ταύτης δὲ τρεῖς εἶναι διαφοράς, ὧν δύο μὲν ἁπλᾶς, τήν τε κατ' εὐθεῖαν καὶ τὴν ἐν κύκλῳ, μίαν δὲ μικτήν· εὐθεῖαν μὲν τὴν ἄνω καὶ κάτω κατά τε κουφότητα καὶ βαρύτητα τῶν σωμάτων, ἐν κύκλῳ δὲ τὴν περιφερῆ, μικτὴν δὲ τὴν κατ' ἔγκλισιν. τῆς δὲ κατὰ τόπον κινήσεως τὴν μὲν ἀπὸ τοῦ μέσου γίγνεσθαι τὴν δὲ ἐπὶ τὸ μέσον τὴν δὲ (41) περὶ τὸ μέσον. πυρὸς μὲν οὖν καὶ ἀέρος ἀπὸ τοῦ μέσου, γῆς δὲ καὶ ὕδατος ἐπὶ τὸ μέσον, τοῦ δὲ ὅλου περὶ τὸ μέσον. τούτοις δὲ κληροῦσθαι τὸν ὅλον κόσμον.

Ἑρμοῦ ἐκ τοῦ πρὸς Ἀσκληπιόν [Patrit. 2
p. 18b]

ἙΡΜ. πᾶν τὸ κινούμενον οὐκ ἐν κινουμένῳ κινεῖται ἀλλὰ ἐν ἑστῶτι· καὶ τὸ κινοῦν δὲ ἕστηκεν ἀδύ- [400] νατον ὂν συγκινεῖσθαι.

ἈΣΚ. πῶς οὖν ὦ Τρισμέγιστε τὰ ἐνθάδε συγκινεῖται τοῖς κινοῦσιν; τὰς γὰρ σφαίρας ἔφης τὰς πλανωμένας κινεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἀπλανοῦς σφαίρας.

ἙΡΜ. οὐκ ἔστιν αὕτη ὦ Ἀσκληπιὲ συγκίνησις, ἀλλ' ἀντικίνησις· οὐ γὰρ ὁμοίως κινοῦνται ἀλλ' ἐναν-

τίως ἀλλήλαις. ἡ δὲ ἐναντίωσις τὴν ἀντέρεισιν τῆς κινήσεως ἑστῶσαν ἔχει· ἡ γὰρ ἀντιτυπία στάσις φορᾶς. διὸ καὶ αἱ πλανώμεναι σφαῖραι ἐναντίως κινούμεναι τῇ ἀπλανεῖ ὑπ' ἀλλήλων, τῇ ἐναντίᾳ ὑπαντήσει περὶ τὴν ἐναντιότητα ἑστῶσαν αὐτὴν ὑπ' αὐτῆς ἕξει. τὰς γὰρ ἄρκτους ταύτας ἃς ὁρᾷς μήτε δυνούσας μήτε ἀνατελλούσας, περὶ δὲ τὸ αὐτὸ στρεφομένας, οἴει κινεῖσθαι ἢ ἑστάναι;

'ΑΣΚ. κινεῖσθαι ὦ Τρισμέγιστε.

'ΕΡΜ. κίνησιν ποίαν ὦ 'Ασκληπιέ;

'ΑΣΚ. τὴν περὶ τὰ αὐτὰ ἀναστρεφομένην.

[402] 'ΕΡΜ. ἡ δὲ περιφορὰ ἡ περὶ τὸ αὐτὸ κίνησίς ἐστιν ὑπὸ στάσεως κατεχομένη. τὸ γὰρ περὶ αὐτὸ κωλύει τὸ ὑπὲρ αὐτό, [εἰ ἕστη εἰς τὸ περὶ αὐτό.] οὕτω καὶ ἡ ἐναντία φορὰ ἕστηκεν ἑδραία, ὑπὸ τῆς ἐναντιότητος ἀεὶ στηριζομένη. παράδειγμα δέ σοι ἐπίγειον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐμπῖπτον περὶ τούτου φράσω· τὰ ἐπίγεια ζῷα, οἷον τὸν ἄνθρωπον λέγω, θεώρει νηχόμενα. φερομένου γὰρ τοῦ ὕδατος, ἡ ἀντιτυπία τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν στάσις γίγνεται τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ μήτε συγκατενεχθῆναι τῷ ὕδατι [μήτε δῦναι ὑπ' αὐτό].

'ΑΣΚ. σαφὲς τὸ παράδειγμα ὦ Τρισμέγιστε.

'ΕΡΜ. πᾶσα οὖν κίνησις ἐν στάσει καὶ ὑπὸ στάσεως κινεῖται. ἡ οὖν κίνησις τοῦ κόσμου καὶ παντὸς ζῴου ὑλικοῦ οὐχ ὑπὸ τῶν κατ' ἐκτὸς τοῦ κόσμου συμβαίνει γίνεσθαι, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἐντὸς εἰς τὸ κατ' ἐκτὸς τῶν νοητῶν, ψυχῆς ἢ πνεύματος ἢ ἄλλου τινὸς ἀσωμάτου. σῶμα γὰρ ἔμψυχον οὐ κινεῖ, ἀλλ' οὐδὲ τὸ σύνολον σῶμα κἂν ᾖ ἄψυχον.

'ΑΣΚ. πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Τρισμέγιστε; τὰ οὖν [404] ξύλα καὶ τοὺς λίθους καὶ τὰ πάντα ἄψυχα οὐ σώματά ἐστι τὰ κινοῦντα;

ἙΡΜ. οὐδαμῶς Ἀσκληπιέ. τὸ γὰρ ἔνδον τοῦ σώματος τοῦ κινοῦντος τὸ ἄψυχον οὐ σῶμα ἐκεῖνό ἐστιν τὸ ἀμφότερα κινοῦν, καὶ τὸ τοῦ βαστάζοντος καὶ τὸ τοῦ βασταζομένου, διόπερ ἄψυχον οὐκ ἄψυχον κινήσει, ἔμψυχον τὸ κινοῦν ἐπεὶ κινεῖ. ὁρᾷς γοῦν καταβαρυνομένην τὴν ψυχήν, ὅταν δύο σώματα φέρῃ.

Χρυσίππου 3

Κίνησιν δέ φησιν εἶναι ὁ Χρύσιππος μεταβολὴν κατὰ τόπον ἢ ὅλῳ ἢ μέρει, ἢ μεταλλαγὴν ἐκ τόπου· ἢ καθ' ὅλον ἢ κατὰ μέρος. καὶ ἄλλως· κίνησιν μεταλλαγὴν κατὰ τόπον ἢ σχῆμα· φορὰν δ' ἐκ μετεώρου κίνησιν ὀξεῖαν, μονὴν δὲ τὸ μὲν οἷον ἀκινησίαν σώματος, τὸ δὲ οἷον σώματος σχέσιν κατὰ ταυτὰ καὶ ὡσαύτως, νῦν τε καὶ πρότερον. πολλαχῶς δὲ λέγεσθαι τὴν κίνησιν καὶ τὴν μονήν, διὸ καὶ πολλοὺς καθ' ἕκαστον [406] σημαινόμενον ἀποδίδοσθαι ὅρους. τὰς δὲ πρώτας κινήσεις εἶναι δύο τήν τε εὐθεῖαν καὶ τὴν καμπύλην· διὰ τούτων δὲ πολλαχῶς μιγνυμένων γίγνεσθαι πολλὰς κινήσεις καὶ διαφερούσας.

Ζήνωνος 4

Τῶν δ' ἐν τῷ κόσμῳ πάντων τῶν κατ' ἰδίαν ἕξιν (42) συνεστώτων τὰ μέρη τὴν φορὰν ἔχειν εἰς τὸ τοῦ ὅλου μέσον, ὁμοίως δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ κόσμου, διόπερ ὀρθῶς λέγεσθαι πάντα τὰ μέρη τοῦ κόσμου ἐπὶ τὸ μέσον τοῦ κόσμου τὴν φορὰν ἔχειν, μάλιστα δὲ τὰ βάρος ἔχοντα· ταυτὸν δὲ αἴτιον εἶναι καὶ τῆς τοῦ κόσμου μονῆς ἐν ἀπείρῳ κενῷ καὶ τῆς γῆς παραπλησίως ἐν τῷ κόσμῳ, περὶ τὸ τούτου κέντρον καθιδρυμένης ἰσοκρατῶς. οὐ πάντως δὲ σῶμα βάρος ἔχειν, ἀλλ' ἀβαρῆ εἶναι ἀέρα καὶ πῦρ· γίγνεσθαι δὲ καὶ ταῦτά πως ἐπὶ τὸ τῆς ὅλης σφαίρας τοῦ κόσμου μέσον, τὴν δὲ σύστασιν πρὸς τὴν περιφέρειαν αὐτοῦ ποιεῖσθαι. φύσει

[408] γὰρ ἀνώφοιτα ταῦτ' εἶναι διὰ τὸ μηδενὸς μετέχειν βάρους· παραπλησίως δὲ τούτοις οὐδ' αὐτόν φασι τὸν κόσμον βάρος ἔχειν, διὰ τὸ τὴν ὅλην αὐτοῦ σύστασιν ἔκ τε τῶν βάρος ἐχόντων στοιχείων εἶναι καὶ ἐκ τῶν ἀβαρῶν, τὴν δ' ὅλην γῆν καθ' ἑαυτὴν μὲν ἔχειν ἀρέσκει βάρος, παρὰ δὲ τὴν θέσιν διὰ τὸ τὴν μέσην ἔχειν χώραν (πρὸς δὲ τὸ μέσον εἶναι τὴν φορὰν τοῖς τοιούτοις σώμασιν) ἐπὶ τοῦ τόπου τούτου μένειν.

5 *Πλάτωνος ἐκ τῶν Παρμενίδου* [p. 138]

Ὅτι κινούμενόν τε ἢ φέροιτο ἢ ἀλλοιοῖτο ἄν, αὗται γὰρ μόναι κινήσεις; ναί.

6 *Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ Τιμαίου* [p. 43]

Ὥστε τὸ μὲν ὅλον κινεῖσθαι ζῷον ἀτάκτως μὲν ὅπῃ τύχοι προϊέναι, καὶ ἀλόγως τὰς ἓξ ἁπάσας κινήσεις ἔχον· εἴς τε γὰρ τὸ πρόσθεν καὶ ὄπισθεν, καὶ πάλιν εἰς δεξιὰ καὶ ἀριστερά, κάτω τε καὶ ἄνω, καὶ πάντῃ κατὰ τοὺς ἓξ τόπους πλανώμενα.

7 *Ἀπολλοδώρου*

Ἀπολλόδωρος ἐν τῇ φυσικῇ τέχνῃ κίνησιν εἶναι μεταβολὴν κατὰ τόπον ἢ σχῆμα ἢ ὅλῳ ἢ τοῖς μέ-
[410] ρεσι, σχέσιν δὲ συνοχὴν κατὰ τόπον ἢ σχῆμα καὶ τὸ ἴσχεσθαι τοιοῦτον· γένη δὲ κινήσεως εἶναι πρῶτα δύο, τήν τε κατ' εὐθεῖαν καὶ τὴν ἐγκύκλιον. τούτων δὲ εἴδη γίγνεσθαι πλείονα. περὶ τὸ αὐτὸ δὲ κινήσεις γίγνεσθαι πολλὰς καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, οἷον περιπατεῖν καὶ τρέχειν μὴ ἐκβαίνοντα τὸν ἀσώματον τόπον, ἢ ἅμα κινεῖσθαι τήν τε ἐπ' εὐθεῖαν καὶ τὴν εἰς τὰ πλάγια καὶ τὴν ἔμπροσθεν καὶ τὴν ὄπισθεν καὶ τὴν εἰς δεξιὰν καὶ ἀριστερὰν καὶ ἐγκύκλιον καὶ ταχέως ἅμα καὶ βραδέως, καθάπερ ἐπὶ τῶν πλεόντων καὶ τῶν ὁμοίως τούτοις διακειμένων συντυγχάνειν. ὥσπερ δὲ παντὸς σώματος ἐλέγομεν μέρος εἶναι σῶμα καὶ

πάσης ἐπιφανείας ἐπιφάνειαν καὶ πάσης γραμμῆς γραμμὴν καὶ παντὸς τόπου τόπον καὶ παντὸς χρόνου χρόνον, οὕτω καὶ πάσης κινήσεως κίνησιν εἶναι ῥητέον καὶ πάσης σχέσεως σχέσιν κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Θεαιτήτου [p. 181] 8

Καί μοι λέγε, ἆρα κινεῖσθαι καλεῖς, ὅτ' ἄν τι χώραν ἐκ χώρας μεταβάλλῃ ἢ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ στρέφηται; Ἔγωγε. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἓν ἔστω εἶδος· ὅτ' ἂν δὲ ἡβᾷ μὲν ἐν τῷ αὐτῷ γηράσκῃ δέ, ἢ μέλαν ἐκ λευκοῦ ἢ σκληρὸν ἐκ μαλακοῦ γίγνηται, ἤ τινα ἄλλην ἀλλοίωσιν ἀλλοιῶται, ἆρα οὐκ ἄξιον ἕτερον εἶδος κινήσεως φάναι; [Ἔμοιγε δοκεῖ.] Ἀναγκαῖον μὲν οὖν. δύο δὴ λέγω τούτω εἴδη κινήσεως, ἀλλοίωσιν, τὴν δὲ περιφοράν.

Ἐν ταυτῷ [p. 152] 9

Ἐγὼ ἐρῶ καὶ μάλα οὐ φαῦλον λόγον, ὡς ἄρα ἓν [412] μὲν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ οὐδέν ἐστι, οὐδ' ἄν τι προσείποις ὀρθῶς οὐδ' ὁποιονοῦν τι· ἀλλ' ἐὰν ὡς μέγα προσαγορεύῃς τι καὶ μικρὸν φανεῖται, καὶ ἐὰν βαρύ τι, κοῦφον· ξύμπαντά τε οὕτως, ὡς μηδενὸς ὄντος ἑνός, μήτε τινὸς μήτε ὁποιουοῦν· ἐκ δὲ δὴ φορᾶς τε καὶ κινήσεως καὶ κράσεως πρὸς ἄλληλα γίγνεται πάντα, ἃ δὴ φαμὲν εἶναι οὐκ ὀρθῶς προσαγορεύοντες. ἔστι μὲν γὰρ οὐδέποτε οὐδέν, ἀεὶ δὲ γίγνεται· (43) καὶ περὶ τούτου πάντες ἑξῆς οἱ σοφοὶ πλὴν Παρμενίδου ξυμφέρονται, Πρωταγόρας τε καὶ Ἡράκλειτος καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ τῶν ποιητῶν οἱ ἄκροι τῆς ποιήσεως ἑκατέρας, κωμῳδίας μὲν Ἐπίχαρμος, τραγῳδίας δὲ Ὅμηρος εἰπών

Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθύν·

πάντα εἴρηκεν ἔκγονα ῥοῆς τε καὶ κινήσεως. ἢ οὐ δο-

κεῖ τοῦτο λέγειν; Ἔμοιγε. Τίς οὖν ἂν ἔτι πρός γε τοσοῦτον στρατόπεδον καὶ στρατηγὸν Ὅμηρον δύναιτο ἀμφισβητήσας, μὴ οὐ καταγέλαστος γενέσθαι; Οὐ ῥᾴδιον, ὦ Σώκρατες. Οὐ ῥᾴδιον, ὦ Θεαίτητε, ἐπεὶ καὶ τάδε τῷ λόγῳ σημεῖα ἱκανά, ὅτι τὸ μὲν εἶναι δοκοῦν καὶ τὸ γίγνεσθαι κίνησις παρέχει, τὸ δὲ μὴ εἶναι καὶ ἀπόλλυσθαι ἡσυχία· τὸ γὰρ θερμόν τε καὶ πῦρ, ὃ δὴ καὶ τἆλλα γεννᾷ καὶ ἐπιτροπεύει, αὐτὸ γεννᾶται ἐκ φορᾶς καὶ τρίψεως· τοῦτο δὲ κίνησις. ἢ οὐχ αὗται γενέσεις πυρός; Αὗται μὲν οὖν. Καὶ μὴν τό γε τῶν ζῴων γένος ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων φύεται. Πῶς δ' οὔ; Τί δέ; ἡ τῶν σωμάτων ἕξις οὐχ ὑπὸ ἡσυχίας μὲν καὶ ἀργίας διόλλυται, ὑπὸ γυμνασίων δὲ καὶ κινήσεως ἐπὶ τὸ πολὺ σώζεται; Ναί. Ἡ δ' ἐν ψυχῇ ἕξις οὐχ ὑπὸ μαθήσεως μὲν καὶ μελέτης κινήσεων ὄντων κτᾶταί τε μαθήματα καὶ σώζεται καὶ γίγνεται βελτίων, ὑπὸ δὲ ἡσυχίας ἀμελετησίας τε καὶ ἀμαθίας οὔσης οὔτε τι μανθάνει ἅ τε ἂν μάθῃ ἐπιλανθάνεται; Καὶ μάλα. Τὸ μὲν ἄρα ἀγαθὸν κίνησις κατά τε ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα, τὸ δὲ τοὐναντίον; Ἔοικεν. Ἔτι οὖν σοι λέγω νηνεμίας τε καὶ γαλήνας καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὅτι αἱ μὲν ἡσυχίαι σήπουσι καὶ ἀπολλύουσι, τὰ δ' ἕτερα σώζει· καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν κολοφῶνα ἀναγκάζω προβιβάζων τὴν χρυσῆν σειράν, ὡς οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸν ἥλιον Ὅμηρος λέγει, καὶ δηλοῖ, ὅτι ἕως μὲν ἂν ᾖ περιφορὰ ἡ κινουμένη, καὶ ὁ ἥλιος, πάντα ἔστι καὶ σώζεται ἐν θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις· εἰ δὲ σταίη τοῦτο ὥσπερ δεθέν, πάντα χρήματ' ἂν διαφθαρείη, καὶ γένοιτ' ἂν τὸ λεγόμενον τὰ ἄνω κάτω πάντα.

Κεφ. κ'.
ΠΕΡΙ ΓΕΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΦΘΟΡΑΣ.

. . . 1

Παρμενίδης καὶ Μέλισσος ἀνῄρουν γένεσιν καὶ φθορὰν διὰ τὸ νομίζειν τὸ πᾶν ἀκίνητον.

Ἡράκλειτος φησὶν ὅτι πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει, καὶ ποταμοῦ ῥοῇ ἀπεικάζων τὰ ὄντα λέγει ὡς δὶς ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης (Plato Crat. p. 402).

Πλάτων φθαρτὸν μὲν τὸν κόσμον ὅσον ἐπὶ τῇ φύσει, αἰσθητὸν γὰρ εἶναι, διότι καὶ σωματικόν, οὐ [414] μὴν φθαρησόμενόν γε προνοίᾳ καὶ συνοχῇ θεοῦ.

Ἐμπεδοκλῆς Ἀναξαγόρας Δημόκριτος Ἐπίκουρος καὶ πάντες ὅσοι κατὰ συναθροισμὸν τῶν λεπτομερῶν σωμάτων κοσμοποιοῦσι, συγκρίσεις μὲν καὶ διακρίσεις εἰσάγουσι, γενέσεις δὲ καὶ φθορὰς οὐ κυρίως· οὐ γὰρ κατὰ τὸ ποιὸν ἐξ ἀλλοιώσεως, κατὰ δὲ τὸ ποσὸν ἐκ συναθροισμοῦ ταύτας γίγνεσθαι.

Πυθαγόρας καὶ πάντες ὅσοι παθητὴν τὴν ὕλην ὑποτίθενται, κυρίως γενέσεις καὶ φθορὰς γίγνεσθαι· ἐκ γὰρ ἀλλοιώσεως τῶν στοιχείων καὶ τροπῆς καὶ ἀναλύσεως [γενέσεως καὶ φθορᾶς] παράθεσιν καὶ μῖξιν κρᾶσίν τε καὶ σύγχυσιν γίγνεσθαι.

Ζήνωνι καὶ Κλεάνθει καὶ Χρυσίππῳ ἀρέσκει τὴν οὐσίαν μεταβάλλειν οἷον εἰς σπέρμα τὸ πῦρ, (44) καὶ πάλιν ἐκ τούτου τοιαύτην ἀποτελεῖσθαι τὴν διακόσμησιν οἷα πρότερον ἦν.

Παναίτιος πιθανωτέραν εἶναι νομίζει καὶ μᾶλλον ἀρέσκουσαν αὐτῷ τὴν ἀιδιότητα τοῦ κόσμου ἢ [416] τὴν τῶν ὅλων εἰς πῦρ μεταβολήν.

Ἀριστοτέλης τὸ ὑπὸ τὴν σελήνην μέρος τοῦ

κόσμου παθητικὸν ἀπεφαίνετο, ἐν ᾧ καὶ τὰ περίγεια κηραίνεται. [Ξενοφάνης Παρμενίδης] Μέλισσος ἀγέννητον εἶναι ἀίδιον καὶ ἄφθαρτον τὸν κόσμον. [καὶ] οἱ φάμενοι δὲ τὴν διακόσμησιν αἰώνιον ὑπάρχειν, περιοδευτικοὺς εἶναί φασι χρόνους, καθ' οὓς κατὰ ταυτὰ καὶ ὡσαύτως γίγνεσθαι πάντα, καὶ τὴν αὐτοῦ διασώζεσθαι τοῦ κόσμου διάταξίν τε καὶ διακόσμησιν.

Ἀναξίμανδρος Ἀναξιμένης Ἀναξαγόρας Ἀρχέλαος Διογένης Λεύκιππος φθαρτὸν τὸν κόσμον· καὶ οἱ στωϊκοὶ φθαρτὸν τὸν κόσμον, κατ' ἐκπύρωσιν δέ.

Ἐμπεδοκλῆς τὸν κόσμον φθείρεσθαι κατὰ τὴν ἀντεπικράτειαν τοῦ νείκους καὶ τῆς φιλίας.

[418] Δημόκριτος φθείρεσθαι τὸν κόσμον, τοῦ μείζονος τὸν μικρότερον νικῶντος.

Ἐπίκουρος πλείστοις τρόποις τὸν κόσμον φθείρεσθαι, καὶ γὰρ ὡς ζῷον καὶ ὡς φυτὸν καὶ πολλαχῶς.

Φιλόλαος διττὴν εἶναι τὴν φθορὰν τοῦ κόσμου, τὸ μὲν ἐξ οὐρανοῦ πυρὸς ῥυέντος, τὸ δὲ ἐξ ὕδατος σεληνιακοῦ περιστροφῇ τοῦ ἀέρος ἀποχυθέντος.

2 Φιλολάου πυθαγορείου ἐκ τοῦ περὶ ψυχῆς

Φιλόλαος ἄφθαρτον τὸν κόσμον εἶναι. λέγει γοῦν οὕτως ἐν τῷ περὶ ψυχῆς·

[420] παρὸ καὶ ἄφθαρτος καὶ ἀκαταπόνατος διαμένει τὸν ἄπειρον αἰῶνα· οὔτε γὰρ ἔντοσθεν ἄλλα τις αἰτία δυναμικωτέρα αὐτᾶς εὑρεθήσεται οὔτ' ἔκτοσθεν φθεῖραι αὐτὸν δυναμένα, ἀλλ' ἦς ὅδε ὁ κόσμος ἐξ αἰῶνος καὶ ἐς αἰῶνα διαμένει, εἷς ὑπὸ ἑνὸς τῶν συγγενέων καὶ κρατίστω καὶ ἀνυπερθέτω κυβερνώμενος· ἔχει δὲ καὶ τὰν ἀρχὰν τᾶς κινάσιος τε καὶ μεταβολᾶς

ὁ κόσμος εἷς ἐὼν καὶ συνεχὴς καὶ φύσι διαπνεόμενος
καὶ περιαγεόμενος ἐξ αἰδίω. καὶ τὸ μὲν ἀμετάβλατον
αὐτοῦ τὸ δὲ μεταβάλλον ἐστί· καὶ τὸ μὲν ἀμετάβολον
ἀπὸ τᾶς τὸ ὅλον περιεχούσας ψυχᾶς μέχρι τᾶς σελά-
νας περαιοῦται, τὸ δὲ μεταβάλλον ἀπὸ τᾶς σελάνας
μέχρι τᾶς γᾶς· ἐπεὶ δέ γα καὶ τὸ κινέον ἐξ αἰῶνος ἐς
αἰῶνα περιπολεῖ, τὸ δὲ κινεόμενον ὡς τὸ κινέον ἄγει,
οὕτω διατίθεται ἀνάγκα τὸ μὲν ἀεικίνατον τὸ δὲ ἀει-
παθὲς εἶμεν, καὶ τὸ μὲν νῶ καὶ ψυχᾶς ἀνάκωμα πᾶν,
τὸ δὲ γενέσιος καὶ μεταβολᾶς, καὶ τὸ μὲν πρᾶτον τᾷ [422]
δυνάμι καὶ ὑπερέχον, τὸ δ' ὕστερον καὶ καθυπερεχό-
μενον· τὸ δ' ἐξ ἀμφοτέρων τούτων, τῶ μὲν ἀεὶ θέον-
τος θείω, τῶ δὲ ἀεὶ μεταβάλλοντος γεννατῶ, κόσμος.
διὸ καὶ καλῶς ἔχει λέγεν κόσμον εἶμεν ἐνέργειαν ἀί-
διον θεῶ τε καὶ γενέσιος κατὰ συνακολουθίαν τᾶς
μεταβλαστικᾶς φύσιος. καὶ ὃ μὲν ἐς ἀεὶ διαμένει κατὰ
τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως ἔχων, τὰ δὲ καὶ γινόμενα καὶ
φθειρόμενα πολλά· καὶ τὰ μὲν φθορᾷ ὄντα καὶ
φύσι κατὰ μορφὰς σώζεται, τᾷ γονᾷ πάλιν τὰν αὐτὰν
μορφὰν ἀποκαθιστάντα τῷ γεννάσαντι πατέρι καὶ δα-
μιουργῷ.

Ὀκέλλου 3

Ὄκελλος ἀίδιον τὸν κόσμον· ὧδὶ γὰρ ἐν τοῖς περὶ τᾶς τῶ παντὸς φύσιος λέγει·

ἔτι δὲ τὸ ἄναρχον καὶ τὸ ἀτελεύτατον καὶ τῶ σχή- [424]
ματος καὶ τᾶς κινάσιος καὶ τῶ χρόνω καὶ τᾶς ὠσίας
τοῦτο πιστοῦται διότι ἀγέννατος ὁ κόσμος καὶ ἄφθαρ-
τος. ἅ τε γὰρ τῶ σχήματος ἰδέα κύκλος, οὗτος δὲ
πάντοθεν ἴσος καὶ ὅμοιος, διόπερ ἄναρχος καὶ ἀτε-
λεύτατος· ἅ τε τᾶς κινάσιος κατὰ κύκλον, αὕτα δὲ
ἀπαράβατος καὶ ἀδιέξοδος· ὅ τε χρόνος ἄπειρος ἐν (45)
ᾧπερ ἁ κίνασις, διὰ τὸ μήτε ἀρχὰν εἰληφέναι τὸ κι-

νούμενον μήτε τελευτὰν λαμψεῖσθαι· ἅ γε μὰν ὡσία τῶν πραγμάτων ἀνέκβατος καὶ ἀμετάβλατος, διὰ τὸ μήτε ἀπὸ τῶ χείρονος ἐπὶ τὸ βέλτιον μήτ' ἀπὸ τῶ βελτίονος ἐπὶ τὸ χεῖρον πεφυκὲν μεταβάλλεν.

ἐπεὶ δ' ἐν τῷ παντὶ τὸ μὲν γένεσις τὸ δὲ αἰτία γενέσιος, καὶ γένεσις μὲν ὅπου μεταβολὰ καὶ ἔκβασις τῶ ὑποκειμένω, αἰτία δὲ γενέσιος ὅπου ταυτότας καὶ ὑπόστασις τῶ ὑποκειμένω, φανερὸν περὶ μὲν τὰν αἰτίαν τὰν γενέσιος τό τε ποιεῖν καὶ τὸ κινεῖν ἐστί, περὶ δὲ τὸ δεχόμενον τὰν γένεσιν τό τε πάσχεν καὶ τὸ κινεῖσθαι.

4 . . .

Πράτως γὰρ ὕλα τὸ πανδεχές· κοινὸν γ' ρ ὑπό-
[426] κειται πᾶσιν, ὥστε πρᾶτον μὲν τὸ δυνάμι σῶμα αἰσθητὸν ἀρχά· δεύτερον δὲ αἱ ἐναντιώσιες, οἷον θερμότας καὶ ψυχρότας καὶ ὑγρότας καὶ ξηρότας· τρίτον δὲ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γᾶ καὶ ἀήρ· ταῦτα γὰρ μεταβάλλοντι ἐς ἄλλαλα, αἱ δὲ ἐναντιώσιες οὐ μεταβάλλοντι.

5 . . .

Παντελὴς δὲ φθορὰ τᾶς περὶ τὰν γᾶν διακοσμάσιος οὔτε γέγονεν οὔτε ἐσεῖταί ποκα. διὸ καὶ τοῖς λεγόντεσσι τὰν τᾶς ἑλλανικᾶς ἱστορίας ἀρχὰν ἀπὸ Ἰνάχω ἦμεν τῶ Ἀργείω ποθεκτέον οὕτως, ὡς οὐκ ἀπό τινος ἀρχᾶς πράτας, ἀλλὰ τᾶς γενομένας μεταβολᾶς κατ' αὐτόν. πολλάκις γὰρ ἤδη καὶ γέγονε καὶ ἐσεῖται βάρβαρος ἁ Ἑλλάς, οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων μόνον γινομένα
[428] μετανάστατος, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτᾶς τᾶς φύσιος, οὔτε μείζονος οὔτε μείονος αὐτᾶς γινομένας, ἀλλὰ καινοτέρας ἀεὶ καὶ ποθ' ἁμὲ ἀρχὰς λαμβανούσας. περὶ μὲν ὦν τῶ ὅλω καὶ παντός, ἔτι δὲ γενέσιος καὶ φθάρσιος τᾶς ἐν αὐτῷ γινομένας, ὥς τ' ἔχει ὥς θ' ἑξεῖ τὸν ἅπαντα αἰῶνα, τᾶς μὲν ἀεικινάτω φύσιος ἐάσας τᾶς

δ' ἀειπαθέος, καὶ τᾶς μὲν ἀεὶ κυβερνώσας τᾶς δὲ κυβερνεομένας, ἄνω εἴρηταί μοι περὶ τούτων.

. . . 6

Ἀρισταίων ἔφησεν ἄφθαρτον εἶναι τὸν κόσμον, λέγει γοῦν ἐν τῷ περὶ ἁρμονίας οὕτως·

ἐπεὶ δὲ ἀρχὰ ἅτε δὴ οὖσα ἀρχὰ πρὸ παντός τέ ἐστι καὶ ἀγέννατος καὶ αὐτοτελής (οὔτε γὰρ εἰ μεθ' [430]
ἕτερόν τι ἧς ὑπάρχοι κα ἔτι πρὸ παντός, οὔτε γενομένα ποκὰ ἔκ τινος ἀγέννατός κα εἴη ἔτι, οὐδὲ μὰν ἀρχά τε καὶ αἰτία τῶν γενομένων, οὔτε γὰρ αὐτοτελής, ἀτέρω γάρ τινός ποτιδεηθήσεται τῶ σώσοντος αὐτὰν καὶ κινάσοντος), δῆλον δὴ ὡς αὐτὰ καθ' αὐτὰν ἁ ἀρχὰ ἀγέννατός τέ ἐστι καὶ ἀΐδιος καὶ αἰτία γενέσιός τε καὶ κινάσιος, καὶ κινέουσα πάντα αὐτὰ ἐξ αὐτᾶς φύσις ἐστί, καὶ αὐτοτελέα παρεχομένη τἆλλα αὐτὰ ἐξ αὐτᾶς αὐτοτελής ἐστι. εἰκόνες δὲ καὶ ὁμοιώσιες τᾶς ἀρχᾶς ταύτας καὶ ἐν τοῖς φύσι γινομένοις καὶ ἐν τοῖς κατὰ τέχναν. ἐπεὶ δὲ τὸ ἀθάνατον τὸ ἀκάματον [τὸ δὲ ἀκάματον τὸ μὴ κάμνον], ὁ δὲ θεὸς τοιοῦτος κινέων [432]
γε τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν, φανερὸν ὡς ἀΐδιός κα εἴη ὁ κόσμος. εἰ γὰρ ἀρχὰν λήψεται διακοσμάσιος, ἔκαμέ ποκα τὸ κινέον αὐτὸ καὶ ἄμπαυσιν [ἔλαβε] διακοσμάσιος. εἰ δέ γε κάμνοι καὶ ἀμπαύοιτο τὸ κινέον φθαρτὸν καὶ γεννατὸν ὑπάρχον, καὶ αὐτὸ πέρας ἕξει κινάσιος καὶ τὸ ὅλον καὶ πᾶν διακοσμάσιος· ὥστ' ἀνάγκα ἤτοι γένεσιν ἀναιρὲν ἢ γεννᾶν ἐκ τῶ μὴ ὄντος, ἢ τόνδε τὸν κόσμον καταλείπεται ἀθάνατον καὶ ἀγήρατον εἶμεν. λέγοιτο δέ κα ἁρμονία φύσιος, ὅτι πάντα κατὰ λόγον φύεται τὸν ταύτας ποταλλήλως, ὡς ὁ τεχνίτας ποτὶ τὰν τέχναν, οὕτως θεὸς ποθ' ἁρμονίαν. ἅ τε γὰρ τέχνα ἐστὶ λόγος καὶ ἰδέα τῶν γινομένων καὶ ἁ φύσις. τὸ μὲν ἔργον ἁμαρτάνεται ἐν τοῖς (46)

τεχνίταις, ὄκκα παραλλάξῃ τὸν τᾶς τέχνας λόγον· τὰ δὲ γινόμενα φύσι φθείρεται πηρὰ καὶ ἄναρθρα γινόμενα, ὄκκα παραλλάξῃ τὸν τᾶς ἁρμονίας λόγον.

7 Ποσειδωνίου

(37) Ποσειδώνιος δὲ φθορὰς καὶ γενέσεις τέτταρας εἶναι φησὶν ἐκ τῶν ὄντων εἰς τὰ ὄντα γιγνομένας. τὴν [134] μὲν γὰρ ἐκ τῶν οὐκ ὄντων καὶ τὴν εἰς οὐκ ὄντα, καθάπερ εἴπομεν πρόσθεν, ἀπέγνωσεν ἀνύπαρκτον οὖσαν. τῶν δὲ εἰς ὄντα γιγνομένων μεταβολῶν τὴν μὲν εἶναι κατὰ διαίρεσιν τὴν δὲ κατ' ἀλλοίωσιν τὴν δὲ κατὰ σύγχυσιν τὴν δὲ ἐξ ὅλων λεγομένην δὲ κατ' ἀνάλυσιν. τούτων δὲ τὴν κατ' ἀλλοίωσιν περὶ τὴν οὐσίαν γίγνεσθαι, τὰς δὲ ἄλλας τρεῖς περὶ τοὺς ποιοὺς λεγομένους τοὺς ἐπὶ τῆς οὐσίας γιγνομένους. ἀκολούθως (38) δὲ τούτοις καὶ τὰς γενέσεις συμβαίνειν. τὴν γὰρ οὐσίαν οὔτ' αὔξεσθαι οὔτε μειοῦσθαι κατὰ πρόσθεσιν ἢ ἀφαίρεσιν ἀλλὰ μόνον ἀλλοιοῦσθαι, καθάπερ ἐπ' ἀριθμῶν καὶ μέτρων συμβαίνει. ἐπὶ δὲ τῶν ἰδίως [136] ποιῶν, οἷον καὶ Δίωνος καὶ Θέωνος, καὶ αὐξήσεις καὶ μειώσεις γίνεσθαι. διὸ καὶ παραμένειν τὴν ἑκάστου ποιότητα ἀπὸ τῆς γενέσεως μέχρι τῆς ἀναιρέσεως, ὡς ἐπὶ τῶν ἀναίρεσιν δεχομένων ζῴων καὶ φυτῶν καὶ τῶν τούτοις παραπλησίων. ἐπὶ δὲ τῶν ἰδίως ποιῶν δύο μὲν εἶναι φησὶ τὰ δεκτικὰ μόρια, τὸ μέν τι κατὰ τὴν τῆς οὐσίας ὑπόστασιν τὸ δέ τι κατὰ τὴν τοῦ ποιοῦ. τὸ γάρ, ὡς πολλάκις λέγομεν, τὴν αὔξησιν καὶ τὴν μείωσιν ἐπιδέχεσθαι· μὴ εἶναί τε ταυτὸν τό τε ποιὸν ἰδίως καὶ τὴν οὐσίαν ἐξ ἧς ἐστι τοῦτο, μὴ μέντοι γε μηδ' ἕτερον ἀλλὰ μόνον οὐ ταυτόν, διὰ τὸ καὶ μέρος εἶναι τῆς οὐσίας καὶ τὸν αὐτὸν ἐπέχειν τόπον, τὰ δ' ἕτερα τινῶν λεγόμενα δεῖν καὶ τόπῳ κεχωρίσθαι καὶ μηδ' ἐν μέρει θεωρεῖσθαι. τὸ δὲ μὴ εἶναι

ταυτὸ τό τε κατὰ τὸ ἰδίως ποιὸν καὶ τὸ κατὰ τὴν οὐσίαν, δῆλον εἶναί φησιν ὁ Μνήσαρχος· ἀναγκαῖον γὰρ τοῖς αὐτοῖς ταυτὰ συμβεβηκέναι. εἰ γάρ τις πλάσας ἵππον λόγου χάριν συνθλάσειεν, ἔπειτα κύνα ποιήσειεν, εὐλόγως ἂν ἡμᾶς ἰδόντας εἰπεῖν, ὅτι τοῦτ' οὐκ ἦν πάλαι, νῦν δ' ἐστίν· ὥσθ' ἕτερον εἶναι τὸ ἐπὶ τοῦ ποιοῦ λεγόμενον τό τε ἐπὶ τῆς οὐσίας. καθόλου νομίζειν τοὺς αὐτοὺς ἡμᾶς εἶναι ταῖς οὐσίαις ἀπίθα- [438] νον εἶναι φαίνεται· πολλάκις γὰρ συμβαίνει τὴν μὲν οὐσίαν ὑπάρχειν πρὸ τῆς γενέσεως, εἰ τύχοι τῆς Σωκράτους, τὸν δὲ Σωκράτην μηδέπω ὑπάρχειν, καὶ μετὰ τὴν Σωκράτους ἀναίρεσιν ὑπομένειν μὲν τὴν οὐσίαν, αὐτὸν δὲ μηκέτι εἶναι.

Πλάτωνος ἐν τῷ Τιμαίῳ [p. 49] 8

Ὅτι τὰ στοιχεῖα εἰς ἄλληλα μεταβάλλεται. Πῶς (46)
οὖν δὴ τοῦτο αὐτὸ καὶ πῇ καὶ τί περὶ αὐτῶν εἰκότως διαπορηθέντες ἂν λέγοιμεν; πρῶτον μὲν ὃ δὴ νῦν ὕδωρ ὠνομάκαμεν, πηγνύμενον, ὡς δοκοῦμεν, λίθους καὶ γῆν γιγνόμενον ὁρῶμεν, τηκόμενον δὲ καὶ διακρινόμενον αὖ ταυτὸν τοῦτο πνεῦμα καὶ ἀέρα, ξυγκαυθέντα δὲ ἀέρα πῦρ, ἀνάπαλιν δὲ πῦρ ξυγκριθὲν καὶ κατασβεσθὲν εἰς ἰδέαν τε ἀπιὸν αὖθις ἀέρος, καὶ πάλιν ἀέρα ξυνιόντα καὶ πυκνούμενον νέφος καὶ ὁμίχλην, ἐκ δὲ τούτων ἔτι μᾶλλον συμπιλουμένων ῥέον ὕδωρ, ἐξ ὕδατος δὲ γῆν καὶ λίθους αὖθις, κύκλον τε οὕτω διαδιδόντα εἰς ἄλληλα, ὡς φαίνεται, τὴν γένεσιν. οὕτω δὴ τούτων οὐδέποτε τῶν αὐτῶν ἑκάστων φανταζομένων, ποῖον αὐτῶν ὡς ὂν ὁτιοῦν τοῦτο καὶ οὐκ ἄλλο παγίως διισχυριζόμενος οὐκ αἰσχυνεῖταί τις ἑαυτόν; οὐκ ἔστιν· ἀλλ' ἀσφαλέστατα μακρῷ περὶ τούτων τιθεμένους ὧδε λέγειν· ἀεὶ ὃ καθορῶμεν ἄλλοτε ἄλλῃ γιγνόμενον, ὡς πῦρ,

μὴ τοῦτο ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἑκαστότε προσαγορεύειν πῦρ, μηδὲ ὕδωρ τοῦτο ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἀεί, μηδὲ ἄλλο ποτὲ μηδὲν ὥς τινα ἔχον βεβαιότητα, ὅσα δεικνύντες τῷ ῥήματι τῷ τόδε καὶ τοῦτο προσχρώμενοι δηλοῦν ἡγούμεθά τι· φεύγει γὰρ οὐχ ὑπομένον τὴν τοῦ τόδε καὶ τοῦτο καὶ τὴν τῷδε καὶ πᾶσαν ὅση μόνιμα ὡς ὄντα αὐτὰ ἐνδείκνυται φάσις.

9 Ἐν ταυτῷ [p. 32]

Ὅτι δὲ τὸ πᾶν ἀίδιον δηλοῖ σαφῶς· λέγει γοῦν ἐν τῷ Τιμαίῳ οὕτως· Ἔκ τε δὴ τούτων καὶ τοιούτων καὶ τὸν ἀριθμὸν τεττάρων τὸ τοῦ κόσμου σῶμα ἐγεννήθη δι' ἀναλογίας ὁμολογῆσαν, φιλίαν τε ἔσχεν ἐκ τούτων, ὥστε εἰς τὸ αὐτὸ αὑτῷ ξυνελθὸν ἄλυτον ὑπὸ τῶν ἄλλων πλὴν ὑπὸ τοῦ ξυμφύσαντος γενέσθαι.

χρόνος δ' οὖν μετ' οὐρανοῦ γέγονεν, ἵν' ἅμα γεννηθέντες ἅμα καὶ λυθῶσιν, ἄν ποτε λύσις τις αὐτῶν γίγνηται, καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς διαιωνίας φύσεως, ἵν' ὡς ὁμοιότατος αὐτῷ κατὰ δύναμιν ᾖ· τὸ μὲν γὰρ δὴ παράδειγμα πάντα αἰῶνά ἐστιν ὄν, ὁ δ' αὖ διὰ τέλους τὸν ἅπαντα γεγονώς τε καὶ ὢν καὶ ἐσόμενος (p. 38).

10 Ἐν ταυτῷ [p. 41]

Θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ δημιουργὸς πατήρ τε ἔργων, ἃ δι' ἐμοῦ γιγνόμενα ἄλυτα, ἐμοῦ γε θέλοντος. τὸ μὲν οὖν δὴ δεθὲν πᾶν λυτόν· τό γε μὴν καλῶς ἁρμοσθὲν καὶ ἔχον εὖ λύειν θέλειν κακοῦ. διὸ καὶ ὑμεῖς ἐπείπερ γεγένησθε, ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστὲ οὐδ' ἄλυτοι τὸ πάμπαν, οὔτι μὲν δὴ λυθήσεσθέ γε οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρας, τῆς ἐμῆς βουλήσεως μείζονος ἔτι δεσμοῦ καὶ κυριωτέρου λαχόντες ἐκείνων οἷς ὅτ' ἐγίγνεσθε συνεδεῖσθε.

Σέλευκος ὁ Ἐρυθραῖος καὶ *Ἡρακλείδης* ὁ Ποντικὸς ἄπειρον τὸν κόσμον.

Διογένης καὶ *Μέλισσος* τὸ μὲν πᾶν ἄπειρον, τὸν δὲ κόσμον πεπερασμένον.

[142] Οἱ *στωικοὶ* διαφέρειν τὸ πᾶν καὶ τὸ ὅλον· πᾶν μὲν γὰρ εἶναι σὺν τῷ κενῷ τῷ ἀπείρῳ, ὅλον δὲ χωρὶς τοῦ κενοῦ τὸν κόσμον. μήτε αὔξεσθαι δὲ μήτε μειοῦσθαι τὸν κόσμον, τοῖς δὲ μέρεσιν ὁτὲ μὲν παρεκτείνεσθαι πρὸς πλείονα τόπον, ὁτὲ δὲ συστέλλεσθαι. ἀπὸ γῆς δὲ ἄρξασθαι τὴν γένεσιν τοῦ κόσμου καθάπερ ἀπὸ κέντρου, ἀρχὴ δὲ σφαίρας τὸ κέντρον.

Οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἔμψυχον τὸν κόσμον καὶ προνοίᾳ διοικούμενον, Λεύκιππος δὲ καὶ Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος οὐδέτερα τούτων, φύσει δὲ ἀλόγῳ ἐκ τῶν ἀτόμων συνεστῶτα.

4 . . .

Ὅμηρός φησι πεπερασμένον εἶναι τὸν κόσμον· δηλοῦται δὲ διὰ τούτων

τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται, ἕκαστος δ' ἔμμορε
τιμῆς.

[144] τοῦτο τοίνυν ἐνὶ στίχῳ διαρρήδην ἐδήλωσεν· τὸ γὰρ ἄπειρον οὐκ ἔστιν εἰς μοίρας διελεῖν. καὶ ἐν τούτοις δὲ τὸ αὐτὸ σημαίνεται

ἤτοι ἐγὼν ἔλαχον πολιὴν ἅλα ναιέμεν αἰεὶ
παλλομένων, Ἀίδης δ' ἔλαχεν ζόφον ἠερόεντα,
Ζεὺς δ' ἔλαχ' οὐρανὸν εὐρὺν ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσι,
γαῖα δ' ἔτι ξυνὴ πάντων καὶ μακρὸς ὄλυμπος.

ὡς τῶν ἐν μέσῳ φύσεων πεποιημένος τὴν νέμησιν, τὰ δὲ ἄκρα καὶ περατοῦντα ἀνέμητα καταλελοιπώς. καὶ εἶναι τὴν γῆν μὲν κατωτάτω πάντων τὸν δὲ ὄλυμπον ἀνωτάτω, δεδήλωκεν ἐν τούτῳ

ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ ἐγὼ πρόφρων ἐθέλοιμι ἐρύσσαι,
αὐτῇ κεν γαίῃ ἐρύσαιμ' αὐτῇ τε θαλάσσῃ· (48)
σειρὴν μέν κεν ἔπειτα περὶ ῥίον οὐλύμποιο
δησαίμην, τὰ δέ κ' αὖτε μετήορα πάντα γένοιτο.

τὴν γὰρ γῆν μετέωρον γενήσεσθαί φησιν ἐξ ἕδρας ἀνασπασθεῖσαν ὡς τῆς κατωτάτω εἰς τὴν ἀνωτάτω.

. . . . 5

Κόσμον δ' εἶναί φησιν ὁ Χρύσιππος σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν τούτοις φύσεων, ἢ τὸ ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων σύστημα καὶ ἐκ τῶν ἕνεκα τούτων γεγονότων. λέγεται δ' ἕτερος κόσμος ὁ θεός, [446] καθ' ὃν ἡ διακόσμησις γίνεται καὶ τελειοῦται· τοῦ δὲ κατὰ τὴν διακόσμησιν λεγομένου κόσμου τὸ μὲν εἶναι περιφερόμενον περὶ τὸ μέσον τὸ δ' ὑπομένον, περιφερόμενον μὲν τὸν αἰθέρα ὑπομένον δὲ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς ὑγρὰ καὶ τὸν ἀέρα. τὸ γὰρ τῆς πάσης οὐσίας πυκνότατον ὑπέρεισμα πάντων εἶναι κατὰ φύσιν, ὅνπερ τρόπον ἐν ζῴῳ τὰ ὀστέα, τοῦτο δὲ καλεῖσθαι γῆν. περὶ δὲ ταύτην τὸ ὕδωρ περικεχύσθαι σφαιρικῶς, ὁμαλωτέραν τὴν ἰσχὺν διειληχός. τῆς γὰρ γῆς ἐξοχάς τινας ἐχούσης ἀνωμάλους διὰ τοῦ ὕδατος εἰς ὕψος ἀνηκούσας, ταύτας μὲν νήσους καλεῖσθαι, τούτων δὲ τὰς ἐπὶ πλεῖον διηκούσας ἠπείρους προσηγορεῦσθαι, ὑπ' ἀγνοίας τοῦ περιέχεσθαι καὶ ταύτας πελάγεσι μεγάλοις. ἀπὸ δὲ τοῦ ὕδατος τὸν ἀέρα ἐξῆφθαι καθάπερ ἐξατμισθέντα σφαιρικῶς καὶ περικεχύσθαι, ἐκ δὲ τούτου τὸν αἰθέρα ἀραιότατόν τε καὶ εἰλικρινέστατον. τὸν μὲν οὖν κατὰ τὴν διακόσμησιν λεγόμενον κόσμον εἰς ταύτας διακεκρίσθαι τὰς φύσεις, τὸ δὲ ὑπερφερόμενον αὐτοῦ ἐγκυκλίως αἰθέρα εἶναι, ἐν ᾧ τὰ ἄστρα καθίδρυται τά τε ἀπλανῆ καὶ τὰ πλανώμενα, τὰ δὲ πλανώμενα ταπεινότερα τῶν ἀπλανῶν. πάντα

δὲ τὰ πλανώμενα θεῖα τὴν φύσιν ὄντα καὶ ἔμψυχα καὶ διοικούμενα κατὰ τὴν πρόνοιαν. τῶν μὲν οὖν [448] ἀπλανῶν ἄστρων ἀκατάληπτον εἶναι τὸ πλῆθος, τὰ δὲ πλανώμενα ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν εἶναι. τετάχθαι δὲ τὰ μὲν ἀπλανῆ ἐπὶ μιᾶς ἐπιφανείας, ὡς καὶ ὁρᾶται· τὰ δὲ πλανώμενα ἐπ᾽ ἄλλης καὶ ἄλλης φορᾶς· περιέχεσθαι δὲ πάσας τὰς τῶν πλανωμένων ὑπὸ τῆς τῶν ἀπλανῶν σφαίρας. τῶν δὲ πλανωμένων ὑψηλοτάτην εἶναι μετὰ τὴν τῶν ἀπλανῶν τὴν τοῦ Κρόνου, μετὰ δὲ ταύτην τὴν τοῦ Διός, εἶτα τὴν τοῦ Ἄρεος, ἑφεξῆς δὲ τὴν τοῦ Ἑρμοῦ, καὶ μετ᾽ αὐτὴν τὴν τῆς Ἀφροδίτης, εἶτα τὴν τοῦ ἡλίου, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὴν τῆς σελήνης, πλησιάζουσαν τῷ ἀέρι. διὸ καὶ ἀερωδεστέραν φαίνεσθαι καὶ μάλιστα διατείνειν τὴν ἀπ᾽ αὐτῆς δύναμιν εἰς τὰ περίγεια. ὑπὸ δὲ τὴν σελήνην τὴν τοῦ ὑπ᾽ αὐτοῦ φερομένου ἀέρος, εἶτα τὴν ὕδατος, τελευταίαν δὲ τὴν τῆς γῆς περὶ τὸ μέσον σημεῖον τοῦ κόσμου κειμένης, ὃ δὴ τοῦ παντός ἐστι κάτω, ἄνω δὲ τὸ ἀπ᾽ αὐτοῦ εἰς τὸ κύκλῳ πάντῃ.

6 . . .

Ἔκφαντος ἐκ μὲν τῶν ἀτόμων συνεστάναι τὸν κόσμον, διοικεῖσθαι δὲ ὑπὸ προνοίας.

Ἀριστοτέλης οὔτε ἔμψυχον ὅλον δι᾽ ὅλου οὔτε λογικὸν οὔτε νοερὸν οὔτε προνοίᾳ διοικούμενον. τὰ [450] μὲν γὰρ οὐράνια πάντων τούτων κοινωνεῖν, σφαίρας γὰρ περιέχειν ἐμψύχους καὶ ζωτικάς, τὰ δὲ περίγεια μηδενὸς αὐτῶν, τῆς δ᾽ εὐταξίας κατὰ συμβεβηκὸς οὐ προηγουμένως μετέχειν. εἰ δὲ τρέφεται ὁ κόσμος, καὶ φθαρήσεται· ἀλλὰ μὴν οὐδεμιᾶς δεῖται τροφῆς, διὰ τοῦτο καὶ ἀίδιος.

Πυθαγόρας φησὶ γεννητὸν κατ᾽ ἐπίνοιαν τὸν κόσμον, οὐ κατὰ χρόνον· ὃς καὶ πρῶτος ὠνόμασε τὴν

τῶν ὅλων περιοχὴν κόσμον ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ τάξεως·
ἄρξασθαι δὲ τὴν γένεσιν τοῦ κόσμου ἀπὸ πυρὸς καὶ
τοῦ πέμπτου στοιχείου. πέντε δὲ σχημάτων ὄντων στε- (49)
ρεῶν, ἅπερ καλεῖται καὶ μαθηματικά, ἐκ μὲν τοῦ κύ-
βου φησὶ γεγονέναι τὴν γῆν, ἐκ δὲ τῆς πυραμίδος τὸ [452]
πῦρ, ἐκ δὲ τοῦ ὀκταέδρου τὸν ἀέρα, ἐκ δὲ τοῦ εἰκοσα-
έδρου τὸ ὕδωρ, ἐκ δὲ τοῦ δωδεκαέδρου τὴν τοῦ παν-
τὸς σφαῖραν.

Φιλόλαος ἔφησε τὸ μὲν ἐξ οὐρανοῦ πυρὸς ῥυέν-
τος τὸ δὲ ἐξ ὕδατος σεληνιακοῦ περιστροφῇ τοῦ ἀέ-
ρος ἀποχυθέντος εἶναι τὰς ἀναθυμιάσεις τροφὰς τοῦ
κόσμου. τὸ δὲ ἡγεμονικὸν ἐν τῷ μεσαιτάτῳ πυρί, ὅπερ
τρόπεως δίκην προυπεβάλλετο τῆς τοῦ παντὸς [σφαί-
ρας] ὁ δημιουργὸς θεός.

Κλεάνθης ὁ στωϊκὸς ἐν ἡλίῳ ἔφησεν εἶναι τὸ
ἡγεμονικὸν τοῦ κόσμου.

Ἀρχίδαμος τὸ ἡγεμονικὸν τοῦ κόσμου ἐν γῇ
ὑπάρχειν ἀπεφήνατο. [454]

Ἡράκλειτος οὐ κατὰ χρόνον εἶναι γεννητὸν
τὸν κόσμον, ἀλλὰ κατ' ἐπίνοιαν.

Ἐπίδικος ὑπὸ φύσεως γεγενῆσθαι τὸν κόσμον.

Ἀρχέλαος ὑπὸ θερμοῦ καὶ ἐμψυχίας συστῆναι
τὸν κόσμον.

Ἐκ τοῦ Φιλολάου περὶ κόσμου. 7

Ἀνάγκα τὰ ἐόντα εἶμεν πάντα ἢ περαίνοντα ἢ
ἄπειρα, ἢ περαίνοντά τε καὶ ἄπειρα, ἄπειρα δὲ μόνον [456]
οὔ κα εἴη. ἐπεὶ τοίνυν φαίνεται οὔτ' ἐκ περαινόντων
πάντων ἐόντα οὔτ' ἐξ ἀπείρων πάντων, δῆλόν τἆρα
ὅτι ἐκ περαινόντων τε καὶ ἀπείρων ὅ τε κόσμος καὶ τὰ
ἐν αὐτῷ συναρμόχθη. δηλοῖ δὲ καὶ τὰ ἐν τοῖς ἔργοις.
τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐκ περαινόντων περαίνοντα, τὰ
δ' ἐκ περαινόντων τε καὶ ἀπείρων περαίνοντά τε

καὶ οὐ περαίνοντα, τὰ δ' ἐξ ἀπείρων ἄπειρα φανέονται.

καὶ πάντα γα μὰν τὰ γιγνωσκόμενα ἀριθμὸν ἔχοντι. οὐ γὰρ οἷόν τε οὐδὲν οὔτε νοηθῆμεν οὔτε γνωσθῆμεν ἄνευ τούτω. ὅ γα μὰν ἀριθμὸς ἔχει μὲν δύο ἴδια εἴδεα περισσὸν καὶ ἄρτιον, τρίτον δὲ ἀπ'
[458] ἀμφοτέρων μιχθέντων ἀρτιοπέρισσον. ἑκατέρω δὲ τῶ εἴδεος πολλαὶ μορφαί, ἃς ἕκαστον αὐταυτὸ σημαίνει.

περὶ δὲ φύσιος καὶ ἁρμονίας ὧδε ἔχει· ἁ μὲν ἐστὼ τῶν πραγμάτων ἀΐδιος ἔσσα καὶ αὐτὰ μόνα φύσις
[460] θεία ἐντὶ καὶ οὐκ ἀνθρωπίναν ἐνδέχεται γνῶσιν, πλάν γα ἢ ὅτι οὐχ οἷόν τ' ἦς οὐθενὶ τῶν ἐόντων καὶ γιγνωσκομένων ὑφ' ἁμῶν γνωσθῆμεν, μὴ ὑπαρχοίσας τᾶς ἐστοῦς τῶν πραγμάτων ἐξ ὧν συνέστα ὁ κόσμος, καὶ τῶν περαινόντων καὶ τῶν ἀπείρων. ἐπεὶ δὲ ταὶ ἀρχαὶ ὑπᾶρχον οὐχ ὅμοιαι οὐδ' ὁμόφυλοι ἔσσαι, ἤδη ἀδύνατον ἦς κα αὐτοῖς κοσμηθῆμεν, αἰ μὴ ἁρμονία ἐπεγένετο, ᾧτινιῶν τρόπῳ ἐγένετο. τὰ μὲν ὦν ὅμοια καὶ ὁμόφυλα ἁρμονίας οὐθὲν ἐπεδέοντο, τὰ δὲ ἀνόμοια μηδὲ ὁμόφυλα μηδὲ ἰσολαχῆ ἀνάγκα τᾷ τοιαύτᾳ ἁρμονίᾳ συγκεκλεῖσθαι, αἰ μέλλοντι ἐν κόσμῳ κατέ-
[462] χεσθαι. ἁρμονίας δὲ μέγεθός ἐντι συλλαβὰ καὶ δι'
[464] ὀξειᾶν· τὸ δὲ δι' ὀξειᾶν μεῖζον τᾶς συλλαβᾶς ἐπογδόῳ· ἔντι γὰρ ἀπὸ ὑπάτας ἐπὶ μέσαν συλλαβά, ἀπὸ δὲ μέσας ἐπὶ νεάταν δι' ὀξειᾶν, ἀπὸ δὲ νεάτας ἐς τρί-
[466] ταν συλλαβά, ἀπὸ δὲ τρίτας ἐς ὑπάταν δι' ὀξειᾶν· τὸ δὲ μέσον μέσας καὶ τρίτας ἐπόγδοον· ἁ δὲ συλλαβὰ ἐπίτριτον, τὸ δὲ δι' ὀξειᾶν ἡμιόλιον, τὸ διὰ πασᾶν δὲ
[468] διπλόον. οὕτως ἁρμονία πέντε ἐπόγδοα καὶ δύο διέσιες, δι' ὀξειᾶν δὲ τρία ἐπόγδοα καὶ δίεσις, συλλαβὰ δὲ δύ' ἐπόγδοα καὶ δίεσις.

τὸ πρῶτον ἁρμοσθὲν τὸ ἓν ἐν τῷ μέσῳ τᾶς σφαί- 8
ρας ἑστία καλεῖται.

Ἑρμοῦ ἐκ τοῦ πρὸς Τάτ. 9

ἈΣΚ. ἐπεί μοι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν γενικοῖς λόγοις ὑπέσχου δηλῶσαι περὶ τῶν τριάκοντα ἓξ δεκανῶν, νῦν μοι δήλωσον περὶ αὐτῶν καὶ τῆς τούτων ἐνεργείας.

ἙΡΜ. οὐδεὶς φθόνος, ὦ Τάτ, καὶ ὁ κυριώτατος [470] *πάντων λόγος καὶ κορυφαιότατος οὗτος ἂν εἴη, σὺ δὲ νόει οὕτως. ἔφαμέν σοι περὶ τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου, τοῦ καὶ ζῳοφόρου, καὶ τῶν πέντε πλανήτων καὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τοῦ ἑκάστου τούτων κύκλου.*

ἈΣΚ. ἔφης γὰρ ὦ Τρισμέγιστε.

ἙΡΜ. οὕτω βούλομαί σε νοεῖν καὶ περὶ τῶν τριάκοντα ἓξ δεκανῶν μεμνημένον ἐκείνων, ἵνα εὔγνωστός σοι καὶ ὁ περὶ τούτων λόγος γένοιτο.

ἈΣΚ. μέμνημαι ὦ πάτερ.

ἙΡΜ. ἔφαμέν που, ὦ τέκνον, περιεκτικὸν τῶν ἁπάντων εἶναι σῶμα· ἐννόησον οὖν καὶ αὐτοῦ ὥσπερ κυκλοειδὲς σχῆμα· καὶ γὰρ οὕτως ἔχει τὸ πᾶν.

ἈΣΚ. τοιοῦτον σχῆμα νοῶ οὕτως ὡς λέγεις ὦ πάτερ.

ἙΡΜ. ὑπὸ δὲ τὸν κύκλον τοῦ σώματος τούτου τετάχθαι τοὺς τριάκοντα ἓξ δεκανούς, μέσους τοῦ παντὸς κύκλου καὶ τοῦ ζῳδιακοῦ, διορίζοντας ἀμφοτέρους τοὺς κύκλους, καὶ ὥσπερ ἐκεῖνον μὲν κουφί- [472] *ζοντας τὸν ζῳδιακὸν καὶ καθορίζοντας, συμφερομένους τοῖς πλάνησι, καὶ ἰσοδυναμεῖν τῇ τοῦ παντὸς φορᾷ κατὰ τὸ ἐναλλὰξ τοῖς ἑπτά. καὶ τὸ μὲν περιεκτικὸν ἐπέχειν σῶμα, ἔσχατον γὰρ ἂν ἦν ἐν τῇ φορᾷ αὐτὸ καθ' αὐτό, ἐν τῷ πάσχειν. ἐπισπεύδειν δὲ τοὺς ἑπτὰ ἄλλους κύκλους διὰ τὸ βραδυτέραν κίνησιν κι-*

νεῖσθαι τοῦ παντὸς κύκλου. ὥσπερ οὖν ἀνάγκη αὐτοὺς κινεῖσθαι, καὶ τὸν τοῦ παντός. νοήσωμεν οὖν καὶ αὐτῶν τῶν ἑπτὰ καὶ τοῦ παντὸς τοῦ κύκλου, μᾶλλον δὲ τῶν ἐν κόσμῳ ἁπάντων, ὡσπερεὶ φύλακας αὐτοὺς περιίστασθαι πάντα συνέχοντας καὶ τηροῦντας τὴν τῶν πάντων εὐταξίαν.

ἈΣΚ. οὕτω γὰρ νοῶ πάτερ ἐξ ὧν λέγεις.

ἙΡΜ. ἔτι δὲ νόησον Τάτ, ὅτι καὶ ἀπαθεῖς εἰσιν ὧν οἱ ἄλλοι ἀστέρες πάσχουσιν· οὔτε γὰρ ἐπεχόμενοι τὸν δρόμον στηρίζουσιν οὔτε κωλυόμενοι ἀναποδίζουσιν, ἀλλ' οὐδὲ μὴν ὑπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου σκέπον-
[474] ται, ἅπερ πάσχουσιν οἱ ἄλλοι ἀστέρες. ἐλεύθεροι δὲ ὄντες ὑπεράνω πάντων ὥσπερ φύλακες ἀκριβεῖς καὶ ἐπίσκοποι τοῦ παντὸς περιέχονται τῷ νυχθημέρῳ τὸ πᾶν.

ἈΣΚ. ἆρ' οὖν καὶ οὗτοι ὦ πάτερ ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς ἐνέργειαν;

ἙΡΜ. τὴν μεγίστην ὦ τέκνον. εἰ γὰρ ἐκείνοις ἐνεργοῦσι, πῶς οὐ καὶ ἡμῖν; καὶ καθ' ἕνα ἕκαστον
(49) καὶ κοινῇ. . . οὕτως ὦ τέκνον τῶν καθολικῶς πάντων συμβαινόντων τῇ ἐνεργείᾳ ἀπὸ τούτων ἐστίν, οἷον (ὃ λέγω νόησον) βασιλειῶν μετατροπαὶ πόλεων ἐπαναστάσεις λοιμοὶ λιμοὶ ἀμπώτεις θαλάσσης γῆς σεισμοί· οὐδὲν τούτων ὦ τέκνον χωρὶς τῆς τούτων ἐνεργείας γίγνεται. ἔτι τε πρὸς τούτοις νόησον· εἰ γὰρ οὗτοι μὲν ἐπιστατοῦσιν ἐκείνων ἡμεῖς δὲ καὶ ὑπὸ τοὺς ἑπτὰ ἐσμέν, οὐ νοεῖς καὶ εἰς ἡμᾶς τινὰ ἐκείνων φθάνειν ἐνέργειαν, ἤτοι υἱεῖς αὐτῶν ἢ δι' ἐκείνων;

ἈΣΚ. τίς ἂν αὐτοῖς εἴη ὦ πάτερ ὁ τοῦ σώματος τύπος;

ἙΡΜ. τούτους οὖν καλοῦσιν οἱ πολλοὶ δαίμονας· οὐδὲ γὰρ ἴδιόν τί ἐστι γένος τὸ τῶν δαιμόνων, οὔτε

ἄλλα σώματα ἔχοντες ἐξ ἰδίας τινὸς ὕλης οὔτε ψυχῇ
κινούμενοι ὥσπερ ἡμεῖς, ἀλλ' ἐνέργειαί εἰσι τῶν τριά-
κοντα ἓξ τούτων θεῶν. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις νόησον ὦ [476]
Τὰτ ἐνέργημα τούτων, ὅτι καὶ εἰς τὴν γῆν σπερματί-
ζουσιν ἃς καλοῦσι τάνας, τὰς μὲν σωτηρίους τὰς δὲ
ὀλεθριωτάτας. ἔτι καὶ ἐν οὐρανῷ φερόμενοι ἀστέρες
γεννῶσιν αὐτοῖς ὑπολειτουργοὺς καὶ ὑπηρέτας καὶ
στρατιώτας ἔχουσιν. οὗτοι δὲ ὑπ' ἐκείνων μιγνύμενοι
φέρονται ἐν τῷ αἰθέρι αἰωρούμενοι τὸν τούτου τόπον
ἀναπληροῦντες, ὅπως μηδεὶς ᾖ τόπος ἄνω κενὸς ἀστέ-
ρων, συγκοσμοῦντες τὸ πᾶν, ἐνέργειαν ἰδίαν ἔχοντες,
ὑποτεταγμένην δὲ τὴν τῶν τριάκοντα ἓξ ἐνέργειαν,
ἐξ ὧν καὶ κατὰ τὰς χώρας φθοραὶ γίγνονται τῶν ἄλ-
λων ἐμψύχων ζῴων, καὶ ἡ πληθὺς τῶν λυμαινομένων
ζῴων τοὺς καρπούς. ὑπὸ δὲ τούτους ἐστὶν ἡ καλου-
μένη ἄρκτος κατὰ μέσον τοῦ ζῳδιακοῦ ἐξ ἀστέρων
συγκειμένη ἑπτά, ἔχουσα ἀντίζυγον ἑτέραν ὑπὲρ κε-
φαλῆς. ταύτης μὲν ἡ ἐνέργειά ἐστι καθάπερ ἄξονος,
μηδαμοῦ μὲν δυνούσης μηδὲ ἀνατελλούσης, μενούσης
δὲ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ καὶ περὶ αὐτὸ στρεφομένης, ἐνερ- (50)
γούσης δὲ τὴν τοῦ ζῳοφόρου κύκλωσιν, παραδιδοῦ-
σαν τὸ πᾶν τοῦτο ἀπὸ μὲν τῆς νυκτὸς ἡμέρᾳ, ἀπὸ δ'
ἡμέρας νυκτί. μετὰ δὲ ταύτην ἐστὶν ἄλλος χορὸς ἀστέ-
ρων, οὓς ἡμεῖς προσηγοριῶν οὐ κατηξιώσαμεν, οἱ δὲ
μεθ' ἡμᾶς μιμησάμενοι μὲν καὶ αὐτοὶ προσηγορίας
τούτοις θήσονται. κάτωθεν δὲ τῆς σελήνης εἰσὶν ἕτε-
ροι ἀστέρες φθαρτοὶ ἀργοὶ πρὸς ὀλίγον χρόνον συν- [478]
ιστάμενοι, εἰς τὸν ὑπὲρ γῆς ἀέρα ἐξ αὐτῆς τῆς γῆς
ἀναθυμιώμενοι, οὓς καὶ ἡμεῖς ὁρῶμεν διαλυομένους,
τὴν φύσιν ὁμοίαν ἔχοντας τοῖς ἀχρήστοις τῶν ἐπὶ γῆς
ζῴων, ἐπὶ ἕτερον δὲ οὐδὲν γίγνεται ἢ ἵνα μόνον
φθαρῇ, οἷον τὸ τῶν μυιῶν γένος καὶ τῶν ψυλλῶν καὶ

τῶν σκωλήκων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων. καὶ γὰρ ἐκεῖνα ὦ Τὰτ οὔτε ἡμῖν οὔτε τῷ κόσμῳ χρήσιμά ἐστι, τοὐναντίον δὲ λυπεῖ ἐνοχλοῦντα, παρακολουθήματα ὄντα τῆς φύσεως, καὶ κατὰ τὸ περισσὸν τὴν γένεσιν ἔχοντα· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ ἀπὸ τῆς γῆς ἀναθυμιώμενοι ἀστέρες τὸν μὲν ἄνω τόπον οὐ καταλαμβάνουσιν. ἀδυνατοῦσι γάρ, ὡς κάτωθεν ἀνιόντες. πολὺ δὲ τὸ ἐμβριθὲς ἔχοντες, ἑλκόμενοι κάτω ὑπὸ τῆς ἰδίας ὕλης διαχέονται ταχέως, καὶ διαλυθέντες πίπτουσι πάλιν εἰς γῆν, μηδὲν ἐνεργήσαντες ἢ μόνον ὀχλήσαντες τῷ ὑπὲρ γῆν ἀέρι. ἕτερόν ἐστι γένος ὦ Τὰτ τὸ τῶν καλουμένων κομητῶν, κατὰ καιρὸν ἐπιφαινομένων καὶ πάλιν μετὰ χρόνον ὀλίγον ἀφανῶν γινομένων, μήτε ἀνατελλόντων μήτε δυνόντων μήτε διαλυομένων· οἵτινες φανεροὶ ἄγγελοι καὶ κήρυκες καθολικῶν ἀποτελεσμάτων γίγνονται μελλόντων ἔσεσθαι· οὗτοι δὲ τὸν τόπον ἔχουσιν ὑπὸ τὸν κύκλον τὸν τοῦ ἡλίου. ἐπὰν οὖν μέλλῃ τι τῷ κόσμῳ συμβαίνειν οὗτοι φαίνονται, φανέντες δὲ ὀλίγας ἡμέρας πάλιν [480] ὑπὸ τὸν κύκλον ἐλθόντες τοῦ ἡλίου ἀφανεῖς μένουσιν ἐν τῷ ἀπηλιώτῃ φανέντες, ἄλλοι δὲ ἐν τῷ βορρᾷ, ἄλλοι δὲ ἐν τῷ λιβί, ἄλλοι δὲ ἐν τῷ νότῳ· μάντεις δὲ τούτους προσηγορεύσαμεν. καὶ ἀστέρων ἥδε φύσις. ἀστέρες δὲ ἄστρων διαφορὰν ἔχουσιν· ἀστέρες μὲν γάρ εἰσιν οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ αἰωρούμενοι, ἄστρα δὲ τὰ ἐγκείμενα ἐν τῷ σώματι τοῦ οὐρανοῦ, συμφερόμενα δὲ τῷ οὐρανῷ, ἐξ ὧν δώδεκα ζῴδια προσηγορεύσαμεν. ὁ ταῦτα μὴ ἀγνοήσας ἀκριβῶς δύναται νοῆσαι τὸν θεόν. εἰ δὲ καὶ τολμήσαντα δεῖ εἰπεῖν, [ἔξεστι] καὶ αὐτόπτην γενόμενον θεάσασθαι καὶ θεασάμενον μακάριον γενέσθαι.

ἈΣΚ. μακάριος ὡς ἀληθῶς ὦ πάτερ ὁ τοῦτον θεασάμενος.

ἙΡΜ. ἀλλ' ἀδύνατον ὦ τέκνον τὸν ἐν σώματι τούτου εὐτυχῆσαι. δεῖ δὲ προγυμνάζειν αὐτοῦ τινα τὴν ψυχὴν ἐνθάδε, ἵνα ἐκεῖ γενομένη, ὅπου αὐτὴν ἔξεστι θεάσασθαι, ὁδοῦ μὴ σφαλῇ. ὅσοι δὲ ἄνθρωποι φιλοσώματοί εἰσιν, οὗτοι οὐκ ἄν ποτε θεάσαιντο τὴν τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ὄψιν. οἷον γάρ ἐστι κάλλος ὦ τέκνον τὸ μήτε σχῆμα μήτε χρῶμα μήτε σῶμα ἔχον;

ἈΣΚ. εἴη δ' ἄν τι ὦ πάτερ χωρὶς τούτων καλόν;

ἙΡΜ. μόνος ὁ θεός, ὦ τέκνον, μᾶλλον δὲ τὸ μεῖζόν τι ὄν, τοῦ θεοῦ τὸ ὄνομα.

Κεφ. κβ'.

ΠΕΡΙ ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΙ ἝΝ ΤΟ ΠΑΝ. [482]

. . . 1

Παρμενίδης στεφάνας εἶναι περιπεπλεγμένας ἐπαλλήλους, τὴν μὲν ἐκ τοῦ ἀραιοῦ τὴν δὲ ἐκ τοῦ πυκνοῦ, μικτὰς δὲ ἄλλας ἐκ φωτὸς καὶ σκότους μεταξὺ τούτων· καὶ τὸ περιέχον δὲ πάσας τείχους δίκην στερεὸν ὑπάρχειν, ὑφ' ᾧ πυρώδης στεφάνη· καὶ τὸ μεσαίτατον πασῶν περὶ ὃν πάλιν πυρώδης· τῶν δὲ συμμιγῶν τὴν μεσαιτάτην ἁπάσαις τοκέα πάσης κινήσεως [484] (51) *καὶ γενέσεως ὑπάρχειν, ἥντινα καὶ δαίμονα καὶ κυβερνῆτιν καὶ κληροῦχον ἐπονομάζει δίκην τε καὶ ἀνάγκην. καὶ τῆς μὲν γῆς τὴν ἀπόκρισιν εἶναι τὸν ἀέρα διὰ τὴν βιαιοτέραν αὐτῆς ἐξατμισθέντα πίλησιν, τοῦ δὲ πυρὸς ἀναπνοὴν τὸν ἥλιον καὶ τὸν γαλαξίαν κύκλον, συμμιγῆ δ' ἐξ ἀμφοῖν εἶναι τὴν σελήνην τοῦ τ' ἀέρος καὶ τοῦ πυρός. περιστάντος δὲ ἀνωτάτω πάν-*

των τοῦ αἰθέρος, ὑπ' αὐτῷ τὸ πυρῶδες ὑποταγῆναι τοῦθ' ὅπερ κεκλήκαμεν οὐρανόν, ὑφ' ᾧ ἤδη τὰ περίγεια.

[486] Ἀριστοτέλης πρῶτον αἰθέρα ἀπαθῆ, πέμπτον τι σῶμα, μεθ' ὃν παθητὰ πῦρ ἀέρα ὕδωρ τελευταίαν δὲ γῆν. περιέχεσθαι δὲ ταῦτα ὑπὸ τοῦ αἰθέρος, ἔνθα τὰ θεῖα διανενεμημένα κατὰ σφαίρας ἵδρυται τῶν λεγομένων ἀπλανῶν τε καὶ πλανωμένων ἀστέρων. ὅσας δὲ εἶναι τὰς σφαίρας, τοσούτους ὑπάρχειν καὶ τοὺς κινοῦντας θεοὺς ταύτας, ὧν μέγιστον τὸν πάσας περιέχοντα, ζῷον ὄντα λογικὸν καὶ μακάριον, συνεκτικὸν καὶ προνοητικὸν τῶν οὐρανίων. συνεστάναι δὲ τὰ ἄστρα καὶ τὸν οὐρανὸν ἐκ τοῦ αἰθέρος, τοῦτον δ' οὔτε βαρὺν οὔτε κοῦφον, οὔτε γεννητὸν οὔτε φθαρτόν, οὔτε αὐξόμενον οὔτε μειούμενον εἰς ἀεὶ διαμένειν ἄτρεπτον καὶ ἀναλλοίωτον πεπερασμένον καὶ σφαιροειδῆ καὶ ἔμψυχον κινούμενον περὶ τὸ μέσον ἐγκυκλίως.

[488] Φιλόλαος πῦρ ἐν μέσῳ περὶ τὸ κέντρον, ὅπερ ἑστίαν τοῦ παντὸς καλεῖ καὶ Διὸς οἶκον καὶ μητέρα θεῶν; βωμόν τε καὶ συνοχὴν καὶ μέτρον φύσεως. καὶ πάλιν πῦρ ἕτερον ἀνωτάτω τὸ περιέχον. πρῶτον δ' εἶναι φύσει τὸ μέσον, περὶ δὲ τοῦτο δέκα σώματα θεῖα χορεύειν, οὐρανόν, πλανήτας, μεθ' οὓς ἥλιον, ὑφ' ᾧ σελήνην, ὑφ' ᾗ τὴν γῆν, ὑφ' ᾗ τὴν ἀντίχθονα, μεθ' ἃ σύμπαντα τὸ πῦρ ἑστίας περὶ τὰ κέντρα τάξιν ἐπέχον. τὸ μὲν οὖν ἀνωτάτω μέρος τοῦ περιέχοντος, ἐν
[490] ᾧ τὴν εἰλικρίνειαν εἶναι τῶν στοιχείων, ὄλυμπον καλεῖ, τὰ δὲ ὑπὸ τὴν τοῦ ὀλύμπου φοράν, ἐν ᾧ τοὺς πέντε πλανήτας μεθ' ἡλίου καὶ σελήνης τετάχθαι, κόσμον· τὸ δ' ὑπὸ τούτοις ὑποσέληνόν τε καὶ περίγειον μέρος, ἐν ᾧ τὰ τῆς φιλομεταβόλου γενέσεως,

οὐρανόν. καὶ περὶ μὲν τὰ τεταγμένα τῶν μετεώρων γίγνεσθαι τὴν σοφίαν, περὶ δὲ τὰ γενόμενα τῆς ἀταξίας τὴν ἀρετήν, τελείαν μὲν ἐκείνην ἀτελῆ δὲ ταύτην.

Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος χιτῶνα κύκλῳ καὶ ὑμένα περιτείνουσι τῷ κόσμῳ, διὰ τῶν ἀγκιστροειδῶν ἄστρων συμπεπλεγμένον.

Ἐπίκουρος ἐνίων μὲν κόσμων ἀραιὸν τὸ πέρας ἐνίων δὲ πυκνόν, καὶ τούτων τὰ μέν τινα κινούμενα τὰ δὲ ἀκίνητα.

Πλάτων τὸν ὁρατὸν κόσμον γεγονέναι παρά- [492]
δειγμα τοῦ νοητοῦ κόσμου. τοῦ δὲ ὁρατοῦ προτέραν μὲν τὴν ψυχήν, μετὰ δὲ ταύτην τὸ σωματοειδές, τὸ ἐκ πυρὸς μὲν καὶ γῆς πρῶτον, ὕδατος δὲ καὶ ἀέρος δεύτερον. λέγει γοῦν ἐν Τιμαίῳ οὕτως "τῶν δὲ δὴ τεττάρων ἓν ὅλον ἕκαστον εἴληφεν ἡ τοῦ κόσμου σύστασις· ἐκ γὰρ πυρὸς παντὸς ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς ξυνέστησεν αὐτὸν ὁ ξυνιστάς, μέρος οὐδὲν οὐδενὸς οὐδὲ δύναμιν ἔξωθεν ὑπολείπων, τάδε διανοηθείς, πρῶτον μὲν ἵνα ὅλον ὅτι μάλιστα ζῷον τέλειον ἐκ τελείων τῶν μερῶν εἴη, πρὸς δὲ τούτοις ἕν, ἅτε οὐχ ὑπολελειμμένων ἐξ ὧν ἄλλο τοιοῦτον γένοιτ' ἄν."

2

Ὅμηρος τὸν αἰθέρα τοῦ ἀέρος ὑψηλότερον εἶναί (52)
φησιν, εἴρηκε δὲ οὕτως

εἰς ἐλάτην ἀναβὰς περιμήκετον, ἣ τότ' ἐν Ἴδῃ
μακροτάτη πεφυυῖα δι' ἠέρος αἰθέρ' ἵκανεν.

ἐπέκεινα δὲ τοῦ αἰθέρος τὸν οὐρανὸν ὑπάρχειν ἀπεφήνατο· λέγει γὰρ τοιῶσδε

ὣς οἱ μὲν μάρναντο, σιδήρειος δ' ὀρυμαγδὸς
χάλκεον οὐρανὸν ἷκε δι' αἰθέρος ἀτρυγέτοιο.

ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν ὄλυμπον ὑπάρχειν κατ' ἐξοχήν τινα καὶ θειότητα, φησὶ γὰρ οὕτως

[494] ἠερίη δ' ἀνέβη μέγαν οὐρανὸν οὔλυμπόν τε.

τὸ γὰρ ἀπωτάτω τῆς γῆς καὶ μήτε τὴν σκιὰν αὐτῆς μήτε τὰς ἀναθυμιάσεις προσδεχόμενον ὡς ἀειλαμπὲς καὶ ὁλολαμπὲς ὄλυμπον οἱ παλαιοὶ προσηγόρευσαν. τοῦτο δὲ καὶ δι' αὐτῶν δηλοῦται ἐν οἷς φησι τοιῶσδε·

οὔλυμπόνδ', ὅθι φασὶ θεῶν ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἔμμεναι, οὔτ' ἀνέμοισι τινάσσεται οὔτε ποτ' ὄμβρῳ
δεύεται, οὐδὲ χιὼν ἐπιπίδναται, ἀλλὰ μάλ' αἴθρη
πέπταται ἀννέφελος, λευκὴ δ' ἐπιδέδρομεν αἴγλη.

3 . . .

Ἐμπεδοκλῆς κόσμον ἕνα. οὐ μέντοι τὸ πᾶν εἶναι τὸν κόσμον, ἀλλ' ὀλίγον τι τοῦ παντὸς μέρος, τὸ δὲ λοιπὸν ὕλην.

[496] Οἱ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς στοᾶς ἕνα κόσμον ἀπεφήναντο, ὃν δὴ καὶ τὸ πᾶν ἔφασαν εἶναι τὸ σωματικόν.

Μητρόδωρος ὁ καθηγητὴς Ἐπικούρου φησὶν ἄτοπον εἶναι ἐν μεγάλῳ πεδίῳ ἕνα στάχυν γεννηθῆναι καὶ ἕνα κόσμον ἐν τῷ ἀπείρῳ. ὅτι δὲ ἄπειροι κατὰ τὸ πλῆθος, δῆλον ἐκ τοῦ ἄπειρα τὰ αἴτια εἶναι. εἰ γὰρ ὁ κόσμος πεπερασμένος, τὰ δ' αἴτια πάντα ἄπειρα ἐξ ὧν ὅδε ὁ κόσμος γέγονεν, ἀνάγκη ἀπείρους εἶναι. ὅπου γὰρ τὰ αἴτια πάντα, ἐκεῖ καὶ τὰ ἀποτελέσματα. αἴτια δὲ ἤτοι αἱ ἄτομοι ἢ τὰ στοιχεῖα.

Θαλῆς Πυθαγόρας Ἐμπεδοκλῆς Ἔκφαντος Παρμενίδης Μέλισσος Ἡράκλειτος Ἀναξαγόρας Πλάτων Ἀριστοτέλης Ζήνων ἕνα τὸν κόσμον.

Ἀναξίμανδρος Ἀναξιμένης Ἀρχέλαος Ξενοφάνης Διογένης Λεύκιππος Δημόκριτος Ἐπίκουρος [498] ἀπείρους κόσμους ἐν τῷ ἀπείρῳ κατὰ πᾶσαν περιαγω-

γήν. τῶν δ' ἀπείρους ἀποφηναμένων τοὺς κόσμους Ἀναξίμανδρος τὸ ἴσον αὐτοὺς ἀπέχειν ἀλλήλων, Ἐπίκουρος ἄνισον εἶναι τὸ μεταξὺ τῶν κόσμων διάστημα.

Πλάτων ἕνα τὸν κόσμον ἀπεφήνατο· λέγει γὰρ ἐν τῷ Τιμαίῳ οὕτως "πότερον οὖν ὀρθῶς ἕνα οὐρανὸν προσειρήκαμεν ἢ πολλοὺς καὶ ἀπείρους λέγειν ἦν ὀρθότερον; ἕνα· εἴπερ κατὰ τὸ παράδειγμα δεδημιουργημένος ἔσται. τὸ γὰρ περιέχον πάντα ὁπόσα νοητὰ ζῷα μεθ' ἑτέρου δεύτερον οὐκ ἄν ποτε εἴη. πάλιν γὰρ ἂν ἕτερον εἶναι τὸ περὶ ἐκείνω δέοι ζῷον, οὗ μέρος ἂν εἴτην ἐκείνω· καὶ οὐκ ἂν ἔτι ἐκείνοιν, ἀλλ' ἐκείνῳ τῷ περιέχοντι τόδ' ἂν ἀφωμοιωμένον λέγοιτο ὀρθότερον. ἵνα οὖν τόδε κατὰ τὴν μόνωσιν ὅμοιον ᾖ τῷ παντελεῖ ζῴῳ, διὰ ταῦτα οὔτε δύο οὔτε ἀπείρους ἐποίησεν ὁ ποιῶν κόσμους, ἀλλ' εἷς ὅδε μονογενὴς οὐρανὸς γεγονὼς ἔστι τε καὶ ἔτι ἔσται."

Κεφ. κγ'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΥΡΑΝΟΥ ΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ. [500]

Ἀναξιμένης καὶ Παρμενίδης τὴν περιφορὰν τὴν ἐξωτάτω τῆς γῆς εἶναι τὸν οὐρανόν.

Ἐμπεδοκλῆς στερέμνιον εἶναι τὸν οὐρανὸν ἐξ (53) ἀέρος παγέντος ὑπὸ πυρὸς κρυσταλλοειδῶς, τὸ πυρῶδες καὶ τὸ ἀερῶδες ἐν ἑκατέρῳ τῶν ἡμισφαιρίων περιέχοντα.

Ἀναξίμανδρος ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ μίγματος.

Παρμενίδης Ἡράκλειτος Στράτων Ζήνων πύρινον εἶναι τὸν οὐρανόν.

Ἀριστοτέλης ἐκ πέμπτου σώματος. λέγει γοῦν [502] ἐν τοῖς περὶ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως καὶ οὐρανοῦ λόγοις οὕτως· συνεστάναι δὲ τὰ ἄστρα καὶ τὸν οὐρανὸν ἐκ τοῦ αἰθέρος· τοῦτον δὲ οὔτε βαρὺν οὔτε κοῦφον, οὔτε γεννητὸν οὔτε φθαρτόν, οὔτε αὐξόμενον οὔτε μειούμενον εἰς ἀεὶ διαμένειν ἄτρεπτον καὶ ἀναλλοίωτον, πεπερασμένον καὶ σφαιροειδῆ καὶ ἔμψυχον, κινούμενον περὶ τὸ μέσον ἐγκυκλίως.

Θαλῆς Πυθαγόρας καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ, μεμερίσθαι τὴν τοῦ παντὸς οὐρανοῦ σφαῖραν εἰς κύκλους πέντε, οὕς τινας προσαγορεύουσι ζώνας· καλεῖται δ' αὐτῶν ὃ μὲν ἀρκτικός τε καὶ ἀειφανής, ὃ δὲ θερινὸς τροπικός, ὃ δὲ ἰσημερινός, ὃ δὲ χειμερινὸς τροπικός, ὃ δὲ ἀνταρκτικός τε καὶ ἀφανής. λοξὸς δὲ ἐν τοῖς τρισὶ μέσοις ὁ καλούμενος ζῳδιακὸς ὑποβέβληται, παραψαύων τῶν μέσων τριῶν. πάντας δὲ αὐτοὺς ὁ μεσημβρινὸς πρὸς ὀρθὰς ἀπὸ τῶν ἄρκτων ἐπὶ τὸ ἀντικρὺ τέμνει.

Πυθαγόρας πρῶτος ἐπινενοηκέναι λέγεται τὴν λόξωσιν τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου· ἥντινα Οἰνοπίδης ὁ Χῖος ἐπίνοιαν ὡς ἰδίαν σφετερίζεται.

Κεφ. κδ'.

[506] ΠΕΡΙ ΟΥΣΙΑΣ ΑΣΤΡΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΤΕ ΚΑΙ ΕΠΙΣΗΜΑΣΙΑΣ.

Θαλῆς γεώδη μέν, ἔμπυρα δὲ τὰ ἄστρα.

Ἐμπεδοκλῆς πύρινα ἐκ τοῦ πυρώδους, ὅπερ ὁ αἰθὴρ ἐν ἑαυτῷ περιέχων ἐξανέλαμψε ἤτοι ἐξέθλιψε κατὰ τὴν πρώτην διάκρισιν· καὶ τοὺς μὲν ἀπλανεῖς

ἀστέρας συνδεδέσθαι τῷ κρυστάλλῳ, τοὺς δὲ πλανήτας ἀνεῖσθαι.

Ἀναξαγόρας τὸν περικείμενον αἰθέρα πύρινον [508] μὲν εἶναι κατὰ τὴν οὐσίαν, τῇ δὲ εὐτονίᾳ τῆς περιδινήσεως ἀναρπάσαντα πέτρους ἀπὸ τῆς γῆς καὶ καταφλέξαντα τούτους ἠστερωκέναι· ἀπ' ἀνατολῶν δὲ ἐπὶ δυσμὰς φέρεσθαι πάντας τοὺς ἀστέρας.

Διογένης κισηροειδῆ τὰ ἄστρα, διαπνοίας δὲ αὐτὰ νομίζει τοῦ κόσμου, εἶναι δὲ διάπυρα· συμπεριφέρεσθαι δὲ τοῖς φανεροῖς ἄστροις ἀφανεῖς λίθους, καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτ' ἀνωνύμους· πίπτοντα δὲ πολλάκις ἐπὶ τῆς γῆς σβέννυσθαι, καθάπερ τὸν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς πυρωδῶς κατενεχθέντα ἀστέρα πέτρινον.

Δημόκριτος πέτρους· καὶ πρῶτα μὲν τὰ ἀπλανῆ, μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς πλανήτας.

Ἀρχέλαος μύδρους ἔφησεν εἶναι τοὺς ἀστέρας, [510] διαπύρους δέ.

Ἀναξίμανδρος πιλήματα ἀέρος τροχοειδῆ, πυρὸς ἔμπλεα, κατά τι μέρος ἀπὸ στομίων ἐκπνέοντα φλόγας· καὶ ἀνωτάτω μὲν πάντων τὸν ἥλιον τετάχθαι, μετ' αὐτὸν δὲ τὴν σελήνην· ὑπὸ δὲ αὐτοὺς τὰ ἀπλανῆ τῶν ἄστρων καὶ τοὺς πλανήτας.

Μητρόδωρος ὁμοίως περὶ σχήματος τῶν ἀστέρων καὶ αὐτὸς ἀπεφήνατο.

Παρμενίδης καὶ Ἡράκλειτος πιλήματα πυρὸς τὰ ἄστρα· τρέφεσθαι δὲ τοὺς ἀστέρας ἐκ τῆς ἀπὸ γῆς ἀναθυμιάσεως.

Ἀναξιμένης πυρίνην μὲν τὴν φύσιν τῶν ἀστέρων, περιέχειν δέ τινα καὶ γεώδη σώματα συμπεριφερόμενα τούτοις ἀόρατα· ἥλων δὲ δίκην καταπεπηγέναι τὰ ἄστρα τῷ κρυσταλλοειδεῖ· τὰς δ' ἐπισημα-

σίας γίγνεσθαι διὰ τὸν ἥλιον μόνον· οὐχ ὑπὸ τὴν γῆν δέ, ἀλλὰ περὶ αὐτὴν στρέφεσθαι τοὺς ἀστέρας.

(54) Πλάτων ἐκ μὲν τοῦ πλείστου μέρους πυρίνους,
[512] μετέχοντας δὲ καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων· κοινῶς δὲ τὸν κόσμον ὅλον καὶ τὰ ἄστρα ἐξ αὐτοῦ τρέφεσθαι. καὶ πρῶτον μετά γε τὴν τῶν ἀπλανῶν θέσιν φαίνοντα λεγόμενον τὸν τοῦ Κρόνου, δεύτερον φαέθοντα τὸν τοῦ Διός, τρίτον πυρόεντα τὸν τοῦ Ἄρεος, τέταρτον ἑωσφόρον τὸν τῆς Ἀφροδίτης, πέμπτον στίλβοντα τὸν τοῦ Ἑρμοῦ, ἕκτον ἥλιον, ἕβδομον σελήνην. τὰς δὲ ἐπισημασίας τάς τε χειμερινὰς καὶ τὰς θερινὰς κατὰ τὰς τῶν ἄστρων ἐπιτολάς τε καὶ δυσμὰς γίγνεσθαι.

Ἀριστοτέλης ἐκ τοῦ πέμπτου σώματος γεγενῆσθαι τὰ ἄστρα· μὴ δεῖσθαι δὲ τὰ οὐράνια τροφῆς, οὐ γὰρ φθαρτὰ ἀλλ' ἀίδια εἶναι· πάντα δὲ κινεῖσθαι, τὰ μὲν πρὸς ἡμῶν καλούμενα πλανῆτας ὑπὸ τὸν ζῳδιακὸν κύκλον λοξὸν ὄντα καὶ τῶν τροπικῶν ἐφαπτόμενον, τὰ δὲ ἀπλανῆ ἀπὸ τοῦ ἀεὶ φανεροῦ παρήκοντα μέχρι τοῦ ἀφανοῦς· οὐκ ὀλίγα δὲ αὐτῶν τῆς γῆς εἶναι μείζονα.

Ξενοφάνης ἐκ νεφῶν μὲν πεπυρωμένων· σβεν-
[514] νυμένους δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀναζωπυρεῖν νύκτωρ καθάπερ τοὺς ἄνθρακας. τὰς γὰρ ἀνατολὰς καὶ τὰς δύσεις ἐξάψεις εἶναι καὶ σβέσεις· τοὺς δ' ἐπὶ τῶν πλοίων φαινομένους οἷον ἀστέρας, οὓς καὶ Διοσκούρους καλοῦσί τινες, νεφέλια εἶναι, κατὰ τὴν ποιὰν κίνησιν παραλάμποντα.

Ἡρακλείδης καὶ οἱ πυθαγόρειοι ἕκαστον τῶν ἀστέρων κόσμον ὑπάρχειν, γῆν περιέχοντα ἀέρα τε ἐν τῷ ἀπείρῳ αἰθέρι. ταῦτα δὲ τὰ δόγματα ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς φέρεσθαι, κοσμοποιοῦσι γὰρ ἕκαστον τῶν ἀστέρων.

Ἐπίκουρος οὐδὲν ἀπογινώσκει τούτων, ἐχόμενος τοῦ ἐνδεχομένου.

Ξενοκράτης κατὰ μιᾶς ἐπιφανείας οἴεται κεῖσθαι τοὺς ἀστέρας, οἱ δ' ἄλλοι στωϊκοὶ πρὸ τῶν ἑτέ- [510] ρων τοὺς ἑτέρους ἐν ὕψει καὶ βάθει.

Τῶν μαθηματικῶν τινὲς μὲν ὡς Πλάτων φασὶν εἶναι τὴν τάξιν τῶν ἀστέρων, τινὲς δὲ μέσον πάντων τὸν ἥλιον, ταυτὸ δὲ πεπονθέναι τῷ ἑωσφόρῳ τὸν στίλβοντα, ἰσοδρομεῖν δὲ αὐτοὺς τῷ ἡλίῳ καὶ συμπεριφέρεσθαι αὐτῷ· καὶ τότε μὲν προανατέλλοντα ἑωσφόρον φαίνεσθαι, τότε δ' ἐπικαταδυόμενον ἕσπερον καλεῖσθαι· τοὺς δὲ πλανήτας τοῖς ἀπλανέσιν ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολὰς ἀντιφέρεσθαι. τοῦτο δὲ συνομολογεῖ καὶ Ἀλκμαίων.

Ἀριστοτέλης δὲ ὑπὸ τῶν σφαιρῶν ὑφ' ὧν ἕκαστα συμβέβηκε, καὶ Ἀναξίμανδρος ὑπὸ τῶν κύκλων καὶ τῶν σφαιρῶν, ἐφ' ὧν ἕκαστος βέβηκε, φέρεσθαι.

Οἱ μὲν ἄλλοι [στωϊκοὶ] σφαιρικοὺς αὐτούς, Κλεάνθης δὲ κωνοειδεῖς.

Παρμενίδης πρῶτον μὲν τάττει τὸν ἑῷον, τὸν [518] αὐτὸν δὲ νομιζόμενον ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἕσπερον, ἐν τῷ αἰθέρι· μεθ' ὃν τὸν ἥλιον, ὑφ' ᾧ τοὺς ἐν τῷ πυρώδει ἀστέρας, ὅπερ οὐρανὸν καλεῖ.

Μητρόδωρος ἅπαντας τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας ὑπὸ τοῦ ἡλίου προσλάμπεσθαι.

Στράτων καὶ αὐτὸς τὰ ἄστρα ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεσθαι.

Διότιμος Τύριος, ὁ διακρίτιος, τὴν αὐτὴν τούτοις εἰσηνέγκατο γνώμην.

Εὔδοξος καὶ Ἄρατος τὰς ἐπισημασίας κατὰ

τὰς τῶν ἄστρων ἐπιτολὰς γίγνεσθαι. λέγει γοῦν Ἄρατος ἐν τοῖς Φαινομένοις οὕτως

αὐτὸς γὰρ τά γε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξεν
ἄστρα διακρίνας· ἐσκέψατο δ' εἰς ἐνιαυτὸν
ἀστέρας, οἵ κε μάλιστα τετυγμένα σημαίνοιεν.

Ἄστρον δὲ εἶναί φησιν ὁ Ποσειδώνιος σῶμα (55) θεῖον ἐξ αἰθέρος συνεστηκός, λαμπρὸν καὶ πυρῶδες, οὐδέποτε στάσιν ἔχον ἀλλ' ἀεὶ φερόμενον ἐγκυκλίως· ἰδίως δὲ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ἄστρα λέγεσθαι· [520] διαφέρειν δὲ ἀστέρα ἄστρου· εἰ μὲν γάρ τις ἐστιν ἀστήρ, καὶ ἄστρον ὀνομασθήσεται δεόντως, οὐ μὴν ἀνάπαλιν.

Ἀνατολὴν δ' εἶναί φησιν ὁ Χρύσιππος ἐν ταῖς φυσικαῖς τέχναις ὑπεροχὴν ἄστρου ὑπὲρ γῆς, δύσιν δὲ κρύψιν ἄστρου ὑπὸ γῆν. γίγνεσθαι δὲ ἅμα τῶν αὐτῶν ἀνατολὴν καὶ δύσιν πρὸς ἄλλους τε καὶ ἄλλους. ἐπιτολὴν δ' ἄστρου ἅμα ἡλίῳ ἀνατολήν, δύσιν δὲ τὴν ἅμα ἡλίῳ δύσιν. διχῶς γὰρ λέγεσθαι δύσιν, τὴν μὲν κατὰ τὴν ἀνατολὴν τὴν δὲ κατὰ τὴν ἐπιτολήν. κυνὸς δ' ἐπιτολὴν ἅμα ἡλίῳ κυνὸς ἀνατολήν, δύσιν δὲ ἅμα ἡλίῳ κυνὸς ἀπόκρυψιν ὑπὸ γῆν. τὸν δ' ὅμοιον λόγον εἶναι καὶ ἐπὶ τῆς πλειάδος.

Ἀπολλόδωρος ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ θεῶν πυθαγορείαν εἶναι τὴν περὶ τοῦ τὸν αὐτὸν εἶναι φωσφόρον τε καὶ ἕσπερον δόξαν.

Κεφ. κε'.

[522] ΠΕΡΙ ΟΥΣΙΑΣ ἩΛΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΣΧΗΜΑΤΟΣ ΤΕ ΚΑΙ ΤΡΟΠΩΝ ΚΑΙ ἘΚΛΕΙΨΕΩΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΝ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΕΩΣ.

1 . . .

Ξενοφάνης ἐκ νεφῶν πεπυρωμένων εἶναι

τὸν ἥλιον, ἔκλειψιν δὲ γίγνεσθαι κατὰ σβέσιν· ἕτερον δὲ πάλιν ταῖς ἀνατολαῖς γίγνεσθαι. παριστόρηκε δὲ καὶ ἔκλειψιν ἡλίου ἐφ' ὅλον μῆνα, καὶ πάλιν ἐντελῆ, ὥστε τὴν ἡμέραν νύκτα φανῆναι.

Θεόφραστος ἐν τοῖς φυσικοῖς γέγραφεν ἐκ πυριδίων μὲν τῶν συναθροιζομένων ἐκ τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως, συναθροιζόντων δὲ τὸν ἥλιον.

Ἀναξίμανδρος κύκλον εἶναι ὀκτὼ καὶ εἰκοσα- [524] πλασίονα τῆς γῆς, ἁρματείῳ τροχῷ παραπλήσιον, ἔχοντα κοίλην περιφέρειαν, πλήρη πυρός, κατὰ μέρος ἐκφαίνουσαν διὰ στομίου τὸ πῦρ ὥσπερ διὰ πρηστῆρος. καὶ τὸν μὲν ἥλιον ἴσον εἶναι τῇ γῇ· τὸν δὲ κύκλον ἀφ' οὗ τὴν ἐκπνοὴν ἔχει, καὶ ὑφ' οὗ περιφέρεται, εἶναι τοῦ προειρημένου μεγέθους. γίγνεσθαι δὲ τὴν ἔκλειψιν τοῦ στομίου τῆς τοῦ πυρὸς ἐκπνοῆς ἀποκλειομένου.

Ἀναξιμένης πύρινον ὑπάρχειν τὸν ἥλιον ἀπεφήνατο, ὑπὸ πεπυκνωμένου δὲ ἀέρος καὶ ἀντιτύπου ἐξωθούμενα τὰ ἄστρα τὰς τροπὰς ποιεῖσθαι· πλατὺν δ' εἶναι τῷ σχήματι.

Παρμενίδης καὶ *Μητρόδωρος* πύρινον ὑπάρχειν τὸν ἥλιον.

Ἀντιφῶν πῦρ ἐπινεμόμενον μὲν τὸν περὶ τὴν γῆν ὑγρὸν ἀέρα, ἀνατολὰς δὲ καὶ δύσεις ποιούμενον, τῷ τὸν μὲν ἐπικαιόμενον ἀεὶ προλείπειν, τοῦ δ' ὑπονοτιζομένου πάλιν ἀντέχεσθαι.

Ἡράκλειτος καὶ *Ἑκαταῖος* ἄναμμα νοερὸν [526] τὸ ἐκ θαλάττης εἶναι τὸν ἥλιον, σκαφοειδῆ δ' εἶναι ὑπόκυρτον. γίγνεσθαι δὲ τὴν ἔκλειψιν κατὰ τὴν τοῦ σκαφοειδοῦς στροφήν, ὥστε τὸ μὲν κοῖλον ἄνω γίγνεσθαι, τὸ δὲ κυρτὸν κάτω, πρὸς τὴν ἡμετέραν ὄψιν· τὸ δὲ μέγεθος ἔχειν εὖρος ποδὸς ἀνθρωπείου.

Ἀλκμαίων πλατὺν εἶναι τὸν ἥλιον.

Οἱ Πυθαγόρειοι σφαιροειδῆ τὸν ἥλιον, ἔκλειψιν δὲ γίγνεσθαι σελήνης αὐτὸν ὑπερχομένης.

2 *Πορφυρίου ἐκ τοῦ περὶ ἀγαλμάτων.*

Καθάπερ καὶ ὁ ἥλιος τὸν ἐναντίον τῷ πόλῳ ποιεῖται δρόμον (ὥσπερ δοκεῖ τὸν οὐρανὸν ὁ ἥλιος εἰς τἀναντία περιφέρειν) αὐτὸς ἀπὸ δυσμῶν ἐπὶ τὰς ἀνατολὰς φερόμενος.

3 . . .

(56) *Ἀναξαγόρας* μύδρον ἢ πέτρον διάπυρον εἶναι
[528] τὸν ἥλιον· τροπὴν δὲ γίγνεσθαι ἀνταπώσει τοῦ πρὸς ταῖς ἄρκτοις ἀέρος, ὃν αὐτὸς συνωθῶν ἐκ τῆς πυκνώσεως ἰσχυροποιεῖ.

Θαλῆς γεοειδῆ τὸν ἥλιον· ἐκλείπειν δὲ αὐτὸν τῆς σελήνης ὑπερχομένης κατὰ κάθετον, οὔσης φύσεως γεώδους· βλέπεσθαι δὲ τοῦτο κατοπτρικῶς ὑποτιθέμενον τῷ δίσκῳ.

Διογένης κισηροειδῆ τὸν ἥλιον, εἰς ὃν ἀπὸ τοῦ αἰθέρος ἀκτῖνες ἐναποστηρίζονται· ὑπὸ δὲ τοῦ ἀντιπίπτοντος τῇ θερμότητι ψυχροῦ σβέννυσθαι.

[530] *Φιλόλαος* ὁ Πυθαγόρειος ὑαλοειδῆ τὸν ἥλιον, δεχόμενον μὲν τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ πυρὸς τὴν ἀνταύγειαν, διηθοῦντα δὲ πρὸς ἡμᾶς τό τε φῶς καὶ τὴν ἀλέαν, ὥστε τρόπον τινὰ διττοὺς ἡλίους γίγνεσθαι, τό τε ἐν τῷ οὐρανῷ πυρῶδες καὶ τὸ ἀπ᾽ αὐτοῦ πυροειδὲς κατὰ τὸ ἐσοπτροειδές· εἰ μή τις καὶ τρίτον λέξει τὴν ἀπὸ τοῦ ἐνόπτρου κατ᾽ ἀνάκλασιν διασπειρομένην πρὸς ἡμᾶς αὐγήν.

Ἐμπεδοκλῆς δύο ἡλίους, τὸν μὲν ἀρχέτυπον, πῦρ, ὃν ἐν τῷ ἑτέρῳ ἡμισφαιρίῳ τοῦ κόσμου, πεπληρωκὸς τὸ ἡμισφαίριον, ἀεὶ κατ᾽ ἀντικρὺ τῇ ἀνταυγείᾳ ἑαυτοῦ τεταγμένον· τὸν δὲ φαινόμενον, ἀνταύγειαν,

ἐν τῷ ἑτέρῳ ἡμισφαιρίῳ, τῷ τοῦ ἀέρος τοῦ θερμομιγοῦς πεπληρωμένῳ, ἀπὸ κυκλοτεροῦς τῆς γῆς κατ' ἀνάκλασιν γιγνομένην εἰς τὸν ἥλιον κρυσταλλοειδῆ, συμπεριελκομένην τῇ κινήσει τοῦ πυρίνου. ὡς δὲ βραχέως εἰρῆσθαι συντεμόντι, ἀνταύγειαν εἶναι τοῦ περὶ τὴν γῆν πυρὸς τὸν ἥλιον, τροπὴν δὲ γίγνεσθαι ὑπὸ τῆς περιεχούσης αὐτὸν σφαίρας κωλυομένου ἄχρι παντὸς εὐθυπορεῖν, καὶ ὑπὸ τῶν τροπικῶν κύκλων. ἴσον δὲ τῇ γῇ τὸν κατὰ τὴν ἀνταύγειαν· ἔκλειψιν δὲ γίγνεσθαι σελήνης αὐτὸν ὑπερχομένης.

Ἐπίκουρος γήινον πύκνωμα τὸν ἥλιόν φησιν [532] εἶναι κισηροειδῶς καὶ σπογγοειδῶς ταῖς κατατρήσεσιν ὑπὸ πυρὸς ἀνημμένον· τηλικοῦτον δὲ ἡλίκος φαίνεται, ἢ μικρῷ τινι μείζων ἢ ἐλάττων.

Παρμενίδης τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ἐκ τοῦ γαλαξίου κύκλου ἀποκριθῆναι, τὸν μὲν ἀπὸ τοῦ ἀραιοτέρου μίγματος, ὃ δὴ θερμόν, τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ πυκνοτέρου, ὅπερ ψυχρόν.

Δημόκριτος μύδρον ἢ πέτρον διάπυρον, τροπὴν δὲ γίνεσθαι ἐκ τῆς περιφερούσης αὐτὸν δινήσεως.

Κλεάνθης ἄναμμα νοερὸν τὸ ἐκ θαλάττης τὸν ἥλιον. περὶ δὲ τῶν στροφῶν φασι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὑποκειμένης τροφῆς· ὠκεανὸς δ' ἐστὶ [καὶ ἡ γῆ], ἧς τὴν ἀναθυμίασιν ἐπινέμεται. συγκαταφέρεσθαι δὲ τὸν ἥλιον κινούμενον ἕλικα ἐν τῇ σφαίρᾳ ἀπὸ τοῦ [534] ἰσημερινοῦ ἐπί τε ἄρκτου καὶ νότου, ἅπερ ἐστὶ πέρατα τῆς ἕλικος· ἄλλοι δὲ ἐπ' εὐθείας αὐτὸν κινεῖσθαι τὴν ἕλικα οὐ περὶ σφαῖραν ποιοῦντα, περὶ δὲ κύλινδρον.

Ἀρίσταρχος τὸν ἥλιον ἵστησι μετὰ τῶν ἀπλανῶν, τὴν δὲ γῆν κινεῖσθαι περὶ τὸν ἡλιακὸν κύκλον καὶ κατὰ τὰς ταύτης ἐγκλίσεις σκιάζεσθαι.

Ξενοφάνης πολλοὺς εἶναι ἡλίους καὶ σελήνας κατὰ τὰ κλίματα τῆς γῆς καὶ ἀποτομὰς καὶ ζώνας. κατὰ δέ τινα καιρὸν ἐκπίπτειν τὸν δίσκον εἴς τινα ἀποτομὴν τῆς γῆς οὐκ οἰκουμένην ὑφ' ἡμῶν, καὶ οὕτως ὡσπερεὶ κενεμβατοῦντα ἔκλειψιν ὑποφαίνειν· ὁ δ' αὐτὸς τὸν ἥλιον εἰς ἄπειρον μὲν προϊέναι, δοκεῖν δὲ κυκλεῖσθαι διὰ τὴν ἀπόστασιν.

(37) *Ἀριστοτέλης* ἐκ πέμπτης οὐσίας τὸν ἥλιον. πυροῦσθαι δὲ τὸν ἀέρα καὶ σφόδρα γίνεσθαι θερμὸν ἀνίσχοντός τε τοῦ ἡλίου καὶ πλησιάζοντος ἡμῖν, οὐ διὰ τὸ πύρινον εἶναι τὴν οὐσίαν ἀλλὰ διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς κινήσεως αὐτοῦ καὶ τὴν πρὸς τὸν ἀέρα παράτρι-
[336] ψιν, ὑποβεβλημένον αὐτοῦ τῇ φορᾷ καὶ παρακείμενον· οὔτε δὲ τὸν ἥλιον οὔτε τῶν ἄλλων ἄστρων ὁτιοῦν πῦρ εἶναι· σφαιροειδῆ μὲν γὰρ τούτων τὰ σχήματα, πυρὸς δὲ ἐκτός· οὔτε γὰρ τὴν περὶ τὸ μέσον οἰκείαν εἶναι κίνησιν πυρὸς ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τοῦ μέσου, οὔτε τὴν τῆς αὐξήσεως τῶν ζῴων καὶ φυτῶν δύναμιν, ἀλλὰ τὴν τῆς φθορᾶς· οὐδὲ τὴν καθ' ἑαυτὰ διαμονήν, τὸ γὰρ πῦρ ἀχώριστον εἶναι τῆς ὕλης. ἐκ πέμπτης ἄρα τινὸς καὶ διαφερούσης τοῦ πυρὸς οὐσίας τόν τε οὐρανὸν ὑπάρχειν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα. καὶ τὸν μὲν ἥλιον ἡμέρας ἀπεργάζεσθαι ὑπὲρ γῆν ἰόντα, νύκτα δὲ χωρήσαντα ὑπὸ γῆν. καὶ τοῦ μὲν ἑτέρου τῶν τροπικῶν ἐφαψάμενον βραχυτάτην ποιεῖν τὴν ἡμέραν, μακροτάτην δὲ τὴν νύκτα· θατέρου δὲ ἀνάπαλιν· τοῦ δ' ἰσημερινοῦ ἰόντα τε καὶ ἀπιόντα, διαθεῖν δὲ τὸν ἴδιον ἐν ἐνιαυτῷ κύκλον. ἔκλειψιν δὲ τοῦ ἡλίου φαίνεσθαι σελήνης ὑποδραμούσης ὑπὸ τὸν αὐτοῦ κύκλον, καὶ ταῖς ἡμετέραις ὄψεσιν ἀντιπραττούσης, προσγειοτάτην γὰρ εἶναι τῶν ἄλλων ἄστρων· ὁπότ' οὖν κατὰ διάμετρον ὑπ' αὐτὸν γένοιτο, ταῖς προπι-

πτούσαις ἀπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν γῆν ἀκτῖσιν ἐπιπροσθεῖν, ὥστε τοσοῦτον τόπον ἀφώτιστον ἀπεργάζεσθαι [538] τῆς γῆς ὁπόσον ἂν αὐτῆς ἐπίσχῃ τὸ σκίασμα, παρ' ὃ καὶ μήτε κατὰ πᾶν κλίμα τῆς γῆς, μήτε κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν μήτε ἐπὶ πολὺν ἄγαν τόπον διατείνειν τὸ τῆς ἡλιακῆς ἐκλείψεως πάθος.

Ζήνων τὸν ἥλιόν φησι καὶ τὴν σελήνην καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων ἕκαστον εἶναι νοερὸν καὶ φρόνιμον καὶ πύρινον πυρὸς τεχνικοῦ. δύο γὰρ γένη πυρός, τὸ μὲν ἄτεχνον καὶ μεταβάλλον εἰς ἑαυτὸ τὴν τροφὴν τὸ δὲ τεχνικόν, αὐξητικόν τε καὶ τηρητικόν, οἷον ἐν τοῖς φυτοῖς ἐστι καὶ ζῴοις, ὃ δὴ φύσις ἐστὶ καὶ ψυχή· τοιούτου δὴ πυρὸς εἶναι τὴν τῶν ἄστρων οὐσίαν· τὸν δὲ ἥλιον καὶ τὴν σελήνην δύο φορὰς φέρεσθαι, τὴν μὲν ὑπὸ τοῦ κόσμου ἀπ' ἀνατολῆς ἐπ' ἀνατολήν, τὴν δὲ ἐναντίαν τῷ κόσμῳ, ζῴδιον ἐκ ζῳδίου μεταβαίνοντας. τὰς δ' ἐκλείψεις τούτων γίγνεσθαι διαφόρους, ἡλίου μὲν περὶ τὰς συνόδους, σελήνης δὲ περὶ τὰς πανσελήνους. γίνεσθαι δ' ἐπ' ἀμφοτέρων τὰς ἐκλείψεις καὶ μείζους καὶ ἐλάττους.

Χρύσιππος τὸν ἥλιον εἶναι τὸ ἀθροισθὲν [540] ἔξαμμα νοερὸν ἐκ τοῦ τῆς θαλάσσης ἀναθυμιάματος, σφαιροειδῆ δὲ εἶναι τῷ σχήματι.

Εὐριπίδης πῦρ εἶναι τὸν ἥλιον. λέγει γοῦν ἐν Φοινίσσαις [3]

ἥλιε θοαῖς ἵπποισιν εἱλίσσων φλόγα.

ἐν δὲ Φαέθοντι

θερμὴ δ' ἄνακτος φλὸξ ὑπερτέλλουσα γῆς.

Ὅμηρος μὴ εἶναι πῦρ τὸν ἥλιον ἀλλὰ φῶς καθαρώτατον. δείκνυσι δὲ τοῦτο σαφῶς διὰ τῶν ἐπῶν· λέγει γὰρ οὕτως

σείων πηλιάδα μελίην κατὰ δεξιὸν ὦμον
δεινήν. ἀμφὶ δὲ χαλκὸς ἐλάμπετο εἴκελος αὐγῇ
ἢ πυρὸς αἰθομένου ἢ ἠελίου ἀνιόντος.

τί οὖν φαίνεται ποιῶν ἄλλο ἢ τῇ διαζεύξει μαρτυρόμενος ὅτι πῦρ οὐ νομίζει τὸν ἥλιον, ἀλλ' ἕτερον μὲν πυρός, φαινόμενον δὲ ἐν ταῖς ἀνατολαῖς πυρώδη διὰ τὴν ὑγρότητα καὶ τὴν ἀναθυμίασιν, ᾗ μιγνύμενον ἐρυθραίνεται πᾶν τὸ λαμπρόν.

4 (58) Φιλολάου ἐκ Βακχῶν.

5 [Ἀράτου Διοσ. 90]

[542] Μή οἱ ποικίλλοιτο νέον βάλλοντος ἀρούρας
κύκλος, ὅτ' εὐδίου κεχρημένος ἤματος εἴης,
μηδέ τι σῆμα φέροι, φαίνοιτο δὲ λιτὸς ἁπάντῃ.
εἰ δ' αὔτως καθαρόν μιν ἔχοι βουλύσιος ὥρη,
δύνοι δ' ἀνέφελος μαλακὴν ὑποδείελος αἴγλην,
καί κεν ἐπερχομένης ἠοῦς ἔθ' ὑπεύδιος εἴη.
ἀλλ' οὐχ ὁππότε κοῖλος ἐειδόμενος περιτέλλῃ,
οὐδ' ὁπότ' ἀκτίνων αἳ μὲν νότον αἳ δὲ βορῆα
σχιζόμεναι βάλλωσι, τὰ δ' αὖ περὶ μέσσα φαείνῃ,
ἀλλά που ἢ ὑετοῖο διέρχεται ἢ ἀνέμοιο.
σκέπτεο δ', εἴ κέ τοι αὐγαὶ ὑπείκωσ' ἠελίοιο,
αὐτὸν ἐς ἠέλιον, τοῦ γὰρ σκοπιαὶ καὶ ἄρισται,
εἴ τί που ἢ καὶ ἔρευθος ἐπιτρέχει, οἷά τε πολλὰ
ἑλκομένων νεφέων ἐρυθαίνεται ἄλλοθεν ἄλλα,
ἢ εἴ που μελανεῖ· καί τοι τὰ μὲν ὕδατος ἔστω
σήματα μέλλοντος, τὰ δ' ἐρευθέα πάντ' ἀνέμοιο·
[544] εἴ γε μὲν ἀμφοτέροις ἅμυδις κεχρωσμένος εἴη,
καί κεν ὕδωρ φορέοι καὶ ὑπηνέμιος τανύοιτο.
εἰ δέ τοι ἢ ἀνιόντος ἢ αὐτίκα δυομένοιο
ἀκτῖνες συνίωσι καὶ ἀμφ' ἑνὶ πεπλήθωσιν,
ἤ ποτε καὶ νεφέων πεπιεσμένος ἢ ὅγ' ἐς ἠῶ
ἔρχηται παρὰ νυκτὸς ἢ ἐξ ἠοῦς ἐπὶ νύκτα,

ὕδατί κεν κατιόντι παρατρέχοι ἤματα κεῖνα.
μηδ' ὅτε οἱ ὀλίγη νεφέλη πάρος ἀντέλλῃσιν,
τὴν δὲ μετ' ἀκτίνων κεχρημένος αὐτὸς ἀερθῇ,
ἀμνηστεῖν ὑετοῖο· πολὺς δ' ὅτε οἱ περὶ κύκλος
οἷον τηκομένῳ ἐναλίγκιος εὐρύνηται,
πρῶτον ἀνερχομένοιο καὶ ἂψ ἐπὶ μεῖον ἴῃσιν,
εὔδιός κε φέροιτο· καὶ εἴ ποτε χείματος ὥρῃ
ὠχρήσῃ κατιών· ἀτὰρ ὕδατος ἡμερινοῖο
γινομένου κατόπισθε περὶ νέφεα σκοπέεσθαι
καδδὴ δυομένου τετραμμένος ἠελίοιο,
ἢν μὲν ὑποσκιάῃσι μελαινομένη εἰκυῖα
ἠέλιον νεφέλη, ταὶ δ' ἀμφί μιν ἔνθα καὶ ἔνθα
ἀκτῖνες μεσσηγὺς ἑλισσόμεναι διχόωνται,
ἦτ' ἂν ἔτ' εἰς ἠῶ σκέπαος κεχρημένος εἴης.
εἰ δ' ὁ μὲν ἀνέφελος βάπτοι ῥόον ἑσπερίοιο, [546]
ταὶ δὲ κατερχομένου νεφέλαι καὶ ἀποιχομένοιο
πλησίαι ἑστήκωσιν ἐρευθέες, οὔ σε μάλα χρὴ
αὔριον οὐδ' ἐπὶ νυκτὶ περιτρομέειν ὑετοῖο.
ἀλλ' ὁπότ' ἠελίοιο μαραινομένῃσιν ὁμοῖαι
ἐξαπίνης ἀκτῖνες ἀπ' οὐρανόθεν τανύωνται,
οἷον ἀμαλδύνονται, ὅτε σκιάῃσι κατ' ἰθὺ
ἱσταμένη γαίης τε καὶ ἠελίοιο σελήνη.
οὐδ' ὅτε οἱ ἐπέχοντι φανήμεναι ἠῶθι πρὸ
φαίνωνται νεφέλαι ὑπερευθέες ἄλλοθεν ἄλλαι,
ἄρραντοι γίνονται ἐπ' ἤματι κείνῳ ἄρουραι.
μηδ' αὔτως, ἔτ' ἐόντι πέρην ὁπότε προταθεῖσαι
ἀκτῖνες φαίνωνται ἐπίσκιοι ἠῶθι πρό,
ὕδατος ἢ ἀνέμοιο κατοισομένου λελαθέσθαι.
ἀλλ' εἰ μὲν κεῖναι μᾶλλον κνέφαος φορέοιντο
ἀκτῖνες, μᾶλλόν κεν ἐφ' ὕδατι σημαίνοιεν.
εἰ δ' ὀλίγος τανύοιτο περὶ δνόφος ἀκτίνεσσιν,
οἷόν που μαλακαὶ νεφέλαι φορέουσι μάλιστα,

ἦτ' ἂν ἐπερχομένοιο περιδνοφέοιντ' ἀνέμοιο.
οὐδὲ μὲν ἠελίου σχεδόθεν μελανεῦσαι ἀλωαὶ
εὔδιοι· ἀσσότεραι δὲ καὶ ἀστεμφὲς μελανεῦσαι
μᾶλλον χειμέριαι· δύο δ' ἂν χαλεπώτεραι εἶεν·
σκέπτεο δ' ἢ ἀνιόντος ἢ αὐτίκα δυομένοιο
[348 (59)] εἴ πού οἱ νεφέων, τὰ παρήλια κικλήσκονται,
ἢ νότου ἠὲ βορῆος ἐρεύθεται ἢ ἑκάτερθεν·
μηδ' οὕτω σκοπιὴν ταύτην ἀμενηνὰ φυλάσσειν.
οὐ γάρ, ὅτ' ἀμφοτέρωθεν ὁμοῦ περὶ μέσσον ἔχωσιν
ἠέλιον κεῖναι νεφέλαι σχεδὸν ὠκεανοῖο,
γίγνεται ἀμβολίη διόθεν χειμῶνος ἰόντος.
εἴ γε μὲν ἐκ βορέαο μί' οἴη φοινίσσοιτο,
ἐκ βορέω πνοιάς κε φέροι, νοτίη δὲ νότοιο,
ἢ καί που ῥαθάμιγγες ἐπιτροχόωσ' ὑετοῖο.
ἑσπερίοις καὶ μᾶλλον ἐπίτρεπε σήμασι τούτοις·
ἑσπερόθεν γὰρ ὁμῶς σημαίνεται ἔμμενὲς αἰεί.

Κεφ. κϛ'.

ΠΕΡΙ ΣΕΛΗΝΗΣ ΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΟΣ [ΦΩΤΙΣΜΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΚΛΕΙΨΕΩΣ ΚΑΙ 'ΑΠΟΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΝ.]

1 *Ἀναξίμανδρος* κύκλον εἶναι ἐννεακαιδεκα-
[350] πλάσιον τῆς γῆς, ὅμοιον ἁρματείῳ [τροχῷ] κοίλην
ἔχοντι τὴν ἀψῖδα, καὶ πυρὸς πλήρη, καθάπερ τὸν τοῦ
ἡλίου, κείμενον λοξόν· ὡς κἀκεῖνον ἔχοντα μίαν ἐκ-
πνοήν, οἷον πρηστῆρος αὐλόν, ἐκλείπειν δὲ κατὰ τὰς
στροφὰς τοῦ τροχοῦ.

Ἀναξιμένης πυρίνην τὴν σελήνην.

Παρμενίδης πυρίνην, ἴσην δὲ τῷ ἡλίῳ, καὶ γὰρ ἀπ' αὐτοῦ φωτίζεται.

Ἡράκλειτος σκαφοειδῆ τῷ σχήματι.

Ξενοφάνης νέφος εἶναι τὴν σελήνην πεπιλημένον.

Θαλῆς γεώδη τὴν σελήνην ἀπεφήνατο.

Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος στερέωμα διάπυρον ἔχον ἐν ἑαυτῷ πεδία καὶ ὄρη καὶ φάραγγας. [552]

Διογένης κισηροειδὲς ἄναμμα τὴν σελήνην.

Ἴων σῶμα τῇ μὲν ὑελοειδὲς διαυγὲς τῇ δ' ἀφεγγές.

Βηρωσσὸς ἡμιπύρωτον σφαῖραν τὴν σελήνην.

Ἡρακλείδης καὶ Ὄκελλος γῆν ὁμίχλῃ περιεχομένην.

Πυθαγόρας κατοπτροειδὲς σῶμα.

Ἐμπεδοκλῆς ἀέρα συνεστραμμένον νεφοειδῆ, πεπηγότα ὑπὸ πυρός, ὥστε σύμμικτον, δισκοειδῆ δὲ τῷ σχήματι· τινὲς δὲ κυλινδροειδῆ. [554]

Πλάτων ἐκ πλείονος τοῦ πυρὸς εἶναι τὴν σελήνην.

Ἀριστοτέλης σελήνην ἐν μεθορίοις ἀέρος τεταγμένην καὶ τῆς πέμπτης οὐσίας μετέχουσαν ἐν μηνὶ περιέρχεσθαι τὸν ἴδιον κύκλον, ἐλάττονα δὲ τῆς γῆς εἶναι τῷ μεγέθει.

Ζήνων τὴν σελήνην ἔφησεν ἄστρον νοερὸν καὶ φρόνιμον, πύρινον δὲ πυρὸς τεχνικοῦ.

Κλεάνθης πυροειδῆ τὴν σελήνην, πιλοειδῆ δὲ τῷ σχήματι.

Ποσειδώνιος δὲ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν στωϊκῶν, μικτὴν ἐκ πυρὸς καὶ ἀέρος, μείζονα δὲ τῆς γῆς ὡς καὶ τὸν ἥλιον, σφαιροειδῆ δὲ τῷ σχήματι· σχηματίζεσθαι δ' αὐτὴν πολλαχῶς, καὶ γὰρ πανσέληνον γιγνομένην, καὶ διχοτόμον, καὶ ἀμφίκυρτον, καὶ μηνοειδῆ.

Χρύσιππος τὸ ἀθροισθὲν ἔξαμμα μετὰ τὸν

[556] ἥλιον, νοερόν, ἐκ τοῦ ἀπὸ τῶν ποτίμων ὑδάτων ἀναθυμιάματος, διὸ καὶ τούτοις τρέφεσθαι· σφαιροειδῆ δὲ εἶναι. μῆνα δὲ καλεῖσθαι τὴν τοῦ δρόμου αὐτῆς περίοδον. μεὶς δ' ἐστί, φησί, τὸ φαινόμενον τῆς σελήνης πρὸς ἡμᾶς, ἢ σελήνη, μέρος ἔχουσα φαινόμενον πρὸς ἡμᾶς.

Περὶ φωτισμῶν αὐτῆς.

Ἀναξίμανδρος Ξενοφάνης Βηρωσσὸς ἴδιον αὐτὴν ἔχειν φῶς.

Ἀριστοτέλης ἴδιον μὲν ἀραιότερον δέ πως.

Οἱ στωικοὶ ἀμαυροφανές, ἀεροειδὲς γάρ.

Ἀντιφῶν ἰδιοφεγγῆ μὲν τὴν σελήνην, τὸ δ' ἀποκρυπτόμενον περὶ αὐτὴν ὑπὸ τῆς προσβολῆς τοῦ ἡλίου ἀμαυροῦσθαι, πεφυκότος τοῦ ἰσχυροτέρου τὸ ἀσθενέστερον ἀμαυροῦν, ὃ δὴ συμβαίνειν καὶ περὶ τὰ ἄλλα ἄστρα.

(60) Θαλῆς πρῶτος ἔφησε ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεσθαι.

[558] Πυθαγόρας Παρμενίδης Ἐμπεδοκλῆς Ἀναξαγόρας Μητρόδωρος ὁμοίως.

Ἡράκλειτος ταυτὸ πεπονθέναι τήν τε σελήνην καὶ τὸν ἥλιον. σκαφοειδεῖς δὲ ὄντας τοῖς σχήμασι τοὺς ἀστέρας, δεχομένους τὰς ἀπὸ τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως αὐγάς, φωτίζεσθαι πρὸς τὴν φαντασίαν, λαμπροτέρως μὲν τὸν ἥλιον, ἐν καθαρωτέρῳ γὰρ ἀέρι φέρεσθαι, τὴν δὲ σελήνην ἐν θολωτέρῳ, καὶ διὰ τοῦτο ἀμαυροτέραν φαίνεσθαι.

Περὶ ἐκλείψεως σελήνης.

Ἀναξίμανδρος τοῦ στομίου τοῦ περὶ τὸν τροχὸν ἐπιφραττομένου.

Βηρωσσὸς κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐπιστροφὴν τοῦ ἀπυρώτου μέρους.

Ἀλκμαίων Ἡράκλειτος Ἀντιφῶν κατὰ τὴν τοῦ σκαφοειδοῦς στροφὴν καὶ τὰς περικλίσεις.

Τῶν πυθαγορείων τινὲς κατὰ τὴν Ἀριστοτελικὴν ἱστορίαν καὶ τοῦ Φιλίππου τοῦ Ὀπουντίου [560] ἀπόφασιν ἀντιφράξει τοτὲ μὲν τῆς γῆς τοτὲ δὲ τῆς ἀντίχθονος. τῶν δὲ νεωτέρων εἰσί τινες οἷς ἔδοξε κατ' ἐπινέμησιν φλογὸς κατὰ μικρὸν ἐξαπτομένης τεταγμένως, ἕως ἂν τὴν τελείαν πανσέληνον ἀποδῷ, καὶ πάλιν ἀναλόγως μειουμένης μέχρι τῆς συνόδου καθ' ἣν τελείως σβέννυται.

Ξενοφάνης καὶ τὴν μηνιαίαν ἀπόκρυψιν κατάσβεσιν.

Θαλῆς Ἀναξαγόρας Πλάτων οἱ στωικοὶ τοῖς μαθηματικοῖς συμφώνως τὰς μὲν μηνιαίας ἀποκρύψεις συνοδοῦσαν αὐτὴν ἡλίῳ καὶ περιλαμπομένην ποιεῖσθαι, τὰς δ' ἐκλείψεις εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς ἐμπίπτουσαν, μεταξὺ μὲν ἀμφοτέρων τῶν ἀστέρων γενομένης, μᾶλλον δὲ τῇ σελήνῃ ἀντιφραττομένης.

Ἀναξαγόρας, ὥς φησι Θεόφραστος, καὶ τῶν ὑποκάτω τῆς σελήνης ἔσθ' ὅτε σωμάτων ἐπιπροσθούντων.

Χρύσιππος ἐκλείπειν τὴν σελήνην τῆς γῆς αὐτῇ ἐπιπροσθούσης, καὶ εἰς σκιὰν αὐτῆς ἐμπίπτουσαν.

Περὶ ἐμφάσεως αὐτῆς. [562]

Τῶν πυθαγορείων τινὲς μέν, ὧν ἐστι Φιλόλαος, τὸ γεωφανὲς αὐτῆς εἶναι διὰ τὸ περιοικεῖσθαι τὴν σελήνην καθάπερ τὴν παρ' ἡμῖν γῆν ζῴοις καὶ φυτοῖς μείζοσι καὶ καλλίοσιν· εἶναι γὰρ πεντεκαιδεκαπλάσια τὰ ἐπ' αὐτῆς ζῷα τῇ δυνάμει μηδὲν περιττωματικὸν ἀποκρίνοντα· καὶ τὴν ἡμέραν τοσαύτην τῷ μήκει. ἄλλοι δὲ τὴν ἐν τῇ σελήνῃ ἔμφασιν ἀνά-

κλασιν εἶναι τῆς πέραν τοῦ διακεκαυμένου κύκλου τῆς οἰκουμένης ὑφ' ἡμῶν θαλάττης.

[54] Ἀναξαγόρας ἀνωμαλότητα συγκρίματος, διὰ τὸ ψυχρομιγὲς ἅμα καὶ γεῶδες, τὰ μὲν ἐχούσης ὑψηλὰ τὰ δὲ ταπεινὰ τὰ δὲ κοῖλα. καὶ παραμεμῖχθαι τῷ πυροειδεῖ τὸ ζοφῶδες, ὧν τὸ πάθος ὑποφαίνει τὸ σκιερόν, ὅθεν ψευδοφανῆ λέγεσθαι τὸν ἀστέρα.

Δημόκριτος ἀποσκίασμά τι τῶν ὑψηλῶν ἐν αὐτῇ μερῶν· ἄγκη γὰρ αὐτὴν ἔχειν καὶ νάπας.

Παρμενίδης διὰ τὸ παραμεμῖχθαι τῷ περὶ αὐτὴν πυρώδει τὸ ζοφῶδες, ὅθεν ψευδοφανῆ τὸν ἀστέρα καλεῖ.

Οἱ στωικοὶ διὰ τὸ ἀερομιγὲς τῆς οὐσίας μὴ εἶναι αὐτῆς ἀκήρατον τὸ σύγκριμα.

Ἀριστοτέλης μὴ εἶναι αὐτῆς ἀκήρατον τὸ σύγκριμα διὰ τὰ πρόσγεια ἀερώματα τοῦ αἰθέρος, ὃν προσαγορεύει σῶμα πέμπτον.

Οἱ ἀπὸ τῶν μαθηματικῶν τὸ ἀνώμαλον συγκριτικὸν αἰτιῶνται. καθάπερ οὖν τῶν προσαυγαζομένων ὑπὸ τοῦ ἡλίου νεφῶν τὰ μὲν ἀραιότερα μέρη λαμπρότερα φαίνεται, τὰ δὲ πυκνότερα ἀμαυρότερα,
(61) οὕτω καὶ τῆς σελήνης, ἐοικυίας μὲν νεφελοειδεῖ πιλήματι προσαυγαζομένης δ' ὑπὸ τοῦ ἡλίου.

Ξενοφάνης τὸν μὲν ἥλιον χρήσιμον εἶναι πρὸς
[506] τὴν τοῦ κόσμου καὶ τὴν τῶν ἐν αὐτῷ ζῴων γένεσίν τε καὶ διοίκησιν, τὴν δὲ σελήνην παρέλκειν.

Περὶ ἀποστημάτων αὐτῆς.

Ἐμπεδοκλῆς διπλάσιον ἀπέχειν τὴν σελήνην ἀπὸ τῆς γῆς ἤπερ ἀπὸ τοῦ ἡλίου, οἱ δὲ ἀπὸ τῶν μαθηματικῶν ὀκτωκαιδεκαπλάσιον.

Ἐρατοσθένης τὸν ἥλιον ἀπέχειν ἀπὸ τῆς γῆς σταδίων μυριάδων μυριάδας τετρακοσίας καὶ στάδια

ὀκτάκις μύρια, τὴν δὲ σελήνην ἀπέχειν ἀπὸ τῆς γῆς μυριάδας ἑβδομήκοντα ὀκτὼ σταδίων.

Ἐμπεδοκλῆς τοῦ ὕψους τοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἕως οὐρανοῦ, ἥτις ἐστὶν ἀφ' ἡμῶν ἀνάτασις, πλείονα εἶναι τὴν κατὰ τὸ πλάτος διάστασιν, κατὰ τοῦτο τοῦ οὐρανοῦ μᾶλλον ἀναπεπταμένου, διὰ τὸ ᾠῷ παραπλησίως τὸν κόσμον κεῖσθαι. Βοηθὸς δὲ πρὸς τὴν φαντασίαν δέχεται τὸ ἀναπεπταμένον, οὐ κατὰ τὴν ὑπόστασιν.

Σημεῖα σελήνης ἐκ τῶν Ἀράτου φαινομένων [v. 778] 2

Σκέπτεο δὴ πρώτη κεράων ἑκάτερθε σελήνην·
ἄλλοτε γάρ τ' ἄλλη μιν ἐπιγράφει ἕσπερος αἴγλη,
ἄλλοτε δ' ἀλλοῖαι μορφαὶ κερόωσι σελήνην [568]
εὐθὺς ἀεξομένην, αἳ μὲν τρίτῃ αἳ δὲ τετάρτῃ·
τάων καὶ περὶ μηνὸς ἐφεσταότος κε πύθοιο.
λεπτὴ μὲν καθαρή τε περὶ τρίτον ἦμαρ ἐοῦσα
εὔδιός κ' εἴη, λεπτὴ δὲ καὶ εὖ μάλ' ἐρευθὴς
πνευματίη· παχίων δὲ καὶ ἀμβλείῃσι κεραίαις
τέτρατον ἐκ τριτάτοιο φόως ἀμενηνὸν ἔχουσα
ἠὲ νότῳ ἀμβλύνετ' ἢ ὕδατος ἐγγὺς ἐόντος.
εἰ δέ κ' ἐπ' ἀμφοτέρων κεράων τρίτον ἦμαρ ἄγουσα
μήτε τι νευστάζῃ μήθ' ὑπτιόωσα φαείνῃ,
ἀλλ' ὀρθὰς ἑκάτερθε περιγνάμπτουσα κεραίας,
ἑσπέριοί κ' ἄνεμοι κείνην μετὰ νύκτα φέροιντο.
εἰ δ' αὔτως ὀρθὴ καὶ τέταρτον ἦμαρ ἀγινοῖ,
ἦτ' ἂν χειμῶνος συναγειρομένοιο διδάσκοι.
εἰ δέ κε οἱ κεράων τὸ μετήορον εὖ ἐπινεύῃ,
δειδέχθαι βορέω, ὅτε δ' ὑπτιάῃσι, νότοιο.
αὐτὰρ ἐπὴν τριτόωσαν ὅλος περὶ κύκλος ἑλίσσῃ
πάντῃ ἐρευθόμενος, μάλα κεν τότε χείμερος εἴη·
μείζονι δ' ἂν χειμῶνι πυρώτερα φοινίσσοιτο.

[570] σκέπτεο δ' ἐς πληθύν τε καὶ ἀμφότερον διχόωσαν
ἢ μὲν ἀεξομένην ἢ δ' ἐς κέρας αὖθις ἰοῦσαν·
καί οἱ ἐπὶ χροιῇ τεκμαίρεο μηνὸς ἑκάστου.
πάντῃ μὲν καθαρῇ κε μάλ' εὔδια τεκμήραιο·
πάντα δ' ἐρευθομένῃ δοκέειν ἀνέμοιο κελεύθους·
ἄλλοθι δ' ἄλλο μελαινομένῃ δοκέειν ὑετοῖο.
σήματα δ' οὐ μάλα πᾶσιν ἐπ' ἤμασι πάντα τέτυκται.
ἀλλ' ὅσα μὲν τριτάτῃ τε τεταρταίῃ τε πέλονται
μέσφα διχαζομένης, διχάδος γε μὲν ἄχρις ἐπ' αὐτήν,
σημαίνει διχόμηνον, ἀτὰρ πάλιν ἐκ διχομήνου
ἐς διχάδα φθιμένην· δέχεται μὲν αὐτίκα τετρὰς
μηνὸς ἀποιχομένου, ἡ δὲ τριτάτη ἀπιόντος.
[572] εἰ δέ κέ μιν περὶ πᾶσαν ἁλωαὶ κυκλώσωνται
ἢ τρεῖς ἠὲ δύω περικείμεναι ἠὲ μί' οἴη,
τῇ μὲν ἴῃ ἀνέμοιο γαληναίης τε δοκεύειν,
(62) ῥηγνυμένῃ ἀνέμοιο· μαραινομένῃ δὲ γαλήνης·
ταὶ δύο δ' ἂν χειμῶνι περιτροχάοιντο σελήνην·
μείζονα δ' ἂν χειμῶνα φέροι τριέλικτος ἀλωή,
καὶ μᾶλλον μελανεῦσα, καὶ εἰ ῥηγνύατο μᾶλλον.

Κεφ. κζ'.

ΠΕΡΙ ΓΑΛΑΞΙΟΥ.

[574] Κύκλος ἐστὶ νεφελοειδής, ἐν μὲν τῷ ἀέρι διαπαντὸς φαινόμενος, διὰ δὲ τὴν λευκόχροιαν ὀνομαζόμενος γαλαξίας.

Τῶν πυθαγορείων οἱ μὲν ἔφασαν ἀστέρος εἶναι διάκαυσιν, ἐκπεσόντος μὲν ἀπὸ τῆς ἰδίας ἕδρας, δι' οὗ δὲ περιέδραμε χωρίου κυκλοτερῶς αὐτὸ περιφλέξαντος ἐπὶ τοῦ κατὰ Φαέθοντα ἐμπρησμοῦ· οἱ δὲ τὸν ἡλιακὸν ταύτῃ φασὶ κατ' ἀρχὰς γεγονέναι δρόμον.

τινὲς δὲ κατοπτρικὴν εἶναι φαντασίαν τοῦ ἡλίου, τὰς αὐγὰς πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνακλῶντος, ὅπερ κἀπὶ τῆς ἴριδος ἐπὶ τῶν νεφῶν συμβαίνει.

Μητρόδωρος διὰ τὴν πάροδον τοῦ ἡλίου, τοῦτον γὰρ εἶναι ἡλιακὸν κύκλον.

Παρμενίδης τὸ τοῦ πυκνοῦ καὶ τὸ τοῦ ἀραιοῦ μῖγμα γαλακτοειδὲς ἀποτελέσαι χρῶμα.

Ἀναξαγόρας τὴν σκιὰν τῆς γῆς κατὰ τόδε τὸ [576] μέρος ἵστασθαι τοῦ οὐρανοῦ, ὅταν ὑπὸ τὴν γῆν ὁ ἥλιος γενόμενος μὴ πάντα περιφωτίζῃ.

[Δημόκριτος] πολλῶν καὶ μικρῶν καὶ συνεχῶν ἀστέρων, συμφωτιζομένων ἀλλήλοις, διὰ τὴν πύκνωσιν συναυγασμόν.

Ἀριστοτέλης ἀναθυμιάσεως ξηρᾶς ἔξαψιν πολλῆς τε καὶ συνεχοῦς. τὸν γὰρ κύκλον ἐν ᾧ δοκεῖ θεωρεῖσθαι μέγιστον ὄντα, πλήρη τῶν μεγίστων ὑπάρχειν καὶ λαμπροτάτων ἄστρων καὶ ἔτι τῶν σποράδων καλουμένων, ὥστε διὰ ταῦτα συνεχῶς πλείστην περὶ τοῦτον ἀθροίζεσθαι τὸν τόπον τὴν ἀπὸ τῆς γῆς ἀναθυμίασιν καὶ ποιεῖν τὴν τοῦ γάλακτος φαντασίαν.

Ποσειδώνιος πυρὸς σύστασιν, ἄστρου μὲν μανωτέραν αὐγῆς δὲ πυκνοτέραν.

Κεφ. κη'.

ΠΕΡΙ ΚΟΜΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΙΤΤΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΟΙΟΥΤΩΝ.

1

Τῶν πυθαγορείων τινὲς μὲν ἀστέρα φασὶν εἶναι τὸν κομήτην τῶν οὐκ ἀεὶ μὲν φαινομένων, διὰ δέ [578] τινος διωρισμένου χρόνου περιοδικῶς ἀνατελλόντων·

ἄλλοι δὲ ἀνάκλασιν τῆς ἡμετέρας ὄψεως πρὸς τὸν ἥλιον παραπλησίαν ταῖς κατοπτρικαῖς ἐμφάσεσιν.

Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος σύνοδον ἀστέρων δυοῖν ἢ καὶ πλειόνων κατὰ συναυγασμόν.

Ἀριστοτέλης τῆς ξηρᾶς ἐκ γῆς ἀναθυμιάσεως διάπυρον σύστασιν· κομήτας δέ, ὅταν ἐπὶ πλέον ἐξαφθῇ καὶ πρὸς πλείονα διαμένῃ χρόνον, τοῦ μὲν ἀστέρος φαινομένου κάτωθεν, τῆς δὲ κόμης ἄνωθεν ἐπιλαμπούσης· πωγωνίας δέ, ὅταν ἔμπαλιν ὁ μὲν ἀστὴρ ἄνωθεν θεωρῆται, ἡ δὲ κόμη κάτωθεν παρεχομένη τῷ σχήματι πώγωνος ἔμφασιν.

Στράτων ἄστρου φῶς περιληφθὲν νέφει πυκνῷ, καθάπερ ἐπὶ τῶν λαμπτήρων γίγνεται.

Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς νέφος μετάρσιον ὑπὸ
[580] (63) μεταρσίου φωτὸς καταυγαζόμενον. ὁμοίως δ' αἰτιολογεῖ πωγωνίαν δοκίδας κίονα καὶ τὰ τούτοις συγγενῆ, καθάπερ ἀμέλει πάντες οἱ περιπατητικοὶ παρὰ τοὺς τοῦ νέφους γίγνεσθαι ταῦτα σχηματισμούς.

Ἐπιγένης πνεύματος ἀναφορᾷ γεωμιγοῦς πεπυρωμένου.

Βοηθὸς ἀέρος ἀνημμένου φαντασίαν.

Διογένης ἀστέρας εἶναι τοὺς κομήτας.

Ἀναξαγόρας τοὺς καλουμένους διάττοντας ἀπὸ τοῦ αἰθέρος σπινθήρων δίκην καταφέρεσθαι, διὸ καὶ παραυτίκα σβέννυσθαι.

Μητρόδωρος τὴν εἰς τὰ νέφη τοῦ ἡλίου βίαιον ἔμπτωσιν πολλάκις σπινθηρίζειν.

Ξενοφάνης πάντα τὰ τοιαῦτα νεφῶν πεπυρωμένων συστήματα ἢ κινήματα.

[582] Χαλδαίους μὲν δὴ λόγος περὶ κομητῶν ὧδε γιγνώσκειν ὅτι εἰσί τινες καὶ ἄλλοι ἔξω τῶν φαινομένων πλανητῶν ἀστέρες, οἳ τέως μὲν ἀφανεῖς εἰσίν, ὅτε

ἐπὶ πολὺ ἄνω που ἀφ' ἡμῶν φέρονται, ἤδη δὲ καὶ ταπεινωθέντες ὤφθησάν που ὡσεὶ ξένοι ἐνεχθέντες εἰς τὰ ὅλα· καὶ τούτους κομήτας καλεῖν φίλον τοῖς οὐ γιγνώσκουσιν ὅτι καὶ αὐτοὶ ἐκ τῶν πολλῶν ἀστέρων εἰσί· ἀφανίζεσθαι δὲ δοκοῦσιν, ἐπειδὰν ἀνενεχθῶσιν εἰς τὴν σφῶν χώραν, δύντες εἰς τὸ βάθος τοῦ αἰθέρος ὥσπερ εἰς τὸν τοῦ πελάγους βυθὸν οἱ ἰχθῦς. οἳ δ' ὑπ' ἀνέμων ἢ θυέλλης ἀναφέρεσθαί τινα γεώδη ἐς τὸν ἄνω ἀέρα ἐδόξασαν, καὶ ταῦτα ἐκπυρωθέντα καὶ εἰς τὴν δίνην ἐμπεσόντα τοῦ αἰθέρος ξυμπερινοστεῖν τῷ παντὶ ἐπὶ χρόνον, ἔπειτα ἀπαναλωθέντα πρὸς τοῦ πυρὸς ἀφανῆ καθίστασθαι. καὶ τοὺς κομήτας δὴ καλουμένους ἀστέρας ταῦτα εἶναι.

Δημοκρίτου δὲ ὁ λόγος λεγόμενός ἐστιν, ὡς κατ' ἀντίλαμψιν τῶν πλανωμένων ἀστέρων πρὸς ἀλλήλους τε καὶ τοὺς ἀπλανεῖς οἱ κομῆται συνίστασθαι [584] δοκοῦσι, καθάπερ πλειόνων κατόπτρων ἀντιλαμπόντων σφισὶν ἤδη τινὰ ὤφθη ἀστεροειδῆ φαντάσματα.

Ἀρριανοῦ 2

Ἀρριανός φησιν· ὅσα δὲ μένει ἐπὶ χρόνον τὰ μέν πως ξυμπεριφέρεσθαι τῷ οὐρανῷ, τὰ δὲ ἤδη τινὰ καὶ ἰδίαν πλάνην πλανώμενα· οὗτοί εἰσιν οἱ κομῆται ἀστέρες καὶ λαμπάδες καὶ πωγωνίαι καὶ πίθοι καὶ δοκίδες, καθ' ὁμοιότητα ἕκαστα τῆς ἰδέας [τῆς ἐπωνυμίας] λεγόμενα. τεκμήριον δὲ ὅτι μὴ παραυτίκα διαφθείρεται, ὡς εἴ γε ἐν τῷ ἀέρι ξυνίσταντο, ταχεῖα ἂν ἐγίγνετο αὐτοῖς ἐν τῷ ψυχρῷ ἡ σβέσις. ὅτι δὲ πρόσκαιρός ἐστιν ἡ φθορὰ αὐτῶν, ἐδήλωσε καὶ ὅτι πρὸς ἄρκτοις μᾶλλόν τι ἢ ἄλλῃ χώρᾳ ξυνίσταται τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τούτῳ ἔτι αὐτῶν μέρει ἔνθα παχύς τε ὁ ἀὴρ μᾶλλον καὶ ἡ ξύστασις οὐ ῥᾳδία φορηθῆναι πρὸς γῆν.

[580] φέρονταί τε ἀτάκτως οἱ πολλοὶ τῶν κομητῶν ἐπινε-
μόμενοι, ἐμοὶ δοκεῖν, τὴν ἄνω ἀναφερομένην τροφὴν
καὶ ταύτῃ ἐφομαρτοῦντες· ἡ δὲ μορφὴ αὐτῶν ἀστε-
ροειδής ἐστι, καθότι ἐς σφαῖραν ξυνάγεσθαι πέφυκε
πᾶν ὅσον πυροειδές· ἡ δὲ κόμη αὐγοειδής, τῶν μὲν
ὥσπερ ἄφετος ἀνειμένη τῶν δὲ ἐπ' εὐθὺ ἰοῦσα καὶ ἐς
τὸ ἄνω μᾶλλόν τι ἀπὸ τοῦ ἀστέρος τεινομένη. οἱ δὲ
πίθοι ὀλιγάκις πεφήνασι, καθότι πλείονος δέονται
ξυναγωγῆς πυρός. ἤδη δὲ καὶ τῶν ἀπλανῶν ἔστιν οἳ
ξὺν κόμῃ ἐφάνησαν, ἐπειδὰν ἡ περὶ αὐτοὺς ἀέρος
ἀναφορὰ πυκνωθεῖσα ξυναφὲς ἐργάσηται τῆς κόμης
τὸ εἴδωλον, καθάπερ καὶ ἄλως ξυναφεῖς αὐτοῖς τοῖς
ἄστροις φαίνονται. ἤδη δὲ καὶ πλησίον ἡλίου ξυστάν-
τες κομῆται οἳ μὲν ἔφθησαν ἀφανισθῆναι πρὶν τὴν
(64) γένεσιν αὐτῶν καταστῆναι ἐμφανῆ, οἳ δὲ ἐκλείποντος
ἡλίου ἐξεφάνησαν, οἳ δὲ καὶ ἐπικαταδύνοντες τῷ ἡλίῳ,
πρόσθεν οἷα δὴ εἰκὸς ὑπὸ τῶν αὐγῶν καταλαμπόμε-
[588] νοι, τῷ μὴ ἐμφανεῖς καθίστασθαι. ὥστ' ἐκεῖνος ἂν
κρατοίη ὁ λόγος ἀποφαίνειν ἀέρος πιλήματα ἀποθλι-
βόμενα καὶ ἐμπίπτοντα ἐς τὰ κατωτέρω καὶ τῷ ἀέρι
ξυναφῆ τοῦ αἰθέρος ἐξαφθέντα, ἐς τ' ἂν ὑπάρχῃ
περὶ αὐτοὺς ἡ τροφὴ ξυμμένειν τε καὶ ξυμπερινοστεῖν
τῷ αἰθέρι. καὶ ταῦτα ὅπως ἂν τύχῃ ἀπὸ τῆς ἰδέας ἐπι-
κλήζεσθαι ἕκαστον, κομήτας μὲν ἀφ' ὧν ὥσπερ κόμη
ἐς τὰ κύκλῳ ἀπολάμπει αὐγὴ ἢ πυρός· πωγωνίας δὲ
ἀφ' ὅτων ἐς πώγωνος σχῆμα ἀπήρτηται αὐγὴ ἐς τὸ ἐπὶ
θάτερα· πίθους δὲ ὅσα μεγάλα κυκλοτερῆ καί τι καὶ
βάθους ἐν σφισιν ἐξέφηνε· δόκους δ' αὖ καὶ λαμπά-
δας καθ' ὁμοιότητα τοῦ εἴδους ὅτῳ ἐπιφημίζεται. φαί-
νεται δὲ τούτων ἕκαστον καὶ ἑσπέριον καὶ ἑῷον. τὰ
δὲ καὶ ἀμφιφανῆ φαίνεται· ἀμφιφανῆ δὲ κλῄζουσιν
ὅσα περὶ πρῶτα τῆς νυκτὸς φανέντα πρὸς δύσει ἔπειτα

ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ πρὶν ἡμέραν ἐπιλαβεῖν ἔφθη ἀνασχόντα.

Κεφ. κθ΄.

ΠΕΡΙ ΒΡΟΝΤΩΝ ΑΣΤΡΑΠΩΝ ΚΕΡΑΥΝΩΝ ΠΡΗΣΤΗΡΩΝ ΚΑΙ ΤΥΦΩΝΩΝ. [590]

Ἀναξίμανδρος ἐκ τοῦ πνεύματος ταῦτ' εἶπε συμβαίνειν· ὅταν γὰρ περιληφθὲν νέφει παχεῖ βιασάμενον ἐκπέσῃ τῇ λεπτομερείᾳ καὶ κουφότητι, τόθ' ἡ μὲν ῥῆξις τὸν ψόφον, ἡ δὲ διαστολὴ παρὰ τὴν μελανίαν τοῦ νέφους τὸν διαυγασμὸν ἀποτελεῖ. 1

Ἀναξιμένης ταυτὰ τούτῳ, προστιθεὶς τὸ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἥτις σχιζομένη ταῖς κώπαις παραστίλβει.

Μητρόδωρος, ὅταν εἰς νέφος πεπηγὸς ὑπὸ πυκνότητος ἐμπέσῃ πνεῦμα, τῇ μὲν συνθραύσει τὸν [592] κτύπον ἀποτελεῖ, τῇ δὲ πληγῇ καὶ τῷ σχισμῷ διαυγάζει, τῇ δ' ὀξύτητι τῆς φορᾶς προσλαμβάνον τὴν ἀπὸ τοῦ ἡλίου θερμότητα κεραυνοβολεῖ, τοῦ δὲ κεραυνοῦ τὴν ἀσθένειαν εἰς πρηστῆρα περιίστησιν.

Ἀναξαγόρας, ὅταν τὸ θερμὸν εἰς τὸ ψυχρὸν ἐμπέσῃ (τοῦτο δ' ἐστὶν αἰθέριον μέρος εἰς ἀερῶδες), τῷ μὲν ψόφῳ βροντὴν ἀποτελεῖ, τῷ δὲ παρὰ τὴν μελανίαν τοῦ νέφους χρώματι τὴν ἀστραπήν, τῷ δὲ πλήθει καὶ μεγέθει τοῦ φωτὸς τὸν κεραυνόν, τῷ δὲ πολυσωμάτῳ πυρὶ τὸν τυφῶνα, τῷ δὲ νεφελομιγεῖ τὸν πρηστῆρα.

Ἀρχέλαος ταυτὸ λέγει, παρατιθεὶς τὸ τῶν διαπύρων λίθων καθιεμένων ἐς ψυχρὸν ὕδωρ πάθος.

Ξενοφάνης ἀστραπὰς γίγνεσθαι λαμπρυνομένων τῶν νεφῶν κατὰ τὴν κίνησιν.

Ἐμπεδοκλῆς ἔμπτωσιν φωτὸς εἰς νέφος ἐξείργοντος τὸν ἀνθεστῶτα ἀέρα, οὗ τὴν μὲν σβέσιν καὶ τὴν θραῦσιν κτύπον ἀπεργάζεσθαι, τὴν δὲ λάμψιν ἀστραπήν, κεραυνὸν δὲ τὸν τῆς ἀστραπῆς τόνον.

[594] *Διογένης* ἔμπτωσιν πυρὸς εἰς νέφος ὑγρόν, βροντὴν μὲν τῇ σβέσει ποιοῦν τῇ δὲ λαμπηδόνι τὴν ἀστραπήν. συναιτιᾶται δὲ καὶ τὸ πνεῦμα.

Ἡράκλειτος βροντὴν μὲν κατὰ συστροφὰς ἀνέμων καὶ νεφῶν καὶ ἐμπτώσεις πνευμάτων εἰς τὰ νέφη, ἀστραπὰς δὲ κατὰ τὰς τῶν θυμιωμένων ἐξάψεις, πρηστῆρας δὲ κατὰ νεφῶν ἐμπρήσεις καὶ σβέσεις.

Λεύκιππος πυρὸς ἐναποληφθέντος νέφεσι παχυτάτοις ἔκπτωσιν ἰσχυρὰν βροντὴν ἀποτελεῖν ἀποφαίνεται.

Δημόκριτος βροντὴν μὲν ἐκ συγκρίματος ἀνωμάλου τὸ περιειληφὸς αὐτὸ νέφος πρὸς τὴν κάτω φορὰν ἐκβιαζομένου· ἀστραπὴν δὲ σύγκρασιν νεφῶν, ὑφ' ἧς τὰ γεννητικὰ τοῦ πυρὸς διὰ τῶν πολυκένων ἀραιωμάτων ταῖς παρατρίψεσιν εἰς τὸ αὐτὸ συναλιζό-
(65) μενα διηθεῖται· κεραυνὸν δέ, ὅταν ἐκ καθαρωτέρων καὶ λεπτοτέρων ὁμαλωτέρων τε καὶ πυκναρμόνων, καθάπερ αὐτὸς γράφει, γεννητικῶν τοῦ πυρὸς ἡ φορὰ βιάσηται· πρηστῆρα δέ, ὅταν πολυκενώτερα συγκρίματα πυρὸς ἐν πολυκένοις κατασχεθέντα χώραις καὶ περιοχαῖς ὑμένων ἰδίων σωματοποιούμενα τῷ πολυμιγεῖ τὴν ἐπὶ τὸ βάρος ὁρμὴν λάβῃ.

[596] *Χρύσιππος* ἀστραπὴν ἔξαψιν νεφῶν ἐκτριβομένων ἢ ῥηγνυμένων ὑπὸ πνεύματος, βροντὴν δὲ εἶναι τὸν τούτων ψόφον· ἅμα δὲ γίγνεσθαι ἐν τῷ ἀέρι βροντήν τε καὶ ἀστραπήν, πρότερον δὲ τῆς ἀστραπῆς

ἀντιλαμβάνεσθαι ἡμᾶς διὰ τὸ τῆς ἀκοῆς ὀξυτέραν εἶναι τὴν ὅρασιν· ὅταν δὲ ἡ τοῦ πνεύματος φορὰ σφοδροτέρα γένηται καὶ πυρώδης, κεραυνὸν ἀποτελεῖσθαι· ὅταν δὲ ἄθρουν ἐκπέσῃ τὸ πνεῦμα καὶ ἧττον πεπυρωμένον, πρηστῆρα γίγνεσθαι· ὅταν δ' ἔτι ἧττον ᾖ πεπυρωμένον τὸ πνεῦμα, τυφῶνα.

Ἀριστοτέλης ἐξ ἀναθυμιάσεως καὶ τὰ τοιαῦτα γίγνεσθαι τῆς ξηρᾶς. ὅταν οὖν ἐντύχῃ μὲν τῇ ὑγρᾷ παραβιάζηται δὲ τὴν ἔξοδον, τῇ μὲν παρατρίψει καὶ τῇ ῥήξει τὸν ψόφον, τῇ δ' ἐξάψει τῆς ξηρότητος τὴν ἀστραπὴν παρίστησι. [598]

Στράτων, θερμοῦ ψυχρῷ παρεΐξαντος, ὅταν ἐκβιασθὲν τύχῃ, τὰ τοιαῦτα γίγνεσθαι, βροντὴν μὲν ἀπορρήξει φάει δὲ ἀστραπὴν τάχει δὲ κεραυνόν, πρηστῆρας δὲ καὶ τυφῶνας τῷ πλεονασμῷ τῷ τῆς ὕλης, ἣν ἑκάτερος αὐτῶν ἐφέλκεται, θερμοτέραν μὲν ὁ πρηστὴρ παχυτέραν δὲ ὁ τυφών.

Οἱ στωικοὶ βροντὴν μὲν προσκρουσμὸν νεφῶν, ἀστραπὴν δὲ ἔξαψιν ἐκ παρατρίψεως, κεραυνὸν δὲ σφοδροτέραν ἔκλαμψιν, πρηστῆρα δὲ νωθεστέραν.

Ἀριστοτέλης τυφῶνα μέν, ὅταν ἐκνεφίας δινούμενος καταφέρηται. τὸ γὰρ πνεῦμα κωλυόμενον μὲν εἰς ὀρθὸν ἰέναι παρ' ἀντίπνοιαν ἢ ψῦχος ἢ πάχος ἤ τινα ἄλλην αἰτίαν, ἐλαυνόμενον δὲ ὑπὸ τοῦ κατόπιν ἐπεισιόντος ἀναστρέφει εἰλούμενον ἐν τῷ νέφει κύκλῳ καὶ συγκατάγει ἐπὶ γῆν ἑαυτῷ τὸ νέφος· εἶθ' ὅτῳ ἂν ἐντύχῃ φερόμενον σφοδρῶς ἀναρπάζειν καὶ πάλιν ἀπορρίπτειν, τοῦτο γὰρ εἶναι τὸ πάθος οἷον [600] ἐκνεφίας ἄπεπτον. πρηστῆρας δέ, ὅταν βιαίως κατιὸν ἐκπυρωθῇ τὸ πνεῦμα κατὰ τὴν φοράν, συνεμπίμπρασθαι γὰρ τὸν ἀέρα πυρώσει χρωματιζόμενον, διὸ καὶ νυκτὸς ἐκλάμπειν· ἀναρπάζειν τε καὶ περιτρέ-

πειν ὁμοίως καὶ τούτους, ὥσπερ πυρώδεις ὄντας τυ-
φῶνας. κεραυνὸν δέ, ὅταν πολὺ καὶ λεπτὸν περιλη-
φθὲν ἐν τοῖς νέφεσι πνεῦμα πυρωθὲν ἐκθλιφθῇ, καὶ
μετ' ἰσχυρᾶς ἐπὶ γῆν κατασκήψῃ φορᾶς, ἐὰν μὲν ᾖ
πάνυ λεπτὸν καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπικαῖον, ἀργῆτα λέ-
γεσθαι κατὰ τοὺς ποιητάς, ἐὰν δὲ ἧττον ἐπικαῖον,
ψολόεντα. τὸ μὲν γὰρ διὰ τὴν λεπτότητα καὶ πρὶν
ἐκπυρῶσαι φερόμενον οἴχεσθαι διὰ τάχους, ὡς μηδ'
ἐπιμελᾶναί τι τῶν ὑποκειμένων· τὸν δὲ οἷα καὶ βρα-
δύτερον ἐπιχρῶσαι μὲν ὥστ' ἀπ' αἰθάλου, παρενε-
[602] χθῆναι δὲ μηδὲν ἀφανίσαντα. διὸ καὶ τὰ μὲν ἀντι-
τυπήσαντα φλέγεσθαι, τὰ δ' εἰς τὰς ἑαυτῶν ἀραιό-
τητας ὑποδεξάμενα μηδὲν πάσχειν. ἤδη γοῦν ἀσπίδος
πληγείσης ταχῆναι μὲν τὸ χάλκωμα, τὸ δὲ ξύλον μη-
δὲν παθεῖν, φθάσαντος τοῦ πνεύματος διὰ τὴν τῆς
ὕλης μανότητα πρὸ τῆς καύσεως διεκδραμεῖν· καὶ δι'
ἱματίων ὁμοίως διελθὸν οὐ κατέκαυσεν ἀλλ' οἷον τρῦ-
χος ἐποίησε. περὶ μὲν οὖν τούτων διετάττετο οὕτως.

2 Ἀρριανοῦ

Ὅσοι δὲ ξηροὶ ἀτμοὶ ῥυέντες μὲν εὐθὺς ἀνέμους
εἰργάσαντο, ἐν νέφει δὲ ἀποληφθέντες ἔπειτα ῥη-
(66) γνύντες βίᾳ τὸ νέφος βροντάς τε καὶ ἀστραπὰς ἐξέ-
φηναν. ἐκπίπτοντες δ' ἐπὶ μέγα διάπυροι μέν, κε-
ραυνοί· ἄθροοι δὲ καὶ ἡμίπυροι, πρηστῆρες· ὅσοι
δὲ ἔρημοι πυρός, τυφῶνες· οἱ δὲ ἔτι ἀνειμένοι, ἐκ-
νεφίαι· κατασκήψαντες δὲ ἐς γῆν ξύμπαντα ταῦτα
σκηπτοὶ κλῄζονται. οὐδὲν ἴσον δὲ αἱ κοιλότητες τῶν
νεφῶν καὶ ῥήξεις καὶ αἱ ἐπ' αὐταῖς βρονταὶ ἔχουσιν.
[604] ἀστραπὴ δὲ ὑπὸ τῇ ῥήξει ἐκτρίβεται καὶ ἐξάπτει τὸ
πνεῦμα ὡς ἐκλάμψαι ἐπὶ μέγα. καὶ γίνεται μὲν
ἀστραπὴ μετὰ βροντήν, ὀξυτέρα δὲ τοσόνδε ὅσον ὄψις
ἀκοῆς ὀξύτερον, καθότι ἀκοὴ μὲν πελαζούσης τῆς φω-

νῆς αἰσθάνεται, ὄψις δὲ ἐπὶ τὸ ὁρώμενον αὐτὸ ἐκπέμπεται. κεραυνὸς δὲ καθότι πνεῦμά ἐστιν ἀπὸ τῶνδε τεκμηριῶσαι παρέχει· ῥήγνυσί τε ἔστιν ἃ τῶν ἐντυχόντων καὶ περιδινηθῆναι οἷά τε, καὶ διικνεῖται ὅθεν οὐκ ἄν τι ἄλλο ὅ τι μὴ πνεῦμα διέλθοι. ὡς δὲ ἔμπυρον πνεῦμά ἐστι, δηλοῖ μὲν τοῦτό γε καὶ ἡ ὄψις ὅτῳ ἐγγὺς κατέσκηψε, πῦρ γὰρ φαίνεται. ἤδη δὲ καὶ ἀφ' ὧν ἐργάζεται ἐδήλωσεν. ἐπιφλέγει γὰρ ἔστιν ἃ τῶν πελασάντων, τὰ δὲ καὶ ἐξάπτει πάντῃ, καὶ ἀπολείπεται ἀπ' αὐτοῦ ἴχνη οἷα δὴ ἐπὶ πυρὶ ἐκκαύσαντι ἐσβεσμένῳ. ἐκνεφίας δὲ ἄνεμος, ἐπὰν δινούμενος ἐκπέσῃ νέφους ῥαγέντος, τυφὼν κλήζεται. γίγνεται δὲ ἡ δίνη ὧδε· ἐπειδὰν κώλυμα ἐν τῷ νέφει ἐγχριμφθῇ τὸ μὴ οὐκ ἐπ' εὐθὺ ἐκπεσεῖν τὴν πνοήν, ἀναστρέφεταί [606] τε καὶ ἀνειλεῖται ἐς αὐτήν. εἴργεται δὲ ὑπὸ πάχους νεφέλης ἐπ' εὐθὺ ἐκπεσεῖν, ἢ κρύους ἀποστρέψαντος ἢ ἀντιπεσούσης ἄλλης πνοῆς. οὕτω τοι καὶ πρὸς ἄλλοτε ἄλλου αἱ θύελλαι ἀναστρέφονταί τε καὶ ἀνειλούμεναι αὖθις ἄνω ἀναφέρονται, ἐπειδὰν ἐγχρίμψας ὁ τόνος τῆς γῆς ἀνακόψῃ τῆς πνοῆς τὴν ἐπ' εὐθὺ ὁρμήν. καὶ αἱ δῖναι ἐν τοῖς ποταμοῖς ταυτὸ τοῦτό εἰσι. φερόμενον γὰρ εὐθείᾳ τὸ ὕδωρ οὔποτ' ἂν δινηθείη, ἀντιπεσόντος δὲ ἄλλοτε ἄλλου πρὸς τὴν φοράν, ἀναστρέφεται ἡ ῥοή, ἀναστραφεῖσα δὲ ἐς κύκλον ἐπικάμπτει ἐπὶ τῇ ῥύμῃ, ὅτι μὴ οἷά τε ἐπ' εὐθὺ ἐς τὸ ἔμπαλιν ἐκφέρεσθαι. οἱ δὲ τυφῶνες καὶ τῆς νεφέλης τὸ πολὺ ἐς τὸ κάτω σὺν ἕλικι ἐπάγουσιν ἅμα σφισί· καὶ προσπεσόντες τῇ γῇ ἀναρπάζουσιν ὅτῳ ἂν ἐντύχωσιν ἀντικοπτομένης τῆς ῥύμης ὡς ξὺν τῇ αὐτῇ ἕλικι ἀναστρέφεσθαι· ὥστε καὶ ναῦς ἤδη ἅμα τῷ φόρτῳ ἐμπεσόντες ἐξῆραν ἐπὶ μέγα ἔξω τῆς θαλάσσης. κεραυνῶν δὲ πολλαὶ ἰδέαι τε καὶ ὀνόματά εἰσιν· οἱ μὲν

αὐτῶν ψολόεντες οἱ δὲ ἀργῆτες κλήζονται, σκηπτοί
[608] τε ὅσοι κατασκήπτουσιν, καὶ αἰγίδες ὅσοι ἐν συστροφῇ πυρὸς καταφέρονται, ἕλικες δὲ ὅσοι ἐς ἑλικοειδῆ γραμμὴν διάττουσι. καὶ δὴ ὅσοι μὲν καὶ πάντῃ ὀξέως ἐκπεσόντες ὕλῃ ἐνέτυχον καυσίμῳ, ἔκαυσάν τε αὐτὴν ὑπὸ τῇ διατριβῇ καὶ αὐτῷ κατεσχέθησαν τῷ ἔργῳ· ὅσοι δὲ ξὺν πολλῷ τῷ τάχει κατέσκηψαν, οὗτοι πρὶν ἐκκαῦσαι διῇξαν ὥστε ἡμίπυρα ἔστιν ἃ ὑπολελεῖφθαι ἀπ' αὐτῶν, οἱ δὲ καὶ αἰθαλώσαντες μόνον διῆλθον. οἱ δὲ ἔτι καὶ τῶνδε ὀξύτεροι οὐδὲ ἓν ἐξεργάσασθαι ἔφθησαν, ἀλλ' ἀραιᾷ μὲν ὕλῃ εἰ καὶ πάνυ καυσίμῳ ἐντυχόντες διεχώρησαν μόνον, ἀντιτύπῳ δὲ εἰ πελάσειαν ἐνσχεθέντες κατειργάσαντό τε αὐτὴν καὶ διέφθειραν, ὥστε κυτίδος μὲν ξύλου μαλθακοῦ ἁψάμενοι διῇξαν ἀπαθῆ ἀπολιπόντες, τὸ δὲ χρυσίον ἔτηξαν τὸ ἐνόν, ὅτι ἐσχέθησαν ἐν τῷ χρυσίῳ. καὶ χιτῶνα ἤδη οὐκ ἔκαυσαν, ἀλλὰ ἐτρύχωσαν μόνον· καὶ διὰ μὲν κεράμου διῆλθον, τὸ δὲ ἐνὸν ἐν αὐτῷ διεφόρησαν. τούτων ξυμπάντων οἱ μὲν λαμπροί, ἀργῆτες,
(67) ὅσοι δὲ καταιθαλώσαντες τὰ πελάσαντά σφισιν ἐκαύσαντο, οὗτοι δὲ ψολόεντες ἐπὶ τῷ ἔργῳ ἐκλήθησαν. καὶ οἱ μὲν εὐθείᾳ κατασκήψαντες εἰς τὸ ἔμπαλιν τῇ αὐτῇ εὐθείᾳ ἀνῇξαν, οἱ δ' ἐκ πλαγίου ἐμπεσόντες πρὸς ἴσον γωνίαν ἄνω ἀναφέρονται· καὶ οἱ μὲν ἁπλοῖ
[610] οἱ δὲ διπλοῖ κατέσκηψαν. . . . πλεῖστοι δὲ ἦρος καὶ μετοπώρου καὶ ἅμα βιαιότεροι περί τε πλειάδος καὶ ἀρκτούρου ἐπιτολήν, ὅτι ἐν κινήσει καὶ παθήμασι πολυειδέσιν ὁ ἀὴρ τῇδε τῇ ὥρᾳ ἐστίν, οἷα δὴ οὔτε ὑπὸ κρύει πεπηγὼς οὔτε ὑπὸ τῷ θερινῷ ἡλίῳ ἐκκεκαθαρμένος. τοιγάρτοι καὶ ἐν χώραις ὅσαι νιφετώδεις καὶ ψυχραὶ καὶ ὅσαι αὖ κεκαυμέναι ὑπὸ ἡλίῳ οὐ κατασκήπτουσιν· οἱ κατασκήψαντες δ' ἐν θαύματι

ἀναφέρονται, καθάπερ ἐν Κελτοῖς καὶ παρ' Αἰγυπτίοις.

Φίλωνος φυσικῶν 3

Ἀστραπαί εἰσι διτταί, ἡ μὲν ἡμερινὴ ἡ δὲ νυκτερινή. γίγνεται δὲ ἡ μὲν ἡμερινὴ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ὅταν ῥαγῇ τὸ ὕδωρ ὑποφαινομένου αὐτοῦ· λαμπρὰ δ' οὐ φαίνεται ὥσπερ ἡ νυκτερινή, ὅτι ἐν φάει γίγνεται· ἡ δὲ νυκτερινὴ ὑπὸ τῶν ἄστρων γίγνεται, ὅταν ῥαγῇ τὸ ὕδωρ ὑπερφαινομένων αὐτῶν· λαμπρὰ δὲ φαίνεται, ὅτι ἐν ζόφῳ γίγνεται.

Κεφ. λ'.

ΠΕΡΙ ΙΡΙΔΟΣ ΠΕΡΙ ἉΛΩ ΚΑΙ ΠΑΡΗΛΙΟΥ ΚΑΙ ῬΑΒΔΩΝ. [612]

. . . 1

Τῶν μεταρσίων παθῶν τὰ μὲν καθ' ὑπόστασιν γίνεται, οἷον ὄμβρος χάλαζα, τὰ δὲ κατ' ἔμφασιν, ἰδίαν οὐκ ἔχοντα ὑπόστασιν· αὐτίκα γοῦν πλεόντων ἡμῶν ἡ ἤπειρος κινεῖσθαι δοκεῖ. ἔστιν οὖν κατ' ἔμφασιν ἡ ἶρις.

Πλάτων φησὶ Θαύμαντος αὐτὴν γενεαλογῆσαι τοὺς ἀνθρώπους, διὰ τὸ θαυμάσαι ταύτην. Ὅμηρος

ἠΰτε πορφυρέην νεφέλην θνητοῖσι τανύσσει.

καὶ ἐμυθεύσαντό τινες αὐτὴν ταύρου κεφαλὴν ἔχουσαν ἀναρροφεῖν τοὺς ποταμούς.

πῶς οὖν γίνεται; ὁρῶμεν δὴ κατὰ γραμμὰς ἢ [614] κατ' εὐθείας ἢ κατὰ καμπύλας ἢ κατ' ἀνακλωμένας· γραμμὰς δὲ λέγω θεωρητὰς καὶ ἀσωμάτους. κατὰ μὲν οὖν εὐθείας ὁρῶμεν τὰ ἐν ἀέρι καὶ τὰ διὰ τῶν λίθων τῶν διαυγῶν καὶ κεράτων, λεπτομερῆ γὰρ ταῦτα

πάντα. καμπύλας δὲ γραμμὰς καθ' ὕδατος βλέπομεν· κάμπτεται γὰρ ἡ ὄψις βίᾳ διὰ τὴν πυκνοτέραν τοῦ ὕδατος ὕλην· διὸ καὶ τὴν κώπην ἐν τῇ θαλάσσῃ μακρόθεν καμπτομένην βλέπομεν. τρίτος τρόπος τοῦ βλέπειν τὰ ἀνακλώμενα ὡς τὰ κατοπτρικά. ἔστιν οὖν τὸ τῆς ἴριδος πάθος τοιοῦτον· δεῖ γὰρ ἐπινοῆσαι τὴν ὑγρὰν ἀναθυμίασιν εἰς νέφος μεταβάλλουσαν, εἶτα ἐκ τούτου κατὰ βραχὺ εἰς μικρὰς ῥανίδας νοτιζούσας. ὅταν οὖν ὁ ἥλιος γένηται ἐν δυσμαῖς, ἀνάγκη πᾶσα ἶριν ἀντικρὺς ἡλίου φαίνεσθαι· τότε γὰρ ἡ ὄψις προσπεσοῦσα ταῖς ῥανίσιν ἀνακλᾶται, ὥστε γίγνεσθαι τὴν [616] ἶριν. εἰσὶ δὲ αἱ ῥανίδες οὐ σχήματος μορφαὶ ἀλλὰ χρώματος. καὶ ἔχει τὸ μὲν πρῶτον φοινικοῦν, τὸ δὲ δεύτερον ἁλουργὲς καὶ πορφυροῦν, τὸ δὲ τρίτον κυανοῦν καὶ πράσινον. μήποτ' οὖν τὸ μὲν φοινικοῦν, ὅτι ἡ λαμπρότης τοῦ ἡλίου προσπεσοῦσα καὶ ἡ λαμπηδὼν ἀκραιφνὴς ἀνακλωμένη ἐρυθρὸν ποιεῖ καὶ φοινικοῦν χρῶμα· τὸ δὲ δεύτερον μέρος ἐπιθολούμενον καὶ ἐκκαιόμενον μᾶλλον τῆς λαμπηδόνος διὰ τὰς ῥανίδας ἁλουργές, [ἄνεσις γὰρ τοῦ ἐρυθροῦ τοῦτο. ἔτι δὲ πάλιν ἐπιθολούμενον] τὸ διορίζον εἰς τὸ πράσινον μεταβάλλει. ἔστι δὲ τοῦτο διορίσαι δι' ἔργων· εἰ γάρ τις ἀντικρὺ στὰς τοῦ ἡλίου λάβῃ ὕδωρ καὶ πτύσῃ, αἱ δὲ ῥανίδες ἀνάκλασιν πρὸς τὸν ἥλιον λάβωσιν, εὑρήσει εἰσγιγνομένην τὴν ἶριν. καὶ οἱ ὀφθαλμιῶντες δὲ τοῦτο πάσχουσιν, ὅταν εἰς τὸν λύχνον ἀποβλέψωσιν.

2 Ἀριστοτέλους

Ἅλω δὲ καὶ ἴριδας καὶ παρήλιον καὶ ῥάβδους καὶ [618] τἆλλα τὰ κατὰ τὰς ἐμφάσεις ὑπὸ μὲν τῆς αὐτῆς αἰτίας γίνεσθαι, πάντα γὰρ εἶναι ταῦτα τῆς ὄψεως ἀνάκλασιν· διαφέρειν δὲ τοῖς τρόποις, καὶ ἀφ' ὧν καὶ ὡς ἔχει συμβαίνειν τὴν ἀνάκλασιν. ἅλω μὲν οὖν καὶ

περὶ ἥλιον φαίνεσθαι καὶ περὶ σελήνην καὶ καθόλου περὶ τὰ λαμπρὰ τῶν ἄστρων, καὶ οὐθὲν ἧττον ἡμέρας ἢ νυκτὸς καὶ περὶ μεσημβρίαν ἢ δείλην· ἕωθεν δ' ἐλαττονάκις καὶ περὶ δύσιν. συμβαίνει δέ, ὅταν διὰ τοῦ πέριξ ἀέρος ἀχλυώδους ὄντος ἐπιλάμπηται τὸ φῶς αὐτῶν, ὥσθ' ὅλον ὁρᾶσθαι τὸν κύκλον· περιφανῆ γὰρ εἶναι καὶ σφαιρικὴν κατὰ τὴν ἔμφασιν τὴν ἅλω. ταύτης δὲ τὴν μὲν ἐπιμένουσαν ὑετὸν σημαίνειν, τὴν δὲ διασπασθεῖσαν πνεῦμα, τὴν δὲ μαραινομένην εὐδίαν. ἶριν δὲ περὶ μόνον ἥλιον καὶ σελήνην συνίστασθαι, γίνεσθαι δὲ καὶ νύκτωρ, ὀλιγάκις δὲ καὶ πάνυ διὰ πολλοῦ. κύκλον δὲ μηδέποτε φαίνεσθαι τῆς ἴριδος, μηδὲ μεῖζον ἡμικυκλίου τμῆμα. ποικίλην δ' ἔχειν τὴν ἔμφασιν διὰ τὸ κατὰ τὴν τῆς ὄψεως ἀνάκλασιν φοινικοῦν καὶ πράσινον καὶ ἁλουργὸν προσπίπτειν ἀπ' αὐτῆς χρῶμα. φοινικοῦν μέν, ὅτι τὸ λαμπρὸν ἐν [620] μέλανι καὶ διὰ μέλαν ὁρώμενον τοιαύτην ἀποτελεῖ χρόαν. τοῖς γοῦν θεωμένοις τὸν ἥλιον δι' ὁμίχλης ἢ διὰ καπνοῦ δοκεῖν ἐρυθρὸν εἶναι· ἢ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν χλωρῶν ξύλων φλόγα πεφοινιγμένην, διὰ τὸ παχὺν αὐτῇ καταμεμῖχθαι καπνόν. κατὰ τοῦτο δὴ καὶ τὴν ἐξωτάτω καὶ μείζονα περιφέρειαν τῆς ἴριδος ἐμφαίνειν τὸ φοινικοῦν· διὰ γὰρ μέλανος τοῦ νέφους ἀνακλωμένην τὴν ὄψιν πρὸς λαμπρότατον ὄντα τὸν ἥλιον ἀντιλαμβάνεσθαι τοιοῦδε χρώματος. τὴν δὲ δευτέραν καὶ τρίτην περιφέρειαν διὰ τὴν τῆς ὄψεως ἀσθένειαν (68) τό τε πράσινον καὶ τὸ ἁλουργὲς ἐμφαίνειν. τὸ δ' ὅλον εἶναι τὴν ἶριν ἔμφασιν ἡλίου τμήματος ἢ σελήνης ἐν νέφει κοίλῳ καὶ δεδροσισμένῳ κατὰ κύκλον περιφέρειαν ὁρωμένην. γίνεσθαι δὲ ἔστιν ὅτε διπλῆν, ὡς τὴν ἑτέραν ἀμαυροτέραν φαίνεσθαι καὶ διὰ παντὸς ἐξ ἐναντίας ἱσταμένην τῇ προτέρᾳ καὶ τῇ θέσει τῶν

χρωμάτων ἀντεστραμμένην. παρηλίους δὲ καὶ ῥάβδους γίνεσθαι μὲν ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας, οὐδὲ μὴν ὁμοίως ἔχοντος τοῦ νέφους. ὅταν γὰρ ἀχλυῶδες ᾖ καὶ ὁμαλές, πρὸς δὲ τούτοις ὑδατῶδες καὶ πυκνόν, ὡς ὑπὸ χαλκοῦ κατόπτρου λείου κλώμενον πρὸς τὸν ἥλιον τὴν ὄψιν, λευκοῦ ποιεῖν φαντασίαν. παραπλήσιον γὰρ ἡλίῳ κατά τε τὴν χρόαν καὶ τὸ σχῆμα φαίνεσθαι
[622] τὸν παρήλιον. τὴν μὲν γὰρ ὁμαλότητα τοῦ νέφους αἰτίαν εἶναι τοῦ χρώματος, τὴν δὲ ἀνάκλασιν τῆς ὄψεως τῆς τοῦ ἡλίου, διὰ τῆς ἀχλυώδους ἐμφάσεως, προσπίπτουσαν ἀθρόως πρὸς πεπυκνωμένον, ὥσπερ ἐνόπτρον, οὐδέπω μὲν ὂν ὕδωρ ἐγγὺς δ' ὑπάρχον τῆς πρὸς ὕδωρ μεταβολῆς, διὸ καὶ σημεῖον ὕδατος εἶναι τὸν παρήλιον· καὶ μᾶλλόν γε τὸν νότιον τοῦ βορείου, παρὰ τὸ μᾶλλον μεταβάλλειν εἰς ὕδωρ τὸν νότιον ἀέρα τοῦ πρὸς ἄρκτον. γίνεσθαι δὲ περὶ τὰς ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου καὶ περὶ δύσεις, οὐχ ἄνωθεν ἀλλ' ἐκ τῶν πλαγίων, καθάπερ καὶ τὰς ῥάβδους. εἶναι δὲ τὰς καλουμένας ῥάβδους ἰριοειδεῖς εὐθείας ἐμφάσεις περὶ τὸν ἀέρα συνισταμένας δι' ἀνωμαλίαν τῶν ἐνοπτριζόντων νεφῶν.

Κεφ. λα'.

ΠΕΡΙ ΝΕΦΩΝ ̔ΟΜΙΧΛΗΣ ̔ΥΕΤΩΝ ΔΡΟΣΟΥ ΠΑΧΝΗΣ ΧΑΛΑΖΗΣ.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Τιμαίου [p. 59]

Τὸ πυρὶ μεμιγμένον ὕδωρ ὅσον λεπτὸν ὑγρόν τε διὰ τὴν κίνησιν καὶ τὴν ὁδὸν ἣν κυλινδόμενον ἐπὶ γῆς ὑγρὸν λέγεται, μαλακόν τε αὐτῷ τὰς βάσεις ἧττον ἑδραίας οὔσας ἢ τῆς γῆς, ὑπείκειν· τοῦτο, ὅταν

πυρὸς ἀποχωρισθὲν ἀέρος τε μονωθῇ, γέγονε μὲν ὁμαλώτερον, ξυνέωται δὲ ὑπὸ τῶν ἐξιόντων εἰς αὐτό, παγέν τε οὕτως τὸ μὲν ὑπὲρ γῆς μάλιστα παθὸν τοιαῦτα, χάλαζα, τὸ δὲ ἐπὶ γῆς, κρύσταλλος· τὸ δὲ ἧττον ἡμιπαγές τε ὂν ἔτι, τὸ μὲν ὑπὲρ γῆς αὖ χιὼν τὸ δ' ἐπὶ γῆς ξυμπαγὲν ἐκ δρόσου γενόμενον, πάχνη λέγεται.

Κεφ. λβ'.

ΠΕΡΙ ΑΝΕΜΩΝ.

Ἀριστοτέλης τῆς ξηρᾶς ἀναθυμιάσεως τὴν [624] πρώτην ἀναφοράν· γίνεσθαι δέ ποτε τῇ ξηρᾷ πρὸς τὴν ὑγρὰν μῖξιν. πνεῦμα μὲν ἐκ πολλῶν συνιουσῶν ἀναθυμιάσεων, τὸν γὰρ ἄνεμον μὲν εἶναι ξηρᾶς ἀναδόσεως πλῆθος κινούμενον ἐπὶ γῆν· τοὺς δ' ἐκνεφίας ἀνέμοτς, ὅταν ἀθρόον καὶ πυκνὸν φερόμενον εἰς ἑαυτὸ τὸ πλέον ἀναλύσῃ τοῦ νέφους τῇ σφοδρότητι τῆς ῥύμης. τὸ γὰρ τάχος τῆς ἐκκρίσεως ποιεῖν τὴν τοῦ πνεύματος ἰσχύν.

Πλάτων πάσης κινήσεως ἓξ εἶναι περιστάσεις, [626] ἄνω καὶ κάτω, ἐπὶ δεξιὰ καὶ θάτερα, πρόσθεν καὶ ὄπισθεν. κατ' οὐδεμίαν δὲ τούτων ἐνδέχεσθαι τὴν γῆν κινεῖσθαι, ἐν τῷ πανταχόθεν ἰσωτάτῳ κειμένην, μένειν μὲν ἀκίνητον, ἅτε δὴ μηδὲν ἔχουσαν ἐξαίρετον ἐς τὸ ῥέψαι μᾶλλον· τόπους δὲ αὐτῆς κατ' ἀραιότητα σαλεύεσθαι.

Κεφ. λγ'.

ΠΕΡΙ ΣΕΙΣΜΩΝ ΓΗΣ.

[628] Ἀριστοτέλης φησὶ σεισμοὺς γίνεσθαι καὶ μυκήματα καὶ χάσματα τῆς ξηρᾶς ἀναθυμιάσεως εἰς τὰς ἀραιότητας καὶ τῆς γῆς ῥυείσης καὶ κατὰ τὰς ἀθρόας ἐμπτώσεις τρόμους καὶ βρασμοὺς περὶ αὐτὴν ἀπεργαζομένης. ὡς γὰρ ὁρμήσασαν ἔξω τὴν ἀναθυμίασιν ἄνεμον ποιεῖν σφοδρόν, οὕτως εἴσω καθειρχθεῖσαν τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς διακραδαίνειν τοὺς τόπους ἐν οἷς ἂν ἀπολειφθῇ. συνέχεσθαι δὲ τὴν δύναμιν ταύτην ἐν τῇ γῇ διά τε πύκνωσιν τῆς ἐπιφανείας (69) καὶ διὰ κατάψυξιν καὶ διὰ ξηρασίαν. ὅθεν καὶ νηνεμίας οὔσης ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεσθαι τοὺς σεισμούς, τῆς τῶν ἀνέμων τροπῆς εἴσω τραπείσης· καὶ νυκτὸς μᾶλλον διὰ τὴν ψῦξιν καὶ περὶ τὸν ὄρθρον· τοὺς γὰρ ἀνέμους τότε τῆς πνοῆς ἄρχεσθαι, καὶ πρὸς τὴν γῆν ἀποστρέφειν κατὰ τὴν ἀναθυμίασιν ἀνιὸν πνεῦμα· [630] καὶ τῆς ἡμέρας ἐστὶν ὅτε περὶ μεσημβρίαν. τὸν γὰρ ἥλιον τῆς ἀναθυμιάσεως ἐπικρατοῦντα κατακλείειν αὐτὴν εἰς τὴν γῆν· καὶ ἔαρος καὶ μετοπώρου μᾶλλον, ἀνωμάλους γὰρ ταύτας εἶναι τὰς ὥρας· τὸ μὲν γὰρ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα, τὸ μὲν διὰ τὸν πάγον τὸ δὲ διὰ τὴν ἀλέαν ἀκίνητον ποιεῖν τὸν ἀέρα, διὰ τὸ τὸ μὲν ἄγαν εἶναι ξηρὸν τὸν δὲ ἄγαν ψυχρόν, καὶ ἐν τοῖς αὐχμοῖς ὅτε μάλιστα πνευματώδης ὁ ἀήρ· τοῦτο γὰρ εἶναι τὸν αὐχμόν, ξηρᾶς πλῆθος ἀναθυμιάσεως. ἀπελαυνομένης οὖν τῆς ἀτμίδος εἰς τὴν γῆν καὶ καθειργνυμένης σφυγμὸν γίγνεσθαι περὶ αὐτὴν καὶ τρόμον, καὶ ἐν ταῖς ἐπομβρίαις ἐπιφραττομένης ὑπὸ τῶν ὑγρῶν καὶ τοῦ ψυχροῦ τῆς γῆς, καὶ τῆς ἐντὸς ἀναθυμιάσεως αὐξομένης ὑπὸ τῶν ὑετῶν καὶ πυκνουμένης,

ὥστε κατὰ τὴν πρόπτωσιν ἰσχυρῶς κινεῖν καὶ σείειν,
καὶ ἐν τοῖς ὑπάντρους καὶ σομφοὺς ἔχουσιν τοὺς κάτω
τόπους, ἢ καὶ παρακειμένην ῥοώδη θάλατταν, διὰ τὸ
θυρᾶθεν πλεῖον ὑποδέχεσθαι πνεῦμα, καὶ διὰ τὴν
θάλατταν προσπίπτουσαν ἀπωθεῖν εἰς τὴν γῆν τὸ πε-
φυκὸς ἀπ' αὐτῆς ἀποπνεῖν πνεῦμα καὶ σκεδάννυ-
σθαι. περὶ γοῦν τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Ἀχαΐαν
καὶ τῆς Εὐβοίας τὰς κοιλάδας πολλοὺς καὶ μεγάλους
γίνεσθαι σεισμούς. ὡς γὰρ ὑφ' ἡμῶν πολλάκις τὸ
διαπνεόμενον ἔξω πνεῦμα, παλινδρομῆσαν εἴσω, [632]
παλμὸν παρέχει καὶ σφυγμὸν ἐν τοῖς σώμασιν, οὕτω
τὸ περιλειφθὲν ἐν τῇ γῇ κατὰ τὴν κίνησιν κλονούμε-
νον περὶ τοὺς πόρους καὶ διεγκοπτόμενον σπασμοὺς
καὶ σεισμοὺς ἀποτελεῖν. συμβαίνει δὲ καὶ τὰ μυκή-
ματα ποτὲ μὲν μετὰ σεισμῶν ποτὲ δὲ καὶ χωρὶς τοῦ
πνεύματος ἠχοῦντος, ὥστ' ἐξακούεσθαι ψόφον τινὰ
καὶ βόμβον ἐπιμήκιστον, ὁπότε διὰ τῶν συρίγγων
διαυλοδρομεῖ παρατριβόμενον μηδ' ἔξιόν. τὰ δὲ χά-
σματα μετὰ σεισμῶν. ἤδη γοῦν τινας σεισμοὺς μὴ
πρότερον λῆξαι πρὶν ἢ διαρραγῆναι τοὺς τόπους ἐν οἷς
ἐγένοντο, βιασαμένου τοῦ περιλειφθέντος πνεύματος
περὶ τὴν ἔξοδον, ὥσπερ ἐκνεφίου τινὸς ἀνέμου, κα-
θάπερ καὶ τὸν περὶ τὴν Ποντικὴν Ἡράκλειαν, καὶ
τὸν ἔτι πρότερον γενόμενον περὶ τὴν ἱερὰν καλουμέ-
νην Αἰόλου νῆσον. ἐν ταύταις γὰρ ὑπὸ σεισμῶν οἰδή-
ματα τῆς γῆς γίνεσθαι μεγάλα· καὶ ταῦτα διαρρα-
γέντα πολὺν ἄνεμον ἐκπεφυσηκέναι καὶ φέψαλον,
ὥστε κατατεφρῶσαι πλησίον οὖσαν τὴν τῶν Λιπα-
ραίων πόλιν. τὰς δὲ ποντίους λεγομένας νήσους ἧτ-
τον σείεσθαι τῶν προσγείων, διὰ τὸ καταψύχεσθαι
τῷ πλήθει τῆς θαλάττης τὴν ἀπὸ τῆς γῆς ἀναθυμία- [634]
σιν. τεκμήριον δὲ εἶναι τοῦ ῥεῖν ὑπὸ τὴν γῆν τὸ

πνεῦμα πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ ἐν οἷς γίνεται προσημαίνειν ἠχοῦντος, εἶτα τὸ περὶ τὸν ἥλιον πάθος· ἀμαυρότερον γὰρ καὶ ἀχλυώδη φαίνεσθαι χωρὶς νέφους, ὑπονοστεῖν ἀρχομένου τοῦ πνεύματος εἰς τὴν γῆν τοῦ λεπτύνοντος τὸν ἀέρα καὶ διακρίνοντος. πρός τε τούτοις τὸ πρὸ τῶν αἰθρίων σεισμῶν νηνεμίαν γίνεσθαι καὶ ψῦχος· τὴν μὲν γὰρ ξυμβαίνειν διὰ τὴν εἴσω τῶν ἀνέμων μετάρροιαν, τὸ δὲ διὰ τὴν τῆς θερμῆς ἀναθυμιάσεως ἀπουσίαν. καὶ περὶ μὲν σεισμῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν περὶ τὴν γῆν παθημάτων ἐπὶ τοσοῦτον.

Ἀριστοτέλης καὶ Ἡρακλείδης ὑπὸ τοῦ ἡλίου
[636] τὰ πλεῖστα τῶν πνευμάτων κινοῦντος καὶ συμπεριφέ-
(70) ροντος, ὑφ' ὧν ἐμβαλλόντων μὲν προωθουμένην ἀνοιδεῖν τὴν ἀτλαντικὴν θάλατταν καὶ κατασκευάζειν τὴν πλήμμυραν, καταληγόντων δ' ἀντιπερισπωμένην ὑποβαίνειν, ὅπερ εἶναι τὴν ἄμπωτιν.

Πλάτων ἐπὶ τὴν αἰώραν φέρεται τῶν ὑδάτων. εἶναι γάρ τινα φυσικὴν αἰώραν διά τινος ἐγγείου τρήματος περιφέρουσαν τὴν παλίρροιαν, ὑφ' ἧς ἀντικυμαίνεσθαι τὰ πελάγη.

Κεφ. λδ'.

ΠΕΡΙ ὙΔΑΤΩΝ.

1 Ἀριστοτέλους

[638] Τὰς δὲ τῶν ὑδάτων δυνάμεις καὶ τοὺς χυλοὺς καὶ τὰς ἄλλας πάσας ποιότητας, ὡς εἰπεῖν συλλαβόντι, γίγνεσθαι παρὰ τρεῖς αἰτίας. ἢ γὰρ παρὰ τὴν τῆς γῆς διαφορὰν (ἐν οἵᾳ γὰρ ἂν ἕκαστον ᾖ καὶ δι' οὗ ἂν ῥέῃ, τοιοῦτον ἴσχειν τὸν χυλόν, οἷον ἁλυκὸν ἢ νιτρῶδες ἢ πικρὸν ἢ τῶν ἄλλων ὁποιονοῦν), ἢ παρὰ τὴν

τῆς καπνώδους καὶ πυρώδους ἀναθυμιάσεως μῖξιν (ἀπολιθῶσιν γὰρ καὶ πῆξιν ἁλῶν καὶ νίτρων ἔτι τε βαρύτητας καὶ κουφότητας καὶ παχύτητας καὶ λεπτότητας καὶ τὰς ἄλλας δυνάμεις ἀπεργάζεσθαι τὴν τοῦ θερμοῦ καὶ καπνώδους μῖξιν), ἢ παρὰ τὸν ἀέρα· θερμότητας γὰρ καὶ ψυχρότητας καὶ παρὰ τὴν γῆν μὲν γίνεσθαι, δι' οἵας ἂν ῥέῃ καὶ ἐν οἵᾳ γίνεται. θερμὰ μὲν γὰρ τὴν κατακεκαυμένην καὶ τὴν ξηρὰν καὶ τὴν ἀσφαλτώδη ποιεῖν· ψυχρὰ δέ, ὡς μὲν ἁπλῶς εἰπεῖν, τοὺς ναματιαίους, ὡς δὲ καθ' ἕκαστα, τοὺς κατὰ βάθους ὡς ἐκλίπαν, ὥσπερ καὶ τὰ ἐν τοῖς μετάλλοις, πόρρω γὰρ τοῦ ἡλίου, πλὴν ἐὰν πυρώδης ὁ τόπος ᾖ. δεῖ γὰρ ἀφεστάναι τῶν θερμῶν τά τ' ἐν τῷ ἀέρι καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ καὶ τὰ ἐν τοῖς ὑψηλοῖς, διά τε τὰ πνεύματα καὶ μάλιστα διὰ τὴν τοῦ ἀέρος ψυχρότητα· [640] καὶ ἐν τοῖς συσκίοις καὶ πνευματώδεσι, ψύχεται γὰρ ὑπ' ἀμφοτέρων· διὸ καὶ κοπέντων δένδρων ἔνια θερμὰ γίνεσθαι. καὶ τὰ διαπνοὰς ἔχοντα φαραγγώδεις καὶ ὑπάντρους· τὸ γὰρ πνεῦμα διαυλωνίζον ταύτῃ ψύχει καθάπερ ἐν τοῖς λάκκοις. καὶ τὰ διὰ πάγους ῥέοντα καὶ ἐνίκμου, ψυχρὸν γὰρ ὁ λίθος, καὶ μᾶλλον ὁ τοιοῦτος ἡδύς, ὥσπερ γλυκὺ πᾶν ὕδωρ, οὕτω καὶ ψυχρόν. οἰκεῖα γὰρ ἄμφω τῆς φύσεως, ἡ θερμότης καὶ ἡ τῶν χυλῶν ποιότης, γένοιτ' ἂν ἀφ' ἑτέρων. συμβαίνει δ' οὖν καὶ ἐκ τοῦ λόγου τούτου μὴ εἶναι τοῦ ὕδατος καθ' ἑαυτὸ διαφοράν, ἀλλὰ ταῖς ἄλλων δυνάμεσι διαφέρειν, εἴπερ τὰ μὲν τὴν γῆν τὰ δὲ τὸ πῦρ τὰ δὲ τὸν ἀέρα ποιεῖν συμβέβηκεν.

Περὶ τοῦ παντός. ἐκ τῆς Ἀριστοτέλους πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπιστολῆς. 2

[περὶ κόσμου c. 2.]

Κόσμος μὲν οὖν ἐστι σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς

[642] καὶ τῶν ἐν τούτοις περιεχομένων φύσεων. λέγεται δὲ καὶ ὁ κόσμος ἑτέρως, ἡ τῶν ὅλων τάξις τε καὶ διακόσμησις ὑπὸ θεοῦ τε καὶ διὰ θεῶν φυλαττομένη. ταύτης δὲ τὸ μὲν μέσον καὶ ἀκίνητόν τε καὶ ἑδραῖον φερέσβιος εἴληχε γῆ, παντοδαπῶν ζῴων δεσπόζουσα καὶ μήτηρ· τὸ δὲ ὕπερθεν αὐτῆς πᾶν τε καὶ πάντῃ πεπερατωμένον, εἰς τὸ ἄνω τὸ τῶν θεῶν οἰκητήριον, οὐρανὸς ὠνόμασται· πλήρης δ' ὢν σωμάτων θείων,' ἃ δὴ καλεῖν ἄστρα εἰώθαμεν, κινούμενος κίνησιν ἀΐδιον ἐν περιαγωγῇ καὶ ἐν κύκλῳ, συγχορεύει πᾶσι τούτοις ἀπαύστως δι' αἰῶνος. τοῦ δὲ σύμπαντος οὐρανοῦ τε καὶ κόσμου σφαιροειδοῦς ὄντος καὶ κινουμένου, καθάπερ εἶπον, ἐνδελεχῶς, δύο ἐξ ἀνάγκης ἀκίνητά ἐστι σημεῖα κατ' ἀντικρὺ ἀλλήλοις, καθάπερ
[644] (71) τόρνῳ κυκλοφορουμένης σφαίρας, παραμένοντα καὶ συνέχοντα τὴν σφαῖραν, περὶ ἃ ὁ πᾶς ὄγκος κύκλῳ στρέφεται. καλοῦνται δὲ οὗτοι πόλοι, δι' ὧν εἰ νοήσαιμεν ἐπεζευγμένην εὐθεῖαν, ἥν τινες ἄξονα καλοῦσι, διάμετρος ἔσται τοῦ κόσμου, μέσην μὲν ἔχουσα τὴν γῆν τοὺς δὲ δύο πόλους πέρατα. τῶν δ' ἀκινήτων πόλων τούτων ὃ μὲν ἀεὶ φανερός ἐστιν ὑπὲρ κορυφὴν ὢν κατὰ βόρειον κλίμα, ἀρκτικὸς καλούμενος, [ὃ δὲ ὑπὸ γῆν ἀεὶ κατακέκρυπται κατὰ τὸ νότιον, ἀνταρκτικὸς καλούμενος.] οὐρανοῦ δὲ καὶ ἄστρων οὐσίαν μὲν αἰθέρα καλοῦμεν, οὐχ ὥς τινες διὰ τὸ πυρώδη οὖσαν αἴθεσθαι, πλημμελοῦντες περὶ τὴν πλεῖστον πυρὸς ἀπηλλαγμένην δύναμιν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀεὶ θεῖν κυκλοφορουμένην, στοιχεῖον οὖσαν ἕτερον τῶν τεττάρων ἀκήρατόν τε καὶ θεῖον. τῶν γε μὴν ἐμπεριεχομένων ἄστρων τὰ μὲν ἀπλανῶς τῷ σύμπαντι οὐ-
[646] ρανῷ συμπεριφέρεται, τοσαύτας ἕδρας ἐχόντων· μέσος δὲ ὁ ζῳοφόρος καλούμενος κύκλος ἐγκάρσιος ὢν

διὰ τῶν τροπικῶν διέζωσται, κατὰ μέρη διῃρημένος εἰς δώδεκα ζῳδίων χώρας· τὰ δὲ πλανητὰ ὄντα οὔτε τοῖς προτέροις ὁμοταχῶς κινεῖσθαι πέφυκεν οὔτε ἐν ἀλλήλοις, ἀλλὰ ἐν ἑτέροις καὶ ἑτέροις κύκλοις, ὥστε τὸν μὲν προσγειότερον εἶναι τὸν δὲ ἀνώτερον. τὸ μὲν οὖν τῶν ἀπλανῶν πλῆθος ἀνεξερεύνητόν ἐστιν ἀνθρώποις, καίπερ ἐπὶ μιᾶς κινουμένων ἐπιφανείας τῆς τοῦ παντὸς οὐρανοῦ· τὸ δὲ τῶν πλανητῶν εἰς ἑπτὰ μέρη κεφαλαιούμενον, ἐν τοσούτοις ἐστὶ κύκλοις ἐφεξῆς κειμένοις, ὥστε ἀεὶ τὸν ἀνώτερον μείζω τοῦ ὑποκάτω εἶναι, τοὺς δὲ ἑπτὰ ἀλλήλοις περιέχεσθαι· πάντας γε μὴν ὑπὸ τῆς τῶν ἀπλανῶν σφαίρας περιειλῆ- [648] φθαι. συνεχῆ δὲ ἀεὶ τὴν θέσιν ταύτην εἶναι μέχρις οὗ αἰθὴρ ὁρίζεται, τὰ θεῖα ἐμπεριέχων σώματα, καὶ τὴν τῆς κινήσεως τάξιν. μετὰ δὲ τὴν αἰθέριον καὶ θείαν φύσιν, ἥντινα τεταγμένην ἀποφαίνομεν, ἔτι δὲ ἄτρεπτον καὶ ἀναλλοίωτον καὶ ἀπαθῆ. συνεχής ἐστιν ἡ δι᾽ ὅλων παθητή τε καὶ τρεπτὴ καὶ τὸ σύμπαν εἰπεῖν φθαρτή τε καὶ ἐπίκηρος. ταύτης δὲ αὐτῆς πρώτη ἐστὶν ἡ λεπτομερὴς καὶ φλογώδης οὐσία ὑπὸ τῆς αἰθερίου πυρουμένη, διὰ τὸ μέγεθος αὐτῆς καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς κινήσεως· ἐν δὲ τῇ πυρώδει καὶ τῇ ἀτάκτῳ λεγομένῃ τὰ σέλα διάττει καὶ φλόγες ἀκοντίζονται καὶ δοκίδες δὲ καὶ βόθυνοι καὶ κομῆται λεγόμενοι στηρίζονταί τε καὶ σβέννυνται πολλάκις. ἑξῆς δὲ ταύτης ὁ ἀὴρ ὑποκέχυται ζοφερὸς ὢν καὶ παγετώδης τὴν φύσιν, ὑπὸ δὲ ἐκείνης λαμπόμενος ἅμα καὶ καιόμενος λαμπρότερός τε γίνεται καὶ ἀλεεινός. ἐν δὲ τούτῳ τῆς [650] παθητῆς ὄντι καὶ αὐτῷ δυνάμεως καὶ παντοδαπῶς ἀλλοιουμένῳ νέφη συνίστανται, καὶ ὄμβροι καταράτ- (72) τουσι, χιόνες τε καὶ πάχναι καὶ χάλαζαι πνοιαί τε ἀνέμων καὶ τυφώνων, ἔτι δὲ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ

καὶ πτώσεις κεραυνῶν μυρίων τε γνόφων συμπληγάδες.

ἑξῆς δὲ τῆς ἀερίου φύσεως γῆ τε καὶ θάλαττα ἐρήρεισται, φυτοῖς τε βρύουσα καὶ ζῴοις πηγαῖς τε καὶ ποταμοῖς, τοῖς μὲν ἀνὰ γῆν ἀνελιττομένοις τοῖς δὲ ἀνερευγομένοις εἰς θάλατταν. πεποίκιλται δὲ χρόαις μυρίαις, ὄρεσί τε ὑψηλοῖς βαθυξύλοις τε δρυμοῖς καὶ πόλεσιν, ἃς τὸ σοφὸν ζῷον ἄνθρωπος ἱδρύσατο, νήσοις τε ἐναλίοις. τὴν μὲν οὖν οἰκουμένην ὁ πολὺς λόγος εἴς τε νήσους καὶ ἠπείρους διεῖλεν, ἀγνοῶν ὅτι καὶ ἡ σύμπασα μία νῆσός ἐστιν ὑπὸ τῆς ἀτλαντικῆς καλουμένης θαλάττης περιρρεομένη· πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας τῆσδε ἀντιπόρθμους ἄπωθεν κεῖσθαι, τὰς μὲν μείζους αὐτῆς τὰς δὲ ἐλάττους, ἡμῖν δὲ πάσας πλὴν τῆσδε ἀοράτους. ὅπερ γὰρ αἱ παρ' ἡμῖν νῆσοι πρὸς ταῦτα τὰ πελάγη πεπόνθασι, τοῦτο ἥδε ἡ οἰκουμένη
[652] πολλαί τε ἕτεραι πρὸς σύμπασαν τὴν θάλατταν. καὶ αὗται μὲν μεγάλαι τινές εἰσι νῆσοι μεγάλοις περικλυζόμεναι πελάγεσιν. ἡ δὲ σύμπασα τοῦ ὑγροῦ φύσις ἐπιπολάζουσα κατὰ τὰς τοῦ ὑγροῦ ποιότητας καὶ τὰ κοιλώματα τὰς καλουμένας ἀναπεφυκυῖα οἰκουμένας, ἑξῆς ἂν εἴη τῆς ἀερίου μάλιστα φύσεως. μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τοῖς βυθοῖς κατὰ τὸ μεσαίτατον τοῦ κόσμου ἐρηρεισμένη γῆ συνέστηκεν ἀκίνητος καὶ ἀσάλευτος, καὶ τοῦτ' ἔστι τοῦ κόσμου τὸ πᾶν, ὃ καλοῦμεν κάτω. πέντε δὲ στοιχεῖα ταῦτα ἐν πέντε χώραις σφαιρικῶς (λέγω δὲ γῆς μὲν ἐν ὕδατι, ὕδατος δὲ ἐν ἀέρι, ἀέρος δὲ ἐν πυρί, πυρὸς δὲ ἐν αἰθέρι) τὸν ὅλον κόσμον συνεστήσατο· καὶ τὸ μὲν ἄνω πᾶν θεῶν ἀπέδειξεν
[654] οἰκητήριον, τὸ κάτω δὲ ἐφημέρων ζῴων. αὐτοῦ γε μὴν τούτου τὸ μὲν ὑγρόν ἐστιν, ὃ καλεῖν ποταμοὺς

καὶ νάματα καὶ θαλάσσας εἰθίσμεθα, τὸ δὲ ξηρόν, ὃ γῆν τε καὶ ἠπείρους καὶ νήσους ὀνομάζομεν.

τῶν δὲ νήσων αἳ μέν εἰσι μεγάλαι, καθάπερ οὖν πᾶσα ἡ οἰκουμένη λέλεκται πολλοῖς τε ἑτέροις μεγάλοις περιρρεομένη πελάγεσιν, αἳ δὲ ἐλάττους, φανεραὶ δὲ ἡμῖν καὶ ἐντὸς οὖσαι. καὶ τούτων αἳ μὲν ἀξιόλογοι, Σικελία τε καὶ Εὔβοια καὶ Κύπρος Σαρδώ τε Κύρνος Κρήτη τε [καὶ Πελοπόννησος] καὶ Λέσβος, αἳ δὲ ὑποδεέστεραι, ὧν αἳ μὲν Σποράδες Κυκλάδες, αἳ δὲ ἄλλως ὀνομάζονται.

πέλαγος δὲ τὸ μὲν ἔξω τῆς οἰκουμένης ἀτλαντικόν τε καὶ ὠκεανὸς καλεῖται περιρρέων ἡμᾶς· ἐντὸς δὲ πρὸς δύσεις στενοπόρῳ διανεῳγὼς στόματι, ταῖς ἡρακλείαις λεγομέναις στήλαις, τὸν εἴσρουν εἰς τὴν ἔσω θάλασσαν ὡς ἂν εἰς λιμένα ποιεῖται· κατὰ μικρὸν δὲ ἐπιπλατυνόμενος ἀναχεῖται μεγάλους περιλαμβάνων κόλπους ἀλλήλοις συναφεῖς. πρῶτον μὲν οὖν λέγεται ἐγκεκολπῶσθαι ἐν δεξιᾷ εἰσπλέοντι τὰς [656] ἡρακλείους στήλας διχῶς εἰς τὰς καλουμένας σύρτεις, ὧν τὴν μὲν μεγάλην τὴν δὲ μικρὰν καλοῦσιν· ἐπὶ (73) θάτερα δὲ οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἀποκολπούμενος τρία ποιεῖ πελάγη, τό τε σαρδικὸν καὶ τὸ γαλατικὸν λεγόμενον καὶ τὸ ἄδριον, ἑξῆς δὲ τούτων ἐγκάρσιον τὸ μὲν σικελικὸν. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ κρητικόν, συνεχὲς δ' αὐτοῦ τῇ μὲν τὸ αἰγύπτιον καὶ παμφύλιον καὶ σύριον, τῇ δὲ τὸ αἰγαῖόν τε καὶ τὸ μυρτῷον. ἀντιπαρῆκε δὲ τοῖς εἰρημένοις πολυμερέστατος ὢν Πόντος, οὗ τὸ μὲν μυχαίτατον Μαιῶτις καλεῖται, τὸ δὲ ἔξω πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον συνεστόμωται τῇ καλουμένῃ Προποντίδι. πρός γε μὴν ταῖς ἀνασχέσεσι τοῦ ἡλίου πάλιν εἰσρέων ὁ ὠκεανὸς τὸν ἰνδικόν τε καὶ περσικὸν διανοίξας κόλπον ἀναφαίνει τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν διειληφώς. ἐπὶ

*θάτερον δὲ κέρας καταστενοῦται καὶ ἐπιμήκη διιὼν
εἰς αὐχένα πάλιν ἀνευρύνεται τὴν ὑρκανίαν τε καὶ
[658] κασπίαν ὁρίζων· τὸ δὲ ὑπὲρ ταύτην βαθὺν ἔχει τὸν
ὑπὲρ τὴν Μαιῶτιν λίμνην τόπον. εἶτα κατ' ὀλίγον τι
ὑπὲρ τοὺς Σκύθας τε καὶ Κελτικὴν σφίγγει τὴν οἰ-
κουμένην πρός τε τὸν γαλατικὸν καλούμενον κόλπον
καὶ τὰς προειρημένας στήλας ἡρακλείους, ὧν ἔξω πε-
ριρρεῖ τὴν γῆν ὁ ὠκεανός. ἐν τούτῳ γε μὴν νῆσοι με-
γάλαι τυγχάνουσιν αἵ τε δύο βρεταννικαὶ λεγόμεναι,
Ἄλβιον καὶ Ἰέρνη, τῶν προιστορημένων μείζους ὑπὲρ
Κελτοὺς κείμεναι· τούτων δὲ ἐλάττους ἥ τε Ταπρο-
βάνη πέραν Ἰνδῶν λοξὴ πρὸς τὴν οἰκουμένην καὶ ἡ
Φοβέα [καὶ Εὔβοια] καλουμένη, κατὰ τὸν ἀράβιον
κειμένη κόλπον. οὐκ ὀλίγαι τε ἄλλαι μικραὶ περὶ τὰς
βρεταννικὰς καὶ τὴν Ἰβηρίαν κύκλῳ περιεστεφάνων-
[660] ται τὴν οἰκουμένην ταύτην, ἣν δὴ νῆσον εἰρήκαμεν,
ἧς πλάτος μὲν κατὰ τὸ βαθύτατον τῆς ἠπείρου βραχὺ
ἀποδέον τετράκις μυρίων σταδίων φασὶν οἱ εὖ γεω-
γραφήσαντες, μῆκος δὲ περὶ ἑπτάκις μυρίους μάλι-
στα. διαιρεῖται δὲ εἴς τε Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν καὶ
Λιβύην.*

*Εὐρώπη μὲν οὖν ἐστιν ἧς ὅρος κύκλῳ στῆλαί τε
ἡρακλέους καὶ μυχοὶ πόντου θάλαττά τε ὑρκανία,
καθ' ἣν στενώτατος ἰσθμὸς εἰς τὸν πόντον διήκει·
τινὲς δὲ ἀντὶ τοῦ ἰσθμοῦ Τάναϊν ποταμὸν εἰρήκασιν.
Ἀσία δέ ἐστι τὸ ἀπὸ τοῦ εἰρημένου ἰσθμοῦ τοῦ τε
πόντου καὶ τῆς ὑρκανίας θαλάττης μέχρι θατέρου
ἰσθμοῦ, ὃς μεταξὺ κεῖται τοῦ τε ἀραβικοῦ κόλπου καὶ
τῆς ἔσω θαλάττης, περιεχόμενος ὑπό τε ταύτης καὶ
τοῦ πέριξ ὠκεανοῦ· τινὲς δὲ ἀπὸ Τανάιδος μέχρι Νεί-
λου τίθενται ὅρον. Λιβύη δὲ τὸ ἀπὸ τοῦ ἀραβικοῦ
ἰσθμοῦ ἕως ἡρακλείων στηλῶν· οἳ δὲ ἀπὸ τοῦ Νεί-*

λου φασὶν ἕως ἐκείνων. τὴν δὲ Αἴγυπτον ὑπὸ τῶν τοῦ Νείλου στομάτων περιχεομένην οἳ μὲν τῇ Ἀσίᾳ οἳ δὲ τῇ Λιβύῃ προσάπτουσιν· καὶ τὰς νήσους οἳ μὲν ἐξαιρέτους ποιοῦσιν οἳ δὲ ἀεὶ προσνέμουσιν ταῖς γείτοσι μοίραις. γῆς μὲν δὴ καὶ θαλάττης φύσιν καὶ [662] θέσιν, ἣν καλεῖν εἰώθαμεν οἰκουμένην, τοίαν πῃ ἱστορήκαμεν.

περὶ δὲ τῶν ἀξιολογωτάτων ἐν αὐτῇ καὶ ὑπὲρ αὐτῆς παθῶν νῦν λέγομεν, αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα ἀνακεφαλαιούμενοι. δύο γὰρ δή τινες ἀναθυμιάσεις ἀπ' αὐτῆς ἀναφέρονται συνεχῶς εἰς τὸν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀέρα λεπτομερεῖς καὶ ἀόρατοι παντάπασιν ἔκ τε τῶν κατὰ τὰς ἠόνας τόπων ἔκ τε ποταμῶν τε καὶ ναμάτων ἀναφερόμεναι θεωροῦνται. τούτων δ' ἣ μέν ἐστι ξηρὰ (74) καὶ καπνώδης ἀπὸ τῆς γῆς ἀπορρέουσα· ἣ δὲ νοτέρα καὶ ἀτμώδης ἀπὸ τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιωμένη φύσεως. γίγνονται δὲ ἀπὸ μὲν ταύτης ὁμίχλαι καὶ δρόσοι καὶ πάγων ἰδέαι νέφη τε καὶ ὄμβροι καὶ χιόνες καὶ χάλα- [664] ζαι, ἀπὸ δὲ τῆς ξηρᾶς ἄνεμοί τε καὶ πνεύματα διάφορα βρονταί τε καὶ ἀστραπαὶ καὶ πρηστῆρες καὶ κεραυνοὶ καὶ τὰ ἄλλα, ἃ δὴ τούτοις ἐστὶ σύμφυλα.

ἔστι δὲ ὁμίχλη μὲν ἀτμώδης ἀναθυμίασις ἄγονος ὕδατος, ἀέρος μὲν παχυτέρα νέφους δὲ ἀραιοτέρα· γίνεται δὲ ἤτοι ἐξ ἀρχῆς νέφους ἢ ἐξ ὑπολείμματος. ἀντίπαλος δὲ αὐτῇ λέγεταί τε καὶ ἔστιν αἰθρία οὐδὲν ἄλλο οὖσα πλὴν ἀὴρ ἀνέφελός τε καὶ ἀνόμιχλος. δρόσος δέ ἐστιν ὑγρὸν ἐξ αἰθρίας κατὰ σύστασιν λεπτὴν φερόμενον, κρύσταλλος δὲ ἄθροον ὕδωρ ἐξ αἰθρίας πεπηγός, πάχνη δέ ἐστιν ἡμιπαγὴς δρόσος· νέφος δέ ἐστιν [πάχος] ἀτμῶδες συνεστραμμένον γόνιμον ὕδατος· ὄμβρος δὲ γίνεται μὲν κατ' ἐκπιασμὸν νέφους εὖ μάλα πεπαχυσμένου· διαφορὰς δ' ἴσχει ὅσας καὶ

[666] ἡ τοῦ νέφους ἀπόθλιψις· ἠπία μὲν γὰρ οὖσα μαλακὰς ψεκάδας διασπείρει, σφόδρα δὲ ἁδροτέρας. καὶ τοῦτο καλοῦμεν ὄμβρον ὑετὸν μείζονα καὶ συνεχῆ συστρέμματα ἐπὶ γῆς φερόμενα. χιὼν δὲ γίνεται κατὰ νεφῶν πεπυκνωμένων ἀπόθραυσιν πρὸ τῆς εἰς ὕδωρ μεταβολῆς ἀνακοπέντων. ἐργάζεται δὲ ἡ μὲν κοπὴ τὸ ἀφρῶδές τε καὶ ἔκλευκον· ἡ δὲ σύμπηξις τοῦ ἐνόντος ὑγροῦ τὴν ψυχρότητα οὔπω χυθέντος οὐδὲ ἠραιωμένου· σφόδρα δ' αὕτη καὶ ἀθρόα καταφερομένη νιφετὸς ὠνόμασται. χάλαζα δὲ γίνεται νιφετοῦ συστραφέντος καὶ βρῖθος ἐκ πιλήματος εἰς καταφορὰν ταχυτέραν λαβόντος. παρὰ δὲ τὰ μεγέθη τῶν ἀπορρηγνυμένων θραυσμάτων οἵ τε ὄγκοι μείζους αἵ τε φοραὶ γίνονται βιαιότεραι. ταῦτα μὲν οὖν ἐκ τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως πέφυκε συμπίπτειν.

ἐκ δὲ τῆς ξηρᾶς ὑπὸ ψύχους μὲν ὠσθείσης ὥστε ῥεῖν, ἄνεμος ἐγένετο. οὐδὲν γάρ ἐστιν οὗτος πλὴν ἀὴρ ῥέων πολὺς καὶ ἄθροος, ὅστις ἅμα καὶ πνεῦμα [668] λέγεται. καλεῖται δὲ πνεῦμα καὶ ἑτέρως ἥ τε ἐν φυτοῖς καὶ ζῴοις καὶ διὰ πάντων διήκουσα ἔμψυχός τε καὶ γόνιμος οὐσία, περὶ ἧς νῦν λέγειν οὐκ ἀναγκαῖον. τὰ δὲ ἐν ἀέρι πνέοντα πνεύματα καλοῦμεν ἀνέμους, αὔρας δὲ τὰς ἐξ ὑγροῦ φερομένας ἐκπνοάς. τῶν δὲ ἀνέμων οἱ μὲν ἐκ νεοτισμένης γῆς ῥέοντες ἀπόγειοι λέγονται, οἱ δὲ ἐκ κόλπων διεξάττοντες ἐγκολπίαι. τούτοις δὲ ἀνάλογόν τι ἔχουσιν οἱ ἐκ ποταμῶν τε καὶ λιμνῶν· οἱ δὲ κατὰ ῥῆξιν γιγνόμενοι καὶ ἀνάλυσιν τοῦ πάχους εἰς ἑαυτοὺς ποιούμενοι ἐκνεφίαι· μεθ' ὕδατος δὲ ἀθρόου ῥαγέντος ἐξυδρίαι λέγονται. καὶ οἱ μὲν ἀπὸ ἀνατολῆς συνεχεῖς εὖροι κέκληνται, βορέαι δὲ οἱ ἀπὸ ἄρκτου, ζέφυροι δὲ οἱ ἀπὸ δυσμῶν, νότιοι [670] δὲ οἱ ἀπὸ μεσημβρίας. τῶν γε μὴν εὔρων ἀπαρκτίας

μὲν λέγεται ἀπὸ τοῦ περὶ τὰς θερινὰς ἀνατολὰς τόπου
ῥέων ἄνεμος, ἀπηλιώτης δὲ . . . ἀπὸ τοῦ περὶ τὰς χει-
μερινάς. καὶ τῶν ἐναντίων ζεφύρων ἀργέστης μὲν ὁ
ἀπὸ τῆς θερινῆς δύσεως, ὅντινα καλοῦσιν οἳ μὲν
ὀλυμπίαν οἳ δὲ ἰάπυγα, ζέφυρος δὲ ἀπὸ ἰσημερινῆς.
καὶ τῶν βορείων ἰδίως ὁ μὲν [τῶν] ἑξῆς τῷ καικίᾳ κα-
λεῖται βορέας, [δὲ καὶ] ἀπαρκτίας δὲ ὁ ἐφεξῆς [αὐτῶν (75)
καθεξῆς] ἀπὸ τοῦ πόλου κατὰ τὸ μεσημβρινόν, θρα-
σκίας δὲ ὁ ἑξῆς τῷ ἀργέστῃ, ὃν ἔνιοι καικίαν καλοῦσι.
καὶ τῶν μὲν νότων ὁ μὲν ἀπὸ τοῦ ἀφανοῦς πόλου φε- [672]
ρόμενος ἀντίπαλος τῷ ἀπαρκτίᾳ, καλεῖται νότος·
εὐρόνοτος δὲ ὁ μεταξὺ τούτου καὶ εὔρου. τὸν δὲ ἐπὶ
θάτερα μεταξὺ λιβός τε καὶ νότου οἳ μὲν λιβόνοτον
οἳ δὲ λιβοφοίνικα καλοῦσι. τῶν δὲ ἀνέμων οἳ μέν εἰ-
σιν εὐθύπνοοι, ὁπόσοι διεκθέουσι πρόσω κατ' εὐ-
θεῖαν, οἳ δέ εἰσιν ἀνακαμψίπνοοι, καθάπερ ὁ καικίας
λεγόμενος. καὶ οἳ μὲν χειμῶνος, καθάπερ οἱ νότοι,
δυναστεύοντες, οἳ δὲ θέρους, ὡς οἱ ἐτήσιαι λεγόμε-
νοι, μῖξιν ἔχοντες τῶν τε ἀπὸ τῆς ἄρκτου φερομένων
καὶ ζεφύρων. οἱ δὲ ὀρνιθίαι καλούμενοι ἐάρινοί τινες
ὄντες ἄνεμοι βόρειοί εἰσι τῷ γένει. τῶν γε μὴν βιαίων
πνευμάτων καταιγὶς μέν ἐστι πνεῦμα βίᾳ καὶ ἄνω
προσαλλόμενον· λαῖλαψ δὲ καὶ στρόβιλος πνεῦμα εἰ-
λούμενον ἄνω καὶ κάτω· ἀναφύσημα δὲ πνεῦμα γῆς
ἄνω φερόμενον κατὰ τὴν ἐκ βυθοῦ τινὸς ἢ ῥήγματος
ἀνάδοσιν· ὅταν δὲ πολὺ φέρηται εἱλούμενον, πρη- [674]
στὴρ χθόνιός ἐστιν. εἱληθὲν δὲ πνεῦμα ἐν νέφει πα-
χεῖ τε καὶ νοτίῳ καὶ ἐξωσθὲν δι' αὐτοῦ βιαίως τὸ πί-
λημα τοῦ νέφους βρόμον καὶ παταγὸν μέγαν ἀπειρ-
γάσατο, βροντὴν λεγόμενον, ὥσπερ ἐν ὕδατι πνεῦμα
σφοδρῶς ἐλαυνόμενον. κατὰ δὲ τὴν τοῦ νέφους ἔκρη-
ξιν πυρωθὲν τὸ πνεῦμα καὶ λάμψαν ἀστραπὴ λέγεται,

ὃ δὴ πρότερον τῆς βροντῆς προσέπεσεν, ὕστερον γενόμενον, ἐπεὶ τὸ ἀκουστὸν ὑπὸ τοῦ ὁρατοῦ πέφυκε φθάνεσθαι· τοῦ μὲν καὶ πόρρωθεν δηλουμένου, τοῦ δὲ ἐπειδὰν ἐμπελάσῃ τῇ ἀκοῇ, καὶ ὅταν τὸ μὲν τάχιστον ᾖ τῶν ὄντων, λέγω δὲ τὸ πυρῶδες, τὸ δὲ ἧττον ταχὺ τὸ ἀερῶδες, ἐν τῇ πλήξει πρὸς ἀκοὴν ἀφικνούμενον. τὸ δὲ ἀστράψαν, ἀναπυρωθὲν βιαίως καὶ ἄχρι τῆς γῆς διεχθέον, κεραυνὸς καλεῖται· ἐὰν δὲ ἡμίπυρον ᾖ, σφοδρὸν ἄλλως καὶ ἄθροον, πρηστήρ· ἐὰν δὲ [676] ἄπυρον παντελῶς, τυφών. ἕκαστον δὲ τούτων κατασκῆψαν εἰς γῆν σκηπτὸς ὀνομάζεται. τῶν δὲ κεραυνῶν οἱ μὲν αἰθαλώδεις ψολόεντες λέγονται, οἱ δὲ ταχέως διάττοντες ἀργῆτες, ἑλικίαι δὲ οἱ γραμμοειδῶς φερόμενοι, σκηπτοὶ δὲ ὅσοι κατασκήπτουσιν εἴς τι. συλλήβδην δὲ τῶν ἐν ἀέρι φαντασμάτων τὰ μέν ἐστι κατ' ἔμφασιν [τὰ δὲ καθ' ὑπόστασιν. κατ' ἔμφασιν μὲν] ἴρις τε καὶ ῥάβδοι καὶ ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα, καθ' ὑπόστασιν δὲ σέλα τε διάττοντα καὶ κομῆται καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια. ἶρις μὲν οὖν ἐστιν ἔμφασις ἡλίου τμήματος ἢ σελήνης ἐν νέφει νοτέρῳ καὶ κοίλῳ καὶ συνεχεῖ πρὸς φαντασίαν, ὡς ἐν κατόπτρῳ θεωρουμένη κατὰ κύκλου περιφάνειαν. ῥάβδος δὲ ἴριδος ἔμφασις εὐθεῖα· ἅλως δ' ἐστὶν ἔμφασις λαμπρότητος ἄστρου, περὶ κύτος διαφέρουσα τῇ ἰδιότητι, (ὅτι) ἡ [678] μὲν ἶρις ἐξ ἐναντίας φαίνεται ἡλίου τε καὶ σελήνης, ἡ δ' ἅλως κύκλῳ παντὸς ἄστρου. σέλας δέ ἐστι πυρὸς ἀθρόου ἔξαψις ἐν ἀέρι. τῶν δὲ σελῶν τὰ μὲν ἀκοντίζεται τὰ δὲ στηρίζεται. ὁ μὲν οὖν ἐξακοντισμός ἐστι πυρὸς γένεσις ἐκ παρατρίψεως ἐν ἀέρι φερομένου ταχέως καὶ φαντασίαν μήκους καταφαίνοντος διὰ τὸ (76) τάχος· ὁ δὲ στηριγμὸς χωρὶς φορᾶς προμήκης ἔκτασις καὶ οἱονεὶ ἄστρου ῥύσις. πλατυνομένη δὲ κατὰ

θάτερον κομήτης καλεῖται. πολλάκις δὲ τῶν σελῶν τὰ μὲν ἐπιμένει πλείονα χρόνον, τὰ δὲ παραχρῆμα σβέννυται. πολλαὶ δὲ καὶ ἄλλαι φασμάτων ἰδέαι θεωροῦνται, λαμπάδες τε καλούμεναι καὶ δοκίδες καὶ πωγωνίαι [καὶ πίθοι] καὶ βόθυνοι, κατὰ τὴν πρὸς ταῦτα ὁμοιότητα ὧδε προσαγορευθεῖσαι. καὶ τὰ μὲν τούτων ἑσπέρια τὰ δὲ ἑῷα τὰ δὲ ἀμφιφανῆ θεωρεῖται, σπανίως δὲ καὶ βόρεια καὶ νότια. πάντα δὲ ἀβέβαια· οὔτε γάρ ποτέ τι τούτων ἀεὶ φανερὸν ἱστορεῖται κατεστηριγμένον.

τὰ μὲν τοίνυν ἀέρια τοιαῦτα· ἐμπεριέχει δὲ καὶ [680] ἡ γῆ πολλὰς ἐν ἑαυτῇ καθάπερ ὕδατος, οὕτως δὲ καὶ πνεύματος καὶ πυρὸς πηγάς· τούτων δὲ αἱ μὲν ὑπὸ γῆν εἰσὶν ἀόρατοι, πολλαὶ δὲ ἀναπνοὰς ἔχουσι καὶ ἀναφυσήσεις, ὥσπερ Λιπάρα τε καὶ Αἴτνη καὶ Αἰόλου νῆσοι· αἳ δ' ἐκρέουσι πολλάκις ποταμοῦ δίκην καὶ μύδρους ἀναρριπτοῦσι διαπύρους. ἔνιαι δὲ ὑπὸ γῆν οὖσαι πλησίον πηγαὶ ὑδάτων θερμαίνουσι ταῦτα· καὶ τὰ μὲν χλιαρὰ τῶν ναμάτων ἀνιᾶσι, τὰ δὲ ὑπέρζεστα, τὰ δὲ εὖ ἔχοντα κράσεως. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν πνευμάτων πολλὰ πολλαχοῦ γῆς στόμια ἀνέῳκται. καὶ τὰ μὲν ἐνθουσιᾶν ποιεῖ τοὺς ἐμπελάζοντας, τὰ δὲ χρησμῳδεῖν, ὥσπερ τὰ ἐν Δέλφοις καὶ τὰ ἐν Λεβαδείᾳ, τὰ δὲ καὶ παντάπασιν ἀναιρεῖ καθάπερ τὰ ἐν Φρυγίᾳ. πολλάκις δὲ καὶ συγγενές τι πνεῦμα εὔκρατον [682] ἐν γῇ παρεξωσθὲν εἰς μυχίους σήραγγας αὐτῆς, ἔξεδρον γενόμενον ἐκ τῶν οἰκείων τόπων, πολλὰ μέρη συνεκράδανε· πολλάκις δὲ πολὺ γενόμενον ἔξωθεν ἐν τοῖς ταύτης κοιλώμασι, καὶ ἀποκλεισθὲν ἐξόδου, μετὰ βίας αὐτὴν συνετίναξε, ζητοῦν ἔξοδον αὐτῷ, καὶ ἀπειργάσατο τὸ πάθος τοῦτο ὃ καλεῖν σεισμὸν εἰώθαμεν. τῶν δὲ σεισμῶν οἱ μὲν εἰς τὰ πλάγια σείοντες

κατ' ὀξείας γωνίας ἐπικλίνται καλοῦνται· οἱ δὲ ἄνω ῥιπτοῦντες καὶ κάτω κατ' ὀρθὰς γωνίας βράσται· οἱ δὲ συνιζήσεις ποιοῦντες καὶ τὰ κοῖλα χωματίαι· οἱ δὲ χάσματα ποιοῦντες καὶ γῆν ἀναρρηγνύντες ῥῆκται. τούτων δὲ οἳ μὲν καὶ πνεῦμα προσαναβάλλουσιν, οἳ δὲ
[684] πέτρας, οἳ δὲ πηλόν, οἳ δὲ πηγὰς φαίνουσι τὰς πρότερον οὐκ οὔσας. τινὲς δὲ ἀνατρέπονται κατὰ μίαν πρόωσιν, οὓς καλοῦσιν ὤστας· οἱ δὲ ἀναπάλλοντες καὶ ταῖς εἰς ἑκάτερον ἐγκλίσεσι καὶ ἀνακάλσεσι διορθοῦντες ἀεὶ τὸ σειόμενον παλματίαι λέγονται, τρόμῳ πάθος ὅμοιον ἀπεργαζόμενοι. γίγνονται δὲ καὶ μυκηταὶ σεισμοὶ σείοντες τὴν γῆν μετὰ βρόμου. πολλάκις δὲ καὶ χωρὶς σεισμοῦ γίνεται μύκημα γῆς, ὅταν τὸ πνεῦμα σείειν μὲν μὴ αὔταρκες ᾖ, εἱλούμενον δὲ ἐν αὐτῇ κόπτηται μετὰ ῥοθίου βίας· συσσωματοποιεῖται δὲ τὰ σείοντα πνεύματα ὑπὸ τῶν ἐν τῇ γῇ ὑγρῶν κεκραμένων. τὰ δὲ ἀνάλογον συμπίπτει τούτοις καὶ ἐν θαλάσσῃ. γίνονται γὰρ χάσματα θαλάττης καὶ ἀναχωρήματα πολλάκις καὶ κυμάτων ἐπιδρομαί, ποτὲ μὲν ἀντανακοπὴν ἔχουσαι ποτὲ δὲ πρόωσιν μόνην· ὥσπερ ἱστορεῖται περὶ Ἑλίκην τε καὶ Βοῦραν. πολλάκις δὲ
[686] καὶ ἀναφυσήματα γίγνεται πυρὸς ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ πηγῶν ἀναβλύσεις καὶ ποταμῶν ἐκβολαὶ καὶ δένδρων ἐκφύσεις ῥοαί τε καὶ δῖναι, ταῖς τῶν πνευμάτων ἀνάλογον, αἳ μὲν ἐν μέσοις πελάγεσιν αἳ δὲ κατὰ τοὺς
(77) εὐρίπους τε καὶ πορθμούς. πολλαί τε ἀμπώτεις λέγονται καὶ κυμάτων ἄρσεις συμπεριοδεύειν ἀεὶ τῇ σελήνῃ κατά τινας ὡρισμένους καιρούς. ὡς δὲ τὸ πᾶν εἰπεῖν, τῶν στοιχείων συγκεκραμένων ἀλλήλοις ἐν ἀέρι τε καὶ γῇ καὶ θαλάττῃ, κατὰ τὸ εἰκὸς αἱ τῶν παθῶν ὁμοιότητες συνίστανται, τοῖς μὲν ἐπὶ μέρους

φθορὰς καὶ γενέσεις φέρουσαι, τὸ δὲ σύμπαν ἀγέννητόν τε καὶ ἀνώλεθρον φυλάττουσαι.

καίτοι γέ τις ἐθαύμαζε, πῶς ποτε ἐκ τῶν ἐναντίων ἀρχῶν συνεστηκὼς ὁ κόσμος, λέγω δὲ ξηρῶν τε καὶ ὑγρῶν ψυχρῶν τε καὶ θερμῶν, οὐ πάλαι διέφθαρται καὶ ἀπόλωλεν· ὡς κἂν εἰ πόλιν τινὲς θαυμάζοιεν, ὅπως διαμένοι συνεστηκυῖα ἐκ τῶν ἐναντιωτάτων ἐθνῶν, πενήτων λέγω καὶ πλουσίων, νέων [688] γερόντων, ἀσθενῶν ἰσχυρῶν, πονηρῶν χρηστῶν. ἀγνοοῦσι δέ, ὅτι τοῦτ᾽ ἐστι πολιτικῆς ὁμονοίας τὸ θαυμασιώτατον· λέγω δὲ τὸ μίαν ἐκ πολλῶν καὶ ὁμοίαν ἐξ ἀνομοίων ἀποτελεῖν διάθεσιν ὑποδεχομένην πᾶσαν καὶ φύσιν καὶ τύχην. ἴσως δὲ τῶν ἐναντίων ἡ φύσις γλίχεται, καὶ ἐκ τούτων ἀποτελεῖ τὸ σύμφωνον, οὐκ ἐκ τῶν ὁμοίων, ὥσπερ ἀμέλει τὸ ἄρρεν συνήγαγε πρὸς τὸ θῆλυ, καὶ οὐχ ἑκάτερον πρὸς τὸ ὁμόφυλον, καὶ τὴν πρώτην ὁμόνοιαν διὰ τῶν ἐναντίων συνῆψεν, οὐ διὰ τῶν ὁμοίων. ἔοικε δὲ καὶ ἡ τέχνη τὴν φύσιν μιμουμένη τὸ αὐτὸ ποιεῖν· ζωγραφία μὲν γὰρ λευκῶν τε καὶ μελάνων, ὠχρῶν τε καὶ ἐρυθρῶν χρωμάτων ἐγκερασαμένη φύσεις, τὰς εἰκόνας τοῖς προηγουμένοις ἀπετέλεσε συμφώνως, μουσικὴ δὲ ὀξεῖς ἅμα καὶ βαρεῖς, μακρούς τε καὶ βραχεῖς φθόγγους μίξασα ἐν διαφόροις φωναῖς, μίαν ἀπετέλεσεν ἁρμονίαν, γραμματικὴ δὲ φωνηέντων τε καὶ ἀφώνων γραμμάτων κρᾶσιν ποιησαμένη τὴν ὅλην τέχνην ἀπ᾽ αὐτῶν συνεστήσατο. αὐτὸ δὲ τοῦτ᾽ ἦν παρὰ τῷ σκοτεινῷ [690] Ἡρακλείτῳ λεγόμενον "συνάψειας οὖλα καὶ οὐχὶ οὖλα, συμφερόμενον διαφερόμενον, συνᾷδον διᾷδον, ἐκ πάντων ἓν καὶ ἐξ ἑνὸς πάντα."

οὕτως οὖν καὶ τὴν τῶν ὅλων σύστασιν, οὐρανοῦ λέγω καὶ γῆς τοῦ τε σύμπαντος κόσμου, διὰ τῆς τῶν

ἐναντιωτάτων κράσεως ἀρχῶν μία διεκόσμησεν ἁρμο-
νία· ξηρὸν γὰρ ὑγρῷ ψυχρόν τε θερμῷ μιγέν, βαρεῖ
τε κοῦφον καὶ ὀρθὸν περιφερεῖ, γῆν τε πᾶσαν καὶ
αἰθέρα καὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν
ἐκόσμησε μία διὰ πάντων διήκουσα δύναμις, ἐκ τῶν
ἀμίκτων καὶ ἑτεροίων, ἀέρος τε καὶ γῆς, καὶ πυρὸς
καὶ ὕδατος τὸν σύμπαντα κόσμον δημιουργήσασα, καὶ
μιᾷ περιλαβοῦσα σφαίρας ἐπιφανείᾳ, τάς τε ἐναντιω-
[692] τάτας ἐν αὐτῷ φύσεις ἀλλήλαις ἀναγκάσασα ὁμολογῆ-
σαι, καὶ ἐκ τούτων μηχανησαμένη τῷ παντὶ σωτηρίαν.
αἰτία δὲ ταύτης μὲν ἡ τῶν στοιχείων ὁμολογία, τῆς δὲ
ὁμολογίας ἰσομοιρία, καὶ τὸ μηδὲν αὐτῶν πλέον ἑτέ-
ρον ἑτέρου δύνασθαι, τὴν γὰρ ἴσην ἀντίτασιν ἔχει τά
τε βαρέα πρὸς τὰ κοῦφα, καὶ τὰ θερμὰ πρὸς τὰ θά-
τερα, τῆς φύσεως ἐπὶ τῶν μειζόνων διδασκούσης, ὅτι
τὸ ἴσον σωστικόν πώς ἐστιν ὁμονοίας, ἡ δὲ ὁμόνοια
τοῦ πάντων γεννήτορός τε καὶ περικαλλεστάτου κό-
σμου. τίς γὰρ ἂν εἴη φύσις τοῦδε κρείττων; ἣν γὰρ
ἂν εἴπῃ τις μέρος ἐστὶν αὐτοῦ, τό τε καλὸν πᾶν ἐπώ-
νυμόν ἐστι τούτου, καὶ τὸ τεταγμένον ἀπὸ τοῦ κόσμου
(78) λεγόμενον κεκοσμῆσθαι. τί δὲ τῶν ἐπὶ μέρους δύναιτ'
ἂν ἐξισωθῆναι τῇ κατ' οὐρανὸν τάξει καὶ φορᾷ τῶν
ἄστρων; ἡλίου τε καὶ σελήνης κινουμένων ἐν ἀκρι-
βεστάτοις μέτροις ἐξ αἰῶνος εἰς ἕτερον αἰῶνα. τίς δὲ
γένοιτ' ἂν ἀψεύδεια τοιάδε, ἥν τινα φυλάττουσιν αἱ
καλαὶ καὶ γόνιμοι τῶν ὅλων ὧραι, θέρη τε καὶ χει-
μῶνας ἐπάγουσαι τεταγμένως, ἡμέρας τε καὶ νύκτας
εἰς μηνὸς ἀποτέλεσμα καὶ ἐνιαυτοῦ; καὶ μὴν μεγέθει
[694] μὲν οὗτος ἀνυπέρτατος, κινήσει δὲ ὀξύτατος, λαμ-
πρότητι δὲ τηλαυγέστατος, δυνάμει δὲ ἀγήρως καὶ
ἄφθαρτος. οὗτος ἐναλίων ζῴων καὶ πεζῶν καὶ ἀερίων
φύσεις ἐχώρισε καὶ βίους ἐμέτρησε ταῖς αὐτοῦ κινή-

σεσι. ἐκ τούτου πάντα ἐμπνεῖται καὶ ψυχὴν ἴσχει τὰ ζῷα. ἐκ τούτου καὶ αἱ παράδοξοι νεοχμώσεις τεταγμένως ἀποτελοῦνται, συνταραττόντων μὲν ἀνέμων παντοίων, πιπτόντων δὲ ἐξ οὐρανοῦ κεραυνῶν, ῥηγνυμένων τε χειμώνων ἐξαισίων. διὰ δὲ τούτων τὸ νοτερὸν ἐκπιεζόμενον τό τε πυρῶδες διαπνεόμενον εἰς ὁμόνοιαν ἄγει τὸ πᾶν καὶ καθίστησιν. ἥ τε γῆ φυτοῖς κομῶσα [κοσμηθεῖσα] παντοδαποῖς, νάμασί τε περιβρύουσα καὶ περιοχουμένη ζῴοις, κατὰ καιρὸν ἐκφύουσά τε πάντα καὶ τρέφουσα καὶ δεχομένη, μυρίας φέρουσα ἰδέας καὶ πόας, τὴν ἀγήρω φύσιν ὁμοίως τηρεῖ, καίτοι [γῆ] καὶ σεισμοῖς τινασσομένη καὶ πλημμύραις ἐπικλυζομένη πυρκαϊαῖς τε καθ' ἡμέραν φλογιζομένη. πάντα δὲ ἔοικεν αὐτῇ πρὸς ἀγαθοῦ γινόμενα τὴν δι' αἰῶνος σωτηρίαν παρέχειν. σειομένης [696] τε γὰρ διεξάττουσιν αἱ τῶν πνευμάτων παρεμπτώσεις κατὰ τὰ ῥήγματα τὰς ἀναπνοὰς ἴσχουσαι, καθὼς ἄνω λέλεκται, καθαιρομένη τε ὄμβροις ἀποκλύζεται πάντα τὰ νοσώδη, περιπνεομένη δὲ αὔραις τά τε ὑπ' αὐτὴν καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτὴν εἰλικρινεῖται. καὶ μὴν αἱ φλόγες μὲν τὸ παγετῶδες πιαίνουσιν, οἱ πάγοι δὲ τὰς φλόγας ἀνιᾶσι. καὶ τῶν ἐπὶ μέρους τὰ μὲν γίνεται τὰ δὲ ἀκμάζει τὰ δὲ φθείρεται. καὶ αἱ μὲν γενέσεις ἀνασηκοῦσι τὰς φθοράς, αἱ φθοραὶ δὲ κουφίζουσι τὰς γενέσεις. μία δὲ ἐκ πάντων περαινομένη σωτηρία διὰ τέλους, ἀντιπαρισταμένων ἀλλήλοις, καὶ τὸ μὲν περικρατοῦν τὸ δὲ περικρατούμενον, φυλάττει τὸ σύμπαν ἄφθαρτον δι' αἰῶνος.

Κεφ. λε'.

[699] ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΞ ΑΥΤΗΣ ΣΥΜΒΑΙΝΟΝΤΩΝ ΑΙΤΙΩΝ.

1 *Ἑρμοῦ ἐκ τοῦ πρὸς Τάτ* [Patrit. p. 4]

Α. Ἐγὼ ὦ τέκνον καὶ τῆς φιλανθρωπίας ἕνεκα καὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν εὐσεβείας πρῶτον τόδε συγγράφω. οὐδεμία γὰρ ἂν γένοιτο δικαιοτέρα εὐσέβεια τοῦ νοῆσαι τὰ ὄντα καὶ χάριν τῷ ποιήσαντι ὑπὲρ τούτων ὁμολογῆσαι, ὅπερ διατελῶν οὐ παύσομαι.

Τ. τί οὖν ἄν τις πράττων ὦ πάτερ, εἰ μηδὲν ἐστιν ἀληθὲς ἐνθάδε, καλῶς διαγάγοι τὸν βίον;

Α. εὐσέβει ὦ τέκνον. ὁ δὲ εὐσεβῶν ἄκρως φιλοσοφήσει· χωρὶς γὰρ φιλοσοφίας ἄκρως εὐσεβῆσαι ἀδύνατον· ὁ δὲ μαθὼν οἷα ἐστὶ καὶ πῶς διατέτακται καὶ ὑπὸ τίνος καὶ ἕνεκεν τίνος, χάριν εἴσεται ὑπὲρ πάντων τῷ δημιουργῷ ὡς πατρὶ ἀγαθῷ καὶ τροφεῖ χρηστῷ καὶ ἐπιτρόπῳ πιστῷ· ὁ δὲ χάριν ὁμολογῶν εὐσεβήσει· ὁ δὲ εὐσεβῶν εἴσεται καὶ ποῦ ἐστιν ἡ ἀλήθεια [700] *καὶ τίς ἐστιν ἐκείνη, καὶ μαθὼν ἔτι μᾶλλον εὐσεβέστερος ἔσται. οὐδέποτε γὰρ ὦ τέκνον ψυχὴ ἐν σώματι οὖσα καὶ κουφίσασα ἑαυτὴν ἐπὶ τὴν κατάληψιν τοῦ* (79) *ὄντος ἀγαθοῦ καὶ ἀληθοῦς ὀλισθῆσαι δύναται ἐπὶ τὸ ἐναντίον· δεινὸν γὰρ ἔρωτα ἴσχει καὶ λήθην πάντων τῶν κακῶν ψυχὴ μαθοῦσα ἑαυτῆς τὸν προπάτορα, καὶ οὐκ ἔτι ἀποστῆναι τοῦ ἀγαθοῦ δύναται. τοῦτ' ὦ τέκνον τοῦτο εὐσεβείας ἔστω τέλος, ἐφ' ὃ ἀφικνούμενος καὶ καλῶς βιώσῃ καὶ εὐδαιμόνως τεθνήξῃ, τῆς ψυχῆς σου μὴ ἀγνοούσης ποῖ αὐτὴν δεῖ ἀναπτῆναι. αὕτη γὰρ μόνη ἐστὶν ὦ τέκνον ἡ πρὸς ἀλήθειαν ὁδός, ἣν καὶ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ὥδευσαν καὶ ὁδεύσαντες ἔτυχον τοῦ ἀγαθοῦ. σεμνὴ αὕτη ὁδὸς καὶ λεία, χαλεπὴ δὲ*

ψυχῇ ὁδεῦσαι ἐν σώματι οὔσῃ. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτὴν ἑαυτῇ πολεμῆσαι δεῖ καὶ διάστασιν μεγάλην ποιῆσαι καὶ ὑπὸ τοῦ ἑνὸς μέρους πλεονεκτηθῆναι. ἑνὸς γὰρ γίγνεται πρὸς δύο ἡ στάσις, τοῦ μὲν φυγόντος τῶν δὲ καθελκόντων κάτω. καὶ ἔρις καὶ μάχη πολλὴ πρὸς ἄλληλα τούτων γίγνεται, τοῦ μὲν φυγεῖν βουλομένου τῶν δὲ κατασχεῖν σπευδόντων. ἡ δὲ νίκη ἀμφοτέρων οὐχ ὁμοία· τὸ μὲν γὰρ πρὸς τὸ ἀγαθὸν [702] σπεύδει τὰ δὲ πρὸς τὰ κακὰ κατοικεῖ, καὶ τὸ μὲν ἐλευθερωθῆναι ποθεῖ τὰ δὲ τὴν δουλείαν ἀγαπᾷ. κἂν μὲν νικηθῇ τὰ δύο μέρη, μεμένηκεν ἑαυτῶν ἔρημα καὶ τοῦ ἄρχοντος, ἐὰν δὲ τὸ ἓν ἡττηθῇ, ὑπὸ τῶν δύο ἄγεται καὶ φέρεται τιμωρούμενον τῇ ἐνθάδε διαίτῃ. οὗτός ἐστιν ὦ τέκνον ὁ τῆς ἐκεῖσε ὁδοῦ ἀγωγός· δεῖ γάρ σε ὦ τέκνον πρῶτον τὸ σῶμα πρὸ τοῦ τέλους ἐγκαταλεῖψαι καὶ νικῆσαι τὸν ἐναγώνιον βίον καὶ νικήσαντα οὕτως ἀνελθεῖν. νῦν δὲ ὦ τέκνον κεφαλαίοις τὰ ὄντα διεξελεύσομαι· νοήσεις γὰρ τὰ λεγόμενα μεμνημένος ὧν ἤκουσας. πάντα τὰ ὄντα κινεῖται· μόνον τὸ μὴ ὂν ἀκίνητον. πᾶν σῶμα μεταβλητόν, οὐ πᾶν σῶμα διαλυτόν· ἔνια τῶν σωμάτων διαλυτά. οὐ πᾶν ζῷον θνητόν, οὐ πᾶν ζῷον ἀθάνατον. τὸ διαλυτὸν φθαρτόν, τὸ μένον ἀμετάβλητον, τὸ ἀμετάβλητον ἀίδιον. τὸ ἀεὶ γιγνόμενου ἀεὶ καὶ φθείρεται, τὸ δὲ ἅπαξ γιγνόμενον οὐδέποτε φθείρεται οὐδὲ ἄλλο τι γίγνεται. [704] πρῶτον ὁ θεός, δεύτερον ὁ κόσμος, τρίτον ὁ ἄνθρωπος. ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὁ δὲ ἄνθρωπος διὰ τὸν θεόν. ψυχῆς τὸ μὲν αἰσθητὸν θνητόν, τὸ δὲ λογικὸν ἀθάνατον. πᾶσα οὐσία ἀθάνατος, πᾶσα οὐσία μεταβλητή. πᾶν τὸ ὂν διττόν, οὐδὲν τῶν ὄντων ἕστηκεν. οὐ πάντα ψυχῇ κινεῖται, πᾶν δὲ ὂν ψυχὴ κινεῖ. πᾶν τὸ πάσχον αἴσθεται, πᾶν τὸ αἰσθόμενον πάσχει.

πᾶν τὸ λυπούμενον καὶ ἥδεται, ζῷον θνητόν. οὐ πᾶν τὸ ἡδόμενον λυπεῖται, ζῷον ἀίδιον. οὐ πᾶν σῶμα νοσεῖ· πᾶν σῶμα νοσοῦν διαλυτόν. ὁ νοῦς ἐν τῷ θεῷ, ὁ λογισμὸς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ὁ λογισμὸς ἐν τῷ νοΐ, ὁ νοῦς ἀπαθής. οὐδὲν ἐν σώματι ἀληθές, ἐν ἀσωμάτῳ τὸ πᾶν ἀψευδές. πᾶν τὸ γενόμενον μεταβλητόν, οὐ πᾶν τὸ γενόμενον φθαρτόν. οὐδὲν ἀγαθὸν ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲν κακὸν ἐν τῷ οὐρανῷ. ὁ θεὸς ἀγαθός, ὁ ἄνθρωπος κακός. τὸ ἀγαθὸν ἑκούσιον, τὸ κακὸν ἀκούσιον. οἱ θεοὶ τὰ ἀγαθὰ αἱροῦνται ὡς ἀγαθά. ἡ εὐνομία [706] μεγάλου, εὐνομία· ἡ εὐνομία ὁ νόμος. θεῖος χρόνος, νόμος ἀνθρώπινος. κακία κόσμου τροφή, χρόνος ἀνθρώπου φθορά. πᾶν τὸ ἐν οὐρανῷ ἀμετάθετον, πᾶν τὸ ἐπὶ γῆς μετάθετον. οὐδὲν ἐν οὐρανῷ δοῦλον, οὐδὲν ἐπὶ γῆς ἐλεύθερον. οὐδὲν ἄγνωστον ἐν οὐρανῷ, οὐδὲν γνώριμον ἐπὶ τῆς γῆς. οὐ κοινωνεῖ τὰ ἐπὶ γῆς τοῖς ἐν οὐρανῷ· πάντα τὰ ἐν οὐρανῷ ἄμωμα, πάντα τὰ ἐπὶ γῆς ἐπίμωμα. τὸ ἀθάνατον οὐ θνητόν, τὸ θνητὸν (80) οὐκ ἀθάνατον. τὸ σπαρὲν οὐ πάντως γεννητόν, τὸ δὲ γεννητὸν πάντως καὶ σπαρέν. διαλυτοῦ σώματος δύο χρόνοι, ὁ ἀπὸ τῆς σπορᾶς μέχρι τῆς γενέσεως καὶ ὁ ἀπὸ τῆς γενέσεως μέχρι τοῦ θανάτου· τοῦ ἀιδίου σώματος χρόνος ἐκ τῆς γενέσεως μόνος. τὰ διαλυτὰ σώματα αὔξεται καὶ μειοῦται. ἡ διαλυτὴ ὕλη εἰς τὰ ἐναντία ἐναλλοιοῦται, φθορὰν καὶ γένεσιν· ἡ δὲ ἀίδιος ἢ εἰς αὐτὴν ἢ εἰς τὰ ὅμοια. γένεσις ἀνθρώπου φθορᾶς, φθορὰ ἀνθρώπου γενέσεως ἀρχή. τὸ ἀπογιγνόμενον [καὶ ἐπιγίγνεται, τὸ ἐπιγιγνόμενον καὶ] ἀπογίγνεται. τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐν σώμασίν εἰσι τὰ δὲ ἐν ἰδέαις τὰ δ' ἐν ἐνεργείαις· σῶμα δὲ ἐν ἰδέαις, ἰδέα δὲ καὶ ἐνέργεια ἐν σώματί ἐστι. τὸ ἀθάνατον οὐ μετέχει τοῦ θνητοῦ, τὸ δὲ θνητὸν τοῦ ἀθα-

νάτου μετέχει. τὸ μὲν θνητὸν εἰς ἀθάνατον σῶμα οὐκ [708] ἔρχεται, τὸ δὲ ἀθάνατον εἰς θνητὸν παραγίγνεται. αἱ ἐνέργειαι οὐκ εἰσὶν ἀνωφερεῖς ἀλλὰ κατωφερεῖς. οὐδὲν ὠφελεῖ τὰ ἐπὶ γῆς τὰ ἐν οὐρανῷ, πάντα ὠφελεῖ τὰ ἐπὶ γῆς τὰ ἐν οὐρανῷ. ὁ οὐρανὸς σωμάτων ἀιδίων δεκτικός, ἡ γῆ σωμάτων φθαρτικῶν δεκτική. ἡ γῆ ἄλογος, ὁ οὐρανὸς λογικός. τὰ ἐν οὐρανῷ ὑπόκειται, τὰ ἐπὶ γῆς τῇ γῇ ἐπίκειται. ὁ οὐρανὸς πρῶτον στοιχεῖον, ἡ γῆ ἔσχατον στοιχεῖον. πρόνοια θεία τάξις, ἀνάγκη προνοίᾳ ὑπηρέτις. τύχη φορὰ ἀτάκτου, ἐνεργείας εἴδωλον, δόξα ψευδής. τί θεός; ἄτρεπτον ἀγαθόν. τί ἄνθρωπος; ἄτρεπτον κακόν.

τούτων τῶν κεφαλαίων μεμνημένος καὶ ὧν σοι διὰ πλειόνων λόγων διεξῆλθον εὐθέως ἀναμνησθήσῃ· ταῦτα γὰρ ἐκείνων εἰσὶ περιοχαί. τὰς μέντοι πρὸς τοὺς πολλοὺς ὁμιλίας παραιτοῦ· φθονεῖν μὲν γάρ σε οὐ βούλομαι, μᾶλλον δὲ ὅτι πολλοῖς δόξεις καταγέλαστος εἶναι. τὸ γὰρ ὅμοιον πρὸς τὸ ὅμοιον παραλαμβάνεται, ἀνόμοιος δὲ ἀνομοίῳ οὐδέποτε φίλος. οὗτοι δὲ [710] οἱ λόγοι ὀλίγους παντελῶς τοὺς ἀκροατὰς ἔχουσιν, ἢ τάχα οὐδὲ τοὺς ὀλίγους ἕξουσιν. ἔχουσι δέ τι καὶ ἴδιον ἐν ἑαυτοῖς· τοὺς κακοὺς μᾶλλον παροξύνουσι πρὸς τὴν κακίαν. διὸ χρὴ τοὺς πολλοὺς φυλάττεσθαι, μὴ νοοῦντας τῶν λεγομένων τὴν ἀρετήν.

Τ. πῶς εἶπας ὦ πάτερ;

Α. οὕτως ὦ τέκνον. πᾶν τὸ ζῷον τῶν ἀνθρώπων ἐπιρρεπέστερόν ἐστιν εἰς τὴν κακίαν καὶ ταύτῃ σύντροφον γίγνεται, διὸ καὶ ἥδεται αὐτῇ. τοῦτο δὲ τὸ ζῷον, ἐὰν μάθῃ ὅτι γεννητὸς ὁ κόσμος καὶ πάντα κατὰ πρόνοιαν καὶ ἀνάγκῃ γίγνεται, εἱμαρμένης πάντων ἀρχούσης, οὐ πολλῷ ἑαυτοῦ χεῖρον ἔσται, καταφρονῆσαν μὲν τοῦ παντὸς ὡς γεννητοῦ, τὰς δὲ αἰτίας

τοῦ κακοῦ τῇ εἱμαρμένῃ ἀναφέρον, οὐκ ἀφέξεταί
ποτε παντὸς ἔργου κακοῦ. διὸ φυλακτέον αὐτούς,
ὅπως ἐν ἀγνοίᾳ ὄντες ἔλαττον ὦσι κακοὶ φόβῳ τοῦ
ἀδήλου.

2 Ἐκ τοῦ Ἀρχύτου περὶ ἀρχῶν.

Ἀνάγκα καὶ δύο ἀρχὰς εἶμεν τῶν ὄντων, μίαν
[712] μὲν τὰν συστοιχίαν ἔχοισαν τῶν τεταγμένων καὶ ὁρι-
στῶν, ἑτέραν δὲ τὰν συστοιχίαν ἔχοισαν τῶν ἀτάκτων
καὶ ἀορίστων. καὶ τὰν μὲν ῥητὰν καὶ λόγον ἔχοισαν
καὶ τὰ ἐόντα ὁμοίως συνέχεν καὶ τὰ μὴ ἐόντα ὁρίζεν
καὶ συντάσσεν· πλατιάζοισαν γὰρ ἀεὶ τοῖς γινομένοις
εὐλόγως καὶ εὐρύθμως ἀνάγεν ταῦτα καὶ τῷ καθόλω
ὠσίας τε καὶ ἰδέας μεταδιδόμεν· τὰν δ' ἄλογον καὶ
ἄρρητον καὶ τὰ συντεταγμένα λυμαίνεσθαι καὶ τὰ ἐς
γένεσιν δὲ καὶ ὠσίαν παραγινόμενα διαλύεν· πλα-
τιάζοισαν γὰρ ἀεὶ τοῖς πράγμασιν ἐξομοιοῦν αὐταυτᾷ.
ἀλλ' ἐπείπερ ἀρχαὶ δύο κατὰ γένος ἀντιδιαιρεόμεναι
τὰ πράγματα τυγχάνοντι, τῷ τὰν μὲν εἶμεν ἀγαθο-
(81) ποιὸν τὰν δ' εἶμεν κακοποιόν, ἀνάγκα καὶ δύο λόγως
εἶμεν, τὸν μὲν ἕνα τᾶς ἀγαθοποιῶ φύσιος τὸν δ' ἕνα
τᾶς κακοποιῶ. διὰ τοῦτο καὶ τὰ τέχνᾳ καὶ τὰ φύσι γι-
νόμενα δεῖ τούτων πρᾶτον μετειληφέν, τᾶς τε μορ-
φῶς καὶ τᾶς ὠσίας. καὶ ἁ μὲν μορφώ ἐντι ἁ αἰτία τῶ
[714] τόδε τι εἶμεν, ἁ δὲ ὠσία τὸ ὑποκείμενον παραδεχόμε-
νον τὰν μορφώ. οὔτε δὲ τᾷ ὠσίᾳ οἷόν τέ ἐντι μορφῶς
μετεῖμεν αὐτᾷ ἐξ αὐτᾶς, οὔτε μὰν τὰν μορφὼ γενέ-
σθαι περὶ τὰν ὠσίαν, ἀλλ' ἀνάγκα ἁτέραν τινὰ εἶμεν
αἰτίαν τὰν κινάσοισαν τὰν ἐστὼ τῶν πραγμάτων ἐπὶ
τὰν μορφώ· ταύταν δὲ τὰν πράταν τᾷ δυνάμι καὶ
καθυπερτάταν εἶμεν τᾶν ἀλλᾶν· ὀνομάζεσθαι δ' αὐ-
τὰν ποθάκει θεόν· ὥστε τρεῖς ἀρχὰς εἶμεν ἤδη, τόν
τε θεὸν καὶ τὰν ἐστὼ τῶν πραγμάτων καὶ τὰν μορφώ.

καὶ τὸν μὲν θεὸν τεχνίταν καὶ τὸν κινέοντα, τὰν δ' ἐστὼ τὰν ὕλαν καὶ τὸ κινεόμενον, τὰν δὲ μορφὼ τὰν τέχναν καὶ ποθ' ἃν κινέεται ὑπὸ τῶ κινέοντος ἁ ἐστώ. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ κινεόμενον ἐναντίας ἑαυτῷ δυνάμιας ἴσχει τὰς τῶν ἁπλόων σωμάτων, τὰ δ' ἐναντία συναρμογᾶς τινος δεῖται καὶ ἑνώσιος, ἀνάγκα ἀριθμῶν δυνάμιας καὶ ἀναλογίας καὶ τὰ ἐν ἀριθμοῖς καὶ γεωμετρικοῖς δεικνύμενα παραλαμβάνεν, ἃ καὶ συναρμόσαι καὶ ἑνῶσαι τὰν ἐναντιότατα δυνασεῖται ἐν τᾷ ἐστοῖ τῶν πραγμάτων ποττὰν μορφώ. καθ' αὑτὰν μὲν γὰρ ἔσσα ἁ ἐστὼ ἄμορφός ἐντι, κιναθεῖσα δὲ ποττὰν μορφὼ ἔμ- [716] μορφος γίνεται καὶ λόγον ἔχοισα τὸν τᾶς συντάξιος. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ δι' ὃ κινέεται τὸ κινεόμενον ἐντι τὸ πράτως κινέον· ὥστ' ἀνάγκα τρεῖς εἶμεν τὰς ἀρχάς, τάν τε ἐστὼ τῶν πραγμάτων καὶ τὰν μορφὼ καὶ τὸ ἐξ αὑτῶ κινατικὸν καὶ πρᾶτον τᾷ δυνάμι. τὸ δὲ τοιοῦτον οὐ νόον μόνον εἶμεν δεῖ ἀλλὰ καὶ νόω τι κρέσσον· νόω δὲ κρέσσον ἐντὶ ὅπερ ὀνομάζομεν θεόν. ὅθεν φανερὸν ὅτι ὁ μὲν τῶ ἴσω λόγος περὶ τὰν ῥητὰν καὶ λόγον ἔχοισαν φύσιν ἐντί; ὁ δὲ τῶ ἀνίσω περὶ τὰν ἄλογον καὶ ἄρρητον· αὐτὰ δ' ἐντὶ ἁ ἐστώ, καὶ διὰ τοῦτο γένεσις καὶ φθορὰ γίνεται περὶ ταύταν καὶ οὐκ ἄνευ ταύτας.

Ἐκ τῶν Πορφυρίου πρὸς τὰ νοητὰ ἀφορμῶν. 3

Τὰ κατηγορούμενα τοῦ αἰσθητοῦ καὶ ἐνύλου ἀληθῶς ἐστι ταῦτα, τὸ πάντῃ εἶναι διαπεφορημένον, τὸ μεταβλητὸν εἶναι, τὸ ὑφεστάναι ἐν ἑτερότητι, τὸ σύνθετον εἶναι, τὸ καθ' αὑτὸ αὐτὸ ὑπάρχειν, τὸ ἐν τόπῳ τὸ ἐν ὄγκῳ θεωρεῖσθαι, καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσια· [718] τοῦ δὲ ὄντως ὄντος καὶ καθ' αὑτὸ ὑφεστηκότος αὐτοῦ τὸ εἶναι ἀεὶ ἐν ἑαυτῷ ἱδρυμένον, ὡσαύτως τὸ κατὰ

ταυτὰ ἔχειν, τὸ ἐν ταυτότητι οὐσιῶσθαι, τὸ ἀμετάβλητον εἶναι κατ' οὐσίαν, τὸ ἀσύνθετον, τὸ μήτε λυτὸν μήτε ἐν τόπῳ εἶναι μήτε εἰς ὄγκον διαπεφορῆσθαι, τὸ μήτε γιγνόμενον μήτε ἀπολλύμενον εἶναι, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὧν ἐχομένους δεῖ μηδὲν ἐπαλλάττοντας περὶ τῆς διαφόρου αὐτῶν φύσεως καὶ αὐτοὺς λέγειν καὶ ἄλλων λεγόντων ὑπακούειν.

4 Ἑρμοῦ ἐκ τῶν πρὸς Ἄμμωνα [Patrit. p. 40]

Ἡ ψυχὴ τοίνυν οὐσία ἐστὶν ἀσώματος, καὶ ἐν σώ-
ματι δὲ οὖσα οὐκ ἐκβαίνει τῆς ἰδίας οὐσιότητος. τυγ-
χάνει γὰρ οὖσα ἀεικίνητος κατ' οὐσίαν, κατὰ νόησιν
αὐτοκίνητος, οὐκ ἔν τινι κινουμένη, οὐ πρός τι, οὐχ
ἕνεκέν τινος· προτερεῖ γὰρ τῇ δυνάμει, τὸ δὲ πρότε-
[720] ρον οὐ δεῖται τῶν ὑστέρων. τὸ ἔν τινι τοίνυν ἐστὶν ὁ
τόπος καὶ χρόνος καὶ φύσις, τὸ δὲ πρός τι ἐστὶν ἁρμο-
νία καὶ εἶδος καὶ σχῆμα, τὸ δὲ οὗ ἕνεκα τὸ σῶμα·
ἕνεκα γὰρ σώματος καὶ χρόνος καὶ τόπος καὶ φύσις.
ταῦτα δὲ κατὰ συγγενικὴν οἰκειότητα κοινωνεῖ ἀλλή-
λοις. ἐπεὶ τοίνυν τὸ σῶμα ἐδεῖτο τόπου (ἀμήχανον
γὰρ ἦν συστῆναι σῶμα ἄνευ τόπου), καὶ μεταβάλλε-
ται φύσει· ἀδύνατον δὲ μεταβολὴν εἶναι ἄνευ χρό-
(82) νου καὶ τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως, οὔτε σώματος οἷόν
τε σύστασιν εἶναι ἄνευ ἁρμονίας. ἕνεκα τοίνυν τοῦ
σώματός ἐστιν ὁ τόπος· παραδεχόμενος γὰρ τὰς τοῦ
σώματος μεταβολὰς οὐκ ἐᾷ ἀπόλλυσθαι τὸ μεταβαλ-
λόμενον· μεταβαλλόμενον δὲ ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕτερον
μεταπίπτει, καὶ τῆς μὲν ἕξεως στερίσκεται, τοῦ δ' εἶ-
ναι σῶμα οὐχί· μεταβληθὲν δὲ εἰς ἕτερον τὴν τοῦ
ἑτέρου ἕξιν ἔχει. τὸ γὰρ σῶμα, ᾗ σῶμα, μένει σῶμα·
ἡ δὲ ποιὰ διάθεσις οὐ μένει· τὸ σῶμα τοίνυν κατὰ
διάθεσιν μεταβάλλεται. ἀσώματος τοίνυν ὁ τόπος καὶ

ὁ χρόνος καὶ ἡ φυσικὴ κίνησις. τυγχάνει δὲ ἕκαστον τούτων τῆς ἰδίας ἰδιότητος. ἰδιότης δὲ τοῦ τόπου καραδοχή [722], χρόνου δὲ διάστημα καὶ ἀριθμός, φύσεως δὲ κίνησις, ἁρμονίας δὲ φιλία, σώματος δὲ μεταβολή· ἰδιότης δὲ ψυχῆς ἡ κατ' οὐσίαν νόησις.

Ἀρχύτου ἐκ τοῦ περὶ ἀρχᾶς. 5

Ἀρχὰ τᾶς τῶν ἐόντων γνώσιος τὰ [αὐτὰ] αὐτόθεν φαινόμενα. τῶν δ' αὐτόθεν φαινομένων τὰ μέν ἐντι νοατὰ τὰ δ' αἰσθατά, νοατὰ μὲν τὰ ἀκίνητα αἰσθατὰ δὲ τὰ κινεόμενα. κριτήριον δὲ τῶν μὲν νοατῶν ὁ νόος τῶν δ' αἰσθατῶν ἁ αἴσθασις. τῶν δὲ μὴ αὐτόθεν φαινομένων τὰ μέν ἐντι ἐπιστατὰ τὰ δὲ δοξαστά, ἐπιστατὰ μὲν τὰ ἀκίνητα δοξαστὰ δὲ τὰ κινεόμενα. δεῖ δὲ ταῦτα τρία νοᾶσαι, τό τε κρῖνον καὶ τὸ κρινόμενον καὶ ποθ' ὅπερ κρίνεται· καὶ τὸ μὲν κρῖνον εἶμεν τὸν νόον καὶ τὰν αἴσθασιν, τὸ δὲ κρινόμενον τὸν λόγον, ποθ' ὅπερ δὲ κρίνεται τὸ αὐτόθεν φαινόμενον. τούτω δὲ τὸ μὲν νοατὸν τὸ δὲ αἰσθατόν. ἐπικρίνει δὲ ὁ νόος τὸν λόγον, ὁκὰ μὲν ποτὶ τὸ νοατὸν ποτιβάλλων ὁκὰ δὲ ποτὶ τὸ αἰσθατόν. ὅκκα μὲν γὰρ περὶ νοατῶν μαστεύηται ὁ λόγος, ποτὶ τὸ νοατὸν ποτιβάλλει, ὅκκα δε περὶ αἰσθατῶν, ποτὶ τὸ αἰσθατόν. [724] καὶ δι' αὐτὸ ψευδογραφίαι ἐν γαμετρίᾳ κατὰ σχήματα καὶ ἀριθμὼς ἐμφαίνονται, αἰτιολογίαι δὲ καὶ εἰκοτολογίαι ἐν φυσιολογίᾳ καὶ πολιτικᾷ κατὰ γένεσιν καὶ πράξιας. τὸ μὲν γὰρ ὅτι ἐν διπλόῳ λόγῳ ἁρμονία τυγχάνει, ποτὶ τὸν νοατὸν λόγον ποτιβάλλων ὁ λόγος γινώσκει· τὸ δ' ὅτι συμφωνεῖ ὁ διπλόος λόγος, διὰ τᾶς αἰσθάσιος ἐπιμαρτυρεῖται. καὶ τῶν μαχανικῶν δὲ τοὶ λόγοι ποττὰ νοατὰ ποτιβάλλοντι σχήματα καὶ ἀριθμὼς καὶ ἀναλογίας, τὰ δὲ ἀποτελέσματα ποτὶ τὰ αἰσθητά· μεθ' ὕλας γὰρ ταῦτα θεωρεῖται καὶ κινάσιος. καθόλω

δὲ ἀμάχανον γνῶμεν τὸ διά τι ἐν ἑκάστῳ, μὴ προειδότας τὸ τί ἐντι ἕκαστον. κρίνεται δὲ τὸ μὲν τί ἐντι ἕκαστον τῶν ἐόντων τῷ νόῳ, τὸ δὲ ὅτι ἐντὶ ἢ ὅτι οὕτως ἔχει, λόγῳ καὶ αἰσθάσι· λόγῳ μὲν ὄκκα δεῖξίν τινος σαμάνωμεν διὰ συλλογισμῶ ὑπάρχοντος ἐξ ἀνάγκας, αἰσθάσι δ' ὄκκα ἐπιμαρτυρώμεθα τὸν λόγον διὰ τᾶς αἰσθάσιος.

6 *Ἑρμοῦ ἐκ τῶν πρὸς Τάτ* [Patrit. p. 44]

[726] Τ. ὀρθῶς ταῦτ' ἀπέδειξας ὦ πάτερ· ἐκεῖνα δ' ἔτι με δίδαξον. ἔφης γάρ που τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν τέχνην ἐνέργειαν εἶναι τοῦ λογικοῦ· νῦν δ' εἰ φὴς τὰ ἄλογα ζῷα στερήσει τοῦ λογικοῦ ἄλογα εἶναι καὶ κεκλῆσθαι, δῆλον ὅτι ἀνάγκη κατὰ τοῦτον τὸν λόγον τὰ ἄλογα ζῷα μὴ μετέχειν ἐπιστήμης μηδὲ τέχνης διὰ τὸ ἐστερῆσθαι τοῦ λογικοῦ.

ἈΣΚ. ἀνάγκη γὰρ ὦ τέκνον.

Τ. πῶς οὖν ὁρῶμεν ὦ πάτερ τινὰ τῶν ἀλόγων ἐπιστήμῃ καὶ τέχνῃ χρώμενα; οἷον τοὺς μύρμηκας τὰς τροφὰς ἀποθησαυριζομένους τοῦ χειμῶνος, καὶ τὰ ἀέρια ζῷα ὁμοίως καλιὰς ἑαυτοῖς συντιθέντα, τὰ δὲ τετράποδα γνωρίζοντα τοὺς φωλεοὺς τοὺς ἰδίους.

Α. ταῦτα ὦ τέκνον οὐκ ἐπιστήμῃ οὐδὲ τέχνῃ ποιεῖ ἀλλὰ φύσει. ἡ γὰρ ἐπιστήμη καὶ ἡ τέχνη διδακτικά εἰσι· τούτων δὲ τῶν ἀλόγων οὐδεὶς οὐδὲν

[728] (533) διδάσκεται. τὰ δὲ φύσει γιγνόμενα ἐνεργείᾳ μὲν γίγνεται καθολικῇ, τὰ δ' ἐπιστήμῃ καὶ τέχνῃ εἰδόσι παραγίγνεται, οὐ πᾶσι· τὰ δὲ πᾶσι γιγνόμενα ὑπὸ φύσεως ἐνεργεῖται. οἷον οἱ ἄνθρωποι ἄνω βλέπουσιν, οὐ πάντες δὲ ἄνθρωποι μουσικοὶ οὐδὲ πάντες τοξόται ἢ κυνηγοί, οὐδὲ τὰ ἄλλα πάντα· ἀλλὰ τινὲς αὐτῶν τι ἔμαθον ἐπιστήμης καὶ τέχνης ἐνεργούσης. τὸν αὐτὸν τρόπον εἰ μὲν τινὲς τῶν μυρμήκων τοῦτο ἔπραττον

οἳ δ' οὔ, καλῶς ἂν ἔλεγες ἐπιστήμῃ αὐτὸ τοῦτο πράττειν καὶ τέχνῃ συνάγειν τὰς τροφάς· εἰ δὲ πάντες ὁμοίως ἄγονται ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπὶ τοῦτο καὶ ἄκοντες, δῆλον ὅτι οὐκ ἐπιστήμῃ οὐδὲ τέχνῃ τοῦτο πράττουσιν. ἐνέργειαι γάρ ὦ Τὰτ ἀσώματοι αὐταὶ οὖσαι ἐν σώμασίν εἰσι καὶ διὰ τῶν σωμάτων ἐνεργοῦσιν. διόπερ ὦ Τὰτ καθότι ἀσώματοί εἰσι, καὶ ἀθανάτους αὐτὰς φῂς εἶναι, καθότι δὲ χωρὶς σωμάτων ἐνεργεῖν οὐ δύνανται, φημὶ αὐτὰς εἶναι ἀεὶ ἐν σώματι. τὰ γὰρ πρός τι ἢ ἕνεκά τινος γενόμενα προνοίᾳ καὶ ἀνάγκῃ ὑποπεπτωκότα ἀδύνατον ἀργά ποτε μεῖναι τῆς ἰδίας ἐνεργείας. τὸ γὰρ ὂν ἀεὶ ἔσται, τοῦτο γὰρ αὐτοῦ καὶ σῶμά ἐστι καὶ ζωή. τούτῳ τῷ λόγῳ ἕπεται τὸ καὶ ἀεὶ [730] τὰ σώματα εἶναι. διὸ καὶ αὐτὴν τὴν σωμάτωσιν φημὶ ἀιδίαν ἐνέργειαν εἶναι. εἰ γὰρ σώματα ἐπίγεια διαλυτά, σώματα δὲ δεῖ εἶναι, τόπους καὶ ὄργανα τῶν ἐνεργειῶν ταῦτα, αἱ δὲ ἐνέργειαι ἀθάνατοι, τὸ δὲ ἀθάνατον ἀεί ἐστιν, ἐνέργεια καὶ ἡ σωματοποίησις, εἴγε ἀεί ἐστι. παρέπονται δὲ τῇ ψυχῇ οὐκ ἀθρόως παραγιγνόμεναι, ἀλλὰ τινὲς μὲν αὐτῶν ἅμα τῷ γίνεσθαι τὸν ἄνθρωπον ἐνεργοῦσιν, ὁμοῦ τῇ ψυχῇ περὶ τὰ ἄλογα οὖσαι, αἱ δὲ καθαρώτεραι ἐνέργειαι κατὰ μεταβολὴν τῆς ἡλικίας τῷ λογικῷ μέρει τῆς ψυχῆς συνεργοῦσιν. αὗται δὲ αἱ ἐνέργειαι ἀπὸ τῶν σωμάτων εἰσὶν ἠρτημέναι. καὶ ἀπὸ μὲν τῶν θείων σωμάτων ἔρχονται εἰς τὰ θνητὰ αὗται αἱ σωματοποιοῦσαι, ἑκάστη δὲ αὐτῶν ἐνεργεῖ ἢ περὶ τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχήν. καὶ αὐτῇ μέντοι τῇ ψυχῇ συγγίγνονται χωρὶς σώματος· ἀεὶ δὲ ἐνέργειαί εἰσιν, οὐκ ἀεὶ δὲ ἡ ψυχὴ ἐν σώματι θνητῷ ἐστι, δύναται γὰρ χωρὶς τοῦ σώματος εἶναι, αἱ [732] δὲ ἐνέργειαι χωρὶς τῶν σωμάτων οὐ δύνανται εἶναι. ἱερὸς λόγος ἐστὶν ὦ τέκνον οὗτος. συνεστάναι μὲν

σῶμα χωρὶς ψυχῆς οὐ δύναται, τὸ δὲ εἶναι δύναται.

Τ. πῶς τοῦτο λέγεις ὦ πάτερ;

Α. οὕτω νόησον ὦ Τάτ· τῆς ψυχῆς χωρισθείσης τοῦ σώματος ἐπιμένει αὐτὸ τὸ σῶμα· τοῦτο δὲ τὸ σῶμα παρὰ τὸν τῆς ἐπιμονῆς χρόνον ἐνεργεῖται διαλυόμενον καὶ ἀειδὲς γιγνόμενον· ταῦτα δὲ οὐ δύναται πάσχειν τὸ σῶμα χωρὶς ἐνεργείας. ἐπιμένει οὖν τῷ σώματι ἡ ἐνέργεια αὕτη ψυχῆς χωρισθείσης. αὕτη οὖν ἡ διαφορὰ ἀθανάτου σώματος καὶ θνητοῦ, ὅτι τὸ μὲν ἀθάνατον ἐκ μιᾶς ὕλης συνέστηκε τὸ δὲ οὔ, καὶ τὸ μὲν ποιεῖ τὸ δὲ πάσχει· πᾶν γὰρ τὸ ἐνεργοῦν κρατεῖ, τὸ δὲ ἐνεργούμενον κρατεῖται, καὶ τὸ μὲν κρατοῦν ἐπιτακτικὸν καὶ ἐλεύθερον ὂν ἄγει, τὸ δὲ δοῦλον ἄγεται. αἱ μὲν οὖν ἐνέργειαι οὐ μόνον τὰ ἔμψυχα ἐνεργοῦσι σώματα ἀλλὰ καὶ τὰ ἄψυχα, ξύλα καὶ λίθους καὶ τὰ ἄλλ' ὅμοια, αὔξουσαί τε καὶ καρποφοροῦσαι καὶ πεπαίνουσαι καὶ φθείρουσαι καὶ τήκουσαι καὶ σήπουσαι καὶ θρύπτουσαι καὶ τὰ ὅμοια ἐνεργοῦσαι, ὅσα δύναται σώματα ἄψυχα πάσχειν. ἐνέργεια γὰρ κέκλη-
[784] ται ὦ τέκνον αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ποτέ ἐστι τὸ γιγνόμενον· ἀεὶ δὲ γίγνεσθαι δεῖ καὶ πολλά, μᾶλλον δὲ πάντα. οὐδέποτε γὰρ χηρεύει τῶν ὄντων τινὸς ὁ κόσμος, ἀεὶ δὲ φερόμενος ἐν ἑαυτῷ κυίσκει τὰ ὄντα, οὐ-
(84) δέποτε ἀπολειφθησόμενα αὐτοῦ τῆς φθορᾶς. πᾶσα οὖν ἐνέργεια νοείσθω ὡς ἀεὶ ἀθάνατος οὖσα, ἥτις ἂν ᾖ ἐν οἱῳδήποτε σώματι. τῶν δὲ ἐνεργειῶν αἳ μέν εἰσι τῶν θείων σωμάτων αἳ δὲ τῶν φθαρτῶν, καὶ αἳ μὲν καθολικαὶ αἳ δὲ εἰδικαί, καὶ αἳ μὲν τῶν γενῶν αἳ δὲ τῶν μερῶν ἑνὸς ἑκάστου. θεῖαι μὲν οὖν εἰσιν αἱ εἰς τὰ ἀΐδια σώματα ἐνεργοῦσαι· αὗται δὲ καὶ τέλειαί εἰσιν ὡς εἰς τέλεια σώματα, μερικαὶ δὲ αἱ δι' ἑνὸς

ἑκάστου γένους τῶν ζῴων, εἰδικαὶ δὲ αἱ εἰς ἕκαστον τῶν ὄντων τί. οὗτος οὖν ὁ λόγος ὦ τέκνον συνάγει πάντα μεστὰ εἶναι ἐνεργειῶν. εἰ γὰρ ἀνάγκη τὰς ἐνεργείας ἐν σώμασιν εἶναι, πολλὰ δὲ σώματα ἐν κόσμῳ, πλείους φημὶ εἶναι τὰς ἐνεργείας τῶν σωμάτων. ἐν ἑνὶ γὰρ πολλάκις σώματί ἐστι μία καὶ δευτέρα καὶ τρίτη, χωρὶς τῶν παρεπομένων καθολικῶν· καθολικὰς γὰρ ἐνεργείας φημὶ τὰς ὄντως σωματικάς, διὰ δὲ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν κινήσεων γινομένας· χωρὶς γὰρ τούτων τῶν ἐνεργειῶν τὸ σῶμα συστῆναι οὐ δυνατόν. ἕτεραι δέ εἰσιν εἰδικαὶ ἐνέργειαι ταῖς ψυ- [736] χαῖς τῶν ἀνθρώπων, διὰ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν καὶ ἐπιτηδευμάτων καὶ ἐνεργημάτων. παρέπονται γὰρ ταῖς ἐνεργείαις αἱ αἰσθήσεις, μᾶλλον δὲ ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν αἱ αἰσθήσεις εἰσί. νόησον οὖν ὦ τέκνον διαφορὰν ἐνεργείας καὶ αἰσθήσεως· ἐνέργεια γὰρ ἄνωθεν πέμπεται, ἡ δὲ αἴσθησις ἐν τῷ σώματι οὖσα καὶ ἀπὸ τούτου τὴν οὐσίαν ἔχουσα, δεξαμένη τὴν ἐνέργειαν φανερὰν ποιεῖ, καθάπερ αὐτὴν σωματοποιήσασα. διόπερ τὰς αἰσθήσεις καὶ σωματικὰς καὶ θνητάς φημι εἶναι, τοσοῦτον συνεστώσας ὅσον καὶ τὸ σῶμα. καὶ γὰρ συγγεννῶνται τῷ σώματι αἱ αἰσθήσεις καὶ συναποθνήσκουσι· τὰ δὲ ἀθάνατα σώματα αὐτὰ μὲν ἀθάνατον αἴσθησιν οὐκ ἔχει, ὡς ἐξ οὐσίας τοιαύτης συνεστῶτα· ἡ γὰρ αἴσθησις οὐδ' ὅλως ἄλλου ἐστὶν [σωματικὴ] ἢ τοῦ προσγενομένου τῷ σώματι κακοῦ ἢ τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ τοῦ πάλιν αὖ ἀπογενομένου. τοῖς δὲ ἀιδίοις σώμασιν οὔτε προσγίνεται οὔτε ἀπογίνεται· διὸ αἴσθησις ἐν ἐκείνοις οὐ γίνεται.

Τ. ἐν παντὶ οὖν σώματι αἴσθησις αἰσθάνεται;

Α. ἐν παντὶ ὦ τέκνον, καὶ ἐνέργειαι πᾶσιν ἐνεργοῦσι. [738]

Τ. καὶ τοῖς ἀψύχοις ὦ πάτερ;

Α. καὶ τοῖς ἀψύχοις ὦ τέκνον. διαφοραὶ δέ εἰσι τῶν αἰσθήσεων· αἳ μὲν τῶν λογικῶν μετὰ λόγου γίγνονται, αἳ δὲ τῶν ἀλόγων σωματικαί εἰσι μόνον, αἳ δὲ τῶν ἀψύχων αἰσθήσεις μέν εἰσι, παθητικαὶ δὲ κατ' αὔξησιν μόνον καὶ κατὰ μείωσιν γιγνόμεναι. τὸ δὲ πάθος καὶ αἴσθησις ἀπὸ μιᾶς κορυφῆς ἤρτηνται, εἰς δὲ τὸ αὐτὸ συνάγονται, ὑπὸ δὲ τῶν ἐνεργειῶν. τῶν δὲ ἐμψύχων ζῴων εἰσὶ δύο ἄλλαι ἐνέργειαι αἳ παρέπονται ταῖς αἰσθήσεσι καὶ τοῖς πάθεσι, λύπη καὶ χαρά, καὶ χωρὶς τούτων ζῷον ἔμψυχον καὶ μάλιστα λογικὸν αἰσθέσθαι ἀδύνατον· διὸ καὶ ἰδέας ταύτας εἶναί φημι τῶν παθῶν, ἰδέας τῶν λογικῶν μᾶλλον ζῴων ἐπικρατούσας. αἱ μὲν οὖν ἐνέργειαι ἐνεργοῦσιν, αἱ δὲ αἰσθήσεις τὰς ἐνεργείας ἀναφαίνουσιν. αὗται δὲ οὖσαι σωματικαὶ ἀνακινοῦνται ὑπὸ τῶν τῆς ψυχῆς ἀλόγων μερῶν, διὸ καὶ ἀμφοτέρας φημὶ κακωτικὰς εἶναι· τό τε γὰρ χαίρειν μεθ' ἡδονῆς τὴν αἴσθησιν παρέχον πολλῶν κακῶν εὐθέως αἴτιον συμβαίνει τῷ παθόντι,
[740] *ἥ τε λύπη ἀλγηδόνας καὶ ὀδύνας ἰσχυροτέρας παρέχεται, διόπερ εἰκότως ἀμφότεραι κακωτικαὶ ἂν εἴησαν.*

Τ. ἡ αὐτὴ δ' ἂν εἴη αἴσθησις ψυχῆς καὶ σώματος ὦ πάτερ;

Α. πῶς νοεῖς ὦ παῖ ψυχῆς αἴσθησιν;

Τ. οὐχ ἡ μὲν ψυχὴ ἀσώματος, ἡ δὲ αἴσθησις σῶμα ἂν εἴη ὦ πάτερ, ἡ αἴσθησις ἢ ἐν σώματι οὖσα τυγχάνει;

Α. ἐὰν ἐν σώματι αὐτὴν θῶμεν ὦ τέκνον, ὁμοίαν τῇ ψυχῇ αὐτὴν ἀποφανοῦμεν ἢ ταῖς ἐνεργείαις. ταῦτα
(85) *γὰρ ἀσώματα ὄντα φαμὲν ἐν σώμασιν. ἡ δὲ αἴσθησις οὐδὲ ἐνέργειά ἐστιν οὔτε ψυχὴ οὔτε σώματός τι ἄλλο παρὰ τὰ προειρημένα, οὐκ ἂν οὖν εἴη ἀσώματον· εἰ*

δ' οὐκ ἔστιν ἀσώματον, σῶμα ἂν εἴη· τῶν γὰρ ὄντων δεῖ τὰ μὲν σώματα εἶναι τὰ δὲ ἀσώματα.

Ἑρμοῦ ἐκ τῶν πρὸς Ἄμμωνα [Patrit. p. 40] 7

Κινεῖται δὲ τὸ κινούμενον κατ' ἐνέργειαν τῆς κινήσεως τῆς κινούσης τὸ πᾶν. ἡ γὰρ φύσις τοῦ παντὸς τῷ παντὶ παρέχει κινήσεις, μίαν μὲν τὴν κατὰ δύναμιν αὐτῆς, ἑτέραν δὲ τὴν κατ' ἐνέργειαν· καὶ ἣ μὲν διήκει διὰ τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ἐντὸς συνέχει, ἣ δὲ παρήκει καὶ ἐκτὸς περιέχει, καὶ διὰ πάντων πεφοιτήκασι [742] κοινῇ. καὶ ἡ φύσις πάντων φύουσα τὰ γιγνόμενα φυὴν παρέχει τοῖς φυομένοις, σπείρουσα μὲν τὰ ἑαυτῆς σπέρματα, γενέσεις ἔχουσα δι' ὕλην κινητήν. κινουμένη δὲ θερμαίνεται καὶ γίγνεται ἡ ὕλη πῦρ καὶ ὕδωρ, τὸ μὲν σθεναρὸν καὶ ἰσχυρὸν τὸ δὲ πάσχον. τὸ δὲ πῦρ ἐναντιούμενον τῷ ὕδατι ἐξήρανε τοῦ ὕδατος, καὶ ἐγένετο ἡ γῆ ὀχουμένη ἐπὶ τοῦ ὕδατος. περιξηραινομένου δὲ ἀτμὸς ἐγένετο ἐκ τῶν τριῶν, τοῦ τε ὕδατος τῆς γῆς καὶ τοῦ πυρός, καὶ ἐγένετο ἀήρ. ταῦτα συνῆλθε κατὰ τὸν τῆς ἁρμονίας λόγον, θερμὸν ψυχρῷ, ξηρὸν ὑγρῷ, καὶ ἐκ τῆς συμπνοίας τούτων ἐγένετο πνεῦμα καὶ σπέρμα ἀνάλογον τῷ περιέχοντι πνεύματι. τοῦτο δὲ ἐς τὴν μήτραν ἐμπεσὸν οὐκ ἠρεμεῖ ἐν τῷ σπέρματι, οὐκ ἠρεμοῦν δὲ μεταβάλλει τὸ σπέρμα, μεταβαλλόμενον δὲ αὔξην ἴσχει καὶ μέγεθος. ἐπὶ τῷ μεγέθει δὲ εἴδωλον ἐπισπᾶται σχήματος καὶ σχηματίζεται· ὀχεῖται δὲ ἐπὶ τῷ σχήματι τὸ εἶδος, δι' οὗ καὶ εἰδωλοποιεῖται τὸ εἰδωλοποιούμενον. ἐπεὶ τοίνυν τὸ πνεῦμα οὐκ εἶχεν ἐν τῇ νηδύϊ τὴν ζωτικὴν κίνησιν, τὴν δὲ βραστικήν, καὶ ταύτην ἥρμοσεν ἁρμονία, ὑποδοχὴν οὖσαν τῆς διανοητικῆς ζωῆς. ἔστι δὲ αὕτη ἀμερὴς καὶ ἀμετάβλητος, οὐδέποτε ἐξισταμένη [744] τῆς ἀμεταβλησίας. τὸ δ' ἐν τῇ νηδύϊ ἀριθμοῖς λοχεύει

καὶ μαιοῦται καὶ εἰς τὸν ἔξω ἀέρα ἄγει, καὶ ἐγγυτάτω ψυχῇ οὖσα οἰκειοῦται, οὐ κατὰ τὴν συγγενικὴν οἰκειότητα ἀλλὰ τὴν καθειμαρμένην· οὐ γὰρ ἔρως ἐστὶν αὐτῇ μετὰ σώματος εἶναι. διὰ τοῦτο καθ' εἱμαρμένην παρέχει τῷ γιγνομένῳ διανοητικὴν κίνησιν καὶ νοερὰν ζωῆς αὐτῆς οὐσίαν. παρεισέρπει γὰρ τῷ πνεύματι καὶ κινεῖ ζωτικῶς.

8 Ἑρμοῦ ἐκ τῶν πρὸς Ἄμμωνα πρὸς Τάτ
[Patrit. p. 45b]

Καὶ ὁ μὲν κύριος καὶ πάντων δημιουργὸς τῶν ἀιδίων σωμάτων, ὦ Τάτ, ἅπαξ ποιήσας οὐκ ἔτι ἐποίησεν οὐδὲ ποιεῖ. ταῦτα γὰρ ἑαυτοῖς παραδοὺς καὶ ἑνώσας ἀλλήλοις ἀφῆκε φέρεσθαι, μηδὲν ἐνδέοντα, ὡς ἀίδια. εἰ δὲ δέονται τινῶν, ἀλλήλων δεήσονται, οὐδεμιᾶς δὲ τῆς ἔξωθεν ἐπιφορᾶς, ὡς ἀθάνατα. ἔδει γὰρ τὰ ὑπ' ἐκείνου σώματα γιγνόμενα τοιαύτην ἔχειν καὶ τὴν φύσιν. ὁ δὲ ἡμέτερος δημιουργὸς ἐν σώματι ὢν ἐποίησεν ἡμᾶς καὶ ποιεῖ ἀεὶ καὶ ποιήσει, σώματα
[746] διάλυτα καὶ θνητά. οὐ γὰρ θέμις ἦν αὐτῷ μιμεῖσθαι τὸν ἑαυτοῦ δημιουργόν, ἄλλως τε καὶ ἀδύνατον ὄν. ὃ μὲν γὰρ ἐκ τῆς πρώτης οὐσίας ἐποίησεν οὔσης ἀσωμάτου, ὃ δὲ ἐκ τῆς γειναμένης σωματώσεως ἐποίησεν ἡμᾶς. εἰκότως οὖν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ἐκεῖνα μὲν τὰ σώματα ὡς ἐξ ἀσωμάτου οὐσίας γεγεννημένα ἀθάνατά ἐστι, τὰ δὲ ἡμέτερα διάλυτα καὶ θνητά, ὡς τῆς ὕλης ἡμῶν ἐκ σωμάτων συνεστώσης, διὰ τὸ ἀσθενῆ εἶναι καὶ πολλῆς ἐπικουρίας δεόμενα. πῶς γὰρ ἂν καὶ τὸ τυχὸν ἀντέσχεν ὁ σύνδεσμος ἡμῶν τῶν σωμάτων,
(86) εἰ μή τινα εἶχεν ἐπεισερχομένην τροφὴν ἐκ τῶν ὁμοίων στοιχείων, καὶ ὑπεσωμάτου ἡμᾶς καθ' ἑκάστην ἡμέραν; καὶ γὰρ γῆς τε καὶ ὕδατος καὶ πυρὸς καὶ ἀέρος ἐπιρροὴ ἡμῖν γίγνεται, ἥ τις τὰ σώματα ἡμῶν νεο-

ποιοῦσα συνέχει τὸ σκῆνος· ὥστε καὶ πρὸς τὰς κινήσεις ἐσμὲν ἀσθενέστεροι, φέροντες κινήσεις μηδὲ ἡμέρας μιᾶς. εὖ γὰρ ἴσθι ὦ τέκνον, ὅτι εἰ μὴ ἐν ταῖς νυξὶν ἡμῶν ἀνεπαύετο τὰ σώματα, οὐκ ἂν πρὸς μίαν ἡμέραν ἀντέσχομεν. ὅθεν ἀγαθὸς ὢν ὁ δημιουργὸς πάντα προυπιστάμενος εἰς διαμονὴν τοῦ ζῴου ἐποίησε τὸν ὕπνον μέγιστον τοῦ καμάτου τῆς κινήσεως [θελκτήριον], καὶ ἐπισότητα ἔταξεν ἑκάστῳ χρόνῳ, μᾶλλον δὲ τῇ ἀναπαύλῃ πλείονα. μεγίστην δὲ νόει, τέκνον, τοῦ ὕπνου τὴν ἐνέργειαν, ἐναντίαν τῇ τῆς ψυχῆς, οὐκ [748] ἐλάττω δ' ἐκείνης. καθάπερ γὰρ ἡ ψυχὴ κινήσεώς ἐστιν ἐνέργεια, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ σώματα ζῆν οὐ δύναται χωρὶς τοῦ ὕπνου· ἄνεσις γάρ καὶ ἄφεσίς ἐστι τῶν συνδέτων μελῶν, καὶ ἔσωθεν ἐνεργεῖ σωματοποιῶν τὴν ἐπεισελθοῦσαν ὕλην, ἑκάστῳ τὸ οἰκεῖον διαστέλλων, τὸ μὲν ὕδωρ τῷ αἵματι, τὴν δὲ γῆν τοῖς ὀστέοις καὶ μυελοῖς, τὸν δὲ ἀέρα τοῖς νεύροις καὶ φλεψί, τὸ δὲ πῦρ τῇ ὁράσει. διόπερ καὶ ἥδεται ἄκρως τὸ σῶμα τῷ ὕπνῳ ταύτην ἐνεργοῦντος τὴν ἡδονήν.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Κρατύλου [p. 400] 9

Τὸ σῶμα λέγεις; Πολλαχῇ μοι δοκεῖ τοῦτό γε· ἂν μὲν καὶ σμικρόν τις παρακλίνῃ καὶ πάνυ· καὶ γὰρ σῆμά τινες φασὶν αὐτὸ εἶναι τῆς ψυχῆς, ὡς τεθαμμένης ἐν τῷ παρόντι καὶ νῦν, διότι αὖ τοῦτο σημαίνει, ἃ ἂν σημαίνῃ ἡ ψυχή, καὶ ταύτῃ σῆμα ὀρθῶς καλεῖσθαι. δοκοῦσι μέντοι μάλιστα θέσθαι οἱ ἀμφὶ Ὀρφέα τοῦτο τὸ ὄνομα, ὡς δίκην διδούσης τῆς ψυχῆς ὧν δὴ ἕνεκα δίδωσι· τοῦτον δὲ περίβολον ἔχειν, ἵνα σῴζηται, δεσμωτηρίου εἰκόνα· εἶναι οὖν τῆς ψυχῆς τοῦτο αὐτό, ὥσπερ ὀνομάζεται, ἕως ἂν ἐκτίσῃ τὰ ὀφειλόμενα σώματα, καὶ οὐδὲν δεῖν παράγειν οὐδὲν γράμμα.

10 . . .

Ὡσαύτως δὲ καὶ Ὅμηρος ἐδήλωσε· τὸ μὲν γὰρ τῶν ζώντων ἀεὶ δέμας προσαγορεύει, ὡς ἐν τούτοις

[750] ἐπεὶ οὐχ ἕθεν ἐστὶ χερείων
οὐ δέμας οὐδὲ φυήν.

τὸ δὲ ἀποβεβληκὸς τὴν ψυχὴν σῶμα καλεῖ

σῶμα δὲ οἴκαδ' ἐμὸν δόμεναι πάλιν, ὄφρα πυρός με
Τρῶες καὶ Τρώων ἄλοχοι λελάχωσι θανόντα.

τὸ γὰρ αὐτὸ τῆς ψυχῆς δεσμὸς μὲν ἦν καὶ δέμας, κρατουμένης, σῶμα δὲ ἀπολείπεται, τουτέστι σῆμα καὶ ἴχνος, ἀπελθούσης.

11 Ἑρμοῦ [Patric. p. 51 b]

Ἔστι τοίνυν τὸ πρὸ ὂν ἐπὶ πάντων τῶν ὄντων καὶ τῶν ὄντως ὄντων. πρὸ ὂν γάρ ἐστι δι' οὗ ἡ οὐσιότης ἡ καθόλου λεγομένη, κοινὴ νοητῶν τῶν ὄντως ὄντων καὶ τῶν ὄντων τῶν καθ' ἑαυτὰ νοουμένων. τὰ δὲ ἐναντία τούτοις κατὰ τὸ ἕτερον πάλιν αὐτὰ καθ' ἑαυτά ἐστι. φύσις δ' οὐσία αἰσθητή, ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ αἰσθητὰ πάντα. μεταξὺ δὲ τούτων νοηματικοὶ καὶ αἰ-
[752] σθητοὶ θεοί. τὰ μὲν [νοηματικὰ τὰ] μετέχοντα τῶν νοητῶν, τὰ δὲ δοξαστὰ τὰ κοινωνοῦντα τῶν αἰσθητῶν θεῶν. αὗται δὲ εἰκόνες εἰσὶ νοημάτων, οἷον ἥλιος εἰκών ἐστι τοῦ ἐπουρανίου δημιουργοῦ θεοῦ· καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος τὸ ὅλον ἐδημιούργησε, καὶ ὁ ἥλιος δημιουργεῖ τὰ ζῷα καὶ γεννᾷ φυτὰ [καὶ τῶν πνευμάτων πρυτανεύει].

Κεφ. λϛʹ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΖΩΙΩΝ ΓΕΝΕΣΕΩΣ.

1 Πλάτωνος ἐκ τοῦ Τιμαίου [p. 77]

(87) Ἐπειδὴ δὲ πάντα ἦν τὰ τοῦ θνητοῦ ζῴου συμπε-

φυκότα μέρη καὶ μέλη, τὴν δὲ ζωὴν ἐν πυρὶ καὶ πνεύματι συνέβαινεν ἐξ ἀνάγκης ἔχειν αὐτῷ, καὶ διὰ ταῦτα ὑπὸ τούτων τηκόμενον κενούμενον ἔφθινε, βοήθειαν αὐτῷ θεοὶ μηχανῶνται· τῆς γὰρ ἀνθρωπίνης ξυγγενῆ φύσεως φύσιν ἄλλαις ἰδέαις καὶ αἰσθήσεσι κεραννύντες, ὥσθ' ἕτερον ζῷον εἶναι, φυτεύουσιν· ἃ δὴ νῦν ἥμερα δένδρα καὶ φυτὰ καὶ σπέρματα παιδευθέντα ὑπὸ γεωργίας τιθασῶς πρὸς ἡμᾶς ἔσχε· πρὶν δὲ ἦν μόνα τὰ τῶν ἀγρίων γένη, πρεσβύτερα τῶν ἡμέρων ὄντα· πᾶν γὰρ οὖν ὅτι περ ἂν μετάσχῃ τοῦ ζῆν, ζῷον μὲν ἂν ἐν δίκῃ λέγοιτο ὀρθότατον· μετέχει γε μὴν τοῦτο, ὃ νῦν λέγομεν, τοῦ τρίτου ψυχῆς εἴδους, ὃ μεταξὺ φρενῶν ὀμφαλοῦ τε ἱδρῦσθαι λόγος, ᾧ δόξης μὲν λογισμοῦ τε καὶ νοῦ μέτεστι τὸ μηδέν, αἰσθήσεως δὲ ἡδείας καὶ ἀλγεῖν μετὰ ἐπιθυμιῶν· πάσχον γὰρ διατελεῖ πάντα· στραφέντι δὲ αὐτῷ ἐν ἑαυτῷ περὶ ἑαυτό, τὴν μὲν ἔξωθεν ἀπωσαμένῳ κίνησιν, τῇ δὲ οἰκείᾳ χρησαμένῳ, τῶν αὐτοῦ τι λογίσασθαι κατιδόντι φύσει οὐ παρέδωκεν ἡ γένεσις· διὸ δὴ ζῇ μὲν ἔστι τε οὐχ ἕτερον ζῷου, μόνιμον δὲ καὶ κατερριζωμένον πέπηγε διὰ τὸ τῆς ὑφ' ἑαυτοῦ κινήσεως ἐστερῆσθαι.

Ἑρμοῦ ἐκ τῆς Ἀφροδίτης [Patrit. p. 46] 2

Παρὰ τί τὰ βρέφη ὅμοια τοῖς γονεῦσι γίνεται; ἢ [754] συγγενείαις ἀποδίδοται; ἐκθήσω λόγον. ὅταν νοστίμου αἵματος ἐξαφιδρουμένου ἡ γένεσις ἀποθησαυρίζῃ γόνον, συμβαίνει πως ἐκπνεῖν ἐκ τοῦ σώματος ὅλου μελῶν οὐσίαν τινὰ κατὰ θείαν ἐνέργειαν, ὡς τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου γινομένου, τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς γυναικὸς εἰκὸς γίγνεσθαι. ὅταν οὖν καθυπερτερήσῃ τὸ ῥυὲν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἄθικτον γένηται, τῷ πατρὶ ὁμοιούμενον τὸ βρέφος ἀποδειχθήσεται, ὡς τὸ ἀνά-

παλιν τὸν αὐτὸν τρόπον τῇ μητέρι. ἔτι δὲ ἐάν τινος μέρους καθυπέρθεσις γένηται, πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος ἀφομοιοῦται. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ εἰς μακρὰς γενεὰς παραβάλλει τὸ βρέφος τῇ μορφῇ τοῦ γεννήσαντος, ἐκείνου δεκανοῦ λόγον ἔχοντος πρὸς τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ἡ γυνὴ ἐπαιδοποίει.

3 *Ἀριστοτελικῶν.*

[756] *Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ Ἱπποκράτην φασίν, ἐὰν μὲν ἐκπληρωθῇ ἡ μήτρα ἐν τοῖς ἑπτὰ μησί, τότε προκύπτειν καὶ γεννᾶσθαι γόνιμα· ἐὰν δὲ προκύψῃ μὲν μὴ στρέφηται δέ, ἀσθενήσαντος τοῦ ὀμφαλοῦ διὰ τὸ ἐπίπονον αὐτῷ γενέσθαι τὸ κῦμα, τὸ ἔμβρυον ἄτροφον εἶναι· ἐὰν δὲ μείνῃ τοὺς ἐννέα μῆνας ἐν τῇ μήτρᾳ, προκῦψαν τότε ὁλόκληρόν ἐστι.*

Κεφ. λζʹ.

ΠΩΣΑ ΓΕΝΗ ΖΩΙΩΝ ΚΑΙ ΕΙ ΠΑΝΤΑ ΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΤΑ.

Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης τέτταρα γένη
[758] *ζῴων, χερσαῖα ἔνυδρα πτηνὰ οὐράνια. καὶ γὰρ τὰ ἄστρα ζῷα λέγεσθαι, καὶ αὐτὸν τὸν κόσμον ἔνθεον ζῷον λογικὸν ἀθάνατον.*

Κεφ. ληʹ.

ΠΩΣ ΗΥΞΗΘΗ ΤΑ ΦΥΤΑ ΚΑΙ ΕΙ ΖΩΙΑ.

Πλάτων καὶ Θαλῆς [καὶ Ἐμπεδοκλῆς] τὰ φυτὰ ἔμψυχα ζῷα. φανερὸν δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ σαλεύεσθαι καὶ ἐκτεταμένους ἔχειν τοὺς κλάδους καὶ ταῖς ἐπαγωγαῖς

εἴκειν καὶ πάλιν σφοδρῶς ἀναχαλᾶσθαι, ὥστε καὶ συνανέλκειν βάρη. Ἀριστοτέλης ἔμψυχα μὲν οὐ μὴν ζῷα. τὰ γὰρ ζῷα ὁρμητικὰ εἶναι καὶ αἰσθητικά, ἔνια δὲ καὶ λογικά.

Κεφ. λθʹ.

ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Τιμαίου [p. 90] 1

Καὶ δὴ καὶ τὰ νῦν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς παραγγελθέντα (88)
διεξελθεῖν περὶ τοῦ παντὸς μέχρι γενέσεως ἀνθρωπίνης σχεδὸν ἔοικε τέλος ἔχειν. τὰ γὰρ ἄλλα ζῷα ᾗ γέγονεν αὖ διὰ βραχέων ἐπιμνηστέον, ὃ μή τις ἀνάγκη μηκύνειν. οὕτω γὰρ εὐμετρότερός τις αὐτῷ ἂν δόξειε περὶ τοὺς τοιούτων λόγους εἶναι. τῇ δ' οὖν τὸ τοιοῦτον ἔστω λεγόμενον. τῶν γενομένων ἀνδρῶν ὅσοι δειλοὶ καὶ τὸν βίον ἀδίκως διῆλθον, κατὰ λόγον τὸν εἰκότα γυναῖκες μετεφύοντο ἐν τῇ δευτέρᾳ γενέσει. καὶ κατ' ἐκεῖνον δὴ τὸν χρόνον διὰ ταῦτα θεοὶ τὸν τῆς ξυνουσίας ἔρωτα ἐτεκτήναντο, ζῷον τὸ μὲν ἐν ἡμῖν τὸ δ' ἐν ταῖς γυναιξὶ συστήσαντες ἔμψυχον τοιῷδε τρόπῳ ποιήσαντες ἑκάτερον· τὴν τοῦ ποτοῦ διέξοδον, ᾗ διὰ τοῦ πνεύμονος τὸ πῶμα ὑπὸ τοὺς νεφροὺς εἰς τὴν κύστιν ἐλθὸν καὶ τῷ πνεύματι θλιφθὲν συνεκπέμπει δεχομένη συνετρίβησαν εἰς τὸν ἐκ τῆς κεφαλῆς κατὰ τὸν αὐχένα καὶ διὰ τῆς ῥάχεως μυελὸν ξυμπεπηγότα, ὃν δὴ σπέρμα ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις εἴπομεν. ὃ δὲ ἅτε ἔμψυχος ὢν καὶ λαβὼν ἀναπνοὴν τοῦθ' ᾗπερ ἀνέπνευσε, τῆς ἐκροῆς ζωτικὴν ἐπιθυμίαν ἐμποιήσας αὐτῷ τοῦ γεννᾶν ἔρωτα ἀπετέλεσε. διὸ δὴ τῶν μὲν ἀνδρῶν τὸ περὶ τὴν τῶν αἰδοίων φύσιν, ἀπει-

θές τε καὶ αὐτοκρατὲς γεγονός, οἷον ζῷον ἀνυπήκοον τοῦ λόγου, πάντων δι' ἐπιθυμίας οἰστρώδεις ἐπιχειρεῖ κρατεῖν· αἱ δ' ἐν ταῖς γυναιξὶ μῆτραί τε καὶ ὑστέραι λεγόμεναι διὰ τὰ αὐτὰ ταῦτα, ζῷον ἐπιθυμητικὸν ἐνὸν τῆς παιδοποιίας, ὅταν ἄκαρπον παρὰ τὴν ὥραν χρόνον πολὺν γίγνηται, χαλεπῶς ἀγανακτοῦν φέρει, καὶ πλανώμενον πάντῃ κατὰ τὸ σῶμα, τὰς τοῦ πνεύματος διεξόδους ἀποφράττον, ἀναπνεῖν οὐκ ἐῶν, εἰς ἀπορίας τὰς ἐσχάτας ἐμβάλλει καὶ νόσους παντοδαπὰς ἄλλας παρέχει, μέχρι περ ἂν ἑκατέρων ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ ἔρως ξυναγαγόντες, οἷον ἀπὸ δένδρων καρπὸν ἀποδρέψαντες, ὡς εἰς ἄρουραν τὴν μήτραν ἀόρατα ὑπὸ σμικρότητος καὶ ἀδιάπλαστα ζῷα κατασπείραντες καὶ πάλιν διακρίναντες μεγάλα ἐντὸς ἐκθρέψωνται, καὶ μετὰ τοῦτο εἰς φῶς ἀγαγόντες ζῴων ἀποτελέσωσι γένεσιν. γυναῖκες μὲν οὖν καὶ τὸ θῆλυ πᾶν οὕτω γέγονε· τὸ δὲ τῶν ὀρνίθων φῦλον μετερρυθμίζετο, ἀντὶ τριχῶν πτερὰ φῦον, ἐκ τῶν ἀκάκων ἀνδρῶν, κούφων δέ· καὶ μετεωρολογικῶν μέν, ἡγουμένων δὲ δι' ὄψεως τὰς περὶ τούτων ἀποδείξεις βεβαιοτάτας εἶναι δι' εὐήθειαν. τὸ δ' αὖ πεζὸν καὶ θηριῶδες γένος ἐκ τῶν μηδὲν προσχρωμένων φιλοσοφίᾳ, μηδὲ ἀθρούντων τῆς περὶ τὸν οὐρανὸν φύσεως πέρι μηδέν, διὰ τὸ μηκέτι ταῖς ἐν τῇ κεφαλῇ χρῆσθαι περιόδοις, ἀλλὰ τοῖς περὶ τὰ στήθη τῆς ψυχῆς ἡγεμόσιν ἕπεσθαι μέρεσιν. ἐκ τούτων οὖν τῶν ἐπιτηδευμάτων τά τ' ἔμπροσθεν κῶλα καὶ τὰς κεφαλὰς εἰς γῆν ἑλκόμενα ὑπὸ συγγενείας ἤρεισαν, προμήκεις τε καὶ παντοίας ἔσχον τὰς κορυφάς, ὅπῃ συνεθλίφθησαν ὑπὸ ἀργίας ἑκάστων αἱ περιφοραί. τετράπουν τε τὸ γένος αὐτῶν ἐκ ταύτης ἐφύετο καὶ πολύπουν τῆς προφάσεως, θεοῦ βάσεις ὑποτιθέντος πλείους τοῖς μᾶλλον ἄφροσιν, ὡς μᾶλλον

ἐπὶ γῆν εἵλκοιντο. τοῖς δ' ἀφρονεστάτοις αὐτῶν τούτων καὶ παντάπασι πρὸς γῆν πᾶν τὸ σῶμα κατατεινομένοις, ὡς οὐδὲν ἔτι ποδῶν χρείας οὔσης, ἄποδα αὐτὰ καὶ ἰλυσπώμενα ἐπὶ γῆς ἐγέννησαν. τὸ δὲ τέταρτον γένος ἔνυδρον γέγονεν ἐκ τῶν μάλιστα ἀνοητοτάτων καὶ ἀμαθεστάτων, οὓς οὐδ' ἀναπνοῆς καθαρᾶς ἔτι ἠξίωσαν οἱ μεταπλάττοντες, ὡς τὴν ψυχὴν ὑπὸ πλημμελείας πάσης ἀκαθάρτως ἐχόντων, ἀλλ' ἀντὶ λεπτῆς καὶ καθαρᾶς ἀναπνοῆς ἀέρος εἰς ὕδατος θολερὰν καὶ βαθεῖαν ἔωσαν ἀνάπνευσιν. ὅθεν ἰχθύων γένος καὶ τὸ τῶν ὀστρέων ξυναπάντων τε ὅσα ἔνυδρα γέγονε, δίκην ἀμαθίας ἐσχάτης ἐσχάτας οἰκήσεις εἰληχότων. καὶ κατὰ ταῦτα δὴ πάντα τότε καὶ νῦν διαμείβεται τὰ ζῶα εἰς ἄλληλα, νοῦ καὶ ἀνοίας ἀποβολῇ καὶ κτήσει μεταβαλλόμενα. καὶ δὴ καὶ τέλος περὶ τοῦ παντὸς νῦν ἤδη τὸν λόγον φῶμεν ἔχειν· θνητὰ γὰρ καὶ ἀθάνατα ζῶα λαβὼν καὶ συμπληρωθεὶς ὅδε ὁ κόσμος, οὕτω ζῶον ὁρατόν, τὰ ὁρατὰ περιέχον, εἰκὼν τοῦ ποιητοῦ θεὸς αἰσθητὸς μέγιστος καὶ ἄριστος κάλλιστός τε καὶ τελεώτατος γέγονεν, εἷς οὐρανὸς ὅδε μονογενὴς ὤν.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Τιμαίου [p. 42] 2

Πρῶτον μὲν οὖν αἴσθησιν ἀναγκαῖον εἴη πᾶσιν ἐκ βιαίων παθημάτων σύμφυτον γίνεσθαι, δεύτερον δὲ ἡδονῇ καὶ λύπῃ μεμιγμένον ἔρωτα, πρὸς δὲ τούτοις φόβον τε καὶ θυμὸν ὅσα τε ἑπόμενα αὐτοῖς καὶ ὁπόσα ἐναντίως πέφυκε διεστηκότα.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Κρατύλου [p. 399] 3

Ὀρθῶς ὁ ἄνθρωπος ὠνομάσθη, ἀναθρῶν ἃ ὄπωπε. [762]

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Φαίδωνος [p. 90] 4

Τοὺς μὲν χρηστοὺς καὶ πονηροὺς σφόδρα ὀλίγους εἶναι ἑκατέρους, τοὺς δὲ μεταξὺ πλείστους.

5 *Πλάτωνος νόμων ε΄* [p. 747]

Καὶ γὰρ ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία μηδὲ τοῦθ' ἡμᾶς λανθανέτω περὶ τόπων, ὡς οὐκ εἰσί τινες ἄλλοι διαφέροντες ἄλλων τόπων πρὸς τὸ γεννᾶν ἀνθρώπων ἀμείνους καὶ χείρους, οἷς οὐκ ἐναντία νομοθετητέον. οἳ μέν γέ που διὰ πνεύματα παντοῖα καὶ διειλήσεις ἀλλόκοτοί τε εἰσι καὶ ἐναίσιοι αὐτῶν, οἳ δὲ δι' ὕδατα, οἳ δὲ δι' αὐτὴν τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφὴν ἀναδιδοῦσαν οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἀμείνω καὶ χείρω, ταῖς ψυχαῖς δὲ οὐχ ἧττον δυναμένην πάντα τὰ τοιαῦτα ἐμποιεῖν.

6 *Ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους φυσιογνωμονικῶν.*

Ὅτι αἱ διάνοιαι ἕπονται τοῖς ἀνθρώποις καὶ οὐκ εἰσὶν αὐταὶ καθ' αὑτὰς ἀπαθεῖς μένουσαι τῶν τοῦ σώματος κινήσεων, τοῦτο δῆλον γίνεται ἐν ταῖς μέθαις καὶ ἀρρωστίαις· πολὺ γὰρ ἐξαλλάττουσαι φαίνονται αἱ διάνοιαι ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος παθημάτων. καὶ τοὐναντίον δὴ τοῖς τῆς ψυχῆς παθήμασι τὸ σῶμα συμ-
[764] *πάσχειν, φανερόν ἐστι περί τε τοὺς ἔρωτας καὶ τοὺς φόβους καὶ τὰς λύπας καὶ τὰς ἡδονάς. ἔτι δὲ ἐν τοῖς φύσει γιγνομένοις μᾶλλον ἄν τις συνίδοι, ὅτι οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα σῶμά τε καὶ ψυχὴ συμφυῆ, ὥστε τῶν πλείστων ἀλλήλοις αἴτια γίγνεσθαι παθημάτων. οὐδὲν γάρ που ζῷον γεγένηται τοιοῦτον, ὃ τὸ μὲν εἶδος ἔσχηκέ τι ἑτέρου ζῴου, τὴν δὲ διάνοιαν ἄλλου, ἀλλ' ἀεὶ τοῦ αὐτοῦ τό τε σῶμα καὶ ἡ ψυχή, ὡς ἀναγκαῖον ἕπεσθαι τῷ τοιῷδε σώματι τοιάνδε διάνοιαν. ἔτι δὲ καὶ τῶν ἄλλων ζῴων οἱ περὶ ἕκαστον ἐπιστήμονες ἐκ τῆς ἰδέας δύνανται θεωρεῖν, ἱππικοί τε ἵππους καὶ κυνηγετικοὶ κύνας. εἰ δὴ ταῦτά ἐστιν ἀληθῆ, ἀληθὴς ἂν εἴη ἡ φυσιογνωμονία.*

Πλάτωνος νόμων ζ' [p. 797] 7

Μεταβολὴν γὰρ δὴ πάντων πλὴν κακῶν πολὺ σφαλερώτατον εὑρήσομεν, ἐν ὥραις πάσαις, ἐν πνεύμασι καὶ διαίταις σωμάτων, ἐν τρόποις ψυχῶν, ἐν ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐ τοῖς μὲν τοῖς δ' οὔ, πλὴν ὅπερ εἶπον νῦν δὴ κακοῖς· ὥστε εἴ τις ἀποβλέψειε πρὸς σώματα, ὡς πᾶσι μὲν σιτίοις πᾶσι δὲ ποτοῖς καὶ πόνοις ξυνήθη γιγνόμενα, καὶ τὸ πρῶτον ταραχθέντα ὑπ' αὐτῶν, ἔπειτα ἐξ αὐτῶν τούτων ὑπὸ χρόνου σάρκας φύσαντα οἰκείας τούτοις φίλα τε καὶ ξυνήθη καὶ γνώριμα γενόμενα, πάσῃ ταύτῃ τῇ διαίτῃ πρὸς ἡδονὴν καὶ ὑγίειαν ἄριστα διάγει· καὶ ἐάν ποτ' ἄρα ἀναγκασθῇ μεταβάλλειν αὖθις ἡντινοῦν τῶν εὐδοκίμων διαιτῶν, τότε κατ' ἀρχὰς συνταραχθεὶς ὑπὸ νόσων μόγις ποτὲ κατέστη τὴν συνήθειαν τῇ τροφῇ πάλιν ἀπολαβών· ταὐτὸν δὴ δεῖ νομίζειν τοῦτο γίγνεσθαι καὶ περὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων διανοίας τε ἅμα καὶ τὰς τῶν ψυχῶν φύσεις. οἷς γὰρ ἂν ἐντραφῶσι νόμοις καὶ κατά τινα θείαν εὐτυχίαν ἀκίνητοι γένωνται μακρῶν καὶ πολλῶν χρόνων, ὡς μηδένα ἔχειν μνείαν μηδὲ ἀκοὴν τοῦ (89) ποτὲ ἄλλως αὐτὰ σχεῖν ἢ καθάπερ νῦν ἔχει, σέβεται καὶ φοβεῖται πᾶσα ἡ ψυχὴ τό τι κινεῖν τῶν τότε καθεστώτων.

Ἑρμοῦ ἐκ τῶν πρὸς Τάτ [Patrit. p. 11 b] 8

Κοινωνία δέ ἐστι ψυχῶν. καὶ κοινωνοῦσι μὲν αἱ τῶν θεῶν ταῖς τῶν ἀνθρώπων, αἱ δὲ τῶν ἀνθρώπων [766] ταῖς τῶν ἀλόγων. ἐπιμελοῦνται δὲ οἱ κρείττονες τῶν ἐλαττόνων, θεοὶ μὲν ἀνθρώπων, ἄνθρωποι δὲ τῶν ἀλόγων ζῴων, ὁ δὲ θεὸς πάντων. ὁ μὲν οὖν κόσμος ὑπόκειται τῷ θεῷ, ὁ δὲ ἄνθρωπος τῷ κόσμῳ, τὰ δὲ ἄλογα τῷ ἀνθρώπῳ, ὁ δὲ θεὸς ὑπὲρ πάντα καὶ περὶ πάντα. καὶ τοῦ μὲν θεοῦ καθάπερ αἱ ἀκτῖνες αἱ ἐνέρ-

γειαι, τοῦ δὲ κόσμου αἱ ἀκτῖνες αἱ φύσεις, τοῦ δὲ ἀνθρώπου αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι. καὶ αἱ μὲν ἐνέργειαι διὰ τοῦ κόσμου ἐνεργοῦσι καὶ ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον διὰ τῶν τοῦ κόσμου φυσικῶν ἀκτίνων, αἱ δὲ φύσεις διὰ τῶν στοιχείων, οἱ δὲ ἄνθρωποι διὰ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. καὶ αὕτη ἡ τοῦ παντὸς διοίκησις ἠρτημένη ἐκ τῆς τοῦ ἑνὸς φύσεως, καὶ διήκουσα τοῦ ἑνὸς τοῦ νοῦ, οὗ οὐδέν ἐστι θειότερον καὶ ἐνεργέστερον καὶ ἑνωτικώτερον ἀνθρώπων μὲν πρὸς θεοὺς θεῶν δὲ πρὸς ἀνθρώπους. οὗτός ἐστιν ὁ ἀγαθὸς δαίμων, οὗ ἂν μακαρία ψυχὴ ᾖ ἡ τούτου πληρεστάτη, κακοδαίμων δὲ ψυχὴ ἡ τούτου κενωτάτη.

Τ. πῶς τοῦτο πάλιν λέγεις ὦ πάτερ;

Δ. οἴει οὖν ὦ τέκνον ὅτι πᾶσα ψυχὴ νοῦν ἔχει τὸν ἀγαθόν; περὶ γὰρ τούτου ὁ νῦν λόγος, οὐ τοῦ ὑπηρετικοῦ περὶ οὗ ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν, τοῦ καταπεμπομένου ὑπὸ τῆς δίκης. ψυχὴ γὰρ χωρὶς νοῦ "οὔτε [768] τι εἰπεῖν οὔτ' ἔρξαι δύναται." πολλάκις γὰρ ἐξίπταται ὁ νοῦς τῆς ψυχῆς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ οὔτε βλέπει ἡ ψυχὴ οὔτε ἀκούει ἀλλ' ἀλόγῳ ζώῳ ἔοικε. τηλικαύτη δύναμίς ἐστι τοῦ νοῦ· ἀλλ' οὐδὲ νωθρᾶς ψυχῆς ἀνέχεται, ἀλλὰ καταλείπει τὴν τῷ σώματι προσκειμένην καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀγχομένην κάτω· ἡ τοιαύτη δὲ ψυχὴ ὦ τέκνον νοῦν οὐκ ἔχει. ὅθεν οὐδ' ἄνθρωπον ἡγεῖσθαι δεῖ τὸν τοιοῦτον· ὁ γὰρ ἄνθρωπος θεῖον ζῷόν ἐστι καὶ οὐδὲ τοῖς ἄλλοις ζῴοις συγκρινόμενον τῶν ἐπιγείων τισίν, ἀλλὰ τοῖς ἄνω ἐν οὐρανῷ λεγομένοις θεοῖς. μᾶλλον δὲ ἐχρῆν τολμήσαντας εἰπεῖν τὸ ἀληθές, ὑπὲρ ἐκείνους ἐστὶν ὁ ὄντως ἄνθρωπος, ἢ πάντως ἰσοδυναμοῦσιν ἀλλήλοις. οὐδεὶς μὲν γὰρ τῶν οὐρανίων ἐπὶ γῆς κατελεύσεται οὐρανοῦ τὸν ὅρον καταλιπών, ὁ δὲ ἄνθρωπος καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβαί-

τει καὶ μετρεῖ αὐτὸν καὶ τὸ πάντων μεῖζον οὐδὲ τὴν γῆν καταλιπὼν ἄνω γίγνεται· τοσοῦτον τὸ μέγεθός ἐστιν αὐτοῦ τῆς ἐκστάσεως. διὸ τολμητέον εἰπεῖν τὸν μὲν ἄνθρωπον ἐπίγειον εἶναι θνητὸν θεόν, τὸν δ' ἐνουράνιον θεὸν ἀθάνατον ἄνθρωπον. διόπερ διὰ τούτων τὰ πάντα τῶν δύο, κόσμου καὶ ἀνθρώπου, ὑπὸ δὲ τοῦ ἑνὸς πάντα.

Ἑρμοῦ ἐκ τῶν πρὸς Τάτ [Patrit. p. 10 b] 9

Ὁ μὲν ἄνθρωπος τὸ δεύτερον ζῷον μετὰ τὸν κό- [770]
σμον, πρῶτον δὲ τῶν θνητῶν. ψυχὴ δὲ ἀνθρώπου ὀχεῖται τὸν τρόπον τοῦτον, ὁ νοῦς ἐν τῷ λόγῳ, ὁ λόγος ἐν τῇ ψυχῇ, ἡ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ πνεύματι, τὸ πνεῦμα [δ' ἐν τῷ σώματι. τὸ δὲ πνεῦμα] διῆκον διὰ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν καὶ αἵματος κινεῖ τὸ ζῷον καὶ ὥσπερ τρόπον τινὰ βαστάζει. διὸ καί τινες τὴν ψυχὴν αἷμα νομίζουσιν εἶναι σφαλλόμενοι, τὴν φύσιν οὐκ εἰδότες ὅτι πρῶτον δεῖ τοῦ πνεύματος ἀναχωρήσαντος εἰς τὴν ψυχὴν τὸ αἷμα παγῆναι, καὶ τὰς φλέβας καὶ τὰς ἀρ- (90)
τηρίας κενωθῆναι, καὶ τότε τὸ ζῷον ἐκλιπεῖν· καὶ τοῦτο ἔστιν ὁ θάνατος τοῦ σώματος.

Πλάτωνος πολιτείας δ' [p. 435] 10

Ἆρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, πολλὴ ἀνάγκη ὁμολογεῖν ὅτι γε τὰ αὐτὰ ἐν ἑκάστῳ ἔνεστιν ἡμῶν εἴδη τε καὶ ἤθη ἅπερ ἐν τῇ πόλει; οὐ γάρ που ἄλλοθεν ἐκεῖσε ἀφῖκται. γελοῖον γὰρ ἂν εἴη, εἴ τις οἰηθείη τὸ θυμοειδὲς μὴ ἐκ τῶν ἰδιωτῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκγεγονέναι, οἳ δὴ καὶ ἔχουσι ταύτην τὴν αἰτίαν, οἷον οἱ κατὰ τὴν Θρᾴκην τε καὶ Σκυθικὴν καὶ σχεδόν τι κατὰ τὸν ἄνω τόπον· ἢ τὸ φιλομαθές, ὃ δὴ (περὶ) τὸν παρ' ἡμῶν μάλιστ' ἂν τις αἰτιάσαιτο τόπον· καὶ τὸ φιλοχρήματον, τὸ περὶ τούς τε Φοίνικας εἶναι καὶ τοὺς κατ' Αἴγυπτον φαίη τις ἂν οὐχ ἥκιστα.

11 *Πλάτωνος πολιτείας δ'* [ε'. p. 455]

[772] Ἴθι δή, φήσομεν πρὸς αὐτόν, ἀποκρίνου. ἆρα οὕτως ἔλεγες, τὸν μὲν εὐφυῆ πρός τι εἶναι τὸν δ' ἀφυῆ ἐν ᾧ ὁ μὲν ῥᾳδίως τι μανθάνοι ὁ δὲ χαλεπῶς; καὶ ὁ μὲν ἀπὸ βραχείας μαθήσεως ἐπὶ πολὺ εὑρετικὸς εἴη οὗ ἔμαθεν, ὁ δὲ πολλῆς μαθήσεως τυχὼν καὶ μελέτης μηδὲ ἃ ἔμαθε σῴζοιτο; καὶ τῷ μὲν τὰ τοῦ σώματος ἱκανῶς ὑπηρετοίη τῇ διανοίᾳ τῷ δ' ἐναντιοῖτο; ἆρ' ἄλλ' ἄττα ἐστὶν ἢ ταῦτα, οἷς τὸν εὐφυῆ πρὸς ἕκαστα καὶ τὸν μὴ ὁρίζου; οὐδείς, ἦ δ' ὅς, ἄλλα φήσει.

12 *Πλάτωνος ἐκ τοῦ Τιμαίου* [p. 64]

Μέγιστον δὲ καὶ λοιπὸν τῶν κοινῶν περὶ ὅλον τὸ σῶμα παθημάτων τὸ τῶν ἡδέων καὶ τὸ τῶν ἀλγεινῶν αἴτιον, ἐν οἷς διεληλύθαμεν, καὶ ὅσα διὰ τῶν τοῦ σώματος μορίων αἰσθήσεις κεκτημένα καὶ λύπας ἐν αὐτοῖς ἡδονάς τε ἑπομένας ἔχει. ὧδ' οὖν κατὰ παντὸς αἰσθητοῦ καὶ ἀναισθήτου παθήματος τὰς αἰτίας λαμβάνωμεν, ἀναμιμνησκόμενοι τὸ τῆς εὐκινήτου τε καὶ δυσκινήτου φύσεως ὅ τι διειλόμεθα ἐν τοῖς πρόσθεν· ταύτῃ γὰρ μεταδιωκτέον πάντα ὅσα ἐπινοοῦμεν ἑλεῖν. τὸ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν εὐκίνητον, ὅταν καὶ βραχὺ πάθος εἰς αὐτὸ ἐμπίπτῃ, διαδίδωσι κύκλῳ μόρια ἕτερα ἑτέροις, ταὐτὸν ἀπεργαζόμενα, μέχρι περ ἂν ἐπὶ τὸ φρόνιμον ἐλθόντα ἐξαγγείλῃ τοῦ ποιήσαντος τὴν δύναμιν. τὸ δ' ἐναντίον, ἑδραῖον ὂν κατ' οὐδένα τε κύκλον ἰόν, πάσχει μόνον, ἄλλο δὲ οὐ κινεῖ τῶν πλησίον· ὥστε οὐ διαδιδόντων μορίων μορίοις ἄλλων ἄλλοις, τὸ πρῶτον πάθος ἐν αὐτοῖς ἀκίνητον εἰς τὸ πᾶν ζῷον γενόμενον, ἀναίσθητον παρέσχε τὸ παθόν. ταῦτα δὲ περί τε ὀστᾶ καὶ τρίχας ἐστί, καὶ ὅσα ἄλλα γήινα τὸ πλεῖστον ἔχομεν ἐν ἡμῖν μόρια. τὰ δὲ ἔμπροσθεν περὶ τὰ τῆς ὄψεως καὶ ἀκοῆς μάλιστα, διὰ

τὸ πυρὸς ἀέρος τε ἐν αὐτοῖς δύναμιν ἐνεῖναι μεγίστην. τὸ δὴ τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης ὧδε δεῖ διανοεῖσθαι. τὸ μὲν παρὰ φύσιν καὶ βίαιον γιγνόμενον ἀθρόον παρ' ἡμῖν πάθος, ἀλγεινόν· τὸ δ' εἰς φύσιν ἀπιὸν πάλιν ἀθρόον, ἡδύ· τὸ δὲ ἠρέμα καὶ κατὰ σμικρόν, ἀναίσθητον· τὸ δ' ἐναντίον τούτοις, ἐναντίως. τὸ δὲ μετ' εὐπετείας γιγνόμενον ἅπαν, αἰσθητὸν μὲν ὅτι μάλιστα, λύπης δὲ καὶ ἡδονῆς οὐ μετέχον· οἷον τὰ περὶ τὴν ὄψιν αὐτὴν παθήματα· ᾗ δὴ σῶμα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐρρήθη καθ' ἡμέραν ξυμφυὲς ἡμῶν γίγνεσθαι.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Φιλήβου [p. 31] 13

Λέγω τοίνυν τῆς ἁρμονίας μὲν λυομένης ἡμῖν ἐν τοῖς ζῴοις ἅμα λύσιν τῆς φύσεως καὶ γένεσιν ἀλγηδόνων ἐν τῷ τότε γίγνεσθαι χρόνῳ. Πάνυ λέγεις εἰκός. Πάλιν δὲ ἁρμοττομένης τε καὶ εἰς τὴν αὑτῆν φύσιν ἀπιούσης ἡδονὴν γίγνεσθαι λεκτέον, εἰ δεῖ δι' ὀλίγων ὅτι τάχιστα περὶ μεγίστων ῥηθῆναι. Οἶμαι μέν σε ὀρθῶς λέγειν ὦ Σώκρατες, ἐμφανέστερον δ' ἔτι τὰ αὐτὰ ταῦτα πειρώμεθα λέγειν. Οὐκοῦν τὰ δημόσιά που καὶ περιφανῆ ῥᾷστον συννοεῖν; Ποῖα; Πείνη μέν που καὶ λύσις εἶναι. Ἐδωδὴ δέ, πλήρωσις γιγνομένη πάλιν, ἡδονή. Ναί. Δίψους δ' αὖ φθορὰ καὶ λύπη καὶ λύσις, ἡ δὲ τοῦ ὑγροῦ πάλιν τὸ ξηρανθὲν πληροῦσα δύναμις, ἡδονή· διάκρισις δέ τ' αὖ καὶ διάλυσις, ἡ παρὰ φύσιν τοῦ πνίγους πάθη, λύπη· κατὰ φύσιν δὲ πάλιν ἀπόδοσίς τε καὶ ψῦξις, ἡδονή. Πάνυ μὲν οὖν. Καὶ ῥίγους ἡ μὲν παρὰ φύσιν τοῦ ζῴου τῆς ὑγρότητος πῆξις λύπη, πάλιν δ' εἰς ταὐτὸν ἀπιόντων καὶ διακρινομένων, ἡ κατὰ φύσιν ὁδός, ἡδονή. Καὶ ἑνὶ λόγῳ σκόπει εἴ σοι μέτριος ὁ λόγος, ὃς ἂν φῇ τὸ ἐκ τῆς ἀπείρου καὶ πέρατος κατὰ φύσιν

ἔμψυχον γεγονὸς εἶδος, ὅπερ ἐν τῷ πρόσθεν ἔλεγον, ὅταν μὲν τοῦτο φθείρηται, τὴν φθορὰν λύπην εἶναι, τὴν δ' εἰς τὴν αὐτῶν οὐσίαν ὁδόν, ταύτην δ' αὖ πάλιν τὴν ἀναχώρησιν πάντων, ἡδονήν. Ἔστω· δοκεῖ γάρ μοι τύπον γέ τινα ἔχειν. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἓν εἶδος τιθώμεθα λύπης τε καὶ ἡδονῆς ἐν τούτοις τοῖς πάθεσιν ἑκατέροις. Κείσθω. Τίθει τοίνυν αὐτῆς τῆς ψυχῆς κατὰ τὸ τούτων τῶν παθημάτων προσδόκημα, τὸ μὲν πρὸ τῶν ἡδέων ἐλπιζόμενον ἡδὺ καὶ θαρραλέον, τὸ δὲ πρὸ τῶν λυπηρῶν φοβερὸν καὶ ἀλγεινόν. Ἔστι γὰρ οὖν τοῦθ' ἡδονῆς καὶ λύπης ἕτερον εἶδος, τὸ χωρὶς τοῦ σώματος αὐτῆς τῆς ψυχῆς διὰ προσδοκίας γιγνόμενον.

14 [Ἐν ταυτῷ p. 33]

Καὶ μὴν τό γε ἕτερον εἶδος τῶν ἡδονῶν, ὃ τῆς ψυχῆς αὐτῆς εἶναι ἔφαμεν, διὰ μνήμης πᾶν ἐστι γεγονός. Πῶς; Μνήμην, ὡς ἔοικεν, ὅ τι ποτέ ἐστι, πρότερον ἀναληπτέον· καὶ κινδυνεύει πάλιν ἔτι πρότερον αἴσθησιν μνήμης, εἰ μέλλει ταῦθ' ἡμῖν κατὰ τρόπον φανερά πῃ γενήσεσθαι. Πῶς φῄς; Θὲς τῶν περὶ τὸ σῶμα ἡμῶν ἑκάστοτε παθημάτων τὰ μὲν ἐν τῷ σώματι κατασβεννύμενα, πρὶν ἐπὶ τὴν ψυχὴν διεξελθεῖν, ἀπαθῆ ἐκείνην ἐάσαντα, τὰ δὲ δι' ἀμφοῖν ἰόντα, καί τινα ὥσπερ σεισμὸν ἐντιθέντα ἴδιόν τε καὶ κοινὸν ἑκατέρῳ. Κείσθω. Τὰ μὲν δὴ μὴ δι' ἀμφοῖν ἰόντα ἐὰν τὴν ψυχὴν ἡμῶν φῶμεν λανθάνειν, τὰ δὲ δι' ἀμφοῖν μὴ λανθάνειν, ἆρ' ὀρθότατα ἐροῦμεν; Πῶς γὰρ οὔ; Τὸ τοίνυν λεληθέναι μηδαμῶς ὑπολάβῃς, ὡς λέγω λήθης ἐνταῦθά που γένεσιν. Ἔστι γὰρ λήθη μνήμης ἔξοδος, ἡ δ' ἐν τῷ λεγομένῳ νῦν οὔπω γέγονε· τοῦ δὲ μήτε ὄντος μήτε γεγονότος πως γίγνεσθαι φάναι τινὰ ἀποβολὴν ἄτοπον. Ἡ γάρ; Τί

μήν; Τὰ τοίνυν ὀνόματα μετάβαλε μόνον. Πῶς; Ἀντὶ τοῦ λεληθέναι τὴν ψυχήν, ὅταν ἀπαθὴς αὕτη γίγνηται τῶν σεισμῶν τῶν τοῦ σώματος, ἣν νῦν λήθην καλεῖς, ἀναισθησίαν ἐπονόμασον. Ἔμαθον. Τὸ δ' ἐν ἑνὶ πάθει τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα κοινῇ γιγνόμενον κοινῇ καὶ κινεῖσθαι, ταύτην δ' αὖ τὴν κίνησιν ὀνομάζων αἴσθησιν, οὐκ ἀπὸ τρόπου φθέγγοι' ἄν. Ἀληθέστατα λέγεις. Οὐκοῦν ἤδη μανθάνομεν ὃ βουλόμεθα καλεῖν τὴν αἴσθησιν;

Ἐν ταυτῷ [p. 50] 15

Ὅτι καὶ σῶμα ἄνευ ψυχῆς καὶ ψυχὴ ἄνευ σώματος καὶ κοινῇ μετ' ἀλλήλων ἐν τοῖς παθήμασι μεστά ἐστι, συγκεκραμένης ἡδονῆς λύπαις.

Κεφ. μ'.

ΠΕΡΙ ΝΟΥ.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Φιλήβου [p. 58] 1

Ἔγωγε ἡγεῖσθαι οἶμαι ξύμπαντας, ὅσοις νοῦ [774] καὶ σμικρὸν προσήρτηται, μακρῷ ἀληθεστάτην εἶναι γνῶσιν.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ Φαίδωνος [p. 93] 2

Φέρε δὴ πρὸς Διός, λέγεται ψυχὴ ἡ μὲν νοῦν τε ἔχειν καὶ ἀρετὴν καὶ εἶναι ἀγαθήν, ἡ δὲ ἄνοιαν τε καὶ μοχθηρίαν καὶ εἶναι κακήν; Καὶ ταῦτα ἀληθῶς λέγεται;

Ἑρμοῦ [Patrit. p. 11] 3

Τ. Πῶς τοῦτο λέγεις ὦ πάτερ, ὁ νοῦς τῆς ψυχῆς χωρίζεται καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ πνεύματος; σοῦ εἰπόντος ἔνδυμα εἶναι τοῦ μὲν νοῦ τὴν ψυχὴν τῆς δὲ ψυχῆς τὸ πνεῦμα;

Δ. συννοεῖν δεῖ ὦ τέκνον τὸν ἀκούοντα τῷ λέγοντι καὶ συμπνεῖν καὶ ὀξυτέραν ἔχειν τὴν ἀκοὴν τῆς
[776] *τοῦ λέγοντος φωνῆς. ἡ σύνθεσις τῶν ἐνδυμάτων τούτων ἐν σώματι γηΐνῳ γίγνεται· ἀδύνατον γὰρ τὸν νοῦν ἐν γηΐνῳ σώματι γυμνὸν αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν ἑδράσαι. οὔτε γὰρ τὸ γήινον σῶμα δυνατόν ἐστι τὴν τηλικαύτην ἀθανασίαν ἐνεγκεῖν, οὔτε τὴν τοσαύτην ἀρετὴν ἀνασχέσθαι συγχρωτιζόμενον αὐτῇ παθητὸν σῶμα. ἔλαβεν [οὖν] ὥσπερ περιβόλαιον τὴν ψυχήν· ἡ δὲ ψυχὴ καὶ αὐτή τις θεία οὖσα καθάπερ ὑπηρέτις τῷ πνεύματι χρῆται, τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ζῷον διοικεῖ. ὅταν οὖν ὁ νοῦς ἀπαλλαγῇ τοῦ γηΐνου σώματος, τὸν ἴδιον εὐθὺς ἐνεδύσατο χιτῶνα τὸν πύρινον, ὃν οὐκ ἠδύνατο ἔχων εἰς τὸ γήινον σῶμα κατοικῆσαι. γῆ γὰρ πῦρ οὐ βαστάζει· πᾶσα γὰρ γῆ φλέγεται καὶ ὑπὸ ὀλίγου σπινθῆρος. διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὕδωρ περικέχυται τῇ γῇ, ὥσπερ ἔρυμα καὶ τεῖχος ἀντέχον πρὸς τὴν τοῦ πυρὸς φλόγα. νοῦς δὲ ὀξύτατος πάντων τῶν θείων*
(91) *νοημάτων ὢν καὶ τὸ ὀξύτατον πάντων τῶν στοιχείων ἔχει τὸ πῦρ σῶμα. δημιουργὸς γὰρ ὢν ὁ νοῦς τῶν πάντων ὀργάνῳ τῷ πυρὶ πρὸς τὴν δημιουργίαν χρῆται. καὶ ὃ μὲν τοῦ παντὸς τῶν πάντων, ὃ δὲ τοῦ ἀνθρώπου τῶν ἐπὶ γῆς μόνον. γυμνὸς γὰρ ὢν τοῦ πυρὸς ὁ ἐν ἀνθρώποις νοῦς ἀδυνατεῖ τὰ θεῖα δημιουργεῖν ἀνθρώπου ὢν τῇ οἰκήσει.*

4 *Πορφυρίου ἐκ τῶν πρὸς τὰ νοητὰ ἀφορμῶν.*

[778] *Πᾶν γεννητὸν ἀπ' ἄλλου τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως ἔχει, εἴγε μηδὲν ἀναιτίως γίγνεται. ἀλλὰ τῶν γε γεννητῶν ὅσα μὲν διὰ συνθέσεως κέκτηται τὸ εἶναι, λυτὰ ἂν εἴη καὶ διὰ τοῦτο φθαρτά· ὅσα δὲ ἁπλᾶ καὶ ἀσύνθετα ὄντα ἐν τῷ ἁπλῷ τῆς ὑποστάσεως κέκτηται τὸ*

εἶναι, ἄλυτα ὄντα, ἔστι μὲν ἄφθαρτα, γεννητὰ δὲ λέγεται, οὐ τῷ σύνθετα εἶναι ἀλλὰ τῷ ἀπ' αἰτίου τινὸς ἀνηρτῆσθαι. τὰ μὲν οὖν σώματα διχῶς γεννητά, καὶ ὡς ἀπ' αἰτίας ἠρτημένα τῆς παραγούσης καὶ ὡς σύνθετα· ψυχὴ δὲ καὶ νοῦς [ἁπλῶς] γεννητά, ὡς ἀπ' αἰτίας ἠρτημένα μόνον, οὐ μὴν καὶ ὡς σύνθετα. τὰ μὲν ἄρα σώματα γεννητὰ καὶ λυτὰ καὶ φθαρτά, τὰ δὲ [νοητὰ] ἀγέννητα μὲν ὡς ἀσύνθετα καὶ ταύτῃ καὶ ἄλυτα καὶ ἄφθαρτα, γεννητὰ δὲ ὡς ἀπ' αἰτίου ἠρτημένα.

Τοῦ αὐτοῦ. 5

Ὁ νοῦς οὐκ ἔστιν ἀρχὴ πάντων· πολλὰ γάρ ἐστιν ὁ νοῦς, πρὸ δὲ τῶν πολλῶν ἀνάγκη εἶναι τὸ ἕν. ὅτι δὲ πολλὰ ὁ νοῦς δῆλον· νοεῖ γὰρ ἀεὶ τὰ νοητά, οὐχ ἓν ὄντα ἀλλὰ πολλὰ καὶ οὐκ ἄλλα ὄντα παρ' ἐκεῖνο. εἰ οὖν ὁ αὐτός ἐστιν αὐτοῖς, ἐκεῖνα δὲ πολλά, πολλὰ ἂν [780]
εἴη καὶ ὁ νοῦς. ὅτι δὲ ὁ αὐτός ἐστι τοῖς νοητοῖς, οὕτως δείκνυται· εἰ γάρ τί ἐστιν ὃ θεωρεῖ, ἤτοι ἐν ἑαυτῷ ἔχων τοῦτο θεωρήσει ἢ ἐν ἄλλῳ κείμενον. καὶ ὅτι μὲν θεωρεῖ δῆλον· σὺν γὰρ τῷ νοεῖν εἴη ἂν νοῦς, ἀφαιρεθεὶς δὲ τοῦ νοεῖν ἀφῄρηται τῆς οὐσίας. δεῖ τοίνυν ἐπιστήσαντας τοῖς πάθεσιν ἃ συμβαίνει περὶ τὰς γνώσεις ἀνιχνεῦσαι τὴν ἐκείνου θεωρίαν. γνωστικαὶ δὲ δυνάμεις ἐν ἡμῖν ἀθρόον αἴσθησις φαντασία νοῦς. πάντῃ δὲ τὸ αἰσθήσει προσχρώμενον τοῖς ἔξω ἐπιβάλλον θεωρεῖ, οὐχ ἑνούμενον ἐκείνοις ἃ θεωρεῖ, ἀλλὰ μόνον τύπον αὐτῶν ἐκ τῆς πρὸς αὐτὰ προσβολῆς λαμβάνον. ὅταν οὖν ἴδῃ ὀφθαλμὸς τὸ ὁρώμενον, ἀμήχανον ἐν ταυτότητι γενέσθαι τοῦ ὁρωμένου· οὐ γὰρ ἂν ἴδοι, εἰ μὴ ἐν διαστάσει γένοιτο. ὡσαύτως δὲ κἂν τὸ ἁπτόμενον ἐν ταυτότητι γενόμενον φθαρείη. ἐξ ὧν δῆλον ὅτι ἀεὶ ἥ τε αἴσθησις καὶ τὸ αἰσθή-

σει προσχρώμενον εἰς τὸ ἔξω φέρεται, εἰ μέλλει τὸ αἰσθητὸν καταλήψεσθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ φαντασία ἀεὶ ἐπὶ τὸ ἔξω φέρεται, καὶ τῇ τάσει αὐτῆς τὸ εἰκόνισμα παρυφίσταται, ἤτοι καὶ παρασκευάζει ἔξωθεν
[782] αὐτῇ τῇ πρὸς τὸ ἔξω τάσει τὴν ὡς ἔξω ὄντος εἰκονίσματος ἐνδεικνυμένου [αἴσθησιν]. καὶ τούτων μὲν κατάληψις τοιαύτη, ὧν οὐδεμία εἰς ἑαυτὴν συννεύουσα καὶ συναγομένη ἐντύχοι ἂν ἢ τῷ αἰσθητῷ ἢ τῷ ἀναισθήτῳ εἴδει. ἐπὶ δὲ τοῦ νοῦ οὐ τοῦτον τὸν τρόπον ἡ κατάληψις, ἀλλὰ συννεύοντος εἰς ἑαυτὸν καὶ ἑαυτὸν θεωροῦντος. παρεξελθὼν γὰρ τοῦ θεάσασθαι τὰς ἑαυτοῦ ἐνεργείας καὶ ὄμμα εἶναι τῶν αὐτοῦ ἐνεργειῶν οὐσῶν τὸ ὅραμα, οὐδὲν ἂν νοήσειεν. ὡς μὲν οὖν ἦν ἡ αἴσθησίς τε καὶ τὸ αἰσθητόν, οὕτως ἐστὶν ὁ νοῦς τε καὶ τὸ νοητόν. θεωρεῖ δὲ ἣ μὲν ἐκτεινομένη εἰς τὸ ἔξω εὑρίσκουσα τὸ αἰσθητὸν ἐν τῇ ὕλῃ κείμενον, ὁ δὲ νοῦς εἰς αὐτὸν συναγόμενος, οὐδαμῇ ἔξω ἐκτεινόμενος, ὅπερ καὶ ἐδόκει τισίν, ὀνόματος διαφορᾶς προστεθείσης τῇ τοῦ νοῦ ὑποστάσει καὶ τῆς
(92) φαντασίας. ἡ γὰρ ἐν λογικῷ ζῴῳ φαντασία ἐδέδοκτο αὐτοῖς νόησις· ἀλλ' ἐκείνοις μὲν πάντα ἀπαρτήσασιν ἀπὸ τῆς ὕλης καὶ τῆς σωματικῆς φύσεως ἀκόλουθον ἦν καὶ τὸν νοῦν τούτων ἀπαρτᾶν. ὁ δ' ἡμέτερος [νοῦς]
[784] σωμάτων καὶ ἑτέρων θεωρὸς οὐσιῶν πού τοίνυν κειμένας καταλήψεται αὐτάς, ἔξω δὲ ὄντων ὕλης οὐδαμοῦ ἂν εἴη ταῦτα. δῆλον οὖν ὡς νοερὰ καὶ νοήσει συναχθήσεται. καὶ τοίνυν εἰ νοερὰ εἰς τὸν νοῦν, καὶ τὸ νοητὸν καὶ ἑαυτὸν θεωρήσει νοῶν τὰ νοητά. καὶ χωρῶν εἰς ἑαυτὸν νοεῖ διὰ τὸ εἰς ἐκεῖνα χωρεῖν. εἰ δὲ πολλὰ καὶ τὰ νοητά (πολλὰ γὰρ ὁ νοῦς νοεῖ καὶ οὐχ ἕν), πολλὰ ἂν εἴη ἐξ ἀνάγκης καὶ αὐτός. κεῖται δὲ

πρὸ τῶν πολλῶν τὸ ἕν, ὥστε ἀνάγκη πρὸ τοῦ νοῦ εἶναι τὸ ἕν.

Ἀρχύτου ἐκ τοῦ περὶ νόω καὶ αἰσθάσιος. 6

Αἴσθασις μὲν ἐν σώματι γίνεται, νόος δ' ἐν ψυχᾷ. τὸ μὲν γὰρ ἀρχὰ τῶν αἰσθατῶν ὑπάρχει, ἃ δὲ τῶν νοατῶν. πλάθεος μὲν γὰρ μέτρον ἀριθμός, μάκεος δὲ πούς, ῥοπᾶς δὲ καὶ σταθμᾶς ζυγόν, ὀρθότατος δὲ καὶ εὐθύτατος κανὼν καὶ στάθμα, ὀρθὰ γωνία. οὕτως δὲ καὶ τῶν μὲν αἰσθατῶν αἴσθασις [ἀρχὰ καὶ] μέτρον, τῶν δὲ νοατῶν νόος ἀρχὰ καὶ μέτρον ἐντί. καὶ ὁ μὲν [786]
νόος ἀρχὰ νοατῶν τε καὶ φύσι πράτων, ἁ δὲ αἴσθασις [αἰσθατῶν τε καὶ φύσι δευτέρων]. ὃ μὲν γὰρ ἁμῖν ἐντὶ ἀρχὰ τᾶς ψυχᾶς, ἃ δὲ τῶ σώματος. καὶ ὁ μὲν νόος τῶν τιμιαιτάτων ἐντὶ κριτάς, ἁ δ' αἴσθασις τῶν χρησιμωτάτων. ἁ μὲν γὰρ αἴσθασις τῶ σώματος ἕνεκεν συνέστακε καὶ τᾶς ἐς τοῦτο λειτουργίας, ὁ δὲ νόος [τᾶς ψυχᾶς ἕνεκεν] καὶ τᾶς ἐς ταύτας πολυφραδμοσύνας. καὶ ὁ μὲν νόος ἐντὶ ἀρχὰ τᾶς ἐπιστάμας, ἁ δ' αἴσθασις τᾶς δόξας· ἃ μὲν γὰρ ἔχει τὰν ἐκ τῶν αἰσθατῶν ἐνέργειαν, ὃ δὲ τὰν ἐκ τῶν νοατῶν. τυγχάνοντι δὲ τὰ μὲν αἰσθατὰ τῶν πραγμάτων κινάσιος μεταβλάσιός τε κοινανέοντα, τὰ δὲ νοατὰ στάσιος καὶ ἀιδιότατος. παραπλασίως δὲ καὶ ἁ αἴσθασις καὶ ὁ νόος ἔχοντι· ἁ μὲν γὰρ αἴσθασις τῶ αἰσθατῶ, τὸ δ' αἰσθατὸν καὶ κινέεται καὶ μεταβάλλει καὶ οὐδέποκα ἐν ταυτῷ ἀτρεμέει· διὸ καὶ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ βέλτιον καὶ χεῖρον γίνεται ὁρῆν [τὸ αἰσθατόν]· ὁ δὲ νόος τῶ νοατῶ, τὸ δὲ νοατὸν ἀκίνατον ἐξ ὠσίας· διὸ οὔτε μᾶλ- [788]
λον οὔτε ἧττον οὔτε βέλτιον οὔτε χεῖρόν ἐντι νοὲν τὸ νοατόν. καὶ καθάπερ ὁ νόος τὸ πρᾶτον βλέπει καὶ τὸ παράδειγμα, οὕτως ἁ αἴσθασις τὰν εἰκόνα καὶ τὸ δεύ-

τερον. ὁ μὲν γὰρ νόος οὐκ ἄνθρωπον ἁπλῶς, ἁ δ' αἴσθασις ἁπλῶς τὰν τῶ ἁλίω σφαῖραν ἢ τὰς χειροτεχνατῶν . . . ἔτι ὁ μὲν νόος ἀμερὴς καὶ ἀδιαίρετος, καθάπερ μονὰς καὶ στιγμά· παραπλασίως δὲ καὶ τὸ νοατόν, τὸ γὰρ εἶδος οὔτε πέρας σώματός ἐντι οὔτε ὅρος ἀλλὰ μόνον τύπωσις τῶ ἐόντος, ᾇ ἐόν ἐντι· ἁ δ' αἴσθασις μεριστὰ καὶ διαιρετά· [παραπλασίως δὲ καὶ τὸ αἰσθατόν]. τῶν γὰρ ἐόντων ἐντὶ τὰ μὲν αἰσθατὰ τὰ δὲ δοξαστὰ τὰ δὲ ἐπιστατὰ τὰ δὲ νοατά. καὶ τὰ μὲν σώματα, ὧν ἐντί τις ἀντιτυπία, αἰσθατά· δοξαστὰ δὲ τὰ μετέχοντα τῶν εἰδέων ὡς αἱ εἰκόνες, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος τῶ ἀνθρώπω καὶ τὸ τὶ τρίγωνον τῶ τριγώνω· ἐπιστατὰ δὲ τὰ τοῖς εἴδεσι συμβεβακότα ἐξ ἀνάγκας, ὡς ἐν γαμετρίᾳ τὰ τοῖς σχήμασι· νοατὰ δὲ αὐτὰ τὰ εἴδεα καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν ἐπιστατῶν, οἷον αὐτὸς ὁ κύκλος καὶ τρίγωνον καὶ σφαῖρα. τυγχάνοντι δὲ
[790] (93) *καὶ ἐν ἁμῖν αὐτοῖς κατὰ τυχὰν νώσιες τέτταρες, νόος ἐπιστάμα δόξα αἴσθασις, ὧν αἱ μὲν δύο τῶ λόγω ἀρχαί ἐντι, οἷον νόος καὶ αἴσθασις, τὰ δὲ δύο τέλεα, οἷον ἐπιστάμα καὶ δόξα. τὸ δ' ὅμοιον ἀεὶ τῶ ὁμοίω γνωστικόν, ὅθεν φανερὸν ὅτι ὁ μὲν νόος ἐν ἁμῖν τῶν νοατῶν γνωστικός, ἁ δὲ ἐπιστάμα τῶν ἐπιστατῶν, ἁ δὲ δόξα τῶν δοξαστῶν, ἁ δὲ αἴσθασις τῶν αἰσθατῶν.*

7 . . .

Πυθαγόρας Ἀναξαγόρας Πλάτων Ξενοκράτης Κλεάνθης θύραθεν εἰσκρίνεσθαι τὸν νοῦν.

Παρμενίδης καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Δημόκριτος ταυτὸν νοῦς καὶ ψυχή, καθ' οὓς οὐδὲν ἂν εἴη ζῷον ἄλογον κυρίως.

8 *Ἰαμβλίχου ἐκ τοῦ περὶ ψυχῆς.*

Πάλιν τοίνυν περὶ τοῦ νοῦ καὶ πασῶν τῶν κρειτ-
[792] *τόνων δυνάμεων τῆς ψυχῆς οἱ μὲν στωικοὶ λέγουσι*

μὴ εὐθὺς ἐμφύεσθαι τὸν λόγον, ὕστερον δὲ συναθροίζεσθαι ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων καὶ φαντασιῶν περὶ δεκατέσσαρα ἔτη. οἱ δ' ἀπὸ Πλάτωνος καὶ Πυθαγόρου παρεῖναι μὲν καὶ ἐν τοῖς ἀρτιγενέσι τὸν λόγον φασίν, ἐπισκοτεῖσθαί γε μὴν ἐν τοῖς ἔξωθεν καὶ μὴ ἐνεργεῖν τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν ἀλλ' ἡσυχάζειν. ἤδη τοίνυν περὶ τοῦ νοῦ πολλοὶ μὲν περιπατητικοὶ τὸν ἐκ σπέρματος καὶ τὸν ἀπὸ τῆς φύσεως ἄλλον νοῦν ὑποθέμενοι, [τὸν μὲν] ὡς αὐτίκα μάλα ἀποβλαστάνοντα ἀπὸ τῆς πρώτης γενέσεως, [τὸν δὲ] καὶ χωριστὸν καὶ θύραθεν ἐπικαλούμενον ὕστερον παραγίγνεσθαι λέγουσιν ὀψιαίτατα, ἐπειδὰν τελειωθῇ μὲν ὁ κατὰ δύναμιν νοῦς· ἐπιτηδείως δὲ μετέχειν τῆς κατ' ἐνέργειαν νοήσεως. πολλοὶ δὲ αὐτῶν τῶν πλατωνικῶν καὶ τὸν νοῦν τῆς ψυχῆς ἅμα τῇ πρώτῃ εἰσόδῳ αὐτῆς εἰς τὸ σῶμα συνεισάγουσιν, οὐδὲ εἶναι ὅλως ἑτέραν μὲν αὐτήν, ἕτερον δὲ αὐτῆς τὸν νοῦν.

Κεφ. μα'.

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ.

1

Θαλῆς ἀπεφήνατο πρῶτος τὴν ψυχὴν ἀεικίνητον ἢ αὐτοκίνητον. [794]

Πυθαγόρας ἀριθμὸν αὐτὸν κινοῦντα, τὸν δ' ἀριθμὸν ἀντὶ τοῦ νοῦ παραλαμβάνει. ὁμοίως δὲ καὶ Ξενοκράτης.

Ἀλκμαίων φύσιν αὐτοκίνητον κατ' ἀίδιον κίνησιν, καὶ διὰ τοῦτο ἀθάνατον αὐτὴν καὶ προσεμφερῆ τοῖς θείοις ὑπολαμβάνει. [796]

Δικαίαρχος ἁρμονίαν τῶν τεττάρων στοιχείων.

Ἀσκληπιάδης ὁ ἰατρὸς συγγυμνασίαν τῶν αἰσθήσεων.

Ἀριστοτέλης ἐντελέχειαν πρώτην σώματος φυσικοῦ, ὀργανικοῦ, δυνάμει ζωὴν ἔχοντος· τὴν δὲ ἐντελέχειαν ἀκουστέον ἀντὶ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ἐνεργείας.

Ἀναξιμένης Ἀναξαγόρας Ἀρχέλαος Διογένης ἀερώδη.

Οἱ στωικοὶ πνεῦμα νοερὸν θερμόν.

Παρμενίδης δὲ καὶ Ἵππασος πυρώδη.

Δημόκριτος πυρῶδες σύγκριμα ἐκ τῶν λόγῳ θεωρητῶν, σφαιρικὰς μὲν ἐχόντων τὰς ἰδέας, πυρίνην δὲ τὴν δύναμιν, ὅπερ σῶμα εἶναι.

Ἡρακλείδης φωτοειδῆ τὴν ψυχὴν ὡρίσατο.

Λεύκιππος ἐκ πυρὸς εἶναι τὴν ψυχήν.

Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης ἐξ ἀέρος εἶναι τὴν ψυχήν.

[798] Ἵππων ἐξ ὕδατος τὴν ψυχήν.

Ξέναρχος ὁ περιπατητικὸς καί τινες ἕτεροι τῆς αὐτῆς αἱρέσεως τὴν κατὰ τὸ εἶδος τελειότητα καὶ ἐντελέχειαν, καθ' ἑαυτὴν οὖσαν ἅμα καὶ μετὰ τοῦ σώματος συντεταγμένην.

Ἐπίκουρος κρᾶμα ἐκ τεττάρων, ἐκ ποιοῦ πυρώδους, ἐκ ποιοῦ ἀερώδους, ἐκ ποιοῦ πνευματικοῦ, ἐκ τετάρτου τινὸς ἀκατονομάστου· τοῦτο δ' ἦν αὐτῷ τὸ αἰσθητικόν· ὧν τὸ μὲν πνεῦμα κίνησιν, τὸν δὲ
(94) ἀέρα ἠρεμίαν, τὸ δὲ θερμὸν τὴν φαινομένην θερμότητα τοῦ σώματος, τὸ δ' ἀκατονόμαστον τὴν ἐν ἡμῖν ἐμποιεῖν αἴσθησιν· ἐν οὐδενὶ γὰρ τῶν ὀνομαζομένων στοιχείων εἶναι αἴσθησιν.

Ἑρμοῦ [Patrit. p. 41b]

Ψυχὴ τοίνυν ἐστὶν οὐσία ἀίδιος νοητική, νόημα ἔχουσα τὸν ἑαυτῆς λόγον.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Φαίδρου [p. 247] 2

Ἡ γὰρ ἀχρώματός τε καὶ ἀσχημάτιστος καὶ ἀναφὴς οὐσία ὄντως ψυχῆς.

Ἑρμοῦ [Patrit. p. 40b] 3

Ἔστι τοίνυν ἡ ψυχὴ ἀσώματος οὐσία· εἰ γὰρ ἔχει σῶμα, οὐκ ἔτι ἔσται αὐτῆς σωστική. πᾶν γὰρ σῶμα [800] δεῖται τοῦ εἶναι, δεῖται καὶ ζωῆς τῆς ἐν τάξει κειμένης. παντὶ γὰρ τῷ γένεσιν ἔχοντι καὶ μεταβολὴν δεῖ ἐπακολουθεῖν. τὸ γὰρ γιγνόμενον γίγνεται ἐν μεγέθει, γιγνόμενον γὰρ αὔξην ἔχει· παντὶ δὲ τῷ αὐξανομένῳ ἐπακολουθεῖ μείωσις, μειώσει φθορά. μετειληφὸς δὲ εἴδους ζωῆς ζῇ καὶ κοινωνεῖ τοῦ εἶναι κατὰ τὴν ψυχήν. ἡ δὲ αἰτία ἑτέρῳ τοῦ εἶναι αὐτὴ πρώτη ὄν ἐστι. τὸ δὲ εἶναι νῦν λέγω τὸ ἐν λόγῳ γίνεσθαι καὶ μετέχειν ζωῆς νοερᾶς· παρέχει δὲ ἡ ψυχὴ ζωὴν νοεράν. καλεῖται δὲ ζῷον μὲν διὰ τὴν ζωήν, λογικὸν δὲ διὰ τὸ νοερόν, θνητὸν δὲ διὰ τὸ σῶμα· ψυχὴ ἄρα ἀσώματος, ἀμετάπτωτον ἔχουσα τὴν δύναμιν. πῶς γὰρ οἷόν τέ ἐστι λέγειν ζῷον νοερόν, μὴ οὔσης οὐσίας τῆς καὶ παρεχούσης ζωήν; ἀλλ' οὐδὲ λογικὸν οἷόν τέ ἐστιν εἰπεῖν, μὴ οὔσης τῆς διανοητικῆς οὐσίας τῆς καὶ παρεχούσης νοερὰν ζωήν. ἐν πᾶσι δὲ οὐκ ἀφικνεῖται τὸ νοερὸν διὰ τὴν τοῦ σώματος σύστασιν πρὸς τὴν ἁρμονίαν. ἐὰν γὰρ ὑπερέχῃ ἐν τῇ συστάσει τὸ θερμόν, κοῦφος καὶ ἔνθερμος γίνεται, ἐὰν δὲ τὸ ψυχρόν, βαρὺς καὶ νωχελὴς γίνεται· φύσις γὰρ ἁρμόζει τὴν τοῦ [802] σώματος σύστασιν πρὸς τὴν ἁρμονίαν. εἴδη δὲ τῆς ἁρμονίας τρία, τὸ κατὰ τὸ θερμὸν καὶ τὸ κατὰ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ κατὰ τὸ μέσον. ἁρμόζει δὲ κατὰ τὸν ἐπι-

κρατήσαντα ἀστέρα τῆς συγκράσεως τῶν ἀστέρων. παραλαβοῦσα δὲ ψυχὴ καθὼς εἵμαρται, τούτῳ παρέχει ζωὴν τῷ τῆς φύσεως ἔργῳ. ἡ φύσις τοίνυν ὁμοιοῖ τὴν ἁρμονίαν τοῦ σώματος τῇ τῶν ἀστέρων συγκράσει, καὶ ἑνοῖ τὰ πολυμιγῆ πρὸς τὴν τῶν ἄστρων ἁρμονίαν, ὥστε ἔχειν πρὸς ἄλληλα συμπάθειαν. τέλος γὰρ τῆς τῶν ἀστέρων ἁρμονίας τὸ γεννᾶν συμπάθειαν καθ' εἱμαρμένην αὐτῶν.

4 (94) Τοῦ αὐτοῦ [Patrit. p. 41]

Ψυχὴ τοίνυν ἐστὶν ὦ Ἄμμων οὐσία αὐτοτελής, ἐν ἀρχῇ ἑλομένη βίον τὸν καθ' εἱμαρμένην, καὶ ἐπεσπάσατο ἑαυτῇ λόγον ὅμοιον τῇ ὕλῃ ἔχοντα θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν. καὶ ὁ μὲν θυμὸς ὑπάρχει ὕλη. οὗτος ἐὰν ἕξιν ποιήσῃ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς νόημα, γίνεται ἀν-
[804] δρεία, καὶ οὐ παράγεται ὑπὸ δειλίας. ἡ δὲ ἐπιθυμία παρέχεται. αὕτη ἐὰν ἕξιν ποιήσῃ πρὸς τὸν τῆς ψυχῆς λογισμόν, γίνεται σωφροσύνη καὶ οὐ κινεῖται ὑπὸ ἡδονῆς· ἀναπληροῖ γὰρ ὁ λογισμὸς τὸ ἐνδέον τῆς ἐπιθυμίας. ὅταν δὲ ἀμφότερα ὁμονοήσῃ καὶ ἴσην ἕξιν ποιήσῃ καὶ ἔχηται ἀμφότερα τοῦ τῆς ψυχῆς λογισμοῦ, γίνεται δικαιοσύνη. ἡ γὰρ ἴση ἕξις αὐτῶν ἀφαιρεῖ μὲν τὴν ὑπερβολὴν τοῦ θυμοῦ, ἐπανισοῖ δὲ τὸ ἐνδέον τῆς ἐπιθυμίας. ἀρχὴ δὲ τούτων ἡ διανοητικὴ οὐσία, καθ' αὐτὴν ἑαυτὴ οὖσα, ἐν τῷ αὐτῆς περινοητικῷ λόγῳ κράτος ἔχουσα τὸν ἑαυτῆς λόγον. ἄγει δὲ καὶ ἡγεμονεύει ἡ οὐσία ὥσπερ ἄρχων, ὁ δὲ λόγος αὐτῆς ὥσπερ σύμβουλος ὁ περινοητικός. λόγος τοίνυν τῆς οὐσίας ἐστὶ γνῶσις τῶν λογισμῶν τῶν παρεχόντων εἰκασμὸν λογισμοῦ τῷ ἀλόγῳ, ἄμυδρον μὲν ὡς πρὸς λογισμόν, λογισμὸν δὲ ὡς πρὸς τὸ ἄλογον, καθάπερ ἠχὼ πρὸς φωνὴν καὶ τὸ τῆς σελήνης λαμπρὸν πρὸς ἥλιον. ἥρμοσται δὲ θυμὸς καὶ ἐπιθυμία πρός τινα λο-

γισμὸν καὶ ἀνθέλκει ἄλληλα καὶ ἐπίσταται ἐν ἑαυτοῖς κυκλικὴν διάνοιαν.

Τοῦ αὐτοῦ [Patrit. p. 41] 5

Ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος καὶ ἀεικίνητος. ἔφημεν γὰρ [806]
ἐν τοῖς γενικοῖς κινήσεις τὰς μὲν ὑπὸ τῶν ἐνεργειῶν
τὰς δὲ ὑπὸ τῶν σωμάτων. φαμὲν δὲ τὴν ψυχὴν ἐξ οὐ-
σίας τινὸς οὐχ ὕλης γεγενῆσθαι, ἀσώματον οὖσαν καὶ
αὐτῆς ἀσωμάτου οὔσης. πᾶν γὰρ τὸ γινόμενον ἀνά-
γκη ἔκ τινος γεγενῆσθαι. ὅσων μὲν οὖν τῇ γενέσει
φθορὰ ἐπακολουθεῖ, τούτοις δύο κινήσεις ἐπακολου-
θεῖν ἀνάγκη, τήν τε ψυχῆς ὑφ' ἧς κινεῖται, καὶ τὴν
τοῦ σώματος ὑφ' ἧς αὔξεται καὶ φθίνει, ἔτι δὲ καὶ
ἀναλυθέντος ἀναλύεται. ταύτην ὁρίζομαι τὴν κίνησιν
τῶν φθαρτῶν σωμάτων. ἡ δὲ ψυχὴ ἀεικίνητος, ὅτι
ἀεὶ αὐτὴ κινεῖται καὶ ἄλλοις κίνησιν ἐνεργεῖ. κατὰ
τοῦτον οὖν τὸν λόγον ἐστὶ ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος καὶ
ἀεικίνητος ἔχουσα κίνησιν τὴν αὐτῆς ἐνέργειαν. ἰδέαι
δὲ ψυχῶν θεία ἀνθρωπίνη ἄλογος. ἡ μὲν οὖν θεία
τοῦ θείου σώματος, ἐν ᾧ ἡ αὐτῆς ἐνέργεια. ἐν μὲν γὰρ
αὐτῷ κινεῖται καὶ ἑαυτὸ κινεῖ. ἐπὰν γὰρ θνητῶν
ζῴων ἀπαλλαγῇ, χωρισθεῖσα τῶν ἀλόγων ἑαυτῆς με-
ρῶν, ἐξελθοῦσα εἰς τὸ θεῖον σῶμα, ὡς ἀεικίνητος ἐν
ἑαυτῷ κινεῖται συμπεριφερομένη τῷ παντί. ἡ δὲ ἀν- [808]
θρωπίνη ἔχει μὲν καί τι τοῦ θείου, συνῆπται δὲ αὐτῇ
καὶ τὰ ἄλογα, ἥ τε ἐπιθυμία καὶ ὁ θυμός. καὶ αὗται
μὲν ἀθάνατοι, καθότι καὶ αὐταὶ ἐνέργειαί τυγχάνου-
σιν· αἱ ἐνέργειαι δὲ θνητῶν σωμάτων. διὸ τοῦ μὲν
θείου μέρους τῆς ψυχῆς οὔσης ἐν τῷ θείῳ σώματι
πόρρω τυγχάνουσιν οὖσαι, ἐπειδὰν δὲ εἰσέλθῃ τοῦτο
εἰς θνητὸν σῶμα, κἀκεῖνα ἐπιφοιτᾷ, καὶ τῇ παρουσίᾳ
αὐτῶν γίνεται ἀεὶ ψυχὴ ἀνθρωπίνη. ἡ δὲ τῶν ἀλόγων
συνέστηκεν ἐκ θυμοῦ τε καὶ ἐπιθυμίας. διόπερ καὶ

ἄλογα ἐκλήθη τὰ ζῷα ταῦτα, στερήσει τοῦ λόγου τῆς ψυχῆς. τετάρτην δὲ νόει τὴν τῶν ἀψύχων, ἥτις ἔξωθεν οὖσα τῶν σωμάτων ἐνεργεῖ κινοῦσα. αὕτη δ' ἂν εἴη ἐν τῷ θείῳ σώματι κινουμένη καὶ ὥσπερ κατὰ πάροδον ταῦτα κινοῦσα.

6 Τοῦ αὐτοῦ [Patrit. p. 41 b]

Ψυχὴ τοίνυν ἐστὶν ἀΐδιος νοητικὴ οὐσία νόημα ἔχουσα τὸν ἑαυτῆς λόγον, συννοοῦσα δὲ διάνοιαν τῆς ἁρμονίας ἐπισπᾶται. ἀπαλλαγεῖσα δὲ τοῦ φυσικοῦ σώματος αὐτὴ καθ' αὐτὴν μένει, αὐτὴ ἑαυτῆς οὖσα ἐν
[810] τῷ νοητῷ κόσμῳ. ἄρχει δὲ τοῦ ἑαυτῆς λόγου, φέρουσα ὁμοίαν κίνησιν ἐν τῷ ἑαυτῆς νοήματι, ὀνόματι ζωὴν τῷ εἰς ζωὴν ἐρχομένῳ. τοῦτο γὰρ ἴδιον ψυχῆς τὸ παρέχειν ἑτέροις ὅμοιον τῇ ἰδιότητι αὐτῆς. δύο τοίνυν εἰσὶ ζωαὶ καὶ δύο κινήσεις, μία μὲν ἡ κατ' οὐσίαν ἑτέρα δὲ ἡ κατὰ φύσιν σώματος. καὶ ἣ μὲν γενικωτέρα ἣ δὲ μερικωτέρα. καὶ ἣ μὲν κατ' οὐσίαν ἐστὶν αὐτεξούσιος ἣ δὲ ἀναγκαστική· πᾶν γὰρ τὸ κινούμενον τῇ τοῦ κινοῦντος ἀνάγκῃ ὑποτέτακται. ἡ δὲ κινοῦσα κίνησις τῷ τῆς νοητικῆς οὐσίας ἔρωτι ᾠκείωται. εἴη γὰρ ἂν ψυχὴ ἀσώματος ἀμέτοχος οὐσία τοῦ φυσικοῦ σώματος· εἰ γὰρ ἔχει σῶμα, οὔτε λόγον ἔχει οὔτε νόησιν. πᾶν γὰρ σῶμα ἀνόητον· μεταλαβὸν δὲ οὐσίας τὸ εἶναι ζῷον ἔμπνουν ἔσχε. καὶ τὸ μὲν πνεῦμα τοῦ σώματος, ὁ δὲ λόγος τῆς οὐσίας τοῦ καλοῦ θεωρητικός ἐστι. τὸ δὲ αἰσθητικὸν πνεῦμα τῶν φαινομένων κριτικόν ἐστι. διῄρηται δὲ εἰς τὰς ὀργανικὰς αἰσθήσεις, καὶ ἔστι τι μέρος αὐτοῦ πνευματικὴ ὅρασις καὶ πνεῦμα ἀκουστικὸν καὶ ὀσφρητικὸν καὶ γευστικὸν καὶ ἁπτικόν. τοῦτο τὸ πνεῦμα ἀναγόμενον ὑπὸ διανοίας κρίνει τὸ αἰσθητικόν, εἰ δὲ μή, φαντάζεται μόνον· τοῦ γὰρ σώματός ἐστι καὶ δεκτικὸν πάντων. ὁ δὲ λόγος

τῆς οὐσίας ἐστὶ τὸ φρονοῦν. συνυπάρχει δὲ τῷ λόγῳ ἡ τῶν τιμίων γνῶσις, τῷ δὲ πνεύματι ἡ δόξα. τὸ μὲν [812] γὰρ ἀπὸ τοῦ περιέχοντος κόσμου τὴν ἐνέργειαν ἔχει, ἣ δὲ ἀφ' ἑαυτῆς.

Περὶ κινήσεως καὶ ἀφθαρσίας ψυχῆς. 7

Ἀριστοτέλης ἀκίνητον τὴν ψυχὴν πάσης κινήσεως προηγουμένην, τῆς δὲ κατὰ συμβεβηκὸς μετέχειν, καθάπερ τὰ σχήματα καὶ τὰ πέρατα καὶ καθάπαξ τὰ περὶ τοῖς σώμασιν εἴδη.

Πλάτων ἄφθαρτον καὶ ἀεικίνητον· λέγει γοῦν ἐν Φαίδωνι [p. 70] "εἰπόντος δὴ τοῦ Σωκράτους ταῦτα, ὑπολαβὼν ὁ Κέβης ἔφη· ὦ Σώκρατες, τὰ μὲν ἄλλα ἔμοιγε δοκεῖ λέγεσθαι καλῶς, τὰ δὲ περὶ τῆς ψυχῆς πολλὴν ἀπιστίαν παρέχει τοῖς ἀνθρώποις, μὴ ἐπειδὰν ἀπαλλαγῇ τοῦ σώματος οὐδαμοῦ ἐστίν, ἀλλ' ἐκείνῃ (95) τῇ ἡμέρᾳ διαφθείρεταί τε καὶ ἀπόλλυται ᾗ ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, εὐθὺς ἀπαλλαττομένη τοῦ σώματος καὶ ἐκβαίνουσα ὥσπερ πνεῦμα ἢ καπνὸς διασκεδασθεῖσα οἴχεται διαπτομένη, καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμοῦ ᾖ. ἐπεὶ εἴπερ εἴη που αὐτὴ καθ' αὑτὴν συνηθροισμένη καὶ ἀπηλλαγμένη τούτων τῶν κακῶν ὧν νῦν σὺ διῆλθες, πολλὴ ἂν ἐλπὶς εἴη καὶ καλὴ ὦ Σώκρατες ὡς ἀληθῆ ἐστιν ἃ σὺ λέγεις· ἀλλὰ τοῦτο δὴ ἴσως οὐκ ὀλίγης παραμυθίας δεῖται καὶ πίστεως, ὡς ἔστι τε ἡ ψυχὴ ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου καί τινα δύναμιν ἔχει καὶ φρόνησιν. ἀληθῆ λέγεις, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κέβης· ἀλλὰ τί δὴ ποιῶμεν; ἢ περὶ αὐτῶν τούτων βούλει διαμυθολογῶμεν, εἴτε εἰκὸς οὕτως ἔχειν εἴτε μή; ἐγὼ γοῦν, ἔφη ὁ Κέβης, ἡδέως ἂν ἀκούσαιμ' ἥντινα δόξαν ἔχεις περὶ αὐτῶν."

Ἐν ταὐτῷ [p. 70] 8

Παλαιὸς μὲν οὖν ἔστι τις λόγος οὗτος οὐ μεμνή-

μεθα, ὡς εἰσὶν ἐνθένδε ἀφικόμεναι ἐκεῖ καὶ πάλιν γε δεῦρο ἀφικνοῦνται καὶ γίγνονται ἐκ τῶν τεθνεώτων. καὶ εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, πάλιν γίγνεσθαι ἐκ τῶν ἀποθανόντων τοὺς ζῶντας, ἄλλο τι ἢ εἶεν ἡμῶν αἱ ψυχαὶ ἐκεῖ; οὐ γὰρ ἄν που πάλιν ἐγίγνοντο μὴ οὖσαι· καὶ τοῦτο ἱκανὸν τεκμήριον τοῦ ταῦτ' εἶναι, εἰ τῷ ὄντι φανερὸν γένοιτο, ὅτι οὐδαμόθεν ἄλλοθεν γίγνονται οἱ ζῶντες ἢ ἐκ τῶν τεθνεώτων. εἰ δὲ μή ἐστι τοῦτο, ἄλλου ἄν του δέοι λόγου. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Κέβης. Μὴ τοίνυν κατ' ἀνθρώπων, ἦ δ' ὅς, σκόπει μόνον τοῦτο, εἰ βούλει ῥᾷον μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ κατὰ ζῴων πάντων καὶ φυτῶν, καὶ ξυλλήβδην ὅσαπερ ἔχει γένεσιν, περὶ πάντων ἴδωμεν, ἆρα οὑτωσὶ γίγνεται ἅπαντα οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία, ὅσοις τυγχάνει ὂν τοιοῦτόν τι, οἷον τὸ καλὸν τῷ αἰσχρῷ ἐναντίον που καὶ δίκαιον ἀδίκῳ, καὶ ἄλλα δὴ μυρία οὕτως ἔχει. τοῦτο οὖν σκεψώμεθα, ἆρα ἀναγκαῖον, ὅσοις ἔστι τι ἐναντίον, μηδαμόθεν ἄλλοθεν αὐτὸ γίγνεσθαι ἢ ἐκ τοῦ αὐτῷ ἐναντίου; οἷον ὅταν μεῖζόν τι γίγνηται, ἀνάγκη που ἐξ ἐλάττονος ὄντος πρότερον ἔπειτα μεῖζόν τι γίγνεσθαι; Ναί. Οὐκοῦν κἂν ἔλαττον γίγνηται ἐκ μείζονος ὄντος πρότερον ὕστερον ἔλαττον γενήσεται. Ἔστιν, ἔφη, οὕτως. Καὶ μὴν ἐξ ἰσχυροτέρου γε τὸ ἀσθενέστερον καὶ ἐκ βραδυτέρου τὸ θᾶττον; Πάνυ γε. Τί δ', ἄν τι χεῖρον γίγνηται, οὐκ ἐξ ἀμείνονος, καὶ ἐὰν δικαιότερον οὐκ ἐξ ἀδικωτέρου; Πῶς γὰρ οὔ; Ἱκανῶς οὖν, ἔφη, ἔχομεν τοῦτο, ὅτι πάντα οὕτω γίγνεται ἐξ ἐναντίων τὰ ἐναντία πράγματα. Πάνυ γε... Τί οὖν, ἔφη, τῷ ζῆν ἔστι τι ἐναντίον, ὥσπερ τῷ ἐγρηγορέναι τὸ καθεύδειν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τί; Τὸ τεθνάναι, ἔφη. Οὐκοῦν ἐξ ἀλλήλων τε γίγνεται ταῦτα εἴπερ ἐναντία ἐστί, καὶ αἱ γε-

νέσεις εἰσὶν αὐτοῖν μεταξὺ δύο δυοῖν ὄντων; Πῶς γὰρ οὔ; Τὴν μὲν τοίνυν ἑτέραν συζυγίαν ὧν νῦν δὴ ἔλεγον ἐγώ σοι, ἔφη, ἐρῶ, ὁ Σωκράτης, καὶ αὐτὴν καὶ τὰς γενέσεις· σὺ δέ μοι τὴν ἑτέραν. Λέγω δὲ τὸ μὲν καθεύδειν, τὸ δὲ ἐγρηγορέναι, καὶ ἐκ τοῦ καθεύδειν τὸ ἐγρηγορέναι γίγνεσθαι καὶ ἐκ τοῦ ἐγρηγορέναι τὸ καθεύδειν, καὶ τὰς γενέσεις αὐτῶν τὴν μὲν καταδαρθάνειν εἶναι τὴν δὲ ἀνεγείρεσθαι. Ἱκανῶς σοι ἔφην, ἢ οὔ; Πάνυ μὲν οὖν. Λέγε δὴ καὶ σύ μοι, ἔφη, οὕτω περὶ ζωῆς καὶ θανάτου. οὐκ ἐναντίον μὲν (96)
φῂς τῷ ζῆν τὸ τεθνάναι εἶναι; Ἔγωγε. Γίγνεσθαι δὲ ἐξ ἀλλήλων; Ναί. Ἐξ οὖν τοῦ ζῶντος τί τὸ γιγνόμενον; Τὸ τεθνηκός, ἔφη, ... ὅτι τὸ ζῆν. Ἐκ τῶν τεθνεώτων ἄρα, ὦ Κέβης, τὰ ζῶντά τε καὶ οἱ ζῶντες γίγνονται; Φαίνεται, ἔφη. Εἰσὶν ἄρα, ἔφη, αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ἐν Ἅιδου. Ἔοικεν. Οὐκοῦν καὶ τοῖν γενεσέοιν τοῖν περὶ ταῦτα ἥ γ' ἑτέρα σαφὴς οὖσα τυγχάνει. τὸ γὰρ ἀποθνήσκειν σαφὲς δήπου, ἢ οὔ; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πῶς οὖν, ἦ δ' ὅς, ποιήσομεν; (οὐκ ἀνταποδώσομεν) τὴν ἐναντίαν γένεσιν, ἀλλὰ ταύτῃ χωλὴ ἔσται ἡ φύσις; ἢ ἀνάγκη ἀποδοῦναι τῷ ἀποθνήσκειν ἐναντίαν γένεσιν; Πάντως που, ἔφη. Τίνα ταύτην; Τὸ ἀναβιώσκεσθαι. Οὐκοῦν, ἦδ' ὅς, εἴπερ ἔστι τὸ ἀναβιώσκεσθαι, ἐκ τῶν τεθνεώτων ... γεγονέναι οὐδὲν ἧττον ἢ τοὺς τεθνεῶτας ἐκ τῶν ζώντων. Τούτου δὲ ὄντος, ἱκανόν που ἐδόκει τεκμήριον εἶναι ὅτι ἀναγκαῖον τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς εἶναί που, ὅθεν δὴ πάλιν γίγνεσθαι. Δοκεῖ μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἀναγκαῖον οὕτως ἔχειν.

Ἐν ταυτῷ [p. 78.] 9

Ἆρα οὖν τῷ συντεθέντι τε καὶ συνθέτῳ ὄντι φύσει προσήκει τοῦτο πάσχειν, διαιρεθῆναι ταύτῃ ᾗπερ

συνετέθη· εἰ δέ τι τυγχάνει ὂν ἀσύνθετον, τούτῳ μόνῳ προσήκει μὴ πάσχειν ταῦτα εἴπερ τῷ ἄλλῳ; Δοκεῖ μοι, ἔφη, οὕτως ἔχειν, ὁ Κέβης. Οὐκοῦν ἅπερ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχει, ταῦτα μάλιστα εἰκὸς εἶναι τὰ ἀσύνθετα, τὰ δ' ἄλλοτ' ἄλλως καὶ μηδέποτε κατὰ ταὐτὰ σύνθετα; Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως. . . . Θῶμεν οὖν βούλει, ἔφη, δύο εἴδη τῶν ὄντων, τὸ μὲν ὁρατὸν τὸ δ' ἀειδές. Θῶμεν, ἔφη. Καὶ τὸ μὲν ἀειδὲς κατὰ ταὐτὰ ἔχον, τὸ δὲ ὁρατὸν μηδέποτε κατὰ ταὐτά. Καὶ τοῦτο δή, ἔφη, θῶμεν. Φέρε δή, ἦ δ' ὅς, ἄλλο τι ἡμῶν αὐτῶν ἢ τὸ μὲν σῶμά ἐστιν, τὸ δὲ ψυχή; Οὐδὲν ἄλλο, ἔφη. Ποτέρῳ οὖν ὁμοιότερον τῷ εἴδει φαῖμεν ἂν εἶναι καὶ ξυγγενέστερον τὸ σῶμα; Παντί, ἔφη, τοῦτό γε δῆλον ὅτι τῷ ὁρατῷ. Τί δὲ ἡ ψυχή, ὁρατὸν ἢ ἀειδές; Οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Ἀλλὰ μὴν ἡμεῖς γε τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ μὴ τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει ἐλέγομεν, ἢ ἄλλῃ τινὶ οἴῃ; Τῇ τῶν ἀνθρώπων. Τί οὖν περὶ ψυχῆς λέγομεν; ὁρατὸν ἢ ἀόρατον εἶναι; Οὐχ ὁρατόν. Ἀειδὲς ἄρα; Ναί. Ὁμοιότερον ἄρα ψυχὴ σώματός ἐστι τῷ ἀειδεῖ, τὸ δὲ τῷ ὁρατῷ; Πᾶσα ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν καὶ τόδε πάλαι ἐλέγομεν, ὅτι ἡ ψυχή, ὅταν μὲν τῷ σώματι προσχρῆται εἰς τὸ σκοπεῖν τι ἢ διὰ τοῦ ὁρᾶν ἢ διὰ τοῦ ἀκούειν ἢ δι' ἄλλης τινὸς αἰσθήσεως· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ διὰ τοῦ σώματος τὸ δι' αἰσθήσεως σκοπεῖν τι· τότε μὲν ἕλκεται ὑπὸ τοῦ σώματος εἰς τὰ οὐδέποτε κατὰ ταὐτὰ ἔχοντα, καὶ αὐτὴ πλανᾶται καὶ ταράττεται καὶ ἰλιγγιᾷ ὥσπερ μεθύουσα, ἅτε τοιούτων ἐφαπτομένη; Πάνυ γε. Ὅταν δέ γε αὐτὴ καθ' αὑτὴν σκοπῇ, ἐκεῖσε οἴχεται εἰς τὸ καθαρόν τε καὶ ἀεὶ ὂν καὶ ἀθάνατον καὶ ὡσαύτως ἔχον, καὶ συγγενὴς αὐτοῦ οὖσα ἀεὶ μετ' ἐκείνου τε γίγνεται ὅταν

ἄνθρωπος, τὸ μὲν ὁρατὸν αὐτοῦ σῶμα καὶ ἐν ὁρατῷ κείμενον, ὃ δὴ νεκρὸν καλοῦμεν, ὃ προσήκει διαλύεσθαι καὶ διαπίπτειν καὶ διαπνεῖσθαι, οὐκ εὐθὺς τούτων οὐδὲν πέπονθεν, ἀλλ' ἐπιεικῶς συχνὸν ἐπιμένει χρόνον· ἐὰν γάρ τις καὶ χαριέντως ἔχων τὸ σῶμα τελευτήσῃ καὶ ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ, καὶ πάνυ μάλα. συμπεσὸν γὰρ τὸ σῶμα καὶ ταριχευθέν, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ταριχευθέντες, ὀλίγου ὅλον μένει ἀμήχανον ὅσον χρόνον· ἔνια δὲ μέρη τοῦ σώματος καὶ ἐὰν σαπῇ, ὀστᾶ τε καὶ νεῦρα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, ὁμοίως ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀθάνατά ἐστιν. ἢ οὔ; *Ναί.* Ἡ δὲ ψυχὴ ἄρα, τὸ ἀειδές, τὸ εἰς τὸν τοιοῦτον τόπον ἕτερον οἰχόμενον γενναῖον καὶ καθαρὸν καὶ ἀειδῆ, εἰς Ἅιδου ὡς ἀληθῶς, παρὰ τὸν ἀγαθὸν καὶ φρόνιμον θεόν, οἷ, ἂν θεὸς ἐθέλῃ, αὐτίκα καὶ τῇ ἐμῇ ψυχῇ ἰτέον. αὕτη δὲ ἡμῖν ἡ τοιαύτη καὶ οὕτως πεφυκυῖα ἀπαλλαττομένη τοῦ σώματος εὐθὺς διαπεφύσηται καὶ ἀπόλωλεν, ὥς φασιν οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι; *Πολλοῦ γε δεῖ, ὦ φίλε Κέβης καὶ Σιμμία.*

10 Πλάτωνος ἐκ τοῦ Κρατύλου [p. 399 D.]

Οἶμαι τοιοῦτόν τι νοεῖν τοὺς τὴν ψυχὴν ὀνομάσαντας, ὡς τοῦτο ἄρα ὅταν παρῇ τῷ σώματι, αἴτιόν ἐστι τοῦ ζῆν αὐτῷ, τὴν τοῦ ἀναπνεῖν δύναμιν παρέχον καὶ ἀναψῦχον· ἅμα δὲ ἐκλείποντος τοῦ ἀναψύχοντος, τὸ σῶμα ἀπόλλυται καὶ τελευτᾷ· ὅθεν δή μοι δοκοῦσιν ψυχὴν αὐτὸ καλέσαι.

11 Πλάτωνος ἐκ τοῦ Φαίδρου [p. 245.]

Ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος. τὸ γὰρ ἀεικίνητον ἀθάνατον· τὸ δ' ἄλλο κινοῦν καὶ ὑπ' ἄλλου κινούμενον παῦλαν ἔχον ζωῆς παῦλαν ἔχει κινήσεως. μόνον δὴ τὸ αὐτὸ κινοῦν, ἅτε οὐκ ἀπολεῖπον ἑαυτό, οὔποτε λήγει κινούμενον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα κινεῖται, τοῦτο

γὰρ πηγὴ καὶ ἀρχὴ κινήσεως. ἀρχὴ δὲ ἀγέννητον· ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἀνάγκη πᾶν τὸ γιγνόμενον γίγνεσθαι, αὐτὴν δὲ μηδ' ἐξ ἑνός. εἰ γὰρ ἔκ του ἀρχὴ γίγνοιτο, οὐκ ἂν ἐξ ἀρχῆς γίγνοιτο. ἐπεὶ δὲ ἀγέννητόν ἐστι, καὶ ἄφθορον αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη. ἀρχῆς γὰρ δὴ ἀπολομένης, οὔτε αὐτή ποτε ἔκ του οὔτε ἄλλο ἐξ ἐκείνης γενήσεται, εἴπερ ἐξ ἀρχῆς δεῖ τὰ πάντα γίγνεσθαι. οὕτω δὴ κινήσεως μὲν ἀρχὴ τὸ αὐτὸ κινοῦν· τοῦτο δ' οὔτε ἀπόλλυσθαι οὔτε γίγνεσθαι δυνατόν, ἢ πάντα τε οὐρανὸν πᾶσάν τε γένεσιν συμπεσοῦσαν στῆναι καὶ μήποτε αὖθις ἔχειν ὅθεν κινηθέντα γενήσεται. ἀθανάτου δὲ πεφασμένου τοῦ ὑφ' ἑαυτοῦ κινουμένου, ψυχῆς οὐσίαν τε καὶ λόγον τοῦτον αὐτόν τις λέγων οὐκ αἰσχυνεῖται. πᾶν γὰρ σῶμα ᾧ μὲν ἔξωθεν τὸ κινεῖσθαι, ἄψυχον· ᾧ δὲ ἔνδοθεν αὐτὸ ἐξ αὐτοῦ, ἔμψυχον, ὡς ταύτης οὔσης φύσεως ψυχῆς. εἰ δ' ἔστι τοῦτο οὕτως, μὴ ἄλλο τι εἶναι τὸ αὐτὸ αὑτὸ κινοῦν ἢ ψυχήν, ἐξ ἀνάγκης ἀγέννητόν τε καὶ ἀθάνατον ψυχὴ ἂν εἴη. περὶ μὲν οὖν ἀθανασίας αὐτῆς ἱκανῶς· περὶ δὲ τῆς ἰδέας αὐτῆς ὧδε λεκτέον· οἷον μέν ἐστι πάντῃ πάντως θείας εἶναι καὶ μακρᾶς διηγήσεως· ᾧ δ' ἔοικεν, ἀνθρωπίνης τε καὶ ἐλάττονος. ταύτῃ οὖν λέγομεν. ἐοικέτω δὲ ξυμφύτῳ δυνάμει ὑποπτέρου ζεύγους τε καὶ ἡνιόχου.

Ἡροδότου ἱστορία β' [c. 123] 12

Πρῶτοι δὲ καὶ τόνδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοί εἰσιν οἱ εἰπόντες ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατόν ἐστι· τοῦ δὲ σώματος καταφθίνοντος εἰς ἄλλο ζῷον αἰεὶ γινόμενον ἐσδύεται· ἐπὰν δὲ πάντα περιέλθῃ τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινὰ αὖθις ἐς ἀνθρώ- (98)
που σῶμα γινόμενον ἐσδύνειν· τὴν περιήλυσιν δὲ αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρισχιλίοισιν ἔτεσι. τούτῳ τῷ λόγῳ

εἰσὶν οἳ Ἑλλήνων ἐχρήσαντο οἳ μὲν πρότερον οἳ δὲ ὕστερον.

13 Πλάτωνος ἐκ τοῦ Φαίδωνος [p. 91]

Πότερον οὖν, ἔφη, πάντας τοὺς ἔμπροσθεν λόγους οὐκ ἀποδέχεσθε, ἢ τοὺς μὲν τοὺς δ' οὔ; Τοὺς μέν, ἐφάτην, τοὺς δ' οὔ. Τί οὖν, ἦ δ' ὅς, περὶ ἐκείνου τοῦ λόγου λέγετε, ἐν ᾧ ἔφαμεν τὴν μάθησιν ἀνάμνησιν εἶναι; καὶ τούτου οὕτως ἔχοντος, ἀναγκαίως ἔχειν ἄλλο τι πρότερον ἡμῶν εἶναι τὴν ψυχήν, πρὶν ἐν τῷ σώματι ἐντεθῆναι. Ἐγὼ μέν, ἔφη ὁ Κέβης, καὶ τότε θαυμαστῶς ἐπείσθην ὑπ' αὐτοῦ, καὶ νῦν ἐμμένω ὡς οὐδενὶ λόγῳ. Καὶ μήν, ἔφη ὁ Σιμμίας, καὶ αὐτὸς οὕτως ἔχω, καὶ πάνυ γε ἂν θαυμάσαιμι εἴ μοι περί γε τούτου ἄλλα ποτὲ ἔτι δόξειεν. Καὶ ὁ Σωκράτης· Ἀλλ' ἀνάγκη σοι, ἔφη, ὦ ξένε Θηβαῖε, ἄλλο δόξαι ἄνπερ μείνῃ ἥδε ἡ οἴησις, τὸ ἁρμονίαν μὲν εἶναι σύνθετον πρᾶγμα, ψυχὴν δὲ ἁρμονίαν τινὰ ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐντεταμένων ξυγκεῖσθαι. οὐ γάρ που ἀποδέξῃ γε σαυτοῦ λέγοντος ὡς πρότερον ἦν ἁρμονία ξυγκειμένη, πρὶν ἐκεῖνο εἶναι ἐξ ὧν ἔδει αὐτὴν συντεθῆναι. ἢ ἀποδέξῃ; Οὐδαμῶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Αἰσθάνῃ οὖν, ἦ δ' ὅς, ὅτι ταῦτά σοι ξυμβαίνει λέγειν, ὅταν φῇς μὲν εἶναι τὴν ψυχὴν πρὶν καὶ εἰς ἀνθρώπου εἶδος καὶ σῶμα ἀφικέσθαι, εἶναι δ' αὐτὴν ξυγκειμένην ἐκ τῶν οὐδέπω ὄντων; οὐ γὰρ δὴ ἁρμονία γέ σοι τοιοῦτόν ἐστιν ᾧ ἀπεικάζεις· ἀλλὰ πρότερον καὶ ἡ λύρα καὶ αἱ χορδαὶ καὶ οἱ φθόγγοι ἔτι ἀνάρμοστοι ὄντες γίγνονται, τελευταῖον δὲ πάντων ξυνίσταται ἡ ἁρμονία καὶ πρῶτον ἀπόλλυται. οὗτος οὖν σοι ὁ λόγος ἐκείνῳ τῷ λόγῳ πῶς ξυνᾴσεται; Οὐδαμῶς, ἔφη ὁ Σιμμίας. Καὶ μήν, ἦ δ' ὅς, πρέπει γε, εἴπερ τῳ ἄλλῳ λόγῳ, ξυνῳδῷ εἶναι καὶ τῷ περὶ ἁρμονίας. Πρέπει γάρ, ἔφη ὁ Σιμ-

μίας. Οὗτος τοίνυν, ἔφη, σοι οὐ ξυνῳδός· ἀλλ' ὅρα πότερον αἱρεῖ τῶν λόγων, τὴν μάθησιν ἀνάμνησιν εἶναι, ἢ ψυχὴν ἁρμονίαν. Πολὺ μᾶλλον ἐκεῖνον, ἔφη, ὦ Σώκρατες. ὅδε μὲν γάρ μοι γέγονεν ἄνευ ἀποδείξεως, μετὰ εἰκότος τινὸς καὶ εὐπρεπείας· ὅθεν καὶ τοῖς πολλοῖς δοκεῖ ἀνθρώποις· ἐγὼ δὲ τοῖς διὰ τῶν εἰκότων τὰς ἀποδείξεις ποιουμένοις λόγοις ξύνοιδα οὖσιν ἀλαζόσι, καὶ ἄν τις αὐτοὺς μὴ φυλάττηται εὖ μάλα ἐξαπατῶσι καὶ ἐν γεωμετρίᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν. ὁ δὲ περὶ τῆς ἀναμνήσεως καὶ μαθήσεως λόγος δι' ὑποθέσεως ἀξίας ἀποδέξασθαι εἴρηται. ἐρρήθη γάρ που οὕτως ἡμῶν εἶναι ἡ ψυχή, καὶ πρὶν ἢ εἰς σῶμα ἀφικέσθαι, οὕτως αὐτῆς ἐστιν ἡ οὐσία ἔχουσα τὴν ἐπωνυμίαν τὴν τοῦ ὅ ἐστιν. ἐγὼ δὲ ταύτην, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, ἱκανῶς τε καὶ ὀρθῶς ἀποδέδειγμαι. ἀνάγκη οὖν μοι, ὡς ἔοικε, διὰ ταῦτα μήτε ὡς ἐμαυτοῦ μήτε ὡς ἄλλου ἀποδέχεσθαι, λέγοντος ὡς ψυχή ἐστιν ἁρμονία. Τί δέ, ἦ δ' ὅς, ὦ Σιμμία, τῇδε; δοκεῖ σοι ἁρμονίᾳ ἢ ἄλλῃ τινὶ συνθέσει προσήκειν ἄλλως πως ἔχειν ἢ ὡς ἂν ἐκεῖνα ἔχῃ ἐξ ὧν ἂν συγκέηται; Οὐδαμῶς. Οὐδὲ μὴν ποιεῖν τι, ὡς ἐγᾦμαι, οὐδέ τι πάσχειν ἄλλο παρ' ὃ ἂν ἐκεῖνα ἢ ποιῇ ἢ πάσχῃ; Συνέφη. Οὐκ ἄρα ἡγεῖσθαί γε προσήκει ἁρμονία τούτων ἐξ ὧν ἂν συντεθῇ, ἀλλ' ἕπεσθαι. Συνεδόκει. Πολλοῦ ἄρα δεῖ ἐναντία γε ἁρμονία κινηθῆναι ἂν ἢ φθέγξασθαι ἤ τι ἄλλο ἐναντιωθῆναι τοῖς αὑτῆς μέρεσι. Πολλοῦ μέντοι, ἔφη. Τί δέ; οὐχ οὕτως ἁρμονία πέφυκεν εἶναι ἑκάστη ἁρμονία ὡς ἂν ἁρμοσθῇ; Οὐ μανθάνω, ἔφη. Ἦ οὐχί, ἦ δ' ὅς, ἐὰν μὲν μᾶλλον ἁρμοσθῇ καὶ ἐπὶ πλέον, εἴπερ ἐνδέχεται τοῦτο γίγνεσθαι, μᾶλλόν τε ἂν ἁρμονία εἴη καὶ πλείων· εἰ δ' ἧττόν τε καὶ ἐπὶ ἔλαττον, ἥττων τε καὶ ἐλάττων; Πάνυ γε.

Ἡ οὖν ἔστι τοῦτο περὶ ψυχὴν ὥστε κατὰ τὸ σμικρότατον μᾶλλον ἑτέραν ἑτέρας ψυχὴν ἐπὶ πλέον καὶ μᾶλλον ἢ ἐπὶ ἔλαττον καὶ ἧττον αὐτὸ τοῦτ' εἶναι ψυχήν; Οὐδ' ὁπωστιοῦν, ἔφη. Φέρε δή, ἔφη, πρὸς Διός. λέγεται ψυχὴ ἡ μὲν νοῦν τε καὶ ἀρετὴν ἔχειν καὶ εἶναι ἀγαθή, ἡ δ' ἄνοιάν τε καὶ μοχθηρίαν καὶ εἶναι κακή· καὶ ταῦτα ἀληθῶς λέγεται; Ἀληθῶς μέντοι. Τῶν οὖν τιθεμένων ψυχὴν ἁρμονίαν εἶναι τί τις φήσει ταῦτα ὄντα εἶναι ἐν ταῖς ψυχαῖς, τήν τε ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν; πότερα ἁρμονίαν αὖ τιν' ἄλλην καὶ ἀναρμοστίαν; καὶ τὴν μὲν ἡρμόσθαι, τὴν ἀγαθήν, καὶ ἔχειν ἐν αὐτῇ τῇ ἁρμονίᾳ οὔσῃ ἄλλην ἁρμονίαν, τὴν δὲ ἀνάρμοστον αὐτήν τε εἶναι καὶ οὐκ ἔχειν ἐν αὐτῇ ἄλλην; Οὐκ ἔχω ἔγωγε, φησὶν ὁ Σιμμίας, εἰπεῖν· δῆλον δὲ ὅτι τοιαῦτ' ἄττ' ἂν λέγοι ὁ ἐκεῖνο ὑποθέμενος. Ἀλλὰ προωμολόγηται, ἔφη, μηδὲν μᾶλλον μηδ' ἧττον ἑτέραν ἑτέρας ψυχὴν ψυχῆς εἶναι. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ὁμολόγημα μηδὲν μᾶλλον μηδ' ἐπὶ πλέον μηδὲ ἧττον, μηδ' ἐπὶ ἔλαττον ἑτέραν ἑτέρας ἁρμονίαν ἁρμονίας εἶναι· ἦ γάρ; Πάνυ γε. Τὴν δέ γε μηδὲν μᾶλλον μηδὲ ἧττον ἁρμονίαν οὖσαν, μηδὲ μᾶλλον μηδὲ ἧττον ἡρμόσθαι. ἔστιν οὕτως; Ἔστιν. Ἡ δὲ μήτε μᾶλλον μήτε ἧττον ἡρμοσμένη ἔστιν ὅ τι πλέον ἢ ἔλαττον ἁρμονίας μετέχει ἢ τὸ ἴσον; [Τὸ ἴσον.] Οὐκοῦν ψυχὴ οὐδὲ μᾶλλον οὐδὲ ἧττον ἄλλη ἄλλης αὐτὸ τοῦτο ψυχή ἐστιν, οὐδὲ δὴ μᾶλλον οὐδὲ ἧττον ἥρμοσται; Οὕτω. Τοῦτο δέ γε πεπονθυῖα οὐδὲν πλέον ἀναρμοστίας οὐδὲ ἁρμονίας (μετέχοι) ἄν. Οὐ γὰρ οὖν.
(98) Τοῦτο δ' αὖ πεπονθυῖα, ἆρ' ἄν τι πλέον κακίας ἢ ἀρετῆς μετέχοι ἑτέρα ἑτέρας, εἴπερ ἡ μὲν κακία ἀναρμοστία, ἡ δὲ ἀρετὴ ἁρμονία εἴη. Οὐδὲν πλέον. Μᾶλλον δέ γέ που, ὦ Σιμμία, κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον κα-

κίας οὐδεμία ψυχὴ μεθέξει, εἴπερ ἁρμονία ἐστίν· ἁρμονία γὰρ δή που παντελῶς αὐτὸ τοῦτο οὖσα ἁρμονία ἀναρμοστίας οὔποτ' ἂν μετάσχοι. Οὐ μέντοι. Οὐδέ γε δήπου ψυχὴ οὖσα παντελῶς ψυχὴ κακίας. Πῶς γὰρ ἔκ τε τῶν προειρημένων; Ἐκ τούτου ἄρα τοῦ λόγου ἡμῖν πᾶσαι ψυχαὶ πάντων ζῴων ὁμοίως ἀγαθαὶ ἔσονται, εἴπερ ὁμοίως ψυχαὶ πεφύκασιν αὐτὸ τοῦτο εἶναι ψυχαί. Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Ἦ καὶ καλῶς δοκεῖ, ἦ δ' ὅς, οὕτω λέγεσθαι καὶ πάσχειν ἂν ταῦτα ὁ λόγος, εἰ ὀρθὴ ἡ ὑπόθεσις ἦν τὸ ψυχὴν ἁρμονίαν εἶναι; Οὐδ' ὁπωστιοῦν, ἔφη. Τί δέ, ἦ δ' ὅς, τῶν ἐν ἀνθρώπῳ πάντων ἔσθ' ὅ τι ἄλλο λέγεις ἄρχειν ἢ ψυχὴν ἄλλως τε καὶ φρόνιμον; Οὐκ ἔγωγε. Πότερον συγχωροῦσαν τοῖς κατὰ τὸ σῶμα παθήμασιν ἢ καὶ ἐναντιουμένην; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε, οἷον καύματος ἐνόντος καὶ δίψους ἐπὶ τοὐναντίον ἕλκειν, τὸ μὴ πίνειν, καὶ πείνης ἐνούσης ἐπὶ τὸ μὴ ἐσθίειν, καὶ ἄλλα που μυρία ἐροῦμεν ἐναντιουμένην τὴν ψυχὴν τοῖς κατὰ τὸ σῶμα, ἢ οὔ; Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν αὖ ὡμολογήσαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν μήποτε ταύτην ἁρμονίαν γε οὖσαν ἐναντία ᾄδειν οἷς ἐπιτείνοιτο καὶ χαλῷτο καὶ ψάλλοιτο, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν πάθος πάσχοι ἐκεῖνα ἐξ ὧν τυγχάνει οὖσα, ἀλλ' ἕπεσθαι ἐκείνοις καὶ οὔποτ' ἂν ἡγεμονεύειν; Ὡμολογήσαμεν, ἔφη, πῶς γὰρ οὔ; Τί οὖν νῦν; Οὐ πᾶν τοὐναντίον φαίνεται ἡμῖν ἐργαζομένη, ἡγεμονεύουσά τε ἐκείνων πάντων ἐξ ὧν φησί τις αὐτὴν εἶναι, καὶ ἐναντιουμένη ὀλίγου πάντα διὰ παντὸς τοῦ βίου καὶ δεσπόζουσα πάντας τρόπους, τὰ μὲν χαλεπώτερον κολάζουσα καὶ μετ' ἀλγηδόνων, τά τε κατὰ τὴν γυμναστικὴν καὶ τὴν ἰατρικήν, τὰ δὲ πρᾳότερον, καὶ τὰ μὲν ἀπειλοῦσα τὰ δὲ νουθετοῦσα, ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ὀργαῖς καὶ φόβοις

ὡς ἄλλη οὖσα ἄλλῳ πράγματι διαλεγομένη; οἷόν που καὶ Ὅμηρος ἐν Ὀδυσσείᾳ πεποίηκεν, οὗ λέγει τὸν Ὀδυσσέα

στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ,
τέτλαθι δὴ κραδίη καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης.

ἆρ' οἴει αὐτὸν ταῦτα ποιῆσαι διανοούμενον ὡς ἁρμονίας αὐτῆς οὔσης καὶ οἵας ἄγεσθαι ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος παθημάτων, ἀλλ' οὐχ οἵας ἄγειν τε ταύτας καὶ δεσπόζειν, καὶ οὔσης αὐτῆς πολὺ θειοτέρου τινὸς ἢ καθ' ἁρμονίαν; Νὴ Δία, ὦ Σώκρατες, ἔμοιγε δοκεῖ. Οὐκ ἄρ', ὦ ἄριστε, ἡμῖν οὐδαμῇ καλῶς ἔχει ψυχὴν ἁρμονίαν τινὰ φάναι εἶναι· οὔτε γὰρ ἄν, ὡς ἔοικεν, Ὁμήρῳ θείῳ ποιητῇ ὁμολογοῦμεν, οὔτε αὐτοὶ ἡμῖν αὐτοῖς. Ἔχει οὕτως, ἔφη. Εἶεν δή, ἦ δ' ὅς, ὦ Σώκρατες, τὰ μὲν Ἁρμονίας ἡμῖν τῆς Θηβαϊκῆς ἵλεά πως, ὡς ἔοικε, μετρίως γέγονε· τί δὲ δὴ τὰ Κάδμου, ἔφη, ὦ Κέβης, πῶς ἱλασόμεθα καὶ τίνι λόγῳ; Σύ μοι δοκεῖς, ἔφη ὁ Κέβης, ἐξευρήσειν.

14 Ἐν ταυτῷ [p. 95]

Ὁ οὖν Σωκράτης συχνὸν χρόνον ἐπισχὼν καὶ πρὸς αὑτόν τι σκεψάμενος, Οὐ φαῦλον πρᾶγμα, ἔφη, ὦ Κέβης, ζητεῖς· ὅλως γὰρ δὴ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τὴν αἰτίαν διαπραγματεύσασθαι. ἐγὼ οὖν σοι (99) δίειμι περὶ αὐτῶν ἂν βούλῃ τά γ' ἐμὰ πάθη· ἔπειτα ἐάν τί σοι χρήσιμον φαίνηται ὧν ἂν λέγω, πρὸς τὴν πειθὼ περὶ ὧν λέγεις χρήσῃ. Ἀλλὰ μήν, ἔφη ὁ Κέβης, βούλομαί γε. Ἄκουε τοίνυν ὡς ἐροῦντος. ἐγὼ γάρ, ἔφη, ὦ Κέβης, νέος ὢν θαυμαστῶς ὡς ἐπεθύμησα ταύτης τῆς σοφίας, ἣν δὴ καλοῦσι περὶ φύσεως ἱστορίαν· ὑπερήφανον γάρ μοι ἐδόκει εἰδέναι εἶναι τὰς αἰτίας ἑκάστου, διὰ τί γίγνεται ἕκαστον καὶ διὰ τί ἀπόλλυται καὶ διὰ τί ἔστι· καὶ πολλάκις ἄνω κάτω

μετέβαλλον, σκοπῶν πρῶτον τὰ τοιάδε· ἆρ' ἐπειδὰν τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν σηπεδόνα τινὰ λάβῃ, ὥς τινες ἔλεγον, τότε δὴ τὰ ζῷα συστρέφεται; καὶ πότερον τὸ αἷμά ἐστιν ᾧ φρονοῦμεν ἢ ὁ ἀὴρ ἢ τὸ πῦρ; ἢ τούτων μὲν οὐδέν, ὁ δὲ ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ τὰς αἰσθήσεις παρέχων τοῦ ἀκούειν καὶ τοῦ ὁρᾶν καὶ ὀσφραίνεσθαι, ἐκ τούτων δὲ γίγνοιτο μνήμη καὶ δόξα, ἐκ δὲ μνήμης καὶ δόξης λαβούσης τὸ ἠρεμεῖν κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι ἐπιστήμην· καὶ αὖ τούτων τὰς φθορὰς σκοπῶν, καὶ τὰ περὶ τὸν οὐρανόν τε καὶ τὴν γῆν πάθη, τελευτῶν οὕτως ἐμαυτῷ ἔδοξα πρὸς ταύτην τὴν σκέψιν ἀφυὴς εἶναι, ὡς οὐδὲν χρῆμα.

Πλάτωνος [Φαίδ. p. 99] 15

Τὸ γὰρ μὴ διελέσθαι οἷόν τε εἶναι ὅτι ἄλλο μέν [814] τι ἐστὶ τὸ αἴτιον τῷ ὄντι, ἄλλο δὲ ἐκεῖνο ἄνευ οὗ τὸ αἴτιον οὐκ ἄν ποτ' εἴη αἴτιον, ὃ δή μοι φαίνονται ψηλαφῶντες οἱ πολλοὶ ὥσπερ ἐν σκότει, ἀλλοτρίῳ ὀνόματι προσχρώμενοι, ὡς αἴτιον αὐτὸ προσαγορεύειν. διὸ δὴ καὶ ὁ μέν τις δίνην περιτιθεὶς τῇ γῇ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ μένειν δὴ ποιεῖ τὴν γῆν, ὁ δὲ ὥσπερ καρδόπῳ πλατείᾳ βάθρον τὸν ἀέρα ὑπερείδει· τὴν δὲ τοῦ ὡς οἷόν τε βέλτιστα αὐτοῦ τεθῆναι δύναμιν οὕτω νῦν κεῖσθαι, ταύτην οὔτε ζητοῦσιν οὔτε τινὰ οἴονται δαιμονίαν ἰσχὺν ἔχειν, ἀλλὰ ἡγοῦνται τούτου ἄν ποτε Ἄτλαντα ἰσχυρότερον καὶ ἀθανατώτερον καὶ μᾶλλον ἅπαντα συνέχοντα ἐξευρεῖν, καὶ ὡς ἀληθῶς τὸ ἀγαθὸν καὶ δέον συνιδεῖν καὶ συνδέειν οὐδὲν οἴονται. ἐγὼ μὲν οὖν τῆς τοιαύτης αἰτίας ὅπῃ ποτὲ ἔχει μαθητὴς ὁτουοῦν ἥδιστ' ἂν γενοίμην. ἐπειδὴ δὲ ταύτης ἐστερήθην καὶ οὔτ' αὐτὸς εὑρεῖν οὔτε παρ' ἄλλου μαθεῖν οἷός τε ἐγενόμην, τὸν δεύτερον πλοῦν ἐπὶ τὴν τῆς αἰτίας ζήτησιν ᾗ πεπραγμάτευμαι, βούλῃ σοι,

ἔφη, ἐπίδειξιν ποιήσωμαι, ὦ Κέβης; Ὑπερφυῶς μὲν οὖν, ἔφη, ὡς βούλομαι. Ἔδοξε τοίνυν μοι, ἦ δ' ὅς, μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ἀπείρηκα τὰ ὄντα σκοπῶν, δεῖν εὐλαβηθῆναι μὴ πάθοιμι ὅπερ οἱ τὸν ἥλιον ἐκλείποντα θεωροῦντες καὶ σκοπούμενοι πάσχουσι· διαφθείρονται γάρ που ἔνιοι τὰ ὄμματα, ἐὰν μὴ ἐν ὕδατι ἤ τινι τοιούτῳ σκοπῶνται τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. τοιοῦτόν τι καὶ ἐγὼ διενοήθην, καὶ ἔδεισα μὴ παντάπασι τὴν ψυχὴν τυφλωθείην, βλέπων πρὸς τὰ πράγματα τοῖς ὄμμασι καὶ ἑκάστῃ τῶν αἰσθήσεων ἐπιχειρῶν ἅπτεσθαι αὐτῶν. Ἔδοξε δέ μοι χρῆναι εἰς τοὺς λόγους καταφυγόντα ἐν ἐκείνοις σκοπεῖν τῶν ὄντων τὴν ἀλήθειαν. ἴσως μὲν οὖν, ὡς εἰκάζω, τρόπον τινὰ οὐκ ἔοικεν. οὐ γὰρ πάνυ συγχωρῶ τὸν εὐλόγοις σκοπούμενον τὰ ὄντα ἐν εἰκόσι μᾶλλον σκοπεῖν ἢ τὸν ἐν τοῖς ἔργοις. ἀλλ' οὖν δὴ ταύτῃ γε ὥρμησα, καὶ ὑποθέμενος ἑκάστοτε λόγον ὃν ἂν κρίνω ἐρρωμενέστατον εἶναι, ἃ μὲν ἄν μοι δοκῇ τούτῳ συμφωνεῖν τίθημι ὡς ἀληθῆ ὄντα, καὶ περὶ αἰτίας καὶ περὶ τῶν ἄλλων πάντων, ἃ δ' ἂν μή, ὡς οὐκ ἀληθῆ. βούλομαι δέ σοι σαφέστερον εἰπεῖν ἃ λέγω· οἶμαι γάρ σε νῦν οὐ μανθάνειν. Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη ὁ Κέβης, οὐ σφόδρα.

16 Ἐν ταυτῷ [p. 105]

Ἀποκρίνου δή, ἦ δ' ὅς, ᾧ ἂν τι ἐγγένηται σώματι ζῶν ἔσται; Ὧι ἂν ψυχή, ἔφη. Οὐκοῦν ἀεὶ τοῦτο οὕτως ἔχει; Πῶς γὰρ οὐχί, ἦ δ' ὅς. Ἡ ψυχὴ ἄρα ὅτι ἂν αὐτὴ κατάσχῃ ἀεὶ ἥκει ἐπ' ἐκεῖνο φέρουσα ζωήν; Ἥκει μέντοι, ἔφη. Πότερον δέ ἐστι ζωῇ ἐναντίον ἢ οὐδέν; Ἔστιν, ἔφη. Τί; Θάνατος. Οὐκ οὖν ψυχὴ τὸ ἐναντίον, ᾧ αὐτὴ ἐπιφέρει ἀεί, οὐ μήποτε δέξηται ὡς ἐκ τῶν πρόσθεν ὡμολόγηται; Καὶ μάλα σφόδρα, ἔφη ὁ Κέβης. Τί οὖν; τὸ μὴ δεχόμενον τὴν τοῦ ἀρτίου

ἰδέαν, τί νῦν δὴ ὀνομάζομεν; Ἀνάρτιον, ἔφη. Τὸ δὲ δίκαιον μὴ δεχόμενον καὶ ὃ ἂν μουσικὸν μὴ δέχηται; Ἄμουσον, ἔφη, τὸ δὲ ἄδικον. Εἶεν· ὃ δὲ ἂν θάνατον μὴ δέχηται, τί καλοῦμεν; Ἀθάνατον, ἔφη. Οὐκ οὖν ψυχὴ οὐ δέχεται θάνατον; Οὔ. Ἀθάνατον ἄρα ψυχή; Ἀθάνατον. Εἶεν, ἔφη· τοῦτο μὲν δὴ ἀποδεδεῖχθαι φῶμεν, ἢ πῶς δοκεῖ; Καὶ μάλα γε ἱκανῶς, ὦ Σώκρατες. Τί οὖν, ἦ δ᾽ ὅς, ὦ Κέβης; Εἰ τῷ ἀναρτίῳ ἀναγκαῖον ἦν ἀνωλέθρῳ εἶναι, ἄλλο τι ἢ τὰ τρία ἀνώλεθρα ἂν ἦν; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκοῦν εἰ καὶ τὸ θερμὸν ἀναγκαῖον ἦν ἀνώλεθρον εἶναι, ὁπότε τις ἐπὶ χιόνα θερμὸν ἐπάγει, ὑπεξῄει ἂν ἡ χιὼν μένουσα ἄτηκτος· οὐ γὰρ ἂν ἀπώλετό γε, οὐδ᾽ αὖ ὑπομένουσα ἐδέξατ᾽ ἂν τὴν θερμότητα. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις. Ὡς δ᾽ αὔτως, οἶμαι, κἂν ῇ τὸ ψυχρὸν ἀνώλεθρον ἦν, ὁπότε ἐπὶ τὸ πῦρ ψυχρόν τι ἐπῄει, οὔποτ᾽ ἂν ἀπεσβέννυτο (100) οὐδ᾽ ἀπώλλυτο, ἀλλὰ σῶον ἂν ἀπελθὸν ᾤχετο. Ἀνάγκη, ἔφη. [Οὐκ] οὖν καὶ ὧδε, ἔφη, ἀνάγκη περὶ τοῦ ἀθανάτου. εἰ μὲν τὸ ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρόν ἐστι, ἀδύνατον ψυχῇ, ὅταν ὁ θάνατος ἐπ᾽ αὐτὴν ἴῃ, ἀπόλλυσθαι. θάνατον μὲν γὰρ δὴ ἐκ τῶν προειρημένων οὐ δέξεται, οὐδ᾽ ἔσται τεθνηκυῖα, ὥσπερ τὰ τρία οὐκ ἔσται ἔφαμεν ἄρτιον, οὐδὲ γοῦν τὸ περιττόν, οὐδὲ δὴ τὸ πῦρ ψυχρόν, οὐδέ γε ἡ ἐν τῷ πυρὶ θερμότης· ἀλλὰ τί κωλύει, φαίη ἄν τις, ἄρτιον μὲν τὸ περιττὸν μὴ γίγνεσθαι ἐπιόντος τοῦ ἀρτίου, ὥσπερ ὡμολόγηται, ἀπολλυμένου δ᾽ αὐτοῦ ἀντ᾽ ἐκείνου ἄρτιον γεγονέναι. τῷ ταῦτα λέγοντι οὐκ ἂν ἔχοιμεν διαμάχεσθαι ὅτι οὐκ ἀπόλλυται· τὸ γὰρ ἀνάρτιον οὐκ ἀνώλεθρόν ἐστι, ἐπεὶ εἰ τοῦτο ὡμολόγητο ἡμῖν, ῥᾳδίως ἂν διεμαχόμεθα ὅτι ἐπελθόντος τοῦ ἀρτίου τὸ περιττὸν καὶ τὰ τρία οἴχεται ἀπιόντα· καὶ περὶ

πυρὸς καὶ θερμοῦ καὶ τῶν ἄλλων, οὕτως ἂν διεμαχόμεθα ἢ οὔ; Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν καὶ νῦν περὶ τοῦ ἀθανάτου, εἰ μὲν ἡμῖν ὁμολογεῖται καὶ ἀνώλεθρον εἶναι, ψυχὴ ἂν εἴη πρὸς τῷ ἀθάνατος εἶναι καὶ ἀνώλεθρος· εἰ δὲ μή, ἄλλου ἂν δέοι λόγου. Ἀλλ' οὐδὲν δή, ἔφη, τούτου γε ἕνεκα· σχολῇ γὰρ ἄν τι ἄλλο φθορὰν μὴ δέχοιτο· εἰ τό γε ἀθάνατον ἀΐδιον ὂν φθορὰν δέξεται. Ὁ δέ γε θεός, οἶμαι, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ αὐτὸ τὸ τῆς ζωῆς εἶδος καὶ εἴ τι ἄλλο ἀθάνατόν ἐστι, παρὰ πάντων ἂν ὁμολογηθείη μηδέποτε ἀπόλλυσθαι. Παρὰ πάντων μέντοι νὴ Δί', ἔφη, ἀνθρώπων τέ γε καὶ ἔτι μᾶλλον, ὡς ἐγῷμαι, παρὰ θεῶν. ὁπότε δὴ τὸ ἀθάνατον καὶ ἀδιάφθορόν ἐστιν, ἄλλο τι ἡ ψυχὴ (ἢ) εἰ ἀθάνατος τυγχάνει οὖσα καὶ ἀνώλεθρος ἂν εἴη. Πολλὴ ἀνάγκη. Ἐπιόντος ἄρα θανάτου ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον, τὸ μὲν θνητόν, ὡς ἔοικεν, αὐτοῦ ἀποθνήσκει, τὸ δ' ἀθάνατον σῶον καὶ ἀδιάφθορον οἴχεται ἀπιόν, ὑπεκχωρῆσαν τῷ θανάτῳ. Φαίνεται. Παντὸς μᾶλλον ἄρα, ἔφη, ὦ Κέβης, ἔσονται ἡμῶν αἱ ψυχαὶ ἐν Ἅιδου.

17 Ἐκ τῶν Πορφυρίου πρὸς τὰ νοητὰ ἀφορμῶν.

Ἡ μὲν ψυχὴ τῆς ἀμερίστου καὶ περὶ τὰ σώματα μεριστῆς οὐσίας μέσον τι, ὁ δὲ νοῦς ἀμέριστος οὐσία μόνον, τὰ δὲ σώματα μεριστὰ μόνον, αἱ δὲ ποιότητες καὶ τὰ ἔνυλα εἴδη περὶ τὰ σώματα μεριστά.

18 Ἐν ταυτῷ

Ψυχὴ καταδεῖται πρὸς σῶμα τῇ ἐπιστροφῇ τῇ πρὸς τὰ πάθη τὰ ἀπ' αὐτοῦ, καὶ λύεται πάλιν διὰ τῆς ἀπ' αὐτοῦ ἀπαθείας.

19 Ἐν ταυτῷ

[816] Ἡ ψυχὴ ἔχει μὲν πάντων τοὺς λόγους, ἐνεργεῖ δὲ κατ' αὐτοὺς ἢ ὑπ' ἄλλου εἰς τὴν προχείρησιν ἐκκα-

λουμένη ἢ ἑαυτὴν εἰς αὐτοὺς ἐπιστρέφουσα εἰς τὸ εἴσω. καὶ ὑπ' ἄλλου μὲν ἐκκαλουμένη ὡς πρὸς τὰ ἔξω τὰς αἰσθήσεις ἀποδίδωσιν, εἰς δὲ ἑαυτὴν εἰσιοῦσα πρὸς τὸν νοῦν ἐν ταῖς νοήσεσι γίγνεται, καὶ οὔτε αἴσθησις ἔξωθεν οὔτε νόησις ἄλλη. ἔτι δὲ ὡς τῷ ζῴῳ οὐκ ἄνευ πάθους τῶν αἰσθητικῶν ὀργάνων αἱ αἰσθήσεις, οὕτω καὶ αἱ νοήσεις οὐκ ἄνευ φαντασίας· ἵν' (101) ᾖ τὸ ἀνάλογον ὡς τύπος παρακολούθημα ζῴου αἰσθητικοῦ, οὕτω τὸ φάντασμα ψυχῆς ζῴου ἑπόμενον νοήσει.

Ἐν ταυτῷ 20

Ἡ ψυχὴ οὐσία ἀμεγέθης ἄυλος ἄφθαρτος, ἐν ζωῇ [818] παρ' ἑαυτῆς ἐχούσῃ τὸ ζῆν κεκτημένη τὸ εἶναι.

Ἐν ταυτῷ 21

Ἄλλο τὸ πάσχειν τῶν σωμάτων ἄλλο τῶν ἀσωμάτων. τῶν μὲν γὰρ σωμάτων σὺν τροπῇ τὸ πάσχειν, τῆς δὲ ψυχῆς αἱ οἰκειώσεις καὶ τὰ πάθη ἐνέργειαι, οὐδὲν ἐοικυῖαι θερμάνσεσι καὶ ψύξεσι σωμάτων. δι' ὃ εἴπερ τὸ πάσχειν τῶν σωμάτων ἀεὶ σὺν τροπῇ, ἀπαθῆ ῥητέον παντελῶς τὰ ἀσώματα. τὰ μὲν γὰρ ὕλης κεχωρισμένα καὶ σωμάτων ἐνεργείαις ἦν τὰ αὐτά, τὰ δὲ ὕλῃ πλησιάζοντα καὶ σώμασιν αὐτὰ μὲν ἀπαθῆ, τὰ δὲ ἐφ' ὧν θεωρεῖται πάσχει. ὅταν γὰρ τὸ ζῷον αἰσθάνηται, ἔοικεν ἡ ψυχὴ μὲν ἁρμονίᾳ χωριστῇ ἐξ αὐτῆς τὰς χορδὰς κινούσῃ ἡρμοσμένας, τῇ δὲ ἐν ταῖς χορδαῖς ἁρμονίᾳ ἀχωρίστῳ τὸ σῶμα. τὸ δ' αἴτιον τοῦ [820] κινῆσαι τὸ ζῷον διὰ τὸ εἶναι ἔμψυχον ἀνάλογον τῷ μουσικῷ διὰ τὸ εἶναι ἐναρμόνιον, τὰ δὲ πληγέντα σώματα διὰ πάθος αἰσθητικὸν ταῖς ἡρμοσμέναις χορδαῖς· καὶ γὰρ ἐκεῖ οὐδ' ἡ ἁρμονία πέπονθεν ἡ χωριστὴ ἀλλ' ἡ χορδή, καὶ κινεῖ μὲν ὁ μουσικὸς κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ ἁρμονίαν, οὐ μὴν ἐκινήθη ἂν ἡ χορδὴ

μουσικῶς, εἰ καὶ ὁ μουσικὸς ἐβούλετο, μὴ τῆς ἁρμονίας τοῦτο λεγούσης.

22 Ἐν ταυτῷ

Τῆς οὐσίας ἧς ἐν ζωῇ τὸ εἶναι, καὶ ἧς τὰ πάθη ζῷα, ταύτης καὶ ὁ θάνατος ἐν ποιᾷ ζωῇ κεῖται, οὐκ ἐν ζωῆς καθάπαξ στερήσει, ὅτι μηδὲ τὸ πάθος ἦν ὁδὸς εἰς τὴν παντελῆ ἀζωίαν ἐπ' αὐτῆς.

23 Ἐν ταυτῷ

Οὐ διὰ τὸ πλῆθος τῶν σωμάτων δεῖ νομίζειν
[822] πλῆθος τῶν ψυχῶν γενέσθαι, πρὸ δὲ τῶν σωμάτων εἶναι καὶ πολλὰς καὶ μίαν, οὔτε τῆς μιᾶς ὅλης κωλυούσης τὰς πολλὰς ἐν ἑαυτῇ εἶναι οὔτε τῶν πολλῶν τὴν μίαν εἰς αὐτὰς μεριζουσῶν. διέστησαν γὰρ οὐκ ἀποκοπεῖσαι οὐδὲ ἀποκερματίσασαι εἰς ἑαυτὰς τὴν ὅλην, καὶ πάρεισιν ἀλλήλαις οὐ συγκεχυμέναι οὐδὲ σωρὸν ποιοῦσαι τὴν ὅλην. οὔτε γὰρ πέρασίν εἰσι διειλημμέναι οὔτε πάλιν ἀλλήλαις συγκεχυμέναι, ὥσπερ οὐδὲ ἐπιστῆμαι συνεχύθησαν αἱ πολλαὶ ἐν ψυχῇ μιᾷ, καὶ πάλιν οὐκ ἔγκεινται ὡς τὰ σώματα τῇ ψυχῇ ἑτερουσίως, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς ποιαὶ ἦσαν ἐνέργειαι. ἀπειροδύναμος γὰρ ἡ τῆς ψυχῆς φύσις καὶ καθ' ἕκαστον τὸ τυχὸν αὐτῆς ψυχὴ καὶ πᾶσαι μία καὶ πάλιν ἡ ὅλη ἄλλη παρὰ πάσας. ὡς γὰρ τὰ σώματα ἐπ' ἄπειρον τεμνόμενα οὐ καταλήγει εἰς ἀσώματα, κατ' ὄγκον λαμβανόντων τῶν τμημάτων τὴν διαφοράν, οὕτως ψυχὴ οὖσα ζωτικὸν ἐπ' ἄπειρον κατὰ τὰ εἴδη συνείληπται, παραλλαγὰς ἔχουσα εἰδικάς, καὶ ἡ ὅλη σὺν ταύταις
[824] οὖσα καὶ ἄνευ τούτων. εἰ γὰρ ἐπ' αὐτῆς οἷον τομή, ἑτερότης ἦν μενούσης τῆς ταυτότητος· εἰ δ' ἐπὶ τῶν σωμάτων, ἐφ' ὧν ἡ ἑτερότης ἐκράτει μᾶλλον τῆς ταυτότητος, οὐδὲν ἐπεισελθὸν ἀσώματον διέκοψε τὴν ἕνωσιν, μένει δὲ πάντα ἡνωμένα μὲν κατὰ τὴν οὐσίαν,

ταῖς δὲ ποιότησι καὶ τοῖς ἄλλοις εἴδεσι διειλημμένα,
τί χρὴ ὑπονοεῖν ἐπὶ τῆς εἰδικῆς ἀσωμάτου ζωῆς, ἐφ'
ἧς ἡ ταυτότης μᾶλλον κεκράτηκε τῆς ἑτερότητος, καὶ
οὐδὲν ὑπόκειται ἀλλοῖον παρὰ τὸ εἶδος, ἀφ' ἧς καὶ
τοῖς σώμασιν ἡ ἑνότης, οὐδὲ σῶμα ξυμπεσὸν ἀποκό-
πτει τὴν ἕνωσιν, καίπερ πρὸς τὰς ἐνεργείας ἐν πολ-
λοῖς ἐμποδίζον αὐτῇ. δι' αὐτὴν ἡ ταυτότης πάντα
ποιεῖ καὶ εὑρίσκει, διὰ τῆς ἐπ' ἄπειρον εἰδικῆς ἐνερ- (102)
γείας, τοῦ τυχόντος μέρους πάντα δυναμένου, ὅταν
σωμάτων καθαρεύῃ, ὡς τὸ τυχὸν μέρος τοῦ σπέρμα-
τος τὴν τοῦ παντὸς σπέρματος ἔχει δύναμιν. ὥσπερ
δὲ κρατηθὲν ἐν ὕλῃ τὸ σπέρμα καθ' ἕκαστον ὧν ἠδύ-
νατο λόγων ἐν τοῖς μέρεσι τῆς ὕλης κρατεῖται, καὶ
πάλιν συναχθὲν εἰς τὴν τοῦ σπέρματος δύναμιν καθ'
ἕκαστον τῶν μερῶν ἔχει τὴν πᾶσαν δύναμιν, οὕτω [826]
καὶ ψυχῆς ἀΰλου τὸ ὡς μέρος ἐπινοούμενον τῆς πάσης
ψυχῆς ἔχει τὴν δύναμιν. τὸ δὲ πρὸς ὕλην ῥέψαν κε-
κράτηται μὲν καθ' ὃ εἶδος ῥέψαν ἐπιτηδείως ἔσχε
προσομιλεῖν ἐνύλῳ, ἔχει δὲ τὴν τῆς ὅλης δύναμιν ἤδη,
καὶ ἐντυγχάνει οὔσῃ ἐν ἑαυτῷ, ὅταν ὑπὸ τοῦ ἐνύλου
ἀποστὰν ἐν ἑαυτῷ γένηται. ἐπεὶ δὲ πρὸς μὲν ὕλην
ῥέπον ἴσχει ἀπορίαν ἁπάντων καὶ τῆς οἰκείας δυνά-
μεως κένωσιν, εἰς δὲ τὸν νοῦν ἀναγομένη τὸ πλῆρες
ἑαυτῆς κατὰ τὴν δύναμιν ἔχειν τῆς πάσης ηὑρίσκετο,
τὴν μὲν εἰκότως πενίαν τὴν δὲ κόρον οἱ τοῦτο πρῶ-
τον γνόντες τῆς ψυχῆς τὸ πάθος ᾐνίξαντο.

Ἐκ τῶν Πορφυρίου περὶ τῶν τῆς ψυ- 24
χῆς δυνάμεων.

Τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις ὑπογράψαι πρόκειται
καὶ πρότερόν γε ἐπεξελθόντι ἱστορίᾳ τά τε παρὰ τοῖς
παλαιοῖς καὶ τὰ ὕστερον ἐπικριθέντα παρὰ τοῖς διδα-
σκάλοις. Ἀρίστων ἀντιληπτικὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς [828]

θέμενος ταύτην διαιρεῖ εἰς δύο, τὸ μέν τι μέρος φάσκων μετά τινος τῶν αἰσθητηρίων ὡς τὰ πολλὰ κινεῖσθαι, ὃ αἰσθητικὸν καλεῖ, ἀρχὴν καὶ πηγὴν ὑπάρχον τῶν κατὰ μέρος αἰσθήσεων, τὸ δὲ ἀεὶ καθ' ἑαυτὸ καὶ χωρὶς ὀργάνων, ὃ ἐπὶ μὲν τῶν ἀλόγων οὐκ ὠνομάσθαι (ἢ γὰρ ὅλως οὐκ εἶναι ἐν αὐτοῖς ἢ τελέως ἀσθενὲς καὶ ἀμυδρὸν ἄγαν), ἐν δὲ τοῖς λογικοῖς, ἐν οἷς δὴ μάλιστα ἢ μόνοις φαίνεται, νοῦν προσαγορεύεσθαι.
[830] ἔφη δὲ ἄνευ ὀργάνων τὸν νοῦν ἐνεργεῖν, τὴν δ' αἰσθητικὴν καὶ μετ' ὀργάνου. πῶς οὖν ἡ ἄνευ ὀργάνου οὐχ ἡ αὐτὴ ἔσται τῷ νῷ, εἴγε ὑφ' ἓν γένος τὸ τῆς ἀντιληπτικῆς τέτακται καὶ τὸ μετ' ὀργάνου ἐνεργοῦν μέρος καὶ τὸ ἄνευ ὀργάνου; ἢ ὅτι ἣ μὲν τῆς μορφῆς τῶν ὄντων ἀντιλαμβάνεται ἣ δὲ τῆς οὐσίας; αἴσθησις γὰρ οὐσίας οὐκ ἀντιληπτική, ἀλλὰ μορφῆς καὶ πλάσεως . . . ὅτι δὲ ἄνθρωπος ἢ ἵππος, ἄλλου ἡ ἀντίληψις. διάφορον οὖν τῆς ἀντιλήψεως τὸ κίνημα· ἣ μὲν γὰρ τυπουμένῃ ἔοικεν ἡ τῆς αἰσθητικῆς καὶ ἔξω ἑλκομένῃ ἐπὶ μορφήν, ἣ δὲ ἀφισταμένῃ τυπώσεως. οἳ μὲν οὖν διῄρουν, καὶ τὸ μὲν ἄνευ φαντασίας διεξοδικὸν ἀπὸ τοῦ νοῦ ἠρτημένον διάνοιάν τε καὶ νοῦν προσηγόρευον, τὸ δὲ μετὰ φαντασίας ἢ αἰσθήσεως τὴν
[832] διέξοδον ἔχον δοξαστικόν. οἳ δὲ μίαν μὲν τὴν οὐσίαν λογικὴν ἐτίθεντο, διαφόρους δὲ τὰς ἐνεργείας. τοιαύτης δὲ οὔσης τῆς διαφορᾶς, ὑφ' ἓν τίθεσθαι τὰς δυνάμεις μήποτε ἄτοπον ἦν· οὐ γὰρ ἐκ μιᾶς ἥ τε νόησις οὐσίας ὁρμᾶται καὶ ἡ αἴσθησις, καὶ ἀντίληψιν εἴ τις λέγει τὴν τοῦ νοῦ ἐνέργειαν ὁμωνύμως ἐρεῖ. καὶ δεῖ ἄλλην μὲν θέσθαι τὴν τοῦ νοῦ δύναμιν καὶ ἑτερογενῆ, μεθ' ἣν τὴν τῆς διανοίας, πάντας τοὺς ἐφ' ἑκατέρας, ἀλλὰ τὴν μὲν ἀθρόαν ἐνέργειαν τὴν δὲ ἐν διεξόδῳ· ἄλλην δὲ πάντῃ τὴν αἰσθητικήν, ἧς τὸ μὲν

τι μετὰ προσχρήσεως ὀργάνων τὸ δὲ ἄνευ προσχρήσεως, τοῦ μὲν μετ' ὀργάνων αἰσθητικοῦ καλουμένου, τοῦ δὲ ἄνευ τούτων φανταστικοῦ, τὸ δέ τι οὐχ ἧττον τοῦ αὐτοῦ γένους· ὑπερβεβηκὸς δὲ τὸ διεξοδεῦον τὸ ἀθρόον τούτων δοξαστικὸν καλούμενον, ἐπιστάσεως οὔσης πότερον τῆς διανοίας εἶδος τὸ τοιοῦτον, ἢ τὸ ἄλλο τὸ ὑπερβεβηκὸς μὲν τὸ αἰσθητικὸν καὶ φανταστικόν, ὑποβεβηκὸς δὲ τὸ νοητικόν.

Ἐν ταυτῷ 25 (103)

Νουμήνιος δὲ τὴν συγκαταθετικὴν δύναμιν παραδεκτικὴν ἐνεργειῶν φήσας εἶναι, σύμπτωμα αὐτῆς [834] φησὶν εἶναι τὸ φανταστικόν, οὐ μὴν ἔργον τε καὶ ἀποτέλεσμα ἀλλὰ παρακολούθημα, τῶν ἀπὸ τῆς στοᾶς τὴν αἴσθησιν οὐκ ἐν τῇ φαντασίᾳ ἱστάντων μόνον ἀλλὰ τὴν οὐσίαν ἀναρτώντων ἀπὸ τῆς συγκαταθέσεως. αἰσθητικὴ γὰρ φαντασία συγκατάθεσίς ἐστιν, ἢ αἴσθησις τῆς συγκαταθέσεως καθ' ὁρμὴν οὔσης. Λογγῖνος δὲ μηδὲ εἶναι ὅλως συγκαταθετικὴν δύναμιν ὑπονοεῖ. κατὰ μέντοι τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς ἀκαδημείας ἡ αἴσθησις ἀπὸ τῆς αἰσθητηρίου φαντασίας ψιλὴ τίθεται, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ καταρχὰς μέτοχος ἰδιώματος, ὅτι μηδὲ συγκαταθέσεως μέτοχος. κἂν ἥδε μετὰ συγκαταθέσεως συγκατακειμένη φαντασία δι' αἰσθητηρίου ᾖ αἴσθησις, οὐ πάντως καὶ ἀρετῆς μέτοχος ἡ αἴσθησις ἔσται, εἰ μὴ συγκατάθεσις εἴη τῶν ἐφ' ἡμῖν.

διαπεφώνηται δὲ οὐ τὰ περὶ τούτων μόνον τοῖς παλαιοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς τὰ περὶ τῶν μερῶν τῆς [836] ψυχῆς· καὶ ὅλως τί τὸ μέρος καὶ τίς ἡ δύναμις καὶ τίνι ταῦτα διενήνοχεν; αὐτίκα οἱ μὲν ἀπὸ τῆς στοᾶς ὀκταμερῆ τὴν ψυχὴν θέντες, καὶ πέντε μὲν μέρη τὰ αἰσθητικὰ λαβόντες, ἕκτον δὲ τὸ φωνητικόν, καὶ ἕβδο-

μον τὸ σπερματικόν, καὶ λοιπὸν τὸ ἡγεμονικὸν ὡς ἂν ἄρχοντος χώραν ἔχειν ὑπετίθεντο, τὰ δὲ ἄλλα μέρη ἐν ὑπηρέτου τάξει ἀπεδίδοσαν, ὥστε τὸ αὐτὸ ἐξ ἄρχοντος καὶ ἀρχομένων συνεστάναι.

παρὰ δὲ Πλάτωνι καὶ Ἀριστοτέλει ἐν τοῖς ἠθικοῖς τριμερὴς ἡ ψυχὴ λέγεται εἶναι, καὶ κεκράτηκε τοῦτο παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀγνοοῦσιν ὡς ἡ διαίρεσις τῆς συστάσεως ἕνεκα τῶν ἀρετῶν παρείληπται· οὐ γὰρ ἁπλῶς εἰς σύλληψιν πάντων τῶν μερῶν· τὸ γὰρ φανταστικὸν καὶ αἰσθητικὸν καὶ τὸ νοερὸν καὶ φυσικὸν οὐ δήπου ἐν τῇ διαιρέσει ταύτῃ περιληφθήσεται. ἄλλοι δέ, ὧν καὶ Νουμήνιος, οὐ τρία μέρη ψυχῆς μιᾶς ἢ δύο γε, τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον, ἀλλὰ δύο ψυχὰς ἔχειν ἡμᾶς οἴονται, ὥσπερ καὶ ἄλλοι, τὴν μὲν λογικὴν τὴν δὲ ἄλογον· ὧν πάλιν οἳ μὲν ἄμφω ἀθανάτους, οἳ δὲ τὴν λογικὴν ἀθάνατον, τὴν δὲ ἄλογον οὐ κατὰ τὰς ἐνεργείας μόνον ἀφίστασθαι τῆς κοινῆς κινήσεως ἀλλὰ καὶ κατ' οὐσίαν διαλύεσθαι. τοῖς δὲ ἐδόκει δύο ψυχῶν εἰς ταυτὸ συμπλακεισῶν ἀλλήλαις
[838] διπλασίας εἶναι τὰς κινήσεις, ὁμοιουμένων ἀλλήλαις ἐκ τοῦ ἀπολαύειν ἑκατέραν τῶν τῆς ἑτέρας παθημάτων κατὰ τὴν ἕνωσιν. ῥητέον δὲ ὡς δύναμις μέρους διήνεγκεν, ὅτι τὸ μὲν μέρος ἐκβέβηκε κατὰ γένος τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἄλλου μέρους, αἱ δὲ δυνάμεις περὶ τὸ αὐτὸ στρέφονται γένος. δι' ὃ τὰ μὲν μέρη παρῃτεῖτο Ἀριστοτέλης ἐπὶ τῆς ψυχῆς, τὰς δὲ δυνάμεις οὐκέτι. τὸ γὰρ ἑτερομερὲς εὐθὺς ὑποκειμένου παραλλαγὴν εἰσάγειν, τὸ δὲ ἑτεροδύναμον καὶ περὶ ἓν ὑποκείμενον ἐνίστασθαι. Λογγῖνος δὲ οὐδὲ τὸ ζῷον πολυμερὲς εἶναι, ἀλλ' ἀμερές, πολυδύναμον δὲ τὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν τοῖς σώμασι πολυμερῆ φάσκοντος τὴν ψυχὴν γίγνεσθαι καθ' ἑαυτὴν οὖσαν ἀμερῆ. εἰ δὲ οὐ πολυ-

μερής, οὐ διὰ τοῦτο καὶ μονοδύναμος· ἐνδέχεσθαι γὰρ ἓν ἀμερὲς δυνάμεις πλείους ἔχειν. διακριτέον οὖν τάχα ἐκ τοῦ πολλοῦ ταράχου θέντας ὅρον γνώσεως μερικῆς διαφορᾶς καὶ ἀδιαφορίας, καὶ πάλιν δυνάμεως πρὸς μέρη καὶ πρὸς ἀλλήλας, ἐπανωτέρω οὐσιῶν, εἰ καὶ πλείους ἐν ἑνὶ εἶεν. ἐκ τούτου γὰρ γνώριμον [840] ἔσται, εἰ καὶ ἡ ψυχὴ ἐν ζῴῳ οὖσα πολυμερὴς ἢ μόνον πολυδύναμος, καὶ πότερον συγχωρητέον τοῖς μίαν μὲν ψυχὴν εἰς τὸν ἄνθρωπον κατακλείουσι, πολυμερῆ δὲ (104) ταύτην ἢ καθ' αὑτὴν ἢ καὶ ἐν τούτῳ λέγουσι γίγνεσθαι, ἢ πλειόνων ψυχῶν ἡ σύνοδος, καὶ ἔοικε ὁ ἄνθρωπος μάλιστα χορῷ συνᾴδοντι καὶ κατὰ τοῦτο ἔχοντι τὸ ἓν κατὰ τὴν τῶν συμπληρούντων τὸ ὅλον συμφωνίαν, ἢ ἑνὸς ἦν κατ' οὐσίαν τὸ διάφορον πλῆθος. ῥητέον οὖν ὡς δύναμις καὶ μέρος καὶ κατασκευὴ ἐπὶ τῆς ψυχῆς ταύτῃ διενήνοχε· μέρος μὲν γάρ ἐστιν ὃ καὶ τῷ ὑποκειμένῳ καὶ τῷ εἴδει καὶ ταῖς ἐνεργείαις ἄλλου μέρους διαφέρει· κατασκευὴ δὲ ἡ πρὸς ὃ πέφυκε τῶν μερῶν οἰκεία ἐπιτηδειότης· δύναμις δὲ τῆς κατασκευῆς ἕξις ἀφ' ἧς ἐνεργεῖν δύναται, καθ' ὃ κατεσκεύασται ἕκαστον. ἔνιοι δὲ τὴν αὐτὴν ἔφασαν εἶναι κατασκευήν τε καὶ δύναμιν. διαφέρει δὲ μέρους δύναμις· αἱ γὰρ δυνάμεις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς ὑποκειμένου ὅλου πλείους θεωροῦνται, οὐκ ἐν ἄλλῳ καὶ [ἐν] ἄλλῳ περατούμεναι τῷ ποσῷ τῆς ὑποκειμένης οὐσίας, τὰ δὲ μέρη ἀπολαμβάνει ἑαυτοῖς ποσόν τι τῆς οὐσίας καὶ περιγράφει ἀλλοιόν τι μόριον αὐτῆς. αὐτίκα τοῦ μήλου αἱ μὲν δυνάμεις πᾶσαι ἐν ἑνί, τὰ δὲ μέρη ἄλλα ἀλλαχοῦ κεχώρισται· ἐφάπτεται γὰρ ἡ μὲν [842] τοῦ μέρους ἔννοια ποσοῦ, ὡς πρὸς τὴν τοῦ ὅλου κατασκευὴν ὁλικωτέραν ποσότητα ἀπολαμβάνοντος· ἡ δὲ τῆς δυνάμεως τοῦ ὅλου τὴν ἐπίνοιαν ἀπείληφε. διό-

περ ἀμερεῖς μὲν αἱ δυνάμεις καὶ δι' ὅλου κεχωρηκυῖαι, τὰ δὲ μέρη ἠλλοίωται μερισμοῦ ἔχοντα ἀντὶ ὅλου ποσότητα. πῶς οὖν ἀμερὴς ἡ ψυχὴ καὶ πάλιν τριμερής; οἳ μὲν οὖν τὰ μέρη τῆς ψυχῆς κατὰ τὸ ποσὸν ἀκούσαντες εἰκότως ἀποροῦσι πῶς καὶ ἀμερὴς καὶ τριμερής, καὶ λύουσι φάσκοντες κατὰ μὲν ἴδιον λόγον καὶ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἀμερῆ, τριμερῆ δὲ καθ' ὅσον ἐν σώματι γενομένη μεριστῷ ὄντι ἄλλο καὶ ἄλλο μέρος ἐπέχει τοῦ σώματος εἰς τὰς διαφόρους αὐτῆς ἐνεργείας. οὐ γὰρ δὴ αὕτη κεφαλὴν ἔχει καὶ θώρακα καὶ τρίτον ἧπαρ, ἀλλ' αἱ διὰ τούτων διάφοροι ἐνέργειαι διὰ μερισμῶν καὶ μερῶν γιγνόμεναι διαφόρων τοῦ σώματος ἀπ' ἐκείνων αὐτῇ τῶν μερῶν μερισμὸν ἐπανέθησαν. Νικόλαος δὲ οὐκ ἠξίου τὰ μέρη τῆς ψυχῆς κατὰ τὸ ποσὸν λαμβάνειν, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ τὸ ποιόν, ὥσπερ καὶ τέχνης καὶ φιλοσοφίας· ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ ποσοῦ τὸ ὅλον ἐκ τῶν μερῶν συμπληροῦται, καὶ γί-
[844] γνεται ὡς κατὰ τὴν πρὸς ἕτερον ἀντεξέτασιν πλέον ἢ ἔλαττον ἢ μικρότερον ἢ μεῖζον, προστιθεμένου μέρους ἢ ἀφαιρουμένου. ψυχῆς δὲ οὐχ οὕτως λέγομεν εἶναι μέρη· οὐ γὰρ δὴ τὸ ποσὸν αὐτῆς ὑπὸ τούτων συμπληροῦται, οὔτε γὰρ μέγεθός ἐστιν οὔτε τι ἔχει πλῆθος· ἀλλ' ὡς τέχνης μέρη. διαφέρει δὲ καὶ τούτων· τέχνη μὲν γὰρ ἀπόν τι μέρος οὐκ ἂν εἴη ὁλόκληρος οὐδὲ τελεία, ψυχὴ δὲ πᾶσα τελεία ἐστί, καί τοι πᾶν ζῷον οὐ κομισάμενον τὸ κατὰ φύσιν τέλος ἀτελές ἐστιν. ἀκούει τοίνυν Νικόλαος τὰ μέρη τῆς ψυχῆς ὡς δυνάμεις τοῦ ἔχοντος· τὸ γὰρ ζῷον καὶ ὅλως τὸ ἔμψυχον τῷ ψυχὴν ἔχειν πολλὰ δύναται, οἷον ζῆν αἰσθάνεσθαι κινεῖσθαι νοεῖν ὀρέγεσθαι, ὧν πάντων αἰτία καὶ ἀρχὴ ἡ ψυχή. ταύτας οὖν τὰς δυνάμεις, ἀφ' ὧν λέγεται τὸ ἔμψυχον ταῦτα δρᾶν ἢ πάσχειν, μέρη

τῆς ψυχῆς τίθενται ὡς εἴρηται. οὐδὲν γὰρ κωλύει αὐτῆς ἀμεροῦς οὔσης μεριστῶς δέχεσθαι τὰς ἀπ' αὐτῆς τῶν ἐνεργειῶν ἐνδόσεις. μεριστὸν οὖν τὸ ζῷον, εἰς τὴν ἐπίνοιαν αὐτοῦ καὶ τοῦ σώματος παραλαμβανομένου, ἀφ' οὗ αἱ ζωτικαὶ ἐνέργειαι κατὰ ψυχῆς ἔνδοσιν δεχόμεναι τὴν εἰς μέρη τῶν διαφόρων ἐνεργειῶν κατὰ τάξιν καὶ τῇ ψυχῇ τὰ μέρη ἔχειν προσανέθησαν.
καὶ μήποτε διττῶς ἐπινοουμένης τῆς ψυχῆς καὶ ἐχού- [846]
σης τὴν ζωὴν τήν τε καθ' αὐτὴν καὶ τὴν κατὰ σχέσιν, (105)
ἐν τῇ κατὰ σχέσιν ζωῇ ὑφίσταται τὰ μέρη. ὡς γὰρ πυρῷ σπαρέντι ἐν τῇ πρὸς τὴν γένεσιν σχέσει ὑφίσταται τὰ μέρη, τοῦ στάχυος ὅλου οὐκ ὄντος μεριστοῦ, ἐν δὲ μεριστῷ θεωρούμενα, ἀφ' οὗ πάλιν ἐπάνεισιν εἰς τὸ ἀμέριστον, οὕτω καὶ ψυχῇ ἀμερίστῳ οὔσῃ ἐν τῇ σπορᾷ παρυφίσταται τὰ μέρη.

Ἐν ταυτῷ 26

Ἐπιβαλλόμενον ἑξῆς ἂν εἴη ἐπισκέψασθαι πρὸς τὸ γνῶναι τίνες διὰ τὴν ψυχὴν ζῷα προβέβληνται ὡς δι' αὐτήν, καὶ τίνες διὰ τὴν μετ' αὐτήν, καὶ τίνες διὰ τὸ ζῷον. οὕτως γὰρ καὶ αἱ ὑποστάσεις πρόδηλοι, καὶ τίνες αἱ ἀνάγκαι εἰς τὴν καθ' αὐτὴν ἐπάνοδον ἔσονται τῶν ἐν μέρεσι τοῦ σώματος μέρη ψυχῆς κατακλειόντων.

Ἀρέσα πυθαγορείου Λευκανοῦ ἐκ τοῦ 27
περὶ ἀνθρώπω φύσιος.

Φύσις ἀνθρώπω κανών μοι δοκέει νόμω τε καὶ
δίκας ἦμεν καὶ οἴκω τε καὶ πόλιος. ἴχνια γὰρ ἐν αὐτῷ [848]
στιβαζόμενος εὕροιτό κα τις καὶ μαστευόμενος. νόμος γὰρ ἐν αὐτῷ καὶ δίκα, ἃ τᾶς ψυχᾶς ἐστι διακόσμασις. τριχθαδία γὰρ ὑπάρχοισα ἐπὶ τριχθαδίοις ἔργοις συνέστακε. γνώμαν καὶ φρόνασιν ἐργαζόμενος ὁ νόος, καὶ ἀλκὰν καὶ δύναμιν ἁ θύμωσις, καὶ ἔρωτα καὶ φι-

λοφροσύναν ἁ ἐπιθυμία. καὶ οὕτω συντέτακται ταῦτα
[850] ποτ' ἄλλαλα πάντα, ὥστε αὐτᾶς τὸ μὲν κράτιστον
ἀγέεσθαι, τὸ δὲ χεῖρον ἄρχεσθαι, τὸ δὲ μέσον μέσαν
ἐπέχεν τάξιν καὶ ἄρχεν καὶ ἄρχεσθαι. ταῦτα δ' οὕτως
ἐμάσατο κατὰ λόγον ὁ θεὸς ἐν τᾷ ἐκτυπώσι καὶ ἐξερ-
γασίᾳ τῶ ἀνθρωπίνω σκάνεος, ὅτι μόνον ἄνθρωπον
ἐνοάσατο νόμω τε καὶ δίκας ἐπιδέκτορα γενέσθαι, καὶ
οὐδὲν ἄλλο τῶν θνατῶν ζῴων. οὔτε γὰρ ἐξ ἑνὸς σύ-
σταμα κοινωνίας γένοιτό κα, οὔτε μὰν ἐκ πλειόνων,
ὁμοίων δὲ τούτων· ἀνάγκα γάρ, ἐπεὶ τὰ πράγματα
διαφέροντά ἐντι, καὶ τὰς ἐν ἁμῖν μοίρας τᾶς ψυχᾶς
διαφόρω ἦμεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶ σώματος ὁράσιος καὶ
ἅψιος καὶ ἀκοᾶς καὶ γεύσιος καὶ ὀσφράσιος, οὐ γὰρ
πάντα ποτὶ πάντα τὰν αὐτὰν ἔχει συναρμογάν· οὔτε
μὰν ἐκ πλειόνων μὲν καὶ ἀνομοίων, τῶν τυχόντων
μάντοιγε, ἀλλὰ τῶν ποττὰν τῶ ὅλω συστάματος ἐκ-
πλάρωσιν καὶ σύνταξιν καὶ συναρμογὰν τυχόντων. οὐ
μόνον δὲ ἐκ πλειόνων καὶ ἀνομοίων καὶ τῶν ἐς τὸ
ὅλον καὶ τέλεον τυχόντων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τούτων
οὐκ εἰκαίων καὶ ὡς ἔτυχε συνταχθέντων, ἀλλὰ μετά
[852] τινος νόμω καὶ ἔμφρονος ἐπιστασίας. αἵ τε γὰρ τὰν
ἴσαν ἐφέρετο μοῖραν καὶ δυνάμιος καὶ τιμᾶς ἀνόμοια
ἐόντα καὶ τὰ μὲν χερείονα τὰ δὲ κάρρονα τὰ δὲ μέσα,
οὔ κα ἐδύνατο ἁ κατὰ ψυχὰν τῶν μερέων κοινωνία
συνομασθῆμεν· αἴ τε τὰν ἀνίσαν, μὴ τὰν κάρρονα δὲ
τὰ μείζονα μοῖραν ἐφέρετο ἀλλὰ τὰν χερείονα, πολλά
κα ἀφροσύνα καὶ ἀταξία περὶ τὰν ψυχὰν ὑπᾶρχεν· αἴ
τε τὰν κάρρονα μὲν τὰ μείζονα, τὰν χερείονα δὲ τὰ
μείονα, μὴ ποτὶ λόγον δὲ ἕκαστον τούτων, οὔ κα ἐδύ-
νατο ὁμόνοια καὶ φιλία καὶ δικαιότας ἦμεν περὶ τὰν
ψυχάν, ἐπεὶ ὧν ἕκαστον ἓν ποτὶ λόγον συντέτακται
τὸν ἁρμόζοντα, τὸ τοιοῦτον φαμὶ ἐγὼ δικαιότατα

ἦμεν. καὶ μὰν ὁμόνοιά τις καὶ ὁμοφροσύνα ὀπαδεῖ τᾷ [854] τοιαύτᾳ διατάξι. τὸ δὲ τοιοῦτον δικαίως κα λέγοιτο εὐνομία ἦμεν τᾶς ψυχᾶς, ἅτις ἐκ τῶ ἄρχεν μὲν τὸ κάρρον ἄρχεσθαι δὲ τὸ χέρειον κράτος ἐπιφέροιτο τᾶς ἀρετᾶς. καὶ φιλία δὲ καὶ ἔρως καὶ φιλοφροσύνα σύμφυλος καὶ συγγενὴς ἐκ τούτων ἐξεβλάστασε τῶν μερέων. συμπείθει μὲν γὰρ ὁ νόος ὁραυγούμενος, ἔραται δὲ ἁ ἐπιθυμία, ἁ δὲ θύμωσις ἐμπιπλαμένα μένεος ἔχθρᾳ ζέοισα φίλα γίνεται τᾷ ἐπιθυμίᾳ. ἁρμόξας γὰρ (106) ὁ νόος τὸ ἁδὺ τῷ λυπηρῷ συγκατακρεόμενος, καὶ τὸ σύντονον καὶ σφοδρὸν τῷ κούφῳ μέρει τᾶς ψυχᾶς καὶ διαχυτικῷ, ἕκαστόν τε ἑκάστω πράγματος τὰν σύμφυλον καὶ συγγενέα προμάθειαν διαμεμέρισται, ὁ μὲν νόος ὁραυγούμενος καὶ στιβαζόμενος τὰ πράγματα, ἁ [856] δὲ θύμωσις ὁρμὰν καὶ ἀλκὰν ποτιφερομένα τοῖς ὁραυγαθεῖσιν, ἁ δὲ ἐπιθυμία φιλοστοργίᾳ συγγενὴς ἔασα ἐφαρμόσδει τῷ νόῳ ἴδιον περιποιουμένα τὸ ἁδὺ καὶ τὸ σύννοον ἀποδιδοῖσα τῷ συννόῳ μέρει τᾶς ψυχᾶς. ὧνπερ ἕκατι δοκέει μοι καὶ ὁ βίος ὁ κατ' ἀνθρώπων ἄριστος ἦμεν, ὄκκα τὸ ἁδὺ τῷ σπουδαίῳ συγκατακραθῇ καὶ ἁ ἁδονὰ τᾷ ἀρετᾷ. ποθαρμόξασθαι δ' αὐτὰ ὁ νόος δύναται παιδεύσιος καὶ ἀρετᾶς ἐπήρατος γενόμενος.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Τιμαίου [p. 34] 28

Τὴν δὲ δὴ ψυχὴν οὐχ ὡς νῦν ὑστέραν ἐπιχειροῦμεν λέγειν, οὕτως ἐμηχανήσατο καὶ ὁ θεὸς νεωτέραν· οὐ γὰρ ἂν ἄρχεσθαι ὁ θεὸς πρεσβύτερον ἀπὸ νεωτέρου συνέρξας εἴασεν· ἀλλά πως ἡμεῖς πολὺ μετέχοντες τοῦ προστυχόντος τε καὶ εἰκῇ ταύτῃ πῃ καὶ λέγομεν, ὃ δὲ καὶ γενέσει καὶ ἀρετῇ [προτέραν] καὶ πρεσβυτέραν ψυχὴν σώματος ὡς δεσπότιν καὶ ἄρξουσαν ἀρξομένου συνεστήσατο ἐκ τῶνδέ τε καὶ τοιῷδε τρόπῳ·

τῆς ἀμερίστου καὶ ἀεὶ κατὰ ταυτὰ ἐχούσης οὐσίας καὶ τῆς αὖ περὶ τὰ σώματα γιγνομένης μεριστῆς τρίτον ἐξ ἀμφοῖν ἐν μέσῳ συνεκεράσατο οὐσίας εἶδος, τῆς τε ταυτοῦ φύσεως αὖ πέρι καὶ τῆς τοῦ ἑτέρου, καὶ κατὰ ταυτὰ ξυνέστησεν ἐν μέσῳ τοῦ τε ἀμεροῦς αὐτῶν καὶ τοῦ κατὰ τὰ σώματα μεριστοῦ. καὶ τρία λαβὼν αὐτὰ ὄντα συνεκεράσατο εἰς μίαν πάντα ἰδέαν, τὴν θατέρου φύσιν δύσμικτον οὖσαν εἰς ταυτὸν ξυναρμόττων βίᾳ. μιγνὺς δὲ μετὰ τῆς οὐσίας καὶ ἐκ τριῶν ποιησάμενος ἕν, πάλιν ὅλον τοῦτο μοίρας ὅσας προσῆκε διένειμεν, ἑκάστην δὲ ἔκ τε ταυτοῦ καὶ θατέρου καὶ τῆς οὐσίας μεμιγμένην. — [p. 37] καὶ τὸ μὲν δὴ σῶμα ὁρατὸν οὐρανοῦ γέγονεν, αὐτὴ δὲ ἀόρατος μὲν λογισμοῦ δὲ μετέχουσα καὶ ἁρμονίας ψυχὴ τῶν νοητῶν ἀεί τε ὄντων, ὑπὸ τοῦ ἀρίστου ἀρίστη γενομένη τῶν γεννηθέντων. ἅτε οὖν ἐκ τῆς ταυτοῦ καὶ τῆς θατέρου φύσεως ἔκ τε οὐσίας τριῶν τούτων συγκραθεῖσα μοιρῶν, καὶ ἀνάλογον μερισθεῖσα καὶ ξυνδεθεῖσα, αὐτή τε ἀνακυκλουμένη πρὸς ἑαυτήν, ὅταν οὐσίαν σκεδαστὴν ἔχοντός τινος ἐφάπτηται, καὶ ὅταν ἀμέριστον, λέγῃ διὰ πάσης ἑαυτῆς κινουμένη, ὅτῳ τ' ἄν τι ταυτὸν ᾖ καὶ ὅτου ἂν ἕτερον, πρὸς ὅ τι τε μάλιστα καὶ ὅπῃ καὶ ὅπως καὶ ὁπότε ξυμβαίνει κατὰ τὰ γιγνόμενά τε πρὸς ἕκαστον ἕκαστά τε εἶναι καὶ πάσχειν καὶ πρὸς τὰ κατὰ ταυτὰ ἔχοντα ἀεί. λόγος δὲ ὁ κατὰ ταυτὸν ἀληθὴς γιγνόμενος περί τε θάτερον ὂν καὶ περὶ τὸ ταυτόν, ἐν τῷ κινουμένῳ ὑφ' αὑτοῦ φερόμενος ἄνευ φθόγγου καὶ ἠχῆς, ὅταν μὲν περὶ τὸ αἰσθητὸν γίγνηται καὶ ὁ τοῦ θατέρου κύκλος ὀρθὸς ὢν εἰς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν διαγγείλῃ, δόξαι καὶ πίστεις γίγνονται βέβαιοι καὶ ἀληθεῖς· ὅταν δὲ αὖ περὶ τὸ λογικὸν ᾖ, καὶ ὁ τοῦ ταυτοῦ κύκλος εὖ-

τροχος ὧν αὐτὰ μηνύσῃ, νοῦς ἐπιστήμη τε ἐξ ἀνάγκης ἀποτελεῖται. τούτω δὲ ἐν ᾧ τῶν ὄντων ἐγγίγνεσθον, ἄν ποτέ τις αὐτὸ ἄλλο πλὴν ψυχὴν εἴπῃ, πᾶν μᾶλλον ἢ τἀληθὲς ἐρεῖ.

Πλάτωνος πολιτείας ι′ [p. 610] 29

Οὐκοῦν, ὁπότε μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἀπόλλυται κακοῦ μήτε οἰκείου μήτε ἀλλοτρίου, δῆλον ὅτι ἀνάγκη αὐτὸ ἀεὶ ὂν εἶναι· εἰ δ' ἀεὶ ὄν, ἀθάνατον. Ἀνάγκη, ἔφη. Τοῦτο μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, οὕτως ἐχέτω. εἰ δ' ἔχει, ἐννοεῖς ὅτι ἀεὶ ἂν εἶεν αἱ αὐταί. οὔτε γὰρ ἄν που ἐλάττους γένοιντο μηδεμιᾶς ἀπολλυμένης, οὔτε αὖ πλείους. εἰ γὰρ ὁτιοῦν τῶν ἀθανάτων πλέον γίγνοιτο, οἶσθ' ὅτι ἐκ τοῦ θνητοῦ ἂν γίγνοιτο, καὶ πάντα ἂν εἴη τελευτῶντα ἀθάνατα. Ἀληθῆ λέγεις. Ἀλλ', ἦν δ' ἐγώ, μήτε τοῦτο οἰόμεθα, ὁ γὰρ λόγος οὐκ ἐάσει, μήτε γε αὖ τῇ ἀληθεστάτῃ φύσει τοιοῦτον εἶναι ψυχήν, ὥστε πολλῆς ποικιλίας καὶ ἀνομοιότητός τε καὶ διαφορᾶς γέμειν αὐτὸ πρὸς αὐτό. Πῶς λέγεις; ἔφη. Οὐ ῥᾴδιον, ἦν δ' ἐγώ, ἀΐδιον εἶναι σύνθετόν τε ἐκ πολλῶν, καὶ μὴ τῇ καλλίστῃ κεχρημένον συνθέσει, ὡς νῦν ἡμῖν ἐφάνη ἡ ψυχή. Οὐκοῦν εἰκός γε. Ὅτι μὲν τοίνυν ἀθάνατον ψυχὴ καὶ ὁ ἄρτι λόγος καὶ οἱ ἄλλοι ἀναγκάσειαν ἄν.

Πλάτωνος πολιτείας δ′ [p. 436] 30

Τόδε δὲ ἤδη χαλεπόν, εἰ τῷ αὐτῷ τούτῳ ἕκαστα πράττομεν ἢ τρισὶν οὖσιν ἄλλο ἄλλῳ· μανθάνομεν μὲν ἑτέρῳ, θυμούμεθα δὲ ἄλλῳ τῶν ἐν ἡμῖν, ἐπιθυμοῦμεν δ' αὖ τρίτῳ τινὶ τῶν περὶ τὴν τροφήν τε καὶ γέννησιν ἡδονῶν καὶ ὅσα τούτων ἀδελφά· ἢ ὅλῃ τῇ ψυχῇ καθ' ἕκαστον αὐτῶν πράττομεν, ὅταν ὁρμήσωμεν. ταῦτ' ἔσται τὰ χαλεπὰ διορίσασθαι ἀξίως λόγου. Καὶ ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη.

[p. 439] τοῦ διψῶντος ἡ ψυχή, καθ' ὅσον διψᾷ, οὐ βούλεταί τι ἄλλο ἢ πιεῖν, καὶ τούτου ὀρέγεται καὶ ἐπὶ τοῦτο ὁρμᾷ. Δῆλον δή. Οὐκοῦν εἴποτέ τι αὐτὴν ἀνθέλκει διψῶσαν, ἕτερόν τι ἂν ἐν αὐτῇ εἴη αὐτοῦ τοῦ διψῶντος καὶ ἄγοντος ὥσπερ θηρίον ἐπὶ τὸ πιεῖν. οὐ γὰρ δή, φαμέν, τό γε αὐτὸ τῷ αὐτῷ ἑαυτοῦ περὶ τὸ αὐτὸ ἅμα τἀναντία πράττοι. Οὐ γὰρ οὖν. Ὥσπερ γε, οἶμαι, τοῦ τοξότου οὐ καλῶς ἔχει λέγειν, ὅτι αὐτοῦ ἅμα αἱ χεῖρες τὸ τόξον ἀπωθοῦνταί τε καὶ προσέλκονται, ἀλλ' ὅτι ἄλλη μὲν ἡ ἀπωθοῦσα χείρ, ἑτέρα δὲ ἡ προσαγομένη. Παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη. Πότερον δὴ φῶμέν τινας ἔστιν ὅτε διψῶντας οὐκ ἐθέλειν πιεῖν; Καὶ μάλα γ', ἔφη, πολλοὺς καὶ πολλάκις. Τί οὖν, ἔφην ἐγώ, φαίη τις ἂν τούτων πέρι; οὐκ ἐνεῖναι μὲν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν τὸ κελεῦον, ἐνεῖναι δὲ τὸ κωλῦον πιεῖν, ἄλλο ὂν καὶ κρατοῦν τοῦ κελεύοντος; Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐ τὸ μὲν κωλῦον τὰ τοιαῦτα ἐγγίγνεται, ὅταν ἐγγένηται, ἐκ λογισμοῦ, τὰ δὲ ἄγοντα καὶ ἕλκοντα διὰ παθημάτων τε καὶ νοσημάτων παραγίγνεται; Φαίνεται. Οὐ δὴ ἀλόγως, ἦν δ' ἐγώ, ἀξιώσομεν αὐτὰ διττά τε καὶ ἕτερα ἀλλήλων εἶναι, τὸ μὲν ᾧ λογίζεται λογιστικὸν προσαγορεύοντες τῆς ψυχῆς, τὸ δὲ ᾧ ἐρᾷ τε καὶ πεινῇ καὶ διψῇ καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ἐπτόηται ἀλόγιστόν τε καὶ ἐπιθυμητικόν, πληρώσεών τινων καὶ ἡδονῶν ἑταῖρον. Οὔκ, ἀλλ' εἰκότως, ἔφη, ἡγοίμεθ' ἂν οὕτως. Ταῦτα μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, δύο ἡμῖν ὡρίσθω εἴδη ἐν ψυχῇ ἐνόντα· τὸ δὲ δὴ τοῦ θυμοῦ καὶ ᾧ θυμούμεθα πότερον τρίτον ἢ τούτων ποτέρῳ ἂν εἴη ὁμοφυές; Ἴσως, ἔφη, τῷ ἑτέρῳ, τῷ ἐπιθυμητικῷ. Ἀλλ', ἦν δ' ἐγώ, ποτὲ ἀκούσας τι πιστεύω τούτῳ, ὡς ἄρα Λεόντιος ὁ Ἀγλαΐωνος ἀνιὼν ἐκ Πειραιέως ὑπὸ τὸ

βόρειον τεῖχος ἐντὸς αἰσθόμενος νεκροὺς παρὰ τῷ δημίῳ κειμένους, ἅμα μὲν ἰδεῖν ἐπιθυμοῖ, ἅμα δὲ δυσχεραίνοι καὶ ἀποτρέποι ἑαυτόν, καὶ τέως μὲν μάχοιτο καὶ παρακαλύπτοιτο, κρατούμενος δ' οὖν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, διελκύσας τοὺς ὀφθαλμούς, προσδραμὼν πρὸς τοὺς νεκρούς, ἰδοὺ ὑμῖν, ἔφη, ὦ κακοδαίμονες, ἐμπλήσθητε τοῦ καλοῦ θεάματος. Ἤκουσα, ἔφη, καὶ αὐτός. Οὗτος μέντοι, ἔφην, ὁ λόγος σημαίνει τὴν ὀργὴν πολεμεῖν ἐνίοτε ταῖς ἐπιθυμίαις, ὡς ἄλλο ὂν ἄλλῳ. Σημαίνει γάρ, ἔφη.

Ἐν ταυτῷ [p. 441] 31

Ἆρα οὖν ἕτερον ὂν καὶ τοῦτο, ἢ λογιστικόν τι εἶδος, [858] ὥστε μὴ τρία ἀλλὰ δύο εἴδη εἶναι ἐν τῇ ψυχῇ, λογιστικὸν καὶ ἐπιθυμητικόν; ἢ καθάπερ ἐν τῇ πόλει ξυνεῖχεν αὐτὴν τρία ὄντα γένη, χρηματιστικὸν ἐπικουρητικὸν βουλευτικόν, οὕτω καὶ ἐν ψυχῇ τρίτον τοῦτό ἐστι τὸ θυμοειδές, ἐπίκουρον ὂν τῷ λογιστικῷ φύσει, ἐὰν μὴ ὑπὸ κακῆς τροφῆς διαφθαρῇ; Ἀνάγκη, ἔφη, τρίτον. Ναί, ἦν δ' ἐγώ, ἄν γε τοῦ λογιστικοῦ ἄλλο τι ὥσπερ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἐφάνη ἕτερον ὄν. Ἀλλ' οὐ χαλεπόν, ἔφη, φανῆναι· καὶ γὰρ ἐν τοῖς παιδίοις τοῦτο ὂν ἄν τις ἴδοι, ὅτι θυμοῦ μὲν εὐθὺς γενόμενα μεστά ἐστιν, λογισμοῦ δὲ ἔνιοι μὲν ἔμοιγε δοκοῦσιν οὐδέποτέ γε μεταλαμβάνειν, οἱ δὲ πολλοὶ ὀψέ ποτε. Ναὶ μὰ Δία, ἦν δ' ἐγώ, καλῶς γε εἶπες. ἔτι δὲ ἐν τοῖς θηρίοις ἄν τις ἴδοι ὃ λέγεις, ὅτι οὕτως ἔχει. πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἃ ἄνω που ἐκεῖ εἴπομεν, τὸ τοῦ Ὁμήρου μαρτυρήσει τό

στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ. (107)

ἐνταῦθα γὰρ δὴ σαφῶς ὡς ἕτερον ἑτέρῳ ἐπιπλῆττον πεποίηκεν Ὅμηρος τὸ ἀναλογισάμενον περὶ τοῦ βελ-

τίονός τε καὶ χείρονος τῷ ἀλογίστως θυμουμένῳ. Κομιδῇ, ἔφη, ὀρθῶς λέγεις.

32 *Ἰαμβλίχου περὶ ψυχῆς*

Ἀριστοτέλης μὲν οὖν τὰ μάλιστα δοκοῦντα τῇ ψυχῇ ὑπάρχειν εἰς τρία τὰ κυριώτατα γένη ἀναγαγών, κίνησίν τε καὶ γνῶσιν καὶ λεπτότητα οὐσίας, ἣν ἐνίοτε καὶ ἀσώματον ὑπόστασιν ἐπονομάζει, ἐς ταῦτα τὰ τρία τὰς καθ' ἕκαστα διωρισμένας ἐπαναφέρει δόξας, πέρας τῶν ἀπείρων ἀνευρὼν οὕτω καὶ σαφῆ καὶ σύντομον περίληψιν. ἐγὼ δὲ ὁρῶ ἐν τούτοις τοῖς ὅροις πολὺ μὲν τὸ ὁμώνυμον καὶ συγκεχυμένον (οὐ γὰρ ὡσαύτως αἱ κατὰ μεταβολὴν καὶ αἱ κατὰ ζωὴν θεωροῦνται κινήσεις, ἢ καὶ μορφωτικαὶ ἢ ἄμορφοι γνώσεις, ἢ αἱ τοῦ ἀέρος, ἢ αἱ τῶν καθ' αὑτὰ ἀσωμάτων καθαρότητες τῆς οὐσίας), πολὺ δὲ καὶ τὸ ἀτελὲς αὐτῶν καὶ ἐνδεές· οὐ γὰρ ἔνεστι πάντα περιλαβεῖν τὰ γένη τῆς δόξης ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις ὅροις.

[860] *τινὲς εἰς τὰς τῶν τεσσάρων στοιχείων ἀρχὰς τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἐπαναφέρουσιν. εἶναι μὲν γὰρ τὰ πρῶτα σώματα ἄτομα, πρὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων στοιχειωδέστερα· εἰλικρινῆ δὲ ὄντα καὶ πεπληρωμένα πάντῃ καθαρᾶς πρώτης οὐσίας μὴ δέχεσθαι μηδ' ὁπωστινοῦν εἰς αὐτὰ διαίρεσιν. ταῦτα τοίνυν ἄπειρα ἔχειν σχήματα, ἓν δὲ αὐτῶν εἶναι τὸ σφαιροειδές, ἀπὸ δὴ τῶν σφαιροειδῶν ἀτόμων εἶναι τὴν ψυχήν.*

ὡς δὲ τῶν ἀριστοτελικῶν τινες ὑφηγοῦνται, εἶδός ἐστι τὸ ἐπὶ τοῖς σώμασιν ἢ ποιότης ἁπλῆ ἀσώματος ἢ ποιότης οὐσιώδης τελεία, ἢ παράκειται δόξα, οὐ παραδοθεῖσα μὲν δυναμένη δὲ πιθανῶς λέγεσθαι αἵρεσις, ἢ τὴν συνδρομὴν τῶν ὅλων ποιοτήτων, καὶ τὸ ἓν αὐτῶν κεφάλαιον εἴτε τὸ ἐπιγιγνόμενον ἢ τὸ προϋπάρχον, τιθεμένη τὴν ψυχήν.

μετὰ δὴ ταῦτα τοὺς εἰς μαθηματικὴν οὐσίαν ἐντιθέντας τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς καταλέγω διευκρινημένως [862]. ἔστι δὴ γένος ἕν τι αὐτῆς τὸ σχῆμα, πέρας ὂν διαστάσεως καὶ αὐτὴ διάστασις. ἐν αὐτοῖς μὲν οὖν τούτοις Σεβῆρος ὁ πλατωνικὸς αὐτὴν ἀφωρίσατο, ἐν ἰδέᾳ δὲ τοῦ πάντῃ διαστατοῦ Σπεύσιππος, ἐν αἰτίᾳ δὲ ἢ τῇ ἑνώσει τούτων ἄλλος ἄν τις καθαρώτερον αὐτὴν προστήσαιτο τελεώτατα. πάλιν τοίνυν ὁ ἀριθμὸς ἐν ἑτέρῳ γένει κεῖται. ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἁπλῶς μὲν οὕτως ἔνιοι τῶν πυθαγορείων τῇ ψυχῇ συναρμόζουσιν, ὡς δ' αὐτοκίνητον Ξενοκράτης, ὡς δὲ λόγους περιέχουσαν Μοδέρατος ὁ πυθαγόρειος, ὡς δὲ κριτικὸν κοσμουργοῦ θεοῦ ὄργανον Ἵππασος ὁ ἀκουσματικὸς τῶν πυθαγορείων.

ὡς δ' Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ, Πλάτων ἐκ τῆς τοῦ [864] ἑνὸς ἰδέας καὶ τοῦ πρώτου μήκους [καὶ πλάτους] καὶ βάθους αὐτὸ τοῦτο ζωὴν προϋποτιθέμενος, καὶ τὸ μὲν ἓν νοῦν, τὴν δὲ δυάδα ἐπιστήμην, δόξαν δὲ τὸν τοῦ ἐπιπέδου ἀριθμόν, τὸν δὲ τοῦ στερεοῦ τὴν αἴσθησιν διοριζόμενος.

ἔτι τοίνυν τὴν ἁρμονίαν ἴδωμεν, οὐ τὴν ἐν σώμασιν ἐνιδρυμένην, ἀλλ' ἥτις ἐστὶ μαθηματική. ταύτης τοίνυν, ὡς μὲν ἁπλῶς εἰπεῖν, τὴν τὰ διαφέροντα ὁπωσοῦν σύμμετρα καὶ προσήγορα ἀπεργαζομένην ἀναφέρει εἰς τὴν ψυχὴν Μοδέρατος· τὴν δ' ὡς ἐν οὐσίαις καὶ ζωαῖς καὶ γενέσει τούτων μεσότητα καὶ σύνδεσιν ὁ Τίμαιος αὐτῇ ἀνατίθησι, τὴν δὲ ὡς ἐν λόγοις (108) τοῖς κατ' οὐσίαν προϋπάρχουσιν Πλωτῖνος καὶ Πορφύριος καὶ Ἀμέλιος παραδεδώκασι, τὴν δὲ συνδιαπλεκομένην τῷ κόσμῳ καὶ ἀχώριστον τοῦ οὐρανοῦ πολλοὶ δή τινες τῶν πλατωνικῶν καὶ πυθαγορείων προκρίνουσιν.

[866] Ἴθι δὴ οὖν ἐπὶ τὴν καθ' αὑτὴν ἀσώματον οὐσίαν ἐπανίωμεν, διακρίνοντες καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐν τάξει τὰς περὶ ψυχῆς πάσας δόξας. εἰσὶ δή τινες οἳ πᾶσαν τὴν τοιαύτην οὐσίαν ὁμοιομερῆ καὶ τὴν αὐτὴν καὶ μίαν ἀποφαίνονται, ὡς καὶ ἐν ὁτῳοῦν αὐτῆς μέρει εἶναι τὰ ὅλα· οἵτινες καὶ ἐν τῇ μεριστῇ ψυχῇ τὸν νοητὸν κόσμον καὶ θεοὺς καὶ δαίμονας καὶ τἀγαθὸν καὶ πάντα τὰ πρεσβύτερα ἐν αὐτῇ ἐνιδρύουσι καὶ ἐν πᾶσιν ὡσαύτως πάντα εἶναι ἀποφαίνονται, οἰκείως μέντοι κατὰ τὴν αὐτῶν οὐσίαν ἐν ἑκάστοις. καὶ ταύτης τῆς δόξης ἀναμφισβητήτως μέν ἐστι Νουμήνιος, οὐ πάντη δὲ ὁμολογουμένως Πλωτῖνος, ἀστάτως δὲ ἐν αὐτῇ φέρεται Ἀμέλιος, Πορφύριος δὲ ἐνδοιάζει περὶ αὐτήν, πῇ μὲν διατεταγμένως αὐτῆς ἀφιστάμενος, πῇ δὲ συνακολουθῶν αὐτῇ ὡς παραδοθείσῃ ἄνωθεν. κατὰ δὴ ταύτην νοῦ καὶ θεῶν καὶ τῶν κρειττόνων γενῶν οὐδὲν ἡ ψυχὴ διενήνοχε κατά γε τὴν ὅλην οὐσίαν.

ἀλλὰ μὴν ἥγε πρὸς ταύτην ἀνθισταμένη δόξα χωρίζει μὲν τὴν ψυχὴν ὡς ἀπὸ νοῦ γενομένην δευτέραν καθ' ἑτέραν ὑπόστασιν (τὸ δὲ μετὰ νοῦ αὐτῆς ἐξηγεῖται ὡς ἐξηρτημένον ἀπὸ τοῦ νοῦ, μετὰ τοῦ κατ' ἰδίαν ὑφεστηκέναι αὐτοτελῶς), χωρίζει δὲ αὐτὴν καὶ ἀπὸ [868] τῶν κρειττόνων γενῶν ὅλων, ἴδιον δὲ αὐτῇ τῆς οὐσίας ὅρον ἀπονέμει, ἤτοι τὸ μέσον τῶν μεριστῶν καὶ ἀμερίστων σωμάτων γενῶν, ἢ τὸ πλήρωμα τῶν καθόλου λόγων καὶ τὴν μετὰ τὰς ἰδέας ὑπηρεσίαν τῆς δημιουργίας, ἢ ζωὴν παρ' ἑαυτῆς ἔχουσαν τὸ ζῆν, τὴν ἀπὸ τοῦ νοητοῦ προσελθοῦσαν ἢ τῶν αὐτῶν γενῶν, ἢ ὅλου τοῦ ὄντως ὄντος πρόοδον εἰς ὑποδεεστέραν οὐσίαν.

περὶ δὲ ταύτας τὰς δόξας ὅ τε Πλάτων αὐτὸς καὶ ὁ Πυθαγόρας ὅ τε Ἀριστοτέλης καὶ ἀρχαῖοι πάντες,

ὧν ὀνόματα μεγάλως ἐπὶ σοφίᾳ ὑμνεῖται, τελέως ἐπιστρέφονται, εἴ τις αὐτῶν τὰς δόξας ἀνιχνεύοι μετ' ἐπιστήμης· ἡμεῖς τε περὶ αὐτὰς τὴν μετ' ἀληθείας πραγματείαν πᾶσαν πειρασόμεθα ἐνστήσασθαι.

τινὲς δὲ τῶν φυσικῶν σύνοδον τῶν ἐναντίων συνυφαίνουσιν, οἷον θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, ξηροῦ καὶ ὑγροῦ. καὶ γὰρ τὸ ζῆν ἀπὸ τοῦ ἀναζεῖν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ ἀναψύχεσθαι ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ὠνομάσθαι ἀποφαίνονται καὶ ἅμα ἐπ' ἀμφοτέρων καὶ τὸν ἀναπνεόμενον ἀέρα ψυχὴν νομίζουσιν, ὥσπερ Ἀριστοτέλης μὲν ἐν τοῖς ὀρφικοῖς ἔπεσί φησι [870]
λέγεσθαι τὴν ψυχὴν [ὡς] εἰσιέναι ἐκ τοῦ ὅλου ἀναπνεόντων ἡμῶν φερομένην ὑπὸ τῶν ἀνέμων. ἔοικέ γε μὴν αὐτὸς ὁ Ὀρφεὺς χωρὶς ὑπολαμβάνειν εἶναι καὶ μίαν τὴν ψυχήν, ἀφ' ἧς πολλὰς μὲν εἶναι διαιρέσεις, πολλὰς δὲ καὶ μέσας ἐπιπνοίας καθήκειν ἐπὶ τὰς μεριστὰς ψυχὰς ἀπὸ τῆς ὅλης ψυχῆς.

τινὲς μὲν τῶν ἀριστοτελικῶν αἰθέριον σῶμα τὴν ψυχὴν τίθενται· ἕτεροι δὲ τελειότητα αὐτὴν ἀφορίζονται κατ' οὐσίαν τοῦ θείου σώματος, ἣν ἐντελέχειαν καλεῖ Ἀριστοτέλης, ὥσπερ δὴ ἐν ἐνίοις Θεόφραστος, ἢ τὸ ἀπογεννώμενον ἀπὸ τῶν θειοτέρων γενῶν ὅλων, ὥσπερ ἄν τις νεωτερίσειεν ἐν ταῖς ἐπινοίαις, ἢ τὸ συγκεκραμένον τοῖς σώμασιν, ὥσπερ οἱ στωικοὶ λέγουσιν· ἢ τὸ τῇ φύσει συμμεμιγμένον, ἢ τὸ τοῦ σώματος ὄν, ὥσπερ τὸ ἐμψυχῶσθαι· αὐτῇ δὲ μὴ παρὸν τῇ ψυχῇ ὥσπερ ὑπάρχον, οἷα δὴ λέγεται περὶ ψυχῆς παρὰ Δικαιάρχῳ τῷ Μεσσηνίῳ.

Ἐν ταυτῷ. περὶ δυνάμεως ψυχῆς. 33 (109)

Πλάτων μὲν οὖν οὐχ ὡς ἑτέρας τὰς δυνάμεις ἐν [872]
ἑτέρᾳ τῇ ψυχῇ ἐνεῖναι ἡγεῖται, συμφύτους δ' αὐτὰς καὶ κατὰ μίαν ἰδέαν συνυφεστηκέναι λέγει διὰ τὴν

σύνθετον οὐσίαν τῆς ψυχῆς. Ἀριστοτέλης δὲ ὡσαύτως ἁπλῆν οὐσίαν ἀσώματον εἴδους τελεσιουργοῦ τὴν τῆς ψυχῆς ὑποθέμενος οὐ ποιεῖ τὰς δυνάμεις ὡς [874] ἐν συνθέτῳ τινὶ τῇ ψυχῇ παρούσας. ἀλλὰ μὴν οἵγε ἀπὸ Χρυσίππου καὶ Ζήνωνος φιλόσοφοι καὶ πάντες ὅσοι σῶμα τὴν ψυχὴν νοοῦσι, τὰς μὲν δυνάμεις ὡς ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ποιότητας συμβιβάζουσι, τὴν δὲ ψυχὴν ὡς οὐσίαν προϋποκειμένην ταῖς δυνάμεσι προτιθέασιν, ἐκ δ' ἀμφοτέρων τούτων σύνθετον φύσιν ἐξ ἀνομοίων συνάγουσιν. αὗται τοίνυν αἱ δυνάμεις αὐτῆς τῆς ψυχῆς καθ' αὑτὴν ἢ τοῦ ἔχοντος τοῦ κοινοῦ μετὰ τοῦ σώματος θεωρουμένου ζῴου, καθ' οὓς μὲν ἡ ψυχὴ διττὴν ζωὴν ζῇ, καθ' αὑτήν τε καὶ μετὰ τοῦ σώματος, ἄλλως μὲν πάρεισι τῇ ψυχῇ ἄλλως δὲ τῷ κοινῷ ζῴῳ, ὡς κατὰ Πλάτωνα καὶ Πυθαγόραν· καθ' οὓς δὲ μία ζωὴ τῆς ψυχῆς ἐστιν ἡ τοῦ συνθέτου, συγκεκραμένης τῆς ψυχῆς τῷ σώματι, ὡς οἱ στωικοὶ λέγουσιν, ἢ δούσης ὅλης τὴν ἑαυτῆς ζωὴν εἰς τὸ κοινὸν ζῷον, ὡς οἱ περιπατητικοὶ διισχυρίζονται, κατὰ τούτους εἷς ἐστιν ὁ τρόπος τῆς παρουσίας αὐτῶν ὁ ἐν τῷ μετέχεσθαι ἢ ἐν τῷ κεκρᾶσθαι τῷ ὅλῳ ζῴῳ.

πῶς οὖν διακρίνονται; κατὰ μὲν τοὺς στωικοὺς [876] ἔνιαι μὲν τῇ διαφορότητι τῶν ὑποκειμένων σωμάτων· πνεύματα γὰρ ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ φασιν οὗτοι διατείνειν ἄλλα καὶ ἄλλα, τὰ μὲν εἰς ὀφθαλμοὺς τὰ δὲ εἰς ὦτα τὰ δὲ εἰς ἄλλα αἰσθητήρια· ἔνιαι δὲ ἰδιότητι ποιότητος περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον. ὥσπερ γὰρ τὸ μῆλον ἐν τῷ αὐτῷ σώματι τὴν γλυκύτητα ἔχει καὶ τὴν εὐωδίαν, οὕτω καὶ τὸ ἡγεμονικὸν ἐν ἑαυτῷ φαντασίαν συγκατάθεσιν ὁρμὴν λόγον συνείληφε. κατὰ δὲ τοὺς ἀριστοτελικοὺς καὶ πάντας ὅσοι ἀμέριστον τὴν ψυχὴν διανοοῦνται, κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν αἱ δυνάμεις,

κατὰ δὲ εἴδη ὧν δύνανται ποιεῖν. κατὰ δὲ Πλάτωνα ἄλλως μὲν λέγεται ἡ ψυχὴ τριμερής, ὡς ἂν ἑτέραις οὐσίαις τριπλῇ ζωῆς παραλλάττουσα, ἄλλως δὲ πολυδύναμος, οὐκέτι κατ' οὐσίαν ζωῆς διαφέρουσα, ἐν ταυτῷ δὲ πολλαῖς ἰδιότησι διακρινομένη. καὶ ὅλως μέρος δυνάμεως ταύτῃ διενήνοχεν, ᾗ τὸ μὲν μέρος οὐσίας ἑτερότητα, ἡ δὲ δύναμις ἐν ταυτῷ γεννητικὴν ἢ ποιητικὴν διάκρισιν παρίστησιν.

Ἐν ταυτῷ. περὶ πλήθους δυνάμεων. 34

Οἱ ἀπὸ Ζήνωνος ὀκταμερῆ τὴν ψυχὴν διαδοξάζουσι, [878] περὶ τὰς δυνάμεις εἶναι πλείονας, ὥσπερ ἐν τῷ ἡγεμονικῷ ἐνυπαρχουσῶν φαντασίας συγκαταθέσεως ὁρμῆς λόγου. οἱ δὲ περὶ Πλάτωνα καὶ Ἀρχύτας καὶ οἱ λοιποὶ πυθαγόρειοι τὴν ψυχὴν τριμερῆ ἀποφαίνονται, διαιροῦντες εἰς λογισμὸν καὶ θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν· ταῦτα γὰρ εἶναι χρήσιμα πρὸς τὴν τῶν ἀρετῶν σύστασιν. δυνάμεις δὲ τῆς ψυχῆς ἀναλογίζονται φύσιν καὶ φαντασίαν καὶ αἴσθησιν καὶ δόξαν καὶ κινητικὴν σωμάτων διάνοιαν καὶ ὄρεξιν καλῶν κἀγαθῶν καὶ νοήσεις. Ἀριστοτέλης δὲ εἰς πέντε αὐτὰς διαιρεῖ φύσιν αἴσθησιν κίνησιν κατὰ τόπον ὄρεξιν διανόησιν.

Περὶ τῶν κατ' οὐσίαν τῆς ψυχῆς καὶ 35 τῶν προστιθεμένων αὐτῇ δυνάμεων. [880] ἐν ταυτῷ.

Πλωτῖνος αὐτῆς ἀφαιρεῖ τὰς ἀλόγους δυνάμεις, τὰς αἰσθήσεις τὰς φαντασίας τὰς μνήμας τοὺς λογισμούς, (110) μόνον δὲ τὸν καθαρὸν λογισμὸν εἰς τὴν καθαρὰν οὐσίαν αὐτῆς ἀνατείνει ὡς ἔχοντα συμφυῆ δύναμιν πρὸς αὐτὴν τὴν τῆς οὐσίας ἰδέαν.

οἱ δὲ περὶ Δημόκριτον [πλατωνικοὶ] πάντα

ταῦτα τὰ εἴδη τῶν δυνάμεων εἰς τὴν οὐσίαν αὐτῆς συνάγουσιν.

ὁ δὲ Πλάτων καὶ αὐτὰς ἑαυτῶν ποιεῖ καὶ τῶν ζῴων καθ' ἑκατέραν ζωὴν διοριζόμενος ἑκάτερον.

οἱ δὲ περὶ Πορφύριον καὶ Πλωτῖνον ἑκάστῳ μέρει τοῦ παντὸς τὰς οἰκείας δυνάμεις προβάλλεσθαι ὑπὸ τῆς ψυχῆς ἀποφαίνονται, καὶ ἀφίεσθαι μὲν καὶ μηκέτι εἶναι τὰς ζωὰς τὰς ὁπωσοῦν προβληθείσας [οἱ περὶ Πορφύριον καὶ Πλωτῖνον πλατωνικοὶ] ἀφορίζονται, παραπλησίως τοῖς ἀπὸ τοῦ σπέρματος φυομέ-
[882] νοις, ὁπόταν εἰς ἑαυτὸ ἀναδραμῇ τὸ σπέρμα. εἶναι δὲ καὶ ταύτας ἐν τῷ παντὶ καὶ μὴ ἀπόλλυσθαι, τάχ' ἄν τις ἐπινοήσειε καινότερον, οὐκ ἀπιθάνως.

36 Ἐν ταυτῷ. περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ψυχῆς.

Τίς οὖν ἀνήκοός ἐστι τῆς περιπατητικῆς δόξης, ἢ τὴν ψυχὴν ἀκίνητον μὲν εἶναί φησιν, αἰτίαν δὲ κινήσεων; εἰ δὴ καὶ ἀνενέργητόν ἐστι τὸ ἀκίνητον, ἔσται καὶ χορηγὸν τῶν ἐνεργειῶν τὸ τῆς ψυχῆς ἀνενέργητον. εἰ δ', ὡς ἔνιοι λέγουσι, τέλος καὶ συνοχὴ καὶ ἕνωσις καὶ μόνιμος αἰτία τῶν κινήσεών ἐστιν ἡ ἐνέργεια, καὶ ταύτην ἐν ἑαυτῇ συνείληφεν ἡ κατ' Ἀριστοτέλην ἀκίνητος ἐντελέχεια τῆς ψυχῆς, ἔσται ἀπὸ τῆς τελειοτάτης ἐνεργείας προϊοῦσα [ἀπὸ τῆς ψυχῆς] ἡ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα τῶν ζῴων ἔργοις ἀπεργασία. αὕτη τοίνυν κατά τε Πλάτωνα πολλοῦ δεῖ ἡ αὐτὴ εἶναι τῇ συμφύτῳ τῆς ψυχῆς οὐσίᾳ καὶ ζωῇ. δῆλον γὰρ ὅτι δίδοται μὲν εἰς τὸ κοινόν, ἀλλ' ἐπεὶ μεταβολὴ καὶ διαίρεσις καὶ παράτασις παρὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ χρόνον καὶ τόπον διάστασις ἐπισυμπίπτει, ὧν οὐδέν ἐστιν ἐν τῇ καθ' αὐτὴν ἀσωμάτῳ ζωῇ, φανερὸν δὴ καὶ
[884] τοῦτο γέγονεν, ὡς οὐδὲν ὑπάρχει κατὰ Πλάτωνα τῶν

τοῦ συνθέτου ζῴου κινημάτων ἴδιον αὐτῆς τῆς ψυχῆς. οὐκοῦν, ὥσπερ ζωὴ κατ' αὐτὸν διττή, ἡ μὲν χωριστὴ τοῦ σώματος ἡ δὲ κοινὴ μετ' αὐτοῦ, οὕτως καὶ ἐνεργήματα μὲν ἴδια ἔσται τῆς ψυχῆς τὰ δὲ κοινὰ καὶ τοῦ ἔχοντος. καὶ τούτων τὰ μὲν ἀπὸ τῆς ψυχῆς προκατάρχοντα, τὰ δὲ ἀπὸ τῶν τοῦ σώματος παθημάτων ἐγειρόμενα, τὰ δὲ ἐξ ἀμφοῖν ἐπίσης ἀνακινούμενα, πάντα δὲ ὡς ἀπ' αἰτίας τῆς ψυχῆς ὡρμημένα. ὥσπερ δὴ καὶ τῆς κατὰ τὴν ναῦν φορᾶς κοινῆς οὔσης πρὸς τὸν κυβερνήτην καὶ τὸν ἄνεμον, τὰ μὲν ἄλλα τοιαῦτά ἐστιν ὡς ἄνευ αὐτῶν μὴ γίγνεσθαι τὴν κίνησιν, ὁ δὲ κυβερνήτης καὶ ὁ ἄνεμος τὴν κυριωτάτην αἰτίαν περιέχουσιν ἐν ἑαυτοῖς τῆς φορᾶς, οὕτως ἄρα καὶ ἡ ψυχὴ αὐτή τε ὅλῳ χρῆται τῷ σώματι καὶ τὰ ἔργα μεταχειρίζεται, ὡς ὄργανον ἢ ὄχημα τὸ σῶμα περιέχουσα· ἔχει δὲ καὶ καθ' αὑτὴν οἰκείας κινήσεις, ὅσαι τοῦ συνθέτου ζῴου ἀπολελυμέναι αὐταὶ καθ' αὑτὰς ἀπόλυτοι τὰς κατ' οὐσίαν ζωὰς τῆς ψυχῆς ἐνεργοῦσιν, οἷαι δή εἰσιν αἱ τῶν ἐνθουσιασμῶν καὶ τῶν ἀΰλων νοήσεων καὶ συλλήβδην ἐκείνων καθ' ἃς τοῖς θεοῖς συναπτόμεθα. οὐ μὴν ἔτι γε τούτοις συγχωροῦσιν οἱ σῶμα τὴν ψυχὴν ὑπολαμβάνοντες, οἷον οἱ στωικοὶ καὶ ἄλλοι πλείονες, οὐδ' ὅσοι συγκεκρᾶσθαι αὐτὴν εἰς τὴν γέ- [886] νεσιν οἴονται, ὥσπερ οἱ πλεῖστοι τῶν φυσικῶν, οὐδ' ὅσοι βλάστημα αὐτὴν ἀπὸ τῶν σωμάτων ποιοῦσιν ἐν ἁρμονίας εἴδει οὖσαν. πάντες γὰρ οὗτοι σωματοειδεῖς τὰς κινήσεις αὐτῇ ἀποδιδόασιν.

Περὶ τῶν ἔργων τῆς ψυχῆς. ἐν ταυτῷ. 37 (111)

Πότερον οὖν πασῶν τῶν ψυχῶν τὰ αὐτὰ ἔργα ἀποτελεῖται, ἢ τὰ μὲν τῶν ὅλων τελεώτερα τὰ δὲ τῶν ἄλλων ὡς ἕκασται διειλήχασι τὴν προσήκουσαν ἑαυταῖς τάξιν; ὡς μὲν οἱ στωικοὶ λέγουσιν, εἴς τέ

ἐστιν ὁ λόγος καὶ ἡ αὐτὴ πάντως διανόησις, καὶ τὰ κατορθώματα ἴσα καὶ αἱ αὐταὶ ἀρεταὶ τῶν τε μεριστῶν καὶ τῶν ὅλων. καί που Πλωτῖνος καὶ Ἀμέλιος ἐπὶ ταύτης εἰσὶ τῆς δόξης. ἐνίοτε γὰρ ὡς ἄλλην τὴν μεριστὴν ψυχὴν παρὰ τὴν ὅλην, μίαν δὲ αὐτὴν πρὸς ἐκείνην εἶναι ἀφορίζονται. ὡς δ' ἂν εἴποι Πορφύριος, πάντη κεχώρισται τὰ τῆς ὅλης ψυχῆς παρὰ τὴν [888] μεριστὴν ἐνεργήματα. γένοιτο δὲ κἂν ἄλλη δόξα οὐκ ἀπόβλητος, ἡ κατὰ γένη καὶ εἴδη τῶν ψυχῶν ἄλλα μὲν τὰ τῶν ὅλων παντελῆ, ἄλλα δὲ τὰ τῶν θείων ψυχῶν ἄχραντα καὶ ἄυλα, ἕτερα δὲ τὰ τῶν δαιμονίων δραστήρια, τὰ δὲ τῶν ἡρωικῶν μεγάλα, τὰ δὲ τῶν ἐν τοῖς ζώοις καὶ τοῖς ἀνθρώποις θνητοειδῆ, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως ἔργα διαιρουμένη. τούτων δὴ διωρισμένων, καὶ τὰ ἐχόμενα τούτων τὴν ὁμοίαν λήψεται διάκρισιν.

Οἱ μὲν γὰρ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πανταχοῦ ψυχὴν διατείνοντες, ἤτοι γένει ἢ εἴδει, ὡς δοκεῖ Πλωτίνῳ, ἢ καὶ ἀριθμῷ, ὡς νεανιεύεται οὐκ ὀλιγάκις Ἀμέλιος, εἶναι αὐτὴν ἐροῦσιν ἅπερ ἐνεργεῖν. οἱ δ' ἀσφαλέστερον τούτων διαταττόμενοι καὶ προόδους πρώτας καὶ δευτέρας καὶ τρίτας οὐσιῶν τῆς ψυχῆς διισχυριζόμενοι προχωρεῖν εἰς τὸ πρόσω, οἵους ἄν τις θείη τοὺς καινῶς μὲν ἀπταίστως δὲ ἀντιλαμβανομένους τῶν λόγων, τὰ μὲν τῶν ὅλων ψυχῶν καὶ θείων καὶ ἀύλων ἐνεργήματα ἐροῦσιν οὗτοι πάντως δήπου καὶ εἰς οὐσίαν ἀποτελευτᾶν, τὰ δὲ τῶν μεριστῶν καὶ κρατουμένων ἐν ἑνὶ εἴδει καὶ διαιρουμένων περὶ τοῖς σώμα- [890] σιν, οὐδαμῶς συγχωρήσουσιν εὐθὺς εἶναι ταῦθ' ἅπερ ἐνεργοῦσι. κατὰ δὴ τὴν αὐτὴν μέθοδον προΐτω καὶ ἡ συγγενὴς πρὸς ταύτην διαίρεσις. λέγω δὴ προσπεφυκέναι μὲν ταῖς δυνάμεσι τὰ ἔργα ἐκείνων τῶν ψυχῶν τῶν αὐτοτελῶν καὶ μονοειδῶν καὶ χωριστῶν ἀπὸ τῆς

ὕλης, ὡς ἂν φαίη ἡ νεωστὶ παρευρεθεῖσα ἥδε αἵρεσις, ἐοικέναι δὲ ταῖς τῶν καρπῶν ἀπογεννήσεσιν ἐπὶ τῶν ἀτελεστέρων καὶ περὶ γῆν ἀπομεριζομένων. ἐπὶ δὴ τούτοις δεῖ νοεῖν ὡς οἱ μὲν στωικοὶ πάσας τῆς ὁποιασοῦν ψυχῆς τὰς ἐνεργείας συμμιγνύουσι τοῖς διοικουμένοις καὶ ἀψύχοις, οἱ δ' ἀπὸ Πλάτωνος οὐ πάσας. εἶναι μὲν γάρ τινας δυνάμεις τῆς ψυχῆς αἳ τοῦ σώματος ὡς ὕλης ἐφάπτονται, ὡς τὴν αἰσθητικὴν καὶ ὁρμητικήν, καθαρωτέρας δὲ τούτων τὰς μηδὲν σώματι προσχρωμένας, ὡς τὴν νοεράν. τὰ μὲν οὖν τῶν σωματοειδῶν δυνάμεων ἔργα κατ' οὐσίαν μὲν Πλάτων οὐ συνάπτει τοῖς σώμασι, κατ' ἐπιστροφὴν δὲ κοινω- [892] νεῖν φησι, τὰ δὲ τῶν χωριστῶν ἀπολύει πάντῃ τοῦ κατατείνεσθαι εἰς τὰ σώματα. ἤδη τοίνυν καὶ τὰ μὲν τῶν ὅλων καὶ θειοτέρων ἔργα ἄμικτα εἶναι διὰ τὴν καθαρότητα αὐτῶν τῆς οὐσίας, τὰ δὲ τῶν ἐνύλων καὶ μεριστῶν μηκέθ' ὡσαύτως εἶναι ἄχραντα· καὶ τὰ μὲν τῶν ἀνιουσῶν καὶ ἀπολυομένων τῆς γενέσεως ἀφίεσθαι τὸ λοιπὸν τῶν σωμάτων, τὰ δὲ τῶν κατιουσῶν συμπλέκεσθαι αὐτοῖς πολυειδῶς καὶ συνυφαίνεσθαι. καὶ τὰ μὲν τῶν ἐποχουμένων τοῖς αὐτοειδέσι πνεύμασι καὶ δι' αὐτῶν τιθεμένων εὐκόλως ἅπερ ἂν ἕλωσιν ἄνωθεν, ἀπραγμόνως ἐκφαίνειν τὰ σφῶν ἔργα, τὰ δὲ τοῖς στερεωτέροις σώμασιν ἐνσπειρόμενα καὶ κατεχόμενα ἐν αὐτοῖς ἀναπίμπλασθαι ἀμωσγέπως τῆς τούτων φύσεως. καὶ τὰ μὲν τῶν ὅλων ἐπιστρέφειν (112) εἰς ἑαυτὰ τὰ διοικούμενα, τὰ δὲ τῶν διῃρημένων αὐτὰ ἐπιστρέφεσθαι πρὸς ταῦτα ὧν ἐπιμελοῦνται. κατ' ἄλλην τοίνυν ἀρχὴν τῆς τῶν αὐτῶν διακρίσεως ἡ μὲν περιπατητικῶν δόξα τοῦ ζῴου μόνως καὶ τοῦ συνθέτου τίθεται τὰ ἔργα τῆς ψυχῆς, Πλάτων δὲ τῆς ψυχῆς αὐτὰ πρώτως προτάττει, εἶθ' οὕτως εἰς τὸ κοι-

νὸν τίθησιν. Πλάτων δὲ καὶ Πυθαγόρας ὑπερφυῆ [894] τὴν οὐσίαν αὐτῆς καὶ γεννητικὴν τῆς φύσεως προτάττοντες πρεσβύτερα αὐτῇ καὶ τιμιώτερα πρὸ τῆς φύσεως τὰ ἔργα διδόασιν· ἄρχεσθαί τε αὐτὴν οὐ ποιοῦσιν ἀπὸ τῆς φύσεως, αὐτὴν δὲ ἀφ' αὐτῆς καὶ περὶ αὐτὴν ἐξηγεῖσθαι τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν ὑπολαμβάνουσιν, ὅσα τέ ἐστιν ἐν αὐτῇ καλὰ καὶ σπουδαῖα κινήματα τῆς φύσεως ὑπερέχοντα, καθ' αὐτὰ ἐξαιροῦσιν.

ἤδη τοίνυν καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πλατωνικοῖς πολλοὶ διαστασιάζουσιν, οἳ μὲν εἰς μίαν σύνταξιν καὶ μίαν ἰδέαν τὰ εἴδη καὶ τὰ μόρια τῆς ζωῆς καὶ τὰ ἐνεργήματα συνάγοντες, ὥσπερ Πλωτῖνός τε καὶ Πορφύριος, οἳ δὲ εἰς μάχην ταῦτα κατατείνοντες, ὥσπερ Νουμήνιος, οἳ δὲ ἐκ μαχομένων αὐτὰ συναρμόζοντες, ὥσπερ οἱ περὶ Ἀττικὸν καὶ Πλούταρχον. καὶ οὗτοι μὲν προϋποκειμένων τῶν ἀτάκτων καὶ πλημμελῶν κινημάτων ἐπεισιέναι φασὶν ὕστερα τὰ κατακοσμοῦντα αὐτὰ καὶ διατάττοντα, καὶ τὴν συμφωνίαν ἀπ' ἀμφοτέρων οὕτως συνυφαίνουσι· κατὰ μὲν Πλωτῖνον τῆς πρώτης ἑτερότητος, κατ' Ἐμπεδοκλέα δὲ τῆς πρώτης ἀπὸ τοῦ θεοῦ φυγῆς, καθ' Ἡράκλειτον δὲ τῆς ἐν τῷ [896] μεταβάλλεσθαι ἀναπαύλης, κατὰ δὲ τοὺς γνωστικοὺς παρανοίας ἢ παρεκβάσεως, κατ' Ἀλβῖνον δὲ τῆς τοῦ αὐτεξουσίου διημαρτημένης κρίσεως αἰτίας γιγνομένης τῶν καταγωγῶν ἐνεργημάτων. τῶν δ' αὖ διισταμένων πρὸς τούτους καὶ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν προσφυομένων προστιθέντων ὁπωσοῦν τῇ ψυχῇ τὸ κακόν, ἀπὸ μὲν τῆς ὕλης Νουμηνίου καὶ Κρονίου πολλάκις, ἀπὸ δὲ τῶν σωμάτων αὐτῶν τούτων ἔστιν ὅτε καὶ Ἁρποκρατίωνος, ἀπὸ δὲ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀλόγου ζωῆς Πλωτίνου καὶ Πορφυρίου ὡς τὰ πολλά. κατὰ δὲ Ἀρι-

στοτέλην εἴδεσι ζωῆς καὶ ἄλλοις ὅροις ταῦτα χωρὶς
ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων διακέκριται. κατὰ δ' αὖ τοὺς
στωικοὺς ἀτελέστερα ἀεὶ ἀπομερίζεται τὰ τοιαῦτα τῆς
ζωῆς ἐνεργήματα, καὶ ὅσῳ ἂν ᾖ προϊόντα προσωτέρω
τῆς ἀλογίας, τοσῷδε μᾶλλον ἐπὶ τὸ ἀτελέστερον ἀπο- [898]
φέρεται τὰ καταδεέστερα τῶν πρεσβυτέρων. ὡς δ'
ἐγώ τινων ἀκήκοα πλατωνικῶν, οἷον Πορφυρίου καὶ
ἄλλων πολλῶν, ἀφομοιοῦται ἀλλήλοις τὰ μὲν ἀνθρώ-
πεια τοῖς θηρείοις τὰ δὲ τῶν ζῴων τοῖς ἀνθρωπείοις,
ἐφ' ὅσον πέφυκε τὰ διακεκριμένα καθ' ἑτέρας οὐσίας
ὁμοιοῦσθαι πρὸς ἄλληλα.

Περὶ μέτρων ψυχῆς. ἐν ταὐτῷ. 38

Οἱ μὲν δὴ μίαν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἀριθμῷ τιθέμε-
νοι, πληθύοντες δὲ αὐτὴν ἢ ὡς Ἀμέλιος οἴεται σχέ-
σεσι καὶ κατατάξεσιν ἢ ὡς οἱ ὀρφικοὶ λέγουσιν ἐπι-
πνοίαις ἀπὸ τῆς ὅλης, ἔπειτα ἀναχέοντες ἀπὸ τοῦ
πλήθους τῆς ὅλης ἐπὶ τὴν μίαν ψυχὴν ἀποθεμένης τὰς
σχέσεις καὶ τὰς εἰς ἕτερον κατατάξεις, καὶ ἀναλύον-
τες ἀπὸ τῆς εἰς τὰ μεταλαβόντα διαιρέσεως, ἀπολυο- [900]
μένης τῆς τῶν μετασχόντων ἀπολήψεως, τηροῦσιν αὐ-
τὴν ὅλην πανταχοῦ τὴν αὐτήν, μίαν οὐσίαν τε αὐτῇ
διδόασι καθ' ἓν πεπερασμένην. οἱ δ' ἐν ἀπείροις κό-
σμοις, ὥσπερ δὴ οἱ περὶ Δημόκριτον καὶ Ἐπίκουρον
νομίζουσιν, ἀπὸ τῶν ἀπείρων ἀτόμων κατὰ συντυ-
χίαν συνερχομένων συνίστασθαι [ἀπὸ τῶν τοιῶνδε
στοιχείων] τὰς ψυχὰς ἡγούμενοι, ἀπείρους αὐτὰς εἶ- (113)
ναι ἑπομένως ταῖς οἰκείαις ὑποθέσεσιν ἀποφαίνονται.
καὶ οἱ μὲν ἐκ σπερμάτων αὐτὰς γεννῶντες, ἑκάστου
δυναμένου πολλὰ σπείρειν, καὶ τοῦδε προϊόντος ἀεὶ
καὶ οὐδαμῇ ἱσταμένου, κατὰ τὴν γέννησιν καὶ ἐν τῷ
γίγνεσθαι ἀεὶ τὸ ἄπειρον ἀπολείπουσιν. οἱ δὲ κατὰ
μεταβολὴν ἐξ ἑνὸς ζῴου φθειρομένου πολλὰ ζῷα καὶ

πολλὰς ζωὰς παράγοντες, ἐν τῷ μεταβάλλειν συνεχῶς καὶ μηδέποτε ἐπιλείπειν τὴν ἐκ τῆς μεταβολῆς διαδεχομένην ἀειγενεσίαν, ταύτῃ τὸ ἀπέραντον πλῆθος τῶν ψυχῶν ἐπινοοῦσιν [ἐν τῷ ἀεὶ πλεῖον γίγνεσθαι]. οἱ δὲ τῆς φύσεως τὴν ψυχὴν μὴ διακρίνοντες πάλιν δὴ καὶ οὗτοι κατὰ διαίρεσιν τὸ ἄπειρον τῶν ψυχῶν
[902] γίγνεσθαι προσομολογοῦσιν, ἐπειδὴ καὶ ἕκαστον τῶν φυομένων δένδρων μεριζόμενον ταυτόν ἐστι τῷ ὅλῳ, καὶ τῶν ἴσων αὐτῷ φαίνεται γεννητικὸν εἶναι. οἱ δ' ἀπὸ Πλάτωνος ἀγεννήτους καὶ ἀφθάρτους αὐτὰς προστησάμενοι ἑστάναι ἀεὶ κατὰ τὴν αὐτὴν συμμετρίαν ἀφορίζονται, οὔτε γὰρ προστίθεσθαί τι αὐταῖς ἀπὸ τῆς γενέσεως οὔτε ἀφαιρεῖσθαι ἀπ' αὐτῶν μεθιστάμενον εἰς τὰ ἀπολλύμενα. τοῦτο δὴ τὸ μέτρον οἱ μὲν περὶ Πλωτῖνον εἰς τὸν τέλεον ἀριθμὸν ὡς οἰκεῖον προβιβάζουσιν.

39 [Ἐν ταυτῷ]

Πλωτῖνος μὲν καὶ Πορφύριος καὶ Ἀμέλιος ἀπὸ τῆς ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν ψυχῆς καὶ πάσας ἐπίσης εἰσοικίζουσιν εἰς τὰ σώματα. πολὺ δὲ διαφερόντως ἔοικεν ὁ Τίμαιος τὴν πρώτην ὑπόστασιν τῶν ψυχῶν ποιεῖν τὸν δημιουργὸν διασπείροντα περὶ πάντα μὲν τὰ κρείττονα γένη, καθ' ὅλον δὲ τὸν οὐρανὸν εἰς ὅλα τε τὰ στοιχεῖα τοῦ παντός. ἔσται δὴ οὖν καὶ ἡ σπορὰ ἡ δημιουργικὴ τῶν ψυχῶν διαιρουμένη περὶ τὰς θείας δημιουργίας, καὶ ἡ πρώτη τῶν ψυχῶν πρόοδος συνυφισταμένη μεθ' ἑαυτῆς ἔχουσα τὰ δεχόμενα τὰς ψυ-
[904] χάς, ἡ μὲν ὅλη τὸν ὅλον κόσμον, αἱ δὲ τῶν ἐμφανῶν θεῶν τὰς κατ' οὐρανὸν σφαίρας, αἱ δὲ τῶν στοιχείων αὐτὰ τὰ στοιχεῖα μεθ' ὧν καὶ αἱ ψυχαὶ συνεκληρώθησαν καθ' ἑκάστην τοιαύτην λῆξιν, ἀφ' ὧν δὴ αἱ κάθοδοι γίγνονται τῶν ψυχῶν ἄλλαι ἀπ' ἄλλων διακλη-

ρώσεων, ὡς βούλεται ἐνδείκνυσθαι σαφῶς ἡ τοῦ Τιμαίου διάταξις. ἄλλη τοίνυν αἵρεσις τῶν πλατωνικῶν οὐ κατὰ τοὺς δημιουργικοὺς κλήρους οὐδὲ κατὰ τὰς διαιρέσεις τῶν κρειττόνων γενῶν, οἷον θεῶν ἀγγέλων δαιμόνων ἡρώων, οὐδὲ κατὰ τὰς νομὰς τοῦ παντὸς διακρίνει τὰς ἀπὸ τῶν διαφερόντων τόπων καταβάσεις τῶν ψυχῶν· τιθεμένη δὲ τὴν ψυχὴν ἀεὶ εἶναι ἐν σώματι, ὥσπερ ἡ Ἐρατοσθένους καὶ Πτολεμαίου τοῦ πλατωνικοῦ καὶ ἄλλων, ἀπὸ σωμάτων αὐτὴν λεπτοτέρων εἰς τὰ ὀστρεώδη πάλιν εἰσοικίζει σώματα. διατρίβειν μὲν γὰρ αὐτὴν εἰς μοῖράν τινα τοῦ αἰσθητοῦ, καθήκειν γε μὴν εἰς τὸ στερεὸν σῶμα ἄλλοτε ἀπ' ἄλλων τοῦ παντὸς τόπων. καὶ τούτους Ἡρακλείδην [906] μὲν τὸν Ποντικὸν ἀφορίζειν περὶ τὸν γαλαξίαν, ἄλλους δὲ καθ' ὅλας τοῦ οὐρανοῦ τὰς σφαίρας, ἀφ' ὧν δὴ δεῦρο κατιέναι τὰς ψυχάς, τοὺς δὲ περὶ σελήνην ἢ ἐν τῷ ὑπὸ σελήνην ἀέρι λέγειν αὐτὰς κατοικεῖν καὶ ἀπ' αὐτῶν κάτω χωρεῖν εἰς τὴν περίγειον γένεσιν, τοὺς δὲ ἀπὸ σωμάτων ἀεὶ στερεῶν πίπτειν εἰς ἕτερα σώματα διισχυρίζεσθαι. ἀπὸ μὲν δὴ τοσούτων καὶ οὕτω διαφερόντων μερῶν γίγνεσθαι διαφερούσας τὰς τῇδε καθόδους, αὐτοὺς δὲ τοὺς τρόπους διΐστασθαι πολυειδῶς. Ἡράκλειτος μὲν γὰρ ἀμοιβὰς ἀναγκαίας τίθεται ἐκ τῶν ἐναντίων ὁδόν τε ἄνω καὶ κάτω διαπο- (114) ρεύεσθαι τὰς ψυχὰς ὑπείληφε, καὶ τὸ μὲν τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν κάματον εἶναι, τὸ δὲ μεταβάλλειν φέρειν ἀνάπαυσιν. οἱ δὲ περὶ Ταῦρον πλατωνικοὶ πέμπεσθαι τὰς ψυχὰς ὑπὸ θεῶν εἰς γῆν λέγουσιν, οἱ μὲν ἑπομένως τῷ Τιμαίῳ παραδιδόντες ὅτι εἰς τελείωσιν τοῦ παντός, ὥστε εἶναι καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τοσαῦτα ζῷα ὅσα εἰσὶν ἐν τῷ νοητῷ· οἱ δὲ εἰς θείας ζωῆς ἐπίδειξιν τὸ τέλος ἀναφέροντες τῆς καθόδου. ταύτην γὰρ

[908] εἶναι τὴν βούλησιν τῶν θεῶν, θεοὺς ἐκφαίνεσθαι διὰ τῶν ψυχῶν· προέρχονται γὰρ εἰς ἐμφανὲς οἱ θεοὶ καὶ ἐπιδείκνυνται διὰ τῶν ψυχῶν καθαρᾶς καὶ ἀχράντου ζωῆς. κατ' ἄλλην τοίνυν διαίρεσιν οἱ μὲν ἑκούσιοι τρόποι νοοῦνται τῆς καθόδου, ἢ ἑλομένης αὐτῆς τῆς ψυχῆς τὴν διοίκησιν τῶν περὶ γῆν ἢ πειθαρχούσης τοῖς κρείττοσιν, οἱ δὲ ἀκούσιοι, βιαζομένης ἐπὶ τὸ χεῖρον ἕλκεσθαι.

40 *Περὶ διαφορᾶς καθόδου τῶν ψυχῶν.*
Ἐν ταυτῷ.

Οὐχ ἡ αὐτή ἐστι πασῶν τῶν ψυχῶν κοινωνία πρὸς τὰ σώματα, ἀλλ' ἡ μὲν ὅλη, ὥσπερ καὶ Πλωτίνῳ δοκεῖ, προσιὸν αὐτῇ τὸ σῶμα ἔχει ἐν ἑαυτῇ, ἀλλ' οὐκ αὐτὴ πρόσεισι τῷ σώματι οὐδὲ περιέχεται ὑπ' αὐτοῦ· αἱ δὲ μερισταὶ προσέρχονται τοῖς σώμασι καὶ τῶν σωμάτων γίγνονται, καὶ ἤδη κρατουμένων τῶν σωμάτων ὑπὸ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως εἰσοικίζονται εἰς αὐτά. καὶ αἱ μὲν τῶν θεῶν θεῖα σώματα νοῦν μιμούμενα ἐπιστρέφουσι πρὸς τὴν ἑαυτῶν νοερὰν οὐσίαν· αἱ δὲ τῶν ἄλλων θείων γενεῶν, ὡς ἕκασται ἐτάχθησαν οὕτω κατευθύνουσιν ἑαυτῶν τὰ ὀχήματα. ἔτι γε μὴν αἱ καθαραὶ ψυχαὶ καὶ τέλειαι καθαρῶς εἰσοικίζονται εἰς
[910] τὰ σώματα ἄνευ παθημάτων καὶ τῆς στερήσεως τοῦ νοεῖν, αἱ δ' ἐναντίαι ἐναντίως. Ἀττικῷ [δὲ καὶ ἄλλοις τισὶ] πλατωνικοῖς οὐ συνδοκεῖ, καθ' ἕνα δὲ τρόπον συντεύξεως τὰς ὅλας ψυχὰς τοῖς σώμασι συνάγουσιν, ὡσαύτως ἀεὶ μὲν καὶ ἐπὶ πάσης ἐνσωματώσεως τῶν ψυχῶν προϋποτιθέντες τὴν ἄλογον καὶ πλημμελῆ καὶ ἔνυλον ψυχήν, ἐν αὐτῇ δὲ κατακοσμουμένῃ τὴν κοινωνίαν τῆς λογικῆς ἐπεισάγοντες. οἶμαι τοίνυν καὶ τὰ τέλη διάφορα ὄντα καὶ τοὺς τρόπους τῆς καθόδου τῶν ψυχῶν ποιεῖν διαφέροντας. ἡ μὲν

γὰρ ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ καθάρσει καὶ τελειότητι τῶν τῇδε κατιοῦσα ἄχραντον ποιεῖται καὶ τὴν κάθοδον, ἡ δὲ διὰ γυμνασίαν καὶ ἐπανόρθωσιν τῶν οἰκείων ἠθῶν ἐπιστρεφομένη περὶ τὰ σώματα οὐκ ἀπαθὴς ἐστι παντελῶς οὐδὲ ἀφεῖται ἀπόλυτος καθ' ἑαυτήν, ἡ δ' ἐπὶ δίκῃ καὶ κρίσει δεῦρο κατερχομένη συρομένη πως ἔοικε καὶ συνελαυνομένη. [τινὲς δὲ τῶν νεωτέρων οὐχ οὕτως] διακρίνουσιν, οὐκ ἔχοντες δὲ σκοπὸν τῆς διαφορότητος εἰς ταυτὸ συγχέουσι τὰς ἐνσωματώσεις τῶν ὅλων κακάς τε εἶναι πάσας διισχυρίζονται, καὶ διαφερόντως οἱ περὶ Κρόνιόν τε καὶ Νουμήνιον καὶ [912] Ἁρποκρατίωνα. δεῖ δέ που καὶ τοὺς βίους τῶν ψυχῶν κατανοεῖν πρὶν ἐλθεῖν εἰς σῶμα, ὡς ἄρα καὶ οὗτοι πολλὴν ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς διάστασιν· ἀπὸ δὲ διαφόρων τρόπων ζωῆς διάφορον ποιοῦνται ἑαυτῶν καὶ τὴν πρώτην σύνοδον. οἵτε γὰρ νεοτελεῖς καὶ πολυθεάμονες τῶν ὄντων οἵτε συνοπαδοὶ καὶ συγγενεῖς τῶν θεῶν οἵτε παντελεῖς καὶ ὁλόκληρα τὰ εἴδη τῆς ψυχῆς περιέχοντες, πάντες ἀπαθεῖς καὶ ἀκήρατοι ἐμφύονται πρώτως εἰς τὰ σώματα, οἱ δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν ἄδην ἀναπεπλησμένοι καὶ ἄλλων παθῶν μεστοὶ μετὰ παθῶν συνέρχονται πρώτως τοῖς σώμασι.

Ἐν ταυτῷ 41

. . . κατὰ δ' Ἱπποκράτην τὸν τῶν Ἀσκληπιαδῶν, ὅταν πλασθῇ τὸ σπέρμα (τότε γὰρ ἐπιτηδείως ἔχειν αὐτὸ μεταλαμβάνειν ζωῆς), κατὰ δὲ Πορφύριον ἐν τῇ πρώτῃ ἀπογεννήσει τοῦ τικτομένου πρώτως ἡ κατ' (115) ἐνέργειαν ζωοποιία καὶ παρουσία τῆς ψυχῆς φύεται. γένοιτο δ' ἂν καὶ ἄλλη τις δόξα οὐδέπω καὶ νῦν ῥηθεῖσα ἡ λέγουσα πλείονας μὲν εἶναι τὰς δυνάμεις [914] καὶ τὰς οὐσίας τῆς ψυχῆς, κατὰ καιροὺς δὲ ἄλλοτε ἄλλως, εἴπερ ἂν ἐπιτηδείως ἔχῃ τὸ γιγνόμενον σῶμα,

τὰ μὲν πρῶτα τῆς φύσεως μεταλαμβάνειν, ἔπειτα τῆς αἰσθήσεως, εἶτα τῆς ὁρμητικῆς ζωῆς, καὶ τότε δὴ τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἐπὶ δὲ τῷ τέλει τῆς νοερᾶς· τοσαῦτα καὶ ἡ κατὰ τοὺς χρόνους συμφυομένη κοινωνία τῶν ψυχῶν πρὸς τὰ σώματα δέχεται δοξάσματα. ἀλλὰ μὴν ἔν γε τῷ τρόπῳ τῆς εἰσόδου τῶν ψυχῶν, καθ' ὃν ἐπιζητοῦμεν πῶς εἰσκρίνεται, μία μέν ἐστι τριπλῆ δόξα ἡ ἕλκουσα ἀπὸ τῶν ἐκτὸς τὴν ψυχὴν ἐν τῇ καλουμένῃ συλλήψει, ἢ διὰ προθυμίαν τοῦ γεννῶντος διὰ τὴν ἀναπνοήν, ἢ διὰ προθυμίαν τῆς ὑποδεχομένης μήτρας, ὅταν αὕτη ἐπιτηδείως ἔχῃ πρὸς τὴν κράτησιν, ἢ διὰ συμπάθειαν ἀμφοῖν, ὅταν κοινῇ συμπνέοντα ἀμφότερα ἑλκτικὴν ἔχῃ τὴν ἰδιότητα, συγκινουμένης καὶ τῆς φύσεως. ἣ δὲ κατ' ἀνάγκην εἰσδύνειν ποιεῖ τὴν αὐτοκίνητον εἰς τὸ ὀργανικὸν σῶμα, ἤτοι ἀπὸ τοῦ παντὸς ἢ τῆς ὅλης ψυχῆς ἢ τῆς δημιουργίας πάσης.

οἱ δὲ καθαρώτεροι τῶν πλατωνικῶν, ὥσπερ δὴ οἱ [916] περὶ Πλωτῖνον, ἄρχεσθαι μὲν τῆς κινήσεως τὸ ὀργανικὸν σῶμά φασιν ἀπὸ τούτων τῶν μερῶν δουλεῦον εἰς τὴν γένεσιν ταῖς χρωμέναις αὐτῷ δυνάμεσιν, αὐτὰς δὲ τὰς δυνάμεις ἀπολύτους εἶναι τῶν μεριστῶν σωμάτων διισχυρίζονται. ἤδη τοίνυν καὶ ἡ χρῆσις τοῦ σώματος πολλῆς δεῖται διακρίσεως. οἳ μὲν γὰρ προσεοικέναι αὐτὴν λέγουσι νεὼς κυβερνήσει, ἧς καὶ ἀπόλλυσθαι χωρὶς δύναται ὁ κυβερνήτης, οἳ δὲ ὀχήματος ἐπιβάσει κοινὴν πορείαν καὶ διακομιδὴν ἡνιοχούσῃ προσοικειοῦσιν αὐτὴν ὡς μᾶλλον ἁρμόζουσαν, οἳ δὲ συνεργείᾳ ἀπ' ἀμφοτέρων ἰσομοιρούσῃ ἢ συννεύσει καὶ ῥοπῇ πρὸς τὸ σῶμα, ἐπικρατείᾳ τοῦ σώματος ἀποδιδόασιν αὐτῆς τὴν ὁμοιότητα.

42 [Ἐν ταυτῷ]

περὶ τῆς κοινωνίας τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς τῶν ψυ-

χῶν γέγονέ τις διαμφισβήτησις, τῶν μὲν λεγόντων ἀδύνατον μίγνυσθαι θεοὺς ταῖς κατεχομέναις ψυχαῖς ἐν τῷ σώματι, τῶν δὲ διατεινομένων μίαν εἶναι κοινὴν πολιτείαν τῶν καθαρῶν ψυχῶν πρὸς τοὺς θεούς, καὶ εἰ ὅτι μάλιστα ἐν τοῖς σώμασι διατρίβουσιν· οἳ δὲ οὐδὲν τούτων συγχωροῦσιν, ὡς δὲ μέρος τὴν ψυχὴν [918]
φασιν εἶναι ἐν ὅλῳ τῷ ζῴῳ, οἳ δὲ ὡς τέχνην ἐμπεφυκέναι τοῖς ὀργάνοις, ὥσπερ εἰ ἦν ἔμψυχος οἴαξ, οἳ δὲ μόνοις δαίμοσιν ἢ καὶ ἥρωσιν ὑποτιθέασιν αὐτὴν εἰς κοινὴν συνουσίαν. ἄλλοι μὲν οἱ βελτίονες κρινόμενοι κατὰ Πλάτωνα καθάρσει καὶ ἀναγωγῇ καὶ τελειώσει τῆς ψυχῆς· ἄλλοι δὲ οἱ χείρονες τοῖς ἐναντίως τούτων ἀντιδιαστελλόμενοι. κατὰ δὲ τοὺς στωικοὺς τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῷ καλῷ τῷ τῆς φύσεως ἐξηρτημένῳ· κατὰ δὲ τοὺς περιπατητικοὺς τῇ κατὰ φύσιν τε συμμετρίᾳ καὶ τῇ ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν νοερᾷ ζωῇ προτιμώμενοι· κατὰ δὲ Ἥριλλον ἐπιστήμῃ· κατὰ δὲ [920]
Ἀρίστωνα ἀδιαφορίᾳ· κατὰ δὲ Δημόκριτον εὐσχημοσύνῃ· κατὰ δὲ τοὺς ἄλλους μέρει τινὶ τοῦ καλοῦ· ἢ τῇ ἀοχλησίᾳ καθ' Ἱερώνυμον ἢ ἄλλοις τισὶ τρόποις διαγωγῆς τὸ αἱρετὸν ἔχοντες, ἀφ' ὧν οἱ κατὰ μέρος φύονται βίοι ἄπειροι περὶ τὴν γένεσιν διαιρούμενοι, περὶ ὧν οὐδὲν δεῖ πολυπραγμονεῖν, ἀλλ' εἰς τὸ ἄπειρον αὐτοὺς μεθιέντας χαίρειν ἐᾶν.

Περὶ θανάτου. ἐν ταυτῷ. 43

Ἐπειδὰν μετὰ τὸν τῇδε βίον ἡ τελευτὴ συμπίπτῃ, (116)
τί ποτε συμβαῖνόν ἐστι; πότερον, ὥσπερ ἐν τῇ γενέσει προϋπῆρχεν ἢ συνυφίστατο ἢ ὑστέρα πως ἐπεγίγνετο τοῖς σώμασιν ἡ ψυχὴ κατὰ τὰς διαφόρους αἱρέσεις, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν προφθείρεται τοῦ σώματος, ἢ συναπόλλυται αὐτῷ, ἢ καὶ διαμένει καθ' ἑαυτὴν μετὰ τὴν ἐνθένδε ἔξοδον; τὸ μὲν οὖν πᾶν κε-

φάλαιον τοιοῦτον, μέρη δ' αὐτοῦ καὶ ἡ κατὰ τὰ εἴδη διαίρεσις δέχεται πολλὰς τοιαύτας ἀμφισβητήσεις·
[922] ἆρά γε πνιγμῷ τῶν ἀρτηριῶν ἀποκλειομένων τοῦ δέχεσθαι τὸ ἐκτὸς πνεῦμα, ἢ ἐκλυομένου τοῦ τόνου καὶ παριεμένου, ἢ τοῦ θερμοῦ ἐναποσβεννυμένου [τοῦ δὲ ψυχροῦ ἐγγινομένου] πως εἰς τὰ εἴσω, τὰ ζῶντα πρότερον εἰσαῦθις ἀποθνήσκει; ἀλλ' εἰ οὕτως γίγνεται ὁ θάνατος, προαναιρεῖται ἢ συναναιρεῖται ἡ ψυχὴ τῷ σώματι, καθάπερ Κουρνοῦτος οἴεται. εἰ δέ, ὡς δύναμις ὑποκειμένου, ὥσπερ δὴ ἁρμονία λύρας, ἢ τελειότης, προαφίσταται τοῦ σώματος ἐν τῷ ἀποθνήσκειν ἡ ψυχή, προφθείρεται μὲν οὐδαμῶς (οὐδὲν γὰρ διὰ κινήσεως πρόεισιν εἰς τὸ μὴ εἶναι), ἀλλ' ἐξαίφνης εἰς τὸ μὴ εἶναι μεθίσταται ἀχρόνως καὶ ἄνευ φθορᾶς, ὥσπερ δὴ καὶ ἔστιν ὅτε ἐστίν, ἀθρόως οἷον ἀστραπῆς ἐκλαμπούσης. ἔσται δὴ οὖν τὸ μὲν ζῆν τὰ ζῷα ἀπὸ τοῦ ἔχειν τὸ τῆς ζωῆς εἶδος, τὸ δὲ καλούμενον ἀποθνήσκειν ἀπὸ τοῦ μὴ παρεῖναι αὐτὸ ἢ μὴ ἔχεσθαι·
[924] ἧς πολλοὶ περιπατητικοὶ δόξης προεστήκασιν. εἰ δὲ παρέσπαρται μὲν καὶ ἔνεστιν ἡ ψυχὴ τῷ σώματι καθάπερ ἐν ἀσκῷ πνεῦμα περιεχομένη, ἢ συμμιγνυμένη πρὸς αὐτὸ καὶ ἐγκινουμένη ὥσπερ τὰ ἐν τῷ ἀέρι ξύσματα διὰ τῶν θυρίδων φαινόμενα, δῆλόν που τοῦτο ὅτι ἔξεισι μὲν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἐν δὲ τῷ ἐκβαίνειν διαφορεῖται καὶ διασκεδάννυται, ὥσπερ Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος ἀποφαίνονται.

τοὺς δὲ περὶ Πλωτῖνον τῆς στάσεως προϊσταμένους ἐκείνης τῆς χωριζούσης αὐτὰς ἀπὸ τοῦ λόγου, ἢ καὶ ἀφιείσης εἰς τὴν γένεσιν, ἢ καὶ ἀφαιρούσης ἀπὸ τῆς διανοίας, ἀφ' ἧς πάλιν διττῆς δόξης γίγνεται διάκρισις. ἤτοι γὰρ λύεται ἑκάστη δύναμις ἄλογος εἰς τὴν ὅλην ζωὴν τοῦ παντὸς ἀφ' ἧς ἀπεμερίσθη, ἢ καὶ ὅτι

μάλιστα μένει ἀμετάβλητος, ὥσπερ ἡγεῖται Πορφύριος· ἢ καὶ χωρισθεῖσα ἀπὸ τῆς διανοίας ἡ ὅλη ἄλογος ζωὴ μένει καὶ αὐτὴ διασωζομένη ἐν τῷ κόσμῳ, ὥσπερ οἱ παλαιότατοι τῶν ἱερέων ἀποφαίνονται. κατὰ [920] ταυτὰ δὴ οὖν καὶ περὶ τῶν μέσων οὐσιῶν ψυχῆς τε καὶ σώματος πολὺ διαφερόντως διατάττονται. οἳ μὲν γὰρ εὐθὺς αὐτὴν τὴν ψυχὴν αὐτῷ τῷ σώματι τῷ ὀργανικῷ συνοικίζουσιν, ὥσπερ οἱ πλεῖστοι τῶν πλατωνικῶν, οἳ δὲ μεταξὺ τῆς τε ἀσωμάτου ψυχῆς καὶ τῆς ἀγγελιώδους αἰθέρια καὶ οὐράνια καὶ πνευματικὰ περιβλήματα περιαμπέχοντα τὴν νοερὰν ζωὴν προβεβλῆσθαι μὲν αὐτῆς φρουρᾶς ἕνεκεν, ὑπηρετεῖν δὲ αὐτῇ καθάπερ ὀχήματα, συμμέτρως δ' αὖ καὶ πρὸς τὸ στερεὸν σῶμα συμβιβάζειν μέσοις τισὶ κοινοῖς συνδέσμοις αὐτὴν συνάπτοντα.

Ἑρμοῦ τρισμεγίστου ἐκ τῆς ἱερᾶς βίβλου τῆς ἐπικαλουμένης Κόρης κόσμου [Patrit. p. 27 b] 44

Ταῦτα εἰποῦσα Ἶσις ἐγχεῖ ποτὸν Ὥρῳ γλυκὺ τὸ πρῶτον ἀμβροσίας, ὃ αἱ ψυχαὶ λαμβάνειν ἔθος ἔχουσιν [928] ἀπὸ θεῶν, καὶ οὕτως τοῦ ἱερωτάτου λόγου ἄρχεται. "ἐπικειμένου τέκνον Ὧρε τῇ τῶν ὑποκειμένων φύσει πάσῃ τοῦ πολυστεφοῦς οὐρανοῦ, καὶ κατ' οὐδένα τόπον στερουμένου τινὸς ὧν νῦν ὁ σύμπας ἔχει κόσμος, ἀνάγκη πᾶσα ὑπὸ τῶν ὑπερκειμένων συγκεκοσμῆσθαι καὶ πεπληρῶσθαι φύσιν πᾶσαν τὴν ὑποκειμένην· οὐ γὰρ δήπου δυνατὰ κοσμῆσαι τὰ κάτω τὸν ὕπερθεν διάκοσμον. ἀνάγκη τοίνυν τοῖς κρείττοσι μυστηρίοις εἴκειν τὰ ἐλάσσονα. κρείσσων δὲ τῶν ὑποκειμένων ἡ τῶν μετεώρων ἐστὶ διάταξις, καὶ τῷ (117) παντὶ ἀσφαλής τε καὶ θνητῷ οὐχ ὑποπίπτουσα διανοίᾳ. ἔνθεν ἐστέναξε τὰ κάτω φόβον ἔχοντα τὴν πε-

ρικαλλῆ καὶ εἰς ἀεὶ διαμονὴν τῶν ἐπικειμένων. ἦν γὰρ ἄξιον θεωρίας ὁμοῦ καὶ ἀγωνίας ὁρᾶν οὐρανοῦ κάλλος θεῷ καταφανταζόμενον τῷ ἔτι ἀγνώστῳ, πλουσίαν τε νυκτὸς σεμνότητα ἐλάττονι μὲν ἡλίου ὀξεῖ δὲ [930] προφορουμένην φωτί, τῶν τε ἄλλων κατὰ μέρος κινουμένων ἐν οὐρανῷ μυστηρίων τακταῖς χρόνων κινήσεσι καὶ περιόδοις διά τινων κρυπτῶν ἀπορροιῶν τὰ κάτω συγκοσμούντων καὶ συναυξανόντων. καὶ οὕτος φόβος μὲν ἐπάλληλος ζητήσεις τε ἄληκτοι, καὶ ἕως ὁ τῶν συμπάντων οὐκ ἐβούλετο τεχνίτης, ἀγνωσία κατεῖχε τὰ σύμπαντα· ὅτε δὲ ἔκρινεν αὐτὸν ὅστις ἐστὶ δηλῶσαι, ἔρωτας ἐνεθουσίασε θεοῖς καὶ αὐγὴν ἣν εἶχεν ἐν στέρνοις πλείονα ταῖς τούτων ἐχαρίσατο διανοίαις· ἵνα πρῶτον μὲν ζητεῖν θελήσωσιν, εἶτα ἐπιθυμήσωσιν εὑρεῖν, εἶτα καὶ κατορθῶσαι δυνηθῶσι. τοῦτο δ' ἂν ὦ τέκνον ἀξιοθαύμαστον Ὧρε οὐκ ἂν ἐπὶ θνητῆς σπορᾶς ἐγεγόνει (οὐδὲ γὰρ ἦν οὐδέπω), ψυχῆς δὲ τὴν συμπάθειαν ἐχούσης τοῖς οὐρανοῦ μυστηρίοις. τοῦτο δ' ἦν ὁ πάντα γνοὺς Ἑρμῆς, ὃς καὶ εἶδε τὰ σύμπαντα καὶ ἰδὼν κατενόησε καὶ κατανοήσας ἴσχυσε δηλῶσαί τε καὶ δεῖξαι. καὶ γὰρ ἃ ἐνόησεν ἐχάραξε καὶ χαράξας ἔκρυψε τὰ πλεῖστα, σιγήσας ἀσφαλῶς ἢ λαλήσας, ἵνα ζητῇ ταῦτα πᾶς αἰὼν ὁ μεταγενέστερος κόσμου· καὶ οὕτως τοὺς συγγενεῖς θεοὺς [932] δορυφορεῖν εἰπὼν ἀνέβαινεν εἰς ἄστρα. ἀλλ' ἦν αὐτῷ διάδοχος ὁ Τάτ, υἱὸς ὁμοῦ καὶ παραλήπτωρ τῶν μαθημάτων τούτων, οὐκ εἰς μακρὰν δὲ καὶ Ἀσκληπιὸς ὁ Ἰμούθης, Πανὸς καὶ Ἡφαιστοβούλης, ἄλλοι τε ὅσοι τῆς οὐρανίου θεωρίας πιστὴν ἀκρίβειαν ἔμελλον βουλομένης τῆς πάντων βασιλίδος ἱστορῆσαι προνοίας. Ἑρμῆς μὲν οὖν ἀπελογεῖτο τῷ περιέχοντι, ὡς οὐδὲ τῷ παιδὶ παρέδωκεν ὁλοτελῆ θεωρίαν, διὰ τὸ ἔτι τῆς

ἡλικίας νεοειδές· ἐμοὶ δὲ τῆς ἀνατολῆς γενομένης τοῖς πάντα βλέπουσιν ὀφθαλμοῖς τὰ τῆς ἀνατολῆς θεωρήσαντι ἀειδῆ καὶ ἐπισκοποῦντι, βραδέως μὲν ἀλλ' οὖν ἦλθεν ἡ ἀκριβὴς διάγνωσις πλησίον τῶν Ὀσίριδος κρυφίων ἀποθέσθαι τὰ ἱερὰ τῶν κοσμικῶν στοιχείων σύμβολα. ἐπικατευξάμενος δὲ καὶ τοὺς λόγους τούσδε εἰπὼν εἰς οὐρανὸν ἀπῆλθεν. ἀλλ' οὐ καθῆκον ἀτελῆ τὴν ἐπαγγελίαν ὦ τέκνον ταύτην με καταλεῖψαι, εἰπεῖν δὲ ὅσα τὰς βίβλους κατατιθέμενος [934] ἐξεῖπεν Ἑρμῆς. ἐξεῖπε γὰρ οὕτως "ὦ ἱεραὶ βίβλοι τῶν ἀφθάρτων αἳ τετεύχατε τῶν ἐμοῦ χειρῶν, τῷ τῆς ἀφθαρσίας φαρμάκῳ χορείας ἐπικρατῷ ἀσαπεῖς παντὸς αἰῶνος καὶ ἄφθαρτοι διαμείνατε χρόνῳ, ἀθεώρητοί τε καὶ ἀνευρετοὶ γιγνόμεναι παντὶ τῷ τὰ γῆς ταύτης παροδεύειν μέλλοντι πεδία, ἄχρις οὗ γέρων οὐρανὸς συστήματα ὑμῶν ἄξια τεκνώσεται, ἃς ψυχὰς ὁ δημιουργὸς προσηγόρευσε." τοσαῦτα εἰπὼν τὰς βίβλους καὶ τοῖς ἑαυτοῦ κατευξάμενος ἔργοις ἰδίαις τεμενίζεται ζώναις, (ἱκανὸς δὲ ὁ μέσος ἦρκει χρόνος) ἐκέκρυπτο. καὶ ἡ φύσις ὦ τέκνον ἐτύγχανε στεῖρα, ἕως αὐτοὶ οἱ ἤδη τὸν οὐρανὸν περιπολεῖν κελευσθέντες τῷ πάντων θεῷ βασιλεῖ προσελθόντες τὴν τῶν ὄντων ἡσυχίαν ἀπήγγειλαν, καὶ ὅτι δέον ἐστὶ συγκοσμηθῆναι τὰ σύμπαντα, καὶ τοῦτο ὅτι οὐχ ἑτέρου τινός ἐστιν ἔργον ἢ αὐτοῦ, "καὶ δεόμεθά σου" ἔλεγον "τὰ νῦν ὄντα καὶ ὧν ὕστερον ἔχει χρείαν διασκέψαι." ταῦτα εἰπόντων ἐμειδίασεν ὁ θεὸς καὶ εἶπε φύσιν εἶναι· (118) καὶ θῆλυ πάγκαλον χρῆμα ἐκ τῆς φωνῆς αὐτοῦ προῆλθεν, ὃ καὶ θεωρήσαντες οἱ θεοὶ κατεπλάγησαν. [936] καὶ ταύτην φύσεως πόματι ἐτίμησεν ὁ θεὸς ὁ προπάτωρ, καὶ αὐτῇ προσέταξεν εἶναι γεννητικήν, καὶ ταῦτα ἔτι εἰς τὸ περιέχον ἀτενίσας ἐφώνησεν "ἔστω

πεπληρωμένος ὁ οὐρανὸς ἅπασιν ἀήρ τε καὶ αἰθήρ." εἶπεν ὁ θεὸς καὶ ἦν. ἡ δὲ φύσις ἑαυτῇ λαλήσασα ἔγνω ὡς μὴ δέον αὐτήν ἐστι παρακοῦσαι τῆς τοῦ πατρὸς ἐντολῆς, καὶ καλὴν πόνῳ συνελθοῦσα θυγατέρα ἐποίησεν, ἣν εὕρεσιν ἐκάλεσε. τῇ δὲ ὁ θεὸς ἐχαρίσατο εἶναι, καὶ χαρισάμενος διέκρινε τὰ ἤδη γεγονότα καὶ ἐπλήρωσεν αὐτὰ μυστηρίων, καὶ τῇ εὑρέσει τὸ κατὰ τούτων ἐχαρίσατο ἡγεμονικόν. αὐτὸς δὲ οὐκέτι βουλόμενος ἀργὸν τὸν ὑπεράνω κόσμον εἶναι, ἀλλὰ πνευμάτων πληρῶσαι δοκιμάσας τοῦτον, ὡς μὴ τὰ κατὰ μέρος ἀκίνητα καὶ ἀργὰ μένῃ, οὕτως εἰς ταῦτα ἤρξατο, τεχνιτείαις ὡς πρὸς τὴν τοῦ ἰδίου ἔργου γένεσιν χρησάμενος ἱεραῖς. πνεῦμα γὰρ ὅσον ἀρκετὸν ἀπὸ τοῦ ἰδίου λαβὼν καὶ νοερῶς τοῦτο πυρὶ μίξας ἀγνώστως τισὶν ἑτέραις ὕλαις ἐκέρασε· καὶ ταῦτα [938] ἑκάτερον ἑκατέρῳ μετά τινων ἐκφωνήσεων κρυπτῶν ἑνώσας τὸ πᾶν οὕτως εὖ μάλα διεκίνησε κρᾶμα, ἕως ἐπεγέλασέ τις ὕλη τῷ μίγματι λεπτοτέρα τε καὶ καθαρωτέρα μᾶλλον καὶ διαφανεστέρα ἢ ἐξ ὧν ἐγένετο (διειδὴς δὲ ἦν αὕτη), ἣν δὴ καὶ μόνος ὁ τεχνίτης ἑώρα. ἐπειδὴ δὲ οὔτε ὡς ἐκ πυρὸς καιομένη διετήκετο οὔτε μὴν ὡς ἐκ πνεύματος τελεσιουργηθεῖσα ἔψυχεν, ἀλλά τινα ἰδιογενῆ καὶ οἰκείαν εἶχε τὴν τοῦ κράματος σύστασιν ἰδιότυπόν τε καὶ ἰδιοσύγκριτον (ἣν δὴ καὶ ἀπὸ τοῦ εὐφημοτέρου ὀνόματος καὶ τῆς καθ' ὁμοιότητα ἐνεργείας ψύχωσιν ὁ θεὸς ἐκάλεσε τὴν σύστασιν) ἐξ οὗ δὴ ἐπιπάγου μυριάδας ψυχῶν ἱκανὰς ἐδημιούργησε, τὸ παρ' αὐτοῦ τοῦ κράματος ἐπανθοῦν πρὸς ὃ θέλει πλάσσων εὐτάκτως τε καὶ συμμέτρως, μετ' ἐμπειρίας καὶ λόγου τοῦ καθήκοντος, ὡς μηδέ τι διαφέρειν αὐτὰς ἑαυτῶν ἦν ἀναγκαῖον, ἐπειδήπερ τὸ ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ θεοῦ ἐξατμιζόμενον ἄνθος οὐκ ἦν ἑαυτῷ

ὅμοιον, ἀλλὰ μεῖζον καὶ πληρέστερον ἦν τοῦ δευτέρου τὸ πρῶτον καὶ τῷ παντὶ καθαρώτερον, τὸ δεύτερον δὲ ἱκανῶς μὲν ἦν τοῦ πρώτου δεύτερον, πολλῷ δὲ τοῦ τρίτου μεῖζον. καὶ οὕτως ἄχρι βαθμῶν ἑξήκοντα ὁ πᾶς ἀπήρτιστο ἀριθμός, πλὴν ὅτι γε πάσας ἀιδίους εἶναι νομοτεθήσας ἔταξεν ὡς ἂν ἐκ μιᾶς οὐσίας, ἧς [940] μόνος αὐτὸς εἴδη τελειοῖ. ταῖς δὲ καὶ τμήματα καὶ ταμιεῖα ἐν μεταρσίῳ διέταξε τῆς ἄνω φύσεως [οὐρανοῦ], ὅπως τόν τε κύλινδρον περιστροβῶσι τάξει τινὶ καὶ οἰκονομίᾳ καθηκούσῃ, καὶ τὸν πατέρα τέρπωσιν. οὕτως δὴ καὶ ἐν τῇ περικαλλεῖ τοῦ αἰθέρος στάσει καὶ τὰς τῶν ἤδη ὄντων μεταπεμψάμενος φύσεις "ὦ" φησί "πνεύματος ἐμοῦ καὶ μερίμνης ἐμῆς ψυχαὶ καλὰ τέκνα, ἃ ταῖς ἐμαυτοῦ μαιωσάμενος χερσὶν ἤδη τῷ ἐμῷ καθιερῶ κόσμῳ, λόγων ἐμῶν ὡς νόμων τούτων ἐπακούσατε, καὶ τόπου μηδενὸς ἄλλου θίγητε πλὴν τοῦ διαταγέντος ὑμῖν ὑπὸ τῆς ἐμῆς γνώμης. εὐσταθησάσαις μὲν οὖν ὑμῖν οὐρανός τε μένει πάλιν ὁμοίως καὶ ὁ διαταγεὶς ἀστερισμός, θρόνοι τε ἀρετῆς πεπληρωμένοι· εἰ δέ τι νεώτερον παρὰ τἀμὰ πράξετε βουλεύματα, ἱερὸν ὑμῖν ὀμνύω πνεῦμα καὶ κρᾶμα τοῦτ' ἀφ' οὗπερ ὑμᾶς ἐγέννησα, ψυχοποιούς τε ταύτας μου τὰς χεῖρας, ὡς οὐκ εἰς μακρὰν δεσμὸν καὶ κολάσεις ὑμῖν τεχνιτεύσω." τοσαῦτα εἰπὼν ὁ θεὸς ὁ κἀμοῦ κύριος τὰ λοιπὰ τῶν στοιχείων συγγενῆ μίξας ὕδωρ καὶ γῆν, καί τινας ὁμοίως κρυπτοὺς ἐπειπὼν λόγους δυνατοὺς μὲν οὐ τοῖς πρώτοις δ' ὁμοίους, εὖ τε κινήσας καὶ [942] ζωοποιὸν ἐνθουσιάσας τῷ κράματι, ἐπιπλέοντα ὁμοίως ἐπίπαγον εὐβαφῆ τε καὶ εὐπαγῆ γενόμενον, ἔλαβε, (119) καὶ ἐκ τούτου τὰ ἀνθρωποειδῆ τῶν ζῴων διέπλασε. τὸ δὲ τοῦ μίγματος λείψανον ταῖς ἤδη προκοψάσαις ψυχαῖς ἔδωκε, ψυχαῖς ταύταις ταῖς εἰς χωρία θεῶν

καὶ τοὺς ἐγγὺς ἄστρων τόπους καὶ ἱεροὺς δαίμονας μετακεκλημέναις, "πλάσσετε" λέγων "ὦ τέκνα τῆς ἐμῆς φύσεως γεννήματα, δέχεσθε τῆς ἐμῆς τέχνης τὰ λείψανα, καὶ ἑκάστη τῇ ἑαυτῆς φύσει πλασσέτω τι παραπλήσιον. παραθήσομαι δ' ἔτι καὶ ταῦθ' ὑμῖν παραδείγματα." καὶ λαβὼν εὖ καὶ καλῶς τὸν ζῳδιακὸν συμφώνως ταῖς ψυχικαῖς κινήσεσι διέταξε κόσμον, πρὸς τοῖς ἀνθρωποειδέσι τῶν ζῳδιακῶν τὰ ἑξῆς ἀπαρτίσας οἷον ζῳδίοις "καὶ τὰς πανούργους ἐχαρισάμην δυνάμεις καὶ πάντεχνον πνεῦμα γεννητικὸν τῶν εἰς ἀεὶ μελλόντων ἔσεσθαι καθολικῶς πάντων." καὶ ἀπέστη ὑποσχόμενος τοῖς ὁρατοῖς ἔργοις αὐτῶν τὸ ὁρατὸν πνεῦμα ἐπιζεῦξαι οὐσίαν τε ὁμοιογονίας ἑκάστῳ, ὅπως αὐτῷ ἕτερα γεννᾷ ὅμοια, αὐτά τε οὐκ ἔτι ἀνάγκην ἔχουσιν ἄλλο τι ποιεῖν παρ' ἃ ἔφθησαν ἐργάσασθαι.

Τί οὖν ὦ τεκοῦσα ἐποίησαν αἱ ψυχαί;

Καὶ εἶπεν Ἶσις "τὸ κεκερασμένον ὦ τέκνον Ὧρε
[944] *τῆς ὕλης λαβόμεναι κατενόουν πρῶτον καὶ τὸ τοῦ πατρὸς προσεκύνουν κρᾶμα, καὶ ὁπόθεν ἦν συμπεπλεγμένον ἐπεζήτουν. τὸ δὲ ἦν αὐταῖς οὐκ εὔπορον ἐπιγνῶναι. ἔνθεν δὴ καὶ ὅτι ἐπεζήτησαν ἐφοβοῦντο, μὴ τῷ τοῦ πατρὸς ὑποπέσωσι χόλῳ, καὶ ἐπὶ τὸ πράττειν τὰ προσταχθέντα ἐτράπησαν. ἔνθεν ἐκ μὲν τῆς ἀνωτέρω ὕλης τῆς ὑπερβολῇ κοῦφον ἐχούσης τὸν ἐπίπαγον τὸ τῶν ὀρνέων γένος ἐμόρφουν· ἐν τούτῳ δ' ἡμιπαγοῦς ἤδη τοῦ κράματος γενομένου καὶ ἤδη τὴν στερεὰν πῆξιν λαβόντος, τὸ τῶν τετραπόδων γένος ἔπλασσον· τὸ δὲ ἧττον κοῦφον καὶ ἑτέρας ὑγρᾶς οὐσίας δεόμενον εἰς διάνηξιν, τὸ τῶν ἰχθύων· ψυχροῦ δὲ τοῦ λοιποῦ καὶ ἤδη καταφεροῦς ὑπάρχοντος, τὴν τῶν ἑρπετῶν αἱ ψυχαὶ φύσιν ἐκαινούργουν. αὐταί τε, ὦ τέ-*

κνον, ὥς τι πράξασαι ἤδη καὶ περίεργον ὡπλίζοντο τόλμαν, καὶ παρὰ τὰ διατεταγμένα ἐποίουν, καὶ ἤδη τῶν ἰδίων τμημάτων καὶ ταμιείων προήρχοντο, καὶ ἐφ' ἑνὸς οὐκ ἔτι ἤθελον τόπου μένειν, ἀεὶ δὲ ἐκινοῦντο καὶ τὸ ἔτι ἐπὶ μιᾶς μονῆς εἶναι θάνατον ἡγοῦντο. τοῦτο μὲν οὖν φησιν, ὦ τέκνον, Ἑρμῆς [ὡς κἀμοῦ λέγων] καὶ τὸν τῶν ὅλων κύριον καὶ θεὸν οὐκ ἐλάνθανεν ὃ πράσσουσιν, κόλασιν δ' αὐταῖς ἐπεζήτει καὶ δεσμόν, ὃν τλημόνως ὑπομενοῦσι. καὶ δὴ καὶ ἔδοξε τῷ πάντων ἡγεμόνι καὶ δεσπότῃ τὸ τῶν ἀνθρώ- [946] πων σύστημα τεχνίσασθαι, ὅπως ἐν τούτῳ τὸ τῶν ψυχῶν διαπαντὸς γένος κολάζηται. τότε δὲ μεταπεμψάμενος ἐμέ φησιν Ἑρμῆς, εἶπεν "ὦ ψυχῆς ἐμὴ ψυχὴ καὶ νοῦς ἱερὸς ἐμοῦ νοῦ, ἄχρι ποῦ στυγνὴ φύσις ἡ τῶν ὑποκειμένων ὁρᾶται; ἄχρι ποῦ τὰ ἤδη γεγονότα ἀργὰ μένει καὶ ἀνεγκωμίαστα; ἀλλ' ἄγε δή μοι τοὺς ἐν οὐρανῷ θεοὺς πάντας ἤδη, εἶπεν ὁ θεός, ὦ τέκνον, ὥς φησιν Ἑρμῆς. οἱ δ' ὡς ἦλθον πρὸς ἐπίταγμα "ἀπίδετε" εἶπεν "εἰς τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ χαμαί." οἳ δὲ ἐν τάχει καὶ εἶδον καὶ ἐνόησαν ἃ ἐβούλετο ὁ δυνάστης. καὶ εἰπόντι ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων γενέσεως συνέθεντο εἴ τι παρ' ἑνὸς ἑκάστου τις δυνατός ἐστι παρασχεῖν τοῖς μέλλουσι γίγνεσθαι. ἔλεγεν Ἥλιος "ἐπιπλέον λάμψω." ὑπισχνεῖτο Σελήνη τὸν μετὰ τὸν ἥλιον δρόμον φωτίσαι· ἔλεγε καὶ προπεπαιδοποιηκέναι φόβον καὶ σιγὴν καὶ ὕπνον καὶ τὴν μέλλουσαν αὐτοῖς ἔσεσθαι πανωφελῆ μνήμην. Κρόνος ἀπήγγειλεν ἤδη πατὴρ γεγονέναι καὶ δίκης καὶ ἀνάγκης. Ζεὺς ἔλεγεν ὡς μὴ παντάπασι πολεμήσαι τὸ φῦλον τὸ ἐσόμενον "ἤδη αὐτοῖς καὶ τύχην καὶ ἐλπίδα καὶ εἰρήνην γεγέννηκα." Ἄρης ἀγωνίας ἔλεγεν ἤδη καὶ ὀργῆς καὶ ἔρι- (120) δος πατὴρ εἶναι. Ἀφροδίτη οὐκ ἐμέλλησεν ἀλλὰ καὶ

εἶπεν "ἐγὼ δὲ πόθον αὐτοῖς ὦ δέσποτα καὶ ἡδονὴν
[948] ἐπιζεύξω καὶ γέλωτα, ὡς μὴ χαλεπωτάτην αἱ συγγενεῖς ψυχαὶ τὴν καταδίκην ὑπομένουσαι ἐπιπλέον κολάζωνται." ἐτέρπετο, ὦ τέκνον, ἐπιπλέον Ἀφροδίτης ταῦτα λεγούσης. "ἐγὼ δὲ" εἶπεν Ἑρμῆς "καὶ ποιήσω τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν εὐφυῆ, καὶ σοφίαν αὐτοῖς καὶ σωφροσύνην καὶ πειθὼ καὶ ἀλήθειαν ἀναθήσω, καὶ οὐ παύσομαι τῇ εὑρέσει συνών, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπὸ ζῳδίων τῶν ἐμῶν γινομένων ἀνθρώπων εἰσαεὶ τὸν θνητὸν βίον ὠφελήσω. ζῴδια γάρ τινα ἐμοὶ ἀνέθηκεν ὁ πατὴρ καὶ δημιουργὸς ἔμφρονά τε καὶ νοερά, καὶ τότε πλέον, ὅταν καὶ ἐπικειμένη αὐτοῖς τῶν ἀστέρων κίνησις σύμφωνον ἔχῃ τὴν ἑνὸς ἑκάστου φυσικὴν ἐνέργειαν. ἔχαιρεν ὁ θεὸς ὁ δεσπότης κόσμου ταῦτα ἀκρύσας, καὶ προσέταξε γίγνεσθαι φῦλον τὸ ἀνθρώπων. "ἐγὼ" φησὶν Ἑρμῆς "ἐπεζήτουν ὕλην, τίνι δέον ἐστὶ χρήσασθαι, καὶ παρεκάλουν τὸν μόναρχον." ὃ δὲ ταῖς ψυχαῖς προσέταξε τοῦ κράματος τὸ λείψανον δοῦναι· καὶ λαβὼν εὗρον αὐτὸ παντελῶς ξηρόν. ἔνθεν πολλῷ πλείονι τοῦ δέοντος ἐχρησάμην κατὰ μίξιν ὕδατι, ὡς τὴν τῆς ὕλης σύστασιν νεαροποιήσασθαι, ὡς ἔκλυτον παντάπασιν καὶ ἀσθενὲς καὶ ἀδύνατον τὸ πλασσόμενον εἶναι, ὡς μὴ πρὸς τῷ συνετὸν εἶναι ἔτι καὶ δυνάμεως ᾖ πεπληρωμένον. ἔπλασα, καὶ καλὸν ὑπῆρχε, καὶ ἐτερπόμην βλέπων μου τὸ ἔργον, καὶ
[950] κάτωθεν ἐπεκαλεσάμην τὸν μόναρχον θεωρῆσαι. ὃ δὲ καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη καὶ τὰς ψυχὰς ἐκέλευσεν ἐνσωματισθῆναι. αἳ δὲ τότε πρῶτον στυγνάσασαι, κατακρίτους ἑαυτὰς μαθοῦσαι ..... ἐθαύμασα οὖν καὶ τοὺς τῶν ψυχῶν λόγους. πρόσεχε, τέκνον Ὧρε, κρυπτῆς γὰρ ἐπακούεις θεωρίας, ἧς ὁ μὲν προπάτωρ Καμῆφις ἔτυχεν ἐπακούσας παρὰ Ἑρμοῦ τοῦ πάντων ἔργων ὑπο-

μνηματογράφου, [ἐγὼ δὲ] παρὰ τοῦ πάντων προγενεστέρου Καμήφεως, ὁπότ' ἐμὲ καὶ τῷ τελείῳ μέλανι ἐτίμησε· νῦν δὲ αὐτὸς σὺ παρ' ἐμοῦ. ὅτε γὰρ ὦ θαυμαστὲ παῖ μεγαλόδοξε ἔμελλον ἐγκατακλείεσθαι τοῖς σώμασιν, αἳ μέν γε αὐτῶν αὐτὸ μόνον ὠδύροντο καὶ ἐστέναζον, καὶ ὅνπερ τρόπον τῶν [ἐν δεσμοῖς] γεγονότων θηρίων τὰ ἐλεύθερα δουλεύειν πονηρῶς μελλήσει τῆς συνήθους τε καὶ φίλης ἀποσπώμενα ἐρημίας, μάχεσθαι καὶ στασιάζειν, καὶ οὐχ ὁμονοεῖν πρὸς [952]
τοὺς κρατήσαντας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐὰν τύχῃ περιγενόμενα, θανάτῳ παραδώσουσι τοὺς αὐτοῖς ἐπιβάλλοντας· αἳ δὲ πλέον ἔτριζον δίκην ἀσπίδων· ὀξὺ δὲ κωκύσασα ἑτέρα καὶ πρὸ τῶν λόγων ἱκανὰ κλαύσασα, καὶ πολλάκις ἄνω τε καὶ κάτω τοὺς ὡς ἔτυχεν ἔχουσα μεταφέρουσα ὀφθαλμοὺς "Οὐρανέ, τῆς ἡμετέρας" εἶπεν "ἀρχὴ γενέσεως, αἰθήρ τε καὶ ἀήρ, καὶ τοῦ μονάρχου θεοῦ χεῖρές τε καὶ ἱερὸν πνεῦμα, περιλαμπῆ τε, ὀφθαλμοὶ θεῶν, ἄστρα, καὶ φῶς ἡλίου καὶ σελήνης ἀκοπίαστον, τὰ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς σύντροφα, ὧν ἁπάντων ἀποσπώμενα, ἐνάθλια πάσχομεν· πλέον δὲ ὅτι ἀπὸ μεγάλων τε καὶ λαμπρῶν καὶ τοῦ ἱεροῦ περιχύματος καὶ πλουσίου πόλου καὶ ἀπὸ τῆς μακαρίας μετὰ θεῶν πολιτείας εἰς ἄτιμα καὶ ταπεινὰ οὕτως ἐγκατειρχθησόμεθα σκηνώματα. τί ταῖς δυστήναις ἡμῖν ἀπρεπὲς οὕτως πέπρακται; τί τῶν κολάσεων τούτων ἄξιον; ὅσαι τὰς δειλαίας ἡμᾶς ἁμαρτίαι περιμένουσιν; ὅσα διὰ τὰ πονηρὰ τῶν ἐλπίδων πράξομεν, ἵνα τῷ ὑδαρεῖ καὶ ταχὺ διαλύτῳ σώματι πορίζωμεν τὰ ἐπιτήδεια; ὀφθαλμοὶ γὰρ οὐκέτι τὰς τοῦ θεοῦ ψυχὰς χωρήσουσιν, ὀλίγως καὶ παντελῶς μικρὸν τοῖς τοιούτοις ὑγροῖς κύκλοις τὸν ἑαυτῶν πρόγονον οὐρα- (121)
νὸν ὁρῶντες στενάξομεν, ἔστι δ' ὅτε καὶ οὐ βλέψο-

[954] μεν [ἔνθ' Ὀρφεύς "τῷ λαμπρῷ βλέπομεν, τοῖς δ' ὄμμασιν οὐδὲν ὁρῶμεν]. ἄθλιαι γὰρ κατεκρίθημεν, καὶ τὸ βλέπειν ἡμῖν οὐκ ἀντικρὺς ἐχαρίσθη, ὅτι χωρὶς τοῦ φωτὸς ἡμῖν τὸ ὁρᾶν οὐκ ἐδόθη. ὀπαὶ τοίνυν καὶ οὐκ ἔτι εἰσὶν ὀφθαλμοί. ὡς δὲ καὶ τῶν συγγενῶν φυσώντων ἐν ἀέρι πνευμάτων ἀκοῦσαι τλημόνως οἴσομεν, ὅτι μὴ συμπνέομεν αὐτοῖς. οἶκος ἡμᾶς ἀντὶ τοῦ μεταρσίου κόσμου τούτου ὁ βραχὺς περιμένει καρδίας ὄγκος. σὺ δ' ἀπολύσας ἡμᾶς ἀφ' ὧν εἰς οἷα κατέβημεν," ἀπολεῖ τὸ λυπεῖσθαι, δέσποτα καὶ πάτερ καὶ ποιητά, εἰ ταχέως οὕτως σῶν ἔργων ἠμέλησας, διάταξον ἡμῖν τινὰς ὅρους, ἔτι κἂν βραχέων ἡμᾶς ἀξίωσον λόγων, ἕως ἔτι δι' ὅλου τοῦ περιφανοῦς ἔχομεν βλέπειν κόσμου." ἐπέτυχον, τέκνον Ὧρε, αἱ ψυχαὶ [956] τάδε εἰποῦσαι, παρῆν γὰρ καὶ μόναρχος καὶ τάδε ἐπὶ τοῦ τῆς ἀληθείας καθίσας θρόνου ταῖς δεηθείσαις ἐφώνησεν "ἔρως ὑμῶν, ψυχαί, δεσπόσει καὶ ἀνάγκη, οἵδε γὰρ μετ' ἐμὲ πάντων δεσπόται τε καὶ ταξίαρχοι. ψυχαὶ δ' ὅσαι τὴν ἀγήρατόν μου σκηπτουχίαν θεραπεύετε, ἴστε ὡς ἕως μὲν ἀναμάρτητοί ἐστε, τὰ τοῦ οὐρανοῦ οἰκήσετε χωρία· εἰ δ' ἄρα τις ὑμῶν τινος ἐγγίσει μέμψις, θνητοῖς καὶ αὐταὶ προσμεμοιρασμένον χῶρον σπλάγχνοις καταδικασθεῖσαι ἐνοικήσετε. κἂν μὲν ᾖ ὑμῶν μέτρια τὰ αἰτιάματα, τὸν ἐπίκηρον τῶν σαρκῶν σύνδεσμον καταλιποῦσαι πάλιν ἀστένακτοι τὸν ἑαυτῶν οὐρανὸν ἀσπάσεσθε· εἰ δ' ἄρα τινῶν μειζόνων ἁμαρτημάτων ἔσεσθε ποιητικαί, οὐ μετὰ τέλους καθήκοντος τῶν πλασμάτων προελθοῦσαι, οὐρανὸν μὲν οὐκ ἔτι οἰκήσετε, οὐδ' αὖ σώματα ἀνθρώπων, ζῷα δ' ἄλογα μεταπλανώμεναι λοιπὸν διατελέσετε." τάδε εἰπών, ὦ τέκνον Ὧρε, πάσαις αὐταῖς ἐχαρίσατο πνεύματα, καὶ πάλιν ἐφώνησεν "ἀλλ' οὐδὲ

εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν ἐνομοθέτησα τὰς διαβολὰς ὑμῶν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ χεῖρον, εἴ τι διαπράξετε ἄσχημον, οὕτως ἐπὶ τὸ βέλτιον, εἴ τι βουλεύεσθε τῆς ἑαυτῶν γενέσεως ἄξιον. ἐγὼ γὰρ καὶ οὔτις ἕτερος ἐπόπτης αὐτὸς καὶ ἐπίσκοπος ἔσομαι. ἐπίγνωτε δ' οὖν ὡς [958] διὰ τὰ πρόσθεν πραχθέντα ὑμῖν κόλασιν ταύτην ὑπομένετε τὴν ἐνσωμάτωσιν. ἡ τοίνυν διαφορὰ τῆς παλιγγενεσίας ὑμῖν ἔσται ἡ τῶν σωμάτων, ὡς ἔφην, διαφορά, εὐεργεσία δὲ καὶ πρόσθεν εὐδαιμονία ἡ διάλυσις. τυφλωθήσεται δ' ὑμῶν ἡ φρόνησις, ἐάν τι ἀνάξιον ἐμοῦ δόξητε πράσσειν, ὥστε φρονεῖν τὰ ἐναντία, καὶ τὴν μὲν κόλασιν ὡς εὐεργεσίαν ὑπομένειν τὴν δὲ εἰς τὰ βελτίονα μεταβολὴν ἀτιμίαν τε καὶ ὕβριν. αἱ δικαιότεραι δ' ὑμῶν καὶ τὴν εἰς τὸ θεῖον μεταβολὴν ἐκδεχόμεναι, εἰς μὲν ἀνθρώπους βασιλεῖς δίκαιοι, φιλόσοφοι γνήσιοι, κτίσται καὶ νομοθέται, μάντεις οἱ ἀληθεῖς, ῥιζοτόμοι γνήσιοι, ἄριστοι προφῆται θεῶν, μουσικοὶ ἔμπειροι, ἀστρονόμοι νοεροί, οἰωνοσκόποι σοφοί, ἀκριβεῖς θύται, καὶ ὁπόσοι ἐστὲ καλῶν κἀγαθῶν ἄξιαι· εἰς δὲ πτηνὰ ἀετοί, διότι οὐδὲν τῶν ὁμογενῶν οὔτε ἐκσοβήσουσιν οὔτε θοινήσονται, ἀλλ' οὐδὲ πλησίον τούτων ζῷον ἕτερον ἀσθενέστερόν τι αὐτοῦ ἀδικεῖν ἀφεθήσεται, ἐνδικωτέρα γὰρ ἡ τῶν ἀετῶν φύσις μετελεύσεται· εἰς δὲ τετράποδα λέοντες, ἰσχυρὸν γὰρ τὸ ζῷον καὶ φύσεως ἔτυχεν ἀκοιμήτου τρόπῳ [960] τινί, καὶ φθαρτῷ σώματι τὴν ἀθάνατον γυμναζόμενον φύσιν· οὔτε γὰρ κάμνουσιν οὔτε κοιμῶνται· εἰς δὲ ἑρπετὰ δράκοντες, δυνατὸν ὅτι τὸ ζῷον καὶ μακρόβιον ἄκακόν τε καὶ φιλάνθρωπον ὁπωστιοῦν, καὶ τιθασευθήσεται καὶ ἰὸν οὐχ ἕξει, ἐάσει δὲ καὶ γηράσαν, καθάπερ φύσις ἡ θεῶν· ἐν δὲ νήχουσι δελφῖνες, συμπαθήσουσι γὰρ καὶ τοῖς εἰς πέλαγος ἐμπί-

(122) πτουσιν οὗτοι, καὶ τὰ μὲν ἔμπνοα διακομιοῦσιν εἰς γῆν, τῶν δὲ τελευτησάντων οὐδ' ὅλως ποτὲ ἅψονται, καίτοι φιλοβορωτοτάτου πάντων ἐσομένου τοῦ τῶν ἐνύδρων γένους." τοσαῦτα ὁ θεὸς εἰπὼν ἄφθαρτος νοῦς γίγνεται. τούτων οὕτως γενομένων, τέκνον Ὧρε, ἰσχυρότατόν τι ἀπὸ γῆς ἀνίσταται πνεῦμα, ἀκατάληπτον μὲν περιοχῇ σώματος, δυνάμει δὲ φρονήσεως
[962] ὑπάρχον, ὃ καίπερ εἰδὼς ὑπὲρ ὧν ἐπυνθάνετο, τὸ σῶμα μὲν καὶ τύπον ἀνδρὸς περικείμενον, καὶ καλὸν καὶ σεμνοπρεπὲς ὄν, ὑπερβολῇ δὲ ἄγριον καὶ πλῆρες φόβου, ἤδη δὲ παραυτίκα τὰς ψυχὰς εἰσιούσας εἰς τὰ πλάσματα θεωρήσας, τίνες, ἔλεγεν, οὗτοι καλοῦνται, ὦ Ἑρμῆ; θεῶν, ὑπομνηματόγραφε; εἰπόντος δὲ "ἄνθρωποι", "ὦ Ἑρμῆ" ἔφη "τολμηρὸν ἔργον ποιῆσαι τὸν ἄνθρωπον, περίεργον ὀφθαλμοῖς καὶ λάλον γλώσσης, ἀκουστικὸν μέλλοντα εἶναι καὶ τῶν αὐτῷ μὴ προσηκόντων, λιχνὸν ὀσφρήσει καὶ μέχρι πάντων τῷ τῆς ἀφῆς ἁπτικῷ μέλλοντα καταχρᾶσθαι. τοῦτον ἀμέριμνον καταλεῖψαι κέκρικας, ὦ γενεσιουργέ, τὸν ὁρᾶν μέλλοντα τολμηρῶς τῆς φύσεως τὰ καλὰ μυστήρια; ἄλυπον ἐᾶσαι θέλεις τοῦτον καὶ μέχρι τῶν πέραν γῆς τὰς ἑαυτοῦ μελλήσοντα πέμπειν ἐπινοίας; ῥίζας φυτῶν ἀνασκάψουσιν ἄνθρωποι, καὶ ποιότητα ἐξετάσουσι χυλῶν, λίθων φύσεις ἐπισκοπήσουσι, καὶ διὰ μέσον ἀνατεμοῦσι τὰ ἄλογα τῶν ζῴων οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ ἑαυτούς, ὡς ἐγένοντο ἐξετάζειν θέλοντες, τολμηρὰς ἐκτενοῦσι χεῖρας καὶ μέχρι θαλάσσης, καὶ τὰς αὐτοφυεῖς ὕλας τέμνοντες μέχρι καὶ τῶν πέραν δια-
[964] πορθμεύσουσιν ἀλλήλους ἐπὶ ζήτησιν, καὶ τίς ἐνδοτέρω τῶν ἱερῶν ἀδύτων φύσις ὑπάρχει, τὰ μέχρις ἄνω διώξουσι, παρατηρῆσαι βουλόμενοι τίς οὐρανοῦ καθέστηκε κίνησις. ἔτι μέτρια ταῦτα· λείπει γὰρ

οὐδὲν ἔτι πλὴν γῆς τόπος ἔσχατος. ἀλλὰ καὶ τούτων τὴν ἐσχάτην τῷ θέλειν ἐρευνήσουσι νύκτα. μηδὲν οὖν ἐμπόδιον ἔχουσιν οὗτοι, ἀλλὰ τῷ τῆς ἀλυπίας ἀγαθῷ μυηθῶσι καὶ τοῖς χαλεποῖς μὴ βιασθέντες τοῦ φόβου κέντροις ἀμερίμνῳ βίῳ τρυφήσουσιν; εἶτα οὐ καὶ μέχρις οὐρανοῦ περίεργον ὁπλισθήσονται τόλμαν; οὗτοι οὐκ ἀμερίμνους ἐκτενοῦσιν ἐπὶ καὶ τὰ στοιχεῖα τὰς ψυχὰς αὐτῶν; δίδαξον ἐντεῦθεν ἐρᾶν τοῦ τι βουλεύεσθαι, ἵν' ἔχωσι καὶ τῆς ἀποτυχίας τὸ χαλεπὸν φοβηθῆναι, ἵνα τῷ τῆς λύπης δακνηρῷ δαμασθῶσι, τῶν ἐλπιζομένων ἀποτυχόντες. χρεοκοπείσθω τῶν ψυχῶν αὐτῶν τὸ περίεργον ἐπιθυμίαις καὶ φόβοις καὶ λύπαις καὶ ἐλπίσι πλάνοις. ἐπάλληλοι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἔρωτες νεμέσθωσαν, ἐλπίδες, ποικίλαι ἐπιθυμίαι, ποτὲ μὲν ἐπιτυγχάνουσαι ποτὲ δὲ ἀτευκτοῦσαι, ἵνα αὐτοῖς καὶ τῆς ἐπιτυχίας ἡδὺ δέλεαρ ᾖ εἰς ἄθλησιν τελειοτέρων κακῶν· βαρείτω πυρετὸς αὐτούς, ἵνα ἐκκακήσαντες [966] κολάσωσι τὴν ἐπιθυμίαν. λυπῇ, τέκνον Ὧρε, τάδε ἑρμηνευούσης σοι τῆς τεκούσης; οὐ θαυμάζεις, οὐ καταπλήσσῃ, πῶς ὁ τάλας ἄνθρωπος ἐβαρύνθη; τὸ δεινότερον ἐπάκουσον.

ἐτέρπετο Μώμου ταῦτα λέγοντος Ἑρμῆς, ἐλέγετο γὰρ οἰκείως αὐτῷ τὰ εἰρημένα, καὶ ταῦτα ἔπραττεν ὅσα περ εἰρήκει λέγων "Μῶμε, ἀλλ' οὐκ ἐναργὴς γενήσεται πνεύματος θείου φύσις ἡ τοῦ περιέχοντος· εἶπε γάρ εἶναί με ταμίαν καὶ προνοήτην ὁ τῶν συμπάντων δεσπότης. ἐπόπτειρα τοίνυν ταγῆς ἔσται τῶν ὅλων ὀξυδερκὴς θεὸς Ἀδράστεια, καί τι κρυπτὸν ὄργανον ἐγὼ τεχνάσομαι ἀπλανοῦς καὶ ἀπαραβάτου θεωρίας ἐχόμενον, ᾧ τὰ ἐπὶ γῆς ἀναγκαίως δουλαγωγηθήσεται πάντα τὰ ἀπὸ γενέσεως ἄχρι φθορᾶς ἐσχάτης, ἔχον τὴν ἀποτελουμένων πῆξιν· πεισθήσεται δὲ

τῷ ὀργάνῳ τούτῳ καὶ τὰ ἐπὶ γῆς ἄλλα πάντα." εἶπεν
(123) Ἑρμῆς [ἐγὼ δὲ] ταῦτα τῷ Μώμῳ, καὶ ἤδη τὸ ὄργανον ἐκινεῖτο. ταῦτα δὲ ὡς ἐγένετο καὶ ἐνεσωματίσθησαν αἱ ψυχαί, καὶ ἐπαίνου ὑπὲρ τῶν γενομένων αὐτὸς ἔτυχεν, πάλιν ὁ μόναρχος σύγκλητον τῶν θεῶν ἐποίησε
[968] συνέδριον, καὶ οἱ θεοὶ παρῆσαν, καὶ πάλιν αὐτὸς ταῦτα οὕτως ἐφώνησε "θεοὶ" λέγων "ὅσοι τῆς κορυφαίας, ὅσοι καὶ ἀφθάρτου φύσεως τετεύχατε, οἳ τὸν μέγαν αἰῶνα διέπειν εἰς ἀεὶ κεκλήρωσθε, οἷς αὐτὰ ἑαυτοῖς ἀντιπαραδιδόντα οὐδέποτε κοπιάσει τὰ σύμπαντα, μέχρι πότε τῆς ἀνεπιγνώστου ταύτης δεσπόσομεν ἡγεμονίας; μέχρι πότε ἀθεώρητα γενήσεται ταῦτα ἡλίῳ καὶ σελήνῃ; ἕκαστος ἡμῶν ἐφ' ἑαυτῷ γεννάτω· ἀπαλείψωμεν τῷ δύνασθαι τὴν ἔτι ἀργὴν σύστασιν ταύτην, ἄπιστος τοῖς μεταγενεστέροις μῦθος δὲ δοξάτω χάος εἶναι· ἔργων ἅπτεσθε μεγάλων, ἐγὼ δ' αὐτὸς ἄρξομαι πρῶτος." εἶπε· καὶ εὐθέως κοσμικῶς τῆς ἔτι μελαίνης ἑνώσεως διάστασις ἐγένετο· καὶ ἐφάνη μὲν οὐρανὸς ἄνω συγκεκοσμημένος τοῖς ἑαυτοῦ μυστηρίοις πᾶσι· κραδαινομένη ἔτι γῆ ἡλίου λάμψαντος ἐπάγη καὶ ἐφάνη πᾶσι τοῖς περὶ αὐτὴν συγκεκοσμημένοις καλοῖς. καλὰ γὰρ τῷ θεῷ καὶ τὰ θνητοῖς εἶναι νομιζόμενα φαῦλα, ὅτι δὴ τοῖς τοῦ θεοῦ νόμοις δουλεύειν ἐποιήθη. ἔχαιρε δὲ ὁ θεὸς ὁρῶν ἤδη ἑαυτοῦ τὰ ἔργα κινούμενα, πληρώσας δὲ τὰς ἰσοστασίας χεῖρας τῷ περιέχοντι τῶν ἐκ τῆς φύσεως ὑπαρχόντων, καὶ τὰς δράκας καρτερῶς σφίγξας "λάβε" εἶπεν "ὦ ἱερὰ γῆ, λάβε, πάντιμε καὶ εἶναι γεννήτειρα μέλλουσα πάντων, καὶ μηδενὶ ἐντεῦθεν λείπεσθαι δόκει." εἶ-
[970] πεν ὁ θεός, καὶ τὰς χεῖρας οἵας δεῖ θεὸν ἔχειν ἁπλώσας πάντα ἀφῆκεν ἐν τῇ τῶν ὄντων συστάσει. καὶ ἄγνωστα μὲν ἦν κατ' ἀρχὰς παντάπασι. νεωστὶ γὰρ

αἱ ψυχαὶ καθειρχθεῖσαι καὶ τὴν ἀτιμίαν μὴ φέρουσαι τοῖς ἐν οὐρανῷ θεοῖς ἐφιλονείκουν τῆς ἑαυτῶν εὐγενείας περικρατοῦσαι καὶ ἀντιλαμβανόμεναι, ὡς καὶ αὐταὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτυχον δημιουργοῦ, ἐστασίαζον, καὶ τοῖς λειπομένοις ἀνθρώποις ὀργάνοις χρώμεναι ἐποίουν αὐτοὺς ἑαυτοῖς ἐπιτίθεσθαι καὶ ἀντιτάσσεσθαι καὶ πολεμεῖν ἀλλήλοις. καὶ οὕτως ἡ μὲν ἰσχὺς κατὰ τῆς ἀσθενείας μέγα ἠδύνατο, ὥστε οἱ ἰσχυροὶ τοὺς ἀδυνάτους καὶ ἔκαιον καὶ ἐφόνευον, καὶ κατὰ τῶν ἱερῶν τοῦτο μὲν ζῶντας τοῦτο δὲ καὶ νεκροὺς ἔρριπτον [κατὰ τῶν ἀδύτων], ἕως ἀγανακτήσαντα τὰ στοιχεῖα τῷ μονάρχῳ θεῷ ἐντυχεῖν ἐδοκίμαζον ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀγρίου πολιτείας. πολλοῦ δὲ ἤδη γενομένου τοῦ κακοῦ, τὰ στοιχεῖα τῷ ποιήσαντι αὐτὰ τῷ θεῷ προσελθόντα τοιούτοις λόγοις ὑπὲρ μέμψεως ἐχρήσαντο· καὶ δὴ καὶ εἶχε τὴν τοῦ λέγειν ἐξουσίαν τὸ πῦρ πρῶτον· "δέσποτα" δὲ ἔλεγε "καὶ τοῦ καινοῦ τούτου κόσμου τεχνῖτα, καὶ κρυπτὸν ἐν θεοῖς καὶ σεβαστὸν ὄνομα μέχρι νῦν ἅπασιν ἀνθρώποις, μέχρι πότε, ὦ δαῖμον, ἄθεον καταλεῖψαι τὸν θνητῶν βίον προαίρεσιν ἔχεις; ἀνάτειλον ἤδη σεαυτὸν χρηματί- [972] ζοντι τῷ κόσμῳ καὶ τοῦ βίου τὸ ἄγριον μύησον εἰρήνῃ· χάρισαι νόμους τῷ βίῳ, χάρισαι νυκτὶ χρησμούς· πλήρωσον καλῶν ἐλπίδων πάντα· φοβείσθωσαν ἄνθρωποι τὴν ἀπὸ θεῶν ἐκδικίαν, καὶ οὐδεὶς ἁμαρτήσει· ἐπαξίους ἁμαρτημάτων μισθοὺς ἂν ἀπολάβωσι, φυλάξονται οἱ πολλοὶ τὸ ἀδικεῖν· φοβηθήσονται ὅρκους, καὶ οὐδὲ εἷς ἔτι ἀνόσιον φρονήσει· μαθέτωσαν εὐεργετηθέντες εὐχαριστῆσαι, ἵνα χαῖρον παρὰ λοιβαῖς [παρὰ θυσίαις] ὑπηρετήσω τὸ πῦρ, ἵν' εὐώδεις ἀτμοὺς ἀπ' ἐσχάρας προπέμψωσι. μιαίνομαι γάρ, ὦ δέσποτα, μέχρι νῦν καὶ ὑπὸ τῆς τῶν γενομένων ἀν-

θρώπων ἀθέου τόλμης σάρκας ἀναγκάζομαι τήκειν,
οὐκ ἐῶσί τε μένειν εἰς ὃ πέφυκα, παραχαράσσοντες
(124) οὐ καθηκόντως τὸ ἄφθαρτον." ὁ δὲ ἀὴρ καὶ αὐτὸς
"θολοῦμαι ὦ δέσποτα" ἔλεγε "καὶ ἀπὸ τῶν νεκρῶν
σωμάτων ἀναθυμιάσεως νοσώδης τέ εἰμι καὶ ὑγιεινὸς
οὐκ ἔτι ἐφορῶ τε ἄνωθεν ὅσα μὴ θέμις ὁρᾶν." ὕδωρ
ἑξῆς, ὦ παῖ μεγαλόψυχε, τὴν τοῦ λέγειν εἶχεν ἐξου-
σίαν καὶ ἔλεγεν οὕτως "πάτερ καὶ θαυμαστὲ ποιητὰ
[974] πάντων, αὐτόγονε δαῖμον καὶ τῆς διὰ σὲ πάντα γεν-
νώσης ποιητὰ φύσεως, ἤδη ποτὲ ὦ δαῖμον ἀεὶ ῥεῖθρα
ποταμῶν καθαρὰ πρόσταξον εἶναι· ἢ γὰρ ἀπολούουσι
ποταμοὶ καὶ θάλασσαι τοὺς φονεύσαντας ἢ δέχονται
τοὺς φονευθέντας." γῆ παρῆν περίλυπος ἑξῆς, καὶ
ἄρξασα τοῦ ἀπολόγου, ὦ παῖ μεγαλόδοξε, οὕτως λέ-
γειν ἤρξατο "βασιλεῦ καὶ τῶν οὐρανίων πρύτανι, καὶ
δέσποτα ἀψίδων, στοιχείων ἡμῶν ἡγεμών, πάτερ τῶν
σοι παρεστώτων, ἐξ ὧν αὐξήσεως καὶ μειώσεως ἀρχὴν
ἔχει τὰ πάντα, εἰς ἃ καὶ πάλιν καταλήγοντα ἀναγκαίως
ὀφειλόμενον τέλος ἔχει, ἀλόγιστος, ὦ πολυτίμητε, καὶ
ἄθεος ἀπ' ἀνθρώπων ἐπ' ἐμὲ χορὸς ἐπέστη. χωρῶ δ'
ἐγὼ καὶ φύσιν πάντων. αὕτη γὰρ ὡς σὺ προσέταξας
καὶ φέρω πάντα καὶ τὰ φονευθέντα δέχομαι. ἀτιμοῦ-
μαι δὲ ἤδη. ὁ ἐπὶ πάντων, ὁ ἐπιχθόνιός σου κόσμος
πεπληρωμένος, θεὸν οὐκ ἔχει. πάντα γὰρ ὃ φοβηθῶ-
σιν οὐκ ἔχοντες παρανομοῦσι, καὶ κατ' ἐμῶν, ὦ κύ-
ριε, πενόντων πάσῃ πονηρᾷ τέχνῃ καταπίπτουσι. κα-
ταβρέχομαι δὲ πᾶσα διαφθειρομένη σωμάτων χυλοῖς.
ἐντεῦθεν, κύριε, καὶ τοὺς οὐκ ἀξίους ἀναγκάζομαι
χωρεῖν. χωρῆσαι θέλω μεθ' ὧν φέρω πάντων καὶ
θεόν. χάρισαι τῇ γῇ κἂν οὐ σεαυτόν, οὐ γάρ σε χω-
ρεῖν ὑπομένω, σαυτοῦ τινὰ ἱερὰν ἀπόρροιαν. στοι-
[976] χείων τιμιωτέραν τῶν ἄλλων τὴν γῆν μεταποίησον.

μόνη γὰρ αὐχεῖν τῶν ἀπὸ σοῦ πρέπει τὰ πάντα παρεχούσῃ."

τοσαῦτα μὲν τὰ στοιχεῖα εἶπον· ὁ δὲ θεὸς ἱερᾶς ἐν τῷ λέγειν φωνῆς τὰ σύμπαντα πληρώσας "πορεύεσθε" εἶπεν "ἱερὰ καὶ μεγάλου πατρὸς ἄξια τέκνα, καὶ κατὰ μηδένα τρόπον νεωτερίζειν ἐπιχειρεῖτε, μηδὲ ἀργὸν τῆς ἐξ αὐτῶν ὑπηρεσίας τὸν σύμπαντά μου κόσμον καταλείπετε. ἑτέρα γὰρ ἐν ὑμῖν τις ἤδη τῆς ἐμῆς ἀπόρροια φύσεως, ὃς δὴ καὶ ὅσιος ἔσται τῶν πραττομένων ἐπόπτης καὶ ζώντων μὲν κριτὴς ἀμεθόδευτος, φρικτὸς δ' οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ τιμωρὸς τῶν ὑπὸ γῆν τύραννος· καὶ ἑκάστῳ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἀκολουθήσει διὰ γένους μισθὸς ἐπάξιος."

καὶ οὕτως ἐπαύσαντο τῆς ἐντυχίας τὰ στοιχεῖα τοῦ δεσπότου κελεύσαντος καὶ ἐχεμυθίαν εἶχον, καὶ ἕκαστον αὐτῶν τῆς ἰδίας ἐξουσίας ἐκράτει καὶ ἐδέσποζε. καὶ ἐκ τούτου εἶπεν Ὧρος "ὦ τεκοῦσα, πῶς οὖν τὴν τοῦ θεοῦ ἀπόρροιαν ἔχειν εὐτύχησεν ἡ γῆ"; καὶ εἶπεν Ἶσις "παραιτοῦμαι γένεσιν ἱστορεῖν· οὐ γὰρ θεμιτὸν σῆς σπορᾶς καταλέγειν ἀρχήν, ὦ μεγαλοσθενὲς Ὧρε, ὡς μήποτε ὕστερον εἰς ἀνθρώπους ἀθανάτων ἔλθῃ γένεσις θεῶν, πλὴν ὅτι ὁ μόναρχος θεὸς ὁ τῶν συμπάντων κοσμοποιητὴς καὶ τεχνίτης τὸν μέγιστόν σου πρὸς ὀλίγον ἐχαρίσατο πατέρα Ὄσιριν καὶ τὴν μεγίστην [978] θεὰν Ἶσιν, ἵνα τῶν πάντων δεομένῳ κόσμῳ βοηθοὶ γένωνται. οὗτοι βίου τὸν βίον ἐπλήρωσαν, οὗτοι τὸ τῆς ἀλληλοφονίας ἔπαυσαν ἄγριον, τεμένη προγόνοις θεοῖς οὗτοι καὶ θυσίας καθιέρωσαν, νόμους οὗτοι καὶ τροφὰς θνητοῖς καὶ σκέπην ἐχαρίσαντο, οὗτοι τὰ κρυπτά, φησὶν Ἑρμῆς, τῶν ἐμῶν ἐπιγνώσονται γραμμάτων πάντα καὶ διακρινοῦσι, καὶ τινὰ μὲν αὐτοὶ κατασχῶσιν, ἃ δὲ καὶ πρὸς εὐεργεσίας θνη-

τῶν φθάνει στήλαις καὶ ὀβελίσκοις χαράξουσιν· οὗτοι
πρῶτοι δείξαντες δικαστήρια εὐνομίας τὰ σύμπαντα
καὶ δικαιοσύνης ἐπλήρωσαν· οὗτοι δεξιᾶς καὶ πίστεως
ἀρχηγέται γενόμενοι καὶ τὸν μέγιστον θεὸν Ὅρκον
εἰσηγάγοντο εἰς τὸν βίον· οὗτοι τοὺς παυσαμένους
τοῦ ζῆν ὡς δέον ἐστὶν ἐδίδαξαν περιστέλλειν· οὗτοι
(125) τὸ τοῦ θανάτου ζητήσαντες ἄγριον ἔγνωσαν, ὡς τοῦ
ἔξωθεν πνεύματος φιλυποστρόφου τυγχάνοντος εἰς τὰ
τῶν ἀνθρώπων πλάσματα, ἐὰν ὑστερήσῃ ποτὲ ἀνά-
κτησιν οὐκ ἔχον, ἐργάζεται λειποθυμίας· οὗτοι τὸ
περιέχον ὅτι δαιμόνων ἐπληρώθη παρ' Ἑρμοῦ μαθόν-
τες κρυπταῖς στήλαις ἐχάραξαν· οὗτοι μόνοι τὰς κρυ-
πτὰς νομοθεσίας τοῦ θεοῦ παρ' Ἑρμοῦ μαθόντες τε-
χνῶν καὶ ἐπιστημῶν καὶ ἐπιτηδευμάτων ἁπάντων
εἰσηγηταὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐγένοντο καὶ νομοθέται·
οὗτοι παρ' Ἑρμοῦ μαθόντες ὡς τὰ κάτω συμπαθεῖν
τοῖς ἄνω ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ διετάγη, τὰς προκαθέ-
[980] τους τοῖς ἐν οὐρανῷ μυστηρίοις ἱεροποιίας ἀνέστησαν
ἐν γῇ· οὗτοι τὸ φθόριμον τῶν σωμάτων ἐπιγνόντες
τὸ ἐν ἅπασι τέλειον τῶν προφητῶν ἐτεχνάσαντο, ὡς
μήποτε ὁ μέλλων θεοῖς προσάγειν χεῖρας προφήτης
ἀγνοῇ τι τῶν ὄντων· ἵνα φιλοσοφία μὲν καὶ μαγεία
ψυχὴν τρέφῃ, σώζῃ δ' ὅταν τι πάσχῃ ἰατρικὴ σῶμα.
ταῦτα πάντα ποιήσαντες, ὦ τέκνον, Ὄσιρίς τε κἀγὼ
τὸν κόσμον πληρέστατον ἰδόντες, ἀπῃτούμεθα λοιπὸν
ὑπὸ τῶν τὸν οὐρανὸν κατοικούντων, ἀλλ' οὐκ ἦν ἀν-
ελθεῖν πρὶν ἐπικαλέσασθαι τὸν μόναρχον, ἵνα δὴ καὶ
τῆς θεωρίας ταύτης πλῆρες τὸ περιέχον γένηται, αὐ-
τοί τε εὐπαράδεκτον εὐτυχήσωμεν τὴν ἀνάβασιν."
"χαίρει γὰρ ὕμνοις ὁ θεὸς ὦ τεκοῦσα" εἶπεν Ὧρος
"κἀμοὶ χάρισαι τὴν τοῦ ὕμνου ἐπίγνωσιν, ὡς μὴ ἀμα-
θὴς ὑπάρχω." καὶ εἶπεν Ἶσις "πρόσεχε παῖ."

Ἐν ταυτῷ 45

Σὺ δέ, ὦ παῖ μεγαλόψυχε, εἴ τι θέλεις ἕτερον, ἐπερώτα. καὶ εἶπεν Ὧρος "ὦ πολυτίμητε μῆτερ, εἰδῆσαι θέλω πῶς γίγνονται βασιλικαὶ ψυχαί;" καὶ εἶπεν Ἶσις "ἡ γιγνομένη, τέκνον Ὧρε, περὶ τὰς βασιλικὰς ψυχὰς διαφορὰ τοιαύτη τις ἐστίν. ἐπεὶ γὰρ τόποι τέσσαρές εἰσιν ἐν τῷ παντί, οἵτινες ἀπαραβάτῳ νόμῳ καὶ προστασίᾳ ὑποπίπτουσιν, ὅ τε οὐρανὸς καὶ [982] ὁ αἰθὴρ καὶ ὁ ἀὴρ καὶ ἡ ἱερωτάτη γῆ· καὶ ἄνω μὲν ὦ τέκνον ἐν οὐρανῷ θεοὶ κατοικοῦσιν, ὧν ἄρχει μετὰ καὶ τῶν ἄλλων πάντων ὁ τῶν ὅλων δημιουργός· ἐν δὲ τῷ αἰθέρι ἀστέρες, ὧν ἄρχει ὁ μέγας φωστὴρ ἥλιος· ἐν δὲ τῷ ἀέρι ψυχαὶ δαιμόνιαι, ὧν ἄρχει σελήνη· ἐπὶ δὲ τῆς γῆς ἄνθρωποι καὶ τὰ λοιπὰ ζῷα, ὧν ἄρχει ὁ κατὰ καιρὸν γενόμενος βασιλεύς. γεννῶσι γὰρ ὦ τέκνον βασιλεῖς οἱ θεοὶ ἐπαξίους τῆς ἐπιγείου γονῆς, καί εἰσιν οἱ ἄρχοντες τοῦ βασιλέως ἀπόρροιαι, ὧν ὁ μᾶλλον ἐκείνῳ πλησίον, ἐκεῖνος καὶ τῶν ἄλλων βασιλικώτερος. ὁ μὲν γὰρ ἥλιος, καθὸ ἔγγιόν ἐστι τοῦ θεοῦ τῆς σελήνης, ἐπιμείζων καὶ δυναμικώτερος, ᾧ δευτερεύει ἡ σελήνη καὶ κατὰ τάξιν καὶ κατὰ δύναμιν. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τῶν μὲν ἄλλων θεῶν ἐστιν ἔσχατος πρῶτος δὲ ἀνθρώπων· καὶ μέχρις ὅτου ἐπὶ γῆς ἐστι, τῆς μὲν ἀληθοῦς θειότητος ἀπήλλακται, ἔχει δὲ ἐξαίρετόν τι παρ' ἀνθρώπους, ὃ ὅμοιόν ἐστι τῷ θεῷ. ἡ γὰρ εἰς αὐτὸν καταπεμπομένη ψυχὴ ἐξ ἐκείνου ἐστὶ τοῦ χωρίου, ὃ ὑπεράνω κεῖται ἐκείνων ἀφ' ὧν εἰς τοὺς ἄλλους καταπέμπονται ἀνθρώπους. καταπέμπονται δὲ ἐκεῖθεν εἰς τὸ βασιλεύειν διὰ δύο ταῦτα αἱ ψυχαί, ὦ τέκνον. αἱ γὰρ καλῶς καὶ ἀμέμπτως δραμοῦσαι τὸν ἴδιον αἰῶνα καὶ μέλλουσαι ἀποθεοῦσθαι, [984] ἵνα κἂν τῷ βασιλεύειν τὴν τῶν θεῶν προγυμνασθῶ-

σιν ἐξουσίαν· αἱ δὲ θεῖαί τινες ἤδη οὖσαι καὶ ἐπὶ μικρῷ τινι παραθεμιστεύσασαι τὸν ἔνθεον γνώμονα, ἵνα μὴ κόλασιν μὲν ἐν τῷ σεσωματίσθαι ὑπομένωσι δι' ἀδοξίαν καὶ φύσιν, μηθὲν δὲ ὅμοιον τοῖς ἄλλοις πάσχωσιν ἐνσωματισθεῖσαι, ἀλλ' ὅπερ εἶχον λελυμέναι τοῦτο καὶ δεθεῖσαι ἔχωσιν. αἱ μέντοι περὶ τὰ ἤθη τῶν βασιλευόντων γιγνόμεναι διαφοραὶ οὐκ ἐν τῇ τῆς ψυχῆς κρίσει κρίνονται, πᾶσαι γὰρ θεῖαι, ἀλλ' ἐν τῇ (126) τῶν δορυφορησάντων αὐτὴν καταστάσει ἀγγέλων καὶ δαιμόνων. αἱ γὰρ τοιαῦται καὶ ἐπὶ τὰ τοιαῦτα κατερχόμεναι, δίχα προπομπῆς καὶ δορυφορίας οὐ κατέρχονται. οἶδε γὰρ ἡ ἄνω δίκη τὴν ἀξίαν ἑκάστῃ νέμειν, κἂν ἐκ τῆς εὐημερούσης χώρας ἀπωθῶνται. ὅταν οὖν οἱ κατάγοντες αὐτὴν ἄγγελοι καὶ δαίμονες, τέκνον Ὧρε, πολεμικοὶ ὦσι, τούτων περικρατεῖν τῆς γνώμης ἡ ψυχὴ ἔχει, ἢ ἐπιλαθομένη τῶν ἑαυτῆς ἔργων, μᾶλλον δὲ μεμνημένη τούτων μέχρι τῶν τῆς ἑτέρας συνοδίας προσγεγονότων· ὅταν δὲ εἰρηνικοί, τότε καὶ αὐτὴ τὸν ἴδιον δρόμον εἰρηνοποιεῖται· ὅταν δὲ δικαστικοί, τότε καὶ αὐτὴ δικάζει· ὅταν δὲ μουσικοί, τότε καὶ αὐτὴ ᾄδει· ὅταν δὲ φιλαληθεῖς, τότε καὶ [986] αὐτὴ φιλοσοφεῖ. ὡς γὰρ ἐξ ἀνάγκης αἱ ψυχαὶ αὗται τῆς τῶν καταγόντων περικρατοῦσι γνώμης· πίπτουσι γὰρ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, τῆς μὲν ἰδίας φύσεως ἐπιλαθόμενοι καὶ παρόσον μακρὰν αὐτῆς ἀπέστησαν, μέμνηται δὲ τῆς τῶν κατακλεισάντων αὐτὰς διαθέσεως." "καλῶς" εἶπεν Ὧρος "ἅπαντα μοι, ὦ τεκοῦσα, πῶς δὲ εὐγενεῖς γίγνονται ψυχαὶ οὐδέπω μοι διηγήσω."

"ὃν τρόπον ἐπὶ γῆς, ὦ τέκνον Ὧρε, εἰσί τινες πολιτεῖαι διαφέρουσαι ἀλλήλων, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν ψυχῶν ἐστί. καὶ αὗται γὰρ τόπους ἔχουσιν ὅθεν ὁρμῶσι, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ἐνδοξοτέρου τόπου ὁρμηκυῖα εὐ-

γενεστέρα ἐστὶ τῆς μὴ οὕτως ἐχούσης. ὅνπερ γὰρ τρόπον ἐπ' ἀνθρώποις ὁ ἐλεύθερος εὐγενέστερος εἶναι δοκεῖ δούλου (τὸ γὰρ ἐν ταῖς ψυχαῖς ὑπερέχον καὶ βασιλικὸν δουλοποιεῖ τὸ ὑπερεχόμενον ἐξ ἀνάγκης) οὕτω δὴ ὦ τέκνον καὶ [ταῦτ' ἔχει."] "πῶς ἀρρενικαὶ καὶ θηλυκαὶ γίγνονται ψυχαί;" "αἱ ψυχαί, ὦ τέκνον Ὧρε, ὁμοφυεῖς εἰσὶν ἑαυταῖς, καθάπερ ἐξ ἑνὸς οὖσαι χωρίου ἐν ᾧ αὐτὰς διατυποῦται ὁ δημιουργός, καὶ οὔτε εἰσὶν ἄρρενες οὔτε θήλειαι. ἡ γὰρ τοιαύτη διάθεσις ἐπὶ σωμάτων γίγνεται καὶ οὐκ ἐπὶ ἀσωμάτων. ἡ δὲ διαφορὰ τοῦ τὰς μὲν βριμωδεστέρας εἶναι τὰς δὲ εὐαφεῖς [988] ὁ ἀήρ ἐστι, τέκνον Ὧρε, ἐν ᾧ πάντα γίγνεται. ἀὴρ δὲ ψυχῆς ἐστιν αὐτὸ τὸ σῶμα ὃ περιβέβληται, ὅπερ στοιχεῖόν ἐστι φύραμα γῆς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος καὶ πυρός. ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν τῶν θηλειῶν σύγκριμα πλεονάζει μὲν τῷ ὑγρῷ καὶ ψυχρῷ, λείπεται δὲ τῷ ξηρῷ καὶ θερμῷ, παρὰ τοῦτο ἡ εἰς τοιοῦτον πλάσμα συγκλειομένη ψυχὴ δίυγρος γίγνεται καὶ τρυφερά, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀρρένων τὸ ἐναντίον ἔστι γιγνόμενον εὑρεῖν. ἐπὶ γὰρ τούτοις πλεονάζει μὲν τὸ ξηρὸν καὶ τὸ θερμόν, λείπεται δὲ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ὑγρόν· διὰ τοῦτο αἱ ἐν τοιούτοις σώμασι ψυχαὶ τραχεῖαι καὶ ἐργατικώτεραί εἰσιν."

"πῶς γίγνονται αἱ ψυχαὶ συνεταί, ὦ τεκοῦσα;" καὶ ἀπεκρίθη Ἶσις "τὸ ὁρατικόν, ὦ τέκνον, περιβέβληται χιτῶσιν. ὅταν οὗτοι οἱ χιτῶνες πυκνοὶ ὦσι καὶ παχεῖς, ἀμβλυωπεῖ ὁ ὀφθαλμός, ἐὰν δὲ ἀραιοὶ καὶ λεπτοί, τότε ὀξυωπέστατα βλέπει. οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς. ἔχει γὰρ καὶ αὐτὴ ἴδια περιβόλαια ἀσώματα, καθὸ καὶ αὐτὴ ἀσώματός ἐστι. τὰ δὲ περιβόλαια ταῦτα ἀέρες εἰσὶν οἱ ἐν ἡμῖν. ὅταν οὗτοι ὦσι λεπτοὶ καὶ ἀραιοὶ καὶ διαυγεῖς, τότε συνετὴ ἡ ψυχή ἐστιν·

[990] ὅταν δὲ τοὐναντίον πυκνοὶ καὶ παχεῖς καὶ τεθολω-
μένοι, τότε ὡς ἐν χειμῶνι ἐπὶ μακρὸν οὐ βλέπει, ἀλλὰ
ταῦτα ὅσα παρὰ ποσὶν κεῖται." καὶ εἶπεν Ὧρος "διὰ
τίνα οὖν αἰτίαν, ὦ τεκοῦσα, οἱ ἔξω τῆς ἱερωτάτης
ἡμῶν χώρας ἄνθρωποι ταῖς διανοίαις οὐκ ὄντως εἰσὶ
συνετοὶ ὡς οἱ ἡμέτεροι"; καὶ εἶπεν Ἶσις "ἡ γῆ μέσον
τοῦ παντὸς ὑπτία κεῖται, καὶ κεῖται ὥσπερ ἄνθρωπος,
(127) οὐρανὸν βλέπουσα, μεμερισμένη δὲ καὶ ὅσα ὅσα μέλη
ὁ ἄνθρωπος μελίζεται· ἐμβλέπει δ' οὐρανῷ καθάπερ
πατρὶ ἰδίῳ, ὅπως ταῖς ἐκείνου μεταβολαῖς καὶ αὐτὴ
τὰ ἴδια συμμεταβάλλῃ. καὶ πρὸς μὲν τῷ νότῳ τοῦ
παντὸς κειμένην ἔχει τὴν κεφαλήν, πρὸς δὲ τῷ ἀπη-
λιώτῃ τὸν δεξιὸν ὦμον, [πρὸς δὲ τῷ λιβὶ τὸν εὐώνυ-
μον], ὑπὸ τῆς ἄρκτου τοὺς πόδας, [τὸν μὲν δεξιὸν ὑπὸ
τὴν οὐρὰν] τὸν δὲ εὐώνυμον ὑπὸ τὴν κεφαλὴν τῆς
ἄρκτου, τοὺς δὲ μηροὺς ἐν τοῖς μετὰ τὴν ἄρκτον, τὰ
δὲ μέσα ἐν τοῖς μέσοις. καὶ τούτου σημεῖόν ἐστι τὸ
[992] τοὺς μὲν νοτιαίους τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπὶ τῇ κορυφῇ
οἰκοῦντας εὐκορύφους τε καὶ καλλίτριχας, τοὺς δὲ
ἀπηλιωτικοὺς πρὸς μάχην προχείρους εἶναι καὶ τοξι-
κούς· αἰτία γὰρ τούτων ἡ δεξιὰ χείρ ἐστι· τοὺς δὲ ἐν
τῷ λιβὶ ἀσφαλεῖς εἶναι καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀριστε-
ρομάχους, καὶ ὅσον ἄλλοι τῷ δεξιῷ μέρει ἐνεργοῦσιν
αὐτοὺς τῷ εὐωνύμῳ προστιθεμένους, τοὺς δὲ ὑπὸ
τὴν ἄρκτον προτεύοντας τοὺς πόδας καὶ ἄλλως εὐ-
κνήμους· τοὺς δὲ μετὰ τούτους καὶ μικρῷ πόρρω τὸ
νῦν ἰταλικὸν κλῖμα καὶ τὸ ἑλλαδικὸν . . . πάντες δὲ
οὗτοι καλλίμηροί εἰσι καὶ εὐκοχωνέστεροι, ὥστε τῇ
τοῦ κάλλους τῶν μερῶν τούτων ὑπερβολῇ καὶ τοὺς
ἐνταῦθα ἀνθρώπους καταβαίνειν πρὸς τὴν τῶν ἀρρέ-
νων ὁμιλίαν. πάντα δὲ ταῦτα τὰ μέρη πρὸς τὰ ἄλλα
ἀργὰ ὄντα ἀργοτέρους ἤνεγκε καὶ τοὺς ἀπ' αὐτῶν ἀν-

θρώπους. ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῆς γῆς κεῖται ἡ τῶν προγόνων ἡμῖν ἱερωτάτη χώρα, τὸ δὲ μέσον τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος μόνης τῆς καρδίας ἐστὶ σηκός, τῆς δὲ ψυχῆς ὁρμητήριόν ἐστι καρδία, παρὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, ὦ τέκνον, οἱ ἐνταῦθα ἄνθρωποι τὰ μὲν ἄλλα [994] ἔχουσιν οὐχ ἧττον ὅσα καὶ πάντες, ἐξαίρετον δὲ τῶν πάντων νοερώτεροί εἰσι καὶ σώφρονες, ὡς ἂν ἐπὶ καρδίας γεννώμενοι καὶ τραφέντες. ἄλλως τε ὁ μὲν νότος, ὦ παῖ, δεκτικὸς ὢν τῶν ἐκ τοῦ περιέχοντος συνισταμένων νεφῶν .... αὐτίκα γοῦν καὶ διὰ τὴν οὕτως αὐτῶν γενομένην ἐκεῖ κατακομιδὴν ἐκεῖθεν ῥεῖν λέγουσι καὶ τὸν ἡμέτερον ποταμόν, λυομένης ἐκεῖ τῆς πάχνης· ὅπου δ' ἂν ἐμπέσῃ νεφέλη, τὸν ἐπικείμενον ἤχλυσεν ἀέρα καὶ τρόπον τινὰ καπνοῦ κατεκόμισε· καπνὸς δὲ ἢ ἀχλὺς οὐ μόνον ὀμμάτων ἐστὶν ἐμπόδιον ἀλλὰ καὶ νοῦ. ὁ δὲ ἀπηλιώτης ὦ μεγαλόδοξε Ὧρε τῇ συνεχεῖ τοῦ ἡλίου ἀνατολῇ θορυβούμενος καὶ ἐκθερμαινόμενος, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀντικείμενος τούτῳ λὶψ μετέχων τῶν αὐτῶν κατὰ δυσμάς, οὐδεμίαν εἰλικρινῆ ἐπίστασιν ποιοῦνται τῶν παρ' αὐτοῖς γεννωμένων ἀνθρώπων, ὁ δὲ βορέας τῇ συμφώνῳ ψυχρίᾳ ἀποπήσσει μετὰ τῶν σωμάτων καὶ τὸν νοῦν τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀνθρώπων. τὸ δὲ μέσον τούτων εἰλικρινὲς ὂν καὶ ἀτάραχον ἑαυτῷ προλέγει καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ πᾶσι. τῇ γὰρ συνεχεῖ ἀμεριμνίᾳ γεννᾷ καὶ κοσμεῖ καὶ παιδεύει, καὶ μόνον τοῖς τοσούτοις ἐρίζει καὶ νικᾷ καὶ ἐπισταμένως τὴν ἰδίαν νίκην ὥσπερ σατράπης ἀγαθὸς τοῖς νενικημένοις ἐπιδίδωσι."

"καὶ τοῦτό μοι κυρία μῆτερ ἔκθου, παρὰ ποίαν [996] αἰτίαν ἔτι ζώντων ἀνθρώπων ἐν ταῖς μακραῖς νόσοις καὶ ὁ λόγος καὶ αὐτὸς ὁ λογισμὸς καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ ἔσθ' ὅτε βλάπτεται"; καὶ ἀπεκρίθη Ἶσις "τῶν ζώντων ὦ

τέκνον τὰ μὲν ᾠκείωται πρὸς τὸ πῦρ, τὰ δὲ πρὸς τὸ ὕδωρ, τὰ δὲ πρὸς ἀέρα, τὰ δὲ πρὸς γῆν, τὰ δὲ πρὸς τούτων δύο ἢ τρία, τὰ δὲ καὶ πρὸς τὰ ὅλα. πάλιν αὖ τὰ μὲν ἀπηλλοτρίωται τοῦ πυρός, τὰ δὲ τοῦ ὕδατος, τὰ δὲ τῆς γῆς, τὰ δὲ τοῦ ἀέρος, τὰ δὲ δύο τούτων, τὰ δὲ τριῶν, τὰ δὲ τῶν ὅλων. οἷον ἀκρὶς μὲν ὦ τέκνον καὶ πᾶσα μυῖα φεύγει τὸ πῦρ· ἀετὸς καὶ κίρκος καὶ ὅσα ὑψιπετέστερά ἐστι τῶν ὀρνέων φεύγει τὸ ὕδωρ· ἰχθύες ἀέρα καὶ γῆν· ὄφις τὸν ἀέρα τὸν εἰλικρινῆ ἀποστρέφεται. φιλοῦσι δὲ τὴν μὲν γῆν οἱ ὄφεις καὶ ὅσα ἕρπει· τὸ δὲ ὕδωρ τὰ νηκτὰ πάντα· τὸν δὲ ἀέρα τὰ πτηνὰ [ἐν ᾧ καὶ πολιτεύεται], τὸ δὲ πῦρ ὅσα ὑπερ-
(128) πετῆ ἐστι καὶ ἐγγὺς τὴν δίαιταν [ἔχει]. οὐ μὴν ἀλλὰ καί τινα τῶν ζῴων φιλεῖ τὸ πῦρ, οἷον αἱ σαλαμάνδραι, ἐν γὰρ τῷ πυρὶ καὶ φωλεύουσιν. ἕκαστον γὰρ τῶν στοιχείων περιβολή ἐστι τῶν σωμάτων. πᾶσα οὖν ψυχὴ ἐν τῷ σώματι οὖσα βαρεῖται καὶ θλίβεται
[998] τοῖς τέτταρσι τούτοις. καὶ γὰρ εἰκός ἐστι καὶ ταύτην τισὶ μὲν τούτων τέρπεσθαι τισὶ δὲ ἄχθεσθαι. διὰ τοῦτο οὖν οὐκ ἔχει αὐτῆς τὴν ἀκροτάτην εὐδαιμονίαν, ἀλλ' ὡς ἂν φύσει θεία οὖσα κἂν τούτοις οὖσα μάχεται καὶ νοεῖ, ἀλλ' οὐχ ὅσ' ἂν ἐνόησεν ἀσύνδετος οὖσα σωμάτων. ἐὰν μέντοι καὶ ταῦτα σάλον λάβῃ καὶ ταραχὴν ἤτοι ἀπὸ νόσου ἢ φόβου, τότε καὶ αὕτη ὥσπερεὶ βυθῷ ἀνθέρικος ἐπικυμαίνεται καὶ οὐδὲν ἑστάμενον φέρει."

46 *Περὶ τῆς τῶν ψυχῶν διαγωγῆς μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἔξοδον. Χρησμός.*

Σῶμα λυθὲν ψυχήν τε λιπὸν καὶ γαῖα γενηθὲν
οὐκ ἔτι πρὸς βιότοιο παλίνδρομον οἶδε κέλευθον,
ἀλλὰ τὸ μὲν λυθέν ἐστι κενὴ κόνις, ἡ δὲ πρὸς αἴθραν

σκίδναται ὁππόθεν ἦλθε μετήορος εἰς αἰθέρ' ἀπλοῦν.
ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου γεννώμενος ἠδ' ἀναβλαστών [1000]
ψυχοῦται γονίμου φύσεως ἀροτρεύμασι καινοῖς.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Ἀξιόχου [p. 371] 47

Εἰ δὲ καὶ ἕτερον βούλει λόγον ἀκοῦσαι, ὃν ἐμοὶ ἤγγειλε Γωβρύης, ἀνὴρ μάγος, ὃς ἔφη κατὰ τὴν Ξέρξου διάβασιν τὸν πάππον αὐτῷ καὶ ὁμώνυμον πεμφθέντα εἰς Δῆλον, ὅπως τηρήσειε τὴν νῆσον ἄσυλον ἐν ᾗ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ἔκ τινων χαλκέων δέλτων, ἃς Ὑπερβορέων ἐκόμισαν Ὦπις καὶ Ἑκάεργος, ἐκμεμαθηκέναι τε κατὰ τὴν τοῦ σώματος λύσιν τὴν ψυχὴν εἰς τὸν ἄδηλον χωρεῖν τόπον καὶ τὴν ὑπόγειον οἴκησιν, ἐν ᾗ βασίλεια Πλούτωνος οὐχ ἥττω τῶν Διός, ἅτε τῆς γῆς μὲν ἐχούσης τὰ μέσα τοῦ κόσμου, τοῦ πόλου δὲ ὄντος σφαιροειδοῦς· οὗ τὸ μὲν ἕτερον ἡμισφαίριον θεοὶ ἔλαχον οὐράνιοι, τὸ δὲ ἕτερον οἱ ὑπένερθεν· οἳ μὲν ἀδελφοὶ ὄντες οἳ δὲ ἀδελφῶν παῖδες. τὰ δὲ προπύλαια τῆς εἰς Πλούτωνος ὁδοῦ σιδηροῖς τείχεσι καὶ κλεισὶ διωχύρωται. ταῦτα δὲ ἀνοίξαντα ποταμὸς Ἀχέρων ἐνδέχεται, μεθ' ὃν Κωκυτός· οὓς χρὴ πορθμευθέντας ἀχθῆναι ἐπὶ Μίνω καὶ Ῥαδάμανθυν ἐν πεδίῳ ᾧ κλήζεται ἀληθείας. καθέζονται δὲ δικασταὶ ἀνακρίνοντες τῶν ἀφικνουμένων ἕκαστον τίνα βίον βεβίωκε καὶ τίσιν ἐπιτηδεύμασιν ἐνῳκίσθη τῷ σώματι· ψεύσασθαι δὲ ἀμήχανον. οἷς μὲν οὖν ἐν τῷ ζῆν δαίμων ἀγαθὸς ἐπέπνευσεν, εἰς τὸν τῶν εὐσεβῶν χῶρον λογίζονται· ἔνθα ἄφθονοι μὲν ὧραι παγκάρπου γονῆς βρύουσι, πηγαὶ δὲ ὑδάτων, παντοῖοι δὲ λειμῶνες εὐάνθεσι ποικίλοις ἐαριζόμενοι, διατριβαὶ δὲ ποιητῶν, καὶ θέατρα φιλοσόφων, καὶ ἐγκύκλιοι χοροί, καὶ μουσικὰ ἀκούσματα, συμπόσιά τε εὐμενῆ, καὶ εἰλαπίναι αὐτοχορήγητοι, καὶ ἀκήρατος ἀλυπία, καὶ ἡδεῖα δίαιτα.

οὔτε γὰρ χεῖμα σφοδρὸν οὔτε θάλπος ἐγγίνεται, ἀλλ' εὔκρατος ἀὴρ χεῖται ἁπαλαῖσιν ἀκτῖσιν ἡλίου ἀνακινούμενος· καὶ τοῖς ἐνταῦθα μεμυημένοις ἐστί τις προεδρία· καὶ τὰς ὁσίους ἁγιστείας κἀκεῖ συντελοῦσι. πῶς οὖν οὐ σοὶ πρώτῳ μέτεστι τῆς τιμῆς ὄντι γεννήτῃ τῶν θεῶν; καὶ γὰρ τοὺς περὶ Ἡρακλέα καὶ Διόνυσον κατιόντας εἰς ᾅδην, πρότερον ἐνθάδε λόγος μυηθῆναι, καὶ τὸ θάρσος τῆς ἐκεῖσε πορείας παρὰ τῆς Ἐλευσινίας ἐναύσασθαι. ὅσοις δὲ τὸ ζῆν διὰ κακουργημάτων ἠλάθη, ἄγονται πρὸς Ἐρινύων εἰς ἔρεβος καὶ χάος διὰ Ταρτάρου· ἔνθα χῶρος ἀσεβῶν, καὶ Δαναΐδων ὑδρίαι ἀτελεῖς, καὶ Ταντάλου δίψος, καὶ Τιτύου σπλάγχνα αἰωνίως ἐσθιόμενα καὶ γεννώμενα, καὶ Σισύφου πέτρος ἀνήνυτος, οὗ τὰ τέρματα αὖθις ἄρχεται τῶν πόνων. ἔνθα θηρσὶ περιλιχμώμενοι καὶ δᾳσὶν ἐπιμόνως πυρούμενοι ποινῶν καὶ πᾶσαν αἰκίαν αἰκιζόμενοι ἀιδίοις τιμωρίαις τρύχονται.

48 Ἑρμοῦ ἐκ τῶν πρὸς Τάτ. [Patrit. p. 10]

Οὐκ ἤκουσας ἐν τοῖς γενικοῖς, ὅτι ἀπὸ μιᾶς ψυχῆς, τῆς τοῦ παντός, πᾶσαι αἱ ψυχαί εἰσιν αὗται αἱ ἐν τῷ παντὶ κόσμῳ κυλινδούμεναι ὥσπερ ἀπονενεμημέναι; τούτων τοίνυν τῶν ψυχῶν πολλαὶ αἱ μεταβολαί, τῶν μὲν εἰς τὸ εὐτυχέστερον τῶν δὲ εἰς τὸ ἐναντίον. αἱ μὲν γὰρ ἑρπετώδεις οὖσαι εἰς ἔνυδρα μεταβάλλουσιν [1002], αἱ δὲ ἔνυδροι εἰς χερσαῖα, αἱ δὲ χερσαῖαι εἰς πετεινά, αἱ δὲ ἀέριαι εἰς ἀνθρώπους, αἱ δὲ ἀνθρώπιναι ἀρχὴν ἀθανασίας ἴσχουσαι εἰς δαίμονας μεταβάλλουσιν, εἶθ' οὕτως εἰς τὸν τῶν θεῶν χορόν· χοροὶ δὲ δύο θεῶν, ὁ μὲν τῶν πλανωμένων ὁ δὲ τῶν ἀπλανῶν. καὶ αὕτη ψυχῆς ἡ τελειοτάτη δόξα. ψυχὴ δὲ εἰς ἀνθρώπους ἐλθοῦσα ἐὰν κακὴ μείνῃ, οὔποτε τεύξεται ἀθανασίας, παλίσυρτος δὲ τὴν ὁδὸν ὑποστρέψει τὴν

ἐπὶ τὰ ἑρπετά. καὶ αὕτη καταδίκη ψυχῆς κακῆς. κα-
κία δὲ ψυχῆς κακῆς ἀγνωσία. ψυχὴ γὰρ μηδὲν ἐπι-
γνοῦσα τῶν ὄντων, μηδὲ τὴν τούτων φύσιν μηδὲ τὸ
ἀγαθόν, τυφλώττουσα δὲ ἐντινάσσει τοῖς σωματικοῖς
πάθεσι, καὶ ἡ κακοδαίμων ἀγνοήσασα ἑαυτὴν δου-
λεύει σώμασιν ἀλλοκότοις καὶ μοχθηροῖς, ὥσπερ φορ-
τίον βαστάζουσα τὸ σῶμα καὶ οὐκέτ' ἄρχουσα ἀλλ' ἀρ-
χομένη. καὶ αὕτη κακία ψυχῆς.

Τοῦ αὐτοῦ [Patrit. p. 11 b] 49

Ψυχὴ δὲ ἀνθρωπίνη πᾶσα μὲν οὔ, ἡ δ' εὐσεβής,
δαιμονία τίς ἐστι καὶ θεία. καὶ ἡ τοιαύτη καὶ μετὰ τὸ (129)
ἀπαλλαγῆναι τοῦ σώματος, τὸν τῆς εὐσεβείας ἀγῶνα [1004]
ἀγωνισαμένη (ἀγὼν δὲ εὐσεβείας τὸ γνῶναι τὸ θεῖον
καὶ μηδένα ἀνθρώπων ἀδικῆσαι) ὅλη νοῦς γίγνεται.
ἡ δὲ ἀσεβὴς ψυχὴ μένει ἐπὶ τῆς ἰδίας οὐσίας ὑφ' ἑαυ-
τῆς κολαζομένη καὶ γήινον σῶμα ζητοῦσα εἰσελθεῖν,
εἰς ἀνθρώπινον δέ· ἄλλο γὰρ σῶμα οὐ χωρεῖ ἀνθρω-
πίνην ψυχήν, οὐδὲ θέμις ἐστὶν εἰς ἀλόγου ζῴου σῶμα
ψυχὴν ἀνθρωπίνην καταπεσεῖν· θεοῦ γὰρ νόμος οὗ-
τος, φυλάσσειν ψυχὴν ἀνθρωπίνην ἀπὸ τῆς τοιαύτης
ὕβρεως.

Πορφυρίου ἐκ τῶν περὶ Στυγός. 50

Τοῦ δὲ Ἀπολλοδώρου ἐν τῷ εἰκοστῷ περὶ τῶν
θεῶν συγγράμματι, ὅ ἐστι περὶ τοῦ ᾅδου, τάδε περὶ
τῆς Στυγὸς λεγόμενα εὕρομεν (ἀρκτέον γὰρ ἀπὸ τού-
των τῆς τε ἐκ τῶν ὀνομάτων παρεμφάσεως οὐ κατα- [1006]
φρονητέον)· ἐκ γὰρ τοιούτων ὁρμώμενοι πιθανῶς καὶ
τοὺς ἐν ᾅδου νομιζομένους ποταμοὺς κατωνομάκασιν·
Ἀχέροντα μὲν διὰ τὰ ἄχη, ὡς καὶ Μελανιππίδης ἐν
Περσεφόνῃ

καλεῖται δ' ἐν κόλποισι γαίας
ἄχεα προχέων Ἀχέρων.

ἐπεὶ καὶ Λικύμνιός φησι

Μυρίαις παγαῖς δακρύων Ἀχέρων ἀχέων τε βρύει.

καὶ πάλιν

Ἀχέρων ἄχεα πορθμεύει βροτοῖσι.

[1008] Ἀχέρων δὲ καὶ Ἀχερουσία λίμνη ταυτόν, ὡς ὁ Σοφοκλῆς ἐν Πολυξένῃ τοῦ Ἀχιλλέως ψυχὴν εἰσάγει λέγουσαν,

ἀκτὰς ἀπαίωνάς τε καὶ μελαμβαθεῖς
λιποῦσα λίμνης ἦλθον ἄρσενας χοὰς
Ἀχέροντος ὀξυπλῆγας ἠχούσης γόους.

[ἀπαίωνας ἀκτὰς] τὰς τῶν νεκρῶν λέγων παιῶν' οὐκ
[1010] ἐχούσας, ἄρσενας δὲ [χοὰς] τὰς οὐδὲν ἐκτρεφούσας. θήλεα μὲν γὰρ τὰ καρποφόρα, ἄρσενα δὲ τὰ ἄκαρπα ἔλεγον τῷ τὸ μὲν τὸ σπέρμα παρέχειν μόνον, τὴν δὲ καὶ ἐκτρέφειν. ὅθεν καὶ θῆλυς ἐέρση ἡ πολύγονος καὶ τροφίμη. διαπεραιοῦσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ἀπογινομένων τὸν Ἀχέροντά φασιν εἰκότως· ὁ γὰρ μετηλλαχὼς πάντα τὰν τῷ ζῆν ἄχη σχεδὸν ὑπερῆρται καὶ ἔστιν ἐν ἀπονίᾳ καὶ ἀλυπίᾳ πάσῃ. Γοργύραν δὲ τοῦ Ἀχέροντος γυναῖκα προσανέπλασαν ἀπὸ τοῦ γοργὰ φαίνεσθαι τοῖς πολλοῖς τὰ ἐν ᾅδου· καθὸ δὴ καὶ αὐτοῦ τούτου τιθήνην ὁ Σώφρων Μορμολύκαν ὠνόμασε.

ταῦτ' εἰπὼν περὶ τοῦ Ἀχέροντος Ἀπολλόδωρος ἐπάγει περὶ τῆς Στυγὸς αὐταῖς λέξεσι τάδε· Στύγα δὲ δεινήν τινα καὶ φοβερὰν ὑποστησάμενοι δαίμονα, θεῶν ὅρκον, ἐν ᾅδου τε ταύτην κατῴκισαν καὶ τῆς
[1012] προσηγορίας ταύτης ἠξίωσαν ἀπὸ τοῦ στυγνάζειν τοῖς πένθεσι καὶ στύγεσθαι τὰ ἐν ᾅδου, ὅρκον δὲ τῶν θεῶν δι' ἐναντιότητα· ἡ μὲν γὰρ τῶν ὄντων τε καὶ ζώντων φθαρτικὴν ἔχει δύναμιν ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ, οἱ δὲ τῇ τε προαιρέσει καὶ τῷ τρόπῳ διεστήκασι.

τοσαῦτα περὶ τῆς Στυγὸς εἰπὼν ἐπάγει· Κωκυ-

τὸν δὲ ποταμὸν ἀνέπλασαν ἀπὸ τοῦ κωκύειν, ὅς ἐστι Στυγὸς καὶ στυγνάσεως ἀπορρώξ. τοιούτου δέ ἐστι γένους καὶ ὁ Πυριφλεγέθων. εἴρηται γὰρ ἀπὸ τοῦ πυρὶ φλέγεσθαι τοὺς τελευτῶντας, ὡς Ὅμηρός φησι

οὐ γὰρ ἔτι σάρκας τε καὶ ὀστέα ἶνες ἔχουσιν,
ἀλλὰ τὰ μέν τε πυρὸς κρατερὸν μένος αἰθομένοιο
δαμνᾷ, ἐπεί κεν πρῶτα λίπῃ λεύκ' ὀστέα θυμός,
ψυχὴ δ' ἠΰτ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότηται.

ὑποτίθεται γὰρ τὰς ψυχὰς τοῖς εἰδώλοις τοῖς ἐν τοῖς κατόπτροις φαινομένοις ὁμοίας καὶ τοῖς διὰ τῶν ὑδάτων συνισταμένοις, ἃ καθάπαξ ἡμῖν ἐξείκασται καὶ τὰς κινήσεις μιμεῖται, στερεμνιώδη δ' ὑπόστασιν οὐδεμίαν ἔχει εἰς ἀντίληψιν καὶ ἁφήν· ὅθεν αὐτὰς βροτῶν εἴδωλα καμόντων λέγει.

Ἐν ταυτῷ 51 (130)

Οἱ πλείους δὲ ὕδωρ ἱστόρησαν τὴν Στύγα ἐπί- [1014] γειον, φύσιν ἔχον ἀμύνεσθαι τοὺς κατ' αὐτοῦ ψευδῶς ὀμόσαι τολμήσαντας. διαβόητον μὲν τοίνυν Στυγὸς ὕδωρ κατὰ τὴν Ἀρκαδίαν οἱ ἱστορικοὶ ἀναγεγράφασιν, ὧν ἐστι καὶ Ἡρόδοτος, ὃς ἐν τῇ ἕκτῃ τὰ κατὰ Κλεομένην ἀφηγούμενος γράφει ταῦτα "ἐντεῦθεν δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀρκαδίην νεώτερα ἔπρησσε πρήγματα, συνιστὰς τοὺς Ἀρκάδας ἐπὶ τῇ Σπάρτῃ, ἄλλους τε ὅρκους προσάγων καὶ δὴ καὶ ἐς Νώνακριν πόλιν πρόθυμος ἦν τῶν Ἀρκάδων τοὺς προεστῶτας ἀγινεῖν, ἐξορκῶν τὸ Στυγὸς ὕδωρ." Καλλίμαχος δ' ἐν [1010] τῷ πρὸς Νύμφιν συγγράμματι καὶ τὸ ἰδίωμα τοῦ ὕδατος ἀφηγεῖται λέγων οὕτω "Στὺξ ἐν Νωνακρίνῃ τῆς Ἀρκαδίας ὕδωρ ἐστὶ τὸ διακόπτον πάντα τὰ ἀγγεῖα πλὴν τῶν κερατίνων."

Ἐν ταυτῷ 52

Ἐπειδὴ περὶ τοῦ Στυγὸς ὕδατος ὁ λόγος ἐστί, δη-

λῶσαί σοι βούλομαι καὶ ἑτέραν ἱστορίαν περὶ τοῦ αὐτοῦ. Φίλων γὰρ ὁ Ἡρακλεώτης ἐν τῷ πρὸς Νύμφιν περὶ θαυμασίων ἐν Σκύθαις φησὶν ὄνους γίγνεσθαι κέρατα ἔχοντας, ταῦτα δὲ τὰ κέρατα δύνασθαι τοῦτο [1018] τὸ ὕδωρ διαφέρειν· καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ Μακεδόνι ἐνεχθῆναι ὑπὸ Σωπάτρου κέρας τοιοῦτον, ὃ καὶ ἀνατεθῆναι ἐν Δελφοῖς, ἐφ' οὗ καὶ ἐπιγεγράφθαι

Σοὶ τόδ' Ἀλέξανδρος Μακεδὼν κέρας ἄνθετο, Παιάν,
κἀνθωνος σκυθικοῦ, χρῆμά τι δαιμόνιον·
ὃ Στυγὸς ἀχράντῳ Λουσηίδος οὐκ ἐδαμάσθη
ῥεύματι, βάσταξεν δ' ὕδατος ἠνορέην.

53 Ἐν ταυτῷ

Περὶ μὲν δὴ τῶν θεῶν εἰρήσθω τοσαῦτα. λοιπὸν δὲ τὰ περὶ τῶν ψυχῶν, ὅπως Ὅμηρος διέταξε, τῶν ἐν ᾅδου διαλαβόντες, καὶ περὶ μὲν τῶν τιμωρουμένων ἀφηγησάμενοι συνάπτοιμεν ἂν τὸν λόγον ἐπὶ τὴν Στύγα, ἣν ἐπὶ τιμωρίᾳ καθ' Ὅμηρον τῶν ἁμαρτανόντων τετάχθαι δαιμόνων ὑπειλήφαμεν. κληρώσας γὰρ δὴ πάντα θεῶν καὶ τοῖς τόποις ἀφορίσας τὰς βα- [1020] σιλείας, πάλιν τῶν ψυχῶν ἃς ἀθανάτους εἶναι νενόμικε, τόπους τρεῖς εἶναι ὑπείληφεν· ἕνα μὲν τὸν ἐπίγειον κατὰ τὴν οἰκουμένην ταύτην, καθ' ἣν τὰ ζῷα καὶ οἱ ἄνθρωποι διατρίβουσιν· ἕτερον δὲ τοῖς δικαίοις ἀφωρισμένον παρὰ τὸν ὠκεανόν, ὃν ἠλύσιον καλεῖ πεδίον, καὶ ζῶντας ἔτι εἰς αὐτόν φησιν ἐκπέμπεσθαι. δηλοῖ δὲ ἐπὶ τοῦ Μενελάου τὸ τοιοῦτον λέγων

σοὶ δ' οὐ θέσφατόν ἐστι, διοτρεφὲς ὦ Μενέλαε,
Ἄργει ἐν ἱπποβότῳ θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν·
ἀλλά σ' ἐς ἠλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης
ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθυς·
τῇπερ ῥηίστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν,

οὐ νιφετὸς οὔτ᾽ ἄρ χειμὼν πολὺς οὔτε ποτ᾽ ὄμβρος·
ἀλλ᾽ αἰεὶ Ζεφύροιο λιγὺ πνείοντος ἀήτας
ὠκεανὸς ἀνίησιν ἀναψύχειν [ἀνθρώπους].

τούτοις μὲν οὖν καὶ τὰ σώματα παρεῖναι. τρίτον δὲ τόπον λέγει ὃν ψυχῶν τοῦ σώματος τούτου ἀπολυθεισῶν ὑπείληφεν εἶναι τὸν ἐν ᾄδου, ταύτας δὲ εὐθὺς μὲν χωρεῖν εἰς ᾄδου, διατρίβειν δὲ τὰς μὲν τῶν ἀτάφων ἔξω τοῦ Ἀχέροντος κατὰ τὰ ἄλση καὶ τὸν λειμῶνα τῆς Περσεφόνης, ἔσω περᾶσαι κωλυομένας· τὰς δὲ [1022] τῶν ταφέντων χωρεῖν ἐντός, εἰ μὴ εἶεν κολάσεως ἄξιαι, εἰ δὲ μή, κἂν ταφῇ τὰ σώματα, ὁμοίως εἴργεσθαι τῶν ἔνδον. τὰς τοίνυν ἐκτὸς μνήμης μετέχειν τῶν αὐταῖς βεβιωμένων, τὰς δὲ τὸν ποταμὸν ὑπερβαινούσας ἐπιλανθάνεσθαι τῶν λογισμῶν τῶν περὶ τὰ ἀνθρώπινα μεθείσας. διὸ καὶ τῶν ἀδίκων ἐκτὸς εἶναι τὰ κολαστήρια, διὰ τοῦ λογισμοῦ καὶ τῆς μνήμης τῶν βεβιωμένων τὰς κολάσεις ἐχόντων. φαντασίας γὰρ (131) λαμβάνειν τῶν δεινῶν ὅσα ἐν τῷ βίῳ δεδράκασι καὶ κολάζεσθαι, τῆς ἁμαρτίας παρεστώσης αὐτοῖς κατὰ λογισμὸν καὶ τιμωρούσης διὰ τῶν ἀφωρισμένων ταῖς ἁμαρτίαις κολάσεων, ὅθεν τὰς μέν τινας τῶν ψυχῶν λίθους βαστάζειν δοκούσας καὶ ὑπὸ τοῦ θλίβεσθαι τιμωρεῖσθαι, τὰς δὲ δίψης καὶ λιμοῦ αἰωνίου φαντασίας λαμβανούσας, τὰς δ᾽ ἄλλου τινὸς ὧν ἐν τῷ θνητῷ βίῳ ἐπεφρίκεσαν. εἶναι γὰρ καὶ κριτὴν ἐκτὸς τοῦ ποταμοῦ διατρίβοντα Μίνω, ὃν κατ᾽ ἀξίαν τῶν ἁμαρτημάτων κολάζειν, τοῖς μὲν τὸν ἔξω τοῦ ποταμοῦ τόπον ἀφορίσαντα ἐπὶ τὴν δίκην, τοῖς δὲ περᾶσαι τὸν ποταμὸν ἐπιτρέψαντα, ὃς ἀνάπαυσις ἦν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνηνύτων κακῶν διὰ τὴν λήθην. τιμωρεῖσθαι δὲ ἐκτὸς ὄντα καὶ τὸν Ἡρακλέα τοὺς ἀδίκους, φαντα- [1024] σίας φοβερὰς ἐμποιοῦντα τοῦ βάλλοντος καὶ τοξεύον-

τος, ὥσπερ ζῶν ἠμύνετο, ἀμυνομένου καὶ ἐν ᾅδου τοὺς ἀξίους κολάσεως. οὐ γὰρ δὴ καὶ οὗτος τῶν κολαζομένων ἐστίν, ὡς Ἀριστάρχῳ ἐδόκει, ἀλλὰ τῶν κολαζόντων. τῶν δ' ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ καὶ ἀφῃρημένων τὸν λογισμὸν τὸν ἀνθρώπινον μόνος ὁ Τειρεσίας καὶ τοῦτον ἔχει παρόντα, οἱ δὲ ἄλλοι ἀλλήλους μὲν γιγνώσκουσι, κατ' ἰδιότητα φρονήσεως ἣν ἐν ᾅδου κέκτηνται, τοὺς δ' ἀνθρώπους οὐκέτι· οὐδ' ἂν φθέγξαιντο περὶ τῶν ἀνθρωπίνων τοῖς ζῶσιν ἔτι ἀνθρώποις, εἰ μὴ ἀτμοῦ μεταλάβοιεν αἵματος καὶ τούτῳ φρενωθεῖεν τὰ ἀνθρώπινα, ἃ δὴ οἱ ἔξω καὶ μὴ πιόντες τοῦ αἵματος φρονοῦσι, κατάστασιν ἔχοντες τῆς ἐξ αἱμοποσίας τῶν θνητῶν ταῖς ψυχαῖς γιγνομένης γνωρίσεως. Τειρεσίας δὲ ἔχει μὲν λογισμὸν τῶν ἀνθρωπίνων, μαντεύεται δὲ οὐδ' αὐτὸς περὶ τῶν εἱμαρμένων τοῖς ζῶσι πρὶν πιεῖν τοῦ αἵματος. οἴεται γὰρ καὶ Ὅμηρος, καθὰ καὶ πλεῖστοι τῶν μετ' αὐτὸν ὑπέλαβον, ἐν τῷ αἵματι εἶναι τοῖς ἀνθρώποις τὴν περὶ τὰ θνητὰ φρόνησιν, ἐπεὶ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν πολλοὶ τοῦτο πιστοῦνται, δεικνύντες ὅτι καὶ ὑποθερμανθὲν ὑπὸ πυρετοῦ καὶ [1026] χολῆς ἀφραίνειν ποιεῖ καὶ ἀνοηταίνειν. Ἐμπεδοκλῆς τε οὕτω φαίνεται ὡς ὀργάνου πρὸς σύνεσιν τοῦ αἵματος ὄντος λέγων

αἵματος ἐν πελάγεσσι τεθραμμένη ἀντιθρῶντος,
τῇ τε νόημα μάλιστα κυκλίσκεται ἀνθρώποισιν·
αἷμα γὰρ ἀνθρώποις περικάρδιόν ἐστι νόημα.

τῶν δὲ ὑπὲρ τὸν ποταμὸν διατριβουσῶν ψυχῶν πρῶται γυναικές εἰσι τεταγμέναι· λέγω δὲ πρώτας τὰς πλησιαζούσας τοῖς ἔξω· ἐνδοτάτω δὲ αἱ τῶν ἀνδρῶν· καὶ λοιπὸν οἱ περὶ τὸν ᾅδην θεοί. διὸ καὶ πρῶται αἱ γυναῖκες πέμπονται, εἶθ' οἱ ἄνδρες, καὶ τούτων οἱ τίμιοι ὕστεροι. τὰ μὲν οὖν κατὰ τοὺς ἀνθρώπους οὐ-

τως αὐτῷ διατέτακται· ὑποθέμενος δὲ τοὺς κοσμικοὺς θεούς, ὧν τὰ γένη διηριθμήκαμεν, οὐ πάντη ἀπαθεῖς, καλέσας κατὰ παλαιὰν συνήθειαν [ὧν τὰ γένη ἐξεθήκαμεν], κατ' αὐτὸν μεγάλου δαίμονος ὄντος [1028] ὃν καλεῖ Δία, καὶ οἷον ἄρχοντος τῶν ἄχρις οὐρανοῦ φθανόντων· ὑποθέμενος οὖν τούτους, καθάπερ καὶ λέγονται, ἐμπαθεῖς, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐπιθυμίας μετέχοντας καὶ ὀργῆς καὶ μίσους καὶ ἔχθρας καὶ ὑφ' εἱμαρμένην ὄντας, εἰκότως καὶ ἁμαρτάνειν οἴεται καὶ ψεύδεσθαι καὶ ὀμνύναι καὶ εὐορκεῖν ἢ τοὐναντίον τινὰς πλημμελεῖν εἰς τοὺς ὅρκους. διὸ καὶ τούτων κολάσεις ὑποτίθεται, οὐ μέντοι ἀναμεμιγμένας τοῖς ἀνθρωπίνοις κολαστηρίοις, ἀλλ' ἅτε μείζονας ὄντας μείζονος καὶ τιμωρίας πειρᾶσθαι ἀδικήσαντας. διὸ τῶν μὲν ἀνθρωπίνων ψυχῶν ἐν ᾅδου τὰ κολαστήρια, τῶν δ' εἰρημένων θεῶν ὑπὸ τὸν ᾅδην ἐν τῇ Κρόνου ἐπικρατείᾳ κατὰ τὸν τάρταρον. διὸ καὶ τῶν Τιτάνων χῶ- (132) ρος οὗτος κέκληται, ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῷ τισιν διδόντων θεῶν παρὰ τοῖς τιμωροῖς θεοῖς. ἔνθα ὑποτίθεται καὶ [1030] τὴν Στύγα, αὐτήν τε τὴν δαίμονα καὶ τὴν πηγὴν τῶν ὑδάτων αὐτῆς. τὸν γὰρ Κωκυτὸν καὶ τὸν Τιταρήσιον Στυγὸς ἀπορροὴν εἶναι, ἀλλ' οὐ πηγήν. εἶναι δὲ ταύτην ἐπὶ τιμωριῶν ἀπαραίτητον ἔχουσαν δύναμιν καὶ φοβερωτάτην· καὶ ὅλως ὅπερ ἡ Ἐρινὺς ταῖς ἀδίκοις ψυχαῖς, τοῦτο τὴν Στύγα τοῖς ἀδικήσασι δαίμοσιν. ὅτι δ' οἱ ἄταφοι ἔξω τοῦ ποταμοῦ διατρίβουσιν, εἴδωλον φέροντες τοῦ σώματος καὶ τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ σώματος, δηλοῖ τὰ τοιαῦτα

ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Πατροκλῆος δειλοῖο
πάντ' αὐτῷ μέγεθός τε καὶ ὄμματα κάλ' εἰκυῖα,
καὶ φωνήν· καὶ τοῖα περὶ χροῒ εἵματα ἕστο.

εἶτα λέγει

θάπτε με ὅττι τάχιστα πύλας ἀίδαο περήσω.

εἴρηται δὲ ὅτι τὰ ἔνδον τοῦ ποταμοῦ ἀίδα προσαγορεύει. καλεῖται δὲ καὶ τὰ ἔξω ποταμοῦ, ὡς ἐδείκνυμεν, ἐν ᾅδου δόμοι

ἀλλ᾽ αὔτως ἀλάλημαι ἀν᾽ εὐρυπυλὲς ἄϊδος δῶ.

[1032] τί οὖν πάσχουσι φησίν

τῆλέ με εἴργουσι ψυχαὶ εἴδωλα καμόντων,
οὐδέ μέ πως μίσγεσθαι ὑπὲρ ποταμοῖο ἐῶσιν.

ὅτι δὲ ὑπερβᾶσαι τὸν ποταμὸν οὔτε γνωρίζουσι τοὺς ζῶντας οὔτε ἐξουσίαν ἔχουσι τούτοις ἐπιφαίνεσθαι, ἐὰν μὴ πεμφθῶσιν, ἐπάγει

καί μοι δὸς τὴν χεῖρ᾽, ὀλοφύρομαι, οὐ γὰρ ἔτ᾽ αὖτις
νίσομαι ἐξ ἀίδαο, ἐπήν με πυρὸς λελάχητε.

φαίνεται οὖν ἡ ἄταφος μεμνημένη τῶν κατὰ τὸν βίον καὶ γλιχομένη αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο ὀδυρομένη· οὕτω δεινὴ ἡ κόλασις τοῖς οὕτω δι᾽ αἰῶνος κολαζομένοις· οὕτω καὶ Ἐλπήνωρ ὀδύρεται

ἆσέ με δαίμονος αἶσα κακὴ καὶ ἀθέσφατος ὕπνος.

καὶ εἰπὼν ἃ πέπονθεν ἄξιοῖ ταφῆναι, ἱκετεύων καὶ δεόμενος

νῦν δέ σε τῶν ὄπιθεν γουνάζομαι οὐ παρεόντων,
μή μ᾽ ἄκλαυτον ἄθαπτον ἰὼν ὄπιθεν καταλείπειν,
νοσφισθείς, μή τοι τι θεῶν μήνιμα γένωμαι.

54 Ἐν ταυτῷ

Τὰ μὲν οὖν ἀνθρώπινα καὶ ὅλως τοὺς ζῶντας ἀγνοοῦσιν, ἀλλήλους δὲ ἴσασιν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτ᾽ εἶχον, πῶς ἂν ἦλθον σὺν Ἀγαμέμνονι πάντες οἱ ἅμα [1034] ἀνῃρημένοι; πῶς δὲ συνελάλει Πάτροκλος καὶ Αἴας καὶ Ἀντίλοχος; πῶς δ᾽ εἴργουσι τοὺς ἀτάφους μὴ πέραν τοῦ ποταμοῦ διελθεῖν; λέγει δὲ

τῆλέ με εἴργουσι ψυχαὶ εἴδωλα καμόντων.

συναποτέθειται δ᾽ αὐτοῖς ἅμα τῇ μνήμῃ καὶ τὰ γνω-

ρίσματα τῶν περὶ τὸ σῶμα οἰκείων, ὃ καὶ δῆλον ὅτι διὰ φαντασίας τὰ περὶ τὸ σῶμα δείκνυσι. διὰ γὰρ μνήμης ἡ φαντασία, ὡς Πλάτων ἐν Φιλήβῳ φησί· μνήμης δὲ ἀφῃρημένης ᾖρται καὶ τὸ φαντασιούμενον, οὗ συνεκλιπόντος καὶ τὰ πάθη τὰ περὶ τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς συνεξῆρται. τούτων δὲ ἐκλελοιπότων καὶ ἡ κόλασις τῆς ψυχῆς πέπαυται, νοερᾶς μόνον οὔσης περὶ αὐτὴν καταστάσεως καὶ παρὰ τῷ φρονίμῳ θεῷ διατριβούσης.

πρὸς δὲ τὰ εἰρημένα ἴσως ἄν τις ἀπορήσειε πῶς, εἰ μὴ ἀλλήλας ἀγνοοῦσιν, ἔφη "ταὶ δὲ σκιαὶ ἀίσσουσι."
πρὸς ὃ ῥητέον ὅτι σκιαὶ ἀίσσουσι πρὸς τούτους πρὸς [1036]
ὧν καὶ τὴν μνήμην ἀφῄρηνται. πρὸς οὖν τὰ θνητά εἰσι σκιαὶ διὰ τὴν ἀσωματίαν καὶ ἀμνημοσύνην αὐτῶν, ὥς που καὶ πρὸς τὴν παχύτητα τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ παραβαλλομένη καπνῷ ὡμοίωται "ψυχὴ δ' ἠύτε καπνὸς ᾤχετο τετριγυῖα." εἰ δὴ τοῖς οἰκείοις ἐντυγχάνοντες οὔτε ὁρῶσιν αὐτοὺς οὔτε προσδιαλέγονται, ἀνενέργητοι δ' εἰσὶν αἰσθητικὴν ἐνέργειαν, πρὸς αὐτοὺς ἐοικότες εἶεν ταῖς σκιαῖς· ἡ γοῦν Ἀντίκλεια

ἣ δ' ἀκέουσ' ἧσται σχεδὸν αἵματος, οὐδὲ ὃν υἱὸν (133)
ἔτλη ἐς ἄντα ἰδεῖν, οὐδὲ προτιμυθήσασθαι.

τὸ δ' αἷμα, ὡς ἔφαμεν, ὁλκὸν Ὅμηρος ἡγεῖται τῆς φανταστικῆς καὶ μνημονικῆς ψυχῆς, ἧς καὶ ὁ λογισμὸς συναγερμὸς ὢν μνήμης διὰ φαντασιῶν εἰς τὰ καθόλου κρίματα κεφαλαιουμένης. ἄλλο δ' ἦν τὸ διανοη-
τικόν, εἰς ὃ ἀνατρέχει ψυχὴ ἔσω τοῦ Ἀχέροντος γενο- [1038]
μένη, ὃν Κωκυτὸς πληροῖ καὶ Πυριφλεγέθων ἐκ πέτρας ῥέοντες καὶ στυγείων φόβων ἀπόρροιαι. ἀποστέλλονται δὲ εἰς τοὺς ἀτμοὺς τοῦ αἵματος ὑπὸ Περσεφόνης· ἀδύνατον γὰρ ἐλθεῖν χωρὶς τοῦ πεμφθῆναι πρὸς τῶν ἐφεστώτων. διὸ καὶ ἐπεύχεται

ἰφθίμῳ τ' Ἀίδῃ καὶ ἐπαινῇ Περσεφονείῃ.

ἡ δὲ ἀποστέλλει πρώτας τὰς γυναῖκας ὡς ἂν πλησίον οἰκούσας τοῦ Ἀχέροντος καὶ ἡττωμένας τῆς ἀνδρικῆς ψυχῆς. αἱ γὰρ δὴ τῶν ἀνδρῶν ἐν τῷ ἀκραιφνεῖ σκότῳ διάγουσι, πόρρω τοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν κολαζομένων ὄντων. ὧν πάντων πολλῆς θεοσοφίας γεμόντων ἡμεῖς ἐπιτρέχομεν διὰ τὸ μὴ νῦν περὶ τούτων εἶναι τὴν πρόθεσιν, χάριν δὲ καὶ τῆς κατὰ τὴν Στύγα ἐξηγήσεως ἀναγκαίως παρειλῆφθαι.

55 Πορφυρίου ἐκ τῶν πρὸς τὰ νοητὰ ἀφορμῶν.

Ὥσπερ τὸ ἐπὶ γῆς εἶναι ψυχῇ ἐστιν, οὐ τὸ γῆς ἐπιβαίνειν ὡς τὰ σώματα, τὸ δὲ προεστάναι σώματος
[1040] ὃ γῆς ἐπιβαίνει, οὕτω καὶ ἐν ᾅδου εἶναι ἐστὶ ψυχῇ, ὅταν προεστήκῃ εἰδώλου φύσιν μὲν ἔχοντος εἶναι ἐν τόπῳ, σκοτειώδη δὲ τὴν ὑπόστασιν κεκτημένου· ὥστε εἰ ὁ ᾅδης ὑπόγειός ἐστι τόπος σκοτεινός, ἡ ψυχὴ καίπερ οὐκ ἀποσπωμένη τοῦ ὄντος ἐν ᾅδου γίγνεται ἐφελκομένη τὸ εἴδωλον. ἐξελθούσῃ γὰρ αὐτῇ τοῦ στερεοῦ σώματος τὸ πνεῦμα συνομαρτεῖ ὃ ἐκ τῶν σφαιρῶν συνελέξατο. ἐκ δὲ τῆς πρὸς τὸ σῶμα προσπαθείας τὸν λόγον ἔχουσα τὸν μερικὸν προβεβλημένον, καθ' ὃν σχέσιν ἔσχε πρὸς τὸ ποιὸν σῶμα ἐν τῷ βιοῦν, ἐκ τῆς προσπαθείας ἐναπομόργνυται τύπος τῆς φαντασίας εἰς τὸ πνεῦμα, καὶ οὕτως ἐφέλκεται τὸ εἴδωλον. ἐν ᾅδου δὲ λέγεται, ὅτι τῆς ἀειδοῦς φύσεως ἐτύγχανε τὸ πνεῦμα καὶ σκοτεινῆς. ἐπεὶ δὲ διήκει τὸ βαρὺ πνεῦμα καὶ ἔνυγρον ἄχρι τῶν ὑπογείων τόπων, οὕτω καὶ αὕτη λέγεται χωρεῖν ὑπὸ γῆν, οὐχ ὅτι ἡ αὐτὴ οὐσία μεταβαίνει τόπους καὶ ἐν τόποις γίγνεται, ἀλλ' ὅτι
[1042] τῶν πεφυκότων σωμάτων τόπους μεταβαίνειν καὶ εἰληχέναι τόπους σχέσεις ἀναδέχεται, δεχομένων αὐτὴν

κατὰ τὰς ἐπιτηδειότητας τῶν τοιούτων σωμάτων ἐκ τῆς κατ' αὐτὴν ποιᾶς διαθέσεως· ὡς γὰρ ἂν διατεθῇ, εὑρίσκει σῶμα τάξει καὶ τοῖς οἰκείοις διωρισμένον. διὸ καθαρώτερον μὲν διακειμένῃ σύμφυτον τὸ ἐγγὺς τοῦ ἀΰλου σῶμα, ὅπερ ἐστὶ τὸ αἰθέριον· προελθούσῃ δὲ ἐκ λόγου εἰς φαντασίας προβολὴν σύμφυτον τὸ ἡλιοειδές· θηλυνθείσῃ δὲ καὶ παθαινομένῃ πρὸς τὸ εἶδος παράκειται τὸ σεληνοειδές· πεσούσης δὲ εἰς σώματα, ὅταν κατὰ τὸ αὐτῆς ἄμορφον στῇ εἶδος ἐξ ὑγρῶν ἀναθυμιάσεων συνεστηκότα, ἄγνοια ἕπεται τοῦ ὄντος τελεία καὶ σκότωσις καὶ νηπιότης. καὶ μὴν καὶ ἐν τῇ ἐξόδῳ ἔτι κατὰ τὴν δίυγρον ἀναθυμίασιν τὸ πνεῦμα ἔχουσα τεθολωμένον, σκιὰν ἐφέλκεται καὶ βαρεῖται, χωρεῖν σπεύδοντος τοῦ τοιούτου πνεύματος εἰς μυχὸν τῆς γῆς φύσει, ἂν μὴ ἄλλη τις αὐτὸ αἰτία ἀνθέλκῃ. ὥσπερ οὖν τὸ γεῶδες ὄστρεον περικειμένῃ ἀνάγκη ἐπὶ γῆς ἐνίσχεσθαι, οὕτω καὶ ὑγρὸν πνεῦμα ἐφελκομένῃ εἴδωλον περικεῖσθαι ἀνάγκη. ὑγρὸν δὲ ἐφέλκεται, ὅταν συνεχῶς μελετήσῃ ὁμιλεῖν τῇ φύσει, ἧς ἐν ὑγρῷ (134) τὸ ἔργον καὶ ὑπόγειον μᾶλλον. ὅταν δὲ μελετήσῃ ἀφίστασθαι φύσεως, αὐγὴ ξηρὰ γίγνεται, ἄσκιος καὶ [1044] ἀνέφελος· ὑγρότης γὰρ ἐν ἀέρι νέφος συνίστησι, ξηρότης δὲ ἀπὸ τῆς ἀτμίδος αὐγὴν ξηρὰν ὑφίστησιν.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Φαίδωνος [p. 63] 56

Ἐγὼ γάρ, ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, εἰ μὲν μὴ ᾤμην ἥξειν πρῶτον μὲν παρὰ θεοὺς ἄλλους σοφούς τε καὶ ἀγαθούς, ἔπειτα παρ' ἀνθρώπους τετελευτηκότας ἀμείνους τῶν ἐνθάδε, ἠδίκουν ἂν οὐκ ἀγανακτῶν τῷ θανάτῳ· νῦν δὲ εὖ ἴστε παρ' ἄνδρας τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι ἀγαθούς· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν πάνυ διισχυρισαίμην· τὸ μέντοι παρὰ θεοὺς δεσπότας πάνυ ἀγαθοὺς ἥξειν, εὖ ἴστε ὅτι εἴπερ τι ἄλλο τῶν τοιούτων,

διισχυρισαίμην ἂν καὶ τοῦτο. ὥστε διὰ ταῦτα οὐχ ὁμοίως ἀγανακτῶ, ἀλλὰ καὶ εὔελπίς εἰμι εἶναί τι τοῖς τετελευτηκόσι, καὶ ὥσπερ γε καὶ πάλαι λέγεται, πολὺ ἄμεινον τοῖς ἀγαθοῖς ἢ τοῖς κακοῖς.

57 Ἐν ταυτῷ [p. 80]

Ἡ δὲ ψυχὴ ἄρα τὸ ἀειδές, τὸ εἰς τοιοῦτον τόπον ἕτερον οἰχόμενον γενναῖον καὶ καθαρὸν καὶ ἀειδῆ, εἰς ᾅδου ὡς ἀληθῶς, παρὰ τὸν ἀγαθὸν καὶ φρόνιμον θεόν, οἷ, ἂν θεὸς ἐθέλῃ, αὐτίκα τῇ ἐμῇ ψυχῇ ἰτέον· αὕτη τε δὴ ἡμῖν ἡ τοιαύτη καὶ οὕτως πεφυκυῖα, ἀπαλλαττομένη τοῦ σώματος, εὐθὺς διαπεφύσηται καὶ ἀπόλωλεν, ὥς φασιν οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι; Πολλοῦ γε δεῖ, ὦ φίλε Κέβης τε καὶ Σιμμία· ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὧδε ἔχει· ἐὰν μὲν καθαρὰ ἀπαλλάττηται, μηδὲν τοῦ σώματος συνεφέλκουσα, ἅτε οὐδὲν κοινωνοῦσα αὐτῷ ἐν τῷ βίῳ ἑκοῦσα εἶναι, ἀλλὰ φεύγουσα αὐτό, καὶ συνηθροισμένη αὐτὴ εἰς αὑτήν, ἅτε μελετῶσα ἀεὶ τοῦτο· τοῦτο δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ὀρθῶς φιλοσοφοῦσα, καὶ τῷ ὄντι τεθνάναι μελετῶσα ῥᾳδίως· ἢ οὐ τοῦτ' ἂν εἴη μελέτη θανάτου; Παντάπασί γε. Οὐκ οὖν οὕτω μὲν ἔχουσα, εἰς τὸ ὅμοιον αὑτῇ τὸ ἀειδὲς ἀπέρχεται, τὸ θεῖόν τε καὶ ἀθάνατον καὶ φρόνιμον; οἷ ἀφικομένῃ ὑπάρχει αὐτῇ εὐδαίμονι εἶναι, πλάνης καὶ ἀνοίας καὶ φόβων καὶ ἀγρίων ἐρώτων καὶ τῶν ἄλλων κακῶν τῶν ἀνθρωπείων ἀπηλλαγμένῃ· ὥσπερ δὲ λέγεται κατὰ τῶν μεμυημένων, ὡς ἀληθῶς τὸ λοιπὸν μετὰ θεῶν διάγουσα; οὕτω φῶμεν, ὦ Κέβης, ἢ ἄλλως; Οὕτω νὴ Δία, ἔφη ὁ Κέβης. Ἐὰν δέ γε, οἶμαι, μεμιασμένη καὶ ἀκάθαρτος τοῦ σώματος ἀπαλλάττηται, ἅτε τῷ σώματι ἀεὶ ξυνοῦσα, καὶ τοῦτο θεραπεύουσα καὶ ἐρῶσα, καὶ γεγοητευμένη ὑπ' αὐτοῦ, ὑπό τε τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν, ὥστε μηδὲν ἄλλο

δοκεῖν εἶναι ἀληθὲς ἀλλ' ἢ τὸ σωματοειδές, οὗ τις ἂν ἅψαιτο καὶ ἴδοι καὶ πίοι καὶ φάγοι καὶ πρὸς τὰ ἀφροδίσια χρήσαιτο· τὸ δὲ τοῖς ὄμμασι σκοτῶδες καὶ ἀειδές, νοητὸν δὲ καὶ φιλοσοφίᾳ αἱρετόν, τὸ δὲ εἰθισμένον μισεῖν τε καὶ τρέμειν καὶ φεύγειν· οὕτω δὴ ἔχουσαν οἴει ψυχὴν αὐτὴν καθ' αὑτὴν εἰλικρινῆ ἀπαλλάξεσθαι; Οὐδ' ὁπωστιοῦν, ἔφη. Ἀλλὰ διειλημμένην γε οἶμαι ὑπὸ τοῦ σωματοειδοῦς, ὃ αὔτῃ ὁμολογίᾳ τε καὶ συνουσίᾳ τοῦ σώματος διὰ τὸ ἀεὶ ξυνεῖναι καὶ διὰ τὴν πολλὴν μελέτην ἣν ἐποίησε ξύμφυτον. Πάνυ γε. Ἐμβριθὲς δέ γε, ὦ φίλε, τοῦτο οἴεσθαι χρὴ εἶναι καὶ βαρὺ καὶ γεῶδες καὶ ὁρατόν· ὃ δὴ καὶ ἔχουσα ἡ τοι- (135) αύτη ψυχὴ βαρύνεταί τε καὶ ἕλκεται πάλιν εἰς τὸν ὁρατὸν τόπον, φόβῳ τοῦ ἀειδοῦς δὲ καὶ ᾅδου, ὥσπερ λέγεται, περὶ τὰ μνήματά τε καὶ τοὺς τάφους κυλινδουμένη· περὶ ἃ δὴ καὶ ὤφθη καὶ ἄττα ψυχῶν σκιοειδῆ φάσματα, οἷα παρέχονται αἱ τοιαῦται ψυχαὶ εἴδωλα, αἱ μὴ καθαρῶς ἀπολυθεῖσαι ἀλλὰ τοῦ ὁρατοῦ μετέχουσαι· διὸ καὶ ὁρῶνται. Εἰκός γε, ὦ Σώκρατες. Εἰκὸς μέντοι γε, ὦ Κέβης, καὶ οὔ τί γε τὰς τῶν ἀγαθῶν ταύτας εἶναι ἀλλὰ τὰς τῶν φαύλων, αἳ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀναγκάζονται πλανᾶσθαι, δίκην τίνουσαι [τῆς προτέρας τροφῆς κακῆς οὔσης. καὶ μέχρι γε τούτου πλανῶνται ἕως ἂν τῇ τοῦ ξυνεπακολουθοῦντος τοῦ σωματοειδοῦς] ἐπιθυμίᾳ πάλιν ἐνδεθῶσιν εἰς σῶμα. ἐνδοῦνται δέ, ὥσπερ εἰκός, εἰς τοιαῦτα ἤθη ὁποῖ' ἄττ' ἂν μεμελετηκυῖαι τύχωσιν ἐν τῷ βίῳ. Τὰ ποῖα δὴ ταῦτα λέγεις, ὦ Σώκρατες; Οἷον τοὺς μὲν γαστριμαργίας τε καὶ ὕβρεις καὶ φιλοποσίας μεμελετηκότας καὶ μὴ διευλαβουμένους, εἰς τὰ τῶν ὄνων γένη καὶ τῶν τοιούτων θηρίων εἰκὸς ἐνδύεσθαι· ἢ οὐκ οἴει; Πάνυ μὲν οὖν εἰκὸς λέγεις. Τούς δέ γε

ἀδικίας τε καὶ τυραννίδας καὶ ἔρεις πάσας προτετιμηκότας, εἰς τὰ τῶν λύκων τε καὶ ἱεράκων καὶ ἰκτίνων γένη· ἢ ποῖ ἂν ἄλλ' ὅσα φαμὲν τὰς τοιαύτας ἰέναι; Ἀμέλει, ἔφη ὁ Κέβης, εἰς τὰ τοιαῦτα. Οὐκ ἦν, ἦ δ' ὅς, δηλαδὴ καὶ τὰ ἄλλα, ᾗ ἂν ἕκαστα ἐοικότα τὰς τῶν αὐτῶν ὁμοιότητας τῆς μελέτης. Δῆλον δή, ἔφη. Πῶς δ' οὔ; Οὐκοῦν εὐδαιμονέστατοι, ἔφη, καὶ τούτων εἰσί, καὶ εἰς βέλτιστον τόπον ἰόντες, οἱ τὴν δημοτικήν τε καὶ πολιτικὴν ἀρετὴν ἐπιτετηδευκότες, ἣν δὴ καλοῦσι σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην, ἐξ ἔθους τε καὶ μελέτης γεγονυῖαν, ἄνευ φιλοσοφίας τε καὶ νοῦ; Πῇ δὴ εὐδαιμονέστατοι; Ὅτι τούτοις εἰκός ἐστιν εἰς τὸ τοιοῦτον πάλιν ἀφικνεῖσθαι πολιτικὸν καὶ ἥμερον γένος, ἤ που μελιττῶν ἢ σφηκῶν ἢ μυρμήκων, ἢ καὶ εἰς ταὐτόν τε πάλιν τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ γίγνεσθαι ἐξ αὐτῶν ἄνδρας μετρίους. Εἰκός. Εἰς δέ γε θεῶν γένος μὴ φιλοσοφήσαντι καὶ παντελῶς καθαρῷ ἀπιόντι οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἄλλῳ ἢ τῷ φιλομαθεῖ.

58 Ἐν ταυτῷ [p. 107]

Ἀλλὰ τό γ' ἔφη, ὦ ἄνδρες, δίκαιον διανοηθῆναι, ὅτι, εἴπερ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, ἐπιμελείας δὴ δεῖται, οὐχ ὑπὲρ τοῦ χρόνου τούτου μόνον, ἐν ᾧ καλοῦμεν τὸ ζῆν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ παντός· καὶ ὁ κίνδυνος νῦν δὲ καὶ δόξειεν ἂν δεινὸς εἶναι, εἴ τις αὐτῆς ἀμελήσει. εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ θάνατος τοῦ παντὸς ἀπαλλαγή, ἕρμαιον ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι τοῦ τε σώματος ἅμα ἀπηλλάχθαι καὶ τῆς αὐτῶν κακίας μετὰ τῆς ψυχῆς· νῦν δὲ ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται οὖσα, οὐδεμία ἂν εἴη αὐτῇ ἄλλη ἀποφυγὴ κακῶν οὐδὲ σωτηρία πλὴν τοῦ ὡς βελτίστην τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα εἰς ᾅδου ἡ ψυχὴ ἔρχεται πλὴν τῆς

παιδείας τε καὶ τροφῆς· ἃ δὴ καὶ λέγεται μέγιστα ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τὸν τελευτήσαντα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκεῖσε πορείας. λέγεται δὲ οὕτως ὡς ἄρα τελευτήσαντα ἕκαστον ὁ ἑκάστου δαίμων, ὅσπερ ζῶντα εἰλήχει, οὕτως ἄγειν ἐπιχειρεῖ εἰς δή τινα τόπον, οἷ δὴ τοὺς συλλεγέντας διαδικασαμένους εἰς ᾅδου πορεύεσθαι μετὰ ἡγεμόνος ἐκείνου ᾧ δὴ προστέτακται τοὺς ἐνθένδε ἐκεῖσε πορεῦσαι. τυχόντας δ' ἐκεῖνον δὴ τυ- (136) χεῖν, καὶ μείναντας ὃν χρὴ χρόνον, ἄλλος δεῦρο πάλιν ἡγεμὼν κομίζει, ἐν πολλαῖς χρόνου καὶ μακραῖς περιόδοις. ἔστι δὲ ἄρα ἡ πορεία οὐχ ὡς ὁ Αἰσχύλου Τήλεφος λέγει. ἐκεῖνος μὲν γὰρ οἶμον ἁπλῆν φησιν εἰς ᾅδου φέρειν· ἣ δ' οὔτε ἁπλῆ οὔτε μία φαίνεταί μοι εἶναι. οὐδὲν γὰρ ἂν ἡγεμόνων ἔδει· οὐ γάρ πού τις ἂν ἁμάρτοι οὐδ' ὁμόσαι μιᾶς οὔσης ὁδοῦ. νῦν δὲ ἔοικε σχίσεις τε καὶ περιόδους πολλὰς ἔχειν· ἀπὸ τῶν θυσιῶν τε καὶ νομίμων τῶν ἐνθάδε τεκμαιρόμενος λέγω. ἡ μὲν οὖν κοσμία τε καὶ φρόνιμος ψυχὴ ἕπεταί τε καὶ οὐκ ἀγνοεῖ τὰ παρόντα· ἡ δὲ ἐπιθυμητικῶς τοῦ σώματος ἔχουσα, ὅπερ ἐν τῷ ἔμπροσθεν εἶπον, περὶ ἐκεῖνο πολὺν χρόνον ἐπτοημένη καὶ περὶ τὸν ὁρατὸν τόπον ἀλλὰ ἀντιτείνασα καὶ πολλὰ παθοῦσα, βίᾳ καὶ μόλις ὑπὸ τοῦ ποοστεταγμένου δαίμονος οἴχεται ἀγομένη. ἀφικομένη δὲ ὅθι περ ἄλλαι, τὴν μὲν ἀκάθαρτον καί τι πεποιηκυῖαν τοιοῦτον, ἢ φόνων ἀδίκων ἡμμένην ἢ ἄλλα ἄττα τοιαῦτα εἰργασμένην, ἃ τούτων ἀδελφά τε καὶ ἀδελφῶν ψυχῶν ἔργα τυγχάνει ὄντα, ταύτην μὲν ἅπας φεύγει τε καὶ ὑποκρύπτεται καὶ οὔτε ξυνέμπορος οὔτε ἡγεμὼν ἐθέλει γίγνεσθαι· αὐτὴ δὲ πλανᾶται ἐν πάσῃ ἐχομένη ἀπορίᾳ, ἕως ἂν δή τινες χρόνοι γένωνται, ὧν ἐλθόντων ὑπ' ἀνάγκης φέρεται εἰς τὴν αὐτῇ πρέπουσαν οἴκησιν. ἡ δὲ

καθαρῶς τε καὶ μετρίως τὸν βίον διεξελθοῦσα, καὶ ξυνεμπόρων καὶ ἡγεμόνων θεῶν τυχοῦσα, ᾤκησε τὸν αὐτῇ ἑκάστη τόπον προσήκοντα. εἰσὶ δὲ πολλοὶ καὶ θαυμαστοὶ τῆς γῆς τόποι· καὶ αὐτή, οὔτε οἵα οὔτε αὕτη δοξάζεται ὑπὸ τῶν περὶ γῆς εἰωθότων λέγειν, ὡς ἐγὼ ὑπό δέ τινος πέπεισμαι. Καὶ ὁ Σιμμίας, Πῶς ταῦτα, ἔφη, λέγεις, ὦ Σώκρατες; περὶ γάρ τοι γῆς καὶ αὐτὸς πολλὰ δὴ ἀκήκοα· οὐ μέντοι ταῦτα ἅ σε πείθει· ἡδέως οὖν ἀκούσαιμι. Ἀλλὰ μέντοι, ὦ Σιμμία, οὐχ ἡ Γλαύκου τέχνη γέ μοι δοκεῖ εἶναι διηγήσασθαι ἅ τε ἐστίν· ὡς μέντοι ἀληθῆ, χαλεπώτερόν μοι φαίνεται ἢ κατὰ τὴν Γλαύκου τέχνην. καὶ ἅμα μὲν ἐγὼ ἴσως οὐδ' ἂν οἷός τε εἴην, ἅμα δέ, εἰ καὶ ἠπιστάμην, ὁ βίος μοι δοκεῖ ὁ ἐμός, ὦ Σιμμία, τῷ μήκει οὐκ ἐξαρκεῖν. τὴν μέντοι ἰδέαν τῆς γῆς, οἵαν πέπεισμαι εἶναι, καὶ τοὺς τόπους αὐτῆς οὐδέν με λέγειν κωλύει. Ἀλλ', ἔφη Σιμμίας, καὶ ταῦτα ἀρκεῖ. Πέπεισμαι τοίνυν, ἦ δ' ὅς, ἐγὼ ὡς πρῶτον μὲν γῇ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ περιφερὴς οὖσα, μηδὲν αὐτῇ δεῖν μήτε ἀέρος πρὸς τὸ μὴ πεσεῖν μήτε ἄλλης ἀνάγκης μηδεμιᾶς τοιαύτης· ἀλλὰ ἱκανὴν εἶναι αὐτὴν ἴσχειν τὴν ὁμοιότητα τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ αὑτῷ πάντῃ καὶ τῆς γῆς αὐτῆς τὴν [ἰσορροπίαν]· ἰσόρροπον γὰρ πρᾶγμα, ὁμοίου τινὸς ἐν μέσῳ τεθὲν οὐχ ἕξιν ἄλλον οὐδ' ἧττον οὐδαμόσε κλιθῆναι, ὁμοίως δ' ἔχον ἀκλινὲς μένει. πρῶτον μέν, ἦ δ' ὅς, τοῦτο πέπεισμαι. Καὶ ὀρθῶς γε, ἔφη ὁ Σιμμίας. Ἔτι τοίνυν, ἔφη, πάν μέγα τι εἶναι αὐτό, καὶ ἡμᾶς οἰκεῖν τοὺς μέχρι ἡρακλείων στηλῶν ἀπὸ Φάσιδος ἐν μικρῷ τινὶ μορίῳ, ὥσ-
(137) περ ἐπὶ τέλμα μύρμηκας ἢ βατράχους περὶ τὴν θάλατταν οἰκοῦντας, καὶ ἄλλους ἄλλοθι πολλοὺς ἐν πολλοῖς τοιούτοις τόποις οἰκεῖν. εἶναι γὰρ πανταχῇ περὶ

τὴν γῆν πολλὰ κοῖλα καὶ παντοδαπὰ καὶ τὰς ἰδέας καὶ τὰ μεγέθη, εἰς ἃ ξυνερρυηκέναι τό τε ὕδωρ καὶ τὴν ὁμίχλην καὶ τὸν ἀέρα· αὐτὴν δὲ τὴν γῆν καθαρὰν ἐν καθαρῷ κεῖσθαι τῷ οὐρανῷ ἐν ᾧπέρ ἐστι τὰ ἄστρα, ὃν δὴ αἰθέρα ὀνομάζειν τοὺς πολλοὺς τοὺς περὶ ταῦτ' εἰωθότων λέγειν· ὃν δὴ ὑποστάθμην ταῦτα εἶναι καὶ ξυρρεῖν ἀεὶ εἰς τὰ κοῖλα τῆς γῆς. ἡμᾶς οὖν οἰκοῦντας ἐν τοῖς κοίλοις αὐτῆς λεληθέναι καὶ οἴεσθαι ἄνω ἐπὶ γῆς οἰκεῖν· ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐν μέσῳ τῷ πυθμένι τοῦ πελάγους οἰκῶν οἴοιτο ἐπὶ τῆς θαλάττης οἰκεῖν καὶ διὰ τοῦ ὕδατος ὁρῶν τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα τὴν θάλατταν ἡγοῖτο οὐρανὸν εἶναι, διὰ δὲ βραδυτῆτά τε καὶ ἀσθένειαν μηδεπώποτε ἐπὶ τὰ ἄκρα τῆς θαλάττης ἀφιγμένος μηδὲ ἑωρακὼς εἴη, ἐκδὺς καὶ ἀνακύψας ἐκ τῆς θαλάττης εἰς τὸν ἐνθάδε τόπον, ὅσον καθαρώτερος καὶ καλλίων τυγχάνει ὢν τοῦ παρὰ σφίσι, μηδὲ ἄλλου ἀκηκοὼς εἴη τοῦ ἑωρακότος· ταὐτὸν δὲ τοῦτο καὶ ἡμᾶς πεπονθέναι. οἰκοῦντας γάρ ἔν τινι κοίλῳ τῆς γῆς οἴεσθαι ἐπάνω αὐτῆς οἰκεῖν, καὶ τὸν ἀέρα οὐρανὸν καλεῖν, ὡς διὰ τούτου, ὄντος, τὰ ἄστρα χωροῦντα· τὸ δὲ εἶναι ταὐτόν, ὑπ' ἀσθενείας καὶ βραδυτῆτος οὐχ οἵους τε εἶναι ἡμᾶς διεξελθεῖν ἐπ' ἔσχατον ἀέρα. ἐπεί, εἴ τις αὐτοῦ ἐπ' ἄκρα ἔλθοι ἢ πτηνὸς γενάμενος ἀνάπτοιτο, κατιδεῖν ἀνακύψαντα, ὥσπερ οἱ ἐνθάδε οἱ ἐκ τῆς θαλάττης ἰχθύες ἀνακύπτοντες ὁρῶσι τὰ ἐνθάδε, οὕτως ἄν τινα καὶ τὰ ἐκεῖ κατιδεῖν· καὶ εἰ ἡ φύσις ἱκανὴ ἦν ἀνασχέσθαι θεωροῦσαι, γνῶναι ἂν ὅτι ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀληθῶς οὐρανὸς καὶ τὸ ἀληθινὸν φῶς καὶ ἡ ὡς ἀληθῶς γῆ. ἥδε μὲν γὰρ ἡ γῆ καὶ οἱ λίθοι καὶ ἅπας ὁ τόπος ὁ ἐνθάδε διεφθαρμένα ἐστὶ καὶ καταβεβρωμένα, ὥσπερ τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ ὑπὸ τῆς ἅλμης, καὶ οὔτε φύεται ἄξιον

λόγου οὐδὲν ἐν τῇ θαλάττῃ, οὔτε τέλειον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδέν ἐστι, σήραγγες δὲ καὶ ἄμμος καὶ πηλὸς ἀμήχανος καὶ βόρβοροί εἰσιν, ὅπου ἂν ἡ γῆ ᾖ, καὶ πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν πολὺ ἂν ἔτι πλέον φανείη διαφέρειν. εἰ γὰρ δὴ καὶ μῦθον λέγειν καλόν, ἄξιον ἀκοῦσαι, ὦ Σιμμία, οἷα τυγχάνει τὰ ἐπὶ γῆς ὑπὸ τῶν οὐρανῶν ὄντα. Ἀλλὰ μήν, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὦ Σώκρατες, ἡμεῖς γε τούτου τοῦ μύθου ἡδέως ἂν ἀκούσαιμεν. Λέγεται τοίνυν, ἔφη, ὦ ἑταῖρε, πρῶτον μὲν εἶναι τοιαύτη ἡ γῆ αὐτὴ ἰδεῖν, εἴ τις ἄνωθεν θεῷτο, ὥσπερ αἱ δωδεκάσκυτοι σφαῖραι, ποικίλη, χρώμασι διειλημμένη, ὧν καὶ τὰ ἐνθάδε εἶναι χρώματα οἷς δὴ οἱ γραφεῖς καταχρῶνται. ἐκεῖ δὲ πᾶσαν τὴν γῆν ἐκ τοιούτων εἶναι καὶ πολὺ ἔτι ἐκ λαμπροτέρων καὶ καθαρωτέρων ἢ τούτων· τὴν μὲν γὰρ ἁλουργῆ εἶναι καὶ θαυμαστὴν τὸ κάλλος, τὴν δὲ χρυσοειδῆ, τὴν δὲ ὅση λευκὴ γύψου ἢ χιόνος λευκοτέραν, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων χρωμάτων συγκειμένην ὡσαύτως, καὶ ἔτι πλειόνων καλλιόνων ἢ ὅσα ἡμεῖς ἑωράκαμεν. καὶ γὰρ αὐτὸς ταῦτα τὰ κοῖλα αὐτῆς, ὕδατός τε καὶ ἀέρος ἔκπλεα ὄντα, χρώματός τι εἶδος παρὰ τὸ εἶδος παρέχεται στίλβοντα ἐν τῇ τῶν ἄλλων χρωμάτων ποικιλίᾳ, ὥστε
(158) ἕν τι αὐτῆς εἶδος ξυνεχὲς ποικίλον φαντάζεσθαι. ἐν δὲ τοιαύτῃ οὔσῃ τοιαῦτα ἀνὰ λόγον τὰ φυόμενα φύεσθαι, δένδρα τε καὶ ἄνθη καὶ τοὺς καρπούς· καὶ αὖ τὰ ὄρη ὡσαύτως καὶ τοὺς λίθους ἔχειν ἀνὰ τὸν αὐτοῦ λόγον τὴν τελειότητα καὶ τὴν διαφωνίαν καὶ τὰ χρώματα καλλίω· ὧν καὶ τὰ ἐνθάδε λιθίδια εἶναι ταῦτα ἀγαπώμενα μόρια, σάρδιά τε καὶ ἰάσπιδας καὶ σμαράγδους καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· ἐκεῖ δὲ οὐδὲν ὃ μὴ τοιοῦτον εἶναι καὶ ἔτι τούτων καλλίω. τὸ δ' αἴτιον τούτου εἶναι, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ λίθοι καθαροί εἰσι καὶ

οὐ κατεδηδομένοι οὔτε διεφθαρμένοι ὥσπερ οἱ ἐνθάδε ὑπὸ σηπεδόνος καὶ ἅλμης ὑπὸ τῶν δεῦρο ξυνερρυηκότων, καὶ λίθοις καὶ γῇ καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις τε καὶ φυτοῖς αἴσχη τε καὶ νόσους παρέχει. τὴν δὲ γῆν αὐτὴν κεκοσμῆσθαι τούτοις τε ἅπασι καὶ ἔτι χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις αὖ τοῖς τοιούτοις. ἐκφανῆ γὰρ αὐτοὺς πεφυκέναι, ὄντα πολλὰ πλήθη καὶ μεγάλα καὶ πολλαχοῦ τῆς γῆς, ὥστε αὐτὴν ἰδεῖν εἶναι θέαμα εὐδαιμόνων. ζῷα δ' ἐπ' αὐτῆς εἶναι ἄλλα τε πολλὰ καὶ ἀνθρώπους, τοὺς μὲν ἐν μεσογαίᾳ οἰκοῦντας, τοὺς δὲ περὶ τὸν ἀέρα, ὥσπερ ἡμεῖς περὶ τὴν θάλατταν, τοὺς δὲ ἐν νήσοις ἃς περιρρεῖν πρὸς τὸν ἀέρα πρὸς τῇ ἠπείρῳ οὔσας· καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὅπερ ἡμῖν τὸ ὕδωρ καὶ ἡ θάλαττά ἐστι πρὸς τὴν ἡμετέραν χρείαν, τοῦτο ἐκεῖ τὸν ἀέρα, ὃ δὲ ἡμῖν ἀήρ, ἐκείνοις τὸν αἰθέρα. τὰς δὲ ὥρας αὐτῆς κρᾶσιν ἔχει τοιαύτην, ὥσπερ ἐκείνους ἀνόσους εἶναι, καὶ χρόνον τε ζῆν πολὺ πλείω τῶν ἐνθάδε, καὶ ὄψει καὶ ἀκοῇ καὶ φρονήσει καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἡμῶν ἀφεστάναι τῇ αὐτῇ ἀποστάσει, ᾗπερ ἀήρ τε ὕδατος ἀφέστηκε καὶ αἰθὴρ ἀέρος πρὸς καθαρότητα. καὶ δὴ καὶ θεῶν ἄλση τε καὶ ἱερὰ αὐτοῖς εἶναι, ἐν οἷς τῷ ὄντι οἰκητὰς θεοὺς εἶναι, καὶ φήμας καὶ μαντείας καὶ αἰσθήσεις τῶν θεῶν καὶ τοιαύτας συνουσίας γίγνεσθαι αὐτοῖς πρὸς αὐτούς· καὶ τόν γε ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα ὁρᾶσθαι ὑπ' αὐτῶν οἷα τυγχάνει ὄντα, καὶ τὴν ἄλλην εὐδαιμονίαν τούτων ἀκόλουθον εἶναι. καὶ ὅλην μὲν δὴ τὴν γῆν οὕτω πεφυκέναι καὶ τὰ περὶ τὴν γῆν· τόπους δ' ἐν αὐτῇ εἶναι κατὰ τὰ ἔγκοιλα αὐτῆς κύκλῳ περὶ ὅλην πολλούς, τοὺς μὲν βαθυτέρους καὶ ἀναπεπταμένους μᾶλλον ἢ ἐν ᾧ ἡμεῖς οἰκοῦμεν, τοὺς δὲ βαθυτέρους ὄντας τὸ χάσμα αὐτοὺς ἔλαττον ἔχειν

τοῦ παρ' ἡμῖν τόπου. ἔστι δ' οὓς καὶ βραχυτέρους τῷ βάθει τοῦ ἐνθάδε εἶναι καὶ πλατυτέρους. τούτους δὲ πάντας ὑπὸ γῆν εἰς ἄλληλα συντετρῆσθαί τε πολλαχῇ καὶ τὰ στενώτερα καὶ εὐρύτερα, καὶ διεξόδους ἔχειν, ᾗ πολὺ μὲν ὕδωρ ῥεῖν ἐξ ἀλλήλων εἰς ἀλλήλους ὥσπερ εἰς κρατῆρας, καὶ ἀεννάων ποταμῶν ἀμήχανα μεγέθη ὑπὸ τὴν γῆν καὶ θερμῶν ὑδάτων καὶ ψυχρῶν, πολὺ δὲ πυρός, καὶ πυρὸς μεγάλους ποταμούς, πολλὰ δὲ ὑγροῦ πηλοῦ καὶ καθαρωτέρου καὶ βορβορωδεστέρου, ὥσπερ ἐν Σικελίᾳ οἱ πρὸ τοῦ ῥύακος πηλοῦ ῥέοντες ποταμοὶ καὶ αὐτὸς ὁ ῥύαξ· ὧν δὴ καὶ ἑκάστους τόπους πληροῦσθαι, ὡς ἂν ἑκάστοις τύχῃ ἑκάστοτε περιρροὴ γιγνομένη· ταῦτα δὲ πάντα κινεῖν ἄνω καὶ κάτω ὥσπερ αἰώραν τινὰ ἐνοῦσαν ἐν τῇ γῇ. ἔστι δὲ αὕτη ἡ αἰώρα διὰ φύσιν τοιάνδε τινά· ἕν τι τῶν χασμάτων τῆς γῆς ἄλλως τε μέγιστον (130) τυγχάνει ὂν καὶ διαμπερὲς τετρημένον δι' ὅλης τῆς γῆς, τοῦτο ὅπερ Ὅμηρος εἶπε, λέγων αὐτό,

Τῆλε μάλ', ἧχι βάθιστον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον.

ὃ καὶ ἄλλοθι καὶ ἐκεῖνος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ποιητῶν Τάρταρον κεκλήκασιν. εἰς γὰρ τοῦτο τὸ χάσμα συρρέουσί τε πάντες οἱ ποταμοὶ καὶ ἐκ τούτου πάλιν πάντες ἐκρέουσι. γίγνονται δὲ ἕκαστοι τοιοῦτοι δι' οἵας ἂν καὶ τῆς γῆς ῥέωσιν. ἡ δ' αἰτία ἐστὶ τοῦ ἐκρεῖν τε ἐντεῦθεν καὶ εἰσρεῖν πάντα τὰ ῥεύματα, ὅτι πυθμένα οὐκ ἔχει οὐδὲ βάσιν τὸ ὑγρὸν τοῦτο. αἰωρεῖται δὲ καὶ κυμαίνει ἄνω καὶ κάτω, καὶ ὁ ἀὴρ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ περὶ αὐτὸν ταὐτὸν ποιεῖ· ξυνέπεται γὰρ αὐτὸ καὶ ὅταν εἰς τὸ ἐπέκεινα τῆς γῆς ὁρμήσῃ καὶ ὅταν εἰς τὸ ἔπειτα δέ. καὶ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀναπνεόντων ἀεὶ ἐκπνεῖ τε καὶ ἀναπνεῖ τὸ πνεῦμα ῥέον, δεινούς τινας ἀνέμους καὶ ἀμηχάνους παρέχεται, καὶ

εἰσιὸν καὶ ἐξιόν. ὅταν δὲ οὖν ὑποχωρήσῃ τὸ ὕδωρ εἰς τὸν τόπον τὸ δὴ κάτω καλούμενον, τοῖς κατ' ἐκεῖνα τὰ ῥεύματα τῆς γῆς εἰσρεῖ καὶ πληροῖ αὐτά, ὥσπερ ἐπαντλοῦντες· ὅταν τε αὖ ἐκεῖθεν ἀπολίπῃ, δεῦρο δὴ ὁρμήσῃ, τὰ ἐνθάδε πληροῖ αὖθις· τὰ δὲ πληρωθέντα ῥεῖ διὰ τῶν ὀχετῶν καὶ διὰ τῆς γῆς, καὶ εἰς τοὺς τόπους ἕκαστα ἀφικνούμενα, εἰς οὓς ἕκαστος ὁδοποιεῖται, θάλαττάν τε καὶ λίμνας καὶ ποταμοὺς καὶ κρήνας ποιεῖ. ἐντεῦθεν δὲ πάλιν κατὰ τῆς γῆς, τὰ μὲν μακροτέρους τόπους περιελθόντα καὶ πλείους, τὰ δὲ ἐλάττους καὶ βραχυτέρους, πάλιν εἰς τὸν Τάρταρον ἐμβάλλει· τὰ μὲν πολὺ κατωτέρω ἐπηντλεῖτο, τὰ δὲ ὀλίγον· πάντα δὲ ὑποκάτω εἰσρεῖ τῆς ἐκροῆς. καὶ ἔνια μὲν κατ' ἀντικρὺ ᾗ ἐξέπεσεν, ἔνια δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος· ἔστι δὲ ἃ παντάπασι κύκλῳ περιελθόντα, ἢ ἅπαξ ἢ καὶ πλεονάκις περιελιχθέντα περὶ τὴν γῆν, ὥσπερ οἱ ὄφεις, εἰς τὸ δυνατὸν κάτω καθέντα, πάλιν ἐμβάλλει· δυνατὸν δ' ἐστὶν ἑκατέρωσε μέχρι τοῦ μέσου καθιέναι, πέρα δ' οὔ· ἅπαντες γὰρ ἀμφοτέροις τοῖς ῥεύμασι τὸ ἑκατέρωθεν γίγνεται μέρος. τὰ μὲν δὴ ἄλλα πολλά τε καὶ μεγάλα καὶ παντοδαπὰ ῥεύματά ἐστι· τυγχάνει δ' ἄρα ὄντα ἐν τούτοις τοῖς πυλλοῖς τέτταρα ῥεύματα, ὧν τὸ μὲν μέγιστον καὶ ἐξωτάτω ῥέον τὰ περὶ κύκλῳ ὁ καλούμενος ὠκεανός ἐστι· τούτου δὲ κατ' ἀντικρὺ καὶ ἐναντίως ῥέων ἀχέρων, ὃς δι' ἐρήμων τε τόπων ῥεῖ ἄλλων καὶ δὴ καὶ ὑπὸ γῆν ῥέων εἰς τὴν λίμνην ἀφικνεῖται τὴν ἀχερουσιάδα, οὗ αἱ τῶν τετελευτηκότων ψυχαὶ τῶν πολλῶν ἀφικνοῦνται, καί τινας εἱμαρμένους χρόνους μείνασαι, αἳ μὲν μακροτέρους, πάλιν ἐκπέμπονται εἰς τὰς τῶν ζῴων γενέσεις. τρίτος δὲ ποταμὸς τούτων κατὰ μέσον ἐκβάλλει καὶ ἐγγὺς τῆς ἐκβολῆς ἐκπίπτει εἰς

τόπον μέγαν, πυρὶ πολλῷ καιόμενον, καὶ λίμνην ποιεῖ μείζω τῆς παρ' ἡμῖν θαλάσσης, ζέουσαν ὕδατος καὶ πηλοῦ. ἐντεῦθεν δὲ χωρεῖ κύκλῳ θολερὸς καὶ πηλώδης· περιελιττόμενος δὲ τῇ γῇ ἄλλοσέ τε ἀφικνεῖται καὶ παρ' ἔσχατα τῆς ἀχερουσίας λίμνης, οὐ συμμιγνύμενος τῷ ὕδατι· περιελιχθεὶς δὲ πολλάκις ὑπὸ γῆς ἐμβάλλει κατωτέρω τοῦ ταρτάρου. οὗτος δ' ἐστὶν ὃν ὀνομάζουσι πυριφλεγέθοντα· οὗ καὶ οἱ ῥύακες ἀποσπάσματα ἀναφυσῶσιν, ὅπῃ ἂν τύχωσι τῆς γῆς. τού-
(140)του δ' αὖ κατ' ἀντικρὺ ὁ τάρταρος ἐκπίπτει εἰς τόπον πρῶτον δεινόν τε καὶ ἄγριον, ὡς λέγεται, χρῶμα ἔχοντα ὅλον οἷον ὁ κύανος· ὃν δὴ ἐπονομάζουσι στύγιον, καὶ τὴν λίμνην ποιεῖ ὁ ποταμὸς ἐμβάλλων στύγα. ὃ δ' ἐμπεσὼν ἐνταῦθα καὶ δεινὰς δυνάμεις λαβὼν ἐν τῷ ὕδατι, δὺς κατὰ τῆς γῆς, περιελιττόμενος χωρεῖ ἐναντίως τῷ πυριφλεγέθοντι, καὶ ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἀχερουσίᾳ λίμνῃ ἐξ ἐναντίας· καὶ οὐδὲ τὸ τούτου ὕδωρ οὐδενὶ μίγνυται, ἀλλὰ καὶ οὗτος κύκλῳ περιελθὼν ἐμβάλλει εἰς τὸν τάρταρον, ἐναντίως τῷ πυριφλεγέθοντι. ὄνομα δὲ τούτῳ ἐστίν, ὡς οἱ ποιηταὶ λέγουσι, κωκυτός. τούτων δὲ οὕτω πεφυκότων, ἐπειδὰν ἀφίκωνται οἱ τετελευτηκότες εἰς τὸν τόπον οἷ ὁ δαίμων ἕκαστον κομίζει, πρῶτον μὲν διεδικάσαντο οἵ τε καλῶς καὶ ὁσίως βιώσαντες καὶ οἱ μή. καὶ οἳ μὲν ἂν δόξωσι μέσως βεβιωκέναι, πορευθέντες ἐπὶ τὸν ἀχέροντα, ἀναβάντες ἃ δὴ αὐτοῖς ὀχήματά ἐστιν, ἐπὶ τούτων ἀφικνοῦνται εἰς τὴν λίμνην· καὶ ἐκεῖ οἰκοῦσί τε καὶ καθαιρόμενοι τῶν τε ἀδικημάτων διδόντες δίκας ἀπολύονται, εἴ τίς τι ἠδίκησε, τῶν τε εὐεργεσιῶν τιμὰς φέρονται κατὰ τὴν ἀξίαν ἕκαστος. οἳ δ' ἂν δόξωσιν ἀνιάτως ἔχειν διὰ τὰ μεγέθη τῶν ἁμαρτημάτων ἢ ἱεροσυλίας πολλὰς καὶ μεγάλας ἢ

φόνους ἀδίκους καὶ παρανόμους πολλοὺς ἐξεργασάμενοι καὶ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα τυγχάνει ὄντα, τούτους δὲ προσήκουσα μοῖρα ῥίπτει εἰς τὸν τάρταρον, ὅθεν οὔποτε ἐκβαίνουσιν· οἳ δ' ἂν ἰάσιμα μὲν μεγάλα δὲ δόξωσιν ἡμαρτηκέναι ἁμαρτήματα, οἷον πρὸς πατέρα ἢ μητέρα βίαιόν τι ὑπὸ σιγῆς πράξαντες, καὶ μεταμέλον αὐτοῖς τὸν ἄλλον βίον βιῶσιν ἢ ἀνδροφόνοι τοιούτῳ τινὶ ἄλλῳ τρόπῳ γένωνται, τούτους δὲ ἐμπεσεῖν μὲν εἰς τὸν τάρταρον ἀνάγκη, ἐμπεσόντας δὲ αὐτοὺς καὶ ἐνιαυτὸν ἐκεῖ γενομένους ἐκβάλλει τὸ ῥεῦμα, τοὺς μὲν ἀνδροφόνους κατὰ τὸν κωκυτόν, τοὺς δὲ πατραλοίας κατὰ τὸν πυριφλεγέθοντα. ἐπειδὰν δὲ φερόμενοι γένωνται κατὰ τὴν λίμνην τὴν ἀχερουσιάδα, ἐνταῦθα βοῶσί τε καὶ καλοῦσιν οἳ μὲν οὓς ἀπέκτειναν, οἳ δὲ οὓς ὕβρισαν· καλέσαντες δ' ἱκετεύουσι καὶ δέονται ἐᾶσαι σφᾶς ἐκβῆναι εἰς τὴν λίμνην καὶ δέξασθαι. καὶ ἐὰν μὲν πείσωσιν, ἀποβαίνουσί τε καὶ λήγουσι τῶν κακῶν· εἰ δὲ μή, φέρονται αὖθις εἰς τὸν τάρταρον καὶ ἐκεῖθεν πάλιν εἰς τοὺς ποταμούς· καὶ ταῦτα πάσχοντες οὐ πρότερον παύονται, πρὶν ἂν πείσωσιν οὓς ἠδίκησαν. αὕτη γὰρ ἡ δίκη ὑπὸ τῶν δικαστῶν αὐτοῖς ἐτάχθη. οἳ δὲ δὴ ἂν δόξωσι διαφερόντως πρὸς τὸ ὁσίως βιῶναι, οὗτοί εἰσιν οἱ τῶνδε μὲν τῶν τόπων ἐν τῇ γῇ ἐλευθερούμενοί τε καὶ ἀπαλλαττόμενοι, ὥσπερ δὲ σωτηρίαν, ἄνω δὲ εἰς τὴν καθαρὰν οἴκησιν ἀφικνούμενοι καὶ ἐπὶ τῆς γῆς οἰκιζόμενοι. τούτων δὲ αὐτῶν οἱ φιλοσοφίᾳ ἱκανῶς καθηράμενοι ἄνευ τε σωμάτων ζῶσι τοπαράπαν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον καὶ εἰς οἰκήσεις ἔτι τούτων καλλίους ἀφικνοῦνται· ἃς οὔτε ῥᾴδιον δηλῶσαι οὔτε ὁ χρόνος ἱκανὸς ἐν τῷ παρόντι. ἀλλὰ τούτων μὲν χρὴ ἕνεκα ὧν διεληλύθαμεν, ὦ Σιμμία, πᾶν ποιεῖν, ὥστε ἀρε-

τῆς καὶ φρονήσεως ἐν τῷ βίῳ μετασχεῖν. καλὸν γὰρ
τὸ ἆθλον καὶ ἡ ἐλπὶς μεγάλη. τὸ μὲν οὖν ταῦτα
διισχυρίσασθαι οὕτως ἔχειν, ὡς ἐγὼ διελήλυθα, οὐ
πρέπει νοῦν ἔχοντι ἀνδρί. ὅτι μέντοι ἢ ταῦτ' ἐστιν
(141) ἢ τοιαῦτ' ἄττα, περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκή-
σεις, ἐπείπερ ἀθάνατος ἡ ψυχὴ φαίνεται οὖσα, τοῦτο
καὶ πρέπειν μοὶ δοκεῖ καὶ ἄξιον κινδυνεῦσαι, οἰο-
μένῳ οὕτως ἔχειν. καλὸς γὰρ ὁ κίνδυνος, καὶ χρὴ τὰ
τοιαῦτα ὥσπερ ἐπᾴδειν ἑαυτῷ.

59 Πορφυρίου

Ἡ δὲ τῆς ψυχῆς διαμονὴ καὶ ἀιδιότης ἐν τοῖς μά-
λιστα τῶν πυθαγορικῶν δογμάτων γνώριμόν ἐστι
[1046] πᾶσι καὶ περιβόητον, ὅνγε πρὸς τὸν εἰπόντα "ἔδοξα
κατὰ τοὺς ὕπνους ἰδεῖν τεθνεῶτα τὸν πατέρα" φασὶν
εἰπεῖν "οὐκ ἔδοξας, ἀλλ' εἶδες·" τῶν δὲ παραγγελ-
μάτων ἓν εἶναι, συνδεῖν ὁσημέραι τὸ στρωματόδε-
σμον, ὡς ἀποδημίαν οὖσαν τὴν τελευτήν, καὶ δεῖν
ἀεὶ συνεσκευασμένους ἡμᾶς τὸν καιρὸν περιμένειν
τῆς ἐκεῖσε πορείας· τὸν δὲ ἀναιροῦντα δικαίως πρὸς
τὸ ἀποθνῆσκον τοῦτον τὸν λόγον ἔχειν, ὃν ὁ γεννῶν
ἔχει πρὸς τὸ γεννώμενον. ἑκατέραν γὰρ εἶναι τῆς ψυ-
χῆς μεταβολήν, τὴν μὲν εἰς σῶμα γένεσιν, τὴν δὲ ἀπὸ
σώματος θάνατον προσαγορευομένην.

60 Τοῦ αὐτοῦ

Τὰ δὲ παρ' Ὁμήρῳ περὶ τῆς Κίρκης λεγόμενα
θαυμαστὴν ἔχει τῶν περὶ ψυχὴν θεωρίαν. λέγεται
γὰρ οὕτως

οἳ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς φωνήν τε τρίχας τε
καὶ δέμας· αὐτὰρ νοῦς ἦν ἔμπεδος ὡς τὸ πάρος περ.

[1048] ἔστι τοίνυν ὁ μῦθος αἴνιγμα τῶν περὶ ψυχῆς ὑπό τε
Πυθαγόρου λεγομένων καὶ Πλάτωνος, ὡς ἄφθαρτος
οὖσα τὴν φύσιν καὶ ἀίδιος οὔ τι μὴν ἀπαθὴς οὐδὲ

ἀμετάβλητος, ἐν ταῖς λεγομέναις φθοραῖς καὶ τελευταῖς μεταβολὴν ἴσχει καὶ μετακόσμησιν εἰς ἕτερα σωμάτων εἴδη, καθ' ἡδονὴν διώκουσα τὸ πρόσφορον καὶ οἰκεῖον ὁμοιότητι καὶ συνηθείᾳ βίου διαίτης· ἔνθα δὴ τὸ μετὰ παιδείας ἑκάστῳ καὶ φιλοσοφίας ὄφελος ἀναμνημονεύουσα τῶν καλῶν ἡ ψυχὴ καὶ δυσχεραίνουσα τὰς αἰσχρὰς καὶ παρανόμους ἡδονὰς δύναται κρατεῖν καὶ προσέχειν αὐτῇ καὶ φυλάττειν, μὴ λάθῃ θηρίον γενομένη καὶ στέρξασα σώματος οὐκ εὐφυοῦς οὐδὲ καθαροῦ πρὸς ἀρετὴν φύσιν ἄμουσον καὶ ἄλογον καὶ τὸ ἐπιθυμοῦν ἢ θυμούμενον μᾶλλον ἢ τὸ φρόνιμον αὔξοντος καὶ τρέφοντος. αὐτῆς γὰρ τῆς μετακοσμήσεως εἱμαρμένη καὶ φύσις ὑπὸ Ἐμπεδοκλέους δαίμων ἀνηγόρευται,

σαρκῶν ἀλλογνῶτι περιστέλλουσα χιτῶνι [1050]

καὶ μεταμπίσχουσα τὰς ψυχάς. Ὅμηρος δὲ τὴν ἐν κύκλῳ περίοδον καὶ περιφορὰν παλιγγενεσίας Κίρκην προσηγόρευκεν, ἡλίου παῖδα τοῦ πᾶσαν φθορὰν γενέσει καὶ γένεσιν αὖ πάλιν φθορᾷ συνάπτοντος ἀεὶ καὶ συνείροντος. Αἰαίη δὲ νῆσος ἡ δεχομένη τὸν ἀποθνήσκοντα μοῖρα καὶ χώρα τοῦ περιέχοντος, εἰς ἣν ἐμπεσοῦσαι πρῶτον αἱ ψυχαὶ πλανῶνται καὶ ξενοπαθοῦσι καὶ ὀλοφύρονται καὶ οὐκ ἴσασιν ὅπῃ ζόφος

οὐδ' ὅπῃ ἠέλιος φαεσίμβροτος εἶσ' ὑπὸ γαῖαν.

ποθοῦσαι δὲ καθ' ἡδονὰς τὴν συνήθη καὶ σύντροφον ἐν σαρκὶ καὶ μετὰ σαρκὸς δίαιταν ἐμπίπτουσιν αὖθις εἰς τὸν κυκεῶνα τῆς γενέσεως, μιγνύσης εἰς τὸ αὐτὸ καὶ κυκώσης ὡς ἀληθῶς ἀίδια καὶ θνητὰ καὶ φρόνιμα καὶ παθητὰ καὶ ὀλύμπια καὶ γηγενῆ, θελγόμεναι καὶ μαλασσόμεναι ταῖς ἀγούσαις αὖθις ἐπὶ τὴν γένεσιν ἡδοναῖς, ἐν ᾧ δὴ μάλιστα πολλῆς μὲν εὐτυχίας αἱ ψυχαὶ δέονται πολλῆς δὲ σωφροσύνης, ὅπως μὴ τοῖς κα-

[1052] κίστοις ἐπισπώμεναι καὶ συνενδοῦσαι μέρεσιν ἢ πά-
θεσιν αὐτῶν κακοδαίμονα καὶ θηριώδη βίον ἀμείψω-
(142) σιν. ἡ γὰρ λεγομένη καὶ νομιζομένη τῶν ἐν ᾅδου τρί-
οδος ἐνταῦθά που τέτακται περὶ τὰ τῆς ψυχῆς σχιζο-
μένη μέρη, τὸ λογιστικὸν καὶ θυμοειδὲς καὶ ἐπιθυμη-
τικόν, ὧν ἕκαστον ἀρχὴν ἐξ αὐτοῦ καὶ ῥοπὴν ἐπὶ τὸν
οἰκεῖον βίον ἐνδίδωσι. καὶ οὐκ ἔτι ταῦτα μῦθος οὐδὲ
ποίησις, ἀλλ' ἀλήθεια καὶ φυσικὸς λόγος. ὧν μὲν γὰρ
ἐν τῇ μεταβολῇ καὶ γενέσει τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐξανθοῦν
ἐπικρατεῖ καὶ δυναστεύει, τούτοις εἰς ὀνώδη σώματα
καὶ βίους θολεροὺς καὶ ἀκαθάρτους ὑπὸ φιληδονίας
καὶ γαστριμαργίας φησὶ γενέσθαι τὴν μεταβολήν.
ὅταν δὲ φιλονοεικίαις σκληραῖς καὶ φονικαῖς ὠμότη-
σιν ἔκ τινος διαφορᾶς ἢ δυσμενείας ἐξηγριωμένον
ἔχουσα παντάπασιν ἡ ψυχὴ τὸ θυμοειδὲς εἰς δευτέραν
γένεσιν ἀφίκηται, πλήρης οὖσα προσφάτου πικρίας
καὶ βαρυφρόνης ἔρριψεν ἑαυτὴν εἰς λύκου φύσιν ἢ
λέοντος, ὥσπερ ὄργανον ἀμυντικὸν τὸ σῶμα τῷ κρα-
τοῦντι προϊεμένη πάθει καὶ περιαρμόσασα. διὸ δεῖ
μάλιστα περὶ τὸν θάνατον ὥσπερ ἐν τελετῇ καθαρεύ-
οντα παντὸς ἀπέχειν πάθους φαύλου τὴν ψυχήν, καὶ
πᾶσαν ἐπιθυμίαν χαλεπὴν κοιμήσαντα, καὶ φθόνους
καὶ δυσμενείας καὶ ὀργὰς ἀπωτάτω τιθέμενον τοῦ
[1054] φρονοῦντος ἐκβαίνειν τοῦ σώματος. οὗτος ὁ χρυσόρ-
ραπις Ἑρμῆς ἀληθῶς ὁ λόγος ἐντυγχάνων καὶ δεικνύων
ἐναργῶς τὸ καλὸν ἢ παντάπασιν εἴργει καὶ ἀπέχει τοῦ
κυκεῶνος, ἢ πιοῦσαν ἐν ἀνθρωπίνῳ βίῳ καὶ ἤθει δια-
φυλάσσει πλεῖστον χρόνον, ὡς ἀνυστόν ἐστι.

61 Τοῦ αὐτοῦ

Πάλιν αἰνιττόμενος ὅτι ταῖς τῶν εὐσεβῶς βεβιω-
κότων ψυχαῖς μετὰ τὴν τελευτὴν οἰκεῖός ἐστι τόπος ὁ
περὶ τὴν σελήνην, ὑπεδήλωσεν εἰπών

ἀλλά σ' ἐς ἠλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης
ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθυς,

ἠλύσιον μὲν πεδίον εἰκότως προσειπὼν τὴν τῆς σελήνης ἐπιφάνειαν ὑφ' ἡλίου καταλαμπομένην "ὅτ' ἀέξεται ἀλίου αὐγαῖς" ὥς φησι Τιμόθεος, πέρατα δὲ γῆς τὰ ἄκρα τῆς νυκτός, ἣν σκιὰν τῆς γῆς εἶναι λέγουσιν οἱ μαθηματικοί, πολλάκις ἐπιψαύουσαν τῆς σελήνης, [1056] ὡς τοῦτο τῆς γῆς πέρας ἐχούσης, οὗ τῇ σκιᾷ μακρότερον οὐκ ἐξικνεῖται.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Τιμαίου [p. 42] 62

Πρῶτον μὲν οὖν αἴσθησιν ἀναγκαῖον εἴη μίαν πᾶσιν ἐκ βιαίων παθημάτων σύμφυτον γίγνεσθαι, δεύτερον δὲ ἡδονῇ καὶ λύπῃ μεμιγμένον ἔρωτα, πρὸς δὲ τούτοις φόβον τε καὶ θυμὸν ὅσα τε ἑπόμενα αὐτοῖς καὶ ὁπόσα ἐναντίως πέφυκε διεστηκότα. ὧν εἰ μὲν κρατήσοιεν, δίκῃ βιώσοιντο, κρατηθέντες δὲ ἀδικίᾳ. καὶ ὁ μὲν εὖ τὸν προσήκοντα χρόνον βιοὺς πάλιν εἰς τὴν τοῦ ξυννόμου πορευθεὶς οἴκησιν ἄστρου βίον εὐδαίμονα ἕξοι· σφαλεὶς δὲ τούτων εἰς γυναικὸς φύσιν ἐν τῇ δευτέρᾳ γενέσει μεταβαλοῖ· μὴ παυόμενός τε ἐν τούτοις ἔτι κακίας τρόπον ὃν κακύνοιτο κατὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς τοῦ τρόπου γενέσεως εἴς τινα τοιαύτην ἀεὶ μεταβαλοῖ θήρειον φύσιν, ἀλλάττων τε οὐ πρότερον πόνων λήξοι, πρὶν τῇ ταὐτοῦ καὶ ὁμοίου περιόδῳ τῇ ἐν αὐτῷ ξυνεπισπώμενος τὸν πολὺν ὄχλον καὶ ὕστερον προσφύντα ἐκ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος καὶ γῆς, θορυβώδη καὶ ἄλλον ὄντα, λόγῳ κρατήσας εἰς τὸ τῆς πρώτης καὶ ἀρίστης ἀφίκοιτο εἶδος ἕξεως.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Γοργίου [p. 523] 63

Ἄκουε δή, φησί, μάλα καλοῦ λόγου, ὃν σὺ μὲν ἡγήσῃ μῦθον, ὡς ἐγῷμαι, ἐγὼ δὲ λόγον. ὡς ἀληθῆ

γὰρ ὄντα σοι λέξω ἃ μέλλω λέγειν. ὥσπερ γὰρ Ὅμηρος λέγει, διενείμαντο τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Πο-
(143) σειδῶν καὶ ὁ Πλούτων, ἐπειδὴ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβον. ἦν οὖν νόμος ὅδε περὶ ἀνθρώπων ἐπὶ Κρόνου, καὶ ἀεὶ καὶ νῦν ἔτι ἐστὶν ἐν θεοῖς, τῶν ἀνθρώπων τὸν μὲν δικαίως τὸν βίον διελθόντα καὶ ὁσίως, ἐπειδὰν τελευτήσῃ, ὡς μακάρων νήσους ἀπιόντα οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτὸς κακῶν, τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τίσεώς τε καὶ δίκης δεσμωτήριον ὃ δὴ τάρταρον καλοῦσιν ἰέναι. τούτων δὲ δικασταὶ ἐπὶ Κρόνου καὶ ἔτι νεωστὶ τοῦ Διὸς τὴν ἀρχὴν ἔχοντος, ζῶντες ἦσαν ζώντων, ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ δικάζοντες ᾗ μέλλοιεν τελευτᾶν. κακῶς οὖν αἱ δίκαι ἐκρίνοντο. ὅ τε οὖν Πλούτων καὶ ἐπιμεληταὶ ἐκ μακάρων νήσων ἰόντες ἔλεγον πρὸς τὸν Δία, ὅτι φοιτῷέν σφισιν ἄνθρωποι ἑκατέρωσε ἀνάξιοι. εἶπεν οὖν ὁ Ζεύς, ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, παύσω τοῦτο γιγνόμενον. νῦν μὲν γὰρ κακῶς αἱ δίκαι δικάζονται· ἀμπεχόμενοι γάρ, ἔφη, οἱ κρινόμενοι κρίνονται. πολλοὶ οὖν, ἦ δ' ὅς, ψυχὰς πονηρὰς ἔχοντες ἠμφιεσμένοι εἰσὶ σώματά τε καλὰ καὶ γένη καὶ πλούτους, καὶ ἐπειδὰν ἡ κρίσις ᾖ, ἔρχονται αὐτοῖς πολλοὶ μάρτυρες, μαρτυρήσοντες ὡς δικαίως βεβιώκασιν. οἱ οὖν δικασταὶ ὑπό τε τούτων ἐκπλήττονται καὶ ἅμα καὶ αὐτοὶ ἀμπεχόμενοι δικάζουσι, πρὸς τῆς ψυχῆς τῆς αὐτῶν ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα καὶ ὅλον τὸ σῶμα προκεκαλυμμένοι. ταῦτα δὲ αὐτοῖς πάντα ἐπίπροσθεν γίγνεται, καὶ τὰ αὐτῶν ἀμφιέσματα καὶ τὰ τῶν κρινομένων. πρῶτον μὲν οὖν, ἔφη, παυστέον ἐστὶ προειδότας αὐτοὺς τὸν θάνατον· νῦν γὰρ προΐσασι. τοῦτο μὲν δὴ καὶ εἴρηται τῷ Προμηθεῖ, ὅπως ἂν παύσῃ αὐτῶν. ἔπειτα γυμνοὺς κριτέον ἁπάντων τούτων· τεθνεῶτας γὰρ δεῖ κρίνεσθαι. καὶ τὸν κριτὴν δεῖ

γυμνὸν εἶναι τεθνεῶτα, αὐτῇ τῇ ψυχῇ αὐτὴν τὴν ψυχὴν θεωροῦντα ἐξαίφνης ἀποθανόντος ἑκάστου, ἔρημον πάντων τῶν συγγενῶν καὶ καταλιπόντα ἐπὶ τῆς γῆς πάντα ἐκεῖνον τὸν κόσμον, ἵνα δικαία ἡ κρίσις ᾖ. ἐγὼ μὲν οὖν, ἐγνωκὼς πρότερος ἢ ὑμεῖς, ἐποιησάμην δικαστὰς υἱεῖς ἐμαυτοῦ Μίνω τε καὶ Ῥαδάμανθυν, ἕνα δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης Αἰακόν. οὗτοι οὖν ἐπειδὰν τελευτήσωσι, δικάσουσιν ἐν τῷ λειμῶνι ἐν τριόδῳ, ἐξ ἧς φέρετον τὼ ὁδώ, ἡ μὲν εἰς μακάρων νήσους ἡ δ' εἰς τάρταρον· καὶ τοὺς μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας Ῥαδάμανθυς κρινεῖ, τοὺς δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης Αἰακός· Μίνῳ δὲ πρεσβεῖα δώσω ἐπιδιακρίνειν, ἐὰν ἀπόρρητόν τι ᾖ τῷ ἑτέρῳ, ἵνα ὡς δικαιοτάτη ᾖ κρίσις περὶ τῆς πορείας τοῖς ἀνθρώποις.

Πλάτωνος πολιτείας ι΄ [p. 614] 64

Ἀλλ' οὐ μέντοι σοί, ἦν δ' ἐγώ, Ἀλκίνου γε ἀπόλογον ἐρῶ, ἀλλ' ἀλκίμου μὲν ἀνδρός, Ἠρὸς τοῦ Ἀρμενίου τὸ γένος Παμφύλου· ὅς ποτε ἐν πολέμῳ τελευτήσας, ἀναιρεθέντων δεκαταίων τῶν νεκρῶν ἤδη διεφθαρμένων, ὑγιὴς μὲν ἀνῃρέθη, κομισθεὶς δὲ οἴκαδε μέλλων θάπτεσθαι δωδεκαταῖος ἐπὶ τῇ πυρᾷ κείμενος ἀνεβίω, ἀναβιοὺς δ' ἔλεγεν ἃ ἐκεῖ ἴδοι. ἔφη δέ· ἐπειδὴ οὗ ἐκβῆναι τὴν ψυχήν, πορεύεσθαι μετὰ πολλῶν καὶ ἀφικνεῖσθαι σφᾶς εἰς τόπον τινὰ δαιμόνιον, ἐν ᾧ τῆς τε γῆς δύο εἶναι χάσματε ἐχομένω ἀλλήλοιν καὶ τοῦ οὐρανοῦ αὖ ἐν τῷ ἄνω, ἀλλὰ κατ' ἀντικρύ. δικαστὰς μεταξὺ τούτων καθῆσθαι· οὓς ἐπειδὴ δικάσειαν, τοὺς μὲν δικαίους κελεύειν πορεύεσθαι τὴν εἰς δεξιάν τε καὶ ἄνω διὰ τοῦ οὐρανοῦ, σημεῖα περιαστράψαντας τῶν δεδικασμένων ἐν τῷ πρόσθεν· τοὺς δὲ ἀδίκους τὴν εἰς ἀριστεράν τε καὶ κάτω, ἔχοντας καὶ τούτους ἐν τῷ ὄπισθεν σημεῖα πάντων ὧν ἔπραξαν.

ἑαυτοῦ δὲ προσελθόντος εἰπεῖν ὅτι δέοι αὐτὸν ἄγγελον ἀνθρώποις γενέσθαι τῶν ἐκεῖ, καὶ διακελεύοιντό οἱ ἀκούειν τε καὶ θεᾶσθαι πάντα τὰ ἐν τῷ τόπῳ. ὁρᾶν δὴ ταύτῃ μὲν καθ' ἑκάτερον τὸ χάσμα τοῦ οὐρανοῦ τε καὶ τῆς γῆς ἀπιούσας τὰς ψυχάς, ἐπειδὴ αὐταῖς δικασθείη· κατὰ δὲ τὼ ἑτέρω ἐκ μὲν τοῦ ἀνιέναι ἐκ τῆς γῆς μεστὰς αὐχμοῦ τε καὶ κόνεως, ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου καταβαίνειν ἑτέρας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καθαράς· καὶ τὰς ἀεὶ ἀφικνουμένας ὥσπερ ἐκ πολλῆς πορείας φαίνεσθαι ἥκειν καὶ ἀσμένας εἰς τὸν λειμῶνα ἀπιούσας οἷον ἐν πανηγύρει κατασκηνοῦσθαι, καὶ ἀσπάζεσθαί τε ἀλλήλας ὅσαι γνώριμοι καὶ πυνθάνεσθαι τάς τε ἐκ τῆς γῆς οἰκούσας παρὰ τῶν ἑτέρων τὰ ἐκεῖ, τὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ παρ' ἐκείναις. διηγεῖσθαι δὲ ἀλλήλαις, τὰς μὲν ὀδυρομένας τε καὶ κλαούσας, ἀναμιμνησκομένας ὅσα τε καὶ οἷα πάθοιεν καὶ ἴδοιεν ἐν τῇ ὑπὸ γῆς πορείᾳ (εἶναι δὲ τὴν πορείαν χιλιέτιν), τὰς δ' αὖ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εὐπαθείας διηγεῖσθαι καὶ θέας ἀμηχάνους τὸ κάλλος. τὰ μὲν οὖν πολλά, ὦ Γλαύκων, πολλοῦ χρόνου διηγήσασθαι· τὸ δ' οὖν κεφάλαιον ἔφη τόδε εἶναι, ὅσα πώποτέ τινα ἠδίκησαν καὶ ὅσους ἕκαστοι, ὑπὲρ ἁπάντων δίκην δεδωκέναι ἐν μέρει, ὑπὲρ ἑκάστου δεκάκις. τοῦτο δ' εἶναι κατὰ ἑκατονταετηρίδα ἑκάστην, ὡς βίου ὄντος τοσούτου ἀνθρωπίνου· ἵνα δεκαπλάσιον τὸ ἔκτισμα τοῦ ἀδικήματος ἐκτίνοιεν· καὶ οἷον εἴ τινες πολλοῖς θανάτων ἦσαν αἴτιοι, ἢ πόλεις προδόντες ἢ στρατόπεδα καὶ εἰς δουλείας ἐμβεβληκότες ἤ τινος ἄλλης κακουχίας μεταίτιοι, πάντων τούτων δεκαπλασίας ἀλγηδόνας κομίσαιντο· καὶ αὖ εἴ τινας εὐεργεσίας εὐεργετηκότες καὶ δίκαιοι καὶ ὅσιοι γεγονότες εἶεν, κατὰ ταὐτὰ τὴν ἀξίαν κομίζοιντο. τῶν δὲ εὐθὺς γενομένων καὶ ὀλίγων χρόνων βιούντων

πέρι ἄλλα ἔλεγεν οὐκ ἄξια μνήμης. εἰς δὲ θεοὺς ἀσεβείας τε καὶ εὐσεβείας καὶ γονέας καὶ αὐτόχειρας φόνου, μείζους ἔτι τοὺς μισθοὺς διηγεῖτο. ἔφη γὰρ δὴ παραγενέσθαι ἐρωτωμένῳ ἑτέρῳ ὑπὸ ἑτέρου ὅπου εἴη Ἀρδιαῖος ὁ μέγας. ὁ δὲ Ἀρδιαῖος οὗτος τῆς Παμφυλίας ἔν τινι πόλει τύραννος ἐγεγόνει, ἤδη χιλιοστὸν ἔτος εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον, γέροντά τε πατέρα ἀποκτείνας καὶ πρεσβύτερον ἀδελφόν, ἄλλα τε πολλὰ καὶ ἀνόσια εἰργασμένος, ὡς ἔλεγεν. ἔφη οὖν τὸν ἐρωτώμενον εἰπεῖν, οὐχ ἥκει, φάναι, οὐδ' ἂν ἥξοι δεῦρο. ἐθεασάμεθα γὰρ οὖν δὴ καὶ τοῦτο τῶν δεινῶν θεαμάτων. ἐπειδὴ ἐγγὺς τοῦ στομίου ἦμεν μέλλοντες ἀνιέναι καὶ τἆλλα πάντα πεπονθότες, ἐκεῖνον τότε κατείδομεν ἐξαίφνης καὶ ἄλλους σχεδόν τι αὐτῶν τοὺς πλείστους τυράννους. ἦσαν δὲ καὶ ἰδιῶταί τινες τῶν μεγάλα ἡμαρτηκότων· οὓς οἰομένους ἤδη ἀναβήσεσθαι οὐκ ἐδέχετο τὸ στόμιον, ἀλλ' ἐμυκᾶτο, ὁπότε τις τῶν οὕτως ἀνιάτως ἐχόντων εἰς πονηρίαν, ἢ μὴ ἱκανῶς δεδωκὼς δίκην ἐπιχειροίη ἀνιέναι. ἐνταῦθα ἄνδρες, ἔφη, ἄγριοι διάπυροι ἰδεῖν παρεστῶτες καὶ καταμανθάνοντες τὸ φθέγμα τοὺς μὲν ἰδίᾳ λαβόντες ἦγον, τὸν δὲ Ἀρδιαῖον καὶ ἄλλους συμποδίσαντες χεῖράς τε καὶ πόδας καὶ κεφαλήν, καταβαλόντες καὶ ἐκδείραντες, εἷλκον παρὰ τὴν ὁδὸν ἐκτὸς ἐπ' ἀσπαλάθων κάμπτοντες, καὶ τοῖς ἀεὶ παριοῦσι σημαίνοντες ὧν ἕνεκά τι, καὶ ὅτι εἰς τὸν τάρταρον ἐκπεσούμενοι ἄγοιντο. ἔνθα δὴ φόβων πολλῶν καὶ παντοδαπῶν σφισι γεγονότων τοῦτον ὑπερβάλλειν μὴ γένοιτο ἑκάστῳ τὸ φθέγμα ὅτε ἀναβαίνοι καὶ ἀσμενέστατα σιγήσαντος ἀναβῆναι. καὶ τὰς μὲν δὴ δίκας τε καὶ τιμωρίας τοιαύτας τινὰς εἶναι, καὶ αὖ τὰς εὐεργεσίας ταύτας ἀντιστρόφους. ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἐν τῷ λειμῶνι

ἑκάστοις ἑπτὰ ἡμέραι γένοιντο, ἀναστάντας ἐντεῦθεν δεῖν τῇ ὀγδόῃ πορεύεσθαι καὶ ἀφικνεῖσθαι τεταρταίους. ὅθεν καθορᾶν ἄνωθεν διὰ παντὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς τεταμένον φῶς εὐθὺ οἷον κίονα μάλιστα τῇ ἴριδι προσφερές, λαμπρότερον δὲ καὶ καθαρώτερον. εἰς ὃ ἀφικέσθαι προελθόντας ἡμερησίαν ὁδόν, καὶ ἰδεῖν αὐτόθι κατὰ μέσον τὸ φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὰ ἄκρα αὐτοῦ τῶν δεσμῶν τεταμένα.

65 (143) [Ἰαμβλίχου περὶ ψυχῆς]

Πλωτῖνος δὲ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν πλατωνικῶν ἀπόθεσιν τῶν παθῶν καὶ τῶν μορφωτικῶν διαγνώσεων δόξης τε πάσης ὑπεροψίαν τε καὶ τῶν ἐνύλων διανοήσεων ἀπόστασιν πλήρωσίν τε ἀπὸ νοῦ καὶ τοῦ ὄντος ἀφομοίωσίν τε τοῦ κατανοουμένου πρὸς τὸ κα-
[1058] τανοοῦν τὴν τελεωτάτην κάθαρσιν ὑπολαμβάνουσιν. ἔνιοι δὲ καὶ τούτων πολλάκις ἀποφαίνονται περὶ τὴν ἄλογον ψυχὴν καὶ τὸν δοξαστικὸν λόγον ἐφίεσθαι τὴν κάθαρσιν, τὸν δὲ λόγον αὐτὸν τὸν οὐσιώδη καὶ τὸν νοῦν τῆς ψυχῆς ἀεὶ ὑπερέχειν τοῦ κόσμου καὶ συνῆφθαι τοῖς νοητοῖς αὐτὸν καὶ οὐδέποτε δεῖσθαι τελειώσεως καὶ ἀπολύσεως τῶν περιττῶν. ἀλλὰ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο διελώμεθα, ὑπὸ τίνων ἕκαστα τούτων ἐπιτελεῖται, τὸ τῆς κρίσεως λέγω, τὸ τῆς δίκης ἔργον, τὸ τῆς καθάρσεως. ὡς μὲν δὴ οἱ πλεῖστοι πυθαγόρειοι καὶ πλατωνικοὶ λέγουσιν, ὑπ' αὐτῶν τῶν μεριστῶν ψυχῶν· ὡς δὲ οἱ ἀκριβέστεροι ἐν αὐτοῖς, ὑπὸ τῶν καθολικωτέρων καὶ τελειοτέρων ψυχῶν καὶ τῆς μιᾶς καὶ ὅλης ψυχῆς καὶ τῆς τάξεως τοῦ παντὸς καὶ τοῦ νοῦ τοῦ βασιλεύοντος καὶ τῆς ὅλης διακοσμήσεως· ὡς δὲ
[1060] οἱ ἀρχαιότεροι διατείνονται, ὑπὸ τῶν ἐμφανῶν θεῶν καὶ μάλιστα δὴ πάντων ἡλίου, τῶν τε δημιουργικῶν αἰτιῶν τῶν ἀφανῶν τῶν τε κρειττόνων γενῶν πάν-

των, ἡρώων φημὶ καὶ δαιμόνων καὶ ἀγγέλων καὶ θεῶν, ἐξηγουμένων αὐτῶν τῆς ὅλης συστάσεως. τί ποτε οὖν αὐτῶν ἐστι τὸ τέλος, οὗ ἕνεκα πρώτως αὐτῶν ὑφεστήκασι; κρίσεως μέν, ἄμικτος καθαρότης τῶν ἀγαθῶν χωριστή τε αὐτῶν τῶν καλῶν τελεότης ἀφεστηκυῖα τὸ παράπαν ἀπὸ τῶν ἀτελῶν, ὑπερβολή τε ἐξῃρημένη τῶν κρειττόνων αὐτὴ ἑαυτῇ, πρὸς ἣν οὐδὲν δύναται συντάττεσθαι τῶν χειρόνων. οὐδέποτε δὲ κατὰ ταῦτα τοῖς παλαιοτέροις ἀρέσκει τὰ κεφάλαια αὐτῆς, ἄλλοις δ' ἂν ἴσως εὐταξία καὶ διάστασις τοῦ χείρονος ἀπὸ τοῦ βελτίονος καὶ τὰ τοιαῦτα μᾶλλον ἂν δόξειεν εἶναι κυριώτερα τῆς ὠφελείας αὐτῆς αἴτια. δίκης δ' ἂν εἴη τὸ δέον ἐν τῷ τὰ βελτίονα τῶν χειρόνων ἐπικρατεῖν, καὶ ἐν τῷ τὸ κακὸν κωλύειν καὶ ἀνατρέπειν καὶ ἀφανίζειν τὸ παράπαν, καὶ ἐν τῷ τὴν ἀνάλογον καὶ κατ' ἀξίαν ἰσότητα τοῖς πᾶσιν ἀπεργάζεσθαι. πρὸς δὴ ταῦτα τὰ δοκοῦντα τοῖς πρεσβυτέροις οἳ μὲν τὴν κατ' ἀριθμὸν ἰσότητα ἢ πολλαπλασίωσιν, [1062] (144) οἳ δὲ τὸ ἀντιπάσχειν τὰ αὐτὰ ἅπερ οἱ δράσαντες προηδίκησαν, οἳ δὲ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς κακίας, οἳ δὲ ἄλλο τι τοιοῦτον ὑποτίθενται ἀπ' αὐτῆς τὸ λυσιτελοῦν, καὶ περὶ ταύτας τὰς αἱρέσεις ἑλίσσονται οἱ πολλοὶ πλατωνικοὶ καὶ πυθαγόρειοι. καὶ μὴν τῆς γε καθάρσεως, ἀφαίρεσις τῶν ἀλλοτρίων, ἀπόδοσις τῆς οἰκείας οὐσίας, τελειότης, ἀποπλήρωσις, αὐτάρκεια, ἄνοδος ἐπὶ τὴν γεννησαμένην αἰτίαν, συναφὴ πρὸς τὰ ὅλα τῶν μερῶν, δόσις ἀπὸ τῶν ὅλων εἰς τὰ μεριστὰ δυνάμεως καὶ ζωῆς καὶ ἐνεργείας καὶ τὰ τοιαῦτα νοείσθω ὡς πάντων χρησιμώτατα. οἳ δὲ οὐ πείθονται τοῖς ἀρχαιοτέροις ταῦτα προστησαμένοις αὐτῆς τὰ ὄντως συμφέροντα, λύσιν δὲ ἀπὸ σώματος καὶ ἀπαλλαγὴν τῶν καταδεσμῶν καὶ φθορᾶς ἐλευθέρωσιν καὶ γενέσεως

ἄφεσιν καὶ τὰ τοιαῦτα σμικρὰ τέλη προΐστανται αὐτῆς, ὡς τὰ προέχοντα τῶν ὅλων, ἐν οἷς εἰσὶν οἱ πολλοὶ πλατωνικοὶ καὶ πυθαγόρειοι, ἄλλοι κατ' ἄλλας αἱρέσεις διεστηκότες.

ἔτι δὲ τὰ πέρατα τῶν τριῶν τούτων διελώμεθα, μέχρι πόσου δή τινος ἀποτελευτᾷ αὐτῶν ἕκαστον. κρίνονται μὲν δὴ μέχρι τοῦδε αἱ ψυχαὶ μέχρι ὅσον συντάττονται εἰς τὴν γένεσιν καὶ τοῦ παντὸς οὐκ ἀφί-
[1064] στανται καὶ συμμίγνυνταί πως πρὸς τὰ διαφέροντα. αἱ δὲ ἀφέμεναι ἀπόλυτοι καὶ ἀμιγεῖς καὶ ἀδέσποτοι παντελῶς καὶ αὐταὶ ἑαυτῶν οὖσαι καὶ πεπληρωμέναι τῶν θεῶν ὁμοῦ καὶ τῆς κρίσεως παντάπασιν ἀπελύθησαν. οὐ μὴν ἔτι γε τοῖς ἀρχαιοτέροις περὶ τοῦδε συμφωνοῦσιν οἱ πλατωνικοὶ καὶ πυθαγόρειοι, πάσας δὲ αὐτὰς ὑπάγουσιν ὑπὸ τὴν κρίσιν. ὡσαύτως δὴ οὖν καὶ περὶ τῆς δίκης οἱ μὲν παλαιότεροι τὰς ἀχράντους ψυχὰς καὶ τὰς ὁμονοητικῶς συναφθείσας τοῖς θεοῖς ἐντεῦθεν ἤδη τοῖς θεοῖς ἐντιθέασι, καὶ ἐκβαινούσας τῶν σωμάτων ἄνευ τῆς δίκης ἀνάγουσιν εἰς τοὺς θεούς· οἱ δὲ πλατωνικοὶ πάσας μετὰ τὴν δίκην εἰς τὴν οὐσίαν ἀπὸ τῆς γενέσεως ἀπολύουσι. γένοιτο δ' ἂν καὶ περὶ τῆς καθάρσεως ἡ αὐτὴ ἀμφισβήτησις. οἱ γὰρ αὐτοὶ μὲν ἄνδρες καὶ ταύτης ὑπερέχειν φασὶ τὰς ψυχὰς ὅσαι θεοῖς συνάπτονται. οἱ δ' ἄλλοι πάλιν οἱ μὲν περιόδους τῆς ψυχῆς περικοσμίους καθάρσεως εἶναι διατάττονται, ὥσπερ τινὲς πλατωνικοί, οἱ δὲ καὶ τούτων αὐτὴν ὑπερέχουσαν προτάττουσιν, ὥσπερ δὴ λέγει Πλωτῖνος.

67 Ἐν ταυτῷ

Περὶ τῆς ἐπικαρπίας τῶν ψυχῶν, ἣν κομίζονται εἰσαῦθις, ἐπειδὰν ἐξέλθωσι τοῦ σώματος εἰς ἀγγέλους δὲ καὶ ἀγγελικὰς ψυχὰς [ἔλθωσι], τὸ ὅλον δὴ τοῦτο οἱ

πρεσβύτεροι . . . καὶ τηροῦσι μὲν αὐτὴν ἐπὶ τῆς οἰκείας τάξεως Πλούταρχος καὶ Πορφύριος καὶ οἱ πα- [1066] λαιότεροι, Πλωτῖνος δὲ πάντων τούτων αὐτὴν ἀφίστησιν. οἱ δ' ἀρχαιότεροι παραπλησίαν τοῖς θεοῖς κατὰ νοῦν διάθεσιν ἀγαθοειδῆ καὶ προστασίαν τῶν τῇδε αὐτῇ ἀπονέμουσι καλῶς. Πορφύριος δὲ καὶ τοῦτο ἀπ' αὐτῆς ἀφαιρεῖ. τῶν δὲ πρεσβυτέρων τινὲς ὑπερέχειν μὲν αὐτὴν λογισμοῦ φασι, τὰ δὲ ἔργα αὐτῆς οὕτω διηκριβωμένα ἀφορίζονται, ὡς οὐκ ἂν ἐξεύροι τῶν λογισμῶν ὁ καθαρὸς καὶ τελειότατος. Πορφύριος δὲ αὐτὰς ἀφαιρεῖ παντάπασιν ἀπὸ τῆς ἀδεσπότου ζωῆς, ὡς οὔσας συμφυεῖς τῇ γενέσει καὶ πρὸς ἐπικουρίαν δοθείσας τοῖς συνθέτοις ζῴοις. ὁ δὲ παρὰ Πλάτωνι Τίμαιος ᾗπερ ἐσπάρησαν διαφερόντως ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ ἄλλαι μὲν εἰς ἥλιον ἄλλαι δὲ εἰς γῆν, ταύτῃ καὶ τὴν ἄνοδον αὐτὰς ἀνάγει, μὴ ὑπερβαίνουσαν τὸν ὅρον ἑκάστην τῆς οἰκείας [τάξεως] πρὸς τῆς δημιουργικῆς καταβολῆς. ἕνωσιν μὲν οὖν καὶ ταυτότητα ἀδιάκριτον τῆς ψυχῆς πρὸς τὰς ἑαυτῆς ἀρχὰς πρεσβεύειν φαίνεται Νουμήνιος, σύμφυσιν δὲ καθ' ἑτέραν οὐσίαν οἱ πρεσβύτεροι διασῴζουσι. καὶ ἀνα- [1068] λύσει μὲν ἐκεῖνοι συντάξει δὲ οὗτοι προσεοίκασι, καὶ οἳ μὲν ἀδιορίστῳ συναφῇ οἳ δὲ διωρισμένῃ χρῶνται. οὐ μέντοι κρατεῖται ὁ διορισμὸς αὐτῶν ὑπὸ τοῦ κόσμου ἢ κατέχεται ὑπὸ τῆς φύσεως, ὥσπερ τινὲς τῶν πλατωνικῶν ὑπειλήφασιν· ἀνεῖται δὲ πάντῃ ἀφ' ὅλων (145) ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀχωρίστων οὐσιῶν τουτὶ νοοῦμεν. οἱ δὲ περὶ Πορφύριον ἄχρι τῶν ἀνθρωπίνων βίων, τὸ δ' ἀπὸ τούτου ψυχῶν ἄλλο εἶδος τὸ ἀλόγιστον ὑποτίθενται. ἔτι τοίνυν Πορφύριος μὲν ἀφομοιοῖ τὴν ψυχὴν τοῖς πᾶσι μένουσαν καθ' ἑαυτὴν ἥτις ἐστί, κατὰ δὲ τοὺς πλατωνικοὺς ἐπιμελοῦνται τῶν ἀψύχων. ἀπο-

λυθεῖσαι δὲ τῆς γενέσεως κατὰ μὲν τοὺς παλαιοὺς συνδιοικοῦσι τοῖς θεοῖς τὰ ὅλα, κατὰ δὲ τοὺς πλατωνικοὺς θεωροῦσιν αὐτῶν τὴν τάξιν, καὶ ἀγγέλοις ὡσαύτως κατ' ἐκείνους μὲν συνδημιουργοῦσι τὰ ὅλα κατὰ δὲ τούτους συμπεριπολοῦσιν.

68 Ἑρμοῦ. *Λόγος Ἴσιδος πρὸς Ὧρον.* [Patrit. p. 34b]

[1070] Θαυμαστῶς, εἶπεν Ὧρος, ἕκαστά μοι διηγήσω ὦ μέγα δυναμένη τεκοῦσα Ἶσι ὑπὲρ τῆς θαυμαστῆς ψυχοποιίας τοῦ θεοῦ, καὶ θαυμάζων διατελῶ· οὔπω δέ μοι ἀπήγγειλας ποῖ τῶν σωμάτων ἀπολυθεῖσαι χωροῦσιν αἱ ψυχαί; βούλομαι οὖν καὶ τῆς θεωρίας ταύτης μύστης γενόμενος εὐχαριστῆσαί σοι μόνη ἀθάνατε μῆτερ. καὶ εἶπεν Ἶσις· πρόσεχε παῖ, ἀναγκαιοτάτη γὰρ ζήτησις αὕτη. τὸ συνεστὸς καὶ μὴ ἀφανιζόμενον χῶρον ἔχει. ἀλλ' ὧδε γὰρ ἐρεῖ λόγος ἐμός. οὐ γάρ, ὦ θαυμαστὲ καὶ μεγάλου πατρὸς Ὀσίρεως μέγα τέκνον, ἀκρίτως καὶ ὁρμηδὸν τῶν σωμάτων προελθοῦσαι εἰς ἀέρα ἀναλύονταί τε καὶ διασκεδάννυνται μετὰ τοῦ ἄλλου ἀπείρου πνεύματος, ὥστε οὐκ ἔτι δύνασθαι πάλιν τὰς αὐτὰς οὔσας εἰς σώματα παλινδρομῆσαι, ἀλλὰ μηδὲ εἰς ἐκεῖνον ἔτι τὸν χῶρον ὅθεν ἦλθον τὸ πρότερον ἀναστρέφειν· καθάπερ οὐδὲ τὸ λαμβανόμενον ἐκ τῶν κάτω ἀγγείων ὕδωρ εἰς τοὺς αὐτοὺς [1072] τόπους ὅθεν ἐλήφθη ἐπιχεῖν ἐστὶ δυνατόν, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸ παραυτίκα λαμβανόμενον τὴν ἰδίαν λαμβάνει χώραν, πλὴν ἀναμίγνυται τῷ παντὶ τοῦ ὕδατος χύματι. ἀλλ' οὐκ ἔχει οὕτως ὦ μεγαλόφρων Ὧρε. μύστης δὲ ὥσπερ τις ἀθανάτου φύσεως καὐτὴ τυγχάνουσα καὶ ὡδευκυῖα διὰ τοῦ πεδίου τῆς ἀληθείας διεξελεύσομαί σοι τῶν ὄντων τὸ καθ' ἕκαστον, ἐκεῖνό σοι φήσασα πρῶτον, ὡς δὴ τὸ ὕδωρ σῶμά ἐστιν ἀλο-

γον ἐκ πολλῶν συγκριμάτων παρατεθλιμμένον εἰς χύσιν, ἡ δὲ ψυχὴ πρᾶγμα ἰδιοφυές, τέκνον, καὶ βασιλικὸν καὶ ἔργον τῶν τοῦ θεοῦ χειρῶν τε καὶ νοῦ, αὐτό θ' ἑαυτῷ εἰς νοῦν ὁδηγούμενον. τὸ τοίνυν ἐξ ἑνὸς καὶ οὐκ ἐξ ἄλλου ἀδύνατον ἑτέρῳ ἀναμιγῆναι· ὅθεν δεῖ καὶ τὴν πρὸς τὸ σῶμα αὐτῆς σύνοδον ἁρμονίαν θεοῦ ὑπὸ ἀνάγκης γενομένην εἶναι. ὅτι δὲ οὔτε εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον χυδαίως οὔτε εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ ἑκάστη ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀναπέμπεται χώραν, φανερὸν καὶ ἐξ ὧν ἔτι ἐν τῷ σώματι οὖσα καὶ τῷ πλάσματι πάσχει, παρὰ τὴν ἰδίαν φύσιν πεπαχυμμένη. ἀλλὰ καὶ πρόσχες ὦ περιπόθητε Ὧρε τῷ λεγομένῳ ὁμοιώματι. φέρε γὰρ εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ συσχετήριον ἐγκεκλεῖσθαι ἀνθρώπους τε καὶ ἀετοὺς καὶ περιστερὰς καὶ κύκνους καὶ ἱέρακας καὶ χελιδόνας καὶ στρου- [1064] θοὺς καὶ μυίας καὶ ὄφεις καὶ λέοντας καὶ παρδάλεις καὶ λύκους καὶ κύνας καὶ λαγωοὺς καὶ βόας καὶ ποίμνια καί τινα τῶν τῆς κοινότητος ἐχομένων ζῴων, οἱονεὶ φώκας καὶ ἐνύδρεις καὶ χελώνας καὶ τοὺς ἡμετέρους κροκοδείλους, ἔπειτα τούτους ὦ τέκνον ὑπὸ μίαν ῥοπὴν ἀπολυθῆναι τοῦ συσχετηρίου, οὐ πάντως τραπήσονται ὁ μὲν ἄνθρωπος εἴς τε ἀγορὰς καὶ στεγάς; ὁ δὲ ἀετὸς εἰς τὸν αἰθέρα ὅπου καὶ φύσιν ἔχει διαιτᾶσθαι; αἱ δὲ περιστεραὶ εἰς τὸν πλησίον ἀέρα; οἱ δὲ ἱέρακες ὑπεράνω τούτων; αἱ δὲ χελιδόνες οὐχ ἧ ἂν οἰκῶσιν ἄνθρωποι; οἱ δὲ στρουθοὶ περὶ τὰ καρποφόρα τῶν δένδρων; οἱ δὲ κύκνοι ὅπου ἔξεστιν αὐτοῖς ᾄδειν; αἱ δὲ μυῖαι περὶ αὐτὴν τὴν γῆν τοσοῦτον αὐ- (146) τῆς ἀπέχουσαι ὅσον ἀναβῆναι δύνανται ἀνθρώπων τῇ ὀσμῇ; ἀνθρωπόλιχνον γὰρ ἰδίως ὦ τέκνον ἐστὶν ἡ μυῖα καὶ χαμαιπετές. οἱ δὲ λέοντες καὶ παρδάλεις οὐκ ἐπὶ τὰ ὄρη; οἱ δὲ λύκοι ἐπὶ τὰς ἐρημίας; οἱ δὲ κύνες

κατ' ἴχνος ἀνθρώπων, οἱ λαγωοὶ δ' εἰς δρυμοὺς καὶ
βόες εἰς αὐλιστήρια καὶ πεδία καὶ εἰς τὰς νομὰς τὰ
ποίμνια; οἱ δὲ ὄφεις εἰς τὰ μύχια τῆς γῆς; αἱ φῶκαι
δὲ καὶ χελῶναι μετὰ τῶν ὁμοίων εἰς βάθη καὶ νάματα,
ὡς μὴ πεδιάδος γῆς στεροῖντο μηδὲ τοῦ συγγενοῦς
ἀπολειφθεῖεν ὕδατος, ἑκάστου εἰς τὴν οἰκείαν χώραν
ὑπὸ τοῦ ἔνδον κριτηρίου ἀνατρεπομένου; οὕτως ἑκά-
[1076] στη ψυχὴ καὶ ἀνθρωπευομένη καὶ ἄλλως ἐπιγεῖζουσα
οἶδεν ὅποι πορευτέον ἐστὶν αὐτῇ, πλὴν εἰ μή τις τῶν
τυφωνικῶν ὦ τέκνον παρελθὼν λέγοι ὅτι δυνατὸν
ταῦρον μὲν ἐν βυθῷ ἐν δ' ἀέρι χελώνην διαζῆν. εἰ
δὴ τοῦτο πάσχουσι σαρκικαὶ καὶ αἵματι βεβαπτισμέ-
ναι, ὡς μηδὲν παρὰ τάξιν πράσσειν κἂν κολάζωνται
(κόλασις γὰρ αὐταῖς ἡ ἐνσωμάτωσις), πόσου πλέον
βαπτισμοῦ καὶ κολάσεως . . . καὶ ἐλευθερίας ἰδίας
μετασχοῦσαι; ἔχει δὲ ἡ διάταξις ἡ ἱερωτάτη οὕτως.
ἤδη ποτὲ ἄνω μεγαλοφυέστατε παῖ βλέπε ψυχῶν δια-
τάξεις· τὸ ἀπ' οὐρανοῦ κορυφῆς μέχρι σελήνης θεοῖς
καὶ ἄστροις καὶ τῇ ἄλλῃ προνοίᾳ σχολάζει, τὸ δὲ ἀπὸ
σελήνης ὦ τέκνον ἐφ' ἡμᾶς ψυχῶν ἐστιν οἰκητήριον.
ἔχει μέντοι ἐν ἑαυτῷ ὁδὸν ὁ τοσοῦτος ἀήρ, ὃν ἄνεμον
καλεῖν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν, ἴδιον μέγεθος ἐν ᾧ κινεῖται
πρὸς ἀνάψυξιν τῶν ἐπιγείων, ὃ δὴ καὶ ὕστερον ἐρῶ·
κατ' οὐδένα μέντοι τρόπον πρὸς ἑαυτὸν κινούμενος
ἐμπόδιον γίνεται ψυχαῖς· κινουμένου γὰρ τούτου ἔξον
ψυχαῖς ἀνάσσειν καὶ κατάσσειν, ὡς ἂν τύχῃ, ἀδιακω-
[1078] λύτως. ῥέουσι γὰρ δι' αὐτοῦ ἀμιγῶς καὶ ἀκολλητὶ ὡς
δι' ἐλαίου ὕδωρ. τὸ δὲ διάστημα τοῦτο ὦ τέκνον Ὧρε
μοιρῶν μέν ἐστι γενικῶν τεσσάρων, εἰδικῶν δὲ χω-
ρῶν ἑξήκοντα. ὧν ἡ μὲν ἀπὸ γῆς ἄνω χωρῶν ἐστι τεσ-
σάρων, ὡς τὴν γῆν κατά τινας λόφους καὶ ἀκρωρείας
ἀνατεῖναι καὶ φθάνειν ἄχρι τοσούτου· ὑπὲρ γὰρ ταύ-

τας αὐτὴν ἀναβῆναι τὸ ὕψος οὐκ ἔχει φύσιν. ἡ δ' ἀπὸ ταύτης δευτέρα ἐστὶ χωρῶν ὀκτώ, ἐν αἷς γίγνονται ἀνέμων κινήσεις (πρόσεχε παῖ, ἀρρήτων γὰρ ἐπακούεις μυστηρίων), γῆς τε καὶ οὐρανοῦ καὶ παντὸς τοῦ μέσου ἱεροῦ πνεύματος· ὅπου ἡ τοῦ ἀνέμου κίνησις καὶ ἡ τῶν ὀρνέων πτῆσις. ὑπὲρ γὰρ ταύτης οὔτε ἀὴρ κινεῖται οὔτε ζῷον βαστάζει. ἔχει μέντοι παρὰ τῆς φύσεως ταύτην τὴν ἐξουσίαν ὁ ἀὴρ οὗτος, ὥστε καὶ ἐν ταῖς ἰδίαις ἢ χώραις καὶ ἐν ταῖς τῆς γῆς τέτταρσι περιπολεῖ μεθ' ὧν ἔχει ζῴων, τῆς γῆς εἰς τὰς αὐτοῦ ἐπαναβῆναι μὴ δυναμένης. ἡ δὲ τρίτη χωρῶν [1080] ἐστιν ἑκκαίδεκα, ἀέρος λεπτοῦ καὶ καθαροῦ πλήρης. ἡ δὲ τετάρτη ἐστὶ δύο καὶ τριάκοντα, ἐν αἷς ἐστι λεπτότατος καὶ εἰλικρινέστατος ἀήρ, καὶ δι' αὐτῆς διορίζων ἀφ' ἑαυτοῦ τοὺς ἄνω οὐρανοὺς ἐκπύρους ὄντας τὴν φύσιν. καὶ ἔστιν ἡ διάταξις αὕτη κατ' εὐθυτενῆ γραμμὴν ἄνωθεν κάτω, ἀκολλητὶ τὴν φύσιν, ὡς εἶναι μοίρας γενικὰς μὲν τέσσαρας, διαστηματικὰς δὲ δώδεκα, χώρας δὲ ἑξήκοντα. ἐν δὲ ταῖς χώραις ταύταις ἑξήκοντα οὔσαις τὸν ἀριθμὸν οἰκοῦσιν αἱ ψυχαί, ἑκάστη πρὸς ἣν ἔχει φύσιν, μιᾶς μὲν καὶ τῆς αὐτῆς συστάσεως οὖσαι, οὐκέτι δὲ τιμῆς. ὅσῳ γὰρ ἑκάστη τῶν χωρῶν ἀπὸ γῆς ὑπερβέβηκε τῆς ἑτέρας, τοσούτῳ καὶ αἱ ἐν αὐταῖς ψυχαὶ ἑτέρα τὴν ἑτέραν καθ' ὑπεροχὴν λείπει, ὦ τέκνον. τίνες μὲν οὖν εἰς ἑκάτερα τούτων ἀναλύουσι ψυχαί, ἐντεῦθέν σοι πάλιν ὦ μεγαλόδοξε Ὧρε καταλέγειν ἄρξομαι, ἄνωθεν ἐπὶ τὰ πρόσγεια τὴν τάξιν ποιούμενος.

Περὶ ἐμψυχώσεως καὶ μετεμψυχώσεως. 69

Τὸ μεταξὺ γῆς καὶ οὐρανοῦ κεχώρισται τέκνον [1082] Ὧρε πρὸς μέτρον καὶ ἁρμονίαν. αἱ δὲ χῶραι αὗται (147)

ὑπὸ τῶν προγόνων καλοῦνται ὑφ' ὧν μὲν ζῶναι ὑφ' ὧν δὲ στερεώματα ὑπὸ δὲ ἑτέρων πτυχαί. ἐν δὲ ταύταις φοιτῶσιν αἵ τε ἀπολελυμέναι τῶν σωμάτων ψυχαὶ αἵ τε μηδέπω ἐνσωματισθεῖσαι. ἑκάστη δὲ τούτων ὦ τέκνον κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ χώραν ἔχει, ὥστε τὰς μὲν θείας καὶ βασιλικὰς ἐν τῇ ὑπεράνω πάντων κατοικεῖν, τὰς δὲ ἐλαχίστας κατὰ τιμὴν καὶ τὰς ἄλλας ὅσαι εἰσὶ χαμαιπετεῖς ἐν τῇ ὑποκάτω πάντων, τὰς δὲ μέσας ἐν τῇ μέσῃ. αἱ μὲν οὖν εἰς τὸ ἄρχειν καταπεμπόμεναι ὦ τέκνον Ὧρε ἐκ τῶν ὑπεράνω ζωνῶν καταπέμπονται, αἳ καὶ λυθεῖσαι εἰς τὰς αὐτὰς ἢ καὶ ἔτι
[1084] ὑπεράνω ἀνέρχονται, πλὴν εἰ μή τινές τι εἶεν [παρὰ] τὴν ἀξίαν τῆς ἑαυτῶν φύσεως καὶ τὴν τοῦ θείου νόμου παραγγελίαν πεπραχυῖαι, ἅσπερ ἡ ἄνω πρόνοια πρὸς μέτρον τῶν ἁμαρτημάτων εἰς τὰς ὑποκάτω χώρας ἐξορίζει, ὥσπερ καὶ τὰς ὑποδεεστέρας δυνάμει τε καὶ ἀξίᾳ. ἐκ γὰρ κατωτέρων ἐπὶ μείζονας καὶ ὑψηλοτέρας ἀνάγει. εἰσὶ γὰρ ἄνωθεν οἱ δορυφόροι δύο ὄντες τῆς καθόλου προνοίας, ὧν ὃ μέν ἐστι ψυχοταμίας ψυχῶν ὃ δὲ ψυχοπομπός· καὶ ὁ μὲν ψυχοταμίας ...., ὁ δὲ ψυχοπομπὸς ἀποστολεύς τε καὶ διατάκτης τῶν ἐνσεσωματωμένων ψυχῶν. καὶ ὃ μὲν τηρεῖ ὃ δὲ προΐησι κατὰ γνώμην τοῦ θεοῦ. τῷ οὖν λόγῳ τούτῳ ὦ παῖ καὶ τῇ ἄνω τῶν πραγμάτων ἐξαλλαγῇ καὶ ἐπὶ γῆς ἐστιν ..... ἡ φύσις· πλάστρια γὰρ οὖσα καὶ σκηνοποιὸς .... ἀγγείῳ εἰσβάλλονται αἱ ψυχαί. παρεστᾶσι
[1086] δὲ δύο ἐνέργειαι αὐτῇ μνήμη καὶ ἐμπειρία· καὶ ἡ μὲν μνήμη ἔργον ἔχει τοῦτο, ὅπως ἡ φύσις τηρῇ καὶ περικρατῇ τοῦ τε ἑκάστου τύπου ἐξ ἀρχῆς καταβεβλημένου καὶ τοῦ φυράματος τοῦ ἄνω γίγνεται· ἡ δὲ ἐμπειρία, ὅπως πρὸς ἀνάλογον ἑκάστης τῶν καταβαινουσῶν ψυχῶν εἰς τὸ σωματισθῆναι καὶ τὸ πλάσμα ἐνεργὲς γέ-

νηται, καὶ ταῖς μὲν ὀξέσι τῶν ψυχῶν ὀξέα γένηται καὶ τὰ σώματα, ταῖς δὲ βραδέσι βραδέα, ταῖς δὲ ἐνεργέσιν ἐνεργῆ, καὶ ταῖς νωθραῖς νωθρά, καὶ ταῖς δυναταῖς δυνατά, καὶ ταῖς δολίαις δόλια, καὶ ἁπαξαπλῶς ἑκάσταις κατὰ τὸ εἰκός. οὐ γὰρ ἀσκόπως πτηνὰ μὲν ἐπτίλωσε, λογικὰ δὲ περισσαῖς καὶ ἀκριβεστέραις αἰσθήσεσιν ἐκόσμησε, τετραπόδων δὲ τὰ μὲν κέρασι τὰ δὲ ὀδοῦσι τὰ δὲ ὄνυξι καὶ ὁπλαῖς ἐκαρτέρωσε, τὰ δὲ ἕρποντα εὐχαίτοις σώμασι καὶ εὐυποχωρήτοις ἐμαλάκυνε· καὶ ὅπως μηδὲ τοῦ σώματος ὑγρότης τέλεον ἀσθενὴς διαμένῃ, ὧν μὲν τὰ στόματα καὶ τοῖς ὀδοῦσιν ἐχαράκωσεν, ὧν δὲ τοὺς ὄγκους ὀξύνας δύναμιν περιέθηκεν. οὕτως τὰ μὲν τῇ τοῦ θανάτου εὐλαβείᾳ ἰσχυρότερα τῶν ἄλλων, τὰ δὲ νηκτὰ δειλὰ ὄντα ἐνοικεῖν ἔδωκε στοιχείῳ, ἐν ᾧ τὸ φῶς οὐδετέραν ὧν ἔχει δυ- [1088]
νάμεων ἐνεργεῖν ἰσχύει· ἐν γὰρ ὕδατι τὸ πῦρ οὔτε φαίνει οὔτε καίει· ἕκαστον δὲ αὐτῶν ἢ φολίσιν ἢ ἀκάνθαις ἐν ὕδατι νηχόμενον φεύγει ὅπῃ ἂν θέλῃ, τὴν ἰδίαν περιβεβλημένον δειλίαν καὶ σκεπαστήριον ἔχον εἰς τὸ μὴ ὁρᾶσθαι τὸ ὕδωρ. εἰς γὰρ ἕκαστον τῶν σωμάτων τούτων καθ' ὁμοιότητα ἐγκλείονται αἱ ψυχαί, ὥστε εἰς μὲν ἀνθρώπους χωρεῖν τὰς κριτικάς, εἰς δὲ πτηνὰ τὰς ἀπανθρώπους, εἰς δὲ τετράποδα τὰς ἀκρίτους· νόμος γὰρ ἐκείνοις ἐστὶν ἡ ἰσχύς· εἰς δὲ ἑρπετὰ τὰς δολίας· οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἐξ ἐναντίου ἐπεξέρχεται τοῖς ἀνθρώποις, λοχήσαντα δὲ καταβάλλει· εἰς δὲ τὰ νηκτὰ τὰς δειλὰς καὶ ὅσα τῶν λοιπῶν στοιχείων ἀπολαύειν ἀνάξια τυγχάνει. γίγνεται μὲν οὖν καὶ ἐν ἑκάστῳ εὑρεῖν ζῷον τῇ ἰδίᾳ φύσει μὴ καταρκούμενον.

πῶς πάλιν ὦ τεκοῦσα; εἶπεν Ὧρος.

καὶ ἀπεκρίθη Ἶσις· ὥστε ἄνθρωπον μὲν ὦ τέκνον

τὸ κριτικὸν ὑπερβῆναι, τετράπουν δὲ τὴν ἀνάγκην (148) παραλλάξαι, ἑρπετὰ δὲ τὸ δόλιον ἀπολέσαι, καὶ νηκτὸν τῆς δειλίας καταφρονῆσαι, καὶ πτηνὸν τῆς ἀπανθρωπίας ἐκπεσεῖν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς διαθέσεως τῶν ἄνω καὶ τῆς καταβάσεως αὐτῶν καὶ τῆς σωματουργίας τοσαῦτα. συμβαίνει δὲ ὦ τέκνον ἐν ἑκάστῳ εἴδει εὑρίσκεσθαι καὶ γένει τῶν προκειμένων βασιλικάς τινας ψυχάς, καταβαίνειν δὲ καὶ ἄλλας ἀλλοίους, [1090] τὰς μὲν διαπύρους τὰς δὲ ψυχράς, τὰς δὲ ὑπερηφάνους τὰς δὲ πραείας, τὰς δὲ βαναύσους . . ., τὰς δὲ ἐμπείρους τὰς δὲ ἀπείρους, τὰς δὲ ἀργὰς τὰς δὲ ἐνεργεῖς, τὰς δὲ ἄλλο τι ἄλλας οὔσας. συμβαίνει δὲ τοῦτο παρὰ τὴν τῶν τόπων θέσιν, ὅθεν εἰς τὸ ἐνσωματισθῆναι καθάλλονται αἱ ψυχαί. αἳ μὲν γὰρ ἀπὸ βασιλικοῦ διαζώματος καταπηδῶσι τῆς ὁμοιοπαθοῦς βασιλευούσι τύχης, πολλαὶ γάρ εἰσι βασιλεῖαι· αἳ μὲν γάρ εἰσι ψυχῶν αἳ δὲ σωμάτων αἳ δὲ τέχνης αἳ δὲ ἐπιστήμης, αἳ δὲ αὐτῶν.

πῶς, πάλιν εἶπεν Ὧρος, καὶ ἑαυτῶν;

οἷον ὦ τέκνον Ὧρε ἀπογεγονότων ἤδη ψυχῶν μὲν Ὄσιρις ὁ πατήρ σου, σωμάτων δὲ ὁ ἑκάστου ἔθνους ἡγεμών, βουλῆς δὲ ὁ πατὴρ πάντων καὶ καθηγητὴς ὁ τρισμέγιστος Ἑρμῆς, ἰατρικῆς δὲ ὁ Ἀσκληπιὸς ὁ [1092] Ἡφαίστου, ἰσχύος δὲ καὶ ῥώμης πάλιν Ὄσιρις, μεθ' ὃν ὦ τέκνον αὐτὸς σύ, φιλοσοφίας δὲ Ἀρνεβεσχῆνις, ποιητικῆς δὲ πάλιν ὁ Ἀσκληπιὸς ὁ Ἰμούθης. καθόλου γὰρ ὦ τέκνον εὑρήσεις, ἐὰν ἐξετάσῃς, πολλοὺς καὶ πολλῶν ἄρχοντας καὶ πολλοὺς πολλῶν βασιλεύοντας. ἀλλ' ὁ μὲν πάντων κρατῶν, τέκνον, ἐκ τῆς ὑπεράνω χώρας ἐστίν, ὁ δὲ τῶν κατὰ μέρος ἐκείνην ἔσχε τιμὴν ἀφ' οὗ τόπου ἐστίν. βασιλικωτέραν [μὲν οἱ ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ] διαζώματος τετευχότες· [οἱ δὲ

ἀπὸ τοῦ πυρώδους,] πυρὸς ἐργάται γίγνονται καὶ τροφεῖς, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ ἐν ὑγροῖς διαζῶσιν, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ τεχνιτικοῦ περὶ ἐπιστήμας γίγνονται καὶ τέχνας, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀργοῦ ἀργῶς καὶ ἐπιρεμβῶς διαζῶσι. πάντων γὰρ τῶν ἐπὶ γῆς ὦ τέκνον διὰ λόγου καὶ ἔργου πραγμάτων ἄνω εἰσὶν αἱ πηγαί, μέτρῳ καὶ σταθμῷ ἐπιχύνουσαι ἡμῖν τὰς οὐσίας, καὶ οὐκ ἔστιν ὃ μὴ ἄνωθεν καταβέβηκε καὶ πάλιν ἀνέρχεται ἵνα καταβῇ.

πῶς πάλιν λέγεις τοῦτο ὦ τεκοῦσα παράδειξον.

καὶ ἀπεκρίθη Ἶσις πάλιν· τῆς παλινδρομίας ἐναργὲς τοῦτο σημεῖον τοῖς ζῴοις ἐνέθηκεν ἡ ἱερωτάτη [1094] φύσις. τοῦτο γὰρ ὃ πνέομεν ἄνωθεν ἐξ ἀέρος πνεῦμα, τοῦτο πάλιν ἄνω πέμπομεν ἵνα λάβωμεν· καί εἰσιν ὦ τέκνον τούτου τοῦ ἐνεργήματος τεχνίτιδες ἐν ἡμῖν φῦσαι, αἳ ἐπειδὰν μύσωσι τὰ δεκτικὰ ἑαυτῶν τοῦ πνεύματος στόματα, τότε ἡμεῖς οὐκέτι ὧδέ ἐσμεν, ἀλλ' ἀναβεβήκαμεν. προσεπιγίγνεται δὲ ὦ παῖ μεγαλόδοξε καὶ ἕτερά τινα ἡμῖν ἐκτὸς τοῦ φυράματος συσταθμίας.

τί δ' ἐστίν, Ὧρος εἶπε, τὸ φύραμα τοῦτ' οὖν ὦ τεκοῦσα;

σύνοδός ἐστι καὶ κρᾶσις τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἐξ ἧς κράσεως καὶ συνόδου ἀναθυμιᾶταί τις ἀτμὸς ὃς περιειλεῖται μὲν τῇ ψυχῇ, διατρέχει δὲ ἐν τῷ σώματι, ἀμφοτέροις μεταδιδοὺς [τουτέστι τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ] τῆς ἰδίας ποιότητος· καὶ οὕτως αἱ διαφοραὶ τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν ἐναλλοιώσεων γίνονται. εἰ μὲν γὰρ κατὰ τὴν σωματικὴν διάπηξιν πλεονάσειε τὸ πῦρ, τὸ τηνικαῦτα ἡ ψυχὴ θερμὴ τὴν φύσιν ὑπάρχουσα καὶ ἕτερον θερμὸν προσλαβοῦσα ἐκπυρωδεστέρα γενομένη ποιεῖ τὸ ζῷον ἐνεργότερον καὶ θυμι-

κόν, τὸ δὲ σῶμα ὀξὺ καὶ εὐκίνητον. εἰ δὲ πλεονάσειεν ὁ ἀήρ, τὸ τηνικαῦτα καὶ κοῦφον καὶ πηδητικὸν καὶ ἀνέδραστον γίνεται τὸ ζῷον καὶ ψυχῇ καὶ σώματι. εἰ δὲ τὸ ὕδωρ πλεονάσειε, τὸ τηνικαῦτα καὶ τὸ ζῷον τῇ μὲν ψυχῇ γίγνεται εὔχρουν τε καὶ εὐφυὲς καὶ εὐ-
[1096] (149) περίχυτον ἱκανῶς τε τοῖς ἄλλοις ἐπιπεσεῖν καὶ κολληθῆναι δυνάμενον, διὰ τὸ πρὸς τὰ ἄλλα ἑνωτικὸν καὶ κοινωνικὸν τοῦ ὕδατος· ἐφιζάνει γὰρ πᾶσι, καὶ πολὺ μὲν ὂν εἰς ἑαυτὸ ἀναλύει καὶ περιλαμβάνει, ὀλίγον δὲ ὑπάρχον καὶ καταδῦσαν ἐκεῖνο γίγνεται ᾧ ἐμίγη. τὰ μέντοι σώματα ὑπὸ πλαδαρότητος καὶ χαυνότητος εἰς περίσφιγξιν οὐκ ἄγεται, ἀλλὰ μικρᾷ τινι νόσου ἀφορμῇ λύεται καὶ τοῦ ἰδίου συνδέσμου κατ' ὀλίγον ἐκπίπτει. εἰ δὲ τὸ γεῶδες πλεονάσειε, τὸ τηνικαῦτα ἀμβλεῖα μὲν τοῦ ζῴου ἡ ψυχὴ γίνεται, οὐκ ἔχουσα τὴν σωματικὴν ἀραιότητα εὔλυτον, οὐδὲ τόπον δι' οὗ πηδήσεται, πεπαχυμμένων τῶν αἰσθητικῶν μελῶν, ἀλλ' ἔνδον μένει παρ' ἑαυτῇ ὑπὸ βάρους καὶ πυκνότητος πεδηθεῖσα, τὸ δὲ σῶμα στερεὸν μὲν ἀλλ' ἀργὸν καὶ βαρὺ καὶ μετὰ βίας ὑπὸ τῆς προαιρέσεως κινούμενον. εἰ δὲ σύμμετρος γένοιτο ἡ πάντων σύστασις, τότε τὸ ζῷον θερμὸν εἰς πρᾶξιν, κοῦφον δὲ εἰς κίνησιν, εὔκρατον δὲ εἰς ἁφήν, γενναῖον δὲ εἰς θῆξιν κατασκευάζεται. ὅσα οὖν τῷδε τῷ λόγῳ κεκοινώνηκε πλείονος πυρὸς καὶ πνεύματος, ταῦτα ἀπωρνέωται καὶ ἄνω παρ' ἐκείνοις πολιτεύεται τοῖς στοιχείοις ἐξ ὧν καὶ ἐγένετο· ὅσα δὲ πλείονος μὲν πυρὸς ὀλίγου δὲ πνεύματος ὕδατος δὲ καὶ γῆς ἴσης, ταῦτα ἀπηνθρώπισται, καὶ τῷ ζῴῳ τὸ περισσὸν τοῦ θερμοῦ
[1098] εἰς σύνεσιν ἐτράπη· ὁ γὰρ ἐν ἡμῖν νοῦς θερμόν τι χρῆμά ἐστιν, ὃ καίειν μὲν οὐκ οἶδε διαδύνειν δὲ κατὰ πάντων ἐπίσταται· ὅσα δὲ πλείονος μὲν ὕδατος πλείο-

νος δὲ γῆς μετρίου δὲ πνεύματος καὶ ὀλίγου δὲ πυρός, ταῦτα τεθηρίωται, τῇ δὲ τοῦ θερμοῦ περιουσίᾳ ἀλκιμώτερα γέγονε τῶν ἄλλων· ὅσα δὲ γῆς καὶ ὕδατος ἴσων κεκοινώνηκε, ταῦτα ἀφηρπετώθη, καὶ τῇ τοῦ πυρὸς στερήσει ἄτολμα γέγονε καὶ ἀπαρρησίαστα, τῇ δὲ τοῦ ὕδατος κοινωνίᾳ ψυχρὰ ἐγένετο, τῇ δὲ τῆς γῆς βαρέα καὶ νωθρά, τῇ δὲ τοῦ πνεύματος εὐκίνητα, εἰ προαιρέσει τὸ κινεῖσθαι· ὅσα δὲ πλείονος μὲν ὑγροῦ, ὀλίγου δὲ ξηροῦ, ταῦτα ἀπιχθύωται, καὶ τῇ μὲν τοῦ θερμοῦ καὶ ἀέρος στερήσει δειλά ἐστι καὶ ἄδυτα, τῇ δὲ τοῦ ὑγροῦ περιουσίᾳ καὶ τῇ τοῦ γεώδους ἐν λελυμένῃ γῇ καὶ ὕδατι διὰ τὸ συγγενὲς κατοικεῖ. καὶ πρὸς μὲν τὴν τοῦ ἑκάστου στοιχείου μοῖραν καὶ τῆς μοίρας τὴν περιοχὴν καὶ τὰ σώματα ἡλικιάζεται· καὶ πρὸς τὴν ὀλιγομετρίαν τὰ λοιπὰ ζῷα μεμετροποίηται, πρὸς ἐνέργειαν τὴν ἑκάστῳ τῶν στοιχείων οὐσιομετρίαν. καὶ ἔτι ὦ παῖ περιπόθητε λέγω, ὅτι ἐκ ταύτης τῆς οὕτω συστάσεως ἡ κατὰ τὴν πρώτην σύνοδον γενομένη κρᾶσις καὶ ὁ ἐκ ταύτης ἀναθυμιώμενος ἀτμός, ἐφ' ὅσον τὴν ἰδίαν τηροῦσιν ἰδιότητα, [1100] ὥστε τὸ μὲν θερμὸν ἕτερον μὴ λαβεῖν θερμόν, μηδὲ τὸ ἀερῶδες πνεῦμα ἕτερον [πνεῦμα], μηδὲ τὸ ὑγρὸν ἑτέραν ὑγρασίαν, μηδὲ τὸ γεῶδες ἑτέραν πυκνότητα, τὸ τηνικαῦτα τὸ ζῷον ὑγιαίνει. ἐὰν γὰρ μὴ οὕτως μένῃ ὦ τέκνον ἐφ' οἷς ἔσχεν ἐξ ἀρχῆς μέτροις, ἀλλ' ἤτοι πλεονάσῃ ταῦτα, οὐκ ἐνεργείᾳ λέγω κατὰ περιοχὴν οὐδὲ τῇ κατ' αὔξησιν γινομένῃ μεταβολῇ τοῦ γένους καὶ τῶν σωμάτων, ἀλλὰ τῇ ὡς προέφαμεν συστατικῇ τῶν στοιχείων κράσει, ὥστε τὸ μὲν θερμὸν ἐπὶ πλέον αὐξηθῆναι ἢ ἐπὶ πλέον ἐλαττωθῆναι, τὰ δὲ ἄλλα ὁμοίως, τὸ τηνικαῦτα οὕτως νοσήσει τὸ ζῷον. ἐὰν γὰρ οὕτως διατεθῇ τό τε θερμὸν καὶ τὸ ἀερῶδες,

ἃ δὴ σύσκηνά ἐστι τῆς ψυχῆς, τότε ἐν ἀλληγορίαις καὶ ἐκστάσεσι γίγνεται τὸ ζῷον. πεπύκνωται γὰρ τὰ στοιχεῖα δι' ὧν διαφθείρεται τὰ σώματα. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ γεῶδές ἐστιν ἡ τοῦ σώματος πῆξις, τὸ δὲ ὑγρὸν ἡ ἐν τούτῳ ἐστὶν εἰς συμπαγίαν περίχυσις, τὸ δὲ ἀερῶδές ἐστι τὸ ἐν ἡμῖν κινητικόν, καὶ τούτων πάντων διεγερτικὸν τὸ πῦρ. ὥσπερ οὖν ὁ ἐκ τῆς πρώτης συνόδου καὶ κράσεως τῶν στοιχείων γιγνόμενος ἀτμὸς καὶ
(150) ὡσανεὶ ἔξαψις καὶ ἀναθυμίασις, ὁποῖος ἂν ᾖ, παραμιγεὶς τῇ ψυχῇ ἄγει αὐτὴν εἰς ἑαυτόν, ὡς ἂν ἔχῃ φύσεως, εἴτε σπουδαῖος εἴτε μή. τῇ γὰρ ἐξ ἀρχῆς πρὸς
[1102] αὐτὸν οἰκειότητι καὶ συντροφίᾳ ἐπιμένουσα ἡ ψυχὴ τὴν τάξιν διατηρεῖ. ὅταν δὲ ἐπιπροσγένηται ἤτοι τῷ ὅλῳ συγκράματι ἢ καὶ μέρεσιν ἢ μέρει αὐτοῦ ἔξωθέν τις πλείων μοῖρα τοῦ προκαταβεβλημένου, τότε καὶ ὁ ἐντεῦθεν μεταλλοιούμενος ἀτμὸς μεταλλοιοῖ ἤτοι τὴν τῆς ψυχῆς διάθεσιν ἢ τὴν τοῦ σώματος. τὸ γὰρ πῦρ καὶ τὸ πνεῦμα ἀνωφερῆ ὄντα ἐπὶ τὴν ψυχήν, ὁμοιόχωρον. αὐτοῖς ὑπάρχουσαν, ἀνατρέχει· τὸ δὲ ὑγρὸν καὶ τὸ γεῶδες κατωφερῆ ὄντα, τῷ σώματι ὁμοιέδρῳ ὄντι ἐφιζάνει.

Κεφ. μβ'.

ΠΕΡΙ ΑΙΣΘΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΤΩΝ.

1 . . . .

Πλάτων τὴν αἴσθησιν ἀποφαίνεται ψυχῆς καὶ σώματος κοινωνίαν πρὸς τὰ ἐκτός. ἡ μὲν γὰρ δύναμις ψυχῆς, τὸ δὲ ὄργανον σώματος, ἄμφω δὲ διὰ φαντασίας ἀντιληπτικὰ τῶν ἔξωθεν. λέγει δὲ ἐν τῷ Φιλήβῳ ὧδε "τὸ δὲ ἐν ἑνὶ πάθει τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα

κοινῇ γιγνόμενον κοινῇ καὶ κινεῖσθαι, ταύτην δὲ τὴν κίνησιν ὀνομάζων αἴσθησιν, οὐκ ἀπὸ τρόπου φθέγγοιο ἄν; Ἀληθέστατα λέγεις."

Ἀριστοτέλης τὴν αἴσθησιν μὴ πλανᾶσθαι περὶ [1104] τὸ ἴδιον, περὶ δὲ τὸ συμβεβηκός.

Πυθαγόρας καὶ Πλάτων καθαρὸν ἕκαστον εἶναι τῶν αἰσθητῶν ἐξ ἑκάστου στοιχείου προσερχόμενον. πρὸς μὲν οὖν τὴν ὅρασιν τὸ αἰθερῶδες πεφυκέναι, πρὸς δὲ τὴν ἀκοὴν τὸ πνευματικόν, πρὸς δὲ τὴν ὄσφρησιν τὸ πυρῶδες, πρὸς δὲ τὴν γεῦσιν τὸ ὑγρόν, πρὸς δὲ τὴν ἀφὴν τὸ γεῶδες.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Φαίδωνος [p. 60] 2

Ὡς ἄτοπον, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἔοικεν εἶναι τοῦτο ὃ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἡδύ, ὡς θαυμασίως πέφυκε πρὸς τὸ δοκοῦν ἐναντίον εἶναι τὸ λυπηρόν, τῷ ἅμα μὲν αὐτὼ μὴ θέλειν παραγίνεσθαι τῷ ἀνθρώπῳ, ἐὰν δέ τις διώκῃ τὸ ἕτερον καὶ λαμβάνῃ, σχεδόν τι ἀναγκάζεσθαι ἀεὶ λαμβάνειν καὶ τὸ ἕτερον, ὥσπερ ἐκ μιᾶς κορυφῆς ἡμμένω δύ' ὄντε· καί μοι δοκεῖ, ἔφη, εἰ ἐνενόησεν αὐτὰ Αἴσωπος, μῦθον ἂν συνθεῖναι, ὡς ὁ θεὸς βουλόμενος αὐτὰ διαλλάξαι πολεμοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἠδύνατο, συνῆψεν εἰς ταὐτὸν αὐτῶν τὰς κορυφάς, καὶ διὰ ταῦτα ᾧ ἂν τὸ ἕτερον παραγένηται, ἐπακολουθῇ ὕστερον καὶ τὸ ἕτερον· ὥσπερ οὖν καὶ αὐτῷ μοι ἔοικεν, ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ δέσμου ἦν ἐν τῷ σκέλει τὸ ἀλγεῖν, ἥκειν δὴ φαίνεται ἐπακολουθοῦν τὸ ἡδύ.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Θεαιτήτου [p. 153] 3

Ἀπόλαβε τοίνυν ὦ ἄριστε οὑτωσὶ καὶ τὰ ὄμματα πρῶτον· ὃ δὴ καλεῖς χρῶμα λευκόν, μὴ εἶναι αὐτὸ ἕτερόν τι ἔξω τῶν σῶν ὀμμάτων μηδ' ἐν τοῖς ὄμμασι, μηδὲ τὴν αὐτῷ χώραν ἀποτάξῃς. ἤδη γὰρ ἂν εἴη τε ἄν που ἐν τάξει καὶ μένον, καὶ οὐκ ἂν ἐν τῇ γενέσει

γίγνοιτο. Ἀλλὰ πῶς; Ἑπώμεθα τῷ ἄρτι λόγῳ, μηδὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἓν ὂν τιθέντες· καὶ ἡμῖν οὕτω μέλαν τε καὶ λευκὸν καὶ ὁτιοῦν ἄλλο χρῶμα ἐκ τῆς προσβολῆς τῶν ὀμμάτων πρὸς τὴν προσήκουσαν φορὰν φανεῖται γεγενημένον, καὶ ὃ δὴ ἕκαστον εἶναί φαμεν χρῶμα, οὔτε τὸ προσβάλλον οὔτε τὸ προσβαλλόμενον ἔσται, ἀλλὰ μεταξύ τι ἑκάστῳ ἴδιον γεγονός· ἢ σὺ διισχυρίσαι' ἂν ὡς οἷόν σοι φαίνεται ἕκαστον χρῶμα, τοιοῦτον καὶ κυνὶ καὶ ὅτῳ ἂν ζῴῳ; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. Τί; ἄλλῳ ἀνθρώπῳ ἆρ' ὅμοιον καὶ σοὶ φαίνεται ὁτιοῦν, ἔχεις τούτοις ἰσχυρῶς, ἢ πολὺ μᾶλλον, ὅτι οὐδὲ σοὶ ταὐτόν, διὰ τὸ μηδέποτε ὁμοίως αὐτὸν σεαυτὸν ἔχειν; Τοῦτο μᾶλλον δοκεῖ μοι ἢ ἐκεῖνο. Οὐκοῦν εἰ μὲν ᾧ παρεμετρούμεθα ἢ ᾧ ἐφαπτόμεθα, μέγα ἢ λευκὸν ἢ θερμὸν ἦν, οὐκ ἄν ποτε ἄλλῳ προσπεσὸν ἄλλο ἂν ἐγεγόνει, αὐτό γε μηδὲν μεταβάλλον· εἰ δὲ αὖ τὸ παραμετρούμενον ἢ τὸ ἐφαπτόμενον ἕκαστον ἦν τούτων, οὐκ ἂν αὖ ἄλλου προσελθόντος ἤ τι παθόντος, αὐτὸ μηδὲν παθὸν ἂν ἄλλο ἐγένετο.

4 Ἐν ταυτῷ [p. 157]

Μὴ τοίνυν ἀπολίπωμεν ὅσον ἐλλεῖπον αὐτοῦ. λείπεται δὲ ἐνυπνίων τε πέρι καὶ νόσων τε τῶν ἄλλων καὶ μανίας, ὅσα τε παρακούειν ἢ παρορᾶν ἢ ἄλλο τι παραισθάνεσθαι λέγεται. οἶσθα γάρ που ὅτι ἐν πᾶσι τούτοις ὁμολογουμένως ἐλέγχεσθαι δοκεῖ ὃν ἄρτι
(151) *διῆμεν λόγον· ὥστε παντὸς μᾶλλον ἂν ἡμῖν ψευδεῖς αἰσθήσεις ἐν αὐτοῖς γιγνομένας, καὶ πολλοῦ δὴ τὰ φαινόμενα ἑκάστῳ, ταῦτα καὶ εἶναι, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον οὐδὲν ὧν φαίνεται εἶναι. Ἀληθέστατα ταῦτα λέγεις, ὦ Σώκρατες. Τίς δὴ οὖν, ὦ παῖ, λείπεται λόγος τῷ τὴν αἴσθησιν ἐπιστήμην τιθεμένῳ καὶ τὰ φαινόμενα ἑκάστῳ ταῦτα εἶναι ἃ φαίνεται;*

Ἐν ταυτῷ [p. 179] 5

Μετρίως ἄρα ἡμῖν πρὸς τὸν διδάσκαλόν σου εἰρήσεται, ὅτι ἀνάγκη αὐτῷ ὁμολογεῖν σοφώτερόν τε ἄλλον ἄλλου εἶναι καὶ τὸν μὲν τοιοῦτον μέτρον εἶναι, ἐμοὶ δὲ τῷ ἀνεπιστήμονι μηδὲ ὁπωστιοῦν ἀνάγκη εἶναι μέτρῳ γίγνεσθαι. Πολλαχῇ οὖν ὦ Θεόδωρε καὶ ἄλλῃ ἂν τό γε τοιοῦτον ἁλοίη μὴ πᾶσαν παντὸς ἀληθῆ δόξαν εἶναι· περὶ δὲ τὸ παρὸν ἑκάστῳ πάθος, ἐξ ὧν αἱ αἰσθήσεις καὶ αἱ κατὰ ταύτας δόξαι γίγνονται, χαλεπώτερον ἑλεῖν ὡς οὐκ ἀληθεῖς.

Ἐν ταυτῷ [p. 183] 6

Οὐκοῦν ὦ Θεόδωρε τοῦ τε σοῦ ἑταίρου ἀπηλλάγμεθα [1160] καὶ οὔπω συγχωροῦμεν αὐτῷ πάντ' ἄνδρα πάντων χρημάτων μέτρον εἶναι.

Πλάτωνος ἐν τῷ Τιμαίῳ [p. 37] 7

Λόγος δὲ ὁ κατ' αὐτὸν γιγνόμενος περί τε θάτερον ὢν καὶ περὶ τὸ ταὐτὸν ἐν τῷ κινουμένῳ ὑπ' αὐτοῦ φερόμενος ἄνευ φθόγγου καὶ ἠχῆς, ὅταν μὲν περὶ τὸ αἰσθητὸν γίγνηται καὶ ὁ τοῦ θατέρου κύκλος ὀρθὸς ἰὼν εἰς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν διαγγείλῃ, δόξαι καὶ πίστεις γίγνονται βέβαιοι καὶ ἀληθεῖς· ὅταν δὲ αὖ περὶ τὸ λογικὸν ᾖ καὶ ὁ τοῦ ταὐτοῦ κύκλος εὔτροχος ὢν αὐτὰ μηνύσῃ, νοῦς ἐπιστήμη τε ἐξ ἀνάγκης ἀποτελεῖται, τοῦτο δὲ ἐν ᾧ τῶν ὄντων ἐγγίγνεσθον, ἄν ποτέ τις αὐτὸ ἄλλο πλὴν ψυχὴν εἴπῃ πᾶν μᾶλλον ἢ τἀληθές.

Κεφ. μγ'.

ΠΟΣΑΙ ΕΙΣΙΝ ʽΑΙ ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΙΑΣ ΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ʽΕΚΑΣΤΗ.

1 . . .

Ἀριστοτέλης ἕκτην μὲν οὐ λέγει, κοινὴν δὲ αἴσθησιν τῶν συνθέτων εἰδῶν κριτικήν, εἰς ἣν πᾶσαι συμβάλλουσιν αἱ ἁπλαῖ τὰς ἰδίας ἑκάστη φαντασίας, ἐν ᾗ τὸ μεταβατικὸν ἀφ' ἑτέρου πρὸς ἕτερον, οἱονεὶ σχήματος καὶ κινήσεως [σώματος, μεθορίῳ τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ ἀλόγου, μνήμης καὶ νοῦ μετέχουσα, διατείνουσα καὶ ἐπὶ τὰ ἄλογα τῶν ζῴων, καθ' ὁπόσην διανοίας ἀναλογίαν ἔχει. κοινὰ δ' ἐστὶ ὄψεως μὲν
[1108] *καὶ ἀφῆς σχῆμα, ὄψεως καὶ ἀκοῆς διάστημα, πασῶν δὲ κίνησις καὶ μέγεθος καὶ ἀριθμός.]*

τὸ δὴ αἰσθητικόν, ὃ δὴ κοινῶς ἁπάντων τῶν ζῴων ἴδιον (αἰσθήσει γὰρ διαφέρειν τὸ ζῷον τοῦ φυτοῦ) πενταπλοῦν ἐοικέναι. τοῦτο γὰρ τὸ μὲν ὅρασιν τὸ δὲ ἀκοὴν τὸ δ' ὄσφρησιν τὸ δὲ γεῦσιν τὸ δὲ ἁφήν. ὑπάρχειν δέ τινα καὶ σύνθετον αἴσθησιν, ἐν ᾗ τό τε φανταστικὸν πᾶν γίγνεσθαι καὶ τὸ μνημονευτικὸν καὶ τὸ δοξαστικόν, ὅπερ οὖν οὐδ' ἄμοιρα τοῦ νοῦ τυγχάνει. αἰσθάνεσθαι δ' ἡμᾶς παθούσης τι τῆς αἰσθήσεως.

2 *Πλάτωνος ἐκ τοῦ Φαίδωνος* [p. 96]

Ὁ δὲ ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ τὰς αἰσθήσεις παρέχων τοῦ ἀκούειν καὶ ὁρᾶν καὶ ὀσφραίνεσθαι. ἐκ τούτων δὲ γίγνοιτο μνήμη καὶ δόξα, ἐκ δὲ μνήμης καὶ δόξης λαβούσης τὸ ἠρεμεῖν κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι ἐπιστήμην.

Κεφ. μδʹ.
ΠΕΡΙ ΌΡΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΟΠΤΡΙΚΩΝ ΕΜΦΑΣΕΩΝ.

. . . . 1

Πλάτων συναύγειαν τοῦ μὲν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν φωτὸς ἐπὶ ποσὸν ἀπορρέοντος εἰς τὸν ὁμογενῆ ἀέρα, τοῦ δὲ ἀπὸ τῶν σωμάτων ἀντιφερομένου, τοῦ δὲ περὶ (152) τὸν μεταξὺ ἀέρα εὐδιάχυτον ὄντα καὶ εὔτρεπτον συνεντεινομένου τῷ πυρώδει τῆς ὄψεως. αὕτη λέγεται πλατωνικὴ συναύγεια.

Ἀριστοτέλης, ὁρᾶν ἡμᾶς κατὰ κίνησιν τοῦ [1110] κατ' ἐνέργειαν διαφανοῦς. διαφανὲς δὲ οὐ μόνον εἶναι τὸν ἀέρα ἀλλὰ καὶ τὸ ὕδωρ καί τινα τῶν συνισταμένων ποθέν, οἷον ὕαλον καὶ κρύσταλλον καί τινας τῶν λαμπρῶν λίθων. ἀκούειν δὲ κατ' ἐνέργειαν τοῦ μεταξὺ διεχοῦς. διεχὲς δ' εἶναι καὶ τὸν ἀέρα καὶ τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ καί τινα τῶν συγκριμάτων.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Τιμαίου [p. 45] 2

Τῶν δὲ ὀργάνων πρῶτον μὲν φωσφόρα συνετεκτήναντο ὄμματα τοιᾷδε ἐνδήσαντες αἰτίᾳ· τοῦ πυρὸς ὅσον τὸ μὲν καίειν οὐκ ἔσχε, τὸ δὲ παρέχειν φῶς ἡμερινόν, οἰκεῖον ἑκάστης ἡμέρας, σῶμα ἐμηχανήσαντο γίγνεσθαι. τὸ γὰρ ἐντὸς ἡμῶν ἀδελφὸν ὂν τούτου πῦρ εἰλικρινὲς ἐποίησαν διὰ τῶν ὀμμάτων ῥεῖν λεῖον καὶ πυκνόν, ὅλον μέν, μάλιστα δὲ τὸ μέσον συμπιλήσαντες τῶν ὀμμάτων, ὥστε τὸ μὲν ἄλλο ὅσον παχύτερον στέγειν πᾶν, τὸ τοιοῦτον δὲ μόνον αὐτὸ καθαρὸν διηθεῖν. ὅταν οὖν μεθημερινὸν ᾖ φῶς περὶ τὸ τῆς ὄψεως ῥεῦμα, τότε ἐκπῖπτον ὅμοιον πρὸς ὅμοιον, ξυμπαγὲς γενόμενον, ἓν σῶμα οἰκειωθὲν συνέστη κατὰ τὴν εὐθυωρίαν, ὅπῃπερ ἂν ἀντερείδῃ τὸ προσπῖπτον ἔνδοθεν πρὸς ὃ τῶν ἔξω συνέπεσεν.

ὁμοιοπαθὲς δὴ δι' ὁμοιότητα πᾶν γενόμενον, ὅτου τε ἂν αὐτό ποτε ἐφάπτηται καὶ ὃ ἂν ἄλλο ἐκείνου, τούτων τὰς κινήσεις διαδιδόν εἰς ἅπαν τὸ σῶμα μέχρι τῆς ψυχῆς αἴσθησιν παρέσχετο ταύτην, ᾗ δὴ ὁρᾶν φαμέν. ἀπελθόντος δὲ εἰς νύκτα, τοῦ ξυγγενοῦς πυρὸς ἀποτέτμηται. πρὸς γὰρ ἀνόμοιον ἐξιὸν ἀλλοιοῦταί τε αὐτὸ καὶ κατασβέννυται, ξυμφυὲς οὐκέτι τῷ πλησίον ἀέρι γιγνόμενον ἅτε πῦρ οὐκ ἔχοντι. παύεταί τε οὖν ὁρῶν ἔτι τε ἐπαγωγὸν ὕπνου γίγνεται. σωτηρίαν γὰρ ἣν οἱ θεοὶ τῆς ὄψεως ἕνεκα ἐμηχανήσαντο, τὴν τῶν βλεφάρων φύσιν, ὅταν ταῦτα συμμύσῃ, καθείργνυσι τὴν τοῦ πυρὸς ἐντὸς δύναμιν. εἰ δὲ διαχεῖται καὶ ὁμαλύνει τὰς ἐντὸς κινήσεις· ὁμαλυνθεισῶν δὲ ἡσυχία γίγνεται. γενομένης δὲ πολλῆς μὲν ἡσυχίας βραχυόνειρος ὕπνος ξυμπίπτει· καταληφθεισῶν δέ τινων κινήσεων μειζόνων, οἷαι καὶ ἐν οἵοις ἂν τόποις λίπωνται, τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα παρέσχον τὰ ἀφομοιωθέντα ἐντὸς ἔξωθέν τε ἐγερθεῖσιν ἀπομνημονευόμενα φαντάσματα. τὸ δὲ περὶ τὴν τῶν κατόπτρων εἰδωλοποιίαν, καὶ πάντα ὅσα ἐμφανῆ καὶ λεῖα, κατιδεῖν οὐδὲν ἔτι χαλεπόν. ἐκ γὰρ τῆς ἐντὸς ἐκτός τε τοῦ πυρὸς ἑκάτερον κοινωνίας ἀλλήλοις, ἑνός τε αὖ περὶ τὴν λειότητα ἑκάστου γενομένου καὶ πολλαχῇ μεταρρυθμισθέντος, πάντα τὰ τοιαῦτα ἐξ ἀνάγκης ἐμφαίνεται, τοῦ περὶ τὸ πρόσωπον πυρὸς τῷ περὶ τὴν ὄψιν πυρὶ περὶ τὸ λεῖον καὶ λαμπρὸν ξυμπαγεῖ γιγνόμενον.

3 Ἐν ταυτῷ [p. 67] εἰς τὸ περὶ χρωμάτων.

Ἔστι γένος ἡμῖν αἰσθητικόν, ὃ διελέσθαι δεῖ, συχνὰ ἐν αὐτῷ ποικίλματα κεκτημένον· ἃ ξύμπαντα μὲν χρόας ἐκαλέσαμεν, φλόγα τῶν σωμάτων ἑκάστων ἀπορρέουσαν, ὄψει σύμμετρα μόρια ἔχουσαν πρὸς αἴ-

σθησιν. ὄψεως δὲ ἐν τοῖς πρόσθεν αὐτὸ περὶ τῶν αἰτίων τῆς γενέσεως ἐῤῥήθη· τῇδ' οὖν τῶν χρωμάτων πέρι μάλιστα εἰκὸς πρέποι τ' ἂν τὸν ἐπιεικῆ λόγῳ διεξελθεῖν, τὰ φερόμενα ἀπὸ τῶν ἄλλων μόρια ἐμπίπτοντά τε εἰς τὴν ὄψιν τὰ μὲν ἐλάττω τὰ δὲ μείζω τὰ δ' ἴσα τοῖς αὐτῆς ὄψεως μέρεσιν εἶναι. τὰ μὲν οὖν ἴσα ἀναίσθητά τε διαφανῆ λέγομεν, τὰ δὲ μείζω καὶ ἐλάττω, τὰ μὲν συγκρίνοντα, τὰ δὲ διακρίνοντα αὐτὴν τοῖς περὶ τὴν σάρκα θερμοῖς καὶ ψυχροῖς καὶ τοῖς περὶ τὴν γλῶτταν στρυφνοῖς· καὶ ὅσα θερμαντικὰ ὄντα δριμέα ἐκαλέσαμεν, ἀδελφὰ εἶναι ταῦτα εἴη ἂν τά τε λευκὰ καὶ μέλανα, ἐκείνων παθήματα γεγονότα, ἐν ἄλλῳ γένει ταὐτά, φανταζόμενα δὲ ἄλλα διὰ ταύτας αἰτίας. οὕτως οὖν αὐτὰ προσρητέον· τὸ μὲν διακριτικὸν τῆς ὄψεως λευκόν, τὸ δ' ἐναντίον αὐτοῦ μέλαν, τὴν δ' ὀξυτέραν φορὰν καὶ γένους πρὸς ἑτέρου προσπίπτουσαν καὶ διακρίνουσαν τὴν ὄψιν μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν, αὐτάς τε τῶν ὀμμάτων τὰς διεξόδους βίᾳ διωθοῦσαν, πῦρ μὲν καὶ ὕδωρ ἄθροον, ὃ δάκρυ καλοῦμεν, ἐκεῖθεν ἐκχέουσαν, αὐτὴν δὲ οὖσαν πῦρ ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσαν. καὶ τοῦ μὲν ἐκπηδῶντος πυρὸς οἷον ἀπ' ἀστραπῆς, τοῦ δ' εἰσιόντος καὶ περὶ τὸ νοτερὸν κατασβεννυμένου, παντοδαπῶν ἐν τῇ κυκλήσει ταύτῃ γιγνομένων χρωμάτων, μαρμαρυγὰς μὲν τὸ πάθος προσείπομεν, τὸ δὲ τοῦτο ἀπεργαζόμενον λαμπρόν τε καὶ στίλβον ἐπωνομάσαμεν. τὸ δὲ τούτων αὖ μεταξὺ πυρὸς γένος πρὸς μὲν τὸ τῶν ὀμμάτων ὑγρὸν ἀφικνούμενον καὶ κεραννύμενον αὐτῷ στίλβον δὲ οὔ, τῇ δὲ διὰ τῆς νοτίδος αὐτῇ τοῦ πυρὸς μιγνυμένῃ χρῶμα ἔναιμον παρασχομένῃ, τοὔνομα ἐρυθρὸν λέγομεν. λαμπρὸν δὲ ἐρυθρῷ λευκῷ τε μιγνύμενον ξανθὸν γέγονε. τὸ δ' ὅσον μέτρον ὅσον οὐ, οὐδ' εἴ τις εἰ-

δείῃ, νοῦν ἔχοι τὸ λέγειν· ὧν μήτε τινὰ ἀνάγκην μήτε τὸν εἰκότα λόγον καὶ μετρίως ἄν τις εἰπεῖν εἴη δυνατός. ἐρυθρὸν δὲ δὴ μέλανι λευκῷ τε κραθὲν ἁλουργόν, ὄρφνειον δὲ ὅταν τούτοις μεμιγμένοις καυθεῖσί τε μᾶλλον συγκραθῇ μέλαν· πυρρὸν δὲ ξανθοῦ καὶ φαιοῦ κράσει γίγνεται, φαιὸν δὲ λευκοῦ τε καὶ μέλανος, τὸ δὲ ὠχρὸν λευκοῦ ξανθῷ μιγνυμένου, λαμπρῷ τε λευκὸν συνελθὸν καὶ εἰς μέλαν κατακορὲς ἐμπεσὸν κυανοῦν χρῶμα ἀποτελεῖται, κυανοῦ δὲ λευκῷ κεραννυμένου γλαυκόν, πυρροῦ δὲ μέλανι πράσινον. τὰ δὲ ἄλλα ἀπὸ τούτων σχεδὸν δῆλα, αἷς ἂν ἀφομοιούμενα μίξεσι διασῴζοι τὸν εἰκότα μῦθον. εἰ δέ τις τούτων ἔργῳ σκοπούμενος βάσανον λαμβάνοι, τὸ τῆς ἀνθρωπίνης καὶ θείας φύσεως ἠγνοηκὼς ἂν εἴη διάφορον, ὅτι θεὸς μὲν τὰ πολλὰ εἰς ἓν μὲν συγκεραννύναι καὶ πάλιν ἐξ ἑνὸς εἰς πολλὰ διαλύειν ἱκανός, ἐπιστάμενος ἅμα καὶ δυνατός· ἀνθρώπων δὲ οὐδεὶς οὐδέτερα τούτων ἱκανὸς οὔτε ἔστι νῦν οὔτ' εἰσαῦθίς ποτ' ἔσται.

Κεφ. με'.

ΠΕΡΙ ΑΚΟΗΣ ΠΕΡΙ ΟΣΦΡΗΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΓΕΥΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ʽΑΦΗΣ.

1 . . .

Οἱ ἀπὸ Πλάτωνος. πλήττεσθαι τὸν ἐν τῇ κεφαλῇ ἀέρα, τοῦτον δ' ἀνακλᾶσθαι εἰς τὰ ἡγεμονικὰ καὶ γίγνεσθαι τῆς ἀκοῆς αἴσθησιν.

2 Πλάτωνος ἐν Τιμαίῳ [p. 67]

Τὸ δὲ αἰσθητικὸν ἐν ἡμῖν μέρος ἐπιζητοῦσι τὸ περὶ τὴν ἀκοήν, δι' ἃς αἰτίας τὰ περὶ αὐτὰ συμβαίνει

παθήματα λεκτέον. ὅλως μὲν οὖν φωνὴν θῶμεν τὴν δι' ὤτων ὑπ' ἀέρος ἐγκεφάλου τε καὶ αἵματος μέχρι ψυχῆς πληγὴν διαδιδομένην, τελευτῶσαν δὲ περὶ τὴν τοῦ ἥπατος ἕδραν, ἀκοήν. ὅσα δ' αὐτῆς ταχεῖα, ὀξεῖαν· ὅση δὲ βραδυτέραν βαρυτέραν, τὴν δὲ ὁμαλὴν λείαν, (153) τὴν δ' ἐναντίαν τραχεῖαν, μεγάλην δὲ τὴν πολλήν· ὅση δ' ἐναντία, σμικράν. τὰ δὲ περὶ ξυμφωνίας αὐτῶν ἐκ τοῖς ὕστερον λεχθησομένοις ἀνάγκη ῥηθῆναι.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Τιμαίου [p. 66] 3

Περὶ δὲ τὴν τῶν μυκτήρων δύναμιν οὐκ ἔνι· τὸ [1112] γὰρ τῶν ὀσμῶν πᾶν ἡμιγενές. ἤδη δὲ οὐδενὶ συμβέβηκε συμμετρία πρὸς τὸ τινὰ ἔχειν ὀσμήν, ἀλλ' ἡμῶν αἱ περὶ τὰ τοιαῦτα φλέβες πρὸς μὲν τὰ γῆς ὕδατός τε γένη στενώτεραι ξυνέστησαν, πρὸς δὲ τὰ πυρὸς ἀέρος τε εὐρύτεραι. διὸ τούτων οὐδεὶς οὐδενὸς ὀσμῆς πώποτε ᾔσθετό τινος ἀλλ' ἢ βρεχομένων ἢ σηπομένων ἢ τηκομένων ἢ θυμιωμένων γίγνονταί τινων. μεταβάλλοντος γὰρ ὕδατος εἰς ἀέρα ἀέρος τε εἰς ὕδωρ ἐν τῷ μεταξὺ τούτων γεγόνασιν. εἰσί τε ὀσμαὶ ξύμπασαι καπνὸς ἢ ὁμίχλη. τὸ δὲ ἐξ ὕδατος εἰς ἀέρα καπνός. ὅθεν λεπτότεραι μὲν ὕδατος, παχύτεραι δὲ ὀσμαὶ ξύμπασι γεγονόνασιν ἀέρος. δηλοῦται δὲ ὁπόταν τινὸς ἀντιφραχθέντος περὶ τὴν ἀναπνοὴν ἄγῃ τις βίᾳ τὸ πνεῦμα εἰς αὐτόν. τότε γὰρ ὀσμὴ μὲν οὐδεμία ξυνδιηθεῖται, τὸ δὲ πνεῦμα τῶν ὀσμῶν ἐρημωθὲν αὐτὸ μόνον ἕπεται. δι' οὖν ταῦτα ἀνώνυμα τούτων ποικίλματα γέγονεν, οὐκ ἐκ πολλῶν οὐδ' ἁπλῶν εἰδῶν ὄντα, ἀλλὰ διχῇ τό τε ἡδὺ καὶ τὸ λυπηρὸν αὐτόθι μόνον διαφανῆ λέγεσθον, τὸ μὲν τραχῦνόν τε καὶ βιαζόμενον τὸ κύτος ἅπαν, ὅσον ἡμῶν μεταξὺ κορυφῆς τοῦ τε ὀμφαλοῦ κεῖται, τὸ δὲ ταὐτὸν τοῦτο καταπραῦνον, καὶ πάλιν ᾗ πέφυκεν ἀγαπητῶς ἀποδιδόν.

4 . . . *'Αριστοτέλης γεύεσθαι διὰ τοῦ μεταξὺ τῶν γευστῶν ὑγρῶν.*

5 *Πλάτωνος ἐκ τοῦ Τιμαίου* [p. 65]

Πρῶτον οὖν ὅσα τῶν χυμῶν πέρι λέγοντες ἐν τοῖς πρόσθεν ἀπελίπομεν ἴδι' ὄντα παθήματα περὶ τὴν γλῶτταν ἐμφανιστέον εἰ δυνατόν. φαίνεται δὲ καὶ ταῦτα, ὥσπερ οὖν καὶ τὰ πολλά, διὰ συγκρίσεών τέ τινων καὶ διακρίσεων γίγνεσθαι, πρὸς δὲ αὐταῖς κεχρῆσθαι μᾶλλόν τι τῶν ἄλλων ταχύτησί τε καὶ λειότησιν. ὅσα μὲν γὰρ εἰσιόντα περὶ τὰ φλέβια, οἷόνπερ δοκίμια τῆς γλώττης, τεταμένα ἐπὶ τὴν καρδίαν, εἰς τὰ νοτερὰ τῆς σαρκὸς καὶ ἁπαλὰ ἐμπίπτοντα γήινα μέρη κατατηκόμενα ξυνάγει τὰ φλέβια καὶ ἀποξηραίνει· τραχύτερα μὲν ὄντα στρυφνὰ ἧττον δὲ τραχύνοντα αὐστηρὰ φαίνεται. τὰ δὲ τούτων τε ῥυπτικὰ καὶ πᾶν τὸ περὶ τὴν γλῶτταν ἀποπλύνοντα, πέρα μὲν τοῦ μετρίου τοῦτο δρῶντα καὶ προσεπιλαμβανόμενα, ὥστε ἀποτήκειν αὐτῆς τῆς φύσεως, οἷον ἡ τῶν νίτρων δύναμις, πικρὰ πάνθ' οὕτως ὠνόμασται· τὰ δὲ ὑποδεέστερα τῆς νιτρώδους ἕξεως, ἐπὶ τὸ μέτριόν τε τῇ ῥύψει χρώμενα ἁλυκὰ ἄνευ πικρότητος τραχείας, καὶ φίλα μᾶλλον ἡμῖν φαντάζεσθαι. τὰ δὲ τοῦ σώματος θερμότητι κοινωνήσαντα καὶ λίαν μὲν ὑπ' αὐτοῦ συνεκπυρούμενα, καὶ πάλιν αὐτὰ ἀντικάοντα τὸ διαθερμῆναν, φερόμενόν τε ὑπὸ κουφότητος ἄνω πρὸς τὰς κεφαλῆς αἰσθήσεις, τέμνοντα πάνθ' ὅσοις ἂν προσπίπτῃ διὰ ταύτας τὰς δυνάμεις, δριμέα πάντα τὰ τοιαῦτα ἐλέχθη. τῶν δὲ αὐτῶν προλελεπτισμένων μὲν ὑπὸ σηπεδόνος, εἰς δὲ τὰς στενὰς φλέβας ἐνδυομένων, καὶ τοῖς ἐνοῦσιν αὐτόθι μέρεσι γεώδεσι, καὶ ὅσα ἀέρος ξυμμετρίαν ἔχοντα, ὥστε κινήσαντα περὶ ἄλληλα ποι-

εἶν κυκᾶσθαι, κυκώμενα δὲ περιπίπτειν τε καὶ εἰς ἕτερα ἐνδυόμενα ἕτερα κοῖλα ἀπεργάζεσθαι, περιγιγνόμενα τοῖς εἰσιοῦσιν· ἃ δὴ νοτίδος περὶ ἀέρα κοίλης περιταθείσης, τοτὲ μὲν γεώδους τοτὲ δὲ καθαρᾶς, νοτερὰ ἀγγεῖα ἀέρος ὕδατα κοῖλα περιφερῆ τε γενέσθαι· καὶ τὰ μὲν τῆς καθαρᾶς διαφανεῖς περιστῆναι κληθείσας ὀνόματα πομφόλυγας, τὰς δὲ τῆς γεώδους ὁμοῦ κινουμένης τε καὶ ἀναιρουμένης ζέσιν τε καὶ ζύμωσιν ἐπικληθῆναι, τὸ δὲ τούτων αἴτιον τῶν παθημάτων ὀξὺ προσρηθῆναι. ξύμπασι δὲ περὶ ταῦτα εἰρημένοις πάθος ἐναντίον ἀπ' ἐναντίας ἐστὶ προφάσεως, ὁπόταν ἡ τῶν εἰσιόντων σύστασις ἐν ὑγροῖς οἰκεία τῇ τῆς γλώττης ἕξει πεφυκυῖα λειαίνῃ μὲν ἐπαλείφουσα τὰ τραχυνθέντα τὰ δὲ παρὰ φύσιν συνεστῶτα ἢ κεχυμένα τὰ μὲν συνάγῃ τὰ δὲ χαλᾷ καὶ πάνθ' ὅτι μάλιστα ἱδρύῃ κατὰ φύσιν· ἡδὺ καὶ προσφιλὲς πάντῃ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἴαμα τῶν βιαίων παθημάτων γιγνόμενον κέκληται γλυκύ. καὶ τὰ μὲν δὴ ταύτῃ ταῦτα.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Τιμαίου [p. 75] 6

Τὴν δὲ δὴ τοῦ στόματος ἡμῶν δύναμιν ὀδοῦσι καὶ γλώττῃ καὶ χείλεσιν ἕνεκα τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν ἀρίστων διεκόσμησαν οἱ διακοσμοῦντες, ᾗ νῦν διατέτακται· τὴν μὲν εἴσοδον τῶν ἀναγκαίων μηχανώμενοι χάριν, τὴν δὲ ἔξοδον τῶν ἀρίστων· ἀναγκαῖον μὲν γὰρ πᾶν ὅσον συνέρχεται τροφὴν διδὸν τῷ σώματι· τὸ δὲ λόγων νᾶμα ἔξω ῥέον καὶ ὑπηρετοῦν φρονήσει κάλλιστον καὶ ἄριστον πάντων ναμάτων.

Περὶ ἁφῆς 7

. . . .

Ἀριστοτέλης. ἅπτεσθαι δὲ διὰ τοῦ μεταξὺ σώματος τῆς σαρκὸς καὶ τὸ ἀπὸ τούτου. τὸ δὴ τοιοῦτον ἀέρα ἢ τὸ ὕδωρ ὑπάρχειν ἢ ἐκ τούτων τι κοινόν. λανθάνειν

δὲ ἐπί τε τῆς γεύσεως καὶ τῆς ἁφῆς, διὰ τὸ μὴ διὰ μακροῦ γίγνεσθαι, καθάπερ ἐπὶ τῶν ὁρατῶν καὶ ἀκουστῶν καὶ ὀσφραντῶν. τοῦ δὲ κινητοῦ κατὰ τόπον ὃν δὴ προσείπομεν ὁρμητικόν, τὸ πρῶτον κινοῦν καὶ ἐν ἡμῖν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις ἀκίνητον εἶναι.

Κεφ. μϛ'.
ΠΕΡΙ ΦΩΝΗΣ ΚΑΙ ΕΙ ΑΣΩΜΑΤΟΣ Ἡ ΦΩΝΗ ΚΑΙ ΤΙ ΑΥΤΗΣ ΤΟ ἩΓΕΜΟΝΙΚΟΝ.

. . .

Πλάτων τὴν φωνὴν ὁρίζεται πνεῦμα διὰ στόματος ἀπὸ διανοίας καὶ πληγὴν ὑπ' ἀέρος δι' ὤτων καὶ ἐγκεφάλου καὶ αἵματος μέχρι ψυχῆς διαδιδομένην. λέγε-
[1114] *ται δὲ καὶ καταχρηστικῶς ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζῴων φωνὴ καὶ τῶν ἀψύχων, ὡς χρεμετισμοὶ καὶ ψόφοι. κυρίως δὲ φωνὴ ἔναρθρός ἐστι, ἔστι γὰρ φωτίζουσα τὸ νοούμενον.*

Κεφ. μζ'.
ΠΕΡΙ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ.

. . .

Ἀριστοτέλης. φαντασίαν δ' εἶναι πάθος τι καὶ κίνησιν τῆς κατ' ἐνέργειαν αἰσθήσεως, ὠνομάσθαι δ' ἀπὸ μιᾶς τῶν αἰσθήσεων τῆς ὁράσεως τῷ φαίνεσθαι παρὰ τὸ φάος ἔχειν τὴν ἐπίρρησιν. τοῦτο δ' οἰκεῖον εἶναι τῆς ὄψεως, διατείνειν δὲ εἰς πάσας τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰς διανοητικὰς κινήσεις, καὶ γὰρ ταύτας ὁμωνύμως λέγεσθαι φαντασίας. κριτήρια δ' εἶναι τῆς τούτων γνώσεως τόν τε νοῦν καὶ τὴν αἴσθησιν, τὸν μὲν τῶν νοητῶν τὴν δὲ τῶν αἰσθητῶν. οὔτε γὰρ τὸ καθόλου δύναιτ' ἂν αἴσθησις ἐπικρίνειν οὔτε τὸ καθ' ἕκαστον νοῦς, πάντα δ' ἐκ τούτων συνεστάναι καὶ διὰ τούτων.

Κεφ. μη'.

ΠΕΡΙ ΔΟΞΗΣ.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Σοφιστοῦ [p. 263] 1

Τί δὲ δὴ διάνοιά τε καὶ δόξα καὶ φαντασία; Μῶν οὐκ ἤδη δῆλον ὅτι ταῦτά γε ψευδῆ τε καὶ ἀληθῆ πάνθ' ἡμῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐγγίγνεται; Ὧδ' εἴσει ῥᾷον, ἂν πρῶτον λάβῃς αὐτά, τί ποτ' ἐστὶ καὶ τί διαφέρουσιν ἕκαστα ἀλλήλων. Διδοῦ μόνον. Οὐκοῦν διάνοια μὲν καὶ λόγος ταυτόν· πλὴν ὁ μὲν ἐντὸς τῆς ψυχῆς πρὸς αὑτὴν διάλογος ἄνευ φωνῆς γιγνόμενος, τοῦτ' αὐτὸ ἡμῖν ἐπωνομάσθη διάνοια; Πάνυ μὲν οὖν. Τὸ δὲ ἀπ' ἐκείνης ῥεῦμα διὰ τοῦ στόματος ἰὸν μετὰ φθόγγου κέκληται λόγος; Ἀληθῆ. Καὶ μὴν ἐν λόγοις γε αὖ, οἷς μὲν ἐνόν. Τὸ ποῖον; Φάσιν τε καὶ ἀπόφασιν. Ἴσμεν. Ὅταν οὖν τοῦτο ἐν ψυχῇ κατὰ διάνοιαν ἐγγίγνηται μετὰ σιγῆς, πλὴν δόξης ἔχεις ὅ τι προσείπῃς αὐτό; Καὶ πῶς; Τί δ', ὅταν δόξα μὴ καθ' αὑτὸ ἀλλὰ δι' αἰσθήσεως παρῇ τινι τὸ τοιοῦτον αὖ πάθος, οἷόν τε ὀρθῶς εἰπεῖν ἕτερόν τι πλὴν φαντασίας; Οὐδέν. Οὐκοῦν ἐπείπερ λόγος ἀληθὴς ἦν καὶ ψευδής, τούτων δ' ἐφάνη διάνοια μὲν αὐτῆς πρὸς ἑαυτὴν ψυχῆς διάλογος, δόξα δὲ διανοίας ἀποτελεύτησις, φαίνεσθαι δὲ ὃ λέγομεν, σύμμιξις αἰσθήσεως καὶ δόξης· ἀνάγκη δὴ (154) καὶ τούτων τῶν λόγων συγγενῶν ὄντων, ψευδῆ τε αὐτῶν ἔνια καὶ ἐνίοτε εἶναι; Πῶς δ' οὔ; Κατανοεῖς οὖν ὅτι πρᾳότερον εὑρέθη ψευδὴς δόξα καὶ λόγος.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Συμποσίου [p. 219] 2

Ἤτοι τῆς διανοίας ὀξὺ βλέπειν, ὅταν ἡ τῶν ὀμμά- [1116] των τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιχειρῇ.

Πλάτωνος πολιτείας γ' [p. 413] 3

Φαίνεταί μοι δόξα ἐξιέναι ἐκ διανοίας ἢ ἑκουσίως

ἢ ἀκουσίως· ἑκουσίως μὲν ἡ ψευδὴς τοῦ μεταμανθάνοντος, ἀκουσίως δὲ πᾶσα ἡ ἀληθής. τὸ μὲν τῆς ἑκουσίου, ἔφη, μανθάνω, τὸ δὲ τῆς ἀκουσίου οὐ δέομαι μαθεῖν. Τί δέ; οὐ καὶ σὺ ἡγῇ, ἔφην ἐγώ, τῶν μὲν ἀγαθῶν ἑκουσίως στέρεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, τῶν δὲ κακῶν ἀκουσίως, ἢ οὐ τὸ μὲν ἐψεῦσθαι τῆς ἀληθείας κακόν, τὸ δὲ ἀληθεύειν ἀγαθόν; οὐ τὸ τὰ ὄντα δοξάζειν ἀληθεύειν δοκεῖ σοι εἶναι; Ἀλλ', ἦ δ' ὅς, ὀρθῶς λέγεις· καί μοι δοκοῦσιν ἄκοντες ἀληθοῦς δόξης στερίσκεσθαι.

Κεφ. μθ'.

ΠΕΡΙ ΑΝΑΠΝΟΗΣ ΚΑΙ ΠΑΘΩΝ.

Πλάτωνος ἐκ τοῦ Τιμαίου [p. 79]

Πάλιν δὲ τὸ τῆς ἀναπνοῆς ἴδωμεν πάθος αἷς χρώμενον αἰτίαις τοιοῦτον γέγονεν οἷόν περ τὰ νῦν ἐστίν. ὧδ' οὖν. ἐπειδὴ κενὸν οὐδέν ἐστιν ὃ τῶν φερομένων δύναιτ' ἂν εἰσελθεῖν τι, τὸ δὲ πνεῦμα φέρεται παρ' ἡμῶν ἔξω, τὸ μετὰ τοῦτο ἤδη παντὶ δῆλον, ὡς οὐκ εἰς κενὸν ἀλλὰ τὸ πλησίον ἐκ τῆς ἕδρας ὠθεῖ· τὸ δὲ ὠθούμενον ἐξελαύνει τὸ πλησίον ἀεί, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἀνάγκην πᾶν περιελαυνόμενον εἰς τὴν ἕδραν ὅθεν ἐξῆλθε τὸ πνεῦμα εἰσιὸν ἐκεῖσε, καὶ ἀναπληροῦν αὐτὴν ξυνέπεται τῷ πνεύματι, καὶ τοῦτο ἅμα πᾶν οἷον τροχοῦ περιαγομένου γίγνεται διὰ τὸ κενὸν μηδὲν εἶναι. διὸ δὴ τῶν μὲν στηθῶν καὶ τοῦ πνεύμονος ἔξω μεθιὲν τὸ πνεῦμα πάλιν ὑπὸ τοῦ περὶ τὸ σῶμα ἀέρος, εἴσω διὰ μανῶν τῶν σαρκικῶν δυομένου καὶ περιελαυνομένου, γίνεται πλῆρες· αὖθις δὲ ἀποτρεπόμενος ὁ ἀὴρ καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξωθεν ἰὼν εἴσω τὴν ανα-

πνοὴν περιωθεῖ κατὰ τὴν στόματος καὶ τὴν τῶν μυκτήρων δίοδον. τὴν δὲ αἰτίαν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν θετέον τήνδε. πᾶν ζῷον αὐτοῦ τὰ ἐντὸς περὶ τὰς φλέβας καὶ τὸ αἷμα θερμότητα ἔχει, οἷον ἐν αὐτῷ πηγήν τινα ἐνοῦσαν πυρός· ὃ δὴ καὶ προσεικάζομεν τῷ τοῦ κύρτου πλέγματι κατὰ μέσον διατεταμένον ἐκ πυρὸς πεπλέχθαι πᾶν· τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἔξωθεν, ἀέρος. τὸ θερμὸν δὴ κατὰ φύσιν εἰς τὴν αὐτοῦ χώραν ἔξω πρὸς τὸ ξυγγενὲς ὁμολογητέον ἰέναι. δυοῖν δὲ ταῖν διεξόδοιν οὔσαιν, τῆς μὲν κατὰ τὸ σῶμα ἔξω τῆς δ' αὖ κατὰ στόμα καὶ τὰς ῥῖνας, ὅταν μὲν ἐπὶ θάτερα ὁρμήσῃ, θάτερα περιωθεῖ· τὸ δὲ περιωθὲν εἰς τὸ πῦρ ἐμπῖπτον θερμαίνεται, τὸ δ' ἐξιὸν ψύχεται. μεταβαλλούσης δὲ τῆς ψυχρότητος καὶ τῶν κατὰ τὴν ἑτέραν ἔξοδον θερμοτέρων γιγνομένων πάλιν ἐκείνῃ ῥέπον αὖ τὸ θερμότερον μᾶλλον, πρὸς τὴν αὐτοῦ φύσιν φερόμενον, περιωθεῖ τὸ κατὰ θάτερα. τὸ δὲ τὰ αὐτὰ πάσχον καὶ τὰ αὐτὰ ἀνταποδιδὸν ἀεί, κύκλον ἀεὶ σαλευόμενον ἔνθα καὶ ἔνθα ἀπειργασμένον ὑπ' ἀμφοτέρων τὴν ἀναπνοὴν καὶ ἐκπνοὴν γίγνεσθαι παρέχεται. καὶ δὴ καὶ τὰ τῶν περὶ τὰς ἰατρικὰς σικύας παθημάτων αἴτια καὶ τὰ τῆς πόσεως τά τε τῶν ῥιπτουμένων, ὅσα ἀφεθέντα μετέωρα καὶ ὅσα ἐκ πηγῆς φέρεται, ταύτῃ διωκτέον, καὶ ὅσοι φθόγγοι ταχεῖς καὶ βραδεῖς ὀξεῖς (155) τε καὶ βαρεῖς φαίνονται, τοτὲ μὲν ἀνάρμοστοι φερόμενοι δι' ἀνομοιότητα τῆς ἐν ἡμῖν ὑπ' αὐτῶν κινήσεως, τοτὲ δὲ ξύμφωνοι δι' ὁμοιότητα. τὰς γὰρ τῶν προτέρων καὶ θαττόνων καὶ βραδυτέρων κινήσεις ἀποπαυομένας ἤδη τε εἰς ὅμοιον ἐληλυθυίας, αἷς ὕστερον αὐτοὶ προσφερόμενοι κινοῦσιν ἐκείνας, καταλαμβάνουσι· καταλαμβάνοντες δὲ οὐκ ἄλλην ἐπεμβάλλοντες ἀνετάραξαν κίνησιν, ἀλλ' ἀρχὴν βραδυτέ-

ρας φορᾶς καὶ κατὰ τοῦ θάττονος, ἀπολ ηγούσης δὲ ὁμοιότητα προσάψαντες μίαν ἐξ ὀξείας καὶ βαρείας συνεκεράσαντο πάθην, ὅθεν ἡδονὴν μὲν τοῖς ἄφροσιν εὐφροσύνην δὲ τοῖς ἔμφροσι διὰ τὴν τῆς θείας ἁρμονίας κίνησιν ἐν θνηταῖς γενομένην φοραῖς παρέσχον. καὶ δὴ καὶ τὰ τῶν ὑδάτων πάντα ῥεύματα, ἔτι τε τὰ τῶν κεραυνῶν πτώματα καὶ τὰ θαυμαζόμενα ἠλέκτρων περὶ τῆς ἕλξεως καὶ τῶν ἡρακλείων λίθων, πάντων τούτων ὁλκὴ μὲν οὐκ ἔστιν οὐδενί ποτε· τὸ δὲ κενὸν εἶναι μηδὲν περιωθεῖν τε αὐτὰ ταῦτα εἰς ἄλληλα, τὰ τὸ δὲ διακρινόμενα καὶ συγκρινόμενα πρὸς τὴν αὑτῶν διαμειβόμενα ἕδραν ἕκαστα ἰέναι πάντα, τούτοις τοῖς παθήμασι πρὸς ἄλληλα συμπλεχθεῖσι τεθαυματουργημέναι τῷ κατὰ τρόπον φανήσεται ζητοῦντι. καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς ἀναπνοῆς, ὅθεν ὁ λόγος ὥρμησε, κατὰ ταὐτὰ καὶ διὰ τούτων γέγονεν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται, τέμνοντος μὲν τὰ σῖτα τοῦ πυρός, αἰωρουμένῳ δὲ ἐντὸς τῷ πνεύματι συνεπομένου, τὰς φλέβας δὲ ἐκ τῆς κοιλίας τῇ συναιωρήσει πληροῦντος τῷ τὰ τετμημένα αὐτόθεν ἐπαντλεῖν, καὶ διὰ ταῦτα δὴ καθ' ὅλον τὸ σῶμα πᾶσι τοῖς ζῴοις τὰ τῆς τροφῆς νάματα οὕτως ἐπίρρυτα γεγονέναι. νεότμητα δὲ καὶ ἀπὸ συγγενῶν ὄντα, τὰ μὲν καρπῶν τὰ δὲ χλόης, ἃ ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸ τοῦθ' ἡμῖν ἐφύτευσεν εἶναι τροφήν, παντοδαπὰ μὲν χρώματα ἔχει διὰ τὴν σύμμιξιν, ἡ δ' ἐρυθρὰ πλείστη περὶ αὐτὰ χρόα διαθεῖ, τῆς τοῦ πυρὸς τομῆς τε καὶ ἐξομόρξεως ἐν ὑγρῷ δεδημιουργημένη φύσει. ὅθεν τοῦ κατὰ σῶμα ῥέοντος τὸ χρῶμα ἔσχεν οἷαν ὄψιν διεληλύθαμεν, ὃ καλοῦμεν αἷμα, νομὴν σαρκῶν καὶ ξύμπαντος τοῦ σώματος, ὅθεν ὑδρευόμενα ἕκαστα πληροῖ τὴν τοῦ κενουμένου βίου.

DATE DUE			

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA 94305-6004

